

64504104

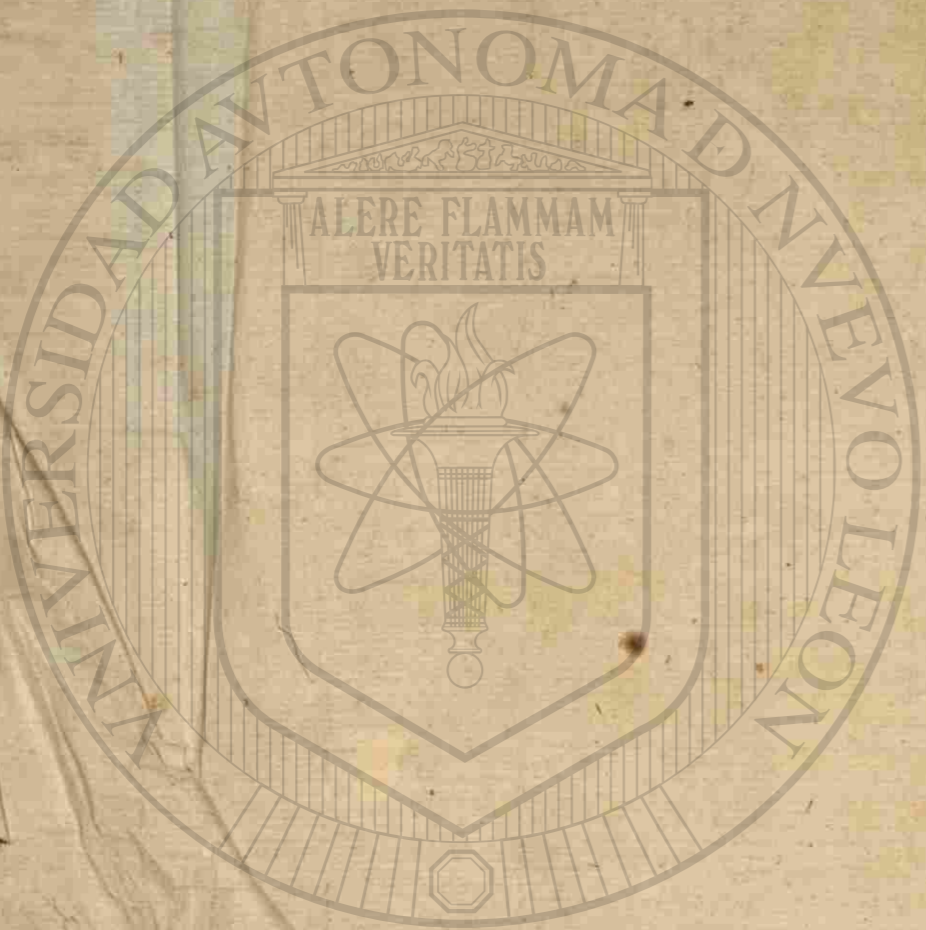
U A N L

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

NOVEMBER
SUPPLEMENT
THE CANADIAN
UNIVERSITY

BX1935
.S3
1716
Supl.
c.1

SUPPLEMENTUM
JURISPRUDENTIÆ
CANONICO-
CIVILIS,
SEU
JURIS CANONIC
UNIVERSI,

JUXTA
QUINQUE LIBROS DECRETALIUM,
NOVA ET FACILI METHODO EXPLANATI,

AUTHORE
P. FRANCISCO SCHMIER,
Ord. S. Benedicti, ex Libero-Imperiali-Exempto Monasterio
Ottoburano, Juris Utriusque Doctore, Almæ & Archi-Episcopalis Uni-
versitatis Salisburgensis Rectore Magnifico, & Facultatis Juridicæ, p. c. non SS. Cano-
num Professore Emerito, Celsissimi ac Reverendissimi Archi-Episcopi & S. I. Principis Salis-
burgensis &c. &c. Consiliario Intimo, ad S. Joannem in Veldkirch priore, Notario
Publico Apostolico, in Archivio Curie Romanæ Immatriculato.

50584

*Cum speciali Gratia & Privilegio Sacre Cæsareæ Regiæque Catholicae
Majestatis &c. &c.*

SALISBURGI,
Impensis & Literis JOANNIS JOSEPHI MAYR, Aulico-Academici Typographi p. m. Hæredum:
M. DCC. XXIX.

1080045120

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA

DIRECCIÓN GENERAL

Approbatio S. Facultatis Theologicae.

PRæfens Opus, quod Clarissimus ac verè Magnificus Author in Supplementum *Jurisprudentiæ Canonico-Civilis* conscripsit, Eidem in omnibus consonat, ut priora volumina, quæ jam antea communi Eru- ditorum applausu excepta sunt, novum sibi exinde splen- dorem concilient: Et meritò quidem; quia Magnificus Author tam castè materias Jurisprudentiæ discussit, ut non tantùm vel in fidem, aut bonos mores non impege- rit, sed potiùs suis fidem principiis, & mores exemplis stabilièrit. Dignissimus ergo hic ultimus partus est, ut post mortem sui Authoris lucem publicam aspiciat, Ejús- que nomen apud Litteratos æternitati transcribat.

Ita censet, & vovet Salisburgi 1. Nov. 1727.

P. ALANUS RITTER,
Ord. S. Ben. ex Monast. Wessofonta-
no, SS. Theol. Doctor, & ejusdem in
Scholasticis Professor Ordin. Celsi-
simi ac Reverendissimi S. R. I. Pri-
cipis & Archi-Episcopi Salisb. &c. &
Consiliarius Ecclesiasticus, p. t. Sæ-
Facultatis Theologicae Decanus.

Approbatio Inchytae Facultatis Juridicæ.

Jurisprudentiam Canonico-Civilem, communi Eru- ditorum applausu jam pridem exceptam, atq; Or- bi Literario invulgatam, novis quæstionum addi- tionibus, priorumque illustrationibus locupletiore red- dere, variis quoque hinc inde Scriptorum Disputationibus laceffitam vindicare stabilireve præsentis Operis institu- tum est. Quod utrumque cum solidissime, suavissima- que animi stylisque modestiâ præstiterit Auctor Magnifi- cus, omnium emolumento, atque ad immortalem glo- riam Viri nunquam satis celebrandi, in publicum prodeat.

Ita censet Salisburgi 1. Novembris 1727.

FRANCISCUS JOSEPHUS CAROLUS
SCHLOSANGL J. U. D. Celsissimi ac Re-
verendissimi S. R. I. Principis & Archi-Episcopi
Salisburgensis &c. &c. Consiliarius, Institutio-
num Imperialium Professor Ordinarius, Facul-
tatis Juridicæ p. t. Decanus.

**SERIES, ET REPERTORIUM TITULORUM
IN HOC SUPPLEMENTO COMPREHENSORUM.**

LIBER I. DECRETALIUM.

- Supplementum ad tit. I. De Summa Trinitate, & Fide Catholica. Prolog. tract. 1. pag. 15.
 Ad tit. II. - De Constitutionibus. dict. tract. 1. per tot. pag. 18.
 Ad tit. III. - De Rescriptis. d. tract. 1. cap. 8. pag. 28.
 Ad tit. IV. - De Consuetudine. d. tract. cap. 9. pag. 29.
 Ad tit. V. - De Postulatione Pralatorum. tract. 3. cap. 2. pag. 67.
 Ad tit. VI. - De Electione & Electi Potestate. d. tract. 3. cap. 1. pag. 52.
 Ad tit. VII. - De Translatione Episcopi. d. tract. 3. cap. 3. pag. 69.
 Ad tit. VIII. - De Autoritate & usu Pallii. d. tract. 3. cap. 1. pag. 63.
 Ad tit. IX. - De Renuntiatione. d. tract. 3. cap. 6. pag. 74.
 Ad tit. X. - De suppleta negligentia Pralatorum. Vacat.
 Ad tit. XI. - De Temporibus Ordinationum, & Qualitate Ordinandorum. tract. 4. per tot. pag. 76.
 Ad tit. XII. - De Scrutinio in Ordine faciendo. Vacat.
 Ad tit. XIII. - De Ordinatis ab Episcopo, qui renuntiavit Episcopatu, vel ab excommunicato. d. tract. 4. cap. 2. pag. 97.
 Ad tit. XIV. - De Aetate & Qualitate, & Ordine prasciendorum. tract. 3. cap. 1. pag. 52.
 Ad tit. XV. - De Sacra Unctione. Vacat.
 Ad tit. XVI. - De Sacramentis non iterandis. Vacat.
 Ad tit. XVII. - De Filiis Presbyterorum ordinandis vel non. Vacat.
 Ad tit. XVIII. - De Servis non ordinandis, & eorum manumissione. Vacat.
 Ad tit. XIX. - De Obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel non. Vacat.
 Ad tit. XX. - De Corpore vitiatu ordinandis vel non. Vacat.
 Ad tit. XXI. - De Bigamis non ordinandis. Vacat.
 Ad tit. XXII. - De Clericis peregrinis. lib. 3. tract. 1. part. 1. cap. 1. pag. 147.
 Ad tit. XXIII. - De Officio Archidiaconi. Vacat.
 Ad tit. XXIV. - De Officio Archipresbyteri. Vacat.
 Ad tit. XXV. - De Officio Pionicerii. Vacat.
 Ad tit. XXVI. - De Officio Sacrista. Vacat.
 Ad tit. XXVII. - De Officio Custodis. Vacat.
 Ad tit. XXVIII. - De Officio Vicarii. lib. 1. tract. 5. cap. 6. pag. 101. lib. 2. tr. 1. cap. 2. pag. 110. lib. 3. tract. 1. part. 1. cap. 4. pag. 151.
 Ad tit. XXIX. - De Officio & Potestate Judicis delegati. lib. 2. tract. 1. cap. 6. pag. 118.
 Ad tit. XXX. - De Officio Legati. lib. 1. tract. 5. cap. 4. pag. 99.
 Ad tit. XXXI. - De Officio Judicis Ordinarii. lib. 1. tract. 5. cap. 6. pag. 101.
 Ad tit. XXXII. - De Officio Judicis. lib. 2. tract. 1. cap. 2. pag. 109.
 Ad tit. XXXIII. - De Majoritate & Obedientia. lib. 1. tract. 5. cap. 2. 4. pag. 90.
 Ad tit. XXXIV. - De Treuga & Pace. Vacat.
 Ad tit. XXXV. - De Pactis. lib. 3. tract. 3. cap. 1. pag. 187.
 Ad tit. XXXVI. - De Transactionibus. d. lib. & tract. cap. 7. pag. 199.
 Ad tit. XXXVII. - De Postulando. lib. 2. tract. 1. cap. 2. pag. 110.
 Ad tit. XXXVIII. - De Procuratoribus. dicto loco.
 Ad tit. XXXIX. - De Syndico. Vacat.
 Ad tit. XL. - De His, qua vi, moris, ve causa sunt. Vacat.
 Ad tit. XLI. - De in integrum restitutione. Vacat.
 Ad tit. XLII. - De Alienatione iudicii mutandi causa facta. Vacat.
 Ad tit. XLIII. - De Arbitris. lib. 2. tract. 1. cap. 8. pag. 119.

LIBER II. DECRETALIUM.

- Ad tit. I. - De Judiciis. tract. 1. cap. 1. 2. 4. 6. 7. a pag. 107.
 Ad tit. II. - De Foro competente. tract. 1. cap. 3. pag. 111.
 Ad tit. III. - De Libelli oblatione. tract. 2. cap. 1. pag. 120.
 Ad tit. IV. - De Muris petitionibus. d. tract. cap. 3. pag. 124.
 Ad tit. V. - De Litis contestatione. tract. 3. cap. 1. pag. 128.
 Ad tit. VI. - Ut Lite non contestata, non procedatur ad testium receptionem. Vacat.
 Ad tit. VII. - De Juramento Calumnia. tract. 3. cap. 2. pag. 129.
 Ad tit. VIII. - De Dilationibus. Vacat.
 Ad tit. IX. - De Feriis. tract. 1. cap. 5. pag. 116.
 Ad tit. X. - De Ordine cognitionum. d. tract. cap. 6. pag. 117.
 Ad tit. XI. - De plus petitionibus. Vacat.
 Ad tit. XII. - De Causa possessionis & proprietatis. tract. 1. cap. 6. pag. 118. a num. 9. item lib. 3. tract. 2. per tot. pag. 176.
 Ad tit. XIII. - De Restitutione Spoliatorum. Vacat.
 Ad tit. XIV. - De Dolo & Contumacia. lib. 2. tract. 2. cap. 5. pag. 126.

Ad

- Ad tit. XVI. - De eo, qui mittitur in possessionem causa rei servanda. ibid.
 Ad tit. XVII. - Ut Lite pendente nihil innovetur. Vacat.
 Ad tit. XVIII. - De Sequestratione possessionis & fructuum. Vacat.
 Ad tit. XIX. - De Confessione. tract. 3. cap. 4. pag. 131.
 Ad tit. XX. - De Probationibus. d. tract. cap. 3. pag. 130.
 Ad tit. XXI. - De Testibus. d. tract. cap. 5. pag. 132.
 Ad tit. XXII. - De Testibus cogendis. ibid. a num. 13.
 Ad tit. XXIII. - De Fide instrumentorum. d. tract. 3. cap. 6. pag. 135.
 Ad tit. XXIV. - De Præsumptionibus. d. tract. cap. 8. pag. 139.
 Ad tit. XXV. - De Fidei iurando. d. tract. cap. 7. pag. 136.
 Ad tit. XXVI. - De Exceptionibus. d. tract. cap. 10. pag. 140.
 Ad tit. XXVII. - De Præscriptionibus. lib. 1. tract. 2. per tot. a pag. 31.
 Ad tit. XXVIII. - De Sententia & re iudicata. lib. 2. tract. 3. cap. 12. pag. 142.
 Ad tit. XXIX. - De Appellationibus. d. tract. cap. 13. pag. 143.
 Ad tit. XXX. - De Clericis peregrinantibus.
 Ad tit. XXXI. - De Confirmatione utili vel inutili. Vacat.

LIBER III. DECRETALIUM.

- Ad tit. I. - De Vita & honestate Clericorum. tract. 1. part. 1. cap. 1. 2. & 3. a pag. 146.
 Ad tit. II. - De Cohabitatione Clericorum & mulierum. Vacat.
 Ad tit. III. - De Clericis conjugatis. Vacat.
 Ad tit. IV. - De Clericis non residentibus. tract. 1. part. 2. cap. 3. pag. 160. a num. 46.
 Ad tit. V. - De Prabendis & Dignitatibus. d. tract. & part. cap. 3. per tot. pag. 157.
 Ad tit. VI. - De Clerico agrotante vel debilitato. Vacat.
 Ad tit. VII. - De Infirmitatibus. Vacat.
 Ad tit. VIII. - De Concessione prabenda vel Ecclesia non vacantis. Vacat.
 Ad tit. IX. - Ne Sede vacante nihil innovetur. d. tract. 1. part. 1. cap. 4. pag. 151.
 Ad tit. X. - De his, qua fiunt a Pralatis sine Consensu Capituli. Vacat.
 Ad tit. XI. - De his, qua fiunt a majori parte Capituli. ibid. a num. 9.
 Ad tit. XII. - Ut Beneficia Ecclesiastica sine diminutione conferantur. Vacat.
 Ad tit. XIII. - De Rebus Ecclesia alienandis vel non. d. tract. 1. part. 2. cap. 4. pag. 161.
 Ad tit. XIV. - De Precariis. Vacat.
 Ad tit. XV. - De Commodato. tract. 3. cap. 3. pag. 194. a num. 8.
 Ad tit. XVI. - De Deposito. ibid. a num. 16.
 Ad tit. XVII. - De Emptione venditione. Vacat.
 Ad tit. XVIII. - De Locavo Conducto. d. tract. 3. cap. 2. pag. 191. a num. 12.
 Ad tit. XIX. - De Rerum permutatione. d. tract. cap. 5. pag. 197. a num. 8.
 Ad tit. XX. - De Feudis. d. tract. cap. 2. pag. 193. a num. 43.
 Ad tit. XXI. - De Pignoribus & aliis cautionibus. tract. 2. cap. 5. pag. 183.
 Ad tit. XXII. - De Fidei iuramentis. tract. 3. cap. 4. pag. 195.
 Ad tit. XXIII. - De Solutionibus. tract. 3. cap. 8. pag. 201.
 Ad tit. XXIV. - De Donationibus. d. tr. 3. cap. 7. pag. 199.
 Ad tit. XXV. - De Pecunia Clericorum. Vacat.
 Ad tit. XXVI. - De Testamentis & ultimis voluntatibus. tract. 4. part. 1. per tot. pag. 207.
 Ad tit. XXVII. - De Successionibus ab intestato. d. tract. part. 2. per tot. pag. 208.
 Ad tit. XXVIII. - De Sepulturis. tract. 1. part. 3. cap. 2. pag. 165.
 Ad tit. XXIX. - De Parochiis. ibid.
 Ad tit. XXX. - De Decimis, Primitiis & oblationibus. tract. 1. part. 3. cap. 3. pag. 168.
 Ad tit. XXXI. - De Regularibus & transeuntibus ad Religionem. tract. 1. part. cap. 3. pag. 149.
 Ad tit. XXXII. - De Conversione Conjugatorum. Vacat.
 Ad tit. XXXIII. - De Conversione infidelium. Vacat.
 Ad tit. XXXIV. - De Voto & voti redemptione. Vacat.
 Ad tit. XXXV. - De Statu Monachorum & Canonicorum Regularium. tract. 1. part. 1. cap. 3. pag. 149.
 Ad tit. XXXVI. - De Religiosis Domibus, ut Episcopo sint subiecta. tract. 1. part. 2. cap. 2. pag. 155.
 Ad tit. XXXVII. - De Capellis Monachorum. tract. 1. part. 2. cap. 2. pag. 156. a num. 17. & seqq.
 Ad tit. XXXVIII. - De Jure Patronatus. d. tract. part. 3. cap. 2. pag. 166. a num. 15.
 Ad tit. XXXIX. - De Census, exactionibus, & procuracionibus. tract. 1. part. 3. cap. 1. pag. 163.
 Ad tit. XL. - De Consecratione Ecclesia vel Altaris. Vacat.
 Ad tit. XLI. - De Celebratione Missarum. tract. 1. part. 2. cap. 2. pag. 156. a num. 17. lib. 5. tr. 21 cap. 3. pag. 246.
 Ad tit. XLII. - De Baptismo & eius effectu. tract. 1. part. 2. cap. 1. pag. 152.
 Ad tit. XLIII. - De Presbytero non baptizato. ibid.
 Ad tit. XLIV. - De Custodia Eucharistia, Chrismatis & aliorum Sacramentorum. tract. 1. part. 2. cap. 1. pag. 153.
 Ad tit. XLV. - De Reliquiis & Veneratione Sanctorum. Vacat.
 Ad tit. XLVI. - De Observatione Fejuniorum. Vacat.
 Ad tit. XLVII. - De Purificatione post partum. Vacat.
 Ad tit. XLVIII. - De Ecclesiis adificandis vel reparandis. tract. 1. part. 2. cap. 2. pag. 155.
 Ad tit. XLIX. - De Immunitate Ecclesiarum, Cameterii, & rerum ad eas pertinentium. d. tract. part. 3. cap. 4. pag. 172.

Ad

Ad tit. L. - - Ne Clerici vel Monachi negotiis secularibus se immiscant. tract. 1. part. 1. cap. 2. pag. 148.

LIBER IV. DECRETALIUM.

- Ad tit. I. - - De Sponsalibus & Matrimonii. tract. 1. 2. & 3. per tot. à pag. 212.
- Ad tit. II. - - De Desponsatione impuberum. tract. 3. cap. 2. pag. 222.
- Ad tit. III. - - De clandestina desponsatione. tract. 3. cap. 5. pag. 227. à num. 24.
- Ad tit. IV. - - De Sponsa duorum. Vacat.
- Ad tit. V. - - De Conditionibus appositis. tract. 1. cap. 3. pag. 212. & tract. 2. cap. 2. pag. 217.
- Ad tit. VI. - - Qui Clerici vel uocentes Matrimonium contrahere possunt. tract. 3. cap. 5. pag. 225.
- Ad tit. VII. - - De eo, qui duxit in Matrimonium, quam poluit per adulterium. tract. 3. cap. 4. p. 223.
- Ad tit. VIII. - - De Coniugio Leprosorum. Vacat.
- Ad tit. IX. - - De Coniugio seruorum. Vacat.
- Ad tit. X. - - De Natis ex libero ventre. Vacat.
- Ad tit. XI. - - De Cognatione spirituali. Vacat.
- Ad tit. XII. - - De Cognatione Legali. Vacat.
- Ad tit. XIII. - - De eo, qui cognouit Consanguinitatem uxoris sue vel sponsa. Vacat.
- Ad tit. XIV. - - De Consanguinitate & Affinitate. Vacat.
- Ad tit. XV. - - De Frigidis & Malesiciatis. tract. 3. cap. 2. pag. 122. à num. 4.
- Ad tit. XVI. - - De Matrimonio Contracto contra interdictum Ecclesie. tract. 2. cap. 1. pag. 216.
- Ad tit. XVII. - - Qui Filii sint legitimi? Vacat.
- Ad tit. XVIII. - - Qui Matrimonium accusare possunt, vel contra illud testari. Vacat.
- Ad tit. XIX. - - De Divortiiis. Vacat.
- Ad tit. XX. - - De Donationibus inter virum & uxorem, & dote post divortium restituenda. Vacat.
- Ad tit. XXI. - - De Secundis Nuptiis. tract. 2. cap. 4. pag. 218.

LIBER V. DECRETALIUM.

- Ad tit. I. - - De Accusationibus, inquisitionibus, & denuntiationibus. tract. 1. cap. 1. 2. & 4. à p. 228.
- Ad tit. II. - - De Calumniatoribus. tract. 3. cap. 1. pag. 248. à num. 9.
- Ad tit. III. - - De Simonia, & ne aliquid pro spiritualibus exigatur vel promittatur. tr. 2. cap. 1. p. 240.
- Ad tit. IV. - - Ne Pralati uices suas vel Ecclesias sub annuo censu concedant. Vacat.
- Ad tit. V. - - De Magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. Vacat.
- Ad tit. VI. - - De Fidei, Saracenis, & eorum seruis. Vacat.
- Ad tit. VII. - - De Hereticis. tract. 2. cap. 3. pag. 244.
- Ad tit. VIII. - - De Schismaticis. Vacat.
- Ad tit. IX. - - De Apostatis, & reiterantibus Baptisma. Vacat.
- Ad tit. X. - - De his, qui filios occiderunt. Vacat.
- Ad tit. XI. - - De Infantibus & languidis expositis. Vacat.
- Ad tit. XII. - - De Homicidio voluntario, & casuali. Vacat.
- Ad tit. XIII. - - De Torneamentis. Vacat.
- Ad tit. XIV. - - De Clericis pugnantis in duello. tract. 2. cap. 3. pag. 246. à num. 44.
- Ad tit. XV. - - De Sagittariis. Vacat.
- Ad tit. XVI. - - De Adulteriis & Supra. tract. 3. cap. 2. pag. 252. à num. 252.
- Ad tit. XVII. - - De Raptoribus, incendiariis, & violatoribus Ecclesiarum. Vacat.
- Ad tit. XVIII. - - De Furtis. tract. 3. cap. 1. pag. 247.
- Ad tit. XIX. - - De Ursuris. tract. 2. cap. 2. pag. 242.
- Ad tit. XX. - - De Crimine falsi. tract. 3. cap. 2. pag. 252. à num. 29.
- Ad tit. XXI. - - De Sortilegiis. Vacat.
- Ad tit. XXII. - - De Collusione delenda. Vacat.
- Ad tit. XXIII. - - De Delictis puerorum. Vacat.
- Ad tit. XXIV. - - De Clerico venatore. Vacat.
- Ad tit. XXV. - - De Clerico Percussore. Vacat.
- Ad tit. XXVI. - - De Maledicis. Vacat.
- Ad tit. XXVII. - - De Clerico excommunicato, deposito, vel interdicto ministrante. Vacat.
- Ad tit. XXVIII. - - De Clerico non ordinato ministrante. Vacat.
- Ad tit. XXIX. - - De Clerico per saltum promoti. Vacat.
- Ad tit. XXX. - - De eo, qui furtive ordinem suscepit. Vacat.
- Ad tit. XXXI. - - De Excessibus Pralatorum & subditorum. Vacat.
- Ad tit. XXXII. - - De Novi Operis nuntiatione. Vacat.
- Ad tit. XXXIII. - - De Privilegiis, & Excessibus privilegiorum. Vacat.
- Ad tit. XXXIV. - - De Purgatione Canonica. Vacat.
- Ad tit. XXXV. - - De Purgatione vulgari. Vacat.
- Ad tit. XXXVI. - - De Injuriis & damno dato. tract. 3. cap. 1. pag. 248.
- Ad tit. XXXVII. - - De Pœnis. tract. 1. cap. 3. pag. 229.
- Ad tit. XXXVIII. - - De Penitentis & Remissionibus. Vacat.
- Ad tit. XXXIX. - - De Sententia excommunicationis. tract. 1. cap. 3. pag. 229. & seqq.
- Ad tit. XL. - - De Verborum significatione. Vacat.
- Ad tit. XLI. - - De Regulis Juris. Vacat.

SUPPLEMENTUM AD TRACTATUM PRÆAMBULUM DE JURISPRUDENTIA CANONICO-CIVILI.

CAPUT I.

De Natura Jurisprudentiæ Canonico-Civilis.

SUMMARIUM.

1. Refertur definitio Jurisprudentiæ. 2. & seqq. Impugnatur. 5. & seqq. Vindicatur; datur discrimina à Theologia Morali & Ethica. 7. Explicatur l. non omnium ff. de LL. 8. & seqq. Resp. ad §. 6. de J. N. G. & C. 10. & seqq. Exponitur l. Barbarius ff. de Off. Prator. 12. & seqq. Negatur Jurisprudentia Historica. 14. Commendatur camen ipsa Historia. 15. & seqq. Commendatur etiam methodus Scholastica. 20. & seqq. Uti & viva vox, seu instructio Professorum. 24. & seqq. Jurisprudentia Canonica rectè vocatur Jus Pontificum. 29. & seqq. Vocatur quoque in suo sensu Jus Divinum. 35. & seqq. Recensentur varia collectiones Canonum ante Decretum Gratiani. 47. & seqq. Quibus omnibus idem Decretum ex variis rationibus præfertur. 55. & seqq. Defenditur à censuris. 57. Robur accipit ex emendatione Pontificum & Bulla Gregorii XIII. 58. & seqq. Enumerantur quinque Decretalium compilationes ante Gregarium IX. 63. & seqq. Ostenditur, ex quibus fontibus hic Pontifex suas Decretales hausit. 68. & seqq. Declarantur fontes sexti Libri Decretalium. 70. & seqq. Datur Regula quoad alias Decretales ante Bonifacium VIII. 74. & seqq. Resp. ad cap. 1. de Præb. in 6. 76. & seqq. Clementina Clementi VII. adscribuntur. 80. & seqq. Joannes XXII. quoad suas Extrava-
- gantes & puritatem fidei defenditur. 85. & seqq. Agitur de aliis Bullis Apostolicis, & Bullario Magno. 89. & seqq. Agitur de Bullarum auctoritate. 95. & seqq. Discutitur, an constitutiones, ante Leonem Magnum condita, habeant rationem legis obligatiuæ? 98. In his subjiciuntur epistola authentica Summorum Pontificum. 99. Auctores indicantur, qui Canonibus Apostolorum vim legalem abdicant. 100. & seqq. Fundamenta contraria adducuntur. 106. & seqq. Disceptatur de eorum numero. 106. & seqq. Juris Civilis Collectiones antiquæ libri, etiam, 119. & seqq. Ejus parte, Jus sub Caesaribus vulgari, subdantur. Germanos Justinianum ab initio non obligat. 123. & seqq. Ex Italia successu in Germania Scholas & dicasteria receptum est. 126. & seqq. Refertur Seruinus, & Canonium vellicans. 130. Speculum Sapientium describitur. 131. Et Suericum. 132. & seqq. Abrogatur utriusque generalitas legi. 138. & seqq. Examinatur existentia & natura Jurisprudentiæ Publicæ Ecclesiasticæ. 143. & seqq. Jurisprudentia Criminalis ex temesi Carolina adumbratur. 146. Librum feudorum virtus authentica roboratur. 147. & seqq. Speculo Saxonicæ & Suerici nulla in feudis auctoritas permittitur.

QUESTIO I.

Quomodo definienda sit Jurisprudentia in genere?

In mox cit. Tract. num. 2. Jurisprudentia in genere definita fuit, quod sit habitus, in id intentus, ut cum recta ratione juxta leges & regulas justæ operationis actiones hominum dir-

gantur. An bene? Ratio dubitandi est I. quia non solum Ethica, sed etiam Theologia Moralis ed collimant, ut actiones nostræ legibus & regulis justæ operationis cum recta ratione commensurentur. II. quia non omnium, qua à majoribus in Jure consensu sunt, ratio

Ad tit. L. - - Ne Clerici vel Monachi negotiis secularibus se immiscant. tract. 1. part. 1. cap. 2. pag. 148.

LIBER IV. DECRETALIUM.

- Ad tit. I. - - De Sponsalibus & Matrimonii. tract. 1. 2. & 3. per tot. à pag. 212.
- Ad tit. II. - - De Desponsatione impuberum. tract. 3. cap. 2. pag. 222.
- Ad tit. III. - - De Clandestina desponsatione. tract. 3. cap. 5. pag. 227. à num. 24.
- Ad tit. IV. - - De Sponsa duorum. Vacat.
- Ad tit. V. - - De Conditionibus appositis. tract. 1. cap. 3. pag. 212. & tract. 2. cap. 2. pag. 217.
- Ad tit. VI. - - Qui Clerici vel uocentes Matrimonium contrahere possunt. tract. 3. cap. 5. pag. 225.
- Ad tit. VII. - - De eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium. tract. 3. cap. 4. p. 223.
- Ad tit. VIII. - - De Coniugio Leprosorum. Vacat.
- Ad tit. IX. - - De Coniugio seruorum. Vacat.
- Ad tit. X. - - De Natis ex libero ventre. Vacat.
- Ad tit. XI. - - De Cognatione spirituali. Vacat.
- Ad tit. XII. - - De Cognatione Legali. Vacat.
- Ad tit. XIII. - - De eo, qui cognouit Consanguinitatem uxoris sue vel sponsa. Vacat.
- Ad tit. XIV. - - De Consanguinitate & Affinitate. Vacat.
- Ad tit. XV. - - De Frigidis & Malesiciatis. tract. 3. cap. 2. pag. 122. à num. 4.
- Ad tit. XVI. - - De Matrimonio Contracto contra interdictum Ecclesie. tract. 2. cap. 1. pag. 216.
- Ad tit. XVII. - - Qui Filii sint legitimi? Vacat.
- Ad tit. XVIII. - - Qui Matrimonium accusare possunt, vel contra illud testari. Vacat.
- Ad tit. XIX. - - De Divortiiis. Vacat.
- Ad tit. XX. - - De Donationibus inter virum & uxorem, & dote post divortium restituenda. Vacat.
- Ad tit. XXI. - - De Secundis Nuptiis. tract. 2. cap. 4. pag. 218.

LIBER V. DECRETALIUM.

- Ad tit. I. - - De Accusationibus, inquisitionibus, & denuntiationibus. tract. 1. cap. 1. 2. & 4. à p. 228.
- Ad tit. II. - - De Calumniatoribus. tract. 3. cap. 1. pag. 248. à num. 9.
- Ad tit. III. - - De Simonia, & ne aliquid pro spiritualibus exigatur vel promittatur. tr. 2. cap. 1. p. 240.
- Ad tit. IV. - - Ne Pralati uices suas vel Ecclesias sub annuo censu concedant. Vacat.
- Ad tit. V. - - De Magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. Vacat.
- Ad tit. VI. - - De Fideis, Saracenis, & eorum seruis. Vacat.
- Ad tit. VII. - - De Hæreticis. tract. 2. cap. 3. pag. 244.
- Ad tit. VIII. - - De Schismaticis. Vacat.
- Ad tit. IX. - - De Apostatis, & reiterantibus Baptisma. Vacat.
- Ad tit. X. - - De his, qui filios occiderunt. Vacat.
- Ad tit. XI. - - De Infantibus & languidis expositis. Vacat.
- Ad tit. XII. - - De Homicidio voluntario, & casuali. Vacat.
- Ad tit. XIII. - - De Torneamentis. Vacat.
- Ad tit. XIV. - - De Clericis pugnantis in duello. tract. 2. cap. 3. pag. 246. à num. 44.
- Ad tit. XV. - - De Sagittariis. Vacat.
- Ad tit. XVI. - - De Adulteriis & Supra. tract. 3. cap. 2. pag. 252. à num. 252.
- Ad tit. XVII. - - De Raptoribus, incendiariis, & violatoribus Ecclesiarum. Vacat.
- Ad tit. XVIII. - - De Furtis. tract. 3. cap. 1. pag. 247.
- Ad tit. XIX. - - De Ursuris. tract. 2. cap. 2. pag. 242.
- Ad tit. XX. - - De Crimine falsi. tract. 3. cap. 2. pag. 252. à num. 29.
- Ad tit. XXI. - - De Sortilegiis. Vacat.
- Ad tit. XXII. - - De Collusione delenda. Vacat.
- Ad tit. XXIII. - - De Delictis puerorum. Vacat.
- Ad tit. XXIV. - - De Clerico venatore. Vacat.
- Ad tit. XXV. - - De Clerico Percussore. Vacat.
- Ad tit. XXVI. - - De Maledicis. Vacat.
- Ad tit. XXVII. - - De Clerico excommunicato, deposito, vel interdicto ministrante. Vacat.
- Ad tit. XXVIII. - - De Clerico non ordinato ministrante. Vacat.
- Ad tit. XXIX. - - De Clerico per saltum promoti. Vacat.
- Ad tit. XXX. - - De eo, qui furtive ordinem suscepit. Vacat.
- Ad tit. XXXI. - - De Excessibus Pralatorum & subditorum. Vacat.
- Ad tit. XXXII. - - De Novi Operis nuntiatione. Vacat.
- Ad tit. XXXIII. - - De Privilegiis, & Excessibus privilegiatorum. Vacat.
- Ad tit. XXXIV. - - De Purgatione Canonica. Vacat.
- Ad tit. XXXV. - - De Purgatione vulgari. Vacat.
- Ad tit. XXXVI. - - De Injuriis & damno dato. tract. 3. cap. 1. pag. 248.
- Ad tit. XXXVII. - - De Pœnis. tract. 1. cap. 3. pag. 229.
- Ad tit. XXXVIII. - - De Penitentis & Remissionibus. Vacat.
- Ad tit. XXXIX. - - De Sententia excommunicationis. tract. 1. cap. 3. pag. 229. & seqq.
- Ad tit. XL. - - De Verborum significatione. Vacat.
- Ad tit. XLI. - - De Regulis Juris. Vacat.

SUPPLEMENTUM AD TRACTATUM PRÆAMBULUM DE JURISPRUDENTIA CANONICO-CIVILI.

CAPUT I.

De Natura Jurisprudentiæ Canonico-Civilis.

SUMMARIÆ.

1. Refertur definitio Jurisprudentiæ. 2. & seqq. Impugnatur. 5. & seqq. Vindicatur; datur discrimina à Theologia Morali & Ethica. 7. Explicatur l. non omnium ff. de LL. 8. & seqq. Resp. ad §. 6. de J. N. G. & C. 10. & seqq. Exponitur l. Barbarius ff. de Off. Prætor. 12. & seqq. Negatur Jurisprudentia Historica. 14. Commendatur camen ipsa Historia. 15. & seqq. Commendatur etiam methodus Scholastica. 20. & seqq. Uti & viva vox, seu instructio Professorum. 24. & seqq. Jurisprudentia Canonica rectè vocatur Jus Pontificum. 29. & seqq. Vocatur quoque in suo sensu Jus Divinum. 35. & seqq. Recensentur varia collectiones Canonum ante Decretum Gratiani. 47. & seqq. Quibus omnibus idem Decretum ex variis rationibus præfertur. 55. & seqq. Defenditur à censuris. 57. Robur accipit ex emendatione Pontificum & Bulla Gregorii XIII. 58. & seqq. Enumerantur quinque Decretalium compilationes ante Gregorium IX. 63. & seqq. Ostenditur, ex quibus fontibus hic Pontifex suas Decretales hausit. 68. & seqq. Declarantur fontes sexti Libri Decretalium. 70. & seqq. Datur Regula quoad alias Decretales ante Bonifacium VIII. 74. & seqq. Resp. ad cap. 1. de Præb. in 6. 76. & seqq. Clementina Clementi VII. adscribuntur. 80. & seqq. Joannes XXII. quoad suas Extrava-
- gantes & puritatem fidei defenditur. 85. & seqq. Agitur de aliis Bullis Apostolicis, & Bulla rio Magno. 89. & seqq. Agitur de Bullarum auctoritate. 95. & seqq. Discutitur, an constitutiones, ante Leonem Magnum condita, habeant rationem legis obligatiuæ? 98. In his subiunguntur epistola authentica Summorum Pontificum. 99. Auctores indicantur, qui Causis Apostolorum vim legalem abdicant. 100. & seqq. Fundamenta contraria adducuntur. 106. & seqq. Disceptatur de eorum numero. 106. & seqq. Juris Civilis Collectiones antiquæ libri, citantur. 119. & seqq. Ejus parte. Jus sub Casaribus vulgari, subdantur. Germanos Justinianum ab initio non obligat. 123. & seqq. Ex Italia successu in Germania Scholas & dicasteria receptum est. 126. & seqq. Refertur Seruinus, & Canonium velilicant. 130. Speculum Sapientium describitur. 131. Et Sueuicum. 132. & seqq. Abrogatur utriusque generalitas legi. 138. & seqq. Examinatur existentia & natura Jurisprudentiæ Publicæ Ecclesiasticæ. 143. & seqq. Jurisprudentia Criminalis ex temesi Carolina adumbratur. 146. Librum feudorum virtus authentica roboratur. 147. & seqq. Speculo Saxonicæ & Sueuicæ nulla in feudis auctoritas permittitur.

QUESTIO I.

Quomodo definienda sit Jurisprudentia in genere?

In mox cit. Tract. num. 2. Jurisprudentia in genere definita fuit, quod sit habitus, in id intentus, ut cum recta ratione juxta leges & regulas justæ operationis actiones hominum dir-

gantur. An bene? Ratio dubitandi est I. quia non solum Ethica, sed etiam Theologia Moralis ed collimant, ut actiones nostræ legibus & regulis justæ operationis cum recta ratione commensurentur. II. quia non omnium, qua à majoribus in Jure consuetis sunt, ratio

ratio reddi potest l. non omnium 20. ff. de LL. sed stat pro ratione voluntas, & quod Principi placuit, legis habet vigorem s. sed & 6. Instit. de F. N. G. & Civ.

4 III. quia etiam, quæ ex errore aguntur, jure fiunt, ex quo communis error jus facit per l. Barbarius 3. ff. de offic. Praetor. & quod non ratione introductum, sed errore primam, deinde consuetudine obtentum est, in aliis similibus non obtinet. l. quod non ratione 39. ff. de LL.

5 Verum leviores sunt istæ rationes, quam ut definitionem adstructam labefactare possint. Siquidem quoad I. remanet manifestum discrimen inter Jurisprudentiam ex una, nec non Theologiam Moralem & Ethicam ex altera parte: nam Moralis Theologia considerat actiones humanas, prout Christianæ, & conducibiles sunt ad salutem animæ; Ethica

6 verò attingit easdem actiones, quatenus honestæ sunt, atque naturali beatitudini accommodatæ: e contra Jurisprudentia tota quantæ ed respicit, ut actiones hominum sint justæ, seu ut justitiæ, tanquam Regia Virtutum moralium in humana societate, in omnium dictis & factis resplendat. Quoad II. verum equidem est, rationem positivam, intimam, individualem, aut ultimam de omnibus, quæ jure statuuntur, reddi non posse, præcipue in materia à mero statuentis arbitrio pendente, v. g. in præscriptione certarum solennitatum, certi numeri testium, anno-

7 rum, mensium, dierum &c. rationem tamen negativam, generalem, probabilem, seu verosimilem nunquam non suppetere: sufficit enim, quod Legislatores, aliquid statuendò, non excedat limites suæ potestatis, nec argui possit imprudentiæ. Quod additur ex s. sed & 6. hunc sensum habet, nempe in statu Monarchico, in quo omnis potestas à Populo in Principem fuit translata, non amplius consensu Populi ad Legum sanctionem desiderari, sed, quod solâ suâ voluntate, nemine requisito, Princeps imperat, pro lege suscipiendum. Quamquam Princeps, ex jure Majestatis aliquid decreturus, motivum rationabile habere debeat, & in dubio præsumatur habere per ea, quæ prolixè discussimus in Jurisprud. Universali Publica lib. 2. c. 4. à num. 1.

Ad III. Resp. Clariss. D. Joannes Balthasar Braun de Jurisprud. p. 1. cap. 1. s. 3. num. 26. errorem communem jus non facere causaliter sed occasionaliter, quatenus præbet Legislatori ansam, ut id, quod probabili errore gestum est, perinde valere velit, ac sic absque errore gestum esset: Sicut etiam consuetudo, errore inducta non durat, nec dat jus ad exercendos actus similes errore detectò; licet actus, antea gesti, solummodò dent jus putativum ex conscientia erronea, postea resolvendum, ubi veritas erit manifesta; prout idem Author num. 25. docet.

Ad III. Resp. Clariss. D. Joannes Balthasar Braun de Jurisprud. p. 1. cap. 1. s. 3. num. 26. errorem communem jus non facere causaliter sed occasionaliter, quatenus præbet Legislatori ansam, ut id, quod probabili errore gestum est, perinde valere velit, ac sic absque errore gestum esset: Sicut etiam consuetudo, errore inducta non durat, nec dat jus ad exercendos actus similes errore detectò; licet actus, antea gesti, solummodò dent jus putativum ex conscientia erronea, postea resolvendum, ubi veritas erit manifesta; prout idem Author num. 25. docet.

Ad III. Resp. Clariss. D. Joannes Balthasar Braun de Jurisprud. p. 1. cap. 1. s. 3. num. 26. errorem communem jus non facere causaliter sed occasionaliter, quatenus præbet Legislatori ansam, ut id, quod probabili errore gestum est, perinde valere velit, ac sic absque errore gestum esset: Sicut etiam consuetudo, errore inducta non durat, nec dat jus ad exercendos actus similes errore detectò; licet actus, antea gesti, solummodò dent jus putativum ex conscientia erronea, postea resolvendum, ubi veritas erit manifesta; prout idem Author num. 25. docet.

QUÆSTIO II.

Deturne Jurisprudentia Historica?

12 Negavi in cit. tr. & cap. 3. num. 28. quia, qui solum callet, quales Canones aut Leges hæc vel illa ætate, ab hoc vel alio Doctore aut Legislatore prodierint, nec tamen novit causas, rationem, modum & morem interpretandi, atque regulas generales ad causas singulares applicandi; is certè inter Jureperitos haud referendus est. Clariss. D. Braun in d. Jurisprud. p. 2. cap. un. s. 2. num. 4.

13 Et quamvis non nesciam, nonnullos hodie reperiri, qui tam in Jure Canonico quam Civili, eoque publicò & privatò, nonnisi Historiam crepent, Conciliorum Decreta, Pontificum Constitutiones, Patrum dicta, Princepum pla-

cita, Jctorum sententias &c. cum temporis computatione seu chronologia identidem allegantes & commendantes; si tamen artem Juris, veramque interpretandi indolem ignorent, neque ipsi casum aliquem seu canonicum seu civilem resolvere, neque, ut alii discant, instruere poterunt. Quin verò proficua, atque ad illustrandam Jurisprudentiam apprime conveniens sit accurata Juris Historia, nemo prudentum negabit: quandoquidem ad intimè penetrandam Legislatoris mentem plurimum juvat, noscere, quâ occasione, quò tempore, circa quas personas aut loca aliquid decretum, ordinatum, vel statutum fuerit.

QUÆSTIO III.

Sitne Jurisprudentia methodò Scholasticâ exponenda?

15 Ita quidem omnibus persuasum existimo, qui Jurisprudentiam aut Scientiæ choro, aut artium classi nobilissimam in cit. tract. cap. 1. num. 3. & 8. adscribunt: nam, ut aliz scientiæ vel artes ritè & rectè exponantur, methodò Scholasticâ opus est: tum quia methodus nihil aliud est, quam concinnus ordo, quò sine perfecta & accurata rerum cognitio hauriri nequit: tum quia admodum methodò proceditur à notioribus ad minus nota; à generibus ad species, à speciebus ad individua,

à simplicibus ad composita, à thesi ad hypothesein: tum quia solida scientia cujuslibet objecti non acquiritur, nisi ex cognitione causarum, per methodum Scholasticam derivandâ. Quamobrem antea laudatus D. Braun de Jurisprud. p. 1. cap. 3. s. 2. à num. 29. ex variis docendi modis singulariter illam extollit, & suadet, quem & ipse & alii Universitatis nostræ Jurium Professores tenuerunt, ut nempe à nomenclatura, definitione, & divisione rei, per reliqua causarum genera usque ad effectum

Etum lentò & ordinatò gressu procedatur. Nempè, ut P. Crassus apud Ciceronem lib. 1. de Oratore perorat: sunt notanda genera, & ad certum numerum paucitatemque revocanda. Genus autem idem est, quod sui similes cum unione quadam, specie autem differentes, duas aut plures complectitur partes. Partes autem sunt, quæ generibus in, ex quibus emanant, subjiciuntur. Omniaque, quæ sunt vel generum vel partium ruina,

definitionibus, quam vim habeant, est exprimentum. Est enim definitio earum rerum, quæ sunt ejus rei propria, quam definire volumus, h. e. cum & circumscripta quadam explicatio. Jam si quispiam effecerit, ut primum omne jus in genera digereret, deinde eorum generum quasi quadam membra disperderet, tum propriam cujusque vim definitione declararet, perfectam artem juris habebitis.

QUÆSTIO IV.

An Jurisprudentia à Magistris & Professoribus, vel ex solis Libris & Commentariis Juridicis addiscenda sit?

21 Affirmat prius membrum mox citatus Brauo d. cap. 3. § 3. num. 12. cum Fachinneo lib. 9. controvers. cap. 103. Si enim satis esset, ex solo Commentario sapere, haud quidem necessum fuisset tot Philosophis (addo & ego tot Jurisconsultis) ut per exteras Nationes peregrinarentur, eos audituri, quorum 22 libros jam in cubiculo legissent. Viva

vox magis afficit, plenius pascit & alit; altiusque descendunt in animum, in eoque tenacius hærent, quæ pronuntiatio, vultus, habitus, gestus docentis affixerit. Non 23 se liber explicat, ut Præceptores facere consueverunt, qui multis exemplis, sententiis, argumentis utuntur; eaque omnia, quæ docent, vocis moderamine illustrant.

QUÆSTIO V.

An Jurisprudentia Canonica justè vocetur Jus Pontificium?

24 In cit. cap. 1. num. 35. refertur hæc Synonymia; sed impugnatur à Scriptoribus A Catholicis: partim quia non tota Jurisprudentia Canonica, sed pars duntaxat illius, puta Decretum & Decretales, ex Constitutionibus Pontificiis componitur: tum quia ipsa Pontificum autoritas prius erit demonstranda, quam illorum sanctionibus autoritas adstruatur. Ita ferè Struvius in Historia Juris cap. 7. s. 1. Verum leviora hæc sunt, quàm ut attentionem mereantur. Quantumvis enim non omnes Constitutiones, in Corpus Juris Canonici relatæ, habeant immediatum & unicum Auctorem Pontificem; sunt tamen illius auspiciis illuc repositæ, vim

que authenticam ab ipsius voluntate & potestate assecuta. Joannes Doviati in P. Canonica lib. 1. cap. 1. num. 15. Neque opus est aliquâ hujus potestatis demonstratione: cum veri Catholici aliunde sciant & supponant, Juris Ecclesiastici fundamentum & basin supra Petram Apostolicam, ac visibile Ecclesiæ Caput, positam; A Catholicis e contra tanquam obsecati & indurati in sua pertinacia, cervicem nolint inflectere, etiam si 28 distillis argumentis convincantur. tamen alicui lubeat, aliqua de authoritate & suprematu Christi in terris Vicarii in ependo lustrare, in tract. s. lib. 1. cap. 2. l. m. opportunum inveniet.

QUÆSTIO VI.

An Jurisprudentia Canonica æquali titulò Jus Divinum nuncupetur?

29 A Siertum hoc in cit. cap. num. 37. ex variis textibus; quibus accedit l. testimonium Nicolai Pontificis in cap. Lige Imperatorum 1. Dist. 10. ibi: Imperatorum lex non est supra legem DEI, sed iubens: Imperiali judicio non possunt Ecclesiastica jura dissolvi. II. D. Gregorii Nazianzeni, qui in oratione ad cives Nazianzenus, relatâ in cap. suscipit igne 6. d. Dist. 10. dedit, ait, nobis (Missus) potestatem, dedit & principatum multo perfectiorem principatibus vestris. Aut nunquid justum vobis videtur, si cedat spiritus carni, si terrenis caelestia superentur, si Libris præferantur humana? III. D. Augustini Episc. 48. ad Vincentium, allegatâ in cap. quicumque 1. XXIII. quæst. 7. ubi per Jus humanum, prout contraponitur Divino, intelliguntur Leges Principum Sæcularium. Doviati Prænot. Canonie. d. lib. 1. cap. 5. num. 2. ubi duplicem ra-

tionem ponit: partim quia Jus Canonicum affluente Spiritu Sancto constitutum sit, deriveturque ex principiis Evangelicis: partim quòd ipsius Christi ore Matth. 10. & Luca 10. Sacrarum legum condendarum potestatem. Petrus ejusque successores acceperint. Quæ 33 de causa Agatho Papa in cap. 2. Dist. 19. sic inquit, omnes Apostolica Sedis Sanctiones accipiendæ sunt, tanquam ipsius Divini Petri voce firmatæ sint: cui consonant alii Pontifices, in ead. Dist. relati. Interim in sensu strictiori Jurisprudentia Canonica propius ad Jus Humanum, quàm Divinum, reducitur: utpote cum proximè deducatur & derivetur ex Legibus & decretis Ecclesiasticis; mediusque tum interpretandi tum applicandi ex principiis & regulis humani Juris desumatur.

QUÆSTIO VII.

An Decretum Gratiani pro fonte Jurisprudentiæ Canonice statui possit?

35 **M**ultæ Canonum collectiones jam ante Gratiani decretum, Anno 1150. ex integro confectum, undique sequenti editum, quod *Concordiam discordantium Canonum* appellavit, compilatæ fuerunt, videlicet à Dionysio Exiguo Abbate & Monacho circa Annum Christi 496. & seqq. Fulgentio Ferrando, Ecclesiæ Carthaginensis in Africa Diacono, qui claruit circa Annum 547. Martino Bracarenis Ecclesiæ in Hispania Episcopo, & antea Dumienis Monasterii Conditor & Abbatè circa Annum 572. Cresconio seu Crifconio, Africano Episcopo, circa Annum 690. florente; Isidoro Hispalensi Archi-Episcopo, cui ab Anno Christi 595. usque ad Annum 636. Ecclesiam suam regenti, collectionem aliquam Canonum deberi, cum aliis præclaris Viris adstruit Doviati *Prænot. Canonie. lib. 3. cap. 19. num. 4. & 5.* Isidoro altero, qui mercator aut peccator dicebatur, longèque alius ab Hispalensi erat circa Annum 685. Hadriano I. Summo Pontifice circa Annum 785. Reginone Monacho Benedictino in Monasterio Prunienfi ad finem sæculi noni, vel initium sequentis. Burcardo, Monacho primùm Benedictino in Cenobio Lollensi Diocesis Leodiensis, deinde Episcopo Wormatiensi circa Annum 1008. Anselmo Episcopo Lucensi, patriâ Mantuanò circa Annum 1086. Cardinale DEus-dedit sub Anno 1087. Ivone Carnotensi Episcopo circa Annum 1100. cui etiam altera collectio, sub titulo *Panormia*, à plerisque adscribitur. Gregorio Polycarpo Presbytero Hispano sub Annum 1120; de quibus & aliis ex præfesso tractat laudatus Doviati *d. lib. 3. à cap. 14. usque ad finem.* Verùm nulla ex his collectionibus eum meruit honorem, ut in Corpus, quod vocamus, Juris Canonici redacta fuerit; cum tamen Decretum Gratiani primam in hoc corpore sedem inter receptos Juris Canonici libros fixerit, & hodie dum retineat. Unde, quod statui possit pro Jurisprudentiæ Canonice, quam à multis jam sæculis in scholis profitemur, origine & fonte, nullatenus dubito. Id quod confirmatur ex multis rationibus, à præfato Doviati *lib. 4. cap. 11. adductis.* I. quia Gratianus optimarum sententiarum suppellectilem nobis comparavit, ex omnibus penè Scriptoribus Ecclesiasticis ingenti labore ac studio collectam; quorum etiam monumenta nonnulla temporum injuriâ postmodum interierunt. II. quia sectatur ordinem, non alienum ab eo, quem Justinianus Imperator in Digestis & Codice sibi familiarem reddidit: ut enim Justinianus utrobique tam civilium quam criminalium judiciorum tractationi partim præmisit, partim subiecit, quæ ad Jus publicum pertinebant, incipiens à Magistratibus, ac tandem in fiscalibus desinens, aliisque similibus rerum generibus. ad statum Reipublicæ pertinentibus: pari ratione Gratianus ab Episcopis & Prælatibus, qui sunt Ecclesiæ Magistratus, cœpit; finem autem operi imposuit in tractatu de Sacramentis & Ecclesiis ac fidei Mysteriis, quibus velut fundamentis publicus Ecclesiæ status continetur. III. quia Gratiani volumen certâ ferme parte auctius, quàm Burchardi & Joannis (quorum collectiones alioquin præ cæteris commendantur) rerum Ecclesiasticarum instructiorem & locupletiore penum nobis suppeditat. IV. quia Gratianus præ prioribus collectoribus gravissimas quæstiones non Scholasticè solum sed & Forensi more in utramque partem agit: quæ disputandi ratio ad res arduas apprimè cognoscendas utilissima censetur. V. quia diversos casus, ad eandem materiam seu classes rerum pertinentes, Gratianus pro- & contra sic ventilat, ut in concordiam adducantur: hæc autem velut maximè idoneâ tractandarum accuratè disciplinarum ratione, Aristoteles imprimis, tum alii quoque Veterum usi sunt, qui præsertim Dialogos conscripserunt; itemque ex posterioribus ambo Theologiæ Scholasticæ Principes, Petrus Lombardus ac Div. Thomas, verè in his tractandis methodi & peritissimus & servantissimus. Ita ferè allegatus Doviati.

Non me fugit, nævos & menda sat multa Gratiano imputari, prout videre licet apud *cit. Doviati d. lib. 4. cap. 12.* Sed quid tum? Etiam alii, tum Canonici tum Civilis Juris compilatores, aliarumque disciplinarum fautores & promotores sæpe lapsi sunt, aut rerum multitudine obruti, aut librorum & libroriorum erroribus inducti: nec tamen, quod aliquoties offenderint, laudem & commendationem suam perdiderunt. Nisi forte, sicut ad elogium Gratiani observat Doviati *cap. 13. num. 4.* quis contenderit, nullam à nobis gratiam initurum, qui lapillorum gemmarumque pretiosarum immensum acervum, magnâ curâ undique conquistum, rudibus nonnullis informibusque admixtis, nobis offerret.

Sanè, cum errores, qui in Decretum Gratiani irreperunt, jussu ac studio trium Romanorum Pontificum, Pii IV. Pii V. & Gregorii XIII. qui ante Pontificatum Bononiæ Jus Canonicum publicè docuit, adhibitis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, aliisque eruditissimis viris, quorum nomina recenset Doviati *cit. lib. 4. cap. 13.* diligenter indagati, vetustissimi Codices undique conquistati, auctores ipsi, quorum testimoniis usus erat Gratianus, perlecti, quæque perperam erant posita, suis locis restituta fuerint, magnâ ratione

ne habita operis ipsius dignitatis, & publicæ, eorum præsertim, qui in hoc studio versantur, utilitatis, prout edisserit aeternus Gregorius XIII. in suo Brevis sub Annulo Piscatoris Anno 1582. die 2. Junii ante idem Decretum præfixo: nemini post hanc emenda-

tionem licitum erit, dentes in Gratianum, acueri, ejusque compilationem vel proscindere vel proscribere: cum etiam mox dictus Gregorius XIII. jussit, ut, quæ emendata & reposita sunt, omnia quàm diligentissimè retineantur, ita ut nihil addatur, mutetur, aut immutetur.

QUÆSTIO VIII.

An & quales Decretalium Compilationes post Gratianum ante Decretales Gregorii IX. prodierint?

36 **S**æpe *cit. Doviati d. lib. 4. cap. 16.* quinque ejusmodi compilationes enumerat. Prima est Bernardi Circe Præpositi Papiensis, & postea Faventini Episcopi, qui epistolas decretales Summorum Pontificum, post Decretum Gratiani, suâ præfati ætate conscriptas, in quinque libros sub certis titulis, ordinem ferè Codicis secutus, congestit, ac *Breviarium Extravagantium* inscripsit circa Annum 1190. Secunda ex Gilberti Abbatis & Aluni Episcopi Antistiodorensis, restaurata à Joanne Galensi seu Vallenfi Anno 1202. continens in se Constitutiones, à Bernardo Circa omittas. Tertia est Bernardi majoris, Archi-Diaconi Compostellani, ex Constitutionibus Innocentii III. Summi Pontificis, intra & extra Concilium Lateranense IV. conditis, in lucem emissâ;

quam tamen, cum aliqua inserta essent, usui judiciorum minùs consentanea, operâ Petri Beneventani Diaconi & Notarii ejusdem Pontificis emendata, simulque Pontificiâ auctoritate roborata nomen tertii Libri Decretalium memorati Innocentii III. accepit. Quarta est incerti Authoris, complectens sæpe nominati Innocentii III. Constitutiones, post annum Pontificatus duodecimum, seu ab Anno Christi 1211. evulgatas. Quinta est Honorii III. proximi Innocentii III. in Pontificatu successoris, ab eo ex propriis suis Decretalibus composita. Sicque intra 70 annos ab edito Gratiani Decreto quinque Decretalium compilationes, usu receptæ, emanarunt, quasi supplementa aut continuationes Gratiani, ut loquitur Doviati *d. cap. 16. num. 4. & 10.*

QUÆSTIO IX.

Quibusnam ex fontibus Libri V. Decretalium à Gregorio IX. fuerint derivati?

37 **R**esolutionem dat ipsemet Gregorius IX. Honorii III. in Sede Apostolica immediatus successor, ac Decretalium Anno 1230. compaginatarum, Conditor in sua præfatione, ubi, *diversas, inquit, Constitutiones & Decretales Epistolas Prædecessorum nostrorum, in diversa dispersa volumina, quarum aliqua propter nimiam similitudinem, & quadam propter contrarietatem, nonnulla etiam propter sui prolixitatem, confusio-nem inducere videbantur, aliqua vero vagabantur extra volumina supradicta, qua tanquam incerta frequenter in judicis vacillabant: ad communem & maximè studentium utilitatem, per dilecti fratrem Raymundum, Capellanum & Penitentiarium nostrum, in unum volumen, rescatas superfluis, providimus redigendas; adjucentes constitutiones nostras & Decretales Epistolas, per quas nonnulla, quæ in prioribus erant dubia, declarantur.* Sunt autem Pontifices, quorum Epistolæ Decretales (nomen à decerendo sortitæ, quòd Pontifex rescribendò ad consultationem Episcoporum, aliorumque, etiam privatorum, aliquid generaliter valiturum, re diligenter enunciata, decernat) allegantur, à potiori Gratianò posteriores, puta Alexander III. Lucius III. Ur-

banus III. Gregorius VIII. Clemens III. Celestinus III. Innocentius III. Honorius & indeque Gregorius IX.

Neque obest, quòd in præfatis Decretalibus Libris extant etiam Decreta duorum Generaliorum Lateranensium, & quarti sub Alexandro III. Innocentio III. nec non Conciliorum particularium, uti & quorundam Patrum sententiæ; adeoque instar Decreti Gratiani nomen Decretalium simpliciter non mercantur.

Enimverò supra dictorum Pontificum, & nonnullorum Antecessorum Decretales Epistolæ plus duplo superant Decreta Conciliaria Patrumve dicta, ibidem relata: eaque propter, cum denominatione sumatur à potiori, nomen Decretalium hisce Libris antonomastice adscribitur: sicut atque Decreto Gratiani, in quo longè minor Decretalium Epistolarum, quàm Canonum Conciliorum aliarumve autoritatum, numerus conspicitur. Doviati *d. lib. 4. cap. 18. num. 2.* Eminentiss. Card. Vincentius Petra in *Comment. ad Constitut. Apostol. tom. 1. pag. m. 28. num. 45.*

QUÆSTIO X.

Ex quo fonte Liber VI. Decretalium Bonifacii VIII. dimanaverit?

38 **R**espondet ipsemet Bonifacius VIII. in Bulla, ante VI. Decretalium, circa Annum

1300. absolutum, præfixâ, quòd, cum post volumina Decretalium à felicis recordationis Gregorio Papa

Papa nono tam provide quam utiliter compilatum, nonnulla ab eo & aliis Romanis Pontificibus successi-
vè super diversis dicerentur articulis edita Decre-
tales, de quarum aliquibus, an Decretales existerent,
earumque auctoritate dubitabatur sollicitè in
judiciis & in scholis &c. ipse Decretales hujusmo-
di diligenter fecerit recenseri; & tandem, pluri-
bus ex ipsis (cum vel temporales, aut sibiipsis, vel
aliis Juribus contrarie, seu omnino superflue vide-
rentur) penitus rescacatis, reliquis, quibusdam ex
eis abbreviatis, & aliquibus in toto vel in parte mu-
tatis, multisque correctionibus, detractionibus, &
additionibus factis in ipsis, in unum librum cum
nonnullis suis Constitutionibus redigi mandave-
rit &c.

69 rit &c. Estque adeò Liber VI. Decre-
taliu[m] compilatus potissimum ex Constitu-
tionibus Gregorii IX. Innocentii IV. Alexan-
dri IV. Clementis IV. Gregorii X. Nicolai III.
Bonifacii VIII. in quibus admodum multa re-
periuntur decreta duorum Conciliorum Lug-
dunensium, quorum alterum sub eodem Inno-
centio IV. Anno 1245. alterum sub memora-
to Gregorio X. Anno 1274. celebratum est.

70 Quodsi alicubi citentur aut referantur aliæ
Decretales aut Constitutiones, à quibuscumque præ-
decessoribus Romanis Pontificibus ante Bonifa-
cium VIII. post editionem dicti voluminis, id est
Decretaliu[m] Gregorii IX. promulgata, atque
in Libro VI. Decretaliu[m] insertæ, aut specia-
liter reservatæ non legantur, eas recipi, aut
pro Decretalibus haberi prohibet idem Boni-
facius in supra cit. Bulla, Libro VI. Decreta-

lium præmissa. Hinc patet, ut scribit 71
prælaudatus Eminentiss. Petra d. tom. 1. pag. 31.
num. 64. quoad præfatas Extravagantes Con-
stitutiones non habere amplius hodie locum
dispositionem cap. Pastoralis 8. de Fide Instru-
ment. ubi Innocentius III. sancivit, quòd Judex
merito judicare possit secundum tenorem il-
larum Extravagantium, de quibus, an essent
authenticæ, dubitatur, si Juri sint consonæ:
quia Bonifacius omnes Extravagantes, quæ 72
extra compilationem Gregorianam & Boni-
facianam remanserunt, tanquam superfluas
reiecit & rejecit. Limitat tamen cit. 73

Petra in num. 65. hanc illationem quoad illas
Extravagantes, quæ contra hæreticam prævi-
tatem fuerunt editæ, quamvis in Corpore Ju-
ris Communis haud reperiantur, ob textum
in cap. ult. §. ult. de Hæret. in 6. & Clem. multo-
rum 1. §. ult. d. cit.

Equidem, ut notat Doviat d. lib. 4. cap. 21. 74
incriptiones nonnullarum Constitutionum in
d. Lib. VI. Decretal. referunt Pontifices, Gre-
gorio IX. antiquiores, signanter in cap. susce-
pit 1. de Præbend. ubi ponitur Clemens III. qui
annis 39. ante compilationem Gregorii è vi-
vis excessit. Verum errore Scripto- 75
rum aut Typographorum accidisse, ut locò
Clementis IV. poneretur III. non solum ve-
tustiores Codices, sed etiam Recentiores edi-
tiones palam demonstrant: quibus ideò
tantò major adhibenda fides, quantò propius
ad mentem Bonifacii VIII. accedunt.

QUÆSTIO XI.

An Clementina voluntate & auctoritate Clementis V. Summi Pon-
tificis fuerint promulgatae?

76 Aventinus Annal. Polcor. lib. 7. cap. 15. n. 18.
à Wilhelmo Occamo se accepisse scri-
bit, quæ ibidem commemorat, nempe quòd
Joanne XXII. Septimum Juris Pontificii librum,
quem Clemens V. decessor ejus composuerat, sed
quod multa, quæ simplicitati Christianæ & libertati
Religionis impuissent, ibi continerentur, publicare
superfedeat, atque animam agens aboleri jufferat,
ediderit, omnia, quæ ibidem scripta erant, raris fore
constituerit: quæ à Benedicto, qui Joanni successit,
77 rursus antiquata sunt.

At, quàm longè à
vero aberret Aventinus, constat ex pluribus
vitæ Clementis V. Scriptoribus apud Stru-
vium in Historia Favis cap. 7. §. 27. attestan-
tibus, Clementem V. Anno 1313. suis Con-
stitutiones in Consistorio publicasse, morte
tamen præventum ad studia generalia, sicut
tunc moris erat, mittere non potuisse.

78 Constat insuper ex Bulla Joannis XXII. ad
Doctores & Scholares studii generalis Bono-
niæ directâ, atque Clementinis præmissa, quòd

Clemens V. ejus prædecessor, nedum in Concilio
Viennensi, (cui præsedidit Anno 1311.) quin etiam
ante & post ipsum Concilium Constitutiones plurimas
ediderit, in quibus multa utilia statuit atque salu-
bria, & nonnulla dubia in judiciis & extra frequen-
tata deciderit; & licet eas collectas in unum volu-
men, & sub congruis titulis collocatas mittere da-
crevissent, & dare in commune subjeclis, assidue
tamen occupatio circa magna, ac fortis humana con-
ditio, quæ ipsum de medio sustulit, in causa fuerint,
quaræ suum in hac parte propositum non implevit.
Unde luculenter concluditur, Clementinas, 79
veluti salubres & utiles Constitutiones, vo-
luntate & auctoritate Clementis V. sub no-
mine septimi Decretaliu[m] compilatas, sed, in-
terveniente ejus obitu, primum à successore
Joanne XXII. Pontificatus sui Anno secundo,
qui est Annus Christi 1317. cum transmissio-
ne ad Universitatem Bononiensem sub
titulo Clementinarum toti Orbis fuisse publica-
tas.

QUÆSTIO XII.

Qualem auctoritatem habeant Extravagantes, in Corpore Juris
Canonici extantes?

80 Auctoritas decisiva tam Extravagantibus
Joannis XXII. quàm communibus in

tract. præamb. cap. 1. num. 73. & seq. jam fuit
adjudicata. Hinc solummodò referre juvat,
quæ

quæ dixisse fertur Guilielmus Occamus, nem-
pe à multis Extravagantes Joannis XXII. repre-
81 hendi, tanquam hæreticas & omnino falsas. Hoc
quippe dictum, nonnisi inter calumnias &
palmares injurias recensendum, eò minorem
promeretur fidem, quòd minori dignus est il-
lius Author Occamus, qui, eum Joanni XXII.
contra quem calamum in favorem Ludovici
Bavari strinxerat, insensibilis, atque ab eo
excommunicatus esset, de partium studio ni-
miùm suspectus & gravatus erat. Eminen-
tiss. Vincentius Petra in Comment. ad Constitur.
Apostol. tom. 4. pag. 27. n. 59. & seqq. & pag. 144.
82 num. 12.

Et, quamvis alii quoque præ-
dictum Joannem Pontificem hæresis insimu-
lare ausi fuerint, quasi nempe docuisset, aut
saltem credidisset, animas fidelium, qui in
gratia decesserunt, ante diem universalis Ju-
83 dicii DEUM clarâ & intuitivâ visione non vi-
dere: at tamen allegatus Petra d. pag. 144.

QUÆSTIO XIII.

Denturne adhuc aliæ Extravagantes, & quam auctoritatem habeant?

85 DARI adhuc alias Extravagantes, & qui-
dem propriè tales, utpote extra moder-
num Canonici Juris Corpus vagantes, in vul-
gus notum est: quia post Extravagantes Joan-
nis XXII. & Communes, quas in eodam Juris
Corpore videmus, à subsequentibus Pontifi-
cibus quàm plurimæ Constitutiones emanâ-
runt, dictæ Bullæ Apostolicæ, & collectæ in
86 Magno Bullario; cui initium facit Laërtius
Cherubinus Jctus Romanus, congestitque
Bullas à Leone Magno usque ad Sixtum V.
juxta ordinem temporum; quemve secutus
ejus Filius Angelus Maria Cherubinus Mona-
chus Cassinensis plures Constitutiones addi-
dit, ac Bullarium Magnum, Anno 1634. Ro-
mæ impressum, divisit in quatuor Tomos, è
quibus primus Constitutiones à præfato Leo-
ne usque ad Paulum IV. Secundus à Pio IV.
usque ad Innocentium IX. tertius à Clemen-
te VIII. usque ad Gregorium XV. quartus
Constitutiones Urbani VIII. complectitur;

87 additò postmodum à PP. Angelo à Lautusia &
Joanne Paulo à Roma Ordinis Minor. S. Fran-
cisci strictioris observantia tomò quinto, ubi
Constitutiones Pontificum post Urbanum VIII.
nempe Innocentii X. Alexandri VII. Clemen-
tis IX. & Clementis X. referuntur. Ac-
cessit Anno 1697. collectio Bullarum Inno-
centii XII. operâ D. Georgii de Firmianis; &
Anno 1723. Bullarium Clementis XI. curâ &
auspicijs Eminentissimi Nepotis, D. Annibalis
89 Albani S. R. E. Cardinalis & Camerarii. De
istarum Extravagantium seu Bullarum autho-

ritate Bminantiss. D. Vincentius Petra in Com-
mentar. ad Constit. Apostol. tom. 1. pag. 31. n. 61.
& seqq. ponit sequentes resolutiones. I. Ex-
travagantes, ante Bonifacium VIII. juxta
num. 70. non esse legales, neque vim legis
habere; II. Extravagantes, in Corpus Juris
relatas, facere Jus Commune, neque ad illos,
tquam subsequentes, derogationem Boni-
facianam extendi, nisi ex fine proprio tem-
porales fuerint; III. Extravagantes alias
in Corpus Juris non relatas, Jurique commu-
ni haud consonas, non habere aliam aucto-
ritatem, nisi illam, quam ex se vindicare po-
sunt, ubi constat de earum legalitate per
88 pastoralis 8. de Fide Instrument. id est, si
originalis sit expedita in pergamento, cum
formam solitam à consuetis officialibus
cordulis & sigillo SS. Apostolorum Petri &
Pauli in plumbo pendentibus, aliter requi-
sitis, arguentibus, Bullam esse illegalem:
quia non continentur in alio volumine,
cui Papa legis robur, sua approbatione, de-
90 cernit; IV. Copiam simplicem non proba-
re in judicio; copiam tantum in Bullario Ro-
mano positam, facere ipsam fidem: quia
Bullæ in eo recollectæ sunt permissione
Summi Pontificis, illique Judex omnimo-
dam fidem tribuere tenetur, ut dixit Rota
91 coram Millino decis. 277. num. 5. imò suppo-
nitur publicata constitutio eò ipso, quòd sit
in dicto Bullario. Buratt. decis. 795. num. 5.
Vid. cit. Petra d. tom. 1. pag. 34. num. 94. &
seqq.

QUÆSTIO XIV.

Cum in Bullario Magno solummodò Constitutiones initium sumant à
Leone I. quid sentiendum sit de Constitutionibus anteriorum Pontificum?

93 Fuerunt aliqui, qui asserere non erubue-
runt, Decretales Epistolas Summorum

Pontificum in eo corpore Canonum, quod
sub Iudori Mercatoris sive peccatoris nomine

auctius prodiit, à Clemente I. usque ad Damasum, Anno 366. electum, non authenticas sed apocryphas esse, utpote recepto Codici Canonum Ecclesiæ Romanæ non insertas; indeque à Leone IV. in cap. de Libellis 1. Dist. 20. pro regulis Ecclesiasticis solummodo agnosci Epistolas Sylvestri, Syricii, Innocentii, Zosimi, Cœlestini, Leonis, Gelasii, Hilarii, Symmachi, Hormisdæ, Simplicii, & Gregorii junioris.

95 Verum, quidquid sit de canonibus Isidori, quos defenderunt non pauci, uti videre est apud Joannem Dovat *Prænot. Canon. lib. 2. c. 22. num. 8.* eosque, licet forsitan pro legitimis Pontificum Constitutionibus haud agnoscantur, nihilominus veneratione dignos censet R. P. Franciscus Pagi in *Breviar. Pontif. Roman. tom. 1. pag. 17. §. 6.* cum è secentis & verbis Legum, Canonum antiquorum, & SS. Patrum, qui quartò sæculò floruerunt, si pauca demas, concinnati sint; notari omnino meretur.

96 Epistola Nicolai Papæ, ad Archi-Episcopos & Episcopos Galliæ, prout refertur in cap. si Romanorum 1. Dist. 19. ita scribentis: *si ideo non esse Decretales Epistolas præscorum Romanorum. Pontificum admittendas dicunt, quia in Codice Canonum non habeatur adscriptum: ergo nec Sancti Gregorii, nec ullius alterius, qui ante vel post ipsum fuit, est aliquod institutum vel scriptum recipiendum, eo quòd in Codice Canonum non habeatur adscriptum: ergo doctrinam eorum & sanctiones, quæ ab omni lingua venerantur, quia in Codice Cano-*

num non habentur scripta, de Cadicibus suis erant &c. & infra: Inter ipsos Canones unus B. Leonis capitulum constat esse permissum, quòd ita omnia Decretalia constituta Sedis Apostolica custodiri mandantur, ut, si quis in illa commiserit, noverit sibi veniam denegari: ait enim decimo suarum Decretalium: ne quid verò sit, quod prætermisum à nobis fore credatur, omnia Decretalia constituta tam beata recordationis Innocentii quàm omnium Decessorum nostrorum, quæ de Ecclesiasticis Ordinibus & Canonum sunt promulgata disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri mandamus, ut si quis &c.

In specie verò pro genuinis Decretalibus agnoscuntur duæ Epistolæ Clementis I. ad Corinthios scriptæ; Epistola S. Cornelii, quæ extant inter opera S. Cypriani; Epistola Julii I. quæ referuntur à S. Athanasio *Apologia 2.* Epistola Liberii, quæ à S. Hilario in fragmentis recensentur; Epistola Damasi ad Illyrici Episcopos, quam Theodoretus *lib. 1. Hist. Eccl. cap. 22.* exscripsit, aliæque ejusdem Pontificis Epistolæ, apud S. Hieronymum extantes; omnes denique Veterum Pontificum Epistolæ, quæ à Sanctis Patribus aut præcis Historiæ Ecclesiasticæ Scriptoribus referuntur, sinceri ipsorum factus sunt. Pagi *d. l. apud quem in pag. seqq. usque ad 112.* & apud Joannem Dovat *d. lib. 2. à cap. 23. usque ad cap. 28.* de cujuslibet Pontificis priorum quatuor Sæculorum Epistolis strictior inquisitio formatur.

QUÆSTIO XV.

An Canones Apostolorum à Clemente I. Pontifice collecti fuerint; & an canonicâ auctoritate polleant?

99 Affirmativa in hoc tractat. *Praamb. cap. 1. pag. 9. à num. 109.* defensa fuit. Huic tamen quoad collectionem Clementis opponunt non pauci, signanter Petrus de Marca de *cord. Sacerdot. & Imp. lib. 3. cap. 2. §. 2.* Dovat *Prænot. Canon. lib. 3. cap. 2. num. 3.* Franciscus Pagi *d. l. pag. 11. num. 5.* eò quòd ab Eusebio *lib. 3. cap. 15.* & D. Hieronymo de *Scriptorib. Eccl. cap. 1.* inter opera Clementis haud numeretur. At, quia facile accidere potuit, ut in iis exemplaribus Apostolicorum Canonum, quæ Eusebio & D. Hieronymo in conspectum venerunt, nomen Clementis non fuerit adscriptum, præsertim cum ipse non author ipsorum canonum sed tantum collector extiterit; antiqua traditio, quæ Clementem asseverat eorum compilatorem, necdum penitus eversa videtur: præsertim dum *cit. Pagi pag. 13. sub num. 7.* refert, Stephanum Papam IV. seu potius III. in Synodo Lateranensi Anno 769. statuisse *actio 4. non amplius suscipiantur Apostolorum canonum prolata per Clementem, nisi quinquaginta capita, quæ suscipit*

100 *Sancta DEI Catholica Romana Ecclesia.* Profectò antiquam hanc collectionem, & sæculò tertio non posteriorem esse, hi ipsi Authores consentiunt, probantque: quippe cum in Nicæna prima Synodo frequenter allegen-

tur, fuerintque cogniti antiquissimis, tum Græcis, tum Latinis Patribus, longè ante Concilium Iconiense, Anno 258. celebratum, puta Clementi Alexandrino ac Tertulliano circa Annum Christi 195. nec multò post Origeni, uti & Cypriano, qui Anno 255. passus legitur. Unde etiam de illorum auctoritate vix dubium esse poterit: quia præfatus Tertullianus (ut commemorat Dovat *d. cap. 2. num. 9.*) *libr. adversus Præcaram Canones Apostolorum, scilicet, esse nobis per manus traditos; S. Athanasius in Synopsi eos numerat inter hagiographa; Synodus sexta in Trullo Can. 2. jubet eos posthàc firmos, & stabiles permanere. S. Joannes Damascenus lib. 4. de Fide orthod. cap. 14. eos inter Scripturas Sacras recensere videtur; Dionysius Exiguus inferuit initio Codici Canonum Ecclesiæ Romanæ; Isidorus in sua Epistola in capite Canonum, relata post cap. placuit 4. Dist. 16. eos propter auctoritatem cæteris Conciliis proponit: quoniam, licet à quibusdam apocryphi dicantur, plures eos recipiunt, & Sancti Patres eorum sententias synodali auctoritate roboraverunt, atque inter canonicas posuerunt constitutiones.* Interim quoad numerum Canonum, licet magna etiamnum sit dissensio inter hos & alios Doctores; attamen *cit. Pagi d. pag. 13. num. 9.* advertit, Joannem An-

Antiochenæ Ecclesiæ Presbyterum ex ordine Scholasticorum dixisse: *Sancti Domini Discipuli & Apostoli octoginta quinque Canones Clementis operâ adiderunt; huncque numerum probatum à Synodo Trullana d. can. 2. & à generali Synodo 7. c. 1. admissum à Rhetio in Nomocano-*

ne: agnitum passim à Græcis, & de factò post Decretum Gratiani, jussu Gregorii XIII. editum, uti & passim in Conciliorum editionibus servatum. Quamquam à Latinis non nisi quinquaginta, aut sexaginta admitti, notet Dovat d. cap. 2. num. 8.

QUÆSTIO XVI.

Num ante Libros Juris Civilis, qui extant in ejusdem Corpore, præcesserit alia collectio?

106 Quæmadmodum ab ipsis Romani Imperii Auspiciis sub Regibus Leges sat multæ in lucem venerunt; ita etiam non defuit earum collectio, dum, ut meminit Pomponius in *l. necessarium 2. §. 2. ff. de Orig. Jur.* omnes conscriptæ extant in Libro Sexti Papirii, unius ex principalibus viris; qui liber *Jus Civile Papirianum* appellabatur, non quia Papirius de suo quidquam ibi adjecit, sed quòd Leges sine ordine latas in unum composuit. Vid. Struvius in *Historia Juris cap. 1. §. 5.* Sub libera deinde Republica vix alia Legum collectio tam nota & certa est, quàm Legum XII. Tabularum, tum ex Græcorum, præcipuè Lacedæmoniorum. & Atheniensium, Jure, tum ex Legibus Regiis & patriis consuetudinibus excerptarum, de quibus Pomponius in *d. l. 2. §. 4. ff. de Orig. Jur.* Harum Fragmenta in Corpore Juris post Codicem reposita continentur à Gothofredo, qui tamen initio statim *lit. a. fatetur, Leges, priore libro contentas, ex Ciceronis libris de Legibus decerptas, verè duodecim tabularum non esse, sed à Cicerone partim inventas, partim ex ipsis Legibus duodecim tabularum interpolatas ex testimonio ipsius Ciceronis lib. 3. de Legib.* Hæcque Juris Civilis, publici & privati, fontes extitisse, passim asseverant DD. cum Struvio *d. cap. 1. §. 8.* laudatque eas non semel Justinianus, speciatim in *§. ceterum 3. Inst. de Legit. agnat. success. l. Legge duodecim 14. Cod. de Legit. hæredib. Nov. 22. cap. 2.*

110 Successit disputatio fori seu interpretatio Prudentum, de qua Pomponius in *cit. l. 2. §. 5. ff. de O. F. his, inquit, Legibus latinis, capis, ut naturaliter evenire solet, ut interpretatio desideraret prudentium auctoritate necessariam esse disputationem fori. Hæc disputatio & hoc jus, quod sine scripto venit, compositum à Prudentibus propria parte aliqua non appellatur, ut cætera partes Juris suis nominibus designantur, sed communi nomine appellatur Jus Civile.* Natæ hinc Legis actiones, seu legitimæ actiones, certæque formulæ, juxta quas inter se homines disceptarent, nec, prout vellent, in jure vel judicio agerent; &, postquam ab Appio Claudio congestæ, & ad formam essent redactæ, ab ejus autem scriba, Cneo Flavio, liber surreptus, ac populo communicatus, liber hic in ejus gratiam appellatus est *Jus Civile Flavianum.* Pomponius in *d. l. 2. §. 6. & 7.* Auges: cente postmodum civitate, quia decant quædam genera agendi, Sextus Ælius alias *P. Schmier Suppl. Jurispr. Canonico-Civilis*

actiones composuit, & librum populo dedit, qui appellatur *Jus Ælianum.* Idem *d. §. 7.* Dehinc supervenerunt *Plebiscita*, quæ plebs plebejo Magistratu seu Tribuno plebis interrogante constituebat; *Senatusconsulta*, quæ Senatus, ad quem propter difficilem exundantis Populi convocationem cura Republicæ spectabat, decreverat; *Edicta Prætorum*, seu Magistratum Romanorum, ab iis quot annis eum in finem proposita, ut scirent cives, quòd jus de qua re quisque dicitur esset, dicta alioquin *Jus Honorarium*, quòd ab honore Prætoris venerat; & demum, summâ rei ad unum devolutâ, *Constitutiones Principum*, quibus si quid placuit, Legis habebat vigorem. Pomponius *d. l. 2. §. 8. 9. 10. 11.* Ut adeò Papinianus in *l. 7. ff. de F. & F.* haud immeritò dixerit, *Jus Civile esse, quòd ex Legibus, Plebiscitis, Senatusconsultis, decretis Principum, auctoritate prudentum venit; qui etiam in §. 1. illud se crevit à Prætorio, quòd Prætores introduxerunt adjuvandi, vel supplendi, vel corrigendi Juris Civilis gratia propter utilitatem publicam.*

Ex Cæsaribus, ut refert Struvius in *Histor. Jur. cap. 2. §. 6. & seqq.* Flavius Vespasianus Imperator omnia Sæcra & Plebiscita ab Urbis exordio in unum collegit. Hadrianus Edicta Prætorum, singulis annis proposita, non tantum ex annalibus fecit perpetua, sed etiam in compendium rededit; quibusdam detrahit, quibusdam ex suo adjecit. Titus Cajus Jctus sub eodem Hadriano & Antonino Pio Institutionum quatuor libros composuit; Ælius Marcianus sub Severo Imperatore scripsit sedecim libros Institutionum; Callistratus libri tres, Julio Paulo præter duos libros Institutionum quinque libri *sententiarum receptarum*, Domitio Ulpiano regularum liber singularis, & duo Institutionum libri tribuuntur; tacendò Papinianum, Ulpianum, Pomponium, Cellum, Proculum, Modestinum, Venulejum, Altinum, Scevolam & alios, qui partim questionum & responsionum libros, partim libros pandectarum concinnarunt, de quorum vita & scriptis eruditè agunt Bernardinus Rutilius, Joannes Bernardus, & Guilielmus Grotius; tacendò etiam Codices Jctorum Gregorii & Hermogeniani, in quibus constitutiones Imperatorum usque ad Diocletianum erant collectæ. Certè, narrante Struvio *d. cap. 2. §. 11.* Constantinus M. ejusque libari novam Juris rationem introduxerunt, ac, eliminatis *Echæicorum Legibus,*

būs, sanctiones Christianas substituerunt, multa in favorem Religionis, Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum statuendō; quæ & aliæ, à

Constantino usque ad Theodosium juniorem latae, eis autoritate in suum Codicem Theodosianum ann. 438. relatæ fuerunt.

QUÆSTIO XVII.

A quo tempore Jus Justinianicum in Germania auctoritatem acceperit?

122 Jus Justinianicum à prima sui origine Germanos non obligasse, in hoc cap. 1. n. 180. animadversum est. Germani siquidem ab initio magis non-scripto jure quam scripto regerantur; & sicuti à nulla Gente vel Natione externa unquam (saltem ex majori parte) devicti fuere; ita nullius Juris vel Legibus se unquam subdiderunt; & si quas subinde Leges ex provinciis Romani Imperii, quas peragraverant, aut occupaverant, assumpserint, non ex necessitate, sed spontanea receptione accidit.

123 Postquam verò Jus Justinianicum sæculò 12mo in Italia doceri coeptum, & præcipuis in Academia Bononiensi à Jero Inerio ann. 1128. ex probatorum scriptorum attestazione explicandis Legibus principium est factum, per confluentes illuc ex variis Nationibus Scholares postea in alias provincias, Galliam, Hispaniam, Lusitaniam, Angliam, Hungariam &c. in vectum, atque sæculò 13to in Germaniam pedetentim introductum, magis tamen sæculò 14to, erectis tum Academicis, excultum & promotum fuit. Struvius in *Hist. Jur. cap. 6. per tot. signanter* §. 39.

124 Ex Scholis deinde manavit ad forum & Dicasteria, suamque vim successivè & tacitò Germanorum consensu in plerisque Germaniæ regionibus accepit, usque dum aperta Imperatorum tum provocazione ad Leges Civiles scriptas gemeine geschriebene Rechte, vel die Kaiserliche Rechte, vel die weltliche Rechte; tum expressâ sanctione agnitum, & stabilium est; quò pertinent multarum Imperii constitutiones Maximiliani I. & Caroli V. in Ord. Cam. Wormatiæ ann. 1495. §. Item als 20. Ord. de Notar. de ann. 1512. tit. 1. §. 1. & tit. 2. §. 12. Ord. Cam. Wormatiæ ann. 1521. tit. 32. §. 2. Rec. Imp. Spiræ ann. 1529. §. 39. & passim.

126 Quòd verò Struvius d. l. §. 4. commemorat, non minùs promotum fuisse Jus Cæsareum per Lutherum & Reformationis Auctores, qui, ut Canonicum Jus supprimerent, Justinianicum magis magisque evehere fuerunt conati, verum equidem dicit. Sed ad magnam Lutheri, & ejus sequacium confusionem: quid enim novum hunc Evangelii præconem (si Diis placet) magis debonestat, nisi quòd lucem suffocaverit, & Corpus Juris Canonici in flammis conjecerit, ut neque ipse, ceu filius tenebrarum, videret Evangelicam veritatem, in SS. Canonibus hinc inde relucentem, neque alii, quos obcæcare voluit, conspicerent? Imò, dum Justinianicum Jus promoveri voluit, debuisset ex ipsismet Legibus Codicis & Novellis constitutionibus agnoscere, veræ & antiquæ Ecclesiæ dogmatibus è diametro repugnare, quæ illæ pro veris articulis mundo obrudere præsumpsit. Enimverò Justinianus aperte agnoscit, & suspicit cœlibatum clericalem in Nov. 6. cap. 1. §. 2. & seqq. Nov. 22. cap. 42. Nov. 123. cap. 29. Nov. 137. cap. 1. Statum Monachalem l. si quis §. l. monasteria 40. Cod. de Episcop. & Cleric. Nov. 5. Nov. 133. per tot. distinctionem & diversitatem graduum in Sacramento Ordinis l. Presbyteros 6. Cod. de Episcop. & Cleric. psalmodiam & Horas Canonicas l. omnem 42. §. 10. Cod. d. tit. venerationem salutaris Crucis, Virginis DEIPARÆ, & aliorum Sanctorum l. quos gratia 1. in pr. Cod. de Off. Praef. Praef. Afr. d. Nov. 5. cap. 1. d. Novell. 123. cap. 32. Nov. 131. cap. 9. Sacramentum Pœnitentiæ, & Sacrosanctum Missæ Sacrificium. Nov. 59. cap. 7. Nov. 109. cap. 2. Novell. 133. cap. 2. Nov. 137. cap. 1. Primum S. Pontificis, & quidquid quatuor Oecumenica Concilia, Nicebum, Constantinopolitanum, Ephesinum, & Chalcedonenſe statuerunt, ac sancta Mater Ecclesia docet, & tenet l. cognoscere 7. l. inter claras 3. Cod. de Summa Trinit.

QUÆSTIO XVIII.

An qualem in Germania auctoritatem habeant Speculum Saxonicum, & Speculum Suevicum?

130 Speculum Saxonicum esse nihil aliud quam Jus Provinciale Saxonicum, ex moribus & Legibus antiquis Saxonum circa initia sæculi XIII. à quodam Repkovio primitus conscriptum, sed, qui opus inceptum haud absolverit, ab Hoyero Comite Falckensteinio consummatum, auctor est Struvius in *Hist. Jur. cap. 6. §. 22.* Speculum Suevicum esse Jus Provinciale Suevicum seu Franconicum, diu post Saxonicum, incertum quo auctore, compositum, in quod multa ex De-

reum per Lutherum & Reformationis Auctores, qui, ut Canonicum Jus supprimerent, Justinianicum magis magisque evehere fuerunt conati, verum equidem dicit. Sed ad magnam Lutheri, & ejus sequacium confusionem: quid enim novum hunc Evangelii præconem (si Diis placet) magis debonestat, nisi quòd lucem suffocaverit, & Corpus Juris Canonici in flammis conjecerit, ut neque ipse, ceu filius tenebrarum, videret Evangelicam veritatem, in SS. Canonibus hinc inde relucentem, neque alii, quos obcæcare voluit, conspicerent? Imò, dum Justinianicum Jus promoveri voluit, debuisset ex ipsismet Legibus Codicis & Novellis constitutionibus agnoscere, veræ & antiquæ Ecclesiæ dogmatibus è diametro repugnare, quæ illæ pro veris articulis mundo obrudere præsumpsit. Enimverò Justinianus aperte agnoscit, & suspicit cœlibatum clericalem in Nov. 6. cap. 1. §. 2. & seqq. Nov. 22. cap. 42. Nov. 123. cap. 29. Nov. 137. cap. 1. Statum Monachalem l. si quis §. l. monasteria 40. Cod. de Episcop. & Cleric. Nov. 5. Nov. 133. per tot. distinctionem & diversitatem graduum in Sacramento Ordinis l. Presbyteros 6. Cod. de Episcop. & Cleric. psalmodiam & Horas Canonicas l. omnem 42. §. 10. Cod. d. tit. venerationem salutaris Crucis, Virginis DEIPARÆ, & aliorum Sanctorum l. quos gratia 1. in pr. Cod. de Off. Praef. Praef. Afr. d. Nov. 5. cap. 1. d. Novell. 123. cap. 32. Nov. 131. cap. 9. Sacramentum Pœnitentiæ, & Sacrosanctum Missæ Sacrificium. Nov. 59. cap. 7. Nov. 109. cap. 2. Novell. 133. cap. 2. Nov. 137. cap. 1. Primum S. Pontificis, & quidquid quatuor Oecumenica Concilia, Nicebum, Constantinopolitanum, Ephesinum, & Chalcedonenſe statuerunt, ac sancta Mater Ecclesia docet, & tenet l. cognoscere 7. l. inter claras 3. Cod. de Summa Trinit.

131 Verum, tametsi Juri seu Speculo Saxonico sat longo tempore magnam auctoritatem constituisse, idque non solum in Saxonia,

xonia, sed etiam Marchionatu Brandenburgico, Principatu Anthaltino, Holsatia, utraque Lusatia, Silesia, Bohemia, Polonia, Borussia, Transylvania & Dania viguisse, fidem demus 134 cit. Struvio §. 23. Attamen successu temporis extra Saxoniam planè abolitum fuisse, testantur Stryck. in *proem. usus mod. Digest.* & Ludwig ad A. B. tit. 5. §. 2. pag. 573. & seqq. 135 sub lit. z. Imò in ipsa Saxonia non aliam vim & virtutem authenticam, nisi quatenus usu & consuetudine, & observantia est receptum, illi tribuit Clariss. D. Stephanus Christophorus Harpprecht in *Speculi Suevici non-n/m* 136 *moderno p. 1. cap. 4. §. 4. & 5.* Quod ipsum longè majori titulo iste celeberrimus

Professor asserit, & egregiè demonstrat de Speculo Suevico d. cap. §. 7. & seqq. utpote cujus origo incerta; auctoritas publicè valde dubia; observantia saltem à temporè immemoriali nulla: adeòque, nisi in uno aut altero particulari casu usus ipsius luculenter ostendatur, neutiquam attendenda. Indè 137 que interpretationem A. B. quam in num. 132. Struvius adstruit, laudatus Harpprecht cap. §. 9. planè rejicit, ac per Jus Franconicum & Saxonicum non Leges harum provinciarum, sed ipsas terras & regiones, quæ olim ad Ducatum Franconiæ seu Sueviæ & Saxoniæ pertinebant, intelligendas indicat.

QUÆSTIO XIX.

De Jure Jus Publicum Ecclesiasticum?

138 DE Jure Publico Civili pro instituti nostri ratione satis egimus in d. tract. præamb. cap. 1. à num. 135. pluraque ex professo dicemus in Jurisprudencia Publica Imperii Romano-Germanici, DEO dante, brevi tempore in lucem proferendâ. An verò etiam detur Jus Publicum Ecclesiasticum? In similibus terminis, quantum meminimus, nunquam à nobis disceptatum est. Quamquam de affirmativa haud ambigendum videatur. Si enim Jus Civile Publicum definiatur ex cit. cap. numer. 128. quod ad statum rei Romanæ spectat, seu quod versatur circa constitutiones, statum Reipublicæ concernentes, ut innotescat, quid in ordine ad illum justum injustumve sit: pari jure Jus Publicum Ecclesiasticum defini poterit, quod ad statum totius & universalis Ecclesiæ spectat, seu quod versatur circa constitutiones, statum publicum Hierarchiæ Ecclesiasticæ concernentes, ut sciatur, quid in illius consideratione con-

veniat aut disconveniat. Et, sicut in Jure Publico Civili potissimum agitur de Imperio Romano-Germanico, ejus Augustissimo Capite, & membris, Circulis, Comitibus, Judiciis &c. ita in Jure Publico Ecclesiastico præcipuè disquirendum erit de Ecclesia Romano-Catholica, illius Summo & visibili in terris Capite Romano Pontifice, nec non variis ejusdem membris, Archi-Episcopis, Episcopis &c. item Conciliis universalibus, & particularibus; variis provinciis, inter se coadunatis; uti & supremis Romanæ Curiæ Tribunalibus. Quæ quidem materiæ etiam in nostra Jurisprudencia Canonico-Civili in suis divisæ sedes opportunè discutiuntur; fortè tamen, si benigni Superi longiore sanitate & vitam indulgeant, speciali quadam elaboratione sub titulo: *Jurisprudencia Publica Romano-Catholica ad Typum ordinabuntur.*

QUÆSTIO XX.

Quid sentiendum de Jurisprudencia Criminali?

143 Jurisprudenciam Criminales, qualiter apud Romanos & Germanos antiquiori ævo in more fuerit, historicè exponit D. Struvius in *Hist. Jur. cap. 9. §. 1. & mult. seqq.* Hodie in Imperio Romano-Germanico ea regulatur ad amussim Nemesis Carolinæ, seu Ordinationis criminalis, à Carolo V. in diversis Comitibus, puta Wormatiensibus ann. 1521. Spirensibus anno 1529. Augustanis año. 1530. Statibus propositæ, & demum anno 1532. cum eorum consensu in Comitibus Ratisbonensibus promulgatæ; adeò ut Judices & Assessores juxta eam procedere teneantur, præterquam ubi in uno aut altero loco in aliquibus articulis contraria consuetudo inoleverit, ut patet ex præf. d. Ordinationis ibi: Haben Wir sambt Chur, Fürsten, Fürsten, und Ständen, auß gnädigen geneigtem Willen etlichen gelehrten, trefflichen, erfahrenen Personen be-

sohlen / ein Begriff, wie, und welcher Gestalten in peynlichen Sachen und Rechtfertigungen dem Rechten und Billigkeit am gemäßigsten gehandelt werden mag / zu machen / in ein Form zusammen zu ziehen / welches Wir also in Druck zu bringen verschafft haben / daß alle und jede unsere und des Reichs Untertanen sich hinfüro in peynlichen Sachen / in Bedenckung der Groß- und Fährlichkeit, denselben jetzt angezeigten Begriff / den gemeinen Sachen, Billigkeit, und löblichen hergebrachten Gebräuchen gemäß halten mögen / wie ein jeglicher ohne Zweifel für sich selbst zu thun geneigt / und deshalb von dem Allmächtigen Belohnung zu empfangen verhofft. Doch wollen Wir durch diese gnädige Erinnerung Chur, Fürsten, Fürsten, und Ständen an ihren alten wohl hergebrachten rechtsmäßig, und billigen Gebräuchen nichts benommen haben.

QUÆSTIO XXI.

Qualem auctoritatem obtineant libri Feudorum?

¹⁴⁶ **I**n eis. hoc tract. cap. 1. num. 182. illis auctoritatem decisivam adstruximus: quia, licet ab hominibus privatis, Consulibus Mediolanensibus, partim ex constitutionibus Imperatorum Conradi II. Henrici III. Lotharii III. Friderici I. partim ex rerum in Lombardia judicatarum præjudiciis prudentumque responsis primitus collecti noscantur: nihilominus eodem quasi tempore, quod Jus Civile ex Academiis Italix in Scholas & foro Germanix tacito usu & praxi subintravit, Jus Feudale Longobardicum, in duobus libris Feudorum, qui extant in Corpore Juris Civilis ad finem, contentum, eadem ratione in Germanix Academiis & judiciis explicari, & recipi cepit.

¹⁴⁷ Struv. in *Hist. Jur. cap. 8. §. 28.* Et quamvis juxta hunc Auctorem §. 29. alicubi vigeat Jus aliud Feudale, in specie apud Saxones das Sächsische Lehen-Recht / & apud Alemannos das Schwäbische Lehen-Recht: attamen, sicut in *quæst. 19. à num. 133. & seqq.* de Jure seu Speculo Saxonico, multoque magis de Suevico seu Alemannico animadvertimus, utriusque vim & valorem valde dubium esse: pariter de isthoc Jure Feudali adnotare debemus, illius decisivam virtutem planè imbecillum, & ubi in singulis casibus singularis praxis demonstrari nequit, illegalem censerè; veluti Inclyta nostra Facultas Juridica, defu-

per requisita, anno 1717. die 31. Martii respondit, ac decidit, saltem in Partibus Rheni, Sueviæ, Franconiæ seu Vicariatu Palatino de nullo alio Feudali Jure, quàm Longobardico, à tempore immemoriali per continuum usum & praxim recepto, constare; Jusque Feudale, quod vocatur Alemannicum, à Schiltero, Meischnero, vel alio privato Doctore concinnatum, vim decisivam non habere; & si aliquando fuerit usitatum, post introductum Jus Feudale Longobardicum, exolevisse. Itaque etiam responderunt Facultates Juridicæ aliarum Universitatum, Altorfensis, Coloniensis, Dilingana, Duisburgensis, Erfordensis, Friburgensis, Hallensis, Ingolstadtensis &c. quarum & aliarum responsa per extensum exhibet Clariss. D. Stephanus Christophorus Harpprecht *de Spec. Suevici & præsertim Juris Feudal. Alemann. non-usu mod. part. 2. à pag. 49. Quin & plurimi S. R. I. Electores, Principes, & Status, ab eodem Clariss. Jcto pag. 1. & seqq.* recensiti, ad præviam consultationem uniformiter pronuntiârunt, suis in provinciis, territoriis, & Dicasteriis, illud Jus Feudale tantum agnosci, & recipi, quod continetur in Corpore Juris Civilis; nisi in quibusdam casibus per specialia statuta eidem certò derogatum fuisse dignoscatur.

CAPUT II.

De Objecto Jurisprudentiæ Canonico-Civilis, seu de Justitia.

SUMMARI A.

1. Affertur regula 27. *Jur. in 6.* 2. Datur ratio. 3. Subjicitur exceptio. 4. Allegantur exempla. 5. & seqq. Radices seu causa restitutionis juxta Theologos & Juristas indicantur. 8. Ex culpa Theologica oritur obligatio resti-

tuendi in conscientia. 9. Non licet ex culpa Juridica extra contractus. 10. & seqq. Imò secundùm Theologos etiam in contractibus. 13. & 14. Nostra reflexio, cum distinctione inter praxim & theoriam.

QUÆSTIO I.

An volenti & consentienti fiat injuria seu injustitia?

¹ Ita quidem dicendum apparet ex *Juris regula 27. in 6.* ibi: *sciens & consentiens non fit injuria neque dolus*; cui non dissonat altera in *ff. numero 145.* ibi: *nemo videtur fraudare eos, qui sciunt & consentiunt.*

² Ratio est: quia, ubi nulla concurrat juris violatio, nulla committitur injuria, utpote quæ dicitur ab eo, quod non jure fit, aut quò jus alterius læditur: at, si quis sciat & consentiat, aliquid dici aut fieri, quod alioquin in illius damnum aut præjudicium redundaret, nullam patitur juris sibi competentis violationem: cum jus suum pro illa cir-

cumstantia remisisse, aut dissimulasse censeatur.

Supponendum tamen, eum, qui scit & consentit, habere plenam facultatem, de jure suo disponendi: qui enim non potest liberè de suo jure disponere, nequit etiam illud efficaciter & cum effectu cedere; & sic, cum violatio juris occurrat, injuria abesse non potest.

Quamobrem, si Clericus in sui percussione aut condemnationem, à potestate seculari faciendam; vel maritus in adulterium, à tertio quodam cum sua uxore perpetrandum; vel pupillus in contrectationem rei

rei suæ, à fore ablata vel auferenda, consentiant, nihilominus injuria locum habet: quia enumerata personæ liberâ facultate

de jure, quod in allatis casibus læditur, disponenti carent. Itapassim Theologi & Jurisperiti.

QUÆSTIO II.

Ex quibus causis oriatur obligatio restitutionis?

⁵ Dixi in hoc *cap. 2. num. 89. & seq.* à Theologis poni tres restitutionis causas, seu, ut illi vocant, radices, nempe injustam acceptionem, rem acceptam, & contractum; quamquam alii, omisso contractu, tantum priores duos recenseant. Addidi in *num. 91.* à Jurisperitis obligationem restitutionis fundari vel in læsione juris realis, vel juris personalis; & quoad hoc aut propter contractum vel quasi aut propter delictum vel

⁷ quasi. An verò hæc obligatio semper stringat in conscientia, & ante omnem Judicis sententiam? Magnum inter utriusque Facultatis Doctores certamen est. Ego, ut breviter me expediam,

⁸ Adverto I. Obligationem restitutionis stringere in foro conscientix & ante omnem sententiam, quando alterius jus culpâ verè Theologica læsum est. In hoc enim omnes conveniunt, Jure Naturali & Divino præceptum esse, ne quis alterum quomodolibet damnificet, & quando per reatum conscientix damnum intulit, illud motu proprio, antequàm à Judice urgeatur, redintegret: non enim dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, aut refarciatur, quod injustè diminutum, destructum, vel deterius factum est.

⁹ Adverto II. In eo Theologos haud convenire, an extra materiam contractus culpa Theologica debeat esse gravis; an levis sufficiat? Plurimos nihilominus obligationem, saltem gravem, restituendi non agnoscere, nisi culpa Theologica gravis intervenerit: ut enim proportio sit inter culpam & obligationem restituendi, inde resultantem, obligatio gravis prærequirit culpam gravem. Ita ex nostris Magnif. P. Pettschacher de *Restit. pag. 165.* Clarissimi DD. P. Paulus Mezerger *Theol. Scholast. tom. 3. tr. 12. disp. 32. art. 2. n. 2.* P. Ludovic. Babenstuber in *Ethica supernatural. tr. 7. disp. 4. art. 3. §. 2. n. 10.* P. Alanus Pfeiffer in *tract. de Restit. p. 1. disp. 2. art. 2. §. 1.*

Adverto III. Multos etiam ex Theologis existimare, ne quidem in materia contractus ex sola culpa juridica subnasci obligationem restitutionis, nisi interveniat culpa gravis Theologica, nominatim citatos P. Babenstuber *§. 4. num. 33. & seq.* & P. Pfeiffer *art. 5. §. 2.* aliosque, ab his citatos. Rationem dant: quia obligatio hujusmodi non oritur ex Jure Naturali, utpote ex ejus positivo dictamine determinatio & præscriptio culpæ juridicæ non emanavit; neque ex Jure positivo, cujus Leges, etiam ex culpa levi aut levissima damni refarcitionem præcipientes, sunt quasi-pœnales, aut saltem non aliter, quàm natura Legum pœnalia secumfert, receptæ, & sic ante Judicis sententiam non obligant; neque ex intentione contrahentium, quibus & ipsi Reipublicæ factis prospectum est, quòd, si privatim ad satisfactionem præstandam admoniti sponte satisfacere recusaverint, Judex adiri, atque ab eo ad satisfactionem inviti possint compelli. Quam

¹¹ sententiam equidem non improbo, nec pro praxi dissuadeo; attamen, an nostris principiis verè cohæreat, plurimum ambigo: Leges siquidem positivæ, quæ pœnam non irrogant, sed unicè reparationem damni damnificantibus imponunt, non sunt pœnales; & si præter refarcitionem damni aliquid aliud præstandum velint, id peculiariter per modum pœnæ adjiciunt, ac pœnales mixtæ appellantur; sicque obligationem restituendi ante sententiam Judicis imponunt. Accedit, quòd contrahentibus, & in contractu læsis, nequiquam sufficiat facultas adeundi Judicem: nam plerique lites & judicia abhorrent, aut quia probatio à potiori est difficilis, præsertim quoad culpas juridicas; aut quia ob incertum litis eventum certas expensas facere non imprudenter detrectant. Idcirco, nisi statuatur obligatio conscientix, sat ipsis non est prospectum.

CAPUT III.

De Interpretatione & Regulis Jurisprudentiæ.

SUMMARI A.

1. Statuta ex Jure Communi sunt interpretanda. 2. & seq. Quidquid alii dicant. 4. & seq. Itaque faciendâ interpretatio, ut Jus Commune quàm minimè lædatur. 6. & seq. Dissolli-

sur objectio. 8. An statutum, prohibens alienationem certò modo, comprehendat etiam oppugnationem? 9. Refertur opinio negativa. 10. & seq. Refertur & probatur opinio affirmativa.

QUÆSTIO XXI.

Qualem auctoritatem obtineant libri Feudorum?

¹⁴⁶ **I**n eis. hoc tract. cap. 1. num. 182. illis auctoritatem decisivam adstruximus: quia, licet ab hominibus privatis, Consulibus Mediolanensibus, partim ex constitutionibus Imperatorum Conradi II. Henrici III. Lotharii III. Friderici I. partim ex rerum in Lombardia judicatarum præjudiciis prudentumque responsis primitus collecti noscantur: nihilominus eodem quasi tempore, quod Jus Civile ex Academiis Italix in Scholas & foro Germanix tacito usu & praxi subintravit, Jus Feudale Longobardicum, in duobus libris Feudorum, qui extant in Corpore Juris Civilis ad finem, contentum, eadem ratione in Germanix Academiis & judiciis explicari, & recipi cepit.

¹⁴⁷ Struv. in *Hist. Jur. cap. 8. §. 28.* Et quamvis juxta hunc Auctorem §. 29. alicubi vigeat Jus aliud Feudale, in specie apud Saxones das Sächsische Lehen-Recht / & apud Alemannos das Schwäbische Lehen-Recht: attamen, sicut in *quæst. 19. à num. 133. & seqq.* de Jure seu Speculo Saxonico, multoque magis de Suevico seu Alemannico animadvertimus, utriusque vim & valorem valde dubium esse: pariter de isthoc Jure Feudali adnotare debemus, illius decisivam virtutem planè imbecillum, & ubi in singulis casibus singularis praxis demonstrari nequit, illegalem censerì; veluti Inclyta nostra Facultas Juridica, defu-

per requisita, anno 1717. die 31. Martii respondit, ac decidit, saltem in Partibus Rheni, Sueviæ, Franconiæ seu Vicariatu Palatino de nullo alio Feudali Jure, quàm Longobardico, à tempore immemoriali per continuum usum & praxim recepto, constare; Jusque Feudale, quod vocatur Alemannicum, à Schiltero, Meischnero, vel alio privato Doctore concinnatum, vim decisivam non habere; & si aliquando fuerit usitatum, post introductum Jus Feudale Longobardicum, exolevisse. Itaque etiam responderunt Facultates Juridicæ aliarum Universitatum, Altorfensis, 149 Coloniensis, Dilingana, Duisburgensis, Erfordensis, Friburgensis, Hallensis, Ingolstadtensis &c. quarum & aliarum responsa per extensum exhibet Clariss. D. Stephanus Christophorus Harpprecht *de Spec. Suevici & præsertim Juris Feudal. Alemann. non-usu mod. part. 2. à pag. 49. Quin & plurimi S. R. I. Electores, Principes, 150 & Status, ab eodem Clariss. Jcto pag. 1. & seqq.* recensiti, ad præviam consultationem uniformiter pronuntiârunt, suis in provinciis, territoriis, & Dicasteriis, illud Jus Feudale tantum agnosci, & recipi, quod continetur in Corpore Juris Civilis; nisi in quibusdam casibus per specialia statuta eidem certò derogatum fuisse dignoscatur.

CAPUT II.

De Objecto Jurisprudentiæ Canonico-Civilis, seu de Justitia.

SUMMARI A.

1. Affertur regula 27. Fur. in 6. 2. Datur ratio. 3. Subjicitur exceptio. 4. Allegantur exempla. 5. & seqq. Radices seu causa restitutionis juxta Theologos & Juristas indicantur. 8. Ex culpa Theologica oritur obligatio resti-

tuendi in conscientia. 9. Non licet ex culpa Juridica extra contractus. 10. & seqq. Imò secundùm Theologos etiam in contractibus. 13. & 14. Nostra reflexio, cum distinctione inter praxim & theoriam.

QUÆSTIO I.

An volenti & consentienti fiat injuria seu injustitia?

¹ Ita quidem dicendum apparet ex *Furis regula 27. in 6.* ibi: *sciens & consentiens non fit injuria neque dolus; cui non dissonat altera in ff. numero 145.* ibi: *nemo videtur fraudare eos, qui sciunt & consentiunt.*

² Ratio est: quia, ubi nulla concurrat juris violatio, nulla committitur injuria, utpote quæ dicitur ab eo, quod non jure fit, aut quò jus alterius læditur: at, si quis sciat & consentiat, aliquid dici aut fieri, quod alioquin in illius damnum aut præjudicium redundaret, nullam patitur juris sibi competentis violationem: cum jus suum pro illa cir-

cumstantia remisisse, aut dissimulasse censeatur.

Supponendum tamen, eum, qui scit & consentit, habere plenam facultatem, de jure suo disponendi: qui enim non potest liberè de suo jure disponere, nequit etiam illud efficaciter & cum effectu cedere; & sic, cum violatio juris occurrat, injuria abesse non potest.

Quamobrem, si Clericus in sui percussione aut condemnationem, à potestate seculari faciendam; vel maritus in adulterium, à tertio quodam cum sua uxore perpetrandum; vel pupillus in contumeliam rei

Ex quibus causis oriatur obligatio restitutionis? 13

rei suæ, à fore ablata vel auferenda, consentiant, nihilominus injuria locum habet: quia enumerata personæ liberâ facultate

de jure, quod in allatis casibus læditur, disponenti carent. Itapassim Theologi & Jurisperiti.

QUÆSTIO II.

Ex quibus causis oriatur obligatio restitutionis?

⁵ Dixi in hoc cap. 2. num. 89. & seq. à Theologis poni tres restitutionis causas, seu, ut illi vocant, radices, nempe injustam acceptionem, rem acceptam, & contractum; quamquam alii, omisso contractu, tantum priores duos recensent. Addidi in

⁶ num. 91. à Jurisperitis obligationem restitutionis fundari vel in læsione juris realis, vel juris personalis; & quoad hoc aut propter contractum vel quasi aut propter delictum vel

⁷ quasi. An verò hæc obligatio semper stringat in conscientia, & ante omnem Judicis sententiam? Magnum inter utriusque Facultatis Doctores certamen est. Ego, ut breviter me expediam,

⁸ Adverto I. Obligationem restitutionis stringere in foro conscientix & ante omnem sententiam, quando alterius jus culpâ verè Theologica læsum est. In hoc enim omnes conveniunt, Jure Naturali & Divino præceptum esse, ne quis alterum quomodolibet damnificet, & quando per reatum conscientix damnum intulit, illud motu proprio, antequàm à Judice urgeatur, redintegret: non enim dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, aut resarciatur, quod injustè diminutum, destructum, vel deterius factum est.

⁹ Adverto II. In eo Theologos haud convenire, an extra materiam contractus culpa Theologica debeat esse gravis; an levis sufficiat? Plurimos nihilominus obligationem, saltem gravem, restituendi non agnoscere, nisi culpa Theologica gravis intervenerit: ut enim proportio sit inter culpam & obligationem restituendi, inde resultantem, obligatio gravis prærequirit culpam gravem. Ita ex nostris Magnif. P. Pettschacher de *Restit. pag. 165.* Clarissimi DD. P. Paulus Mezerger *Theol. Scholast. tom. 3. tr. 12. disp. 32. art. 2. n. 2.* P. Ludovic. Babenstuber in *Ethica supernatural. tr. 7. disp. 4. art. 3. §. 2. n. 10.* P. Alanus Pfeiffer in *tract. de Restit. p. 1. disp. 2. art. 2. §. 1.*

Adverto III. Multos etiam ex Theologis existimare, ne quidem in materia contractus ex sola culpa juridica subnasci obligationem restitutionis, nisi interveniat culpa gravis Theologica, nominatim citatos P. Babenstuber §. 4. num. 33. & seq. & P. Pfeiffer art. 5. §. 2. aliosque, ab his citatos. Rationem dant: quia obligatio hujusmodi non oritur ex Jure Naturali, utpote ex ejus positivo dictamine determinatio & præscriptio culpæ juridicæ non emanavit; neque ex Jure positivo, cujus Leges, etiam ex culpa levi aut levissima damni resarcitionem præcipientes, sunt quasi-pœnales, aut saltem non aliter, quàm natura Legum pœnalia secumfert, receptæ, & sic ante Judicis sententiam non obligant; neque ex intentione contrahentium, quibus & ipsi Reipublicæ factis prospectum est, quòd, si privatim ad satisfactionem præstandam admoniti sponte satisfacere recusaverint, Judex adiri, atque ab eo ad satisfactionem inviti possint compelli. Quam sententiam equidem non improbo, nec pro praxi dissuadeo; attamen, an nostris principiis verè cohæreat, plurimum ambigo: Leges siquidem positivæ, quæ pœnam non irrogant, sed unicè reparationem damni damnificantibus imponunt, non sunt pœnales; & si præter resarcitionem damni aliquid aliud præstandum velint, id peculiariter per modum pœnæ adjiciunt, ac pœnales mixtæ appellantur; sicque obligationem restituendi ante sententiam Judicis imponunt. Accedit, quòd contrahentibus, & in contractu læsis, nequiquam sufficiat facultas adeundi Judicem: nam plerique lites & judicia abhorrent, aut quia probatio à potiori est difficilis, præsertim quoad culpas juridicas; aut quia ob incertum litis eventum certas expensas facere non imprudenter detrectant. Idcirco, nisi statuatur obligatio conscientix, sat ipsis non est prospectum.

CAPUT III.

De Interpretatione & Regulis Jurisprudentiæ.

SUMMARI A.

1. Statuta ex Jure Communi sunt interpretanda. 2. & seq. Quidquid alii dicant. 4. & seq. Itaque faciendâ interpretatio, ut Jus Commune quàm minimè lædatur. 6. & seq. Disselli-

sur objectio. 8. An statutum, prohibens alienationem certò modo, comprehendat etiam oppugnationem? 9. Refertur opinio negativa. 10. & seq. Refertur & probatur opinio affirmativa.

QUÆSTIO I.

An eodem modo interpretari oporteat statuta, sicuti Leges communes solemus interpretari?

Cum statuta vim Legis obtineant, utpote ab illis condita, quibus potestas legislativa suffragatur; nullum apud me dubium videtur, quin etiam eodem modo suam interpretationem recipiant, sicuti Leges Communes, juxta quas illas interpretari oportet, per *cap. cum dilectus* 8. *f. quia nobis de Consuetud.* & ibi *Panormitan. num. 2. l. si servi 2. Cod. de Noxal. delictis.* *Gail. lib. 2. obs. 33. num. 3. Mevius p. 7. decis. 255. num. 1. & 3.*

Et quamvis nonnulli, quos allegat Clariss. D. Franciscus Josephus Michael Einhorn, olim meus in Jure Canonico Auditor & Defensor, postea in Universitate Friburgensi insignis Jurium Professor, *observat. pract. 1. part. 3. n. 47.*

Jus Romanum ad interpretationem statutorum in Germania tam parum conferre, quam libros metaphysicos Aristotelis ad interpretationem S. Scripturæ; attamen egregie à laudato Clariss. Doctore (qui sanè pro incremento rei literariæ longiorem vitam promeruisse) perstringuntur: ex quo enim tempore Jus Romanum in Academiis & Dicasteria Germaniæ propagatum est, verosimillimum apparet, Germaniæ statuta tum in docendo, tum in consulendo, tum in judicando suam normam accepisse à Jure Romano; neque aliam in eorum declaratione methodum fuisse observatam, ac quæ in Juris Romani declaratione observari consuevit.

QUÆSTIO II.

Quò sensum verum sit, statutorum interpretationem ita faciendam, ut quàm minimè à Jure Communi recedat?

Quando statutum in quacunque materia conditur, illius interpretatio ita est facienda, ut quàm minimè à Jure Communi recedat: nec enim præsumendum est, quòd inferior aliquis Legislator velit à Juris Communis tramite declinare, nisi hoc evidenter exprimat. *Gail. d. obs. 33. num. 4. D. Einhorn cit. l. p. 2. num. 33.*

Hinc, si alicubi statutum extaret, victum victori ad expensas refundendas obligari, illud solummodo de casu, quò victus sine probabili causa judicium subit, intelligendum foret: cum enim de Jure Communi non omnis litigator succumbens, sed is tantum, qui temerè litigavit, in expensas condemnari jubeatur, etiam statutum in eo sensu exaudiendum videtur.

Quòd si opineris: statutum hanc interpretatione reddi frustratorum & inutile, dum nil aliud, quàm, quòd Jure Communi jam antea ordinatum erat, operatur.

Contra est: quia, ut loquitur Mevius p. 1. *decis. 29. num. 5.* quoties Juri Communi superadditur statutum, argumento est, quòd statuentes nolint ab isto aliqua ratione discedi, sed firmiter id, quòd providet, consistere.

Sed quid de illo statuto, cujus meminit Mevius ad Jus Lubecense *tit. 10. art. 6. n. 80.* dicendum, quòd provisum est, quòd bona hereditaria alienari sine proximorum futurorum heredum consensu nequeant, an ita exponendum erit, ut etiam ad oppignorationem, quæ juxta Commune Jus in *l. ult. Cod. de Reb. alienis non alienand.* species alienationis censetur, extendatur? Negat id Mevius *d. l. & cum eo celebris quidam Doctores*, ex ea consideratione: quia, quòd antea dictum, in statutorum interpretatione quàm minimè à Jure Communi recedendum, accipi debet juxta sensum, qui esset conveniens Juri Communi pro

tempore, ubi statutum necdum supponimus confectum, non verò pro tempore consequenti: at, si statutum, antea memoratum, supponimus necdum confectum, de Jure Communi hæres, tanquam plenissimus rerum hereditiarum Dominus, potest eadem quocunque titulo alienare, atque adeò etiam oppignorare: ergo, ut quàm minimè recedatur à Jure Communi, oportet statutum ita interpretari, quòd, cum oppignorationem in specie non interdixerit, ea, antehac à Jure Communi indulta, etiamnum permissa sit.

Non diffiteor, subtiliter hanc sententiam proponi, sed à me cum dictis in *num. 4.* componi non posse. Cum enim in statutorum interpretatione non tantum recessus à Jure Communi caveri, sed etiam in sensu Juris Communis ea fieri debeat; non capio, quomodo per prohibitam in genere alienationem rerum hereditiarum sine consensu proximorum heredum non comprehendatur oppignoratio, quæ in sensu Juris Communis est species alienationis, & prohibita simpliciter, alienatione, simul prohibita censetur juxta expressam sanctionem in *d. l. ult. Cod. de Reb. alien. non alienand.* ibi: *sancimus, sive lex alienationem inhibueris, sive testator hoc fecerit, sive pactio contrahentium hoc admisseris, non solum domini alienationem, vel mancipiorum manumissionem esse prohibendam, sed etiam ususfructus dationem, vel hypothecam, vel pignoris nexum penitus prohiberi.* Jam verò alienatio, per statutum inhibita, est inhibita per Legem: ergo &c.

Quamvis igitur admittamus, statuta interpretanda secundum illum sensum, quem Jus Commune habuit eò tempore, quò statutum non exstitit: quia tamen Jus Commune non tantum pleno rerum domino dat facultatem alienandi, sed

fed etiam admittit, quòd hæc facultas possit inhiberi Lege, testamento, vel pactione, & casu quo fuerit simpliciter inhibita, oppignorationem quoque inhibitam esse diserte pronuntiat; non aliter salvari, aut recessus ab eo evitari poterit, nisi in sensu Juris Communis explicetur, & alienationis nomine op-

pignoratio contineatur. Nempe in statutorum interpretatione opus est, ut Jus Commune non solum expendamus in una Lege, sed etiam in altera; ne, dum uno pede videmur accedere ad Juris observantiam alterò quàm longissime ab illo nos recessisse convincamur.

SUPPLEMENTUM AD PROLOQUIUM LIBRI I. DECRETALIAM.

SUMMARIUM.

1. Diversa fidei acceptio. 2. & 3. Ejus definitio, prout accipitur pro credulitate. 4. Alia definitio, prout accipitur pro summa credendorum. 5. & seqq. Largior explicatio. 9. Subjiciuntur credenda de Mysterio SS. Trinitatis. 17. & seqq. Datur regula de externa fidei professione. 19. Præstantia sit à nobis electis. 20. A prævisis de

beneficiis curatis. 21. Aut Canonicatibus. 22. & seqq. Sub obligatione restitutionis fructuum. 25. A promotis ad regimina Monasteriorum. 26. A Rectoribus & Professoribus. 27. Ab Hæreticis reversis. 28. & seqq. Potest fieri per procuratorem, speciali mandato à suo principali instructum.

QUÆSTIO I.

Quid sit Fides Catholica?

Fides, quæ teste Cicerone *lib. 1. de Offic.* est fundamentum justitiæ, veluti dictorum conventorumque constantia & veritas, accipi potest in præfenti dupliciter. I. pro fiducia seu credulitate dicti vel facti, ab alio manifestati; II. pro summa & compendio eorum, quæ nobis credenda incumbunt. In priori acceptio- ne fides definitur ab Apostolo ad Hebræos *tit. 11.* quòd sit sperandum substantià rerum, argumentum non apparentium: quam definitionem, licet aliqui dicant impropiam, seu descriptivam & notificativam fidei, quos inter collocandus Fagnanus ad *cap. firmiter de Summa Trinitatis. num. 13.* eam tamen ex professo defendit S. Thomas *2. 2. quæst. 4. art. 1.* ac, si in formam Aristotelicæ definitionis illam redigere placeat, ita efferri posse, dicit, quòd fides (quatenus sumitur habitualiter) sit habitus mentis, quò inchoatur viri aternæ in nobis, faciens intellectum assentire non apparentibus. Unde alia litera (verba sunt ejusdem Doctoris Angelici) habet consuetudo: quia scilicet per auctoritatem Divinam intellectus credentis convincitur ad assentiendum his, quæ non vident. In posteriori acceptio- ne definitur fides, quòd sit collectio articulo- rum, quos primà & Summa Veritas revelavit, nobisque per Ecclesiam credendos proposuit. Ita ad mentem D. Athanasii in suo Symbolo reipsa sentit P. Engel ad *tit. cit. de Summa Trinit. num. 6.* Potest siquidem, ut dilegitur S. Thomas *cit. l. art. 2. objectum fidelitatis*

dupliciter considerari, uno modo ex parte ipsius rei credite, & sic objectum fidei est aliquid incomple- tum, scilicet res ipsa, de qua fides habetur; aliò modo ex parte credentis; & secundum hoc objectum fidei est aliquid complexum per modum enim inab- lis: est enim modus proprius humani intellectus, ut componendò & dividendò veritatem cognoscat; & ideo ea, quæ sunt secundum se simplicia, intellectus humanus cognoscit secundum quandam complexio- nem.

Quamobrem hic Doctorum Angelus *cit. l. art. 6.* ulterius docet, credibilia per certos articulos distinguere: nam, ut dicit Isidorus, articulus est perceptio Divinæ Veritatis; tandem in ipsam: sed perceptio Divinæ Veritatis competit nobis secundum distinctionem quandam: qua enim in DEO unum sunt, in nostro intellectu multiplican- tur: ergo credibilia debent per articulos distingui. Nomen articuli siquidem ex Græco videtur esse derivatum: arthron enim in Græco, quòd in Latinò articulus dicitur, significat quandam coaptationem aliquarum partium distinctarum: & ideo particula corporis sibi invicem coaptata dicuntur membra- rum articuli. Unde & credibilia fidei Christiana dicuntur per articulos distinguere, in quantum in- quasdam partes dividuntur, habentes aliquam coap- tationem ad invicem. Est autem objectum fidei aliquid non visum circa Divinam: & ideo, ubi occurrat aliquid speciali ratione non visum, ubi est specialis articulus. Ubi autem multa secundum eandem rationem sunt cognita, vel non cognita,

QUÆSTIO I.

An eodem modo interpretari oporteat statuta, sicuti Leges communes solemus interpretari?

Cum statuta vim Legis obtineant, utpote ab illis condita, quibus potestas legislativa suffragatur; nullum apud me dubium videtur, quin etiam eodem modo suam interpretationem recipiant, sicuti Leges Communes, juxta quas illas interpretari oportet, per *cap. cum dilectus* 8. *f. quia nobis de Consuetud.* & ibi *Panormitan. num. 2. l. si servi 2. Cod. de Noxal. Alibon. Gail. lib. 2. obs. 33. num. 3. Mevius p. 7. decis. 255. num. 1. & 3.*

Et quamvis nonnulli, quos allegat Clariss. D. Franciscus Josephus Michael Einhorn, olim meus in Jure Canonico Auditor & Defensor, postea in Universitate Friburgensi insignis Jurium Professor, *observat. pract. 1. part. 3. n. 47.*

Jus Romanum ad interpretationem statutorum in Germania tam parum conferre, quam libros metaphysicos Aristotelis ad interpretationem S. Scripturæ; attamen egregie à laudato Clariss. Doctore (qui sanè pro incremento rei literariæ longiorem vitam promeruisse) perstringuntur: ex quo enim tempore Jus Romanum in Academiis & Dicasteria Germaniæ propagatum est, verosimillimum apparet, Germaniæ statuta tum in docendo, tum in consulendo, tum in judicando suam normam accepisse à Jure Romano; neque aliam in eorum declaratione methodum fuisse observatam, ac quæ in Juris Romani declaratione observari consuevit.

QUÆSTIO II.

Quò sensum verum sit, statutorum interpretationem ita faciendam, ut quàm minimè à Jure Communi recedat?

Quando statutum in quacunque materia conditur, illius interpretatio ita est facienda, ut quàm minimè à Jure Communi recedat: nec enim præsumendum est, quòd inferior aliquis Legislator velit à Juris Communis tramite declinare, nisi hoc evidenter exprimat. *Gail. d. obs. 33. num. 4. D. Einhorn cit. l. p. 2. num. 33.*

Hinc, si alicubi statutum extaret, victum victori ad expensas refundendas obligari, illud solummodo de casu, quòd victus sine probabili causa judicium subit, intelligendum foret: cum enim de Jure Communi non omnis litigator succumbens, sed is tantum, qui temerè litigavit, in expensas condemnari jubeatur, etiam statutum in eo sensu exaudiendum videtur.

Quòd si opineris: statutum hanc interpretatione reddi frustratorum & inutile, dum nil aliud, quàm, quòd Jure Communi jam antea ordinatum erat, operatur.

Contra est: quia, ut loquitur Mevius p. 1. *decis. 29. num. 5.* quoties Juri Communi superadditur statutum, argumento est, quòd statuentes nolint ab isto aliqua ratione discedi, sed firmiter id, quòd providet, consistere.

Sed quid de illo statuto, cujus meminit Mevius ad Jus Lubecense *tit. 10. art. 6. n. 80.* dicendum, quòd provisum est, quòd bona hereditaria alienari sine proximorum futurorum heredum consensu nequeant, an ita exponendum erit, ut etiam ad oppignorationem, quæ juxta Commune Jus in *l. ult. Cod. de Reb. alienis non alienand.* species alienationis censetur, extendatur? Negat id Mevius *d. l. & cum eo celebris quidam Docteur*, ex ea consideratione: quia, quòd antea dictum, in statutorum interpretatione quàm minimè à Jure Communi recedendum, accipi debet juxta sensum, qui esset conveniens Juri Communi pro

tempore, ubi statutum necdum supponimus confectum, non verò pro tempore consequenti: at, si statutum, antea memoratum, supponimus necdum confectum, de Jure Communi hæres, tanquam plenissimus rerum hereditiarum Dominus, potest eadem quocunque titulo alienare, atque adeò etiam oppignorare: ergo, ut quàm minimè recedatur à Jure Communi, oportet statutum ita interpretari, quòd, cum oppignorationem in specie non interdixerit, ea, antehac à Jure Communi indulta, etiamnum permissa sit.

Non diffiteor, subtiliter hanc sententiam proponi, sed à me cum dictis in *num. 4.* componi non posse. Cum enim in statutorum interpretatione non tantum recessus à Jure Communi caveri, sed etiam in sensu Juris Communis ea fieri debeat; non capio, quomodo per prohibitam in genere alienationem rerum hereditiarum sine consensu proximorum heredum non comprehendatur oppignoratio, quæ in sensu Juris Communis est species alienationis, & prohibita simpliciter, alienatione, simul prohibita censetur juxta expressam sanctionem in *d. l. ult. Cod. de Reb. alien. non alienand.* ibi: *sancimus, sive lex alienationem inhibueris, sive testator hoc fecerit, sive pactio contrahentium hoc admisseris, non solum domini alienationem, vel mancipiorum manumissionem esse prohibendam, sed etiam ususfructus dationem, vel hypothecam, vel pignoris nexum penitus prohiberi.* Jam verò alienatio, per statutum inhibita, est inhibita per Legem: ergo &c.

Quamvis igitur admittamus, statuta interpretanda secundum illum sensum, quem Jus Commune habuit eò tempore, quòd statutum non exstitit: quia tamen Jus Commune non tantum pleno rerum domino dat facultatem alienandi, sed

fed etiam admittit, quòd hæc facultas possit inhiberi Lege, testamento, vel pactione, & casu quo fuerit simpliciter inhibita, oppignorationem quoque inhibitam esse diserte pronuntiat; non aliter salvari, aut recessus ab eo evitari poterit, nisi in sensu Juris Communis explicetur, & alienationis nomine op-

pignoratio contineatur. Nempe in statutorum interpretatione opus est, ut Jus Commune non solum expendamus in una Lege, sed etiam in altera; ne, dum uno pede videmur accedere ad Juris observantiam alterò quàm longissime ab illo nos recessisse convincamur.

SUPPLEMENTUM AD PROLOQUIUM LIBRI I. DECRETALIAM.

SUMMARIUM.

1. Diversa fidei acceptio. 2. & 3. Ejus definitio, prout accipitur pro credulitate. 4. Alia definitio, prout accipitur pro summa credendorum. 5. & seqq. Largior explicatio. 9. Subjiciuntur credenda de Mysterio SS. Trinitatis. 17. & seqq. Datur regula de externa fidei professione. 19. Præstanda sit à nobis electis. 20. A prævisis de

beneficiis curatis. 21. Aut Canonicatibus. 22. & seqq. Sub obligatione restitutionis fructuum. 25. A promotis ad regimina Monasteriorum. 26. A Rectoribus & Professoribus. 27. Ab Hæreticis reversis. 28. & seqq. Potest fieri per procuratorem, speciali mandato à suo principali instructum.

QUÆSTIO I.

Quid sit Fides Catholica?

Fides, quæ teste Cicerone *lib. 1. de Offic.* est fundamentum justitiæ, veluti dictorum conventorumque constantia & veritas, accipi potest in præfenti dupliciter. I. pro fiducia seu credulitate dicti vel facti, ab alio manifestati; II. pro summa & compendio eorum, quæ nobis credenda incumbunt. In priori acceptio- ne fides definitur ab Apostolo ad Hebræos *tit. 11.* quòd sit sperandum substantiæ rerum, argumentum non apparentium: quam definitionem, licet aliqui dicant impropiam, seu descriptivam & notificativam fidei, quos inter collocandus Fagnanus ad *cap. firmiter de Summa Trinitatis. num. 13.* eam tamen ex professo defendit S. Thomas *2. 2. quæst. 4. art. 1.* ac, si in formam Aristotelicæ definitionis illam redigere placeat, ita efferri posse, dicit, quòd fides (quatenus sumitur habitualiter) sit habitus mentis, quò inchoatur vita æterna in nobis, faciens intellectum assentire non apparentibus. Unde alia littera (verba sunt ejusdem Doctoris Angelici) habet consuetudo: quia scilicet per auctoritatem Divinam intellectus credentis convincitur ad assentiendum his, quæ non vident. In posteriori acceptio- ne definitur fides, quòd sit collectio articulo- rum, quos primà & Summa Veritas revelavit, nobisque per Ecclesiam credendos proposuit. Ita ad mentem D. Athanasii in suo Symbolo reipsa sentit P. Engel ad *tit. cit. de Summa Trinit. num. 6.* Potest siquidem, ut dilecturrit S. Thomas *cit. l. art. 2. objectum fidelitatis*

dupliciter considerari, uno modo ex parte ipsius rei credite, & sic objectum fidei est aliquid incomple- tum, scilicet res ipsa, de qua fides habetur; aliò modo ex parte credentis; & secundum hoc objectum fidei est aliquid complexum per modum enim inab- lis: est enim modus proprius humani intellectus, ut componendò & dividendò veritatem cognoscat; & ideo ea, quæ sunt secundum se simplicia, intellectus humanus cognoscit secundum quandam complexio- nem.

Quamobrem hic Doctorum Angelus *cit. l. art. 6.* ulterius docet, credibilia per certos articulos distinguere: nam, ut dicit Isidorus, articulus est perceptio Divinæ Veritatis; tandem in ipsam: sed perceptio Divinæ Veritatis competit nobis secundum distinctionem quandam: qua enim in DEO unum sunt, in nostro intellectu multiplican- tur: ergo credibilia debent per articulos distingui. Nomen articuli siquidem ex Græco videtur esse derivatum: arthron enim in Græco, quòd in Latinò articulus dicitur, significat quandam coaptationem aliquarum partium distinctarum: & ideo particula corporis sibi invicem coaptata dicuntur membra- rum articuli. Unde & credibilia fidei Christiana dicuntur per articulos distinguere, in quantum in quasdam partes dividuntur, habentes aliquam coap- tationem ad invicem. Est autem objectum fidei aliquid non visum circa Divinam: & ideo, ubi occurrat aliquid speciali ratione non visum, ubi est specialis articulus. Ubi autem multa secundum eandem rationem sunt cognita, vel non cognita,

Ibi non sunt articuli distinguendi. Porro hi articuli continentur in Symbolo fidei, auctoritate Ecclesie confectio: quia enim, ut arguit D. Thomas cit. l. art. 9. Veritas fidei in Sacra Scriptura diffusè continetur, & variis modis, & in quibusdam obscurè, ita quòd ad eliciendum fidei veritatem ex Sacra Scriptura requiritur longum studium & exercitium, ad quod non possunt pervenire omnes illi, quibus necessarium est cognosce-

re fidei veritatem, quorum plerique aliis negotiis occupati studio vacare non possunt: idè fuit necessarium, ut ex sententiis Sacra Scriptura aliquid manifestum summarie colligeretur, quod proponeretur omnibus ad credendum: quòd quidem non est additum Sacra Scriptura, sed potius ex Sacra Scriptura sumptum. Idque factum auctoritate Ecclesie, quæ non potest errare, quia Spiritus Sanctus gubernatur, qui est Spiritus Veritatis.

QUÆSTIO II.

Quid in specie de Mystero SS. Trinitatis in SS. Canonibus proponatur credendum?

Non est mihi animus, in ea falcem immittere, quæ Theologi solent tractare de DEO Uno & Trino; sed tantum aliqua delibare, quæ in nostris SS. Canonibus de Mystero SS. Trinitatis credenda proponuntur. Nempe in famoso illo Concilio Lateranensi IV. cui præfedit Maximus ille, nec Virtute tantum, sed & Sapientia plenus Pontifex Innocentius III. cui etiam, teste Eminentiss. Cardinali Vincentio Petra in Comment. ad Constit. Apostol. rom. 2. pag. num. 341. interfuerunt Archi-Episcopi Septuaginta, Episcopi quadringenti & duodecim, ac octingenti & amplius ex Abbatibus aliisque Prælatibus Regularibus; in hoc, inquam, Concilio cap. firmiter 1. declaratum legitur, quòd sit unus DEUS in essentia & substantia sit in Divinis, quam æqualiter & identicè participant tres personæ, ob relationis oppositionem realiter distinctæ; Simul in cap. damnamus 2. damnatur error Joachimi Abbatis, Viri cæteroquin pientissimi, & Papebrochii in actis SS. ad diem 20. Maij testimonio miraculorum & prophetia gloriâ illustris, qui non aliam in Divinis unitatem concesserat, quam in humanis, perpetam existimans, eodem modò, quòd Ecclesia vel populus dicitur unus collectivè & similitudinariè, tres personas in una natura convenire; absque eo, quòd damnetur ipse Joachimus, utpote qui scripta & dicta sua iudicio Sedis Apostolicæ subiecit: Damnatur etiam in fin. d. cap. perverissimum dogma impii Almerici, de quo in compendio plura tradit laud. Card. Petra pag. 342. & Fagnanus ad d. cap. damnamus numer. 28. Deinde in eod. cap. damnamus de persona Patris dicitur, quòd ab aeterno filium generando suam substantiam ei dedit; de Filio

item dicitur, quòd sine ulla diminutione nascendo substantiam patris accepit; & ita Pater & Filius habent eandem substantiam; & sic eadem res est Pater & Filius, nec non & Spiritus Sanctus, ab utroque procedens. Præterea in d. cap. 14. firmiter, cum quo concordat Clem. un. de Summa Trinit. & Fide Cath. de unigenito DEI Filio JESU Christo dicitur, quòd à tota Trinitate communiter incarnatus, ex Maria semper Virgine Spiritus Sancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne compositus, una in duabus naturis persona, vitam vitam manifestè demonstravit: Qui cum secundum Divinitatem sit immortalis & impassibilis, idem ipse secundum humanitatem factus est mortalis & passibilis: qui etiam pro salute humani generis in ligno crucis passus & mortuus, descendit ad inferos, resurrexit à mortuis, & ascendit in caelum: sed descendit in anima & resurrexit in carne: ascenditque pariter in utroque: venturus in fine sæculi, iudicaturus vivos & mortuos, & redditurus singulis secundum opera sua tam reprobis quam electis: qui omnes cum suis propriis resurgens corporibus, quæ nunc gestant, ne recipiant secundum opera sua, sive bona fuerint, sive mala, illi cum diabolo pœnam perpetuam, isti cum Christo Gloriam sempiternam. Insuper in cap. un. d. s. in 6. 15. de Spiritu Sancto fatetur Gregorius X. in Concilio Lugdunensi, quòd aeternaliter ex Patre & Filio non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno principio: non duabus spirationibus, sed unica spiratione, procedit. Reliqua de his & aliis Orthodoxæ fidei articulis partim tanguntur in cit. cap. firmiter 1. una verò est fidelium &c. item in d. cap. un. 5. porro & seqq. de Summa Trinitat. & Fide Cathol. in 6. partim à Theologis ex officio traduntur.

QUÆSTIO III.

Quandònam ex Jure Divino Fidem exterius profiteri teneamur?

Respondet D. Thomas d. 2. 2. quæst. 3. art. 1. quòd finis fidei sicut & aliarum virtutum referri debet ad finem charitatis, qui est amor DEI & proximi: & idè, quando honor DEI vel utilitas proximi hoc exposcit, non debet esse contentus homo, ne per fidem suam ipsi veritati Divina conjungatur, sed debet fidem exterius confiteri. Nempe confessio fidei est præceptum affir-

mativum, obligans semper, sed non ad semper, nec in omni tempore & loco, sed in aliquo, quando, ut dictum, exigit honor DEI & salus proximi; puta si aliquis interrogatus de Fide taceret, & ex hoc crederetur, vel quòd non haberet fidem, vel quòd fides non esset vera, vel alii per ejus taciturnitatem averterentur à fide; sicut exemplificat cit. S. Doctor,

QUE.

QUÆSTIO IV.

Quandònam ex Jure Ecclesiastico fidei professio sit emittenda?

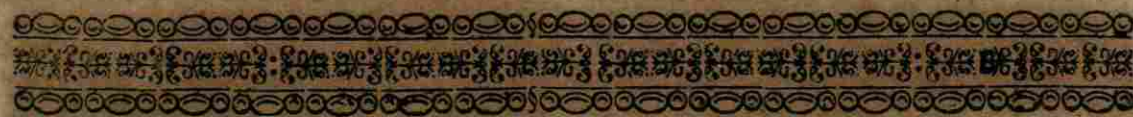
EX Jure Ecclesiastico externa fidei professio emittenda est I. à Neo-Electis seu assumptis Episcopis juxta cap. qui Episcopus 2. Dist. 23. cap. optatum 4. Dist. 100. Concil. Trident. sess. 24. de Ref. cap. 1. ubi quoque statuitur, ut eadem professio, ab Episcopis emissa, ad Sedem Apostolicam in publica & authentica forma transmittatur; quin etiam ut juxta sess. 25. de Ref. cap. 2. §. idèque impostum in prima Synodo provinciali, in qua ipsi interfuerint, idipsum faciant. II. Ab omnibus provisis de beneficiis curatis, qui intra duos menses in manibus Episcopi, vel, eò impeditò, coram Vicario Generali fidem profiteri tenentur per cit. Concil. sess. 24. de Ref. cap. 12. tamen ab uno beneficio curato, cujus intuitu jam semel fidei professionem deposuerunt, ad aliud promoveantur. Barbosa de Off. & pot. Ep. p. 3. alleg. 61. num. 9. Tamburin. de Jure Abb. tom. 1. disp. 8. q. 3. num. 8. III. Ab omnibus provisis de Canonibus & Dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus, qui non solum coram Episcopo seu ejus Officiali, sed etiam in Capitulo idem facere tenentur: alioquin tam isti quam prædicti omnes fructus non faciunt suos, nec illis professio suffragatur, ut loquitur idem Concil. d. sess. 24. cap. 12. Cumque hæc constitutio non pœnalis, sed conditionata sit, quòd nempe hujusmodi provisi non aliter fructus lucrerent, quam si professionem fidei emiserint, communior sententia omittentes professionem ad restitutionem fructuum, nullò titulo perceptorum (quorum tamen nomine haud intelliguntur distributiones quotidianæ) obligat ante omnem iudicis sententiam. Barbosa de Off. & pot. Ep. alleg. 61. num. 28. P. König ad tit. de Summa Trinit. n. 10. Clariss. P. Schmalzgrueber ibid. num. 10. Clariss. P. Benedictus Schmier ad eund. tit. num. 19. Clariss. P. Placidus Böckn ibid. num. 7. & 2. seqq. Dissentiunt P. Westner ad d. tit. n. 48. Reiffenstuel ibid. num. 196. alique apud Barbosa d. num. 28. Neque excusat in foro externo ignorantia Juris hujus, utpote quæ non proficit, compendium aliquod querentibus juxta l. 7. 8. & 9. ff. de Fur. & facti ignorant. D. Philippus Braun ad d. s. pag. m. 11. quamvis pro foro interno aliud statuat Barbosa d. l. num. 29. Neque etiam quoad fructuum perceptionem, saltem post duos primos menses, excusat possessio triennis, aut præscriptio, inde deducta: cum ipsa professio aperte improbetur. Barbosa d. l. n. 26. licet suffragetur quoad alia jura parochialia

vel capitularia. Barbosa num. 27. pro utroque casu afferens Declarationem Cardinalium. IV. A promotis ad Monasteria, Conventus, Domos, & alia quæcunque loca Regularium quorumcunque Ordinum, etiam Militarium juxta constitutionem Pii IV. quæ incipit injunctum nobis, editam Idibus Novembr. 1564. V. A Rectoribus, Cancellariis, Professoribus & Magistris quorumcunque Facultatum, etiam Artium liberalium in Universitatibus & Gymnasiis publicis, sive Clerici, Sæculares aut Regulares, sive Laici fuerint; utri & à promovendis eujuslibet status & conditionis ad Gradus quoslibet literarios, per constitutionem ejusdem Pii IV. quæ incipit: in sacrosancta &c. d. die & anno promulgatam. VI. Ab hæreticis, ad sinum S. Matris Ecclesie Catholice reversis, prout jam dudum insinuavit Lucius III. in cap. ad abolendam 9. de Hæreticis. De aliis videri potest novissimum Concilium Romanum, sub moderno Pontifice SS. D. N. Benedicto XIII. anno 1725. congregatum, tit. 1. cap. 1. Possitne hæc fidei professio deponi per procuratorem? Controvertitur; affirmativa tamen contra Ugolinum, Garciam, Stephanum Gratianum, & alios docetur à Barbosa d. allegat. 61. num. 20. Tamburino de Jure Abb. disp. 3. quæst. 3. num. 11. Wiestner ad tit. de Summa Trinit. num. 55. Reiffenstuel ibid. num. 183. Siquidem fidei professio non est actus ad eò personalis, ut ministerium procuratoris, alioquin in omnibus negotiis per cap. quod quis 68. de R. F. in 6. regulariter concessum, respuat: cum etiam juramenti præstatio, uti & celebratio matrimonii, per procuratorem, speciali mandato instructum, legitimè possit fieri per cap. tibi Dominus 33. Dist. 63. cap. ult. de Furam. Calum. cap. ult. de Procurat. in 6. ipsaque fidei professio hòc modò permitti videatur in cap. optatum 4. Dist. 100. Non attentò, quòd formula juramenti, à Neo-electis Episcopis in manus S. Pontificis præstandi, sub terminis, personalem præsentiam & locutionem importantibus, offeratur in cap. ego 4. de Furejur. quippe cum procurator, qui personam sui principalis repræsentat, hanc ipsam formulam citra absurdum pronuntiare valeat; quidquid in contrarium afferatur de S. Congregationis Cardinalium declaratione, aut Rotæ decisione, cui aliam & oppositam adducit Barbosa d. n. 20.

C

SUP.

SUPPLEMENTUM

AD

TRACT. I. DE JURE LEGALI.

CAPUT I.

De Jure Legali in genere.

SUMMARI.

1. Lex debet esse rationabilis. 2. & seqq. Sufficit rationabilis negativa. 5. Assumitur paritas de consuetudine. 6. An lex declarativa egeat promulgatione? Ratio affirmandi. 7. & 8. Ratio negandi. 9. & seq. Temperatur controversia cum distinctione. 11. Secundum aliquot Leges de tributis non obligans in conscientia. 12. & seqq. Defenditur sententia contraria. 16. Suppositio, quod tributa jure fuerint imposita. 17. Secus, ubi major probabilitas stat in op-

positum. 18. De aliorum sententia remissive. 19. & seqq. Referuntur argumenta negantium, quod lex simpliciter irritans habeat locum in foro conscientia. 24. & seqq. Refutantur singula sigillatim. 29. Regula S. Benedicli extra materiam votorum per se loquendo non obligat sub veniali. 29. & seqq. Varia objectiones in contrarium referuntur. 35. & seqq. Ad omnes in specie respondetur. 44. Corollarium.

QUÆSTIO I.

Quò sensu Lex debeat esse rationabilis?

Legem debere esse rationabilem, tradunt omnes, & constat ex hoc cap. numer. 61. An verò requiratur rationabilitas positiva & specialis, ita ut certa ac specifica causa aliqua subit; an sufficiat rationabilitas negativa seu generalis, quâ solum innoscat, legem latam aut ferendam recte rationi haud disconvenire, bonumque publicum per eam promovet? Paululum indagare lubet. Occurrit autem ante omnia l. non omnium 20. ff. de LL. ex qua edocemur, non omnium eorum, quæ à majoribus nostris constituta sunt, rationem reddi posse: rationem nempe (ut ego quidem opinor) certam ac specialem, utpote quam Legislatores nec semper manifestat, nec manifestare tenentur, dum, qui superior est, subditis ad ratiocinia danda ægrè se obligari patitur. Adeoque non obscure

colligitur, ad legem sufficere rationabilitatem negativam, seu rationem generalem, quatenus nempe dici non potest, legem distamini recte rationis, bonis moribus, aut commodo publico repugnare. Qua de causa in l. proposita 12. §. 1. ff. qui & à quibus manumissi &c. statuitur, legem, etsi dura videatur, hoc ipso servandam esse, quod ita sit scripta: uti & ex eadem causa dicere solemus, legem in dubio præsumi rationabilem, ac utilitati publicæ proficuum, proindeque à subditis, nisi contrarium manifestè comperit habere, servandam esse; prout notatum est in hoc eodem cap. numer. 62. Cujus declarationem petere licet ex præsentibus tract. cap. ult. à numer. 41. ubi de rationabilitate in consuetudine, quæ legis vim obtinet, simili terè modò discurremus.

QUÆSTIO II.

An Lex declarativa indigeat aliquâ promulgatione?

Ratio affirmandi est: quia, ut arguit P. Krimer ad tit. de Constitut. numer. 114. in quantum suâ declaratione Princeps vult omnes teneri ad legem suam, in sensu à se declarato observandam, innovat legem, antea datam sub tali sensu: ergo, ut velit communitatem per eum sub eo sensu obligari, substantialiter necessaria est promulgatio, quæ sufficiat causare notitiam, vel culpabilem ignorantiam ejus. Ratio negandi de-

sumitur partim ex cap. in causis 19. de Sent. & re jud. nec non l. ult. in pr. & §. 1. Cod. de LL. ubi tam S. Pontifex quam Imperator mandat, ut, quæ ab ipsis eorumque supremis Dicastriis judicata sunt, à Judicibus inferioribus per modum legis declaratoriarum recipiantur, & in casibus similibus observentur, etsi nulla specialis promulgatio in ejusmodi rebus judicatis interveniat: partim ex eo, quod lex declaratoria non sit lex propria, aliquid de no-

VO

An Lex simpliciter irritans obliget in conscientia, &c. 19

vo agens aut constituens; indeque contra naturam legis ad actus præteritos se extendat, & num rectè sint positi, exponat, ut dictum in præf. cap. 1. numer. 191. consequenter specialem promulgationem non desiderat.

9 Fortè dissidium hoc mediante distinctione componi poterit, si dicatur, legem declarativam quidem non indigere tam strictâ promulgatione, sicuti lex ipsa primordialis, puta

quod in provinciis aut cum aliqua solemnitate peragatur; attamen requiri aliquam promulgationem minùs strictam, id est, qualemcunque voluntatis manifestationem, intra vel extra judicium factam, in cujus notitiam si quis quocunque modo devenerit, juxta declarationem cognitam actus suos commensurare tenebitur. Quo in sensu intelligenda sunt dicta à nobis in hoc tract. cap. 5. numer. 46.

QUÆSTIO III.

An Leges de solvendis tributis & vectigalibus obligent in conscientia?

11 Nonnulli apud Covarruviam in relect. cap. peccatum de R. F. in 6. p. 2. §. 5. numer. 1. defectunt in negativam, putantes, similes leges esse pœnales, atque in foro conscientia ad solam pœnam obligare, si quæ imposita fuerit, postquam sententia Judicis præcessit. Plures verò defendunt affirmativam, nominatim cit. Covarruv. numer. 5. P. Engel ad tit. de Constitution. numer. 46. Clariss. P. Schmalzgrueber ad tit. de Censib. numer. 98. Clariss. P. Söll de Tribus. p. 3. cap. un. q. 1. numer. 262. Cui sententia ut meum suffragium in ea hypothese, quâ tributa & vectigalia jure imponuntur, subiciam, movent me, quæ in mea Jurisprud. publ. univers. lib. 3. cap. 3.

12 à numer. 83. latius deduxi: cum enim Summa Potestas, aut, qui Reipublicè præest, variis ex causis tum tributa tum vectigalia imponere valeat; ex natura correlativorum necessariò confurgit obligatio justitiæ ex parte subditorum, è suo patrimonio præstandi, aut solvendi, quod exactum aut imperatum est juxta monitum & præceptum Apostoli Rom. 13. ibi: reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal.

13 Neque enim ejusmodi leges pœnales dici possunt, utpote in justitia commutativa principaliter fundatæ, pœnamque in eum duntaxat finem facientes, ut, qui ex honestate virtutis obtemperare nolunt, formidine supplicii aut multæ adigantur; nisi (veluti cum aliis limitat Clariss.

14 P. Söll d. l. à numer. 283.) aut leges, imponentes vectigalia vel tributa verbis minime præceptivis concipiuntur v. g. qui vectigal vel tributum non solverit, dabit duplum, quo in calu lex purè pœnalis erit, vel dubiè præceptiva, sicque in foro conscientia ad actum non obligatoria ex dictis in hoc cap. à numer. 244. aut consuetudo, optima legum & obligationum legalium Interpres, declaret, ejus generis leges ad solam pœnam subditos obstringere.

15 Dixi: in ea hypothese, quâ tributa & vectigalia jure imponuntur. Nam, deficiente justâ impositione, deficit etiam obligatio parendi; nec tantum in casu, quò injustitia est manifesta, vel ob carentiam potestatis imponendi, vel ob defectum legitimitæ causæ; sed etiam quando, expensis omnibus, probabilius videtur, tributa aut vectigalia injustè exigi: præsumptio siquidem, quæ cæteroquin pro Principe in æquali utrinque probabilitate militat, in hac, ad justitiam commutativam spectante materia, cedit argumentis fortioribus, in favorem subditorum pugnantibus, utpote qui non injustè recusant, portare onus, ad quod ex motivis probabilioribus se obligatos non esse prudenter judicant. Aliter nonnihil differunt alii, quorum sententias refert, suamque cum distinctione statuit Clariss. P. Söll d. l. à numer. 283.

QUÆSTIO IV.

An Lex simpliciter irritans obliget eatenus in conscientia, ut ex actu irritato nullum commodum percipere liceat?

19 Cum affirmantibus sensu in hoc cap. à numer. 329. unâque rationes & exempla accumulavi. Jam operæ pretium erit, ut me ab objectionibus, quas congerit Clariss. P. Pichler ad tit. 2. de Constitut. numer. 68. vindicem. Sunt autem sequentes. I. non apparet sufficiens ratio asserendi, actum etiam pro foro interno esse irritatum; præsertim cum lex irritans actum sit correctoria Juris Naturalis, adeoque odiosa, & ad forum externum restringenda. II. contra Legislatorem, simpliciter tantum irritantem, & nihil de foro interno dicentem, ex Regula Juris 57. in 6. interpretatio facienda, utpote

qui legem potuisset dicere apertius. III. 22 in illis Juris textibus, quibus actus pro utroque foro irritantur, addi solent clausulæ: etiam in foro anima non suffragentur; vel absque alia declaratione; vel quod obventum est, non valeat retineri: ergo, ubi similes clausulæ omittuntur, signum est, irritationem solummodo fieri pro foro externo, pro quo sæpe irritatio sufficit ad finem legis obtinendum. IV. 23 in aliis textibus actus, ipso jure irriti, dicuntur irritandi, vel rescindendi, puta in cap. 8. de Consuet. & cap. 40. de Elect. Sed irritatio & rescissio supponunt valorem actus, dum, quod irritum est, irritatione non eget.

III. 22 in illis Juris textibus, quibus actus pro utroque foro irritantur, addi solent clausulæ: etiam in foro anima non suffragentur; vel absque alia declaratione; vel quod obventum est, non valeat retineri: ergo, ubi similes clausulæ omittuntur, signum est, irritationem solummodo fieri pro foro externo, pro quo sæpe irritatio sufficit ad finem legis obtinendum. IV. 23 in aliis textibus actus, ipso jure irriti, dicuntur irritandi, vel rescindendi, puta in cap. 8. de Consuet. & cap. 40. de Elect. Sed irritatio & rescissio supponunt valorem actus, dum, quod irritum est, irritatione non eget.

C 2

Ve-

24 Verum Resp. ad I. rationes sat efficaces suspeteret, quibus irritatio ad forum internum quoque extendatur, puta quod lex simpliciter irritans alioquin non esset vera lex; neque verificarentur cum effectu illæ clausulæ pro imperfecto, pro nullo, pro infecto, viribus omnino careat; neque potentiam suam ostenderet Legislator, si facultatem agendi pro foro conscientie relinqueret, solumque eam exerceret in casu, quod super actu irritato quæstio ad iudicium devolveretur; ne utique refragante Jure Naturali, juxta cujus dictamen lex humana justa in foro externo valorem suum etiam exserit in foro interno.

25 Ad II. Resp. perperam obtendi regulam 57. in 6. utpote ex qua probaretur certò nimium, nullam scilicet legem humanam obligare in conscientia, si Legislator speciatim & aperte non diceret, se velle, ut lex in conscientia servetur.

26 Ad III. Resp. adductas

QUÆSTIO V.

Num Regule SS. Ordinum obligent in conscientia?

29 Postquam in hoc cap. 1. à num. 352. de aliorum Ordinum Regulis & earum obligatione actum est, à num. 364. conclusum & probatum fuit, Regulam S. P. Benedicti, extra materiam votorum substantialium, per se loquendo, ne quidem sub veniali obligare. Contra quam conclusionem omni conatu insurgit P. Evangelista Rottner in sua *Margaria Calesti sui Statu Religioso quæst. 11. art. 2. à num. 1129.* & præter diversas autoritates (quibus ex nostris rationibus facile satisfieri potest) multos arietes admovet.

30 I. Abbas quæ Monachus professus obligatur ad Regulæ observantiam, ut alii Religiosi: sed iste obligatur in conscientia ex cap. 3. S. Regulæ: ibi: *ipse tamen Abbas cum timore DEI & observantia Regula omnia faciat.* Ergo etiam quicumque professi.

31 II. illa Regula obligat in conscientia sub veniali, quæ habet verba præceptiva, & cui obligationi accedit communis sensus, æstimatio, & acceptatio virorum non doctissimorum tantum, sed etiam pietate & sanctitate celeberrimorum: at talis est Regula S. Benedicti.

32 III. obligationi Regulæ quoad forum conscientie non defuit jurisdictio: Regula enim fuit dictata à DEO, uti testantur SS. Hildegardis & Birgitta; & S. Benedictus, velut alter Moyses, sicut immediatè à DEO vocatus est ad munus Apostolicum, & potestatem prædicandi accepit, ut excinderet reliquias idololatriæ in Cassino, ejusque vicinia, ita à DEO datus Legifer noster ab eodem accepit potestatem, postea saltem tacitè ab Ecclesia approbatam, ex quo S. Benedictus brevissimo temporis spatio in Sublacensi tractu duodecim Monasteria excitavit, illisque præfuit, ceu Generalis, nec non etiam in alias partes Italice Ordinem suum novellum implantavit: ut hinc afferat Ludovicus Miranda in *Manual. tom. 1.*

clausulas interdum legibus adjici, non ex necessitate, sed ex superabundanti, ut scilicet præcludatur omne effugium, aut sinistra interpretatio, sub cujus velamento nonnulli sensum publicatæ legis ad forum externum tantummodò coarctare præsumunt.

Ad 27 IV. Resp. textum unum aut alterum, in quo actus, per legem irritati, irritari aut cassari jubentur, intelligendos esse de sententia declaratoria, quæ id, quod nulliter & invalidè pro utroque foro gestum est, retrò invalidum & nullum fuisse declaratur; sicque actus, ipsò jure simpliciter irritus, de facto duntaxat irritatur, aut cassatur.

28 Alia si formetur explicatio, contra ipsosmet Adversarios convincitur, non tantum in interno sed etiam in externo foro actus censerit de jure validos, usquedum per sententiam irritentur; adeoque non dari legem, quæ ipsò jure pro foro externo actum invalidet.

9. 4. art. 2. fuit hæc Religio statim approbata à Diacesanis, postea à S. Gregorio in Concilio Romano. Certè à mille annis nemo Sapientissimorum & Sanctissimorum Virorum cogitavit, defuisse S. P. Benedicto Jurisdictionem Ecclesiasticam: quoties enim exorta sunt dubia circa quantitatem obligationis Regulæ nostræ, toties unò quasi verbò hoc potuissent solvere: non habuit jurisdictionem: non potuit obligare &c. cur ergo tam operosè tam difficulter deciderunt? Potuissent quoque difficultates circa Regulam S. Francisci eodem modò dissolvi; quod tamen non factum, sed decisio ex verbis & mente ipsius Regulæ desumpta est juxta cap. exiit 3. de V. S. in 6. & Clem. exivi eod. tit. Injuriam ergo S. Benedicto inferunt, si qui juniores ex ejus Ordine filii Patrem in jus vocent, acculent de violentia seu usurpatione, & de possessione ultra mille annos continuatè deturbent.

At plus verborum quàm energie ejusmodi argumentis inesse, quanto magis ostendat. Ad I. siquidem fateor, Abbatem quæ Monachum obligari ad Regulæ observantiam, non minus quàm alii Religiosi. At, quod assumitur in propositione minori, Abbatem obligari in conscientia ex cap. 3. S. Regulæ contra Dialecticos & Juris regulas proponitur. Vel enim intelligit P. Rottner Abbatem quæ Abbatem, vel Abbatem quæ Monachum? Si prius; committit fallaciam, immutat suppositionem, & Abbatem aliter in prima, & aliter in secunda propositione accipit, sicque inconvenienter arguit, & concludit. Si posterius; prorsus absone 3. 36 S. Reg. adoptatur Abbati quæ Monacho: loquitur enim de Abbate quæ superiore Monasterii, dum agit de adhibendis ad consilium fratribus, jubetque, ut Abbas, quoties aliqua præcipua agenda sunt in Monasterio, convocet om-

nam congregationem, & dicat ipse, unde agatur; & audiens consilium fratrum tractet apud se, & quod utilius judicaverit, faciat. Ne verò Abbas ex potestate sibi commissa existimet, omnia sibi licere; addit S. Pater, & præcipit, ut cum timore DEI & observatione Regula omnia faciat; sciens, se procul dubio de omnibus judiciis aequissimo Judici DEO rationem redditurum.

37 Est nempe S. Regula & norma securissima, & cynosura rectissima, juxta quam Abbas quæ talis suum regimen temperare, ac Regulares sibi subditos tum in communi tum in particulari gubernare tenetur, non tam vi & virtute solius Regulæ, quàm ex Jure Naturali & Divino, ex cujus dictamine omnes Superiores, Pastores, Rectores, & Curatores animarum juxta exigentiam officii earum salutem spiritualem & temporalem omni meliori modò prospicere & promovere obligantur, prout idem S. Pater in cap. 2. uberius declarat.

38 Ad II. de verbis præceptivis S. Regulæ responsio petenda est ex nostra ratione quarta, in hoc cap. à num. 370. in medium allatà, quod nempe verba ejusdem Regulæ aut non sint præceptiva, aut dubia, aut spectatis omnibus, non sufficienter declarativa obligationis pro foro conscientie: quòdve etiam sensus Virorum, æquè doctrinà ac virtute præstantium, faveat nostræ sententiæ, patet ex eodem cap. num. 363. 366. 374. & seq. Et, quantum sapio & capio, illi, qui nostri dogmatis assertores impugnant, videri volunt rigidiores perfectionis religiosæ Zelotes, quos ego quidem laceßere non volo, sed, ut ab omni sequiori suspicione me liberum abire sinant, id, quod cit. cap. num. 393. studiosè adnotavi, denuò inculcare, quòd scilicet Regula nostra per se loquendo non obliget sub peccato; obliget tamen plerumque vi voti conversionis morum, ratione cujus Benedictini obstringuntur ad habendam voluntatem, Regulæ conformiter vivendi, & ad perfectionis consecutionem tendendi. Quæ sanè dicendi docendive ratio ne umbram quidem alicujus laxitatis præfert.

41 Ad III. Resp. ab Antagonista nostræ al-

sertionis Patronos absque injuria non posse vocari injurios in S. Patrem, quòd ipsi Jurisdictionem Ecclesiasticam pro eo tempore, quò Sanctam Regulam concinnavit, negarint. Docent enim verò Canonistæ sentu & consensu ferè communi, Abbatibus Regularibus usque ad tempora Gregorii Magni Jurisdictionem Ecclesiasticam in suos Monachos non competisse, sed tam Abbates quàm Monachus immediatè Episcopis Diacesanis subfuisse; signanter Gonzalez ad cap. grave de Officio. Jud. Ord. à num. 9. Thomasin. de Eccles. vet. & nov. discipl. p. 1. lib. 3. cap. 26. & seqq. Cardinal. Albicus post Card. de Luca de Jurisdic. discept. 2. quæst. 1. per tot. Eminentiss. Card. Vinc. Petra in Comment. ad Constit. Apostol. tom. 1. pag. 353. & seqq. Quomodò ergo S. Benedicto Ecclesiastica Jurisdictio competere potuit, qui ante S. Gregorium M. vixit, & scripsit? Quò non obstante, verissimam est, 42 S. Regulam à Spiritu Sancto fuisse dictatam, utpote indubitatam exactamque adipiscendæ perfectionis normam, ad quam non per solos conscientie compedes & laqueos, sed per suaves & salutare ordinationes, nonnunquam penarum interminatione cum discretionem temperatas, uti & per pia monita & salubria consilia securè pervenitur.

43 Verissimum quoque est, S. Benedictum habuisse potestatem dominativam seu æconomicam in omnes Regulares sibi subditos, qui per ipsam professionem & votum obedientie voluntates suas illius imperio subjecerunt: atque hanc potestatem in omnibus Monasteriis, à se fundatis, aut Ordinem suum professis, à DEO, cujus instinctu tam sacram, discretam, prudentem & eminentem Regulam concinnavit, non verò Jurisdictionem propriè Ecclesiasticam, in clavibus Ecclesie fundatam, S. Patrem, velut Caput Regulare, accepisse, facile admittitur.

44 Quæ omnia nostris & aliorum Canonistarum principis conformia sunt, uti legenti & expendenti scripta nostra haud difficile erit judicare: indèque supervacaneum censo, ad alia, levioris considerationis objecta, quæ à supra allegato scriptore hinc inde inspergantur, prolixius respondere.

CAPUT II.

De Jure Naturali.

SUMMARIA.

1. Nostra definitio Juris Naturalis impugnatur.
2. Salvatur. 3. & 4. Jus Naturale non est commune hominibus & brutis. 5. Nostrum principium de cognoscendo Juris Naturalis ob-

jecto impetitur. 6. Defenditur. 7. & 8. Illa quoque objecta posse ad Jus Naturale referri, qua discursu indigent, cum aliis adducuntur.

QUÆSTIO I.

An rectè Jus Naturæ per hoc definiatur, quòd præcipiat ea, quæ rectè rationi sunt consentanea, & prohibeat contraria?

ITa supponitur ex hoc *cap. num. 48.* sed impugatur à Joan. Balthafaro Wernhero in *dissert. Jur. Nat. dissert. 3. §. 13.* quia suppositio illa, quòd nonnullis actibus moralis turpitudine vel necessitas aut bonitas insit, etiam abstrahendò à præceptione & prohibitione Divina, est falsa: obligatio enim omnis à Superiore est, quatenus is aliquid fieri, aut non fieri, præcipit, aut vetat; adeoque relationem ad legem dicit, & hinc non minùs à

Jure Naturæ, quàm Positivo, in objectum se diffundit. Verùm, si adhibeatur distinctio, in *ead. cap. num. 34. & seqq. item num. 61.* subministrata, inter bonitatem seu turpitudinem fundamentalem seu physicam & formalem seu moralem, tota difficultas est sublata: obligatio siquidem formalis & moralis provenit à Superiore; fundamentalis autem & physica, tanquam pertinens ad naturam rei, suo modò præcedere potest.

QUÆSTIO II.

Detúrne Jus Naturale, quòd materialiter hominibus & brutis sit commune?

Resp. negativè. Tameñ enim in *d. cap. numer. 27.* admiserim, definitionem Justiniani in *pr. Inst. de J. N. G. & C.* quæ Jus Naturale dicitur, quòd natura omnia animalia docuit, posse explicari in sensu materiali minùsque proprio de actibus quibusdam, brutis & hominibus quoad objectum & materiam communibus; ex hoc tamen inferri nequit, dari etiam Jus Naturale, materialiter homi-

nibus & brutis commune: quia etiam quoad actus illos, hominibus & brutis communes, longè diversa est ratio hominum & brutorum, dum ista non tam agunt, quàm aguntur impetu naturæ; illi agunt liberè, ac dictamini Juris Naturalis actus illos conformare student. Vid. Clariss. P. Schmalzgrueber in *Dissert. proam. ad Jus Ecclesiasticum, §. 2. num. 46.*

QUÆSTIO III.

Undenam objectum Juris Naturalis dignoscendum sit?

Regulas id dignoscendi tradidit *d. l. à n. 87.* Alias tradit *cit. Wernherus §. 7.* dicitque: quidquid communis hominum conditio necessariò infert, seu, quidquid necessarium cum societate nexum habet, id est præceptum Jure Naturæ; & quidquid est contra communem hominum conditionem, id est prohibendum naturali Jure. At, quia hæ regulæ fundantur in socialitate, uti non

difficetur Wernherus *d. l.* Socialitas autem pro primo & universali Juris Naturalis principio vel ideò statui non potest, quòd Jus Naturale non tantùm hominem erga se ipsum, sed quàm maximè ad agnoscendum, diligendum, colendumque DEUM per se primò perficere studeat, velut in hoc *cap. à num. 78.* fusè declaratum est: cum nostra sententia combinari nequeant.

QUÆSTIO IV.

An ea solùm ad objecta Naturalia sint referenda, quæ per se & primò intuitu sunt nota?

Resp. negativè. Ratio est: quia, ut constat ex præf. *cap. à num. 110.* quàmplurima Juris Naturalis objecta discursu quòdam indigent, cujus adminiculò intrinseca rei honestas vel deformitas ex datis à nobis regulis detegatur: neque enim omnibus & primò quasi intuitu notum est, matrimonium v. g. in hoc vel illo gradu propinquitatis; mendacium, vindictam propriam, fornica-

tionem simplicem &c. esse objecta per se turpia. Unde, si absque discursu objecta Naturalia deberent primà facie nobis innotescere, ad minimum certè numerum constringerentur, aut vix unum à rudioribus & crudioribus mortalibus admitteretur, veluti pro sua consuetudine insigniter ostendit Clariss. P. Schmalzgrueber *cit. dissert. proam. §. 2. num. 57.*

CA-

CAPUT III.
De Jure Divino Positivo.

SUMMARI.

1. Omnia præcepta Veteris Testamenti fuerunt Divina. 2. Gentiles illis non adstringebantur. 3. Enumerantur libri hujus Testamenti. 4. & seqq. In Lege nova non continentur novum præceptum morale. 7. & 8. Respondetur ad sextum oppositum. 9. & seqq. In eadem Lege nova non licet observare præcepta ceremonialia Legis antiquæ. 12. De exemplo Apostolorum remissivè. 13. & 14. Recensentur libri Testamenti novi.

QUÆSTIO I.

An omnia præcepta Veteris Testamenti fuerint Divina?

Affirmativa assertio deducitur ex isto *cap. à num. 7.* ubi, cum solum DEUM agnoscerimus pro Authore Veteris Testamenti, cujus jussu & mandato à Moyse popul-

Israëlitici omnia & singula præcepta fuere promulgata; reipsà conclusum est, omnia præcepta Veteris Testamenti fuisse Divina, à suo Legislatore nomen sortita.

QUÆSTIO II.

An Leges Veteris Testamenti obligaverint solos Judeos?

Responso affirmativa habetur ex *d. cap. numer. 11.* Unde Gentiles non obstringebantur Legibus Mosaicis, quæ ceremonialia aut judiciales vocabantur, sed poterant, adjuvante Divinà Gratia, justificari abs-

que illarum observantia, quando saltem Leges morales seu naturales observarunt. Conferatur *Exim. P. Victorianus Steidle in Tract. Theol. de Leg. Veteri art. 2. num. 6.* ubi plura de Lege Veteri pertractat.

QUÆSTIO III.

In quibusnam libris contineatur Jus Veteris Testamenti?

Discendum id, firmæque fide tenendum ex Concilio Tridentino *sess. 4. in decreto de Canon. Scriptur.* Sunt nempe quinque libri Moysis, id est, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; Josue, Judicum, Ruth; quatuor Regum; duo Paralipomenon; Esdræ primus & secundus, qui dicitur Nehemias; Tobias, Judith, Esther, Job, Psal-

terium Davidicum centum quinquaginta Psalmorum; Parabola, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus; Isaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim Prophetæ minores, id est, Oseas, Joël, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias; duo Machabæorum, primus & secundus.

QUÆSTIO IV.

Utrum in Jure Divino Novi Testamenti inveniat aliquam Lex novam moralem, quæ non erat in Testamento Veteri?

Negativæ, quam amplexus sum in hoc *cap. à num. 42.* obtare videtur, quòd Lex de proximo diligendo jam quidem fuerit comprehensa in Testamento Veteri, sed eo cum discrimine, ut nomine proximi tantùm intelligeretur amicus, non verò inimicus; juxta illud *Matth. 5. v. 43. Audistis, quia dictum est antiquis: diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros.* Verùm *cit. antea P. Victorianus Steidle artic. 10. à numer. 3.* egregiè declarat ex PP. & S. Scripturæ Expositoribus, nullibi in Jure Veteri scriptum extare, quòd liceat inimicum odio prosequi, sed ab Hebræis Præceptum Divinum de diligendo amico per sensum contrarium peperam fuisse explicatum, quasi licitum sit, ini-

micum, imò omnes Gentiles, odio habere: quam sinistram explicationem Christus Dominus reardguere & corrigere volens, *cit. l. Legem Veterem in saniori sensu exposuit,* quòd nempe per amicum quisvis proximus, propensus vel averius, Judæus & Gentilis, intelligi amarique debeat.

Neque refert, quòd in Deuteron. 25. v. 19. scriptum sit: *delebis nomen ejus sub callo, cave ne obliviscaris:* id enim exaudiendum est de gente Chananea, quam non quidem ex odio sed ex justo & inscrutabili suo judicio DEUS per Josue & Hebræos excindi & occidi mandaverat. Sanè, quòd Judæi ab ultione & vindicta privata abstinere, suosque inimicos diligere fuerint obligati, abundè patet ex *6. 23. Ex. v. 4. & 5. & 19. Lev. v. 17. & 18.*

QUÆ-

QUÆSTIO V.

An etiamnum in Testamento Novo liceat observare Leges Veteris Testamenti?

Hæc quæstio potissimum est concepta de Legibus ceremonialibus, circa Sacrificia, Sacramenta, Sacra & ceremonias versantibus: nam Leges morales, seu naturales, aliunde sunt immutabiles: judiciales vero, etsi vi obligandi non amplius polleant, possunt tamen in politica Christiana pro libitu Imperantium reassumi.

Itaque de ceremonialibus loquendò, certum videtur, & de fide, earum observantiam non amplius esse licitam. P. Victorianus Steidle art. 12. per tot. Siquidem, cum Leges ejusmodi fuerint prototypo Sacrificii & Sacramentorum novi

Testamenti, absque injuria Christi Domini, idem Sacrificium & Sacramenta instituentis, observari nequeunt. Posset enim verò nonneminem in mentem venire, quòd umbra esset clarior luce, figura nobilior figuratò, ancilla potentior Dominà, boves & oves excellentiores agnò immortali & immaculatò.

Quòd verò sensu Apostoli per aliquod tempus judaizandò ceremonias legales Veteris Testamenti adhibuerint, ut nempe Judæi, videntes, Synagogæ suæ ritus à Christianis non contemni, faciliùs ad fidem converterentur, dilucidat cit. Authòr d. h.

QUÆSTIO VI.

Ex quibus Libris Testamenti Novi Leges sint addiscendæ?

Indicem hic præbet supra commendatum. S. Concil. Trident. sess. 4. in Decreto de Canon. script. Sunt neque quatuor Evangelia secundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Joannem; Actus Apostolorum, à Luca Evangelista conscripti; quatuordecim Epistolæ S. Pauli ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hæbreos; Petri Apostoli duæ, Joannis Apostoli tres, Jacobi Apostoli una, Judæ Apostoli una, & Apocalypsis Joannis Apostoli.

Si quis autem (sunt formalia hujus Concilii) libros ipsos integros (intellige utriusque Testamenti) cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in Veteri vulgata Latina editione habentur, pro Sacris & Canonicis non suscipere, & traditiones prædictas (quæ nimirum sine scripto ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manustraditæ, ad nos usque pervenerunt, tam ad fidem, quam ad mores pertinentes) sciens & prudens contempserit, anathema sit. Quæ de re ampliora scribunt Theologi.

CAPUT IV.

De Jure Gentium.

SUMMARIA.

3. & seq. Jus Gentium non bene revocatur ad patrem. 3. & seq. Immediata causa Juris Gentium est earum mutua & tacita consensus. 7. & 8. Mediatæ est DEUS. 9. & seq. Ostenditur, quomodo salvari possit distinctio inter Gentes, consideratas ut singulas & universas.

13. Attingitur quæstio de jure navigandi ad quosvis. 14. & seqq. Referuntur argumenta Grotii. 21. Subsistunt illa, etiamsi mare non dicatur liberum. 22. Quia jus navigandi videtur esse servitius naturalis, omnibus præbens usum.

QUÆSTIO I.

Rectene Jus Gentium ad pacta referatur?

In nostra sententia, quam retulimus hoc cap. à num. 14. & signanter num. 23. id fieri non potest: cum enim Jus Gentium, æquè ac Naturale & Civile, nedum ab Imperatore Justiniano, sed etiam à plerisque Interpretibus numeretur inter species Juris Legalis; ex pacto econtra non jus legale, sed privatum, proprium, ac particulare consurgat: ac præter hæc Jus constitutionis non feratur à personis privatis quâ talibus, sed à Superiore seu persona publica quâ tali; pactum verò inea-

tur à personis privatis, vel etiam à publicis, quatenus privatorum jure censentur: hætenus persuaderi non potui, ut decantatum illud & inviolabile Jus ac Legem Gentium in classem pactorum referrem.

Si dicas: Jus Gentium, etsi pactione mutua primitus introductum, adhuc dum speciebus Juris Legalis accenseri, quòd quilibet Gens in sua regione illud subditis per modum Legis præscribere valeat. Contra est: quia Jus Gentium & nomen & efficaciam

etiam fortitur à Gentibus, quatenus sunt Gentes, ac primariò afficit singularum provinciarum Rectores, Principes, & Capita, quibuscum inter se, tanquam supremos & liberos,

negotia vertuntur: adeoque rationem Legis habet ab ipsis Gentibus, & non earum subditis, respectu quorum in effectu potius Jus Civile appellari potest.

QUÆSTIO II.

Cujus auctoritate Jus Gentium sit conditum?

Conveniunt plerique, Jus Gentium mutuo earum consensu, per diuturnos & uniformes mores circa unam eademque materiam explicatò, immediatè fuisse conditum. Quam in rem bene dicitur.

Wernherus in Dissertat. Jur. Natur. dissert. 3. §. 14. nec ab expresso, nec tacitò pacto hoc Jus descendit; neque etiam per imitationem ab una Gente ad aliam pervenit, sed per hoc ipsum constitutum est, quòd plerique Gentes ea ratione certas actiones, quamvis non necessarias, utiles tamen socialitati esse, & proinde faciendas, judicaverunt. Ex hoc unanimi enim plerarumque Gentium consensu Jus natum de iis præcisè ob commune omnium interesse faciendis; quod Jus proinde propter manifestam utilitatem ex earundem Gentium interpretatione, sive expressà sive tacitâ, ceteras quoque Gentes ad easdem actiones exequendas obligare aptum est.

Præter hæc causam immediatam in d. cap. num. 19. & seqq. adstruxi aliam & mediatam, DEUM Opt. Max. prout est Author humanæ societatis, & Auspex omnis Politicæ, qui, quod Gentibus ad mutua utilitatem placuit, suâ auctoritate roboravit, spiritumque legalem indidit: salvâ juxta num. 24. ingenti differentia inter Jus Naturale & Divinum Positivum ex una, nec non Jus Gentium ex altera parte, dum illud immediatè à DEO, hoc immediatè à consensu & voluntate Gentium provenit. Alii quidem distinguunt inter

Gentes quâ universas, & quâ singulas, & sub priori consideratione Gentes volunt esse Authores & Conditores Legis; sub posteriori autem Gentes dicunt esse legibus subditas; ad eum ferè modum, quòd Populus in statu Democratico collectim imperat, & separatim ac sigillatim imperata exsequitur. Verùm in d. cap. num. 16. 17. & 18. jam ostendi, prælibatam distinctionem & paritatem cum libertate & suprematu singularum Gentium vix componi posse.

Forfitan tamen facilius esset alia explicatio & instantia, desumpta ex systemate plurium Civitatum, inter se absque Duce aut Imperante communi sociatarum: ibi enim quælibet Civitas, etiam seorsim considerata, manet suprema, juraque Summæ Potestatis in suos subditos independentem ab alia exercet; quædam tamen jura v. g. belli, pacis, fœderum, una sine altera in usum deducere nequit, sed, ut bellum, pax, aut fœdus decernatur, omnium Civitatum aut majoris partis assensus opus est exhibitis in Jurisprudens. Publ. univers. lib. 1. c. 4. à num. 77. sicque Civitates quâ universæ & simul acceptæ Leges ferunt de bello & pace; quâ singulæ Leges latas exsequi videntur. Itaque & Gentes, quamvis ut singulæ jura Summæ Potestatis in suis ditionibus & provinciis exerceant, unaque alteri non sit obnoxia; ut universæ tamen seu collectim acceptæ Jus Gentium statuerunt, cujus observantia Gentibus singulis in particulari incumbit.

QUÆSTIO III.

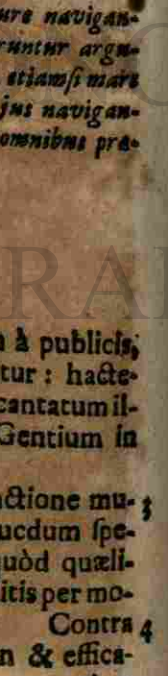
An Facultas navigandi ad quosvis in mari reducat ad Jus Gentium?

Præter mota est præsens quæstio, & acriter inter Lusitanos, Hispanos & Batavos agitata; è quibus ultimi, authore Grotiò in Dissertat. de Mari libero, affirmativam calamis & armis propugnârunt. Recruduit hæc controversia nostris temporibus, & quòd minus ab eadem opinione affirmativa discedatur, stant etiamnum inconcussa rationes Grotii.

Nam, ut ille discurret in cit. Dissert. statim in cap. 1. Juris Gentium regula est certissima: licere cuivis Genti quamvis alteram adire, cumque ea negotiari. DEUS hoc ipse per naturam loquitur, cum ea cuncta, quibus vita indiget, omnibus locis suppeditari à natura non vult: actibus etiam aliis alias Gentes non vult excellere. Quid ista? nisi, quòd voluit, mutua egestate & copia humanas fo-

veri amicitias, ne singuli, se putantes sibi ipsi sufficere, hoc ipso redderentur insociabiles. Nunc factum est, ut Gens altera alterius suppleret inopiam, Divinæ justitiæ instituto, ut eò modò (sicut Plinius dicit) quòd Gentium esset uspiam, apud omnes natum videretur. Hoc igitur qui tollunt, illam laudatissimam tollunt humani generis societatem, tollunt mutuas beneficiendi occasiones, naturam denique ipsam violant.

Nam & ille, quem DEUS terris circumfudit, Oceanus, undique & undique versus navigabilis, & ventorum statim aut extraordinariis status, non ab eodem semper, & à nulla non aliqua regione spirantes, nonne significant satis concessum à natura cunctis Gentibus ad cunctos aditus? Hoc Seneca summum

QUÆSTIO V.

An etiamnum in Testamento Novo liceat observare Leges Veteris Testamenti?

Hæc quæstio potissimum est concepta de Legibus ceremonialibus, circa Sacrificia, Sacramenta, Sacra & ceremonias versantibus: nam Leges morales, seu naturales, aliunde sunt immutabiles: judiciales vero, etsi vi obligandi non amplius polleant, possunt tamen in politica Christiana pro libitu Imperantium reassumi.

Itaque de ceremonialibus loquendò, certum videtur, & de fide, earum observantiam non amplius esse licitam. P. Victorianus Steidle art. 12. per tot. Siquidem, cum Leges ejusmodi fuerint prototypum Sacrificii & Sacramentorum novi

Testamenti, absque injuria Christi Domini, idem Sacrificium & Sacramenta instituentis, observari nequeunt. Posset enim verò nonneminem in mentem venire, quòd umbra esset clarior luce, figura nobilior figuratò, ancilla potentior Dominà, boves & oves excellentiores agnò immortali & immaculatò.

Quòd verò sensu Apostoli per aliquod tempus judaizandò ceremonias legales Veteris Testamenti adhibuerint, ut nempe Judæi, videntes, Synagogæ suæ ritus à Christianis non contemni, faciliùs ad fidem converterentur, dilucidat cit. Authòr d. h.

QUÆSTIO VI.

Ex quibus Libris Testamenti Novi Leges sint addiscendæ?

Indicem hic præbet supra commendatum. S. Concil. Trident. sess. 4. in Decreto de Canon. script. Sunt neque quatuor Evangelia secundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Joannem; Actus Apostolorum, à Luca Evangelista conscripti; quatuordecim Epistolæ S. Pauli ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hæbreos; Petri Apostoli duæ, Joannis Apostoli tres, Jacobi Apostoli una, Judæ Apostoli una, & Apocalypsis Joannis Apostoli.

Si quis autem (sunt formalia hujus Concilii) libros ipsos integros (intellige utriusque Testamenti) cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in Veteri vulgata Latina editione habentur, pro Sacris & Canonicis non suscipere, & traditiones prædictas (quæ nimirum sine scripto ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manustraditæ, ad nos usque pervenerunt, tam ad fidem, quam ad mores pertinentes) sciens & prudens contempserit, anathema sit. Quæ de re ampliora scribunt Theologi.

CAPUT IV.

De Jure Gentium.

SUMMARIA.

3. & seq. Jus Gentium non bene revocatur ad patrem. 3. & seq. Immediata causa Juris Gentium est earum mutua & tacita consensus. 7. & 8. Mediata est DEUS. 9. & seq. Ostenditur, quomodo salvari possit distinctio inter Gentes, consideratas ut singulas & universales.

13. Attingitur quæstio de jure navigandi ad quosvis. 14. & seqq. Referuntur argumenta Grotii. 21. Subsistunt illa, etiamsi mare non dicatur liberum. 22. Quia jus navigandi videtur esse servitius naturalis, omnibus præbens usum.

QUÆSTIO I.

Rectene Jus Gentium ad pacta referatur?

In nostra sententia, quam retulimus hoc cap. à num. 14. & signanter num. 23. id fieri non potest: cum enim Jus Gentium, æquè ac Naturale & Civile, nedum ab Imperatore Justiniano, sed etiam à plerisque Interpretibus numeretur inter species Juris Legalis; ex pacto econtra non jus legale, sed privatum, proprium, ac particulare consurgat: ac præter hæc Jus constitutionis non feratur à personis privatis quæ talibus, sed à Superiore seu persona publica quæ tali; pactum verò inea-

tur à personis privatis, vel etiam à publicis, quatenus privatorum jure censentur: hætenus persuaderi non potui, ut decantatum illud & inviolabile Jus ac Legem Gentium in classem pactorum referrem.

Si dicas: Jus Gentium, etsi pactione mutua primitus introductum, adhuc dum speciebus Juris Legalis accenseri, quòd quilibet Gens in sua regione illud subditis per modum Legis præscribere valeat. Contra est: quia Jus Gentium & nomen & efficaciam

etiam fortitur à Gentibus, quatenus sunt Gentes, ac primariò afficit singularum provinciarum Rectores, Principes, & Capita, quibuscum inter se, tanquam supremos & liberos,

negotia vertuntur: adeoque rationem Legis habet ab ipsis Gentibus, & non earum subditis, respectu quorum in effectu potius Jus Civile appellari potest.

QUÆSTIO II.

Cujus auctoritate Jus Gentium sit conditum?

Conveniunt plerique, Jus Gentium mutuo earum consensu, per diuturnos & uniformes mores circa unam eademque materiam explicatò, immediatè fuisse conditum. Quam in rem bene dicitur.

Wernherus in Dissertat. Jur. Natur. dissert. 3. §. 14. nec ab expresso, nec tacitò pacto hoc Jus descendit; neque etiam per imitationem ab una Gente ad aliam pervenit, sed per hoc ipsum constitutum est, quòd plerique Gentes ea ratione certas actiones, quamvis non necessarias, utiles tamen socialitati esse, & proinde faciendas, judicaverunt. Ex hoc unanimi enim plerarumque Gentium consensu Jus natum de iis præcisè ob commune omnium interesse faciendis; quod Jus proinde propter manifestam utilitatem ex earundem Gentium interpretatione, sive expressà sive tacitâ, ceteras quoque Gentes ad easdem actiones exequendas obligare aptum est.

Præter hæc causam immediatam in d. cap. num. 19. & seqq. adstruxi aliam & mediatam, DEUM Opt. Max. prout est Author humanæ societatis, & Auspex omnis Politicæ, qui, quod Gentibus ad mutua utilitatem placuit, suâ auctoritate roboravit, spiritumque legalem indidit: salvâ juxta num. 24. ingenti differentia inter Jus Naturale & Divinum Positivum ex una, nec non Jus Gentium ex altera parte, dum illud immediatè à DEO, hoc immediatè à consensu & voluntate Gentium provenit. Alii quidem distinguunt inter

Gentes quæ universas, & quæ singulas, & sub priori consideratione Gentes volunt esse Authores & Conditores Legis; sub posteriori autem Gentes dicunt esse legibus subditas; ad eum ferè modum, quòd Populus in statu Democratico collectim imperat, & separatim ac sigillatim imperata exsequitur. Verùm in d. cap. num. 16. 17. & 18. jam ostendi, prælibatam distinctionem & paritatem cum libertate & suprematu singularum Gentium vix componi posse.

Forstian tamen facilius esset alia explicatio & instantia, desumpta ex systemate plurium Civitatum, inter se absque Duce aut Imperante communi sociatarum: ibi enim quælibet Civitas, etiam seorsim considerata, manet suprema, juraque Summæ Potestatis in suos subditos independentem ab alia exercet; quædam tamen jura v. g. belli, pacis, fœderum, una sine altera in usum deducere nequit, sed, ut bellum, pax, aut fœdus decernatur, omnium Civitatum aut majoris partis assensus opus est exhibitis in Jurisprudens. Publ. univers. lib. 1. c. 4. à num. 77. sicque Civitates quæ universæ & simul acceptæ Leges ferunt de bello & pace; quæ singulæ Leges latas exsequi videntur. Itaque & Gentes, quamvis ut singulæ jura Summæ Potestatis in suis ditionibus & provinciis exerceant, unaque alteri non sit obnoxia; ut universæ tamen seu collectim acceptæ Jus Gentium statuerunt, cujus observantia Gentibus singulis in particulari incumbit.

QUÆSTIO III.

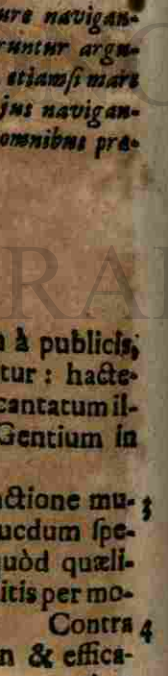
An Facultas navigandi ad quosvis in mari reducat ad Jus Gentium?

Præter mota est præsens quæstio, & acriter inter Lusitanos, Hispanos & Batavos agitata; è quibus ultimi, authore Grotiò in Dissertat. de Mari libero, affirmativam calami & armis propugnârunt. Recruduit hæc controversia nostris temporibus, & quòd minus ab eadem opinione affirmativa discedatur, stant etiamnum inconcussa rationes Grotii.

Nam, ut ille discurret in cit. Dissert. statim in cap. 1. Juris Gentium regula est certissima: licere cuivis Genti quamvis alteram adire, eumque ea negotiari. DEUS hoc ipse per naturam loquitur, cum ea cuncta, quibus vita indiget, omnibus locis suppeditari à natura non vult: actibus etiam aliis alias Gentes non vult excellere. Quid ista? nisi, quòd voluit, mutua egestate & copia humanas fo-

veri amicitias, ne singuli, se putantes sibi ipsi sufficere, hoc ipso redderentur insociabiles. Nunc factum est, ut Gens altera alterius suppleret inopiam, Divinæ justitiæ instituto, ut eò modò (sicut Plinius dicit) quòd Gentium esset uspiam, apud omnes natum videretur. Hoc igitur qui tollunt, illam laudatissimam tollunt humani generis societatem, tollunt mutuas beneficiendi occasiones, naturam denique ipsam violant.

Nam & ille, quem DEUS terris circumfudit, Oceanus, undique & undique versus navigabilis, & ventorum statim aut extraordinariis status, non ab eodem semper, & à nulla non aliqua regione spirantes, nonne significant satis concessum à natura cunctis Gentibus ad cunctos aditus? Hoc Seneca summum

num naturæ beneficium putat, quod & ven-
 eo Gentes locis dissipatas miscuit, & sua om-
 nia in regiones ita descripsit, ut necessarium
 mortalibus esset inter ipsos commercium...
 Hoc igitur jus ad cunctas Gentes æqualiter
 pertinet: quod Clarissimi Jurisconsulti eò
 usque producunt, ut negent, ullam Rempu-
 blicam aut Principem prohibere in univer-
 sum posse, quò minus alii ad subditos suos
 18 accedant, & cum illis negotientur. Pa-
 rilia habet in cap. 8. in fine, commercandi,
 inquit, libertas ex Jure est primario Gen-
 tium, quod naturalem & perpetuam causam
 habet: ideòque tolli non potest, & si posset,
 non tamen posset nisi omnium Gentium con-
 sensu: tantum abest, ut ullò modò Gens
 aliqua Gentes duas, inter se contrahere vo-
 19 lentes, justè impediat. Nec alia docet
 in cap. 13. ubi, si justa, ait, multi & ipse Au-
 gustinus arma crediderunt eò nomine fulcipi,
 quòd per terras alienas iter innoxium nega-
 retur, quantò illa erunt justiora, quibus ma-
 ris, quod Naturæ Lege commune est, usus
 communis & innoxius postulatur? Si justè
 oppugnatae sunt Gentes, quæ in suo solo com-
 mercia aliis interdicebant, quid illæ, quæ Po-
 pulos, ad se nihil pertinentes, per vim disti-

nent, ac mutuos earum comæatus inter-
 cludunt? Si res ista in judicio ageretur, 20
 dubitari non potest, quæ à viro bono exspe-
 ctari debeat sententia. Ait Prætor in l. 2.
 §. 9. ff. ne quid in loco publ. quò minus illi in flu-
 mine publico navem agere, ratem agere, quòvis
 minus per ripam exonerare liceat, vim fieri veto.
 Quæ Grotii ratiocinationes procedunt, etiam 21
 si contra ipsum doceretur, mare quoad do-
 minium non esse liberum (qua de re Clariss.
 D. Franciscus Josephus Herz in nuper edita
 præstanti elucubratione de Beato Cive p. 1.
 cap. 3. §. 7. à num. 7. consulendus) quippe
 eum de Jure B. & P. lib. 2. cap. 3. §. 12. aper-
 tè sic statuat: illud certum est, etiam qui
 mare occupaverit, navigationem impedire
 non posse inermem & innoxiam, quando
 nec per terram talis transitus prohiberi po-
 test, qui & minus solet esse necessarius, &
 magis noxius. Quò etiam inclinant, 22
 Nicolaus Hertius in Dissertat. de Servit. Nar.
 Sess. 1. §. 10. & Engelbrechtus de Servit. Jur.
 Publ. Sess. 1. §. 5. auctentes, ex Jure Natu-
 ræ & Gentium per modum servitutis fluere,
 ne maris aut fluminis dominus illos, qui ibi-
 dem navigare cupiunt, ullò modò impe-
 diant.

CAPUT V.
 De Jure Sacro, seu Canonico.

SUMMARI A.

- 1. Concilium Pisanum non fuit authenticum. 2. & seqq. Probat ex Card. Sfondrato. 5. Agitur de Concilio Constantiensi. 6. & seqq. Ejus Decreta in Sess. 4. & 5. non fuerunt legitima.
- 9. Concilium Basileense fuit ab initio authenticum. 10. & seqq. At postea ab Eugenio IV. re-
- vocatum, & improbatum. 13. & seqq. Ecclesia Romana in Missa, S. Scriptura, & Legibus universalibus usitur lingua Latina. 16. & seqq. Leges, in lingua Italica edita, non presumuntur universales, sed pro sola Italia condita.

QUÆSTIO I.

An Leges & Decreta Concilii Pisani, Constantiensis, & Basileensis valorem habeant?

1 R Esp. I. de Concilio Pisano, quod anno
 1409. ad tollendum schisma inter duos
 Pontifices Pisani in Tuscia indictum est, nul-
 las quidem Leges alias aut Decreta à Ludo-
 vico Bail in Summa Conciliorum exhiberi, nisi
 quòd utrumque Pontificem, Gregorium XII.
 & Benedictum XII. exauthoraverit, ab
 atriisque partis Cardinalibus substitutò Ale-
 xandro V. Nihilominus ejus auctoritatem
 ab Eminentiss. Card. Sfondrato in Regali Sa-
 cerdot. lib. 2. §. 16. pag. num. 469. & seqq. non
 una ex ratione in dubium vocari. Nam,
 ut ille discurret, certum quidem est, in Con-
 cilio Pisano fuisse Gregorium XII. & Bene-
 dictum XII. Pontificatu ejectos, electumque
 Alexandrum, sed non æquè certum, an jure
 id factum, & ex legitima potestate; nec pro-

pterea novi Pontificis electione cessavit du-
 bitatio, quis pro vero Pontifice habendus
 esset: nec sublatum schisma, imò, quod ple-
 rique eorum temporum Auctores notant,
 auctum potius, diffusumque novi Pontificis
 accessione, adeò ut, cum prius Ecclesia in
 duas, postea in tres factiones scinderetur, au-
 gente incertitudinem Pontificum numerò, eà
 ferè ratione, quâ in labyrintho, non ideò
 certius eas, quia pluribus viis: & qui Gre-
 gorio ac Benedicto adharebant, nec pro hæ-
 reticis aut schismaticis habiti sunt, quòd vi-
 delicèt multis nec inanibus rationibus nite-
 rentur, ut Concilio Pisano non subscribere-
 rent, nec satis de vero Pastore constaret;
 imò etiam Sanctos reperias, qui Concilio Pi-
 sano oblati sunt; inter quos S. Antoninus

3. p. tit. 22. cap. 5. §. 2. & cap. 6. §. 2. Pisanum
 Concilium, inquit, vel Conciliabulum, cum non as-
 set alicujus eorum, qui se pro Pontifice gerebant,
 auctoritate congregatum, non erat ablatum ipsum
 schisma, sed augmentatum ex duobus tribusve se
 pro Papa gerentibus; & alibi testatur: Grego-
 rium à multis, DEUM timentibus, & peritis, cre-
 ditum fuisse verum Pontificem tempore ejusdem
 Concilii.

5 Resp. II. mortuò intra annum Alexan-
 dro V. atque in ejus locum suffectò Joanne
 XXIII. cum Gregorius & Benedictus
 etiamnum pro Pontificibus agnosci euperent,
 atque à multis agnoscerentur, eundem Joanne
 XXIII. ut scribit cit. Sfondratus d. l. §. 17.
 pag. m. 485. auctoritate Sigismundi Romano-
 rum Imperatoris (cujus potentia indigebat)
 aut victum, aut deceptum Concilium Con-
 stantiam indixisse, eamque anno 1414. solen-
 ni pompâ in vectum esse. Num verò ab
 initio illud Concilium fuerit legitimum, ip-
 siusque decreta vigorem obtinuerint? Latè
 & profundè dicitur prælaudatus Cardin. d.
 pag. 485. & mult. seqq. ac præter ordinem &
 modum, aliàs in expediendis negotiis Con-
 ciliaribus, usitatum, hic verò non servatum,
 præprimis probat, id, quod Sess. 4. & 5. de
 superioritate Concilii supra Romanum Pon-
 tificem sancitum est, non pertinere ad Pon-
 tificem, legitime creatum, sed dubium, in-
 7 certum, aut hæreticum. Qua de causa,
 dum uterque Pontifex, Joannes & Benedi-
 ctus, Papatu exuebantur, Gregorius verò
 sponte se abdicaverat, Cardinalis de Coloana,
 legitima electione in Pontificem assumptus,
 dictusque Martinus V. Sess. 45. in Confirma-
 tione Concilii voluit omnia & singula determi-
 nata, & conclusa decreta in materia fidei per præ-
 sens Sacrum Generale Concilium Constantiense con-
 ciliariter tenere ac inviolabiliter observare, & nun-
 quam contravenire quoquò modò: ipsaque sic conci-
 liariter facta approbat, & ratificat, & non aliter,
 8 nec aliò modò. Præterea cit. Sfondratus
 allegat constitutionem d. Martini V. primò sui
 Pontificatus annò 6. Idus Martii editam, in
 qua nulli, inquit, fas est, à supremo Judice, vi-
 delicèt Apostolica Sede seu Romano Pontifice JESU
 Christi Vicario in terris appellare, aut illius judi-
 cium in causis fidei (qua tanquam majores ad ip-

sum & Sedem Apostolicam deferenda sunt) decli-
 nare.

Resp. III. Concilium Basileense, ab Euge-
 nio IV. Summo Pontifice anno 1432. convo-
 catum, misò Basileam Cardinali Julianò, le-
 gitimum initium accepisse; postquam verò
 sequenti statim annò idem Eugenius, revo-
 catò Julianò, id dissolvi, gravibusque ex mo-
 tivis aliò transferri jussit, vim ac valorem,
 omnimodum amisisse; licèt Patres quàmplu-
 rimi Basileæ substituerint, Eugenium illuc ci-
 taverint, & Amadeum Sabaudia Ducem sub
 nomine Felcis V. intruferint, prout sæpe
 laudatus Cardin. Sfondratus d. lib. 2. §. 18.
 pag. 515. & seqq. proluxè demonstrat, & inter
 alios testes adducit D. Antoninum 3. tr. 22.
 cap. 10. §. 4. qui Concilium Basileense, post-
 quam ab Eugenio dissolvi jussum, vocat con-
 ciliabulum viribus cassum, Synagogam Sathana,
 temerarium, & presumptuosum conventum. Et
 quamvis Eugenius, ut refertur in Sess. 16. hu-
 jus Synodi, bullas & diplomata, à se contra
 Concilium data, nulla & inania fuisse declara-
 verit, ipsum verò Concilium fuisse legitime inchoa-
 tum, legitimeque continuatum: attamen juxta
 responsum cit. Cardinalis pap. § 20. illa de-
 claratio partim erat suppositicia, à quibus-
 dam Cardinalibus taliter qualiter confecta:
 partim ex gravissimo metu extorta; partim
 ad rem non faciens: quippe eum Concilii
 quidem cursus & progressus, minimè verò
 Decreta Concilii probata legantur. Id 10
 quod Eugenius ex testimonio Cardinalis Tur-
 recremate in publica Disputatione Florenti-
 nae hinc verbis confessus esse refertur: nos
 quidem progressum Concilii approbavimus, volen-
 tes, ut procederet, ut inceperat; non tamen appro-
 bavimus ejus decreta: quis enim nisi imprudentis-
 simus Princeps approbaret decreta, qua nunquam
 vidisset, aut qua prius non examinasset, si in eis
 minus rectum, aut minus verum, aut minus ex-
 pediens reperiretur? Quid quòd Concilium 12
 Florentinum in Sessione publica anno 1439.
 declarationes Basileenses tanquam impias, scan-
 dalosas, in manifestam Ecclesie scissuram ac om-
 nis Ecclesiastici Ordinis confusionem tendentes, dam-
 nat reprobetque? Idiplum faciente Concilio
 Lateranensi Sess. undecima, ubi Synodum Ba-
 sileensem appellat conciliabulum schismaticum,
 seditiosum, & nullius prorsus auctoritatis.

QUÆSTIO II.

Quâ linguâ concipiendæ sint Leges Ecclesiasticæ?

13 P Roponit hanc quæstionem Eminentiss. D.
 Cardinalis Vincentius Petra in Comment.
 ad Constitut. Apostol. tom. 1. pag. 10. & seqq. à nu-
 mer. 15. & ita resolvit: in Bullis & Constitu-
 tionibus Apostolicis servari linguam Latinam,
 & optimâ quidem ratione: quia eadem lin-
 guâ utitur Ecclesia in Missa, Sacra Scriptura,
 ac in aliis suis Ritibus, prout etiam in Con-
 ciliis; & quoad Missas adest expressa prohibi-
 tio Sacri Conc. Trid. Sess. 22. cap. 8. quò mi-

nus linguâ vernaculâ possit recitari; prout
 etiam quoad versionem S. Scripturæ prohi-
 bitum extitit. Cùmque lingua Latina fuerit 14
 materna Romanorum, ut notat Glossa in
 verb. voce §. alienandis Auth. de non alienand.
 Summi Pontifices, qui à primo Præfule D.
 Petro in Urbe Sedem constituerunt, tali
 idiomate usi sunt etiam in Legibus & Con-
 stitutionibus: quia enim hæ Leges versantur
 circa totius Orbis Nationes, & usu fieri non

potest, ut omnium idioma complecterentur; idè Latinò utuntur, omnibus magis communi, uti bene observavit etiam Imperator, in *d. f. alienationis aurb. de non alienand.* mandans, ut Lex linguâ communi sit condita; & quidem magis communis Latinâ non est in præsentî: quia Hebraica apud paucos, Græca verò apud nonnullos eruditos floret.

15 Repetie hoc ipsum *cit. Card. pag. 12. num. 22.* certumque dicit, quoad Bullas & Constitutiones necessariam esse linguam Latinam: nam, cum dirigantur erga tot Nationes Orbis Christiani tot variarum linguarum subalternarum, debent proferri linguâ communi dicitis Nationibus: & cum impossibile foret, condere Leges linguâ singulis Nationi-

bus adaptabili; idè Latina communior, & omnibus ferè Nationibus cognita, adhiberi cæpit.

An ergo constitutio Pontificia, idiomate Italò concepta, afficiat omnes Nationes extra Italiam? Quærit *cit. Eminentiss. Petra pag. 13. num. 31.* & occasione controversiæ, utrùm constitutio Innocentii XI. de taxâ Cancellariæ, verbis Italicis descripta, obliget solos Italos? Pro- & contra disserit, magis tamen inclinat in negativam: nisi enim aliunde constet, quòd S. Pontifex voluerit constitutione aliquâ in lingua Italica constringere omnes Nationes, non vana est præsumptio, eam ad illos tantùm, quibus materna lingua est Italica, coarctari.

CAPUT VI.

De Jure Civili Publico.

CAPUT VII.

De Jure Civili Privato.

Hæc duo Capita, cum in ipso Corpore tractatùs, & alibi ad abundantiam sint explanata, non habent opus Supplementò.

CAPUT VIII.

De Rescriptis.

SUMMARI A.

1. & 2. In expediendis literis Apostolicis non eras semper idem modus. 3. Inducitur modus hodiernus, cum distinctione inter Brevia & Bullas. 4. & seqq. Describuntur observantia in Brevibus; 7. & seqq. Uti & observantia in Bullis. 10. & seq. Alia differentia inter Bul-

las & Brevia notatur. 12. Dispositio per rescriptum concessa est strictè interpretanda. 13. Inducuntur exceptiones. 14. Potestas dispensandi recipit largiorem interpretationem. 15. Nisi ad unam causam aut personam coarctetur.

QUÆSTIO I.

Quenam sit differentia inter Bullas & Brevia Apostolica?

1 Summi Pontifices, literas seu rescripta Apostolica expedientes, non omni tempore morem uniformem servarunt. Nam, ut refert Eminentiss. Card. Vincentius Petra in *Comment. ad Constit. Apostol. d. tom. 1. pag. 4. numer. 4.* Agatho Papa signavit omnes literas cerâ, sed ob excrecentiam Pontificiorum diplomatum usus obtinuit, literas Apostolicas magni momenti plumbeò sigillò muniri, veluti tempore Stephani III. anno 410. vel Hadriani I. anno 772. servatum fuit. 2 Verùm diplomata vetustiora se vidisse cum sigillo plumbeo signata, testatur Dominicus Raynaldus, nempe tempore Sylvestri Papæ in quadam Bulla, quæ reperitur in Archivio Aretino; & in Archivio Castri S. Angeli similiter asservari vetustissima diplomata in pa-

pyro ex frutice confecta, plumbeò etiam ob signata, Summorum Pontificum Leonis Primi, Gregorii Magni, ac Sergii.

Hodie duplex est modus rescribendi per Summos Pontifices, alter sinè sigillo plumbeo, & hæc literæ Brevia dicuntur; alter verò cum appositione sigilli plumbei, quæ literæ verè nuncupantur Bulla, dum bullare idem est, ac sigillare. Itaque Breve vocatur, ubi sinè appositione sigilli plumbei signum sit ex cera rubra cum impressione annuli piscatoris; quò annulò D. Petrus usus fuisse narratur: unde & imaginem D. Petri, è navicula piscantis in mari, repræsentat. Scribiturque Breve in papyro seu membrana subtili, adhibito caractere latinò, nitidò, eleganti, ac intelligibili juxta nostrorum usum, uti loquitur

An dispensationes, per rescripta concessæ, &c.

6 tur *cit. Vincentius Petra pag. 5. n. 1.* Scribitur quoque in Brevis nomen Summi Pontificis v. g. Benedictus XIII. per modum tituli in medio; & subscribitur à Secretario Brevium, qui solet esse aliquis Prælatus maximæ doctrinæ. Bulla econtra vocatur, quæ habet sigillum plumbeum appensum, ac solentiori ritu pluribusque verbis conscribitur in membranis rudibus, & cum caractere Gallico, licèt Latinò, ductò tali usu ab eo tempore, quò Sedes Apostolica residebat in Civitate Avenionensi, & moris esse cæperunt expeditiones Bullarum pro beneficiis reservatis & affectis. Nec ponitur nomen S. Pontificis rescribentis in medio per modum tituli, sed à capite versiculi. Petra *d. l. pag. 9. num. 6.*

9 Repræsentantur autem in sigillo plumbeo imagines SS. Apostolorum Petri & Pauli, ita tamen, ut D. Petrus à dextris, & D. Paulus à sinistris videatur esse locatus: vel quia anti-

quis Romanis latus sinistrum habebatur pro digniori: vel quia ex veteri more erigebantur altaria conversâ facie ad occidentem, quæ hodie eriguntur versùs orientem; ex quo factum est, ut, quod primum erat à dextris, veniat à sinistris: vel quia, licèt Paulus videatur à dextris, tamen introëuntibus in Ecclesiam, sicuti conspicientibus sigillum, videtur econtrâ, scilicèt Petrus à dextris, & sic respectu populi locum dextræ occupat. Petra *pag. 15. num. 39. & seqq.*

Præter hæc idem Card. *pag. 9. numer. 7. 10* subjicit adhuc aliud discrimen inter Brevia & Bullas, quòd illa expediantur ante coronationem, dicaturque: à die suscepti Apostolatus; hæc verò solùm à die coronationis, nisi subinde diutius differatur. Item in *pag. 10. 11 num. 12.* advertit, in Bullis initium anni computari à die Incarnationis Dominicæ, scilicèt 25. Martii; in Brevibus econtrâ à die Nativitatis Domini seu 25. Decembris.

QUÆSTIO II.

An dispensationes, per rescripta concessæ, latam aut strictam interpretationem mereantur?

12 Resp. distinguendum esse inter dispensationem, & potestatem dispensandi. Ipsa dispensatio, uti & ejus executio, regulariter strictam interpretationem meretur: hòc ipsò enim, quòd Jus commune relaxet, Juri inimica & odiosa censetur *cap. quòd contra 28. de R. J. in 6. l. quòd contra 141. in pr. ff. eòd. cap. is. qui 1. f. ille vero de Fil. Presbyt. in 6. cap. quamvis 4. de Præbend. in 6.* Exceptiones colligi possunt ex hoc *cap. 8. à num. 239.* ubi, quæ de privilegiorum interpretatione dicta sunt, ad dispensationes quoque extendi possunt. 14 Ex adverbo potestas dispensandi, per rescri-

ptum alicui concessa, videtur largiorem interpretationem recipere: cum enim sit beneficium immediatum Summi Principis, nec tam contra Jus Commune quàm Jus Principis concedentis tendat, locum invenit regula, quòd beneficia Summorum Principum latius sint interpretanda per *cap. ex parte 27. de Decim. cap. quia circa 22. § super eo de Privileg.* Nisi potestas dispensandi ad unam causam & personam coarctetur: quippe quæ potius dat facultatem exequendi dispensationem, quàm dispensandi. Clariss. P. Schmalzgrueber ad *tit. de Rescript. num. 31.*

CAPUT IX.

De Consuetudine.

SUMMARI A.

1. Datur vera consuetudo contra Legem. 2. Refertur opposita ratio. 3. & 4. Resellitur. 5. An consuetudo possit introduci viâ prescriptionis? Ratio dubitandi. 6. Firmatur sententia negativa. 7. & seqq. Enervatur ratio dubitandi.

10. Consuetudo per actus formaliter peccaminosus introduci potest. 11. & 12. Proponitur duplex argumentum in contrarium. 13. & seqq. Utrumque conveniens responsione dispellitur.

QUÆSTIO I.

An Consuetudo contra Legem sit vera Species Consuetudinis?

1 Opinio affirmativa hòc *cap. num. 30.* innuata & probata est. Pro cujus confirmatione plurimum conferunt rum feudales consuetudines, in quibus permulæ reperiuntur contra Leges Juris Civilis introductæ, nominatim in successione testamentaria & ab intestato: tum *cap. ult. de Consuetud.* ubi

Pontifex supponit, consuetudini suam vim & auctoritatem constare etiam contra Legem, si fuerit rationalis & legitime præscripta.

Dices: consuetudinem contra Legem nullum Jus introducere, sed magis Jus præexistens tollere; & si Jus novum inducat, uti

sæpe contingit in consuetudinibus feudalibus, habere mixturam consuetudinis præter Legem, eoque sensu fieri legitimam consuetudinis speciem. Sed

3 Contra est: partim quia consuetudo, et si Jus nullum positivum de novo introducat, introducit tamen Jus permissivum ac libertatis naturalis restitutivum, quod pro genuina Juris Legalis specie agnovimus in cap. I.

QUÆSTIO II.

Deturne aliqua Consuetudo, quæ viâ præscriptionis introducitur?

5 Volunt aliqui, quod sic: vel quia in *cit. cap. ult. de Consuetud.* requiritur, ut consuetudo sit legitimè præscripta: vel quia Jus, quod cæteroquin acquiritur mediante præscriptione, acquiritur etiam consuetudine. Quia

6 tamen præscriptio multis parafangis distat à consuetudine, uti ostensum in hoc cap. n. 12. & seq. ac in *tract. seq. de Præscript. cap. I. n. 39. & seqq.* non video, quomodo utraque in unam naturam coalescere, & consuetudo viâ præscriptionis consurgere valeat.

7 Nec obest *cit. cap. ult.* quia illa verba legitimè præscripta, debent intelligi eodem modo ac legitimè introducenda, vel suis conditionibus, à Lege præscriptis, instructa: cæteroquin, cum verba sint generalia, ad omnem omnino consuetudinem extendi, sicque omnis consuetudo præscriptione introducta dici deberet. Neque etiam obest adducta ra-

num. 73. partim quia, si Jus novum positivum introducat, non assumit in consortium consuetudinem præter Legem, sed manet & operatur tanquam consuetudo contra Legem, dum Jus aliud, priori è diametro contrarium, in Republicam invehit, abrogandò v. g. Clericis & fœminis jus succedendi, quod ex dispositione Legum Civilium habuerant.

tio: quia cæteris paribus quidem negari nequit, jus, quod paritur præscriptione, etiam consuetudine comparari posse: sed exinde nil minùs conficitur, quàm quod consuetudo acquiritur viâ præscriptionis: nam etiam unum idemque jus v. g. usufructus potest acquiri præscriptione, consuetudine, pactò, testamento, vel successione ab intestato: & tamen nemo inferet, quod pactum, testamentum, vel successio ab intestato coincidunt cum consuetudine vel præscriptione. Profectò ipsimet Authores contrarii vix dicere audent, consuetudinem, viâ præscriptionis acquisitam, esse speciem præscriptionis propriam & strictè talem: indeque, cum reipsâ non ponant novam & propriam consuetudinis speciem, potiùs de nomine quàm effectu certare convincuntur. Malim igitur novam hanc speciem dissimulare.

QUÆSTIO III.

Utrum Consuetudo contra Legem possit introduci per actus formaliter malos?

10 Docui hoc cap. à num. 48. cum multis. Consuetudinem posse introduci per actus formaliter malos; ex ratione autem subjuncta videtur deduci, consuetudinem contra Legem non posse aliter consurgere, quàm si actus formaliter mali præcesserint: utpote cum exerceri debeant ex scientia Legis præ-existentis, cum intentione illam abrogandi: alioquin actus erronei & involuntarii sufficerent ad eam consuetudinem contra dicta *cap. à num. 73.*

11 Verùm oppones I. rariùs hóc modò consuetudinem contra Legem invalescere: quia rariùs accidit, ut tota communitas aut major ejus pars longò tempore scienter contra Legem peccet. II. non esse necessarium, ut communitas specialem notitiam, constitutæ Legis habeat, sed sufficere notitiam generalem aut præsumptam: quippe cum principaliter ex consensu Legislatoris convalescat, tamen generalis & non specialis aut personalis sit.

12 Resp. ad I. non aded rarum esse, ut tota communitas aut major ejus pars longò tempore contra Legem scienter peccet: cum sapiùs Legem, quàm sibi non aded convenientem existimant, plurimi de communitate

acceptare renuant, studiosè contra illam agentes. Aliàs non toties Summi Pontifices consuetudines, jam diu observatas, tanquam corruptelas improbassent: cum, ut loquitur Gregorius IX. in *cap. ult. h. t. tantò graviora sint peccata, quanto diutius infelicem animam detineat alligatam.*

Ad II. Resp. discrimen esse apertum inter consensum Legislatoris & populi: siquidem Legislator, cum omnes mores & locorum consuetudines scire nequeat, meritò consensum generalem, in Legibus expressum, sufficere censuit: at populi notitiam & consensum specialem vel ideò desiderare potuit, & actu desideravit in *§. sine scripto 9. Inf. de F. N. G. & C. l. de quibus 32. §. 1. l. sed ea 35. ff. de LL.* quia nullus non populus scit aut scire debet, quas Leges sibi præstitutas habeat, quæve sibi commodæ sint aut incommodæ. Nihil in contrarium conferente, quòd populus sit tantùm causa instrumentalis seu conditionata: tamdiu enim Legislator, seu causa principalis, consuetudinem per generalem consensum approbare non præsumitur, quàm diu apertò judicò populi aut consensu utentium recepta aut approbata non fuit; prout ex textibus mox citatis patet.

SUP.

SUPPLEMENTUM AD TRACTATUM II. DE PRÆSCRIPTIONE.

CAPUT I.

De Natura & Varietate Præscriptionis.

SUMMARIA.

1. Insinuat modus, probandi immemorialem. 2. & seq. Instantia contra annorum numerum in testibus. 4. Retunditur. 5. An testes deponere debeant de memoria suorum antecessorum? 6. & seqq. Explicatur, & roboratur nostra doctrina, in negativam inclinans. 12. & seqq. Speciatim exponitur celebris Glossa in cap. 1. h. t. in 6. vers. memoria. 16. &

17. Autoritate extrinsecâ firmatur nostra opinio. 18. & seqq. An & quò sensu requiratur probatio de fama communi? 21. & seqq. An admittatur probatio per scripturam? 25. An præscriptio immemorialis debeat excedere centum annos? 26. & seqq. Adducuntur verba Card. de Luca. 29. & seqq. Afferuntur objectiones. 33. & seqq. Refutantur.

QUÆSTIO I.

Quomodo probetur Præscriptio immemorialis?

1 Indicavi modum in hoc cap. à num. 89. & in specie in testibus, de immemoriali deponentibus, requisivi, ut sint ad minimum 54. annorum.

2 Hanc esse communem Doctorum, non insiciatur Clariss. P. Pichler in *manipulo casuum Juridicorum casu 2. prout. 3.* nihilominùs advertit, non deesse, qui putant sufficere, si testes sint 52. vel 51. cum dimidio annorum: cum ex una parte pubertati vicini, v. g. 12. annos nati, jam possint satis aliquid cognoscere, & meminisse; ex altera verò parte

3 Jura non disponant, ut testes de tempore immemoriali pro toto tempore, de quo ferunt testimonium, sint puberes, sicut disponunt de testibus, in testamento solenni adhibendis, ut jam actu sint puberes. Verùm ad hanc instantiam respondet Cardinalis de Luca de *Jurisdict. disc. 3. num. 5. & 6.* quòd, licèt testis, major factus, possit de illis deponere, quæ cadunt sub sensum corporis, non tamen possint de aliis deponere, quæ cadunt sub judicium intellectus, & quæ juris sunt, assignare debent concludentem scientiæ causam. Eòdem modò respondent Covarruv. in *reg. possessor part. 2. §. 3. num. 8.* & Hieronymus Rocca *Selsci. disputat. tom. 2. cap. 167. num. 26. & seqq.*

4 An verò testes præcisè teneantur deponere, quòd à suis etiam majoribus audiverint, rem in statu præsentis semper extitisse? Communissimè DD. affirmant cum *cit. Cardinale de Luca de Judic. disc. 21. num. 60. & de Benefic. disc. 32. num. 6. & Rocca d. cap. numer. 22.* inter quos me etiam recenset P. Pichler d. casu 2. pag. 45. Sed reverà id absolute non docui, uti patebit inspicienti mea verba in d. cap. n. 89. ubi ita scripti: „Præscriptio immemorialis potest juridicè probari, & quidem sufficienter, si quatuor conditiones concurrant, quarum tertia est, ut testes asserant, se à suis etiam majoribus audivisse, quòd res in statu præsentis semper extiterit &c. Et de hac conditione dixi in num. 87. quòd ea vel maximè firmet rationem temporis immemorialis, dum ex hoc, quòd à majoribus acceperimus, possessionem usque & usque in moderno rerum articulo perstitisse, solidè inferimus, possessionis exordium nesciri per textum in *l. si arbitet 28. ff. de Probat.* En! nulli assertui præcisam necessitatem hujus conditionis, sed, quòd in concursu aliarum conditionum sufficiat ad probandum tempus immemoriale, juxta receptissimam opinionem, ostendi; abstrahendò ab altera quæstione, an non etiam sufficienter probetur immemorialitas,

„An verò testes præcisè teneantur deponere, quòd à suis etiam majoribus audiverint, rem in statu præsentis semper extitisse? Communissimè DD. affirmant cum *cit. Cardinale de Luca de Judic. disc. 21. num. 60. & de Benefic. disc. 32. num. 6. & Rocca d. cap. numer. 22.* inter quos me etiam recenset P. Pichler d. casu 2. pag. 45. Sed reverà id absolute non docui, uti patebit inspicienti mea verba in d. cap. n. 89. ubi ita scripti: „Præscriptio immemorialis potest juridicè probari, & quidem sufficienter, si quatuor conditiones concurrant, quarum tertia est, ut testes asserant, se à suis etiam majoribus audivisse, quòd res in statu præsentis semper extiterit &c. Et de hac conditione dixi in num. 87. quòd ea vel maximè firmet rationem temporis immemorialis, dum ex hoc, quòd à majoribus acceperimus, possessionem usque & usque in moderno rerum articulo perstitisse, solidè inferimus, possessionis exordium nesciri per textum in *l. si arbitet 28. ff. de Probat.* En! nulli assertui præcisam necessitatem hujus conditionis, sed, quòd in concursu aliarum conditionum sufficiat ad probandum tempus immemoriale, juxta receptissimam opinionem, ostendi; abstrahendò ab altera quæstione, an non etiam sufficienter probetur immemorialitas,

„An verò testes præcisè teneantur deponere, quòd à suis etiam majoribus audiverint, rem in statu præsentis semper extitisse? Communissimè DD. affirmant cum *cit. Cardinale de Luca de Judic. disc. 21. num. 60. & de Benefic. disc. 32. num. 6. & Rocca d. cap. numer. 22.* inter quos me etiam recenset P. Pichler d. casu 2. pag. 45. Sed reverà id absolute non docui, uti patebit inspicienti mea verba in d. cap. n. 89. ubi ita scripti: „Præscriptio immemorialis potest juridicè probari, & quidem sufficienter, si quatuor conditiones concurrant, quarum tertia est, ut testes asserant, se à suis etiam majoribus audivisse, quòd res in statu præsentis semper extiterit &c. Et de hac conditione dixi in num. 87. quòd ea vel maximè firmet rationem temporis immemorialis, dum ex hoc, quòd à majoribus acceperimus, possessionem usque & usque in moderno rerum articulo perstitisse, solidè inferimus, possessionis exordium nesciri per textum in *l. si arbitet 28. ff. de Probat.* En! nulli assertui præcisam necessitatem hujus conditionis, sed, quòd in concursu aliarum conditionum sufficiat ad probandum tempus immemoriale, juxta receptissimam opinionem, ostendi; abstrahendò ab altera quæstione, an non etiam sufficienter probetur immemorialitas,

„An verò testes præcisè teneantur deponere, quòd à suis etiam majoribus audiverint, rem in statu præsentis semper extitisse? Communissimè DD. affirmant cum *cit. Cardinale de Luca de Judic. disc. 21. num. 60. & de Benefic. disc. 32. num. 6. & Rocca d. cap. numer. 22.* inter quos me etiam recenset P. Pichler d. casu 2. pag. 45. Sed reverà id absolute non docui, uti patebit inspicienti mea verba in d. cap. n. 89. ubi ita scripti: „Præscriptio immemorialis potest juridicè probari, & quidem sufficienter, si quatuor conditiones concurrant, quarum tertia est, ut testes asserant, se à suis etiam majoribus audivisse, quòd res in statu præsentis semper extiterit &c. Et de hac conditione dixi in num. 87. quòd ea vel maximè firmet rationem temporis immemorialis, dum ex hoc, quòd à majoribus acceperimus, possessionem usque & usque in moderno rerum articulo perstitisse, solidè inferimus, possessionis exordium nesciri per textum in *l. si arbitet 28. ff. de Probat.* En! nulli assertui præcisam necessitatem hujus conditionis, sed, quòd in concursu aliarum conditionum sufficiat ad probandum tempus immemoriale, juxta receptissimam opinionem, ostendi; abstrahendò ab altera quæstione, an non etiam sufficienter probetur immemorialitas,

realitas,

sæpe contingit in consuetudinibus feudalibus, habere mixturam consuetudinis præter Legem, eoque sensu fieri legitimam consuetudinis speciem. Sed

3 Contra est: partim quia consuetudo, et si Jus nullum positivum de novo introducat, introducit tamen Jus permissivum ac libertatis naturalis restitutivum, quod pro genuina Juris Legalis specie agnovimus in cap. I.

QUÆSTIO II.

Deturne aliqua Consuetudo, quæ viâ præscriptionis introducitur?

5 Volunt aliqui, quod sic: vel quia in *cit. cap. ult. de Consuetud.* requiritur, ut consuetudo sit legitimè præscripta: vel quia Jus, quod cæteroquin acquiritur mediante præscriptione, acquiritur etiam consuetudine. Quia

6 tamen præscriptio multis parafangis distat à consuetudine, uti ostensum in hoc cap. n. 12. & seq. ac in *tract. seq. de Præscript. cap. I. n. 39. & seqq.* non video, quomodo utraque in unam naturam coalescere, & consuetudo viâ præscriptionis consurgere valeat.

7 Nec obest *cit. cap. ult.* quia illa verba legitimè præscripta, debent intelligi eodem modo ac legitimè introducenda, vel suis conditionibus, à Lege præscriptis, instructa: cæteroquin, cum verba sint generalia, ad omnem omnino consuetudinem extendi, sicque omnis consuetudo præscriptione introducta dici deberet. Neque etiam obest adducta ra-

num. 73. partim quia, si Jus novum positivum introducat, non assumit in consortium consuetudinem præter Legem, sed manet & operatur tanquam consuetudo contra Legem, dum Jus aliud, priori è diametro contrarium, in Republicam invehit, abrogandò v. g. Clericis & fœminis jus succedendi, quod ex dispositione Legum Civilium habuerant.

tio: quia cæteris paribus quidem negari nequit, jus, quod paritur præscriptione, etiam consuetudine comparari posse: sed exinde nil minùs conficitur, quàm quod consuetudo acquiritur viâ præscriptionis: nam etiam unum idemque jus v. g. usufructus potest acquiri præscriptione, consuetudine, pactò, testamento, vel successione ab intestato: & tamen nemo inferet, quod pactum, testamentum, vel successio ab intestato coincident cum consuetudine vel præscriptione. Profectò ipsimet Authores contrarii vix dicere audent, consuetudinem, viâ præscriptionis acquisitam, esse speciem præscriptionis propriam & strictè talem: indeque, cum reipsâ non ponant novam & propriam consuetudinis speciem, potiùs de nomine quàm effectu certare convincuntur. Malim igitur novam hanc speciem dissimulare.

QUÆSTIO III.

Utrum Consuetudo contra Legem possit introduci per actus formaliter malos?

10 Docui hoc cap. à num. 48. cum multis, Consuetudinem posse introduci per actus formaliter malos; ex ratione autem subjuncta videtur deduci, consuetudinem contra Legem non posse aliter consurgere, quàm si actus formaliter mali præcesserint: utpote cum exerceri debeant ex scientia Legis præ-existentis, cum intentione illam abrogandi: alioquin actus erronei & involuntarii sufficerent ad eam consuetudinem contra dicta *cap. à num. 73.*

11 Verùm oppones I. rariùs hõc modò consuetudinem contra Legem invalescere: quia rariùs accidit, ut tota communitas aut major ejus pars longò tempore scienter contra Legem peccet. II. non esse necessarium, ut communitas specialem notitiam, constitutæ Legis habeat, sed sufficere notitiam generalem aut præsumptam: quippe cum principaliter ex consensu Legislatoris convalescat, tamen generalis & non specialis aut personalis sit.

12 Resp. ad I. non aded rarum esse, ut tota communitas aut major ejus pars longò tempore contra Legem scienter peccet: cum sapiùs Legem, quam sibi non aded convenientem existimant, plurimi de communitate

acceptare renuant, studiosè contra illam agentes. Aliàs non toties Summi Pontifices consuetudines, jam diu observatas, tanquam corruptelas improbassent: cum, ut loquitur Gregorius IX. in *cap. ult. h. t. tantò graviora sint peccata, quanto diutius infelicem animam detineat alligatam.*

Ad II. Resp. discrimen esse apertum inter consensum Legislatoris & populi: siquidem Legislator, cum omnes mores & locorum consuetudines scire nequeat, meritò consensum generalem, in Legibus expressum, sufficere censuit: at populi notitiam & consensum specialem vel ideò desiderare potuit, & actu desideravit in *§. sine scripto 9. Inf. de F. N. G. & C. l. de quibus 32. §. 1. l. sed ea 35. ff. de LL.* quia nullus non populus scit aut scire debet, quas Leges sibi præstitutas habeat, quæve sibi commodæ sint aut incommodæ. Nihil in contrarium conferente, quod populus sit tantùm causa instrumentalis seu conditionata: tamdiu enim Legislator, seu causa principalis, consuetudinem per generalem consensum approbare non præsumitur, quamdiu apertò judicò populi aut consensu utentium recepta aut approbata non fuit; prout ex textibus mox citatis patet.

SUP.

SUPPLEMENTUM AD TRACTATUM II. DE PRÆSCRIPTIONE.

CAPUT I.

De Natura & Varietate Præscriptionis.

SUMMARIA.

1. Insinuat modus, probandi immemorialem. 2. & seq. Instantia contra annorum numerum in testibus. 4. Retunditur. 5. An testes deponere debeant de memoria suorum antecessorum? 6. & seqq. Explicatur, & roboratur nostra doctrina, in negativam inclinans. 12. & seqq. Speciatim exponitur celebris Glossa in cap. i. h. t. in 6. vers. memoria. 16. &

17. Autoritate extrinsecâ firmatur nostra opinio. 18. & seqq. An & quò sensu requiratur probatio de fama communi? 21. & seqq. An admittatur probatio per scripturam? 25. An præscriptio immemorialis debeat excedere centum annos? 26. & seqq. Adducuntur verba Card. de Luca. 29. & seqq. Afferuntur objectiones. 33. & seqq. Refutantur.

QUÆSTIO I.

Quomodo probetur Præscriptio immemorialis?

1 Indicavi modum in hoc cap. à num. 89. & in specie in testibus, de immemoriali deponentibus, requisivi, ut sint ad minimum 54. annorum.

2 Hanc esse communem Doctorum, non insiciatur Clariss. P. Pichler in *manipulo casuum Juridicorum casu 2. prout. 3.* nihilominùs advertit, non deesse, qui putant sufficere, si testes sint 52. vel 51. cum dimidio annorum: cum ex una parte pubertati vicini, v. g. 12. annos nati, jam possint satis aliquid cognoscere, & meminisse; ex altera verò parte

3 Jura non disponant, ut testes de tempore immemoriali pro toto tempore, de quo ferunt testimonium, sint puberes, sicut disponunt de testibus, in testamento solenni adhibendis, ut jam actu sint puberes. Verùm ad hanc instantiam respondet Cardinalis de Luca de *Jurisdict. disc. 3. num. 5. & 6.* quòd, licèt testis, major factus, possit de illis deponere, quæ cadunt sub sensum corporis, non tamen possint de aliis deponere, quæ cadunt sub judicium intellectus, & quæ juris sunt, assignare debent concludentem scientiæ causam. Eòdem modò respondent Covarruv. in *reg. possessor pars. 2. §. 3. num. 8.* & Hieronymus Rocca *Selsci. disputat. tom. 2. cap. 167. num. 26. & seqq.*

4

An verò testes præcisè teneantur deponere, quòd à suis etiam majoribus audiverint, rem in statu præsentis semper extitisse? Communissimè DD. affirmant cum *cit. Cardinale de Luca de Judic. disc. 21. num. 60. & de Benefic. disc. 32. num. 6. & Rocca d. cap. numer. 22.* inter quos me etiam recenset P. Pichler d. casu 2. pag. 45.

Sed reverà id absolute non docui, uti patebit inspicienti mea verba in d. cap. n. 89. ubi ita scripti: „Præscriptio immemorialis potest juridicè probari, & quidem sufficienter, si quatuor conditiones concurrant, quarum tertia est, ut testes asserant, se à suis etiam majoribus audivisse, quòd res in statu præsentis semper extiterit &c. Et de hac conditione

dixi in num. 87. quòd ea vel maximè firmet rationem temporis immemorialis, dum ex hoc, quòd à majoribus acceperimus, possessionem usque & usque in moderno rerum articulo perstitisse, solidè inferimus, possessionis exordium nesciri per textum in *l. si arbitet 28. ff. de Probat.* En! nulli asserui præcisam necessitatem hujus conditionis, sed, quòd in concursu aliarum conditionum sufficiat ad probandum tempus immemoriale, juxta receptissimam opinionem, ostendi; abstrahendò ab altera quæstione, an non etiam sufficienter probetur immemorialitas,

realitas,

rialitas, si testis saltem deponat negativè, nempe se à majoribus suis contrarium nunquam audivisse? Quin imò semper magis inclinat in eam sententiam, quæ etiam cum negativa depositione contenta est: partim quia pæsepe accidit, ut testis, tametsi 60. vel plurium annorum sit, neque cum majoribus suis, neque cum aliis grandævæ ætatis hominibus jam defunctis aut tempus aut occasionem habuerit, de re, jure, vel actu, super quo ratione temporis immemorialis vertitur quæstio, loquendi: partim quia ex labilitate memoriæ, post longam adeò intercapedinem, facillè potest oblivisci eorum, quæ in ætate adhuc minoreni cum senioribus ea de materia fermocinatus est: partim quia textus Juris Canonici & Civilis, quoties de tempore immemoriali sermo est, plus non requirunt, quàm ut de illius initio non constet, nec memoria habeatur de contrario, uti liquet ex cap. quid per novale 2. cap. super quibusdam 26. de P. S. cap. consuetudinem 1. de Consuet. in 6. cap. Episcopum 1. de Præscript. eodem in 6. d. l. si arbiter 28. ff. de Probat. l. in summa 2. §. 8. ff. de Aqua & aqua pluv. arc. l. hoc jura 3. §. 4. ff. de Aqua quot. & aliv. partim quia textus alius ex adverso adduci non potest; & celebrata alioquin Glossa in cit. cap. Episcopum de Præscript. in 6. vers. memoria ex parte præscribentis non requirit, ut testes positivè de auditu majorum testificentur: verba enim formalia illius sunt, quod dicent testes præscribentis (si talem habent conscientiam) quod semper viderunt & audiverunt, ita esse, nec unquam viderunt vel audiverunt contrarium, & quod communis est & fuit semper opinio, quod sic fuerit, & quod non extat contrarii vel initii memoria. Id autem, quod subjungit Glossa, non pertinet ad præscribentem aut Præscriptionis immemorialis probationem, sed ad eum, contra quem præscribitur, Præscriptionem improbare conantem: dicit enim: si autem contra hoc adversarius probare vellet, testes sui (si de ipsorum esset conscientia) deberent dicere, quod viderunt tali tempore contrarium, & audiverunt à suis Superioribus, contrarium ejus fuisse. Ita que...

14 Glossa distinguit inter testes, pro præscribente, & contra præscribentem deponentes. Ex parte illorum requirit depositionem negativam, quod nunquam viderunt & audiverunt contrarium; ex parte istorum exposcit depositionem affirmativam, quod viderunt contrarium, & audiverunt à suis Superioribus. Neque enim tempus immemoriale, per testes pro præscribente negativè probatum, per testes adversarii aliter improbari potest, ac si positivè actus contrarii, seu visus vel auditus proprius, & à majoribus acceptus, demonstraretur. Hujusque mentis fuisse Cravettam de Antiquis. temp. part. 4. post initium, materia ista &c. patet ex num. 38. ubi refert Glossam cit. & dicit, probationem temporis, cujus initii memoria non extat, fieri, quando testes deponunt, quod nunquam viderunt, neque audiverunt ipsi, neque audiverunt alios vi-

dissè aut audivisse, aliter fuisse factum; & NB. contra, si agatur de probando affirmativam memoriam extare. Et hinc Ockelius de 17 Præscript. temp. immemorial. cap. 12. sb. 2. cautum refert de Jure Provinciali Magdeburgico, ut testes deponant, tam de sua scientia, quàm de aliorum non auditu per verba Ordinat. Polit. cap. 52. §. 2. ibi: Durch das tempus immemoriale wird kein anders verstanden/ als da niemand wissen/ gebenede/ noch von anderen gehört und erfahren/ daß ein Ding entweder in solchen/ oder einen anderen Zustand gewesen/ als es sich zur Zeit des erhobenen Streits befunden.

An etiam necesse sit, ut testes deponant 18 de fama & voce publica? Apud plerosque conformiter sapius cit. Glossæ in cap. Episcopum §. de Præscript. in 6. verb. memoria affirmativè conclusum reperio per textum in d. l. arbiter 28. ff. de Probat. ibi: cum omnium hæc est opinio, nec audisse, nec vidisse, cum id opus fuerit. Verùm hæc verba non ineptè 19 possunt explicari de testibus, collectivè, non verò singulariter, acceptis, id est, quod omnes testes, super tempore immemoriali examinati, communiter dicant, nec audivisse, nec vidisse, cum id opus fieret; non verò quod quilibet in particulari deponere teneatur, esse famam & vocem publicam: cum enim fama sit specialis modus probandi, ad eum casum pertinere videtur, quod testes nequeunt testificari de sensu proprio, sed unicè se fundant in auditu alieno, seu communi hominum opinione & fermocinatione. Deinde communior hanc opinionem & 20 famam de illis intelligendam vult Stryckius de Jura sensuum differt. 8. cap. 2. num. 21. qui verosimiliter hujus rei habuerunt scientiam, vel scire potuerunt; nec requiritur, ut de communi opinione & famâ populi deponant. Mascard. de Probat. concl. 1092. num. 8. Balb. de Præscript. p. 2. part. 3. princip. concl. 6. n. 24.

An tempus immemoriale probetur per 21 scripturam? Respondet idem Stryckius d. cap. 3. num. 22. per scripturam posse quidem initium & facti memoriam probari, vix verò non-existentiam memoriæ, ad tempus immemoriale requisitam. Scriptura si 22 quidem ultra actum, in ea comprehensum, non extendenda; ideoque nec aliud negotium, quàm de quo est confecta, habebit probandi potestatem. Licet ergo vel 23 ante centum annos fuerit literis consignatum, jus pascendi à Titio semper fuisse usurpatum, affirmativa tantum facti existentia evincitur, non negativa, id est, memoriam non extare in contrarium: cum post confectum instrumentum sæpius alius quispiam potuerit hoc jus sibi vindicasse, vel usurpasse. Posse tamen 24 immemoriale tempus per instrumentum, saltem publicum, vel plura instrumenta antiqua probari, si inibi enuntietur immemorialitas, quod nempe ultra hominum memoriam aliquid observatum fuerit, tenent Cardinalis de Luca de Benefic. disc. 32. numer. 7. Antonellus

nellus de Temp. leg. lib. 2. cap. 112. numer. 7. mar. 24. & seq. tenuitque Rota in recens. p. 10. Nec contrarius esse videtur cit. Stryck. num. deif. 168. num. 35. & seqq.

QUÆSTIO II.

An Præscriptio immemorialis debeat excedere centum annos?

25 Negativam elegi in cap. pres. num. 75. & inter alios Authores allegavi Cardinalem de Luca de Judic. disc. 21. a num. 43. Jam verò nonnemo scribere præsumpsit, se non reperire, quod hic Author id teneat: nam num. 48. & seq. dicit juxta probabiliorē ac magis receptam sententiam efficaciorē esse immemoriam Præscriptionem, quàm centenariam, & qui habet immemoriam bene probatam, dicere potest, habere quoque centenariam & ultra; & quia in hoc cadunt difficultates super principii vitio, vel infectione, magis tutam esse illam, immemoriam scilicet. Sic ille. Sed minùs rectè...

26 Enimverò Eminentiss. iste Cardinalis d. n. 43. dicit, centenariam & immemoriam ab aliis DD. confundi, & pro synonymis haberi; attamen (ut scribit num. 44.) reverà sunt diversæ: „quoniam centenaria pernece exigit probationem, quæ concludat tempus certum continuatæ ac pacificæ possessionis ultra centum annos, quod per testes concludi non potest, unde (prosequitur in num. 45.) propterea conjunctas habere oportet alias species probationis per scripturas, & historias, ac inscriptiones.

27 Immemorialis autem (verba sunt in n. 46.) nullam NB. habet determinati temporis metam, dum ista potius illi opposita est, dum inter ejus requisita illud est præcipuum, ut de initio non constet, ac propterea potius abhorreat probationem per scripturas, quæ illi contrariæ sunt. Quare (subinfert in num. 48.) non modica quæstio est inter DD. quænam earum sit major & efficacior? Pluribus adhærentibus centenariæ; pluribusque immemorialis; Verùm ista posterior opinio probabilior magisque recepta videtur: quoniam, licet dari possit casus possessionis, excedentis memoriam hominum, quæ ad metam NB. annorum centum adhuc non pertingat; attamen illa incertitudo seu exclusio principii, quæ in hac specie Præscriptionis datur, magnum præsidium est, dum in vim facultatis competentis allegandi, quidquid placet, ille, qui habet immemoriam bene probatam, dicere potest, habere quoque centenariam & ultra: si enim neganda est existentia principii, ergo non datur hæc temporum distinctio. E converso autem in centenaria cadunt difficultates super principii vitio vel infectione, & per consequens magis tutandicenda est altera. Ecce sensum Cardinalis de Luca, propriis illius verbis luculenter expressum!

29 Dices I. Jura majus privilegium tribuunt immemorialis, quàm centenariæ: ad hanc enim requiritur titulus, si præsumptio est P. Schmier Supplem. Jurispr. Canonico-Civili.

contra præscribentem: ad illam neutiquam & nunquam: consequenter immemorialis debet esse diuturnior quàm centenaria. II. Præscriptio immemorialis procedit etiam in reservatis Principi; non item centenaria: proindeque plus temporis concurrat, necesse est. III. juxta Covarruviam tom. 1. p. 2. 36 relect. §. 3. num. 9. Præscriptio immemorialis concluditur, si ex adverso probatum sit, contrarium esse actum circa centum annos ante litem motam: ergo prærequirit possessionem continuam 100. annorum ante litem motam. IV. ex communi DD. in cap. 35 cum Apostolica de his, qua sunt à Prælatiis &c. quasi possessio immemorialis decimarum sufficiens est probatio, quod ille, qui decimas tempore immemorialis possedit, eas habuerit ante Concilium Lateranense: igitur ex probatione temporis immemorialis constat possessio multo major, quàm sit ea, quæ per 100. annos obtenta fuit.

Resp. ad I. in Præscriptione centenaria, 38 excepto forsitan casu, quod contra Romanam Ecclesiam opponitur, titulum minime desiderari, dum æquè ac immemorialis includit præsumptionem tituli melioris de mundo; imò allegationem tituli in centenaria potius dissuaderi, quàm suaderi, nisi ea cum circumspicione fiat, ut titulus non allegetur restrictivè, sed magis exemplificativè, quatenus compatitur adhuc alium titulum & meliorem, qui, specificati tituli probatione non adimpletâ, à Jure ex cursu tantum temporis præsumatur. Card. de Luca de Alienat. disc. 3. à num. 16. & de Jure Patronat. disc. 57. n. 30. Ad II. Resp. eandem esse virtutem Præscriptionis immemorialis & centenariæ quoad regalia & reservata Principum jura: quoniam, ut loquitur idem Cardinalis de Judic. disc. 21. num. 44. operatur etiam in iis, quæ impræscriptibilia sunt, ac vehementem habent Juris resistantiam. Ad III. Resp. doctrinam Covarruvie d. p. 2. relect. cap. possessor §. 3. num. 9. eò minùs hic attendi, quod sit unus ex adversæ sententiæ Patronis: in nostris siquidem principii immemorialis Præscriptio confurgere potest, etiam si contrarium fuerit actum intra centum annos ante litem, dummodò de initio statûs vel possessionis modernæ contraria probatio afferri non possit per homines de facto existentes. Ad IV. Resp. etiam ex probatione possessionis centenariæ suboriri præsumptionem, quod decimæ saltem post Concilium Lateranense privilegio Apostolicò fuerint acquisitæ, si modò titulus aliquis vitiosus non ita adstruatur aut detegatur, ut alius & melior excludatur ex dictis & probatis à Card. de Luca, cit. in num. 33.

37 Illud porro ex sæpe cit. Cardinali de *Jure Patron. d. diff. 57. à num. 27.* Præscriptio centenaria præ immemoriali præcipuum habet, quod possit probari per scripturam, uti deducitur in S. Rotæ Rom. dec. 168. num. 36.

38 & seq. p. 10. recent. ac præterea, quod illius probatio non intelligatur præcisè de 100. an-

nis, sed moraliter, ita ut, si deficient aliqui menses, vel etiam aliquis annus, adhuc adesse dicatur centenaria ex deductis per Lotterium de *Re Benefic. lib. 12. q. 7. num. 63. cum seqq.* & de deficientia quatuor annorum, habetur decif. 509. num. 1. p. 5. recent. ubi etiam aliz decisiones referuntur.

CAPUT II.

De Causa Efficiente & Finali Præscriptionis.

SUMMARIA.

1. Assignatur pro origine Præscriptionis Jus Naturæ & Gentium. 2 & 3. Motiva contra Jus Naturæ. 4. & seqq. Dissolvuntur. 7. & seqq. Plures rationes contra Jus Naturæ &

Gentium accumulatur. 12. & seqq. Contrariis responsionibus, instantiis, & exemplis enervantur. 21. Explicatur textus in §. ult. Inst. de Usu & habitac.

QUESTIO I.

An Origo Præscriptionis Juri Naturæ & Gentium justè adscribatur?

1 Affirmavi utrumque hoc cap. §. 1. & 2. & amplius confirmavi in *Jurispr. Publ. univers. lib. 2. cap. 2. à num. 122.* ubi de Præscriptione Summæ Potestatis disserui. Utrobique citavi Grotium, & signantur in posteriori opere à num. 127. luculenter ostendi, quod mecum sentiat, ut adeò, qui ex adverso sunt, nihil ulterius cum fundamento opponere valeant.

2 Contra prius assertum, quod Præscriptio dimanet ex Jure Naturæ, objeci video, quæ habet P. Pichler ad *tit. de Præscript. sub n. 13.* nempe rationes nostras non esse efficaces ad id probandum: quamvis enim Naturali Juri valde conveniens fuerit, Præscriptionem introduci, non tamen propterea sequitur, eam necessariò & ab ipso Jure Naturæ fuisse introductam, ut patet v. g. in prima rerum divisione, in matrimonio clandestinè contracto &c. Quod autem ille, qui ignorat, rem suam detineri ab alio, vel quam propter defectum virium repetere nequit, velit illam habere pro derelicta, non sufficienter probatur: cum ignorantis sit nullus consensus, & Jus Naturale non patitur, ut alicui invito res sua auferatur, & Præscriptio curat contra eum, cui vires defunt ad rem suam recuperandam.

3 Sed reverà non opus esse censeo ulterioribus & efficacioribus probationibus, ultra jam propositas in locis adductis, & necdum solidè refutatas. Nec enim conveniens tantùm, sed omninò necessarium & utile pro genere humano videtur, ut jura & dominia, post factam rerum divisionem, aliquando certam & stabilem nanciscantur possessionem: cum & ipsa rerum divisio eò sensu ad Jus Naturale à pluribus referatur; nihil in oppositum me cogente instantià de matrimonio clandestino, ante cujus irritationem per innumera ferè sæcula stetit incolumis Gens & Respublica hu-

mana; quæ tamen ab ipsis quasi incunabulis nutasset, & vacillasset, nisi Præscriptionis, saltem immemorialis, vinculo ligata & colligata fuisset. Nihil etiam remorante vel ignorantia vel impotentia: cum intra tempus, cuius initii memoria non extat, cupidi rerum suarum domini suis juribus invigilare, & si quæ sibi competere existimassent, repetere, vel saltem interpositâ protestatione conservare potuissent: quò intermissò, facultates suas pro derelictis habuisse justâ præsumptione creduntur.

4 Contra alterum assertum, quod etiam nobiscum amplectitur P. Pichler, imò & contra antierius Clariss. P. Söll de *Præscript. p. 1. cap. 1. §. 3. à num. 40.* multiplicia congerit argumenta. I. quia illa sententia in re sive morali sive canonica, aut etiam juridica censetur moraliter certa, in quam conspirant fermè omnes, iique gravissimi Doctores, præsertim qui eam ex instituto examinârunt: sed in sententiam, quæ negat, Jure Naturali strictè tali sive præceptivò, aut Jure Gentium introductam Præscriptionem, conspirant fermè omnes, iique gravissimi DD. qui eam ex instituto examinârunt: ergo censetur moraliter certa, & consequenter, qui contrarium cum paucis præpugnare præsumit, ut prævaleat, potentes sanè & convincentes rationes in medium proferat, ac contrarias solidè dissolvat, necesse est, quales tamen nondum allatæ sunt. II. non obtinetur 8

finis, quem nos quærimus per adstrictas conclusiones: cum enim ex una parte nec Jus Naturale, nec Gentium tempus, titulum, possessionem &c. ad præscribendum requisitum, determinet; ex altera verò parte Reges ac Supremi Principes Legibus Civilibus, quibus ex conditiones definiuntur, non adstringantur. sequitur, quòd ex Jure Naturali aut tacitò Gentium consensu respectu illorum

rum nulla locum inveniat Præscriptio, neque vi hujus iis proprietates Regnorum, Provinciarum, ac urbium tribuatur. III.

9 Esi concedatur, quòd, si quidam Principes aut Reges longissimò tempore, præsertim immemoriali, Regna, Provincias, Urbes &c. possideant, nullusque alius unquam reclamaverit, oriatur in simili casu præsumptio derelictionis, quia fortè nulla affulget spes, ea recuperandi; ex hoc tamen non sequitur, quòd Præscriptio fundetur in natura boni derelicti: nam modus acquirendi dominium per derelictionem multùm diversus est à Præscriptione, semperque à DD. pro diverso agnitus: siquidem derelictio fundatur in propria voluntate abdicante, & deserente rem suam; Præscriptio verò capax ac habilis est ad transferendum dominium ex dispositione Legum. Unde etiam Grotius de *Jure B. & P. lib. 2. cap. 4.* non rectè citatur pro altera sententia: utpote cum ibidem non agat de Præscriptione, sed derelictione. IV. non potest probari tale pactum mutuum inter Gentes, vi cuius inter personas dominia rerum ab una Gente in alteram titulo Præscriptionis dicantur transferri; imò Gentes, bene institutæ, & quæ ordinatas Respublicas habent, non agnoscunt hoc Jus Gentium, nec contra se admittunt Præscriptiones. Sic Ferdinandus Vasq. l. 2. cap. 51. num. 37. & 38. contendit, contra Hispaniarum Regem non valere Præscriptionem. Idem testantur alii de Regibus Galliarum; nec eum admittunt Imperatores Sinarum, Turcarum, Persarum &c. sicut tamen omnes hi recipiunt Legatos, quorum receptio Juri Gentium est: imò nulla Gens in genere humano Præscriptionem contra se admittura esset, ubi nullæ Leges positivæ de

10 Præscriptionibus extarent. V. quòd Præscriptio suam originem debeat Juri Civili, patet tum ex dictis, tum clarè colligitur ex §. fin. Inst. de Usu & habitac. ubi Imperator distinguit modos acquirendi, Jure Civili indutòs, ab iis, quos Jus Gentium induxit, atque manifestè refert Præscriptionem ad modum acquirendi civilem.

11 Quid jam ponderis aut momenti hisce argumentis insit, paucis indicabo. I. iisdem verbis retorquetur: videlicet sententiam nostram, quæ tum Naturali tum Gentium Jure Præscriptionem fuisse introductam docet, tenent longè plures & fermè omnes maximique nominis DD. qui Naturæ & Gentium Leges funditus rimârunt, uti non tantùm colligitur ex Authoribus, hóc eòdem cap. num. 3. & num. 27. citatis, sed etiam ex multis aliis, in *Jurispr. publ. univers. d. lib. 2. cap. 2. num. 126.* allegatis, quibus, si necessum foret, adhuc prolixior catalogus annexi posset; contraria verò opinio respectivè à paucis defenditur, & consequenter, si prævalere cupiat, alias & solidiores rationes conquirat, nostrasque fortiter enervet, opus est; quod hucusque præstitum non video.

12 Ad II. responso accommodatissima dedu-

citur ex cit. *Jurispr. univers. à num. 157.* ubi prolixè ostensum est, Præscriptionis tempus quoad Gentes inter se omnium certissimum & æquale esse illud, quod hominum memoriam transcendit; neque aliquam determinationem Juri Civili quoad bonam fidem aut titulum efflagitari, ex quo dictamen Naturale aliunde vetat, ne quis rem alienam sine legitima causa apprehendat, aut, quod ad alium pertinere noscit, malâ fide accipiat, vel detineat. Indequè Supremi Principes, etsi Legibus Civilibus non obstringantur, obstringuntur tamen Legibus Naturæ & Gentium, ne alteri, quod suum est, injustè eripiant; aut rem, olim in suo patrimonio existentem, jam verò ab alio ultra hominum memoriam bonâ fide possessam, repetere præsumant.

13 Ad III. rursus perspicua non minùs quàm apposita responsio petitur ex cit. *Jurispr. à num. 139.* ubi genuinum sensum, quòd Præscriptio ad præsumptam seu tacitam derelictionem referri, ac simul Præscriptio à modo acquirendi per derelictionem discrimini possit, & debeat, fusè declaravi: præmissâ jam in num. 127. longiori inquisitione in verba & mentem Grotii, pro nostro dogmate scribentis.

14 Ad IV. Resp. nostrò judicò Præscriptio nis originem æquè quoad Jus Naturæ quàm Jus Gentium per rationes, scriptores celebres, atque exempla abundè probatum esse. Indequè ex lib. *Judic. cap. 11.* monstratum, possessionem longissimi temporis, ab Israëlitis contra Regem Ammonitarum objectam, ab eodem contra se agnitam & admittam; & ab æquis rerum arbitris in controversiis, hac in re diversas inter Gentes vertentibus, longævi temporis usum pro legitimo fuisse habitum. Neque mirandum, si aliquando una vel altera Gens Præscriptionem contra se admittere noluerit: hoc enim sæpissimè accidit in aliis etiam Juri Naturæ & Gentium Capitibus, ut Magni Principes, apud quos non rarò vis & Jus pari passu ambulant, veluti Judices in propria causa libentius ea, quæ suis commodis serviunt, ac quæ obstare videntur, recipiant; quibus tamen, cum Præscriptionis subsidium, ubi agitur pro domo sua, ambabus manibus complectantur, rectissimè occidit, ut, quòd quisque Juri in alium statuit, eòdem & ipse utatur. Neque fidem hætenus adhibere potui, quòd Hispani Præscriptionis obstaculum repudient: nam, quidquid dixerit Vasquius, illam dilucidè agnovit magnus ille Hispaniarum Legatus, Didacus Savedra in *præfat. ad Coronam Gothicam*: agnovit etiam Illuminatissimus ille Hispaniarum Episcopus Didacus Covarruv. in *relect. cap. possessor p. 3. init. num. 1. propè fin.* nullam inquiens, esse Christianam Rempuplicam, quæ propriis statutis Legibus usucapionem mobilium & immobilium rerum non probaverit. Quid Galliarum Re-

15 gis Legato, Præscriptionem elidere aut eludere volenti, S. R. I. Status & Procere res-

ponderint, in *cit. Jurisprud. Publ. univ. lib. 2. cap. 2. num. 125.* relatum est. Et cur non credibile sit, etiam Turcarum aut Sinarum Imperatores, tanquam Naturalis & Gentium principia edoctos, idem in casu eveniente facturos, quod ex *num. 15.* à Rege Ammonitarum actum conspicimus? Nunquid Eximius Suarez in *Defens. fidei lib. 3. cap. 2. n. 20.* idipsum confitetur? „Sæpius, ajens, „contingit occupari aliquod Regnum per „bellum immixtum, quò ferè modò clariora „orbis imperia amplificata fuere; & tunc „quidem in principio non acquiritur Re- „gnum, nec vera potestas, cum nullus ju- „stitiæ desit; successu verò temporis con- „tingit, ut populus liberè consentiat, vel ut „à Successoribus Regnum bonâ fide præscri-

„batur, & tunc cessabit tyrannis, & inci- „piet verum dominium & Regia Potestas.

Ad V. Resp. textui Imperatoris in §. ult. 21 *Instit. de Usu & habitate. in presenti cap. n. 20.* duplici responsione jam satisfactum esse: hanc qui respicit, redarguit ipsum Imperatorem Justinianum, dum post titulum de *Usucapionibus* immediatè ponit titulum de *Donationibus*: cum tamen donatio, quoad se & substantiam spectata, ex omnium confessione non sit titulus aut modus acquirendi, ex inventione Juris Civilis, sed ipsius Naturæ & Gentium Legibus descendens; consequenter inter modos acquirendi civiles sub nulla alia ratione recenseri possit, nisi juxta formam, à Lege Civili superadditam, ut notat Gottfried. ad *pr. Inst. de Donat. lit. b.*

CAPUT III. De Subjecto Præscriptionis.

SUMMARIA.

1. Possunt inferiores præscribere contra Superiores. 2. Saltem quoad aliqua jura. 3. Imò etiam contra obedientiam translativè. 4. Possunt quoque Superiores præscribere contra inferiores. 5. Licet difficultas quandoque sit ratione possessionis. 6. & 7. An Episcopus possit præscribere contra exemptionem? 8. & seqq. Probatur affirmativa. 11. & 12. Exponitur virtus clausula irritantis. 13. & seq. An re-

quiratur præscriptio centenaria contra exemptionem? Rationes pro- & contra ex Panormitano preferuntur. 17. & seqq. Nostra opinio declaratur. 20. & seqq. An præscriptioni per impetrationem privilegii tacite renuntiandum videatur? 24. & seq. Cum distinctione respondetur. 26. & seq. An talis renuntiatio præjudicet Ecclesie? 28. An necessarius sit consensus Capituli?

QUÆSTIO I.

An inferiores contra Superiores, & hi contra illos præscribere valeant?

1. **P**osse inferiores contra Superiores præscribere, patulum fit ex *cap. 4. numer. 394.* item *num. 505. & seqq.* ubi traditum cernitur, non solum contra Episcopos omnimodam exemptionem, sed etiam contra Summum Principem jura Regalia præscribi posse. Balbus de *Præscript. 1. p. quinta principal. quest. 11.* Ockel. de *Præscript. Immemor. cap. 2. th. 47.*
2. Et quamvis in *cap. cum non liceat 12. h. t.* contra obedientiam, Superioribus debitam, Præscriptio non admittatur; nihil tamen improbatum legitur de Præscriptione aliarum obligationum, quæ, salvâ alioquin obedientiâ, possunt aboleri. Quia & ipsa obedientia Præscriptionem non detrahat eò sensu, quò non absolutè & penitus extinguitur, sed ab uno Superiore ad alium devolvitur, ita ut, qui v. g. Episcopo immediatè tenebatur obedire, deinceps Soli Pontifici Maximo sub-
3. jaceat. Gonzalez ad *cit. cap. num. 7.* Ex regula itaque correlativorum solidè inferitur, etiam & multò magis Superioribus contra inferiores Præscriptionem suffragari per *cap. cum dilecta 4. de Confirmat. ut. vel inut. & ea,* quæ notat Abbas ad *cap. ad audientiam de Præscript. num. 12.* Quamquam non rarò

accidat, ut in Præscriptione Superiorum contra inferiores interveniant actus, ex metu reverentia exerciti, qui, quàm diu tales manent, impediunt quietam possessionem, sine qua Præscriptio inchoari & continuari nequit *arg. l. nihil consensui 116. in pr. ff. de R. J. l. si quis 10. in pr. ff. si servit. vindic. l. si cui 1. §. ult. v. sane enim ff. de Aqua & aq. pluvi. arc.*

An verò Superior v. g. Episcopus poterit præscribere contra exemptionem subditorum, quando privilegium est munitum clausulâ irritante omnes actus, contra tenorem exemptionis positos aut ponendos? Quòd præscribere non possit, adstruit Clariss. P. Söll de *Præscript. d. p. 1. cap. 2. §. 1. numer. 80.* ex ea ratione: quia Præscriptio non datur, ubi deest titulus, & bona fides cum possessione; decretum verò irritans inficit titulum & possessionem, ligatque ignorantes, afficitque omnia, quæ sequuntur, ut nec Juris effectum, nec fomentum habeant. Verùm tamen, insistendò meis principiis, 8 etiam in hoc casu Præscriptionem admittere debeo. Siquidem tanta virtus clausulæ irritantis non est, ut Præscriptionem quadragenariam, aut saltem immemoriam, sufflammet:

flammet: hòc enim non obstante, potest adesse bona fides, partim Juri Communi, Episcopo Jurisdictionem in suos diocelanos universim tribuenti; partim juxtâ ignorantie specialium privilegiorum innixa: potest etiam concurrere legitima possessio, ex jugi exercitio diversorum actuum Jurisdictionalium elicita, tantòque tempore continuata, ut Præscriptio legitimam complementum acceperit. Et licet titulus vi ejusdem clausulæ censeatur infectus aut sublatus; quia tamen in Præscriptione quadragenaria titulus non requiritur, præterquam si Jus Commune resistat, & ubi Jus quoque resistit, adhuc vires suas exserit Præscriptio immemorialis *cap. Episcopum 1. h. t. in 6.* idèd tituli infectio aut sublatio Præscriptioni nullum ponit impedimentum.

11. Eamque ob causam clausula irritans nihil aliud operatur, quàm quòd actus, contra exemptionem exerciti, ante completum Præscriptionis tempus valore Juris destituantur; sicut & alii actus, sine legitimo titulo, durante & currente Præscriptionis tempore, exerciti, valorem Juris, saltem stabiliter, haud consequuntur. Pro cuius majori robore multum conferent dicta in *cap. 4. à num. 107.* ubi Præscriptionem in rebus Ecclesiæ immobilibus, perperam alienatis, concedimus; non attentò, quòd in *cap. hoc consultiſſimo 2. de Reb. Eccl. alienand. in 6.* habeatur clausula irritans, & alienatio tam severè annulletur, ut nec Jus aliquòd tribuat, nec præscribendi etiam causam parit.

13. Sed, an Præscriptio contra exemptionem, nullâ quoque clausulâ irritanti vestitam, debeat esse necessariò centenaria; an quadragenaria sufficiat? Abbas Panormitanus in utramque partem argumenta subministrat. Nam ad textum in *cap. cum dilecta 4. de Confirmat. ut. vel inut. num. 11. & seq.* scribit, quòd contra exemptum & Papæ immediatè subiectum possit præscribi spatium 40. annorum, quatenus præjudicat ipsi privilegiato; sed, quatenus præjudicat Papæ, requiratur spatium centum annorum, quò privilegiò Romana Ecclesia gaudet non solum in rebus privatis ipsius Ecclesiæ Romanæ, sed etiam in omnibus juribus & possessionibus, quæ competunt ratione libertatis datæ.

14. Et hæc opinio propius accedit ad textum in *cit. cap.* ubi Innocentius III. in simili exemptionis causa, inter Abbatissam Ecclesiæ Gandensis, & Ecclesiam Hildesensem agitâtâ, Præscriptionem, contra exemptionem oppositam, quoad centum annos solummodò respectu ipsius Ecclesiæ Romanæ agnovisse videtur, dum præfatam Abbatissam in Sedis Apostolicæ procuratricem constituit in *verbis: ne jus Ecclesia Romana remaneat indefensum,*

eandem Abbatissam procuratorem ipsius duximus statuendam, ut, cum adversus Romanam Ecclesiam possessiones & jura non nisi centenaria currat Præscriptio, ipsa super hoc & aliis vice nostrâ procuraret, qua coram te in judicio fuerint procuranda. Idemque repetit ad textum in *cap. ad audientiam h. t. num. 12.* Et nihilominus hòc ipsò in locò in opinionem adversam propendet *cit. Abbas,* „in contrarium tamen, dicens, judicium meò multum facit, quòd notatur in *cap. mandatum de Rescript. ubi concluditur,* quòd quis potest defendere se ex jure tertii; ex quo concluditur, actori jus non competere, saltem ubi non allegatur turpitudinem propriam: facit *cap. cum dilectus de Jure Patron. & cap. autoritate Martini de Concess. prob.* sed certum est, quòd contra Ecclesiam Romanam etiam respectu juris, quòd habet in Ecclesia exempta, non currit Præscriptio, nisi centenaria ut in *cap. cum dilecta:* ergo potest Ecclesia inferior dicere Episcopo: non potes erga me uti Jurisdictione, quia sumus immediatè subiecti Ecclesiæ Romanæ, contra quam non est completa Præscriptio. Addit dein de in *num. 13.* & tunc oportet dicere ad *cap. cum dilecta* quòd ad majorem cautelam Papa constituit illam Abbatissam procuratricem: & fortè hæc pars est verior, cum exemptus non possit, etiam si velit, expressè renuntiare privilegio libertatis, vel in inferiorem Judicem consentire ut in *cap. cum tempore de Arbitr. not. Joan. Andr.*

Putem, Abbatem Panormitanum (cujus 17 sententiam præter alios sequitur Clariss. DD. Franz ad *tit. Inst. de Usucap. num. 38.*) si accuratius inspiciatur, quadragenariam Præscriptionem contra Ecclesiam exemptam utrobique defendere, utpote quæ non obscure ex *cap. volumus 2. XVI. q. 4.* eruitur etiam in casu, quò in consequentiam Ecclesiæ Romanæ præjudicium inferitur: exceptionem tamen de jure tertii vel idèd exemptæ Ecclesiæ permittere, quòd, quàm diu contra Ecclesiam Romanam Præscriptio centenaria nondum completa noscitur, non alium Judicem quàm Pontificem Romanum, habeat; adeoque de jure tertii excipere possit, vel ex tacito consensu Papæ, vel ex potestate, à Jure per textum in *cit. cap. cum dilecta 4. de Confirmat. ut. vel inut. concessâ.* Vid. P. Wiestner ad *h. t. num. 91.* Interim, si Pontifex, probatâ Præscriptione quadragenariâ, nollet pro Ecclesia Romana urgere probationem centenariæ, aut etiam, ne urgeatur hujusmodi probatio, interdiceret, Ecclesia exempta de jure tertii, veluti abdicato aut remisso ab ipso Summo Pontifice, excipere non posset.

QUÆSTIO II.

Possitne quis Præscriptioni renuntiare?

20. **V**entilata hæc quæstio in *præf. cap. à n. 22.* Sed quia ibidem de renuntiatione ex-

pressa principaliter actum est; modò indagare juvat: deturne etiam tacita Præscriptionis

nis renuntiatio? Ansam dubitandi præbet textus in *cap. veniens* 19. b. 1. ubi Innocentius III. in casu, quò Abbas S. Martini in Hungaria contra Episcopum Vesprinensem exemptionis privilegium simul & Præscriptionem opposuerat, ita respondet: *nos ob stare poterat Præscriptio, quam idem Abbas in suum subsidium opponere, quia, si consummata erat, quando ab Alexandro Papa privilegium impetravit, juri Præscriptionis renuntiasse videtur, præsertim cum coram nobis privilegio sit usus, quod sua intentioni (quantum ad hunc articulum) contradicit. Si verò nondum consummata erat Præscriptio, sed erat in præscribendo, post impetrationem hujusmodi privilegii, bonam fidem non laedit,*

21 *& idè secundum Canones non præscribitur.* Colligit hinc, & concludit Glossa in *verb. renuntiasse*, privilegium & Præscriptionem sibi invicem esse contraria, ex quo simul haberi non possunt; imò ingressum unius operari exclusionem alterius: indeque alii inferunt, eum, qui completam jam Præscriptionem impetrat privilegium, censi tacite Præscriptioni renuntiasse: quia ex diversis causis non potest haberi dominium *cap. inter dilectos* 6. *S. caterum de Fide Instrum. l. possidendi* 2. §. 4. ff. *de Acquir. vel amitt. possid. l. & an eadem* 14. §. 2. ff. *de Except. rei jud. l. non ut* 159. ff. *de R. J.*

22 *Verùm Panormitano ad d. cap. veniens num. 18.* non placet hæc doctrina: quia, licet quis, inquit, dominium ex pluribus causis non possit acquirere, tamen potest ad cautelam, varios titulos multiplicare, non ad effectum consequendi jus ex variis titulis, sed, ut ex illis possit se defendere, ut in *cap. post electionem* 1. *de Concess. præb. cap. cum dilectus* 8. *de Consuetud. cap. cum persona* 7. *de Privileg. in* 6.

23 *l. fundo legato* 4. ff. *ad L. Falcid.* Melius igitur dicendum existimat, quòd in *cap. veniens* idè per impetrationem privilegii renuntiatum esse videatur Præscriptioni: quia

24 *privilegium & Præscriptio se invicem non compatiuntur, dum per Præscriptionem omnimoda libertas competeat, privilegium verò in se habebat moderamen, ut patet ex litera; secus autem dicendum, si privilegium concessisset, quòd Præscriptio; & hunc intellectum, eòdem attestante, sequuntur hic communiter Doctores.* Concludit dein de Abbas generaliter, quòd, ubi privilegium, post Præscriptionem completam impetratum, habet formam Præscriptioni contrariam, impetratio privilegii habeat vim tacite renuntiationis, etiam si quis privilegio impetratò usus non fuerit, ut in *num. 19.* ulterius declarat.

25 *Quomodo autem aliquis Prælati Ecclesiasticus, de quo sæpe cit. cap. veniens loquitur, impetratò privilegium contrarium possit juri, per Præscriptionem jam acquisito, renuntiare, cum tamen juxta cap. fraternitatem 2. de Donat. Ecclesiæ conditionem nequeat facere deteriorem? Disputat laudatus Abbas ibid. num. 21. ac, præmissis variis solutionibus, tandem concludit: „aut queritur, an Prælati possit cum enormi damno Ecclesiæ renuntiare jura Ecclesiæ; & dicendum, quòd non, ut in d. cap. fraternitatem & in cap. constitutus de Elect. aut queritur, nunquid possit cum levi præjudicio, & dicendum, quòd sic, ut in cap. casorum de Donat. cap. terrulas XII. q. 2.*

26 *Hæcque in num. 22. vera pronuntiat, nisi per pactum vel tacitam renuntiationem redeatur ad Jus Commune: tunc enim putat, præjudicari Ecclesiæ, non habita distinctione inter præjudicium grave & leve, adducens textum notabilem in cap. 1. & 2. de Pact. in 6.*

27 *An verò in hac renuntiatione Prælati, tacite vel expresse facta, requiratur consensus Capiculi? Vid. eundem Abbatem ibid. num. 23.*

28 *Verùm Panormitano ad d. cap. veniens num. 18.* non placet hæc doctrina: quia, licet quis, inquit, dominium ex pluribus causis non possit acquirere, tamen potest ad cautelam, varios titulos multiplicare, non ad effectum consequendi jus ex variis titulis, sed, ut ex illis possit se defendere, ut in *cap. post electionem* 1. *de Concess. præb. cap. cum dilectus* 8. *de Consuetud. cap. cum persona* 7. *de Privileg. in* 6.

29 *l. fundo legato* 4. ff. *ad L. Falcid.* Melius igitur dicendum existimat, quòd in *cap. veniens* idè per impetrationem privilegii renuntiatum esse videatur Præscriptioni: quia

30 *privilegium & Præscriptio se invicem non compatiuntur, dum per Præscriptionem omnimoda libertas competeat, privilegium verò in se habebat moderamen, ut patet ex litera; secus autem dicendum, si privilegium concessisset, quòd Præscriptio; & hunc intellectum, eòdem attestante, sequuntur hic communiter Doctores.* Concludit dein de Abbas generaliter, quòd, ubi privilegium, post Præscriptionem completam impetratum, habet formam Præscriptioni contrariam, impetratio privilegii habeat vim tacite renuntiationis, etiam si quis privilegio impetratò usus non fuerit, ut in *num. 19.* ulterius declarat.

31 *Quomodo autem aliquis Prælati Ecclesiasticus, de quo sæpe cit. cap. veniens loquitur, impetratò privilegium contrarium possit juri, per Præscriptionem jam acquisito, renuntiare, cum tamen juxta cap. fraternitatem 2. de Donat. Ecclesiæ conditionem nequeat facere deteriorem? Disputat laudatus Abbas ibid. num. 21. ac, præmissis variis solutionibus, tandem concludit: „aut queritur, an Prælati possit cum enormi damno Ecclesiæ renuntiare jura Ecclesiæ; & dicendum, quòd non, ut in d. cap. fraternitatem & in cap. constitutus de Elect. aut queritur, nunquid possit cum levi præjudicio, & dicendum, quòd sic, ut in cap. casorum de Donat. cap. terrulas XII. q. 2.*

32 *Hæcque in num. 22. vera pronuntiat, nisi per pactum vel tacitam renuntiationem redeatur ad Jus Commune: tunc enim putat, præjudicari Ecclesiæ, non habita distinctione inter præjudicium grave & leve, adducens textum notabilem in cap. 1. & 2. de Pact. in 6.*

33 *An verò in hac renuntiatione Prælati, tacite vel expresse facta, requiratur consensus Capiculi? Vid. eundem Abbatem ibid. num. 23.*

CAPUT IV.

De Objecto Præscriptionis.

SUMMARIUM.

1. Jus exigendi tributa, operas &c. non est actus mera facultatis. 2. Admittit propterea præscriptionem positivam; & 3. Privativam. 4. & seqq. Instantia contraria cum distinctione solvitur. 7. & seqq. In præscriptione privativa non requiritur contradictio & acquiescentia. 10. In obligationibus annuis, etiam quoad causas pias, unica Præscriptio sufficit. 11. & seqq. Leges opposita non sunt authentica. 16. & 17. Explicatur Concilium Tridentinum. 19. & seqq. Ostenditur æquitas præscriptionis, quando onera sine commodo forent portanda. 21. & seqq. Ostenditur probabiliter id etiam in casu, quò commoda adhuc durant. 24. & seqq.

Emphyteuta potest præscribere contra annum canonem. 29. & seqq. Retunditur objectio. 31. & seqq. An etiam dominium directum præscribere possit? 34. & seqq. Cum distinctione deciditur. 37. & seqq. Jus luendi pignoris subjacet præscriptioni. 39. & seqq. Enodatur l. 21. Cod. de Evict. cum disparitate inter evictionem & lationem pignoris. 44. & seqq. Satisfit aliis objectiunculis. 49. & seqq. Affertur duo argumenta contra præscriptionem juris redimendi. 51. & seqq. Utrumque repellitur; adjuncta in num. 54. & seqq. retorsione de actione empti.

QUÆ-

QUÆSTIO I.

Utrum jus exigendi tributa, operas, aut servitia sit actus meræ facultatis & impræscriptibilis?

1 *SI consideratè perpendantur, quæ in hoc cap. à num. 62. tradidi, levi operæ quæstio, hic nota, resolvi poterit. Cum enim actus meræ facultatis ille solus dicatur, qui ex mero libertatis naturalis principio exeri valet; jus exigendi tributa, operas, aut servitia illuc revocare eò minus licebit, quò manifestum est, illud non ex libertatis naturalis principio, sed ex fonte alio, puta Superioritate, Regalium concessione, aut alio speciali privilegio scaturire: alioquin, cum naturalis libertatis favore omnes liberi homines potiantur, nemini non concessum esse deberet jus imponendi aliis tributa & similes alias præstationes.*

2 *Ex quo suapte sponte deducitur, ejusmodi jus obnoxium esse Præscriptioni, tum positivæ, vi cujus vicinus v. g. qui à subditis vicini Domini Territorialis statuto tempore collectas aut operas exegit & recepit, deinceps eosdem obligatos reddit ad talia onera in perpetuum præstanda, per ea, quæ d. hoc cap. num. 529. & seqq. deducta sunt; tum privativæ, cujus adminiculò subditi vel alii, ad collectas aut operas exhibendas obligati, si longævo tempore talia onera nunquam præstiterint, immunitatem à collectis & operis acquirunt ex decisibus ibid. à num. 539.*

3 *Neque dicas: esse in mero alicujus arbitrio, utrum jus suum exercere, & collectas vel operas exigere velit: consequenter hic agi de actu meræ facultatis, nullam Præscriptionem sufferente. Enimverò huic instantiæ jam anticipatò occurrimus in præf. cap. num. 65. esse quidem in mero alicujus arbitrio, utrum jus suum exercere velit, si*

nudum exercitium seu nudum agendi vel petendi factum spectetur; secus, si consideretur cum effectu sibi correspondente: petere enim de facto collectas, vel non petere, pendet à libera cujuslibet voluntate; ac cum effectu correspondente non aliter petere licet, quàm intra tempus & terminum, à Lege præscriptum: indeque, qui intra præfixa à legibus tempora jus suum exercere negligit, eò in perpetuum privatur juxta perpicuos textus in *l. sicut in rem* 3. & *l. omnes nocendi* 4. *Cod. de Præscript. 30. vel 40. annor.*

4 *Neque replices: ad hoc, ut immunitas à 7 collectis & ejusmodi præstationibus acquiratur, non sufficere, quòd non fuerint longævo tempore exactæ, sed insuper requiri, ut, si Dominus Jurisdictionalis illas exigere voluerit, subditi contradixerint, & ille acquieverit. Nam, etsi ejusmodi contradictio & acquiescentia desideretur in Præscriptione positivæ juris alicujus negativi contra actum meræ facultatis, v. g. servitutis aliis non tollendi; non tamen exigitur in Præscriptione privativæ adversus actum positivum, qui non sit meræ facultatis, sed habeat annexum jus ex parte illius, contra quem præscribitur, & obligationem ex parte alterius, qui præscribere intendit: Præscriptio privativæ liquidem, cum possessionem haud exposcat, solò non usu juris, per tempus legitimum continuatò, perficitur, & sic contra Dominum Jurisdictionalem, collectas per longissimum tempus non exigentem, à subditis præscribitur; ut in hoc tract. cap. 5. à num. 348. & signanter in num. 359. assertum, & probatum fuit.*

QUÆSTIO II.

Utrum in obligationibus annuis una detur Præscriptio, vel plures requirantur?

10 *UNICAM Præscriptionem in ejusmodi obligationibus requisivi, sive ex actu inter vivos, sive ex ultima voluntate profluant; latèque defendi in hoc cap. à num. 299. Oritur tamen quoad præstationes annuas, quæ causis piis debentur, specialis difficultas ex l. sancimus 46. §. 9. Cod. de Episcop. & Cleric. ubi Imperator Justinianus diserte ordinavit, eos, qui ad tales præstationes annuas sunt obligati, manere perpetuo obnoxios hujusmodi donationibus, nulla temporis Præscriptione opponenda, quantumcumque quis numeraverit tempus, ex ea ratione, cum per unumquemque annum talis nascatur actio.*

11 *Sed (ut taceam, hanc l. cum l. super annali 1. §. 1. Cod. de Annali except. in qua expresse rejicitur renascentia actionum per annos singulos, in eo sensu combinari non posse) optimè huic difficultati oc-*

currit Clariss. Rath. in tract. de Usucap. & Præscript. cap. 4. assert. 9. num. 6. dicendò, præfatum constitutionem Justiniani à Gottofredo ex notis & manuscriptis primùm à Jacobo Cujacio inventis exemplaribus Corpori Juris insertam, in reliquis verò Corporibus omittam, consequenter etiam omni Juris auctoritate destitutam esse: quæ de causa non modò Bartholi, Baldi, & aliorum, in Justinianeum Codicem commentantium ad jam d. l. sancimus de ea altum planè est silentium; verùm etiam Interpretes multi, qui alias in præstationibus ex ultima voluntate debitis Præscriptionem in futurum rejiciunt, nominatim tamen & in specie eam admittunt, si ejusmodi annuæ præstationes fuerint Ecclesiæ, Monasterio, vel alteri piæ causæ legatæ, ex hac ratione, quòd tunc legatum sit unum

& perpetuum, ideoque una Præscriptione tollatur. Caspar Rodriguez de Annis reddit. lib. 1. q. 17. num. 203. Ita D. Rath. Cui suffragatur Brunn. in comment. ad l. repetita 4. l. Cod. d. t. num. 5. ita scribens: hic omittuntur nonnullæ Leges (inter quas est *cit. l. sancimus*) loquuntur enim de Electionibus Episcoporum, & iis, quæ in Jure Canonico melius proponuntur; nec hæ Leges sunt authenticæ, sed à Recentioribus restitutæ, & latinitate donatæ, quæ in decisionibus causarum non admittuntur.

14 Non nescio, *cit. l. sancimus* allegari, & confirmari in *l. præfens* 57. seu *ult. Cod. d. t. de Episcop. & Cleric.* At, præterquam quod in hac *l.* nihil dicitur de Præscriptione, sed tantum agatur de conventionibus, aliisque negotiis voluntariis, quibus aliquæ res aut præstationes annales causis piis in perpetuum relinquuntur, ac, quod valorem non habeant, disponatur; cum tamen de Jure Canonico res etiam immobiles qualescunque, servatis debitis solemnitatibus, justaque interveniente causâ, distrahi valeant: prior responsio assumi, & dici potest, hanc ipsam quoque *l. ult.* à Gottfredo noviter Corpori Juris sub *cit. tit. Cod.* autoritate privatâ annexam fuisse: utpote cum æquè in antiquioribus Codicibus, manuscriptis & impressis, non reperitur; indeque forsitan à citato Brunnemano nullâ annotatione illustrata legatur.

16 Dices: in legatis annuis ad pias causas nulla datur Præscriptio; sicut universim contra fundationes pias, iisque annexas conditiones & onera Præscriptionem non admitti, tradit Clariss. P. Söll de Præscript. p. 1. cap. 2. num. 158. præcipue quod Concil. Tridentinum *sess. 25. de Reformat. cap. 5.* ordinaverit, ut, quando ex beneficiorum quorumcumque erectione, seu fundatione, aut aliis constitutionibus qualitates aliqua requiruntur, seu certa illis onera sunt adjuncta, in beneficiorum collatione, seu in quacunque alia dispositione eis non derogetur.

17 Resp. sententiam contrariam, à nobis in hoc *cap. num. 181.* relata, quod nempe in ejusmodi legatis & oneribus piis admittatur Præscriptio, si concurrant omnia requisita, teneri à multis, & pro indubitata supponi à Francisco à Mostazzo in *tratt. de Causis piis lib. 2. cap. 6. à num. 55.* non obistente Concil. Tridentinò *d. l.* utpote quod tantum loquitur de derogatione fundationum, quæ fit auctoritate hominis, non autem de derogatione per Præscriptionem, quæ fit auctoritate Legis & Juris.

19 Instabis: Præscriptionem in ejusmodi legatis & fundationibus neque pro bono publico utilem esse, cum impediatur bonum spirituale, honorem DEI, salutem animarum, & sanctas Fundatorum intentiones; neque etiam concedi posse hõc ipso, quod ea, quæ tam nobilia & sublimia opera impediunt,

nullâ etiam Ecclesiasticâ auctoritate tolli aut diminui valeant, nisi redditus, inde provenientes, deperditi aut diminuti esse supponantur.

Resp. ex hoc argumento id saltem evincitur, quod, si redditus deperditi aut diminuti esse supponantur, indeque Missæ v. g. anniversaria, aut alia opera pia per tempus legitimum omissa fuerint, Præscriptio locum habeat: quippe cum neque bono publico, neque honori DEI, neque intentioni fundatorum adverteatur, ut, si deficiant emolumenta temporalia, quorum intuitu in fundatione certa onera sunt imposita, deficiant quoque servitia spiritualia ex regula, in æquitate naturali roboratâ, quod, qui commodum non sentit, nec onus subire debeat. Anve.

21 rō, si Beneficiarius v. g. universos redditus, pro legendis & applicandis per hebdomadam certis sacrificiis in fundatione assignatis, percipiat, mediante Præscriptione ab obligatione, legendi & applicandi illa sacrificia, liberari possit? Major est difficultas; in qua tamen pro affirmativa faciunt, quæ tradit Gobat *Theol. experimental. tract. 3. num. 514.* ubi refert Tamburinum de *Sacrif. Missæ lib. 3. c. 7. §. 1.* „Ratio est, inquit, quia constat ex „Jure Canonico ac Civili, itemque consensu non minus Theologorum quam Juristarum contra nonnullos, illum, qui bonâ fide ac determinato tempore omisit præstare officium, servitutem, debitum, quod alteri obstrictus erat, ratus, se minimè obstrictum, denique ob hanc suam bonam fidem, opinionem, ac tanti temporis decursum evadere ita liberum, ut, licet postea manifestum fiat, eum fuisse verum debitorem, tamen possit dicere, nihil planè deberi à se. Cum igitur ab hac generali doctrina & regula neque Jus neque DD. excipiant obligationes, tot & tot, hæc & illa sacra, hoc aut illo die & loco celebrandi, videtur privilegium Præscriptionis æquè locum hic habere, quam in aliis obligationibus. Consentit aperte Pellizarius *tr. 5. cap. 9. num. 92.* Hactenus Gobat,

22 exemplificans hanc doctrinam in *num. 515.* de Capellano, qui obligatus per hebdomadam facere quinque sacra, per decem annos solummodò legit tria, bonâ fide ductus, se ad plura non obstrictum, sicut & antecessor ipsius per viginti annos plura non legit, licet adint redditus sufficientes pro quinque, illumque juxta hanc sententiam exculans, detectò etiam postmodum errore, productisque claris literis, in quibus quinque Missæ erant fundatæ. Et quis nescit, posse bona Ecclesiæ temporalia, quæ quondam donata & concessa erant, cum obligatione legendi Sacra, largiendi eleemosynas, cantandi horas Canonicas diu noctuque, alendi Ministros &c. Præscriptioni esse obnoxia?

QUÆ-

An contra annum canonem, ex emphyteusi debitum, admittatur Præscriptio?

24 Qui in negativam descedunt, fundant se potissimum in duplici ratione, quod nempe in annuis præstationibus non corrat Præscriptio, vel saltem tot Præscriptionibus opus sit, quot anni sunt; quodve emphyteuta, quâmdiu talis manet, non possit delectare canonem, ex emphyteusi ob recognitionem domini directi necessariò resulantem.

25 Sed priorem rationem in nostra sententia nullatenus stringere, patet ex antecedentibus: posteriorem tamen, quæ magis urgere videtur, hõc modò dilui possentio, quod quidem obligatio solvendi canonem necessariò resultat ex emphyteusi, quando ab initio constituitur; quin tamen ea obligatio successu temporis aboleri valeat, tantò minus sit mihi ambiguum, quantò verius est, eandem ab ipso domino directo, constitutâ jam emphyteusi, remitti posse: quemadmodum accidit etiam in emptione venditione, in qua conventio de pretio ad ipsam incundi contractûs substantiam est necessaria, et si venditor emptori, post rem traditam, pretium condonare non prohibeatur.

26 Itaque, sicuti emptor, non obstantem obligatione de pretio, cæteris paribus contra venditorem, post 30. annos pretium urgere volentem, præscribere potest; ita etiam emphyteuta, non obstante obligatione solvendi canonem, contra dominum directum, post 30. annos canonem, hucusque nunquam solum, prætentem, cæteris paribus Præscriptionem opponere potest.

27 Atque hujus opinionis præter P. Ludovicum Engel ad *tit. de Decim. num. 48.* & Clariss. DD. Franz ad *tit. Inst. de Act. Sell. 7. num. 35.* esse videtur Balbus de *Præscript. 4. part. 4. principal. quest. 8.* ubi in *num. 1. & 2.* refert Speculatorem, Bartolum, & Petrum Philippum Cornæum, dicentes, quod, si emphyteuta per 30. vel 40. annos (prout nempe est emphyteusis secularis aut Ecclesiastica) non solverit canonem, censeatur præscripsisse liberationem à pensione solvenda pro tempore tam præterito quam futuro; solumque hanc conclusionem limitat in casu, quod emphyteuta est in mala fide: quæ mala fides etiam tunc concurrat, quando emphyteuta, à domino directo pro solutione canonis nunquam interpellatus, obligationis suæ tamen conscius fuit: quippe cum dies interpellat pro homine, & sic emphyteutam in mala fide constituat per *cap. ult. de Levato & conducto.*

28 Oppones: contra illas præstationes, quæ exhibentur in signum subjectionis, nunquam præscribi *l. competit 6. Cod. de Præsc. 30. annor.* hujus autem tenoris est canon, ab emphyteuta in recognitionem domini directi solvendus. Resp. *cit. l.* ex communi Interpretum sensu exaudiendam de præstationibus,

30 P. Schmier *Suppl. Jurispr. Canonico-Civili,*

quæ exhibentur in signum subjectionis respectu Supremi Domini, penes Summum Principem residentis; qualis subjectio nequam censeri debet, quam habet emphyteuta adversus dominum directum, qui ex natura solius emphyteuseos privatorum locò habetur.

31 Num autem emphyteuta, annum canonem per 30. aut 40. annos non solvendò, non tantum contra canonem præteritum & futurum privatè præscripsit, sed etiam ipsum dominum directum positivâ Præscriptione acquisiverit? Latet sub dubio. Enimverò, ut Clariss. quidam Professor arguit: quando emphyteuta omisit annum canonem solvere 30. annis ex ignorantia probabili, quia v. g. fuit hæres, & ignoravit, rem esse emphyteutam, possidet illam ex titulo pro suo; & sic dominum directum præscribit non minus, quam ille, qui vasallum se negat, dum reverâ emphyteutam se esse negat. At fortiter reclamatur *l. cum notiffi-*

32 *mi 7. §. ult. Cod. de Præscript. 30. vel 40. annor.* ubi Imperator decidit nullam ei dandam licentiam, qui jure emphyteutico rem aliquam per quadraginta vel quoscunque alios annos tenuerit, dicendâ, ex transactâ tempore dominium sibi in iisdem rebus quæsitum esse. Cui accedit ratio Juris, quod nemo sibi causam possessionis mutare possit *l. possideri 3. §. 19. ff. de A. vel A. P.* & hæres aliam possessionem non habeat, quam defunctus, in cujus jura & vitia succedit *l. cum hæres 11. ff. de Divers. temporal. Præscript.* adeoque, cum defunctus veram possessionem respectu domini directi nunquam habuerit, eamque ad hæredem suum transferre non potuerit, nec ille nec ille præscribat per *l. non solum 33. §. 1. ff. h. t.*

33 Ego totum litigium mediâ distinctione sopiri posse, arbitror. Refert nimirum, an fundus emphyteuticus possideatur ab ipso emphyteuta, vel à tertio. Si posterius; omnes, ut opinor, consentiant, dominium directum ab eo præscribi: cum enim dominium plenum Præscriptioni subiacet; quis ibi inficias, dominium directum solitariè præscribi? Balbus *d. 4. p. quarta princip. q. 8. num. 4.* Si prius; ulterius videndum, an dominus directus ante completa Præscriptionis tempora nunquam exegerit canonem; an verò exegerit, & emphyteuta sub pretextu, quod plene dominio potitur, recusaverit, eique dominus directus acquieverit. Primò casu Præscriptio domini directi locum non habet ob textum & rationem in *num. 32. & seq.* allegatam: quia nempe emphyteuta dominium directum nunquam possedit. Posteriore casu Præscriptio con-

34 valet: quia per exactionem canonis, ac secutam ex parte emphyteute contradic-

35 nem,

nem, negationemque domini directi, junctâ domini directi patientiâ & acquiescentiâ, emphyteuta in quasi-possessione domini directi ex novo titulo constituitur arg. l. hæc au-

tem jura 6. in pr. ff. de Servit. prad. urban. & sic, completô ad præscribendum tempore, præscribit. Hæcque & non alia est mens Carpovii Jurisprud. Forens. p. 2. constit. 3. def. 17. n. 5.

QUÆSTIO IV.

An juri luendi pignoris, solutione à debitore intra 30. annos non factâ, præscribatur?

37 **C**ontra resolutionem affirmativam, in hoc cap. à num. 264. firmatam, præcipuum argumentum est, quod actio de luendo pignore, antequam debitor solverit, non sit nata l. si rem alienam 9. §. 3. ff. de Pignorat. act. & sic contra non valentem agere non currat Præscriptio.

38 Ad quod argumentum in num. 227. & seqq. responsum est, actionem quoad substantiam nasci, quamprimum contractus pignoratitius est initus; cum effectu tamen, ante solutionem, moveri non posse, utpote per exceptionem non factâ solutionis elidendam.

39 Verùm in contrariam ulterius movere licet paritatem ex l. empti actio 21. Cod. de Eviction. ubi ponitur hic casus. Emi à te mancipium, & possedi per 30. annos: postea mancipium primum in libertatem proclamat. Ago igitur contra te de evictione: tu opponis exceptionem Præscriptionis 30. annorum, quâ actiones personales extinguuntur. Quæritur an rectè? Respondet Imperator in d. l. quod non.

40 Nam, sed bene ratiocinatur Brunnean ad d. l. num. 3. Præscriptio 30. annorum solummodò nocet actionibus jam natis l. super annali 1. §. 2. Cod. de Annali except. at hæc actio ad evictionem, antequam res evinceretur, nondum nata est: competit enim sub conditione, si res evicta sit. Ergo tum demum, cum mancipium liberum proclamaretur, incipit actio competere: atque adeò prius actioni huic non præscribitur. Ergo idem dicendum de actione pignoratitia seu jure luendi pignoris.

41 Puto tamen, inter casum unum & alterum notabile discrimen intercedere. Actio quippe ad evictionem potest etiam nata dici quoad substantiam unâ cum contractu emptionis-venditionis, cui obligatio præstandi evictionem ex parte venditoris ex natura ipsius contractus inest; sed sub conditione, si res evicta fuerit: consequenter ante eventum conditionis, sicuti absolutam substantiam non habet, sic Præscriptionem haud reformidat.

42 Econtra actio pignoratitia unâ cum contractu pignoratitio nascitur quoad substantiam absolutè, aut saltem conditio solutionis non est propriè, sed planè impropiè talis, pendens unice ex voluntate debitoris: ergo, sicuti statim moveri, & jus luendi exerceri, sic etiam Præscriptionem aboleri potest.

43 Vel, si hæc disparitas alicui displiceat; do aliam, reipsâ tamen non novam. Nempe actio de evictione, antequam res evincatur, supponit impedimentum Ju-

ris seu intrinsicum, quod emptor, etsi velit, remove non valet: actio autem pignoratitia, antequam fiat solutio, supponit duntaxat impedimentum facti seu extrinsecum, cuius remotio stat in ipsius debitoris facultate, ut nempe de pecunia sibi provideat, debitòque solutò, rem oppignoratam recipiat. Revideantur dicta in cap. 3. num. 31. & seqq.

Restarent adhuc alia argumenta, ab uno & altero Neoterico adversus nostram sententiam fabricata. Sed, quia non loquuntur juxta terminos artis, aut saltem non in eo sensu, quò ego eandem sententiam defendo, discurrunt, nolo me ulterius detinere, sed exempli loco unum duntaxat producere, formatum ex textu in l. pignori 13. ff. de Usurpat. & usucap. ubi creditori contra debitorem usucapio denegatur, quia creditor pro alieno prorsus possidet; id quod amplius adhuc patefcit ex l. non solum 33. §. 4. & §. ult. ff. eod. ubi dicitur, illum usucapere, qui pignori dedit, quamdiu res apud creditorem est: hic enim non sibi, sed debitori possidet. Sicut ergo commodatarius, & depositarius nunquam præscribit rem depositam, aut commodatam, nisi possessionem interverterit; sic neque creditor rem in pignus acceptam: nam, licet securitatis causâ possessionem habeat, non tamen possidet l. sciendum 13. §. 2. ff. qui satisdare cog. Sed, quàm procul

extra rhombum! Ego nunquam docui, quòd creditor post 30. annos rem oppignoratam præscribat, imò contrarium expressè conclusi in hoc cap. num. 285. & seqq. de qua sola Præscriptione d. l. pignori 13. in pr. concepta est in verbis: *pignori rem acceptam usu non capimus: quia pro alieno possidemus*; tota autem disputatio est de jure offerendi debiti, luendique pignoris, ratione cujus debitori adversus creditorem competit actio pignoratitia directâ; huicque juri & actioni tricennid præscribi posse, asserui, & etiamnum assero, conformiter meis principiis, juxta quæ Præscriptio privativa, qualis est ista, cujus virtute actio personalis triginta annorum spatid extinguitur, non desiderat ullam possessionem, sed nudò temporis lapsu perficitur. Quò non remorante, manet debitor rei oppignoratæ dominus, potestque etiam post triginta annos eandem rei vindicatione petere, dum creditor ob defectum bonæ fidei & possessionis rem ipsam positivè nequit præscribere.

Ad cujus explanationem valde congruit instantia de commodatario & depositario: nam uterque secundum l. 3.

& 4. Cod. de Præscript. 30. vel 40. annor. contra actionem commodati & depositi, utpote personalem, post 30. annos præscribit privativè; non tamen rem commodatam aut depositam præscribit positivè, ob defectum scilicet possessionis & bonæ fidei; idèmque

commodans & deponens, per rei vindicationem aut actionem publicianam rem suam repetens, etiam post 30. annos auditur, & commodatarius aut depositarius illam restituere obligatur. Quòdve hæc differentia non careat suo effectu, patet ex hoc cap. n. 288.

QUÆSTIO V.

An juri redimendi rem venditam præscribatur 30. annis, si nominatim convenerit, quòd liceat venditori, quodocunque & in perpetuum eam redimere?

49 **L**ibet contra sententiam affirmantem, quæ & nostra fuit in hoc cap. à num. 293. sequens argumentum, quod hisce diebus legi, sub examen vocare. Actioni nondum natæ non præscribitur: atqui actio personalis ad redimendam rem venditam in terminis motæ quæstionis, antequam reipsa placuerit venditori rem venditam redimere, non est nata: quia, ut actio nascatur, prius necesse est, ut venditor eligat, offeratque pretium emptori, & ille renuat. Ergo &c. Confirmatur.

50 Sicut impossibile est, dari jus passivum sine aliquo jure activo; ita vicissim non potest dari jus seu actio, quin correspondeat ex parte cujusdam alterius obligatio: atqui in nostra hypothesi obligatio retrovendendi rem emptam non datur, antequam eligatur redemptio, ut per se est manifestum, dum emptor retrovendere non tenetur, nisi petatur: ergo neque datur jus & actio antè: actio autem, quæ nondum exiit, præscribi non potest: nam, sicut causa conditionata, quamdiu talis est, nullum producit effectum, sic etiam obligatio conditionata nullum parit jus, nullamque actionem; nisi placeat dicere conditionatam, quæ tamen absolutè ac in effectu nulla est, sed erit, ubi poneretur conditio.

51 Argumentum hoc admodum debile & fragile esse, nullus dubitabit, qui ad Juris trutinam illud parumper appenderit. Quæso enim, quònam tempore nascantur actiones juridicæ, an, dum in effectu moventur contra reum in judicio, an verò, dum ponitur contractus aut pactum legitimum seu vestitum? Utique respondendum erit, actionem nasci, quando ponitur illius causa, quæ est contractus aut pactum, seu legitimum, seu vestitum, & contractus in continenti adjectum, cujus immediatus effectus est obligatio, & mediatum actio.

Ita enim ex ipsis Institutis apertè & manifestum fit ex §. item is 2. §. præterea 3. & §. ult. Quib. mod. re contrab. obligat. ubi obligatio & actio in contractibus realibus statim conlurgit, quando res est tradita. Idem de obligatione & actione ex contractibus consensualibus statuitur in pr. & §. idea autem 1. Instit. de Oblig. ex

52 conf. Quomodò ergo cum veritate dici potest, actionem personalem ad rem venditam redimendam non nasci, priusquam

venditori placuerit, rem venditam redimere? Nunquid enim eadem ratione dici posset, conditionem ex mutuo, actionem commodati, depositi, locati, pro socio &c. tunc primum nasci, quando mutuanti, commodanti, deponenti, locanti, aut socio placuerit, agere in judicio? Sicut ergo in aliis contractibus, sic etiam in præsentia actio redimendi illicò natales suos accipit, quando emptio venditio solò contrahentium consensu perfecta, & pactum de retrovendendo, quod partem contractus constituit per l. Juris Gentium 7. §. 5. ff. de Pact. in continenti fuit adjectum.

Nec majoris ponderis est adjecta confirmatio. Nam, si stylum vertere placeat, ita arguere licebit. Ubi datur jus passivum seu obligatio ex parte unius, datur jus activum & actio ex parte alterius. Sed, ubi pactum de retrovendendo in emptione-venditione adjectum supponitur, ex parte emptoris datur jus passivum seu obligatio rem emptam retrovendendi, antequam à venditore eligatur redemptio, dum emptor post completum contractum in actu primo, uti dicere amamus, illicò tenetur ad rem retrovendendam, licet in actu secundo non compellatur retrovendere, priusquam à venditore petatur: ergo ex parte venditoris in actu primo quantocyus & illo momentò, quò contractus est absolutus, datur jus activum & actio in actu primo ad rem venditam redimendam, quæ etiam, quodocunque ipsi placuerit, in actum secundum deduci valet. Instantiam suppeditat ipsa actio empti ad recipiendam rem emptam, quæ, sicuti com. ecit emptori, emptione-venditione mutuo consensu perfecta, etiam ex illius beneplacito pendeat, an & quando illam velit petere; ita etiam in venditore supponit jus passivum & obligationem, rem venditam tradendi, quodocunque emptor petierit. Neque responderi potest, obligationem emptoris quoad retrovendendum esse conditionatam: alioquin etiam reponi poterit, obligationem venditoris quoad traditionem esse conditionatam; nisi dicere velimus, esse conditionatam impropiè, cujusmodi conditio, cum actui per se inest, illum non suspendit, sed purum ac absolutum relinquit per l. conditiones 99. ff. de Condit. & demonstrat. l. Titio 22. §. 1. ff. Quando dies legat.

CAPUT V.

De Requisitis ad Præscriptionem.

SUMMARI A.

I. & seqq. Contra nostram opinionem, quod in debito, indefinitè contracto, cum scientia juris alieni præscriptio currat, aliquot rationes proponuntur. 6. & seqq. Evolvuntur. 13. & seqq. Contra alteram sententiam, quæ docuimus, dubium speculativum non impedire præscriptionem, rursus aliqua objectiones adducuntur. 16. & seqq. Tolluntur à medio. 21. Error in factu proprio obstat præscriptioni ordinaria. 22. & seqq. Quin & error facti alieni, conjunctus cum errore Juris. 24. & seqq. Exponitur l. 3. ff. pro Donato. 26. & seqq. Firmatur nostra assertio, quod præscriptio privativa non requirat possessionem, contra dissentientias. 36. Potest tamen aliquid admitti loco tituli. 37. & seqq.

Res Ecclesia Romana mobiles non præscribuntur triennio de Jure Canonico. 39. An etiam de Jure Civili? Remissivè. 40. Etiam res mobiles Ecclesiarum inferiorum non admittunt præscriptionem triennii. 41. & seqq. Formantur oppositiones. 43. & seqq. Reformantur. 47. & seqq. Explicatur cap. 1. h. t. & concordatur cum cap. 15. XVI. q. 4. 50. An eodem tempore contra Fiscum Ecclesiasticum & Sacularum præscribatur? 51. & seqq. Explanatur textus in cap. ult. h. t. in 6. 56. & seqq. Multifaria argumenta adversus præscriptionem collectarum coarcevantur. 69. & seqq. Ad omnia & singula distinctè respondetur.

QUÆSTIO I.

An scientia juris alieni inducat malam fidem in debito, indefinitè contracto, si nunquam fuerit exactum?

Opinioni neganti, à nobis in hoc cap. à numero. 40. propugnata, cui etiam cum Clariss. DD. Franz ad tit. Inst. de Usucap. n. 91. & seqq. accessit Clariss. P. Pichler ad b. r. n. 32. inter alios novissimè se opposuit Clariss. P. Söll in tract. de Præscript. p. 2. cap. 2. à num. 268. ductus sequentibus motivis. **I.** quia contractu v. g. emptionis inito, & merce ab emptore accepta, statim ex justitia commutativa oritur obligatio, & de se quidem absoluta & naturalis solvendi, sive pretium venditori tribuendi: hæc autem obligatio pro foro conscientia non tollitur, etsi nec dies interpellat, nec debitum fuerit exactum, quia dicta obligatio est certa ac indubitata: adeoque pariter deobligatio deberet esse certa, vel saltem probabilior, quàm obligatio; quæ tamen certitudo, stante contraria & communione sententiâ, haberi non potest. **II.** Hæc deobligatio nec evincitur ex verbis Legum, utpote quæ solummodò forum externum, in quo creditor, transactò legitimo tempore, non amplius auditur, respiciunt, sicut accidit in pacto nudo; nec ex mente & fine, dum creditorum diligentia sufficienter acuitur, litesque minuuntur, si in foro fori post lapsum certi temporis denegetur actio. **III.** Evitatur correctio Juris Naturalis, obligantis debitorem ad solvendum, quod debet, in conscientia. **IV.** Est communis hominum timoratorum persuasio, se esse obligatos ad debita contracta expungenda, etsi non exigantur: indeque ejusmodi debita nequeunt dici conditionata; neque etiam à debitore sciente contra illa præscribitur: quippe cum, si malam fidem declinare velit, debeat habere animum solvendi, & non possidendi rem debitam ut suam.

Hæc tamen & alia motiva nullatenus commovent, ut à præconcepta opinione, quæ Præscriptionem in debitis indefinitè contractis admittit, in theoria recedam. Nam **I.** fundatur in malo supposito, quasi nimirum obligatio solvendi pretium in contractu emptionis-venditionis censenda sit indefinita: quamprimùm enim emptor accepit mercem, illicò obstringitur ad solvendum pretium, etsi non fuerit interpellatus à venditore, uti notavimus in hoc cap. 5. num. 76. siquidem ipsum Jus locò venditoris interpellat, quatenus emptorem in mora constituit, eoque titulo ad prestandas usuras adigit, nisi dilationem solutionis acceperit l. Julianus 13. §. 20. ff. de Act. empti vend. l. evictis 18. §. un. ff. de Usur. l. usuras 2. Cod. eod.

Ad II. Resp. de Jure Civili tum ex verbis certum ex mente Legum certum esse, quod Præscriptio in actionibus personalibus post 30. annos absolute procedat, sive debitor sciverit, se esse debitorem, sive non: cumque de Jure Canonico æquè certum sit, Præscriptionem qualemcunque procedere, si modò præscribens non fuerit in mala fide; ac insuper à nobis solide probatum sit, debitorem in debito, indefinitè contractò, & nunquam à creditore per interpellationem exactò, non esse in mala fide, cum peccato conjuncta: rectè inferri, quòd etiam de Jure Canonico ejusmodi debitor præscribat.

Ad III. Resp. controversiam hic non agitari de Jure Naturali; quamvis & hoc in nostris principiis non tam obstat quàm faveat Præscriptioni; sed de Jure Positivo, juxta cujus dictamina toties Præscriptionem admittimus, quoties non concurrat mala fides, cum peccato conjuncta. Et quia in nostra hypo-

hypothesi ejus generis mala fides exulat, Jus Naturale per Positivum non corrigitur, sed potius unum cum altero conciliatur.

10. **Ad IV.** Resp. ad rem præsentem, ubi præcipuè in theoria disputamus, parum facere, quid aliqui homines timorati, Jurium imperiti, sentiant: sufficit enim, quòd juxta l. debitores 10. Cod. de Pignor. & communem Theologorum ac Jurisperitorum sensum debitor non teneatur in actu secundo solvere, nisi à die vel homine interpellatur. Laymann Theol. Moral. lib. 3. tit. 2. cap. 10. sub numer. 1. Magnif. P. König ad tit. de Solut. numer. 27. **11** Clariss. P. Schmalzgrueber ibid. n. 7. Neque tamen exinde consequitur, tale debitum esse conditionatum, utpote cujus exactio creditori semper est libera & arbitraria;

nisi dicere allubescat, esse conditionatum in actu secundo ex parte debitoris, quatenus, ut dictum, ante exactorem in actu secundo non tenetur sponte solutionem offerre; sicque potest habere inculpatum solvendi animum, si creditor exegerit. Quòd verò debeat habere animum possidendi rem debitam ut suam; in terminis Juris, ubi de jure ad rem & actione personali agitur, salvari nequit: vel enim est debitor generis; vel speciei: si prius; utique omne id, quod habet in suo patrimonio, verè possidet, sicque animum habet, possidendi rem propriam ut suam. Si posterius; adhuc rei debita est dominus, manetque talis cum animo eandem possidendi ut suam, usquedum, facta interpellatione, creditori tradatur.

QUÆSTIO II.

An dubium constituat malam fidem?

13 Dixi in hoc cap. num. 80. & 85. dubium speculativum non constituere malam fidem, non tantum si superveniat Præscriptioni, jam exacta, sed etiam si antecedit. Video tamen, posteriorem assertionem non omnibus arridere, & contra illam opponi **I.** quòd utroque jure ad initium Præscriptionis requiratur bona fides, qualis non est, si quis credit, venditorem non esse dominum. **II.** quòd, ubi possessionem rei alienæ licitè capere desidero, debeam probabiliter judicare, esse meam; cujusmodi judicium nequit consistere cum dubio speculativo, quod ex natura sua suspensionem judicii importat. **III.** quòd dubitans speculativè, & nihilominus rem alienam sibi arrogans, peccet, utpote cujus conditio ante omnem possessionem non est melior, quàm alterius; adeoque præscribere non possit. **16** Sed ista parum aut nihil attendi merentur. Nam quoad **I.** nunquam concessi, aut concedo, quòd dubitans speculativè credat, venditorem v. g. rei possidendæ non esse dominum; imò potius asserui contrarium, quòd possit opinari, & prudenter credere, venditorem justè ac cum bona fide rem à se emptam aut emendam possedisse. Quoad **II.** patet declaratio ex responsione mox data.

Et licet dubium etiam speculativum suapte naturam suspendat assensum; attamen non impedit, quòd minus dubitans se practicè possit resolvere & credere, rem, de cujus justa possessione in thesi dubitatur, in hypothesi sibi possidere licere. Quoad **III.** à vero procul ablutit, quòd dubitans speculativè, & nihilominus rem dubitativè alienam apprehendens, peccet, si ex principio alio, & jam explicato, se practicè resolvat, rem illam non esse alienam; veniente quoque in subsidium possessione, non quam dubitans primùm acquirat, sed quam auctor illius v. g. venditor antea bonâ fide habuisse præsumitur.

Dixi præterea in eod. cap. num. 89. & 100. dubium practicum, tam antecedens quàm subsequens, obstat Præscriptioni. An vero, qui practicè non dubitat, sed tamen adeò iniquus est, ut veller continuare possessionem, etiam si injustam esse sciret, adhuc præscribere valeat? Ex eo dubitari possit, quòd ejusmodi possessor nihil agat, justitiæ aut juri tertii contrarium. Quia verò saltem in affectu peccat, & quidem peccatò injustitiæ, quatenus habet animum, lædendi jus tertii; æquè à Præscriptionis commodo repellendus erit, quàm ille, qui dubium practicum non deponit.

QUÆSTIO III.

An error facti Præscriptionem retardet?

21 Negavi in hoc cap. 5. num. 118. ita tamen, ut, si error occurrat in factu proprio, Præscriptio ordinaria locum habere vix queat: eò quòd talis error suffocet titulum, sine quo Præscriptio ordinaria & positiva, saltem quoad res corporales, perfici non potest, uti conclusi infra in d. cap. num. 229.

22 Quid autem sentiendum de errore facti alieni, cui simul admiscetur error Juris? In exemplo. Emit aliquis absque præcitu &

consensu tutoris à pupillo rem alienam, quam illius propriam existimavit, unaque credidit, pupillum res suas autoritate propria distrahere posse: poteritne præscribere?

Resp. eum tempore ordinariò præscribere non posse. Ita cum aliis Clariss. D. Franz ad tit. Inst. de Usucap. num. 69. Ratio est: quia, dum Jura absolute statuunt, quòd error Juris Præscriptionem ordinariam submoveat, id etiam in casu, quò error facti concurrat,

voluisse censetur: vix enim error Juris hac in materia separari potest ab omni errore facti, sicut patet ex dato exemplo; consequenter, ut illa Jura possint cum effectu applicari, error facti præscribentem excusare nequit *arg. l. nunquam 31. in pr. ff. h. t.*

24 Neque obstat *l. si vir 3. ff. pro Donato*, ubi dicitur, uxorem posse præscribere rem alienam, à marito sibi donatam; sicque innuvidetur, errorem Juris, donationes inter conjuges prohibentis, non obstat Præscriptio-

QUÆSTIO IV.

Utrum ad Præscriptionem privativam requiratur aliqua possessio?

26 Nullam possessionem admittimus in *præf. cap. à num. 394*. Quæ tamen ibidem dicta & probata sunt, non usque adeo placere videntur Viris Clariss. P. Pichler *h. t. num. 51.* & P. Söll de *Præscript. cap. 1. num. 205*. Quamvis enim non audeant adstruere veram & positivam possessionem; conantur tamen exprimere aliquam umbram possessionis, quam appellant negativam, quæ nempe habetur per negationem actuum, quibus debitum v. g. posset exigere creditor, non tamen exigit; ad eum ferè, uti existimant, modum, quò in Præscriptione positiva rerum & jurium incorporalium non potest dari vera possessio &

27 strictè talis, sed tantum quasi possessio. At certè claudicat hæc paritas: nam Jura nostra, Canonica & Civilia in *cap. consultationibus 19. de Jure Patron. cap. ult. de Restit. spoliat. in 6. l. regulariter 9. ff. de Heredit. pet. l. ult. §. ult. in f. ff. si pars hered. pet. l. de aqua 2. ff. Commun. prad. l. sicut autem 8. §. 3. ff. si servit. vind. apertè agnoscunt veram & positivam possessionem rerum & jurium incorporalium; eamque quasi possessionem solummodo vocant comparative ad res corporales, quæ, sicut incurunt in sensus, ita etiam sensibili & physica apprehensione tangi & occupari possunt; aliter atque incorporales, quæ non nisi median-
tibus actibus, qui ex radice jurium incorporalium proveniunt, sub sensum cadunt.*

28 Econtrà possessio negativa utriusque Juri prorsus incognita, & in ordine ad Præscriptionem privativam aut propter defectum objecti impossibilis, aut, cum effectum nullum producat, planè inutilis & supervacanea est: quia nimirum Jus utrumque singulis actionibus statuit certum terminum, intra quem si motæ non fuerint, absque ulla alia debitoris possessione vel cooperatione, suapte indole pereunt.

29 Neque regeas: negativam possessionem salvari per hoc, quòd debitor incipiat possidere suam libertatem ab eo tempore, quòd creditor jus suum aut actionem movere vel

30 urgere desinit. Eoimverò neque hæc libertatis possessio in Legibus, Canonicis, aut Civilibus, fundata, aut aliunde probata reperitur: tum quia jus personale seu actio, quam habet creditor, intimè cohæret ossibus per-

ni, si error facti, quòd uxor credidit, rem donatam esse mariti propriam, concurrat. Nam, ut *cit. text.* optimè explicat Brunne-
nus in *Comment.* adest quidem error Juris generalis, quando uxor existimat, donationem inter conjuges licere; non tamen adest error Juris specialis, quòd illas donationes non prohibet, ex quibus altera pars non fit pauperior, cujusmodi donatio est illa, quæ res aliena donatur. Quæ explicatio etiam probatur D. Franz *cit. l.*

sonæ, & remanet eousque intactum, donec, expletò legitimo tempore, ipsius Legis, Præscriptionem inducentis, autoritate extinguatur; sicque libertas debitoris hòc ipso, quòd obligatione personali usque ad ultimum instans Præscriptionis restricta maneat, non potest cadere sub possessionem negativam debitoris: tum quia, si debitor suam libertatem negativè dicatur possidere, quòd creditor jus suum non urgeat, illa possessio deberet statim incipere à tempore contractæ obligationis, si creditor in primo mox momento solutionem non peteret; cum tamen in terminis implicare videatur, ut debitor simul per contractum obligetur, & simul in possessione libertatis ab obligatione existat. Et

32 sanè, cum debitor etiam postremà die, quæ Præscriptio completur, à creditore interpellatus teneatur solvere, nullum habebit commodum ex asserta libertatis possessione negativa, licet creditor totò anteriori tempore siluerit.

33 Instabis: per Præscriptionem privativam acquiri liberationem à jure alterius, prout in nostra definitione exprimitur; adeoque dari possessionem negativam seu libertatis seu liberationis.

34 Resp. juxta nostram definitionem liberationem à jure alterius non acquiri mediante aliqua possessione, sed privilegio solius temporis, quando scilicet creditor intra tempus, à Lege præstitutum, jus suum non exercuit, debitor autem interea nihil egit, quòd juri alterius erat contrarium. Acquirat itaque liberationem ab alterius jure non possit-
35 tivè, quasi aliquid in præscribentem transferatur; sed privativè, quatenus jus, in alio existens, solius temporis decursu, ex Legis dispositione, ipso factò evanescit; id quòd fieri potest absque eo, quòd præscribens ex suo aliquid conferat, aut antecedenter suam liberationem negativè possidisse dicatur. Itaque in terminis ferè respondit & judicavit Rota Rom. in *recent. p. 4. decis. 547. num. 11. & seqq.*

Facilius cum DD. Authoribus dissidentibus me conformare possem, si in vicem tituli, quem in Præscriptione privativa haud requiri, conclusi in *cap. præf. num. 243.* patientia

tia creditoris, aut alterius, contra quem privativè præscribitur, jus suum non petentis aut exercentis, admitteretur: quemadmo-

dum ibidem in *num. 256.* in Præscriptione positiva servitutum realium eandem patientiam locò tituli considerari posse, indicatum est.

QUÆSTIO V.

Utrum res Ecclesiasticæ mobiles præscribantur trienniò?

37 Procedit hæc quæstio potius de rebus Ecclesiarum, Romanæ inferiorum, quam ipsius Ecclesiæ Romanæ. Quamquam enim aliqui, & inter hos P. Pichler ad *h. t. sub numero 61.* & P. Söll de *Præf. p. 2. cap. 4. n. 338.* rebus mobilibus, ad Ecclesiam Romanam immediatè spectantibus, nullum præ cæteris

38 privilegium tribuant; videtur tamen de Jure Canonico sat clarè decisus casus in textibus, pro sententia contraria à nobis relatis in *hoc cap. n. 609.* præsertim in *cap. ult. XVI. q. 4. & cap. ult. h. t. in 6.* ubi generaliter & expressè in rebus & bonis Ecclesiæ Romanæ, sine distinctione mobilium & immobilium, sola Præscriptio centenaria conceditur; solumque in posteriori *cap.* excipiuntur bona hæreticorum, qui, dum viverent, Catholici putabantur: hæc enim, si ab eorum filiis, nepotibus, aut etiam extraneis spatio 40. annorum fuerint bonà fide

39 possessa, præscripta fuisse dicuntur. Dico de *Jure Canonico*. Utrum enim de Jure Civili res Ecclesiæ Romanæ mobiles centenariâ Præscriptione gaudeant, vel quadraginta annorum spatio præscribantur? Longiori examine disquirat Clariss. D. Franz in *Jurisprud. element. ad tit. de Usucap. à num. 24.*

40 Igitur, ut ad res mobiles, quæ pertinent ad Ecclesias inferiores, deveniam, illas æquè ac immobiles, spectatò utroque Jure, quadragenariâ Præscriptione frui, dixi & probavi in *hoc cap. à num. 567.* consentiente mihi laudatò Clariss. D. Franz *num. 36. & seqq.*

41 Opponitur autem à dissentientibus, quibuscum sentiunt antea *cit. PP. Pichler & Söll, l. anch. quas actiones Cod. de SS. Eccles.* ubi, postquam Ecclesiis & locis piis concessum est privilegium, ut non 10. 20. ac 30. sed primum 40. annis contra ea præscribi possit, scilicet in rebus immobilibus, subjungitur: *usucapione trienni, vel quadrienni, quantum in rebus mobilibus locum habet, suo robore durantibus*; quam dispositionem totidem verbis recepit & ap-

probavit Ecclesia in *cap. 16. in fin. XVI. q. 4. II. Jus Civile universim ad Præscriptionem rerum mobilium requirit tantum tres annos; Jus verò Canonicum non excipit Ecclesias. Ergo juxta cap. 1. de N. O. N. tenendum est, quòd SS. Canones velint sequi quoad hoc Jus Civile.*

42 Resp. ad I. primò, *cit. authenticam* non polere vi authenticà, utpote quæ suæ origini, scilicet *Novella 131. cap. 6.* (hæc enim, non verò *Nov. 9.* uti malè supponunt Adversarii, ejus origo est) non correspondet, veluti *cit. l. ostensum est.* Secundò, eandem *Authenticam*, si diceretur authentica, ipsi Authoribus contrariis luculenter obflare: dum enim Præscriptioem trienni quoad loca Religiosa in suo robore confirmat, & immediatè excipit Ecclesiam Romanam, quòd illa sola gaudeat centum annorum spatio vel privilegio, satis indicat, Ecclesiæ Romanæ centenariam Præscriptionem, ab istis Authoribus alioquin negatam, etiam quoad res mobiles competere: cum exceptio soleat & debeat esse de regula & sub regula. Tertiò, prædictam *Authenticam*, nequaquam esse canonizatam per *cit. cap. jubemus 16. XVI. q. 4.* referatur enim, prout est posita in *Cod. tit. de Sacrosanct. Ecclesi. absque ulla approbatione; neque ponitur in ipso cap. sed reperitur primum in annotationibus in fine.* Unde, quid roboris habeat, sciunt omnes Canonistæ, unanimiter scribentes, veras quoque & genuinas Constitutiones Juris Civilis, in Decretum Gratiani translatas, vim aliam non habere, præter illam, quam à suis Conditoribus Politicis ac-

43 ceperunt. Resp. ad II. de Jure Civili in *l. ut inter 23. Cod. de SS. Eccles.* etiam quoad res mobiles Præscriptionem 100. annorum manifestè statui: proindeque verum non esse, quòd universim ad Præscriptionem rerum mobilium à præfato Jure tres tantum anni requirantur.

44

QUÆSTIO VI.

Utrum bona Ecclesiæ immobilia, & jura Ecclesiastica aliquando citius, quam 40. annorum intervallò, præscribantur?

47 Resp. casum exceptum & specialem extarè in *cap. placuit 1. h. t. ex Concilio Atracano*, seu potius Carthaginensi, uti exponit Gonzalez *ibid.* quando Episcopus aliquis Catholicus locum, in aliena Dicecesi situm, ad fidem convertit: hunc enim, si per triennium pacificè possiderit, præscribit, non obstante, quòd sciat, locum illum ad alium Episcopum spectare. Idque statutum noscitur partim ad

excitandam scordiam priorum Episcoporum, partim ad suscitandum fervorem conversionis ex parte aliorum.

48 Quia verò in *cap. placuit 15. XVI. q. 4.* ordinatur; ut, si unus Episcopus in officio suo hac in re fuerit negligens, ab aliis Episcopis vicinioribus admoneatur; & ubi similia monita insuper habuerit, post sex menses ille, qui negligentis vices supplevit, locum ne-

glectum acquirat: hinc dubium enascitur, quomodo uterque textus sit combinandus?

49 Inter diversas interpretationes Eminentissimus Card. Vincentius Petra in *Commentar. ad Constitutiones Apostol. tom. 2. pag. 437. n. 92.* illam amplectitur, quod, factâ mentione, lapsûque semestri, quilibet jus habeat, locum

QUÆSTIO VII.

Quò tempore contra Fiscum Ecclesiasticum præscribatur?

50 Tempus, quò contra Fiscum sæcularem præscribitur, indigitatum est in *hoc cap. num. 546. & seqq.* De tempore, quò contra Fiscum Ecclesiasticum præscribitur, putant quidem nonnulli, pari stylo discurrendum esse, prout videre est apud laudat. Vincen-

51 tium Petra *pag. 429. num. 84.* Verùm, si textus in *cap. ult. de Præscript. in 6.* accuratè expendatur, aliâ planè sententia erit adstruenda. In prima siquidem parte decidit Pontifex, quòd, si reus delinquens habeat bona ab ipsa Ecclesia v. g. in feudum aut emphyteusin, iisque ipsò jure vel per sententiam privatus existat, contra Ecclesiam Romanam sola centenaria, & contra inferiorem quadragenaria Præscriptio, cum exclusione Fisci sæcularis, aut alterius cujuscunque, subintret, nullâ factâ distinctione, an sit vera confiscatio, nec ne.

52 In altera parte disponit de bonis hæreticorum, quæ juxta *cap. cum secundu- dum 19. de Hæres. in 6.* verè confiscantur, dicitque, quòd, si in vivis non putarentur fuisse hæretici, bona ipsorum, à filiis, nepotibus, aut extraneis quibuscunque, 40. annorum spatio bonâ fide possessa, jure Præscriptionis apud ipsos maneat, licet ad Ecclesiam Romanam pervenire deberent; non obstante,

QUÆSTIO VIII.

An jus collectandi, seu collectas imponendi, quadraginta annis, aut saltem immemoriali tempore præscribi valeat?

56 Suppositi in *cap. 3. num. 531.* affirmativam non multum esse dubitabilem. Inveni autem contradicentem Clariss. P. Söll de *Præscript. p. 2. cap. 4. num. 541. & seqq.* qui in contrarium arguit I. Vel tributî indictionem exposcit necessitas aut utilitas Reipublicæ, vel non. Si primum; non opus est Præscriptione, sed potuerunt subditi aliunde ad collectas adstringi. Si secundum; obstat mala fides, dum nullò jure licitum est, ob commodum privatum subditi nova onera imponere.

57 re. II. talis Præscriptio directè pugnat contra finem Legislatorum, Præscriptionem concedentium, ex quo rebus & bonis civium per impositionem novorum onerum male-

58 consulitur. III. cessat in ea ratio immediata Legis, quæ est, ut acuatur industria hominum, & maxime ut bona non sint incerta, quæ manent in dominio subditorum, et si non exigantur collectæ, IV. magis hæc

neglectum occupandi, & ibidem Episcopale munus exerceadi; salvâ manente Episcopo negligenti facultate, intra triennium, postquam respuerit, locum eundem repetendi; transactò autem trienniò, facultas repetendi cesset, ac titulò Præscriptionis locus ad occupantem pertineat.

quòd postea eorum antecessores detegantur hæretici fuisse. Adeoque supponitur, hæreticorum, qui tales extitisse sciebantur, bona, ad Fiscum Ecclesiasticum devolvenda, non præscribi aliter à possessoribus, quàm aliâ bona, Ecclesiæ jam incorporate; sicque, ubi ad Ecclesiæ Romanæ Fiscum essent transferenda, necessariam esse Præscriptionem centenariam. Ut proinde distinctio, aliàs recepta inter bona, Fisco jam incorporata, aut primùm incorporanda, seu delata, respectu Fisci Ecclesiastici non procedat; quamvis *Leges humana super hoc alia tempora statuere videantur*, velut loquitur Pontifex in *cit. cap. in prima parte.* Passerinus in *comment. ad idem cap. ult. num. 12.*

Equidem Rota Romana apud Emerix juniorem *decis. 656. num. 1. & seqq. & decis. 822. à num. 1.* in hoc passu nullam differentiam statuere videtur inter Fiscum Ecclesiasticum & sæcularem; poterit tamen intelligi de casu, quò v. g. S. Pontifex non quâ talis, sed quâ Princeps sæcularis in suo territorio jura Fisci exercet: tunc enim eadem Præscriptionis tempora, quæ in aliis Laicorum Principum confiscationibus præfinita sunt, observanda erunt. Emientiss. Petra *cit. l. pag. 430. num. 88.*

Præscriptio obesset, quàm prodesset bono publico: cum facile per eandem sub variis ac quæsitis prætextibus subditi iniquè vexari possent. V. jus & potestas imponendi tributa videtur potius restringenda, quàm extendenda. VI. Si inferior dominus posset suis subditis indicere tributa, vel supremus dominus idem adhuc posset, vel non? Si prius; subditi possent à duobus obligari & gravari tributis, atque etiam ab illo, cum quo nunquam contraxerunt, & in quem nullam unquam potestatem contulerunt. Si posterius; non posset amplius Summus Princeps uti jure suo; sicque partem aliquam suæ potestatis amitteret, & subditi ab ejus supremo domino subducerentur, licet maneat subditi.

VII. non potest facultas exigendi tributa acquiri privilegio: cum non possit supremus Princeps titulò proprietatis disponere de bonis subditorum. VIII. quia

62 63 jus

jus certum immunitatis stat pro subditis, v. cujus nullò casu collectis onerari possunt, nisi exigat bonum publicum, & Principis ærarium non sufficiat: sed jure certò nemo spoliandus est, nisi ob evidentem & verè

64 convincentem rationem. IX. quia per sententiam adversantem non tantum, quantum per istam, inducitur periculum injusticiarum, rapinarum, furtorum, committendorum.

65 X. quia insuper est periculum licitum, an possessio, tempus legitimum, aut bona fides adfuerit; nec poterit præscribens, in causa sua propria esse Judex; subditi verò non audirentur, aut, si audiantur, frequentiores erunt lites, dissidia, inimicitie inter dominum & subditos, magnò utrinque damno, maximâque supremorum tribunali-

66 lium molestiâ. XI. quia Præscriptionis ejusmodi vis & autoritas neque probatur à Jure Naturali & Gentium, cui aliunde incognita supponitur; neque à Jure Civili vel Canonico: cum in *cap. super quibusdam 26. de V. S.* generaliter damnentur omnia tributa, inferiori, quàm Supremorum Principum potestate, indicta in *verb. ut nemo audiat tales exactiones statuere, aut statuta de novo tenere*; imò videtur requirere Concilium ad justitiam tributorum, ut constet autoritate Supremi Principis ea imposita, si sint nova, vel quòd ex consuetudine immemoriali præsumantur, si sint antiqua: de præsumptione autem vel Præscriptione pro potestate imponendi illa nullum extat vestigium; neque ex eo, quòd per consuetudinem aut Præscriptionem comparatur potestas exigendi tributa, aliunde ab habente potestatem imposita, legitime infertur autoritas imponendi

67 nova. XII. quia non solum generalia, ac communia Jura in *tit. Cod. ne rusticani ad illum officium etc. item l. jubemus nullum. Cod. de SS. Eccles. & per tot. tit. Cod. nova vestigial.* sed etiam particularia Jura resistunt tali Præscriptioni, puta Hispanica, Lusitanica, Gallica, Germanica &c.

68 Verùm prolixior hæc arguendi ratio eò minus à communissima & receptissima sententia me abstrahit, quòd verosimilius singula ferè argumenta, si quid probarent, probarent nimium, ac universim Præscriptionem, nedum in rebus & juribus publicis seu regalibus, sed etiam in rebus & juribus privatis eliminarent. Ne tamen plus dicere, quàm demonstrare videar,

69 Resp. ad I. ibi confundi jus indicendi tributa cum justitia causæ, quæ, ut tributa ab habente potestatem licet imponantur, requiritur. Poterit igitur jus indicendi tributa à quodam inferiori Principe, Nobili, aut Magnate per Præscriptionem acquiri, ita tamen, ut, nisi communis necessitas aut utilitas exposcat, illud in actum secundum redigere nequeat: quemadmodum præscribi potest jus jurisdictionis, & conjunctum cum eo jus imperandi, judicandi, mulctandi; absque eo, quòd illicita imperare, injustè judicari.

70 P. Schmier *Supplem. Jurispr. Canonica-Civili.*

care, aut multam insonibus dictare liceat.

Ad II. Resp. finem Legislatorum, Præscriptionem introducentium, fuisse non bonum particulare unius aut alterius civis aut civitatis, sed generale omnium Populorum, Nationum, & Regionum, ut, si quod jus legitimo tempore sine contradictione aut inretpellatione bonâ fide fuerit exercitum, legitime acquisitum censeatur.

Ad III. Resp. rationem immediatam introductæ Legis æquè hic servari: acuitur enim industria subditorum, ut rebus suis invigilent, & quò minus novis oneribus graventur, intra limites modestiæ obstant; redduntur quoque eatenus certa jura & bona, ut sciatur, cui, & in quantum collectis sint obnoxia.

Ad IV. Resp. cuilibet Præscriptioni id obijci posse, quòd illius prætextu tum subditi, tum æquales aut vicini possint inquietari; imò & cuilibet alteri modo acquirendi id ipsum opponi posse, quòd ansam præbeat, alios injustè circumveniendi, gravandi, decipiendi.

Ad V. Resp. non attentò, quòd obligationes omnes, quibus patrimonium nostrum diminuitur, potius restringendæ quàm extendendæ sint, eas nihilominus mediante Præscriptione induci aut multiplicari posse.

Ad VI. Resp. pro diversitate circumstantiarum accidere posse, ut subditi à duobus obligentur ad solvenda tributa, & tantum ab uno. Nam, si currente Præscriptionis tempore duobus solverint tributa, hæc transactò, utrique solvere tenentur per dicta & conclusa in *cap. 4. num. 321. & cap. 5. n. 416.*

Contra quòd duplex gravamen, ex diversa causa originem trahens, tantò minus, completâ jam Præscriptione, conqueri possunt subditi, quòd facilius illud antecederet impedire, & à se remove potuissent, velut evenit in aliis oneribus, per Præscriptionem accrescentibus. Quòd si solus præscri-

77 bens privativè tributa acceperit, Dominus Territorialis, qui contradicere & resistere potuisset, suæ negligentie imputare debet, quòd, absolutò Præscriptionis cursu, à tributorum exactione deinceps excludatur per dicta in *cit. loc. & cap. auditis 15. cap. olim 18. de Præscript.*

Et si, contra quem præscribitur, fuerit Supremus Princeps, hoc ipsum sibi suisque officialibus adscribere necessum habebit, quòd jura sua vigilantius haud custodierint; salvâ interim subditorum obedientiâ & subjectione, quæ in cæteris integra persistere valet, etiam si tributa alteri præstentur, prout Imperii praxis demonstrat, v. cujus etiam aliqui à tributis sunt prorsus immunes, et si subjectionem quoad Imperatorem & Imperium sanctè profiteantur.

Ad VII. Resp. ex *cap. super quibusdam 26. 79 de Verb. signif.* admodum clarè inferri, jus indicendi tributa à Supremis Principibus vi privilegii aliis concedi posse; patetque evidenter.

denter de Statibus Imperii Romano-Germanici, è quibus multi similia privilegia ab Imperatoribus impetrarunt; de quo alibi.

80 Neque tunc Supremus Princeps titulo proprietatis disponit de bonis subditorum, sed titulo domini Jurisdictionis, cujus fructus, proventus, & emolumenta aliis bene meritis ex speciali favore concedere non prohibetur.

81 Ad VIII. Resp. jus certum immunitatis, quod favet subditis, æquè in hac quàm alia materia, superveniente Præscriptione adimi; posseque aut ex conniventia Supremi Principis collectas, illi cæteroquin in casu necessitatis aut utilitatis publicæ debitas, ab inferiori Principe præscribi; aut, si bona fides & cætera concurrant, collectas quoque particulares aut provinciales, suffragante Præscriptione, acquiri.

82 Ad IX. Resp. per sententiam adversantem majus induci periculum, si non rapinarum, saltem rebellionum, seditionum, aliarumve injuriarum, si subditi collectas, ab antiquissimo tempore semper præstari solitas, ea solum de causa impostero detrahere valeant, quòd jure Præscriptionis jus collectandi introduci nequeat.

83 Ad X. Resp. illud motivum contra quamlibet Præscriptionem tam quoad collectas, quàm servitutes, operas, & qualibet onera vel obligationes militare; indeque, si pondus aliquod haberet, omnem Præscriptionem inter Superiores & inferiores omninò fore abolendam: quæ deductio, cum planè noscatur absona, & jure praxique adversa, antecedens, unde derivatur, non potest esse majoris considerationis.

Ad XI. Resp. juxta nos Præscriptionem Juris Naturæ & Gentium quàm optimè inniri; eamque in præfenti conclusione neque à Jure Civili, neque à Canonico improbari. Nam in *cit. cap. super quibusdam* 26. §. præterea de *f. s.* illa pedagia, salinaria, guidagia (quæ utique tributorum sunt species) solummodò interdicta decernuntur, quæ non apparent Imperatorum, vel Regum, vel Lateranensis Concilii largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine à tempore, cujus non extat memoria, introducta. Igitur tributa, quæ ex antiqua consuetudine à tempore, cujus non extat memoria, sunt introducta, non fuerunt interdicta. Ergo nec illa, quæ à Præscriptione tanti temporis originem sumserunt, sunt introducta: cum SS. Canones persæpe consuetudinem pro Præscriptione accipiant; sitque argumentum ab illa ad istam impræsentiarum tantò efficacius, quantò certius est, per Præscriptionem tam grave præjudicium non inferri, sicuti inferitur per consuetudinem. Num verò, 86

qui per Præscriptionem acquisivit jus exigendi tributa antiqua, possit deinceps imponere nova? Diversa longè est quæstio: cum & Supremus Princeps nova tributa non tam facile imponere valeat, quàm recipere antiqua.

Ad XII. Resp. id solum exinde convinci, 87 quòd, cum Jura Communia & particularia resistent, quòd minùs jus collectandi ab inferioribus exerceatur, tempus non minùs quàm immemorabile, vel saltem 40. annorum cum titulo ad Præscriptionem requiratur *arg. cap. Episcopum* 1. *h. e. in* 6. & *dictorum in hoc cap. 5. num. 559.*

CAPUT VI.

De Effectu Præscriptionis.

CAPUT VII.

De Contrariis Præscriptionis.

DE utroque hoc Cap. satis dictum fuit in Tractatu; indeque non reputo necessarium, ut plura addantur.

SUPPLEMENTUM

AD

TRACTATUM III.

DE

MODIS ACQUIRENDI,
ET AMITTENDI PRÆLATURAS
ECCLESIASTICAS.

CAPUT I.

De Electione.

SUMMARIUM.

1. & 2. Quò sensu electionis forma in assumptione Conditoris sit adhibenda? 3. Capitula Germania habent jus eligendi. 4. & seq. Etiam si post Concordata erigatur nova Cathedralis. 6. In casu unionis spectat electio ad Capitulum Ecclesie, cui facta est unio. 7. In casu unionis sine suppressione pertinet ad Capitulum utriusque Ecclesie. 8. Ubi unus Episcopus præst pluribus Episcopatibus, cuilibet Ecclesie manet suum jus. 9. & seq. Discutitur, sine dicenda electio, quando aliquis potest nominare quatuor, ex quibus unus Capitulum eligere tenetur? 14. An extraneus, in quasi- possessione juris eligendi constitutus, possit eligere? 15. & seq. Tenetur & probatur affirmativa. 20. & seq. An Capitulum possit admittere procuratorem absentis, legitime non impediti? 22. & seq. Electus non debet esse necessario de gremio. 25. & seq. Refutatur doctrina contraria. 27. & seq. Ponitur limitatio. 29. & seq. Nonnulla motiva pro licita electione digni pra digniore. 33. & seq. Eliduntur. 38. & seq. Elucidatur S. Thomas. 43. Insinuat exceptione. 44. & seq. A quoniam absentes sint cavendi? 47. & seq. A quoniam terminus, electioni præfixus, restringi possit? 53. & seq. An præcisè electio in statuto termino instrui debeat? 56. & seq. An & qualiter electio per inspirationem sit verus modus eligendi? 59. & seq. Qualis in ea consensus requiratur? 64. An possit cadere in extraneum? 65. & seq. Disquiritur, an exuberantia schedarum vitiet electionem? 72. Refertur mens Fagna-

ni. 73. & seqq. Ofsenditur, quòd schedula alba habeatur pro nullis. 76. & seqq. Rejicitur electio per accessum & acclamationem. 79. Post primum scrutinium non-canonicum devenitur ad aliud. 80. & seqq. Vel ad compromissum. 85. & seq. Resp. ad rationem contrariam. 87. & seqq. Docetur, quomodo liceat variare votum ante publicatum Scrutinium. 92. & seq. Explicatur, quomodo vota debeant esse secreta? 94. Quot modis vota propalantur? 95. & seqq. An propalatio intra electionem eam vitiet? 100. & seqq. Utrum ante electionem? 104. & seqq. An postea? 107. An possit fieri sine peccato? 108. & seqq. Si prima die non habeatur electio canonica, potest in secundum differri. 111. Anegata dilatio ne datur appellatio. 112. & seq. An interposita appellatio valeat electio? 114. & seq. Schema instrumenti electionis per Scrutinium. 116. & seqq. Electus potest administrare, quando obtinuit beneplacitum Apostolicum. 119. & seqq. Potest etiam Ordines conferre, vel hanc facultatem delegare. 122. & seqq. An & quomodo confirmatio suppleat defectus electionis? 127. & seqq. Quas penas incurrat Episcopus, consecrationem non recipiens? 134. & seq. Quid si ante consecrationem vitietur corpore? 136. & seqq. A quo Pallium conferatur? 140. & seqq. Notantur aliqua de usu Pallii. 149. & seqq. Specialia de electione Pontificia. 160. & seqq. Generalia & singularia de electione Regularium. 173. & seq. Nova constitutio de benedictione Abbatum.

denter de Statibus Imperii Romano-Germanici, è quibus multi similia privilegia ab Imperatoribus impetrarunt; de quo alibi.

80 Neque tunc Supremus Princeps titulo proprietatis disponit de bonis subditorum, sed titulo domini Jurisdictionis, cujus fructus, proventus, & emolumenta aliis bene meritis ex speciali favore concedere non prohibetur.

81 Ad VIII. Resp. jus certum immunitatis, quod favet subditis, æquè in hac quàm alia materia, superveniente Præscriptione adimi; posseque aut ex conniventia Supremi Principis collectas, illi cæteroquin in casu necessitatis aut utilitatis publicæ debitas, ab inferiori Principe præscribi; aut, si bona fides & cætera concurrant, collectas quoque particulares aut provinciales, suffragante Præscriptione, acquiri.

82 Ad IX. Resp. per sententiam adversantem majus induci periculum, si non rapinarum, saltem rebellionum, seditionum, aliarumve injuriarum, si subditi collectas, ab antiquissimo tempore semper præstari solitas, ea solum de causa impostero detrahere valeant, quòd jure Præscriptionis jus collectandi introduci nequeat.

83 Ad X. Resp. illud motivum contra quamlibet Præscriptionem tam quoad collectas, quàm servitutes, operas, & qualibet onera vel obligationes militare; indeque, si pondus aliquod haberet, omnem Præscriptionem inter Superiores & inferiores omninò fore abolendam: quæ deductio, cum planè noscatur absona, & jure praxique adversa, antecedens, unde derivatur, non potest esse majoris considerationis.

Ad XI. Resp. juxta nos Præscriptionem Juris Naturæ & Gentium quàm optimè inniri; eamque in præfenti conclusione neque à Jure Civili, neque à Canonico improbari. Nam in *cit. cap. super quibusdam* 26. §. præterea de *f. s.* illa pedagia, salinaria, guidagia (quæ utique tributorum sunt species) solummodò interdicta decernuntur, quæ non apparent Imperatorum, vel Regum, vel Lateranensis Concilii largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine à tempore, cujus non extat memoria, introducta. Igitur tributa, quæ ex antiqua consuetudine à tempore, cujus non extat memoria, sunt introducta, non fuerunt interdicta. Ergo nec illa, quæ à Præscriptione tanti temporis originem sumserunt, sunt introducta: cum SS. Canones persæpe consuetudinem pro Præscriptione accipiant; sitque argumentum ab illa ad istam impræsentiarum tantò efficacius, quantò certius est, per Præscriptionem tam grave præjudicium non inferri, sicuti inferitur per consuetudinem. Num verò, 86

qui per Præscriptionem acquisivit jus exigendi tributa antiqua, possit deinceps imponere nova? Diversa longè est quæstio: cum & Supremus Princeps nova tributa non tam facile imponere valeat, quàm recipere antiqua.

Ad XII. Resp. id solum exinde convinci, 87 quòd, cum Jura Communia & particularia resistent, quòd minùs jus collectandi ab inferioribus exerceatur, tempus non minùs quàm immemorabile, vel saltem 40. annorum cum titulo ad Præscriptionem requiratur *arg. cap. Episcopum* 1. *h. e. in 6. & dictorum in hoc cap. 5. num. 559.*

CAPUT VI.

De Effectu Præscriptionis.

CAPUT VII.

De Contrariis Præscriptionis.

DE utroque hoc Cap. satis dictum fuit in Tractatu; indeque non reputo necessarium, ut plura addantur.

SUPPLEMENTUM

AD

TRACTATUM III.

DE

MODIS ACQUIRENDI, ET AMITTENDI PRÆLA- TURAS ECCLESIASTICAS.

CAPUT I.

De Electione.

SUMMARI A.

1. & 2. Quò sensu electionis forma in assumptione Conditoris sit adhibenda? 3. Capitula Germania habent jus eligendi. 4. & seq. Etiam si post Concordata erigatur nova Cathedralis. 6. In casu unionis spectat electio ad Capitulum Ecclesie, cui facta est unio. 7. In casu unionis sine suppressione pertinet ad Capitulum utriusque Ecclesie. 8. Ubi unus Episcopus præst pluribus Episcopatibus, cuilibet Ecclesie manet suum jus. 9. & seq. Discutitur, sine dicenda electio, quando aliquis potest nominare quatuor, ex quibus unus Capitulum eligere tenetur? 14. An extraneus, in quasi- possessione juris eligendi constitutus, possit eligere? 15. & seq. Tenetur & probatur affirmativa. 20. & seq. An Capitulum possit admittere procuratorem absentis, legitime non impediti? 22. & seq. Electus non debet esse necessario de gremio. 25. & seq. Refutatur doctrina contraria. 27. & seq. Ponitur limitatio. 29. & seq. Nonnulla motiva pro licita electione digni pra digniore. 33. & seq. Eliduntur. 38. & seq. Elucidatur S. Thomas. 43. Insinuat exceptione. 44. & seq. A quoniam absentes sint cavendi? 47. & seq. A quoniam terminus, electioni præfixus, restringi possit? 53. & seq. An præcisè electio in statuto termino instrui debeat? 56. & seq. An & qualiter electio per inspirationem sit verus modus eligendi? 59. & seq. Qualis in ea consensus requiratur? 64. An possit cadere in extraneum? 65. & seq. Disquiritur, an exuberantia schedarum vitiet electionem? 72. Refertur mens Fagna-

ni. 73. & seqq. Ofsenditur, quòd schedula alba habeatur pro nullis. 76. & seqq. Rejicitur electio per accessum & acclamationem. 79. Post primum scrutinium non-canonicum devenitur ad aliud. 80. & seqq. Vel ad compromissum. 85. & seq. Resp. ad rationem contrariam. 87. & seqq. Docetur, quomodo liceat variare votum ante publicatum Scrutinium. 92. & seq. Explicatur, quomodo vota debeant esse secreta? 94. Quot modis vota propalantur? 95. & seqq. An propalatio intra electionem eam vitiet? 100. & seqq. Utrum ante electionem? 104. & seqq. An postea? 107. An possit fieri sine peccato? 108. & seqq. Si prima die non habeatur electio canonica, potest in secundum differri. 111. A negata dilatione datur appellatio. 112. & seq. An interposita appellatione valeat electio? 114. & seq. Schema instrumenti electionis per Scrutinium. 116. & seqq. Electus potest administrare, quando obtinuit beneplacitum Apostolicum. 119. & seqq. Potest etiam Ordines conferre, vel hanc facultatem delegare. 122. & seqq. An & quomodo confirmatio suppleat defectus electionis? 127. & seqq. Quas penas incurrat Episcopus, consecrationem non recipiens? 134. & seq. Quid si ante consecrationem vitietur corpore? 136. & seqq. A quo Pallium conferatur? 140. & seqq. Notantur aliqua de usu Pallii. 149. & seqq. Specialia de electione Pontificia. 160. & seqq. Generalia & singularia de electione Regularium. 173. & seq. Nova constitutio de benedictione Abbatum.

QUÆSTIO I.

An in assumptione Coadjutoris cum spe futurae Successionis ea servari debeant, quæ in Electionibus Prælatorum observantur?

1 Dixi in hoc cap. num. 14. quodd, si contingat, ut, vivente Prælato, quispiam in Coadjutorem cum spe certæ successionis assumatur, Electionis forma accuratè non debeat attendi. Ne verò aliqui hæc dicta in partem sinistram accipiant, quasi scilicet assumptio

Coadjutoris perpetui absque omni forma possit fieri, per plures quæstiones hanc materiam ex instituto examinavi in *Consule. Canonici de Coadjutoribus & Coadjutoris perpetuis consuleat. 5. 6. 7. & 8.* quorsum mea remitto.

QUÆSTIO II.

Quenam Capitula jus liberæ Electionis habeant?

3 Capitulis Ecclesiarum Germaniæ vi Concordatorum, inter Nicolaum V. Pontificem & Fridericum III. Imperatorem jus liberæ Electionis competere, insinuatum est in hoc cap. n. 65. & seq. Unde

4 Infertur I. in casu, quò Papa in Germania ex causis legitimis erigat novam Ecclesiam Cathedralè, Canonici Ecclesiæ, noviter erectæ, jus eligendi proprium Prælatum competere. Carolus Felix de Matta de *Concordat. n. 221. & seq.* D. Antonius Flavius de Santis in *Exam. Consistor. cap. 12. n. 44.* tum quia Concordata Germaniæ loquuntur indefinitè; proindeque universaliter debent intelligi: tum quia privilegium eligendi, concessum Nationi Germanicæ, tanquam locale, ad omnes personas ejusdem loci extenditur per cap. *executionem 9. de Privileg. in 6.*

6 Infertur II. in casu altero, quò una Ecclesia electiva ex causis Canoniciis supprimeretur, & alteri subiceretur, Electionem pertinere ad solos Canonicos Ecclesiæ, cui Ecclesia suppressa fuisset unita: cum in ipsam transiverint omnia jura, privilegia, & prerogativa, quæ Ecclesia suppressa antea habuit; solumque attendatur qualitas & natura beneficii principalis, non autem annexi. Matta *d. l. n. 226. de Santis num. 45.*

Infertur III. in casu, quò ex duabus Ecclesiis fieret una, ut, qui essent Canonici in una, essent simul Canonici in altera; uti &, si utraq; Ecclesia maneret Cathedralis, sed unus utriusque Episcopus (cujusmodi uniones in Germania rarè vel nullæ sunt) Electionem Episcopi, veluti communis patris, ad Canonicos utriusque Capituli spectare. Matta *d. l. n. 228. & seq. de Santis n. 46.*

8 Infertur IV. in casu admodum frequenti apud Germanos, quò ex dispensatione Apostolica unus Episcopus habet plures Episcopatus, ita ut nullus alteri uniatum aut subijciatur, Episcopus mortuus, unumquodque Capitulum Electionem privatè quod alia instituit. De Santis *d. l. n. 48.*

QUÆSTIO III.

Sitne dicenda Electio, quando v. g. Princeps aliquis potest nominare quatuor, ex quibus Capitulum unum eligere tenetur?

9 Proponit hanc quæstionem Eminentiss. Card. Petra in *Comment. ad Consist. Apostol. tom. 5. pag. 9. & 10. sub n. 7.* occasione concordiæ, anno 1512. inter Regem Sigismundum I. Poloniæ, & Warmiense Capitulum in itæ, atque à Leone X. roboratæ, vi cujus eveniente vacatione Ecclesiæ Warmiensi, Capitulum Regi transmittere tenetur catalogum Canonorum & Prælatorum eligibilium, è quibus Rex quatuor nominare, & ex his quatuor nominatis Capitulum unum assumere potest in Episcopum, quem meliorem & utiliorem judicaverit. Quæstus de suo voto præfatus Cardinalis in Congregatione Consistoriali, habitâ die 4. Julii 1724. an sit dicenda Electio? Respondit negativè: quia in Electione debet esse libertas apud Electores, sinè qua libertate nequit considerari quidditas Electionis Canonice, consistens in libertate Eligentium, assumendi, quem putaverint dignum ex quibuscunque corpori-

bus cap. *cum terra 14. cap. quod sicut 28. cap. sacrosancta 51. de Elect.* Sed neque dici posse provisionem, ad supplicationem Regis factam, ulterius idem Author advertit: quia Rex non nominat, seu supplicat pro persona sibi bene visa, sicut evenit in aliis Ecclesiis, quæ providentur ad ejus supplicationem, sed promovendus juxta dictam concordiam debet nominari à Capitulo ex quatuor eisdem à Rege nominatis. Unde censuit, non esse propositionem faciendam, neque juxta terminos Canonice Electionis factæ; neque ad supplicationem Regis, sed fieri debere juxta veritatem facti, quòd scilicet, præviò actu ad formam concordie, persona nominata à Capitulo ad supplicationem Regis in Consistorio per Papam admittatur. Cui voto conformiter

die 31. Augusti d. anno 1724. prodit resolutio: proponendam esse Ecclesiam, si Sanctissimo placuerit, cum sequenti expressio-

78:

na: ad supplicationem Serenissimi Regis Polonia, præviò actu Capitulari Canonorum di-

ta Ecclesia, factò ad formam Concordia inter ea &c.

QUÆSTIO IV.

An, qui constitutus est in quasi-possessione juris eligendi, motâ desuper lite, possit eligere?

14 In hoc cap. num. 164. tenui affirmativam; quam tamen Matta de *Causis Consistorial. Sect. 19. §. 2. num. 3.* limitandam putat, quando possessor non est unus de Collegio: quia enim tunc præsumptio Juris est contra possidentem, ab eo possessionem suam aliquò jure titulo probandam concludit per cap. in

15 literis 5. de Restitut. spoliat. Verùm huic limitationi absolute subscribere nequeo: partim quia *cap. in literis 5.* magis adversatur, quàm suffragatur, dum etiam is, qui in possessione beneficii erat, & ab adversario, à quo de possessione dejectus fuerat, canonicè institutus esse negabatur, non obstante con-

traria Juris præsumptione, restituendus esse dicitur: partim quia in *cap. cum Ecclesia 7. de 16 Causa possess. & propriet.* Electio in Ecclesia Cathedrali Sutrina irritatur, quòd ad eam non fuerint admissi Clerici extranei Conventualium Ecclesiarum, qui trinis Electionibus immediatorum Antecessorum interfuerant, & sic in quasi-possessione Electionis extiterant: partim quia possessio, saltem longi aut longissimi temporis, nititur fortiori præsumptione, eamque, quæ ex Juris assistentia ex adverso militat, vincit & superat ex conclusis in *lib. 2. tract. 3. cap. 3. à numer. 70.*

QUÆSTIO V.

Utrum post Concilium Tridentinum possit in Electione constitui procurator cum speciali mandato de certa persona?

18 Negat id Matta *d. l. num. 28.* quia per *cit. Concil. Sess. 25. de Regular. cap. 6.* præceptum est, ut Electiones celebrantur per vota secreta; ideòque Sacra Congregatio respondit per hæc verba: *procuratores legitime constituti non excluduntur, dummodo non habeant speciale mandatum de persona eligenda, quia tunc votum non potest esse secretum.* Quòd si tamen in constitutione procuratoris cum spe-

ciali mandato observarentur, quæ notavi in hoc cap. num. 785. ut nempe mandato procuratorio inferatur schedula clausa, non aperienda à procuratore, usquedum ad Scrutinium deveniat, in qua nomen persona eligendæ scriptum fuerit: non improbabile judicarem, nihil contra dispositionem Concilii actum iri, ex quo votum secretum manet.

QUÆSTIO VI.

An Capitulum possit admittere procuratorem, ab absente, legitime non impeditò, constitutum?

20 Abbas ad cap. *quia propter 42. §. illud autem de Elect. num. 1.* affirmat: quia, tamen in *cit. §. interdicatur,* ne procurator admittatur, ubi deest impedimentum legitimum; attamen hujusmodi interdictum emanavit in favorem aliorum Capitularium, qui, sicut communicare possunt jus eligendi penitus extraneo per cap. *scriptum est 40.* ubi idem Ab-

bas num. 11. de *Elect.* ita etiam & multò magis possunt admittere procuratores eorum, qui sunt de Collegio. Verùm, ut scribit laudatus Matta num. 32. Rota Romana in *Leodiens. Præpositura coram Peuting. 30. Maji 1639. n. 11.* tenuit, procuratores absentium non fuisse admittendos, ex quo non constabat de legitimo constituentium impedimento.

QUÆSTIO VII.

Utrum eligendus in Prælatum debeat esse de gremio Ecclesiæ vacantis?

22 Respondi in *præf. cap. num. 245. & seqq.* id quidem esse de honestate: quippe, ut loquitur Cælestinus Papa in *cap. nullus 13. dist. 61. tunc alter de altera eligatur Ecclesia, si de civitate ipsius Clero, cui est Episcopus ordinandus, nullus dignus (quod evenire non credimus) poterit reperiri: primum enim illi reprobandi sunt, ut aliqui de alienis Ecclesiis merito præferantur: habeat unusquisque fructum sua vilis in Ec-*

clesia, in qua suam per omnia officia transegit atatem: in aliena stipendia minimè alter obrepat, nec alii debitam aliter sibi vindicare audeat mercedem; At non admittit, quòd sit de præfata necessitate, quasi nempe, si quis ex alia Ecclesia assumeretur, Electio non valeret: quòd enim valeat, apertè decidit Innocentius III. in *cap. cum inter 21. de Elect.* ubi Electionem, à Capitulo Saonenfi de Præposito Hastensi fa-

G 3

dam,

Etiam, approbat, rejecta exceptione, tanquam frivola, quae dicebatur, ad aliam Ecclesiam non debere fieri transiens, donec reperiretur idoneus
 24 in Ecclesia Sionensi. In cuius confirmationem facit, quod auctoritas Papa Constantino-politano Patriarchae insinuari voluit in cap. ad decorem 5. de Insist. ut viros literatos, & alios idoneos, undecumque originem duxerint, in prae-dictis Ecclesiis, & maxime in majori, insinuare non possint.
 25 Quamobrem non bene capio doctrinam celeberrimi ceteroquin Mattae de Consistorial. caus. d. sect. 19. §. 1. n. 3. adstruentis, quod, si major pars Capituli eligit extraneum, & minor pars eligit de gremio Capituli, sustineatur Electio pauciorum, cum eligant secundam formam Canonice de eorum gremio.

QUAESTIO VIII.

Utrum Electio digni sit licita, praetermissa digniore?

29 Quod minimè liceat, solidè, ut opinor, ostendi à num. 272. consentientibus vix non omnibus, qui post Concil. Trid. & propositiones, ab Innocent. XI. damnatas, scripserunt. Equidem Matta cit. l. asserere non reformidat, quod opinio Abbatis, qui non eligentes magis idoneum peccati arguit, non videatur subsistere, ex quo Electio de idoneo, dummodo à majori parte sit facta, reputatur valida cap. quia propter 42. & 31 cap. cum in cunctis 7. de Elect. Unde concludit, quod, cum Jus Canonicum, in quantum disponit pro foro judiciali, semper disponat in animae salutem, per consequens, si Electio de idoneo est valida in foro judiciali, sit etiam valida in foro conscientiae: quia, ut prosequitur idem Matta, Jus Canonicum nunquam inscit laqueum, neque defendit in peccatis; quod tamen faceret, si peccarent, qui exercent actum auctoritate Canonis.
 32 Idque confirmari putat ex D. Thoma 22. q. 185. art. 8. & August. de Ancora de pos. Eccl. q. 3. art. 4. concludentibus, esse quidem de consilio, non autem de praecepto, ut eligatur melior: cum sufficiat, eligere bonum, per textum in d. cap. cum in cunctis.
 33 Sed praefectio hoc argumentum nullius valoris est. Multa siquidem juxta Pontificem Innocent. III. in cap. ad Apostolicam 16. de Regular. fieri prohibentur (& sic illicita sunt) quae, si facta fuerint, obinoni firmitatem; velut constat de Matrimonio, quod sine denuntiationibus, & cum impedimento impediendo validè
 34 contrahitur, non tamen licitè. Unde regula illa, quod, quae valida sunt de Jure Canonico pro foro judiciali, sint etiam valida pro foro conscientiae, potest quidem accipi, prout jacet, sed non in sensu Auctoris, ut simul etiam pro foro conscientiae sint licita, nisi per ly licita velimus intelligere ea, quae retinentur validè, retineantur etiam licitè.
 35 Occurrunt nempe multoties aliquae circumstantiae, in quibus Legislator actum

Siquidem prae laudatus Pontifex Electionem, 26 dicti Praepositi, non attentè mox explicatà exceptione, ex eo solo confirmari jubet, quod constat, eam à majori & saniori parte Capituli celebratam fuisse, publicatam etiam, & subscriptam &c.
 Illud, quod ab eodem Matta num. 4. & 27 segg. dicitur, posse & debere (de honestate scilicet) dignum ex gremio praeferi alteri digniori extra gremium, plures alii defendunt cum Passerino de Elect. cap. 30. n. 145. quia major bonitas unius non debet alteri facere praedictum arg. cap. ult. III. q. 9. & quia, 28 qui membrum est Ecclesiae vacantis, ex justitia distributiva majus habet jus ad electionem passivam, quam alius quisunque extraneus d. cap. nullus 13. Dist. 61. junctò cap. obitum 16. ibi.

aliquem prohibet, tanquam illicitum & peccaminosum, illum verò, postquam semel est positus, validum esse, & quod illicitè capitur, licitè retineri permittit; signanter in materia Electionis, in qua, si non prohiberetur Electio minus digni in concursu dignioris, malè prospectum foret Ecclesiae, cujus utilitas per digniorem magis magisque promovetur; & tamen, si Electio minus digni simul redderetur invalida, neque electus absque nota ambitionis consentire posset, neque Electio aliqua ab impugnatione secunda foret. Plane, si Matta id tantum intendat, quod minus dignus Electionem, cum de Jure Canonico pro foro externo valida esse decernatur, in foro etiam conscientiae possit licitè acceptare, & dignitatem occupare, neque mihi, neque sententiae nostrae defensoribus contradicit: utpote cum omnes tradamus, solos electores, qui, neglectò digniore, minus dignum assumunt, peccare, non autem electum, in ejusmodi electionem consentientem.

Quod verò S. Thomas 2. 22. quest. 185. art. 8. allegetur, quasi esset res consilii, non praepcepti, eligere digniorem, cum verbis & mente Doctoris Angelici neutiquam consonat. Enimverò d. l. art. 3. (non autem artic. 8.) proponit quaestionem: utrum oporteat eum, qui ad Episcopatum assumitur, esse ceteris meliorem? Respondetque in haec verba concludendò: qui quemquam ad Episcopatum eligit, non simpliciter ceteris meliorem tenetur eligere, sed quem ceteris magis idoneum ad animarum regimen novis: is verò, qui eligitur, sat fuerit, ut nihil in se animadvertat, quò praesertim officio indignus habeatur. Quam conclusionem S. D. cit. declarat & probat: quia ex parte eligentis requiritur, ne talem eligat, qui fideliter Divina mysteria dispense ad utilitatem Ecclesiae: & idè non tenetur assumere simpliciter meliorem, quod NB. est secundum charitatem, sed meliorem quoad regimen Ecclesiae, qui scilicet possit

sit Ecclesiam & instruere, & defendere, & pacifice gubernare. Unde contra quosdam Hieronymus dicit, quod quidam non querunt eos in Ecclesia columnas erigere, quos plus cognoscunt Ecclesia praefesse, sed quos plus ipsi amant, vel quorum sunt obsequiis delicti vel dediti, vel pro quibus majorum quispiam rogaverit, & (ut deteriora faciam) qui ut clerici fierent, numeribus impetrarunt. Hoc autem pertinet ad acceptionem personarum, qua in talibus est grave peccatum.
 41 Ex parte autem ejus, qui assumitur, non requiritur, quod reputet se alius meliorem (hoc enim esset superbum & presumptuosum) sed sufficit, quod nihil in se inveniat, per quod illicitum ei
 42 reddatur assumere praedicti officium. Eni S. Doctor in hoc loco ne verbulò quidem dicit, assumptionem dignioris esse tantum de consi-

lio, sed absolute requirit, ut assumatur dignior, seu magis idoneus, non quidem qui talis est quoad perfectionem charitatis & pietatis, sed quoad regendam & gubernandam Ecclesiam, prout nos ipsimet explicavimus in praef. cap. n. 278. & seq.
 Id tamen, quod tradit Matta d. l. n. 18. 43 posse quem, si minus idoneus habeat, plures voces, & magis idoneus pauciores, se conformare pluribus, quando conscientia dicitur, eum, si magis idoneum elegerit, sua voce frustrandam esse, non videtur displicere Passerino de Elect. d. cap. 30. numer. 163. quando adest certitudo moralis, quod major pars sit electura minus dignum, & consequenter inutile appareat, eligere digniorem.

QUAESTIO IX.

A quoniam absentes ad Electionem vocari debeant?

44 Resp. esse vocandos à praesentibus, ad quos alias spectat, Capitulum convocare; ita ut Praepositus v. g. vel Decanus primò Capitulares, in loco praesentes, convocet, cum illis tractet de Electionis instituendae termino; atque deinde suo & totius Capituli nomine absentes ad praefixum terminum citet arg. eorum, quae alias de Capituli convocatione in lib. 2. p. 1. cap. 4. num. 30. tradita fuerunt. Passerinus de Elect. cap. 11. n. 3.
 45 Atque hoc in plerisque locis per consuetudinem introductum esse, firmiter mihi persuado; licet Abbas in cap. cum nobis 19. h. tit.

num. 9. advertat, quandoque ex consuetudine ne potestatem congregandi Capitulum ad neminem de Collegio spectare, & tunc putet, necessarium esse, ut duae partes de Capitulo sint praesentes, ad hoc, ut absentes vocari, & non-venientes in contumacia possint constitui. Quem casum, quantumvis rarum aut impossibilem judicet Passerinus d. l. num. 10. cum ordinariè addit ad minus unus ex senioribus, cui in defectum aliorum jus vocandi competat; eò tamen concessò, in n. 11. existimat, majorem partem posse monere minorem, & ad comparandù obligare.

QUAESTIO X.

An & à quo terminus, ad Electionem praefixus, restringi possit?

47 Terminum, ad Electionem praefixum, restringi posse, sat perspicuum est per textum in cap. ne pro defectu 41. de Elect. ubi statutum est, ut ultra tres menses Ecclesia Cathedralis vel Regularis Praelato non vacet; intra quos (justò cessante impedimentò) si Electio celebrata non fuerit, eligendi potestate pro ea vice Electores privantur. Adeoque indicatur, posse infra tres menses Electionem institui, & sic terminum trimestrem abbreviari. Passerinus de Elect. cap. 13. num. 33.
 48 Et licet aliqui justam causam exigant pro termini restrictione; at tamen justitia causae ex hoc ipso apparet, quod Electores Ecclesiae vacanti maturè providere intendunt. Abbas in cit. cap. cum nobis sub num. 9.
 49 An verò solus ille, qui facultatem habet, convocandi Capitulum, terminum restringere valeat?
 Resp. negativè. Abbas d. l. Cum enim terminus ille statutus noscatur in favorem Collegii, absque ejus consensu coarctari nequit.

At quoniam praesentes esse debeant de Collegio, ut terminus abbrevietur? Non conveniunt DD. Ego tamen crederem, quod, si Capitulares, in loco praesentes, convocentur, à parte majori illorum, qui comparent in Capitulo, abbreviatio fieri possit. Nam ex una parte illi, qui praesentes in loco, facta convocatione, non comparent, habentur pro contumacibus, totaque agendi potestas penes comparentes residet. Rota Rom. in rec. p. 6. decis. 36. num. 4. Abbas sub d. num. 9. ex altera verò parte qui è loco absentes sunt, de Jure Communi debent quidem ad Electionem vocari, cetera autem negotia, inter quae etiam deliberatio de termino Electionis referenda, à solis praesentibus tractari & definiti possunt juxta Glossam in cap. cum inter de Elect. Unde, quod major praesentium pars statuit, pro eo habendum erit, ac si totum Capitulum statuisset, dummodo nihil in praedictum absentium statuatur, quò minus in termino praefixo adeste valeant. Rota Rom. in p. 19. dec. 338. n. 11. & 15.

QUÆSTIO XI.

Utrum in præfixo termino Electio debeat necessariò institui?

R Esp. esse quidem in arbitrio Capituli, terminum, pro Electione præfixum, revocare, aut ampliare, & Electionem differre; at dubium solummodò versari in hoc, an majoris partis consensus sufficiat? Ubi tamen, insistendò communibus principiis, hucusque applicatis, id affirmare non vereor; suffultus autoritate Panormitani ad sepe d. cap. cum nobis 19. de Elect. num. 10. ubi proponit quæstionem, an, si Capitulum jam fuerit congregatum, & pars major, re infecta, discesserit, remanentes Capitulares ad Electionem procedere valeant? Et respondet negativè: quia, dum Capitulum est semel congregatum, statur iudicio majoris partis, & quod pars minor facit, pro non factò habetur;

nisi terminus Juris jam instaret, & trimestre, non securà Electione, efflueret: tunc enim, cum dies interpellet pro homine, nolentes eligere pro contumacibus & absentibus reputantur, totaque Capituli potestas in remanentibus & eligere volentibus conservatur. In calu autem inverso, quò minor pars recedit, & major persistit in Capitulo, hæc in termino præfixo, non attentò minoris partis recessu, ad Electionem rectè procedit: pars enim minor perinde censetur, ac si vocata venire nolisset, dum paria sunt, non venire, vel non expectare usque ad finem arg. cap. certum 43. XI. quæst. 3. cap. de quod vult DEO 1. de Judic. Panormit. d. numer. 10.

QUÆSTIO XII.

Sitne Electio per inspirationem verus modus eligendi; & qualis in ea consensus requiratur?

AD priorem quæstionis partem respondet Matta de Cons. Consistorialib. sect. 19. §. 5. num. 2. & 3. malè & incongruè inter vias ac formas (idem est de modo) Electionis referri: quia in cap. quia propter 42. de Elect. inspiratio non proponitur, tanquam una ex formis, quasi nempe, si velint eligere per inspirationem vel quasi, omnes unò ore in unum convenire debeant, sed tantùm, supposità casus probabilitate, decernitur, quòd, si omnes unanimi & repentino consensu unum eligant, talis Electio sustineatur. Quò quidem in sensu transmitti potest Mattæ responsio: cum, si strictè velimus loqui, Electio per inspirationem nulli formæ alligata, sed, veluti Divinitus facta, & Electoribus inspirata, exceptionem habet à forma, cæterò quin præscriptà. Quia verò plerique Canonistæ, agentes de triplici Electionis forma, non tam strictè loquuntur, sed illud duntaxat insinuare cupiunt, tres esse vias, seu, ut nos loquimur, modos, quibus aliquis in Prælatum eligi potest; & sic, referendò inspirationem inter modos eligendi, non tam formæ aut certo ritui eandem alligant, quam potius recensent viam extraordinariam, per quam, non adhibetò scrutiniò aut compromissò, nihilominus ad Dignitates electivas pervenire licet: Et quia insuper, omisà hæc vià, declarari non potest, quisnam per inspirationem vel quasi-censeatur fuisse electus: profectò nullam reprehensionem, sed magis commendationem merentur. Alioquin ipsemet S. Pontifex Gregorius XV. censurà (quod absit) vapularet, qui in sua constit. quæ incipit: docet Romanum Pontificem anno 1621. 4. Idus Martii edità, in qua Cæremonia Electio Pontificis præscribitur, expressè decernit, S. Pontificem unò tantùm ex

tribus modis eligi posse, quorum primus est, quòd quasi-per inspirationem vocatur, quando scilicet omnes Cardinales, quasi afflati Spiritu Sancto aliquem unanimiter, & viva voce Summorum Pontificem proclamant &c.

Ad partem quæstionis alteram solidè respondet cit. Matta n. 13. & seqq. in quasi-inspiratione ex communi DD. sententia requiri, ut planè omnes, nullò præcedente tractatu, de certa persona, sive intra sive extra Capitulum, unà voce unum eligant; indeque conspirationes, conjurationes, commendationes, requisitiones procul abesse debere; sicut etiam exigitur, ut omnes simul, & non unus post alium, voces suas explicent: cum aliàs potentiores priùs acclamare, & debiliores post se trahere possent; maximè si antè promissionibus aut minis fuissent ad hoc permoti. Et hinc cit. Author num. 36. talem Electionem in tertio miraculorum genere ponendam ait, ac proinde fabricandum super ea processum non aliter ac super aliis miraculis, citatò in omnibus Fidei Promotore, seu Promotore Fiscali, auditisque de more Prælatorum & Cardinalium votis, absque ulteriori præconiò vel præpositione, à Papa declarandum esse, quòd talis v. g. à DEO electus sit in Episcopum. Interim in cit. constit. Gregoriana & præscripto Cæremonia dilucidè approbatur Electio per quasi-inspirationem, si aliquis Patrum, clausò conclavi, nullò præcedente speciali tractatu, diceret, Reverendissimi Domini, perspectà singulari virtute & probitate Reverendiss. D. N. judicarem, illum eligendum esse in Summum Pontificem.

Putat insuper Matta d. l. n. 31. Electionem per quasi-inspirationem cadere non posse in personam de gremio Capituli, saltem præsentem: quia,

quia, sicuti habetur in cap. quia propter 42. de Elect. §. nisi &c. & omnes tenent, hujuscemodì Electio fieri debet ab omnibus & singulis Capitularibus, nemine discrepante, ita ut, si unus aliter sentiat, non sit Electio quasi-per inspirationem, dum nemo seipsum eligeret

potest: adeoque, si v. g. ex duodecim Capitularibus undecim eligerent duodecimum, & hic alium, uti tenetur, Electio non erit facta ab omnibus. Verùm in hoc passu aliam distinctionem adhibui in præf. cap. n. 37. & seq. ubi vide.

QUÆSTIO XIII.

Quid agendum in Electione per Scrutinium, quando plures reperiuntur schedæ, quàm sint persone eligentes?

Postquam Electores singuli sua vota per schedas in calicem imposuerunt, solent ea à Scrutatoribus numerari, ut appareat, an cum numero eligentium conveniant. Postò jam, quòd reperiuntur v. g. schedæ 22. & non plures sint eligentes quàm 20. quæritur, quid agendum sit?

In Electione Summi Pontificis res clara, atque à Gregorio XV. in sua constitutione, quæ incipit: avari Patris Filii in §. insuper &c. definita est, quòd scilicet omnes schedulæ comburi debeant, & iterum ad suffragia deponendum sit. Idem in aliis Electionibus supponere videtur Passerin. de Elect. cap. 18. §. 12. num. 1. etsi tantummodò alleget Glos. iam in constit. Ord. Prædicat. Ac, sicuti multa in Electione Summi Pontificis peculiariter sunt, quæ ad alias Electiones ampliari nequeunt; ita etiam satis probabile videtur, schedas non statim comburendas, si Scrutatores deprehendant, unam aut alteram supra numerum Capitularium præsentium, adesse, sed potius illas aperiendas, & ubi pro uno, demptis excecentibus, nihilominus stant vota majora, Electionem publicandam esse; veluti in dato exemplo, ubi sunt 20. Capitulares, & 22. schedæ: si enim ad minùs 13. in Petrum directæ comperiantur, is pro canonicè electo haberi & declarari potest. Card. de Luca de Canon. & Capit. disc. 28.

Ratio est: partim quia Electio, quæ in posito exemplo in concursu undecim suffragiorum, tanquam à majori parte facta, censeretur valida, non debet per inutilem duarum schedarum adjectionem, quando concurrunt vota tredecim, vitiari, ex illa vulgata Juris Regula: *utile non debet per inutile vitiari* cap. 37. de R. J. in 6. partim quia generale est, quòd, si formæ cujuslibet actus apponatur aliquid superfluum, id pro

non appposito reputatur per textus in l. non sunt liberi 14. ff. de Statu hom. l. si cui 11. in princ. ff. Quemadm. servit. amitt. l. idem Offic. l. 10. ff. de Edilit. ed. l. falsa 33. §. 2. ff. de Condit. & demonstrat. l. cum, qui 56. §. 1. ff. de V. O. partim quia, si unus aut alter ex Capitularibus de catalogo, in quo omnium eligendorum nomina conscribuntur, duas schedas decerpit ex errore aut inadvertentia, neque ipse neque alii culpandi sunt; & si ex malitia id fecerit, ut eum, quem fortè novit consecuturum majora, hòc modò eludat, illius iniquitas non debet in præjudicium tertii redundare: partim quia, si ad Electionem concurrant habiles & inhabiles, & electus, non computatis inhabilibus votis, nihilominus sortitus est majora, Electio subsistit, saltem ubi inhabiles ab inhabilibus ignoranter admissi sunt per cap. ult. de Procurat. & cap. illa quotidiana 39. de Elect. ubi Innocentius n. 2. vers. imò plus dicimus &c. Ex quibus rationibus Fagnanus ad cap. Massa na d. r. à num. 31. etiam in Electione Summi Pontificis valde propensum se ostendit in illam sententiam, quæ docet, exundantiam schedarum non officere illius valori, quando Scrutatorum incurià ante publicationem schedæ non ritè sunt numeratæ, vel certè aliquis malitià post completam numerationem aliæ schedæ ultra numeratas in calicem injectæ; dummodò electus Pontifex habuerit duas suffragiorum partes, superfluis non computatis, veluti si Cardinales sint triginta, & schedulæ triginta tres, & electus fuerit consecutus suffragia viginti tria, vel plura &c. quamquam hic Author determinatè nihil pronuntiet, sed potius optet, ut Summa Sedes, ad obviandum periculis, hanc dubitationem dilucidet. Quo cum voto & ego quoad electionem Pontificiam concludo.

QUÆSTIO XIV.

Quid juris sit, quando una vel altera schedula alba, id est, vacua & sine nomine electi invenitur?

R Esp. schedulam illam pro nulla reputari, nec computari ad numerum eligentium complendum; adeoque, si eligentes sint viginti, & ex viginti schedulis una reperiatur alba, tantum novendecim eligentes computari, & si aliquis sortitus fuisset decem vota, P. Schmier Supplem. Jurispr. Canonico-Civili.

ta, pro canonicè electo agnosci. Ita Card. de Luca de Regular. disc. 11. n. 7. & 8. Passerin. de Elect. cap. 18. n. 24. & seq. per textum opportunum in cap. in electionibus 2. de Elect. in 6. ubi vota conditionata, alternativa, & incerta penitus reprobandur, & præsertim si

tuatur, ut hujusmodi votis pro non-adjectis habitis, ex puris consensibus celebratur Electio, voce illorum, qui non pure consenserunt, ea vice in 75 alios residentes. Cum enim aliqui subinde nolint dare suffragium, vel quod seiplos ad certam personam determinare non possint, vel, ne forte ad Electionem minus digni cooperentur, timeant, per immisionem.

QUESTIO XV.

Valeatne Electio per accessum?

76 **E**am non valere, si nempe, publicatō jam Scrutinio, votorūque Canonico numero haud invento, pars minor velit accedere majori, cum Passerino de *Elect. cap. 40. quest. 2. num. 38.* & aliis (quibus merito accendendus est Card. de Luca de *Benefic. disc. 13. num. 14.* & Matta de *Caus. Consistor. Sect. 19. §. 2. num. ult.*) jam deductum & stabilitum 77 est in *praf. cap. à num. 414.* Et licet non nemo existimet, valere saltem Electionem per acclamationem, puta si, publicatō Scrutinio, nullōque ex electis vota absolutē ma-

voti albi seu vacui suo juri tacitē renuntiare censentur; atque adēdō vota similia non numerantur, idemque est, an quis votum legitimum non dederit, an verō ē Capitulo voluntariē recesserit, aut illud studiosē nunquam accesserit per *cap. cum nobis 19. cap. quod sicut 28. cap. Ecclesia vestra 57. de Elect.*

jora habente, pars minor de repente simul & semel dicat, se parti respectivē majori adherere; attamen non video ullam rationem, 78 quā ejusmodi acclamatio ab accessu differat, nisi in solo nomine: quandoquidem sive acclametur, sive aliō modō pars minor aggregetur majori, verum est dicere, partem minorem accessisse majori; semperque rationes, contra accessum à nobis adductæ, contra acclamationem & alios ejus generis noviter excogitatos loquendi modos, ex æquo pugnant.

QUESTIO XVI.

An, si primum Scrutinium sit nullum, necessariō deveniendum sit ad secundum?

79 **Q**uando in primo scrutinio vota ita sunt dispersa, ut nullus ex electis habeat vota absolutē majora, factā nimirum comparatione ad totum Capitulum, hic & nunc congregatum, unus ex Scrutatoribus, qui scrutinium publicavit, & quot quisque tulerit suffragia, declaravit, hæc vel simili formulā dicere potest: cum nullus ex electis sortitus fuerit vota absolutē majora, sicque non habeatur Electio Canonica, ad novam Electionem progrediendum, & quænam eligendi

80 forma placeat, deliberandum erit. Indeque confurgit quæstio: an Capitulum de necessitate constringatur ad iterandum scrutinium; vel, eō relicto, possit ad compromissum procedere? Ex ea forsitan dubitandi ratione, vel quod, assumptā viā scrutinii, censeatur esse compromisso renuntiatum; vel quod, publicatō semel Scrutinio, non li-

81 ceat variare *cap. publicatō 58. de Elect.* Verum pro certo teneo, liberum esse Capitulo, aut scrutinii aut compromissi formam assumere. Ita in terminis ferē Fagnanus ad *cit. cap. publicatō num. 36.* Ratio est: tum quia in *cap. quia propter 42. de Elect.* forma scrutinii non præscribitur determinatē vel absolutē, sed indeterminatē & alternativē, veluti constat ex verb. *vel saltem eligendi potestas &c.* in alternativis autem licitum & liberum est, 82 alterutrum facere: tum quia, si primum scrutinium non sit Canonicum, sed nullum & irritum, idem est, ac si nunquam fuisset institutum; consequenter, sicuti

ante scrutinium Capitulares potuissent ad compromissum devenire, sic etiam post scrutinium, nulliter & absque effectu celebratum: tum quia compromissi via est subsidiaria per tradita Panormitani ad *d. cap. quia propter vers. vel saltem n. 2.* & Matta de *Consistorial. caus. sect. 19. §. 4. n. 2.* eaque propter, si Capitulares ex primo scrutinio adverterint, Electionem concordem tam facile sperari non posse, pro feliciore & certiori concordia in subsidium ad compromissum convolare possunt: tum quia, si electā semel viā Electio- 84 nis licitum sit, effectu non secuto, transire ad viam postulationis, & econtra *cap. ad hoc 1. in fin. cap. gratum 2. de Postulat. Pralat.* Matta ad *Concord. German. num. 73.* non obstat ullaratio, cur non similiter, acceptā viā Scrutinii, liceat facere transitum ad compromissum.

Ad rationem dubitandi Resp. per assumptionem scrutinii eō minus compromisso renuntiatum videri, quod hæc duæ formæ non sunt incompatibiles, sed una alteri subordinata, & ut dictum, subsidiaria; quod verō, 85 publicatō Scrutinio, variare non liceat, id intelligendum est, quando variatio tendit in præjudicium electi seu nominati, potiorē votorum partem habentis, uti cum communi notat Fagnanus *cit. num. 36.* cum tamen, si nullus ex electis seu nominatis habeat potiorē votorum partem, nullus habeat aliquid jus quæsitum, nullique præjudicium inferatur.

QUESTIO XVII.

Qualiter ante publicatum Scrutinium variare liceat?

87 **S**upponitur à plerisque, licere Electoribus, antequam publicetur scrutinium, variare, votumque jam datum revocare per argumentum, à sensu contrario ex *d. cap. publicatō 58. de Elect.* petum. Passerin. de *Elect. cap. 18. n. 31.* ubi id etiam extendit ad illam hypothesein, quā vota jam in scriptis re- 88 data sunt. Verumtamen idem Passerin. num. 33. sapienter advertit, hanc variationem non procedere in scrutinio secreto, ubi vota per schedulas conjiciuntur in calicem vel urnam: tunc enim, cum schedulæ confundantur, & commisceantur, non amplius discerni potest, quænam sit hujus vel illius Capitularis; & licet unus diceret, hanc vel illam schedulam à se datam, ipsi non creditur, ne detur anti fraudibus, collusionibus, aut litigiis. Nisi forsitan, qui primam schedulam in calicem immisit, re adhuc integrā, priusquam alia ab alio immittatur, illic revocare vellet.

90 Quodsi verò totum Capitulum aut major pars ante publicationem scrutinii peteret,

ut data schedulæ comburantur, novumque scrutinium formetur, quæcumque ex causa, quam manifestare non tenetur, moveatur, *cit. Passerin. num. 34.* arbitratur, hoc omnino concessum esse: stat enim in libertate Capituli aut majoris partis, mutare, quod fecit, quāndiu res integra, & nemini adhuc jus quæsitum est.

Porro scrutinii publicatio fieri consuevit 91 à primo Scrutatore, vel alio, si ex schedularum apertura apparuerit, in primum Scrutorem majora vota cecidisse; præviā interrogatione hōc vel simili modō: placetne Vobis, Confratres charissimi, ut vota vestra in communi publicentur, indeque appareat, quis majorem suffragiorum numerum tulerit; ipsisque sibi placere respondentibus, clarā & intelligibili voce dicit: N. sortitus est tot vota; N. sortitus est tot vota &c. Quod ipsum indicio est, licere Capitularibus seu majori parti publicationem scrutinii recusare, & ad novum, suspensā eadem publicatione, transire.

QUESTIO XVIII.

Quomodo vota debeant esse secreta?

92 **P**asserinus de *Elect. cap. 17. quest. 2. à n. 5.* contra nonnullos masculē defendit, stante tum Jure Communi, tum dispositione Concilii Tridentini *sess. 25. de Regular. cap. 6.* vota sufficienter manere secreta, etiam si non dentur per schedulas complicatas, sed per vocem vivam ad aures Scrutatorum, ita ut nemini eligentium nomina, datæque ab ipsis suffragia, quàm solis Scrutatoribus, aliisque, qui ex officio inter sunt scrutinio, manifestentur, & a præfatis Scrutatoribus nunquam publicentur. Quamobrem Matta ad *Concordata in num. 60.* dum refert formulam instrumenti Electionis per scrutinium, per parenthesis studiosē observat, quod, si vota danda sint oratenus, in eodem instrumento ponenda esse sequentia: *sum primus Scrutator surgens votum suum tulit, secundo, & tertio Scrutatoribus oratenus, & secreto excipientibus, qui in scriptis illud redeperunt; cumque recessisset ad locum suum, secundus Scrutator votum suum oratenus, ut supra, tulit primo & tertio Scrutatoribus, qui pariter illud adnotarunt &c.* Quam- 93 vis idem Author de *Consistorial. caus. sect. 19. §. 3. num. 10.* veram praxin fore, iniquet, hujusmodi suffragia dari per schedulas, ut observatur in Electione Summi Pontificis; imò & in aliis actibus Capitularibus proficuum censent, ut semper suffragia dentur secreto, præcipue quando de gravibus rebus est agendum, ad hoc, ut quisque, quod senserit, absque ullo timore aut alio respectu liberè possit exprimere. Barbosa de *Canon. cap. 36. n. 23.*

QUESTIO XIX.

An & quando propalatio Votorum Electionem vitiet?

94 **V**otorum propalatio potest fieri vel intra, vel extra Electionem, & quidem, si extra fiat, vel antedecenter, vel consequenter. Omnes ejusmodi hypothefes enucleatè examinat Passerin. *d. cap. 17. §. 3. à n. 9.* cujus vestigia secuturus,

95 Resp. I. per publicationem seu propalationem votorum Electionem vitari, irritamque reddi, si fiat intra Electionem, ac v. g. Capitulum, absque Scrutatoribus, publice (sua suffragia) vel, assumptis Scrutatoribus,

Capitulares sua vota non ipsorum auribus committant, sed palam pronuntiant, ut à Capitulo audiantur; vel, si Scrutatores vota, secretè data, cum nominibus eligentium publicent, aut eadem nomina in Decreto Electionis ad Confirmatorem transmittant. Rota Rom. in *rec. p. 4. decis. 574. num. 54. & seqq.* Barbosa ad *Concil. Trid. d. Sess. 25. de Regular. cap. 6. num. 8. & 10.* Idemque dicendum, 96 si etiam unius duntaxat voti manifestatio fiat in ipsa Electione, toto Capitulo vel majori par-

parte consentiente; secus, si dissentiat, aut ignoret: cum alioquin minor pars, invitâ & contradicente majori, totam Electionem irritare possit; quod profectò arduum foret
 97 & difficile. Passerin. d. l. num. 12. Quin & pariformiter discurrendum esse, si eligentes dent schedulas, unam aut plures, aliquò patenti signò vel caractere notatas, ut ex eo Scrutatores aut eorum aliquis agnoscant nomen eligentis per talem schedulam, quidam dicitur referunt apud Barbolam cit. l. 28 num. 9. Quod tamen non admittit Passerin. d. l. num. 17. & seqq. nisi statutum speciale extet, irritans Electionem, in qua nomina eligendum, si vota per schedas congruenter, Scrutatoribus patefiant: quia per se loquendò neque Juri Communi, neque Tridentino Concilio adversatur, ut Scrutatores eligentium nomina habeant perspecta. Idque à fortiori & in omni casu procedere videtur, quando Capitulum aut pars illius potior nec scit, nec consentit similibus schedis, ab uno aut altero per malitiam ita signatis.

100 Resp. II. per publicationem seu manifestationem votorum, antequam procedatur ad Electionem vel ad scrutinium, Electionem subsequentem non fieri nullam. Passerin. d. l. num. 35. & seqq. Ratio est I. quia, ut vota maneant secreta ad mentem cap. quia propter 42. de Elect. & Trid. d. Sess. 25. cap. 6. satis est, ita in Electione conferre suffragia, ut non innotescant, nisi ad summum Scrutatoribus: atqui ante scrutinium neque est Electio; neque Electores de presenti dant suffragium; neque Scrutatores in officio sunt constituti, sed, quidquid aliqui dicant, se velle in futurum agere, aut etiam jurent, se vota non alteri quam Titio v. g. daturos, pro voto aut Electione formali nequit considerari: quippe cum in actuali voti consignatione maneant liberi, possintque, non obstant prior declaratione, etiam juramentò obfirmatâ, votum in alium & talem dirigere, quem consent esse digniorem; nec adeò rari sit, ut multi, qui antea in certam personam conjuraverant, postmodum à Spiritu Sancto illuminati, aut horrore juramenti, quod præstiterunt de eligendo digniore, absteriti in aliam & magis meritam respexerint.

102 rint. II. quia, tametsi adhuc controversum sit, utrum tractatus aliquis prævius seu consultativus circa personam eligendam Electioni sit præmittendus? prout in præf. cap.

QUÆSTIO XX.

Utrum, si primum Scrutinium non sit Canonicum, Capitulares possint petere, ut Electio differatur in diem sequentem?

108 Resp. affirmativè. Ratio est: partim quia nulla est necessitas, ut primo scrutinio eadem mox die in continenti subjungatur alterum, ut patet in Electione Summi Pontificis, ubi non unò die complentur omnia scrutinia, sed per multos dies aut etiam men-

ses continuantur: partim quia, absolutè unò 109 scrutinio, Capitulares consentur officio suo perfundè arg. cap. publicatio 58. de Elect. nec possunt pro tunc ad ulteriora compelli, nisi jam instaret dies ultimus, ad eligendum de Jure præfixus, Passerin. de Elect. cap. 32. num. 6. par-

104 nem, factam post Electionem, illam, antehac validam, invalidari. Passerin. d. l. 239. & seqq. Ratio est: quia, ubi Electio semel valuit, & vota sunt data secretò, semper valet; nec potest aut hominum malignantium improbitate irritari, aut jus, quod Prælatus ex Electionis acceptione quæsitum habet, ipsi innocenti & contradicenti adimi. Imò, 105 ut Passerinus graviter ponderat textum in cap. quia propter 42. de Elect. illius vigore publicari debent nomina eligentium, quatenus collatio meriti ad meritum, & zeli ad zelum locum habere valeat: consequenter publicatio votorum in hoc sensu non tantum Electioni non contraria, sed etiam ad illam est requisita. Quòdvis Concilium Trid. 106 eligentium publicationem interdixerit, & hoc ipsò duplicem hanc collationem sustulerit, vel tantum ad Regulares pertinet, vel spectat ad solos Scrutatores, quibus in ipso Scrutinio nomina eligentium propalare nefas est. Interim, nisi iusta causa suffragetur, 107 nemini licitum est, post Electionem manifestare, in quem suffragium suum contulerit; præsertim Scrutatoribus, qui ex officio ad silentium obstringuntur. An verò sit peccatum leve, vel grave talis manifestatio? Disputat Passerin. d. num. 43. saltem, ubi ex manifestatione sequitur notabile damnum, à mortali vix excusabitur.

110 partim quia, sicuti ante primum scrutinium Capitulo datur spatium deliberandi, quid in re tam seria & gravi agere oporteat; ita & ante sequens scrutinium oportet habere ali-

quod tempus de novo consultandi, dum ex primi scrutini publicatione ut plurimum apparet, systema Electionis, antehac formatum, ex parte vel ex toto fuisse mutatum.

QUÆSTIO XXI.

An, si denegetur petita Electionis dilatio, petentes contra denegationem possint appellare?

111 Resp. affirmativè. Ratio est: quia, quotiescunque alicui gravamen injustè infertur, illi suppedit remedium appellationis; signanter in causa Electionis, in qua, si quis interesse quoddam habeat, petatque, Electionem

differri, nec tamen à Capitulo ipsi deferatur potest contra intempestivam Electionem remedium appellationis arripere per cap. cum inter 16. cap. cum nobis 19. de Elect. Passerin. d. cap. 32. num. 3. & seqq.

QUÆSTIO XXII.

Utrum interposita appellatio id operetur, ut subsequens Electio sit planè nulla?

112 Resp. quòd, si major pars Capituli, non obstante appellatione, eodem die procedat ad novum scrutinium, Electionem interim valere, usquedum Superior Ecclesiasticus, ad quem devoluta est appellatio, bene appellatum judicaverit. Ratio est: quia appellatio extrajudicialis, qualis est illa, quæ contra futuram Electionem interponitur, effectum solummodò devolutivum, non ve-

rò suspensivum, operatur; adeoque ea, quæ pendeat appellatione gesta sunt, interim valent, donec à Judice ad quem causa fuerit cognita; rescindenda postmodum, ubi is bene appellatum esse, decreverit per cap. consideravimus 10. de Elect. & ibi Glossa verb. appellationem &c. & Abbas num. 1. Passerin. d. cap. 32. num. 7. Pirhing ad cit. tit. num. 266. Wieselner ibid. num. 285. & seqq.

QUÆSTIO XXIII.

Quâ formulâ in instrumento Electionis per compromissum sit utendum?

114 Exhibet illam Matta de Consistorial. caus. Sess. 19. f. 4. numer. 32. hujus tenoris: „placuit universis & singulis per viam compromissi viduata Ecclesiæ providere, de-derantque plenam & liberam facultatem, N. seu (si nempe plures sint compromissarii) N. N. Viris fidelissimis, de cujus seu quorum pietate, zelo, & prudentia omninò confidunt, ut idem seu iidem collegialiter, sive pars ipsorum, vice sua seu eorum & totius Capituli per Electionem concordem Ecclesiæ vacanti, prout convenirent inter se, DEUM bonumque statum ipsius Ecclesiæ præ oculis habentes, de persona idonea providerent, omnem potestatem & vicem singulorum Capitularium ac totius Capituli super hoc eis committentes, ita ut unus ipsorum de consensu aliorum Compromissariorum vel majoris partis eorum, vice sua & Collegarum totiusque Capituli, illum, in quem omnes ipsi vel major pars eorum convenirent, eligeret, & Electio-

nem solennem ac solenniter in præsentia totius Capituli publicaret. Qui compromissarii, secedentes in partem, & Spiritu Sancto denuò invocato, maturâ deliberatione atque examinatione habita inter se diligenti, tandem in N. convenirent, quem N. unus ex compromissariis secundum formam in compromisso appositam elegit in Episcopum seu Abbatem, & publicavit dicens: ego N. Compromissarius concorditer electus juxta facultatem, in compromisso traditam, meò & aliorum Compromissariorum, mihi consentientium, ac totius Capituli nomine eligo in Episcopum vel Abbatem &c. Quando autem in compromisso dispositum est, ut Compromissarii eligant illum, in quem major pars Capituli consenserint, post verba Spiritus S. devotè invocato &c. adjungendum est: „& requisiverunt super hoc singulorum Capitularum vota, quibus auditis, & maturâ deliberatione &c. ut supra.

QUÆSTIO XXIV.

Utrum electus ante obtentam Confirmationem possit administrare?

- 116 **N**egativa fuit definita in hoc cap. num. 491. & in num. 493. facta exceptio in Episcopis & Prælatibus Germaniæ, quorum Confirmatio spectat ad Sedem Apostolicam, qui, ubi electi fuerunt in concordia extra Italiam, statim administrare valent; licet multi non utantur hæc facultate, usquequid in scriptis
- 117 **Placet** (ut vocant) ex urbe adveniat. Solum nimirum instrumentum peractæ Electionis absque mora transmitti Romam, ibidemque, ante examen Electionis, expediri Breve seu beneplacitum Apostolicum, cujus tenore neo-electus administrator in spiritualibus & temporalibus constituitur, ac cura & regimen ipsi plenarie committitur, cum facultate liberè disponendi de fructibus, redditibus, & proventibus mensæ; sed ad sex menses duntaxat, intra quos literas super confirmatione Electionis hujusmodi impetrare, ac jura Cameræ Apostolicæ, & aliis propterea debita persolvere tenetur. Potest igitur talis Electus omnia tum quoad potestatem Jurisdictionis quam Ordinis (si jam antea ordinatus sit) facere, quæ facere posset, si jam esset confirmatus; aut (altem, si consecratus non sit, actus Ordinis alteri

jam consecrato delegare. Et quamvis alicui dubium esse posset, an ejusmodi electo Episcopo liceat Ordines conferre, aut ordinandi licentiam vel literas dimissorias concedere; attenta dispositione Concilii Tridentini sess. 7. de Reformat. cap. 10. statuentis, quod non liceat Capitulis Ecclesiarum, Sede vacante, infra annum à die vacationis ordinandi licentiam, aut literas dimissorias, seu reverendas, ut aliqui vocant, tam ex Juri dispositione, quam etiam ejusmodi privilegii aut consuetudinis gratia concedere: attamen, quia ex una parte hæc dispositio loquitur de solis Capitulis Ecclesiarum, non autem de Prælatu Electo; ex altera vero parte Sedes non vacat amplius, quando Electus à Summo Pontifice per Breve seu Placet generalem administrationem accepit, sicuti docet in lib. 3. tract. 1. pag. 351. num. 46. eò minus ad eatum nostrum applicanda venit, quod in ipso Breve in fine apponi solet, Ecclesiam censeri vacantem, si neo-electus intra sex menses præstata non præstitit; sicque supponitur, Ecclesiam non esse vacantem, quamdiu tempus mensium adhuc currit, sed ita considerari, ac si Prælatum actu regentem haberet.

QUÆSTIO XXV.

An Confirmatio suppleat defectus, in Electione admissos?

- 122 **M**atta de Confessorial. caus. sess. 20. num. 42. & seq. refert Auctores pro utraque opinione, affirmante & negante. Quæ tamen utraque cum distinctione coadunari potest, dicendò, quod, si confirmatio fiat in forma communi, non suppleat defectus, in Electione admissos, qui eò tempore, quod confirmata est, necdum erant cogniti arg. cap. cum dilecti 4. de Confirmat. ut. vel inut. Sin vero in forma speciali cum prægnantibus clausulis fiat, defectus suppleat per cap. de confirmationibus 2. d. 1. Quæ in re apprime considerandus est stylus Sacre Congregationis, quæ, si adsit in Electione forma Juris Naturalis, id est, consensus majoris partis de Capitulo, & nihil contra personam electam opponi possit, etiam si defectus Juris positivi, id est, omisso Solemnitate Canonice, adsit, impertiri solet Confirmationem cum clausula: *supplentes defectus*; & aliquando cum alia & fortiori clausula, *supplentes etiam quoad substantiam* &c. Matta cit. l. num. 44. Cardinalis de Luca de Canon. disc. 27. num. 1. & seq. & de Regular. disc. 1. num. 94. & seq. Eminentissimus Card. Vincentius Petra in Commentar. ad Constit. Apostol. som. 5. pag. 29. n. 44. Ali-

quando etiam omnino cassatur Electio, & decernitur provisio Apostolica ad normam Concordator. §. placet 3. ibi: *vel si presentata minus fuerint Canonice, providebimus*; quo in puncto certam regulam præscribi non posse, idem Petra observat; siquidem in celebri illa Electione Monasteriensis ab eadem Sacra Congregatione die 23. Decembris anno 1706. resolutum fuit, Electionem Episcopi Paderbornensis, à majori parte Capituli factam, esse confirmandam cum clausula *supplentes*; cum verò pars minor intaret, ut dubium iterum examinaretur, die 10. Maji 1707. prodiit alia & hæc resolutio: *SS. D. N. auditis votis DD. Cardinalium & Prælatorum, qui rem totam maturè atque exactissime discussissent, prævidi recessu ab approbatione aliis facta decreti editi ab hac S. Congregatione d. die super confirmatione Electionis Episcopi Paderbornensis, utramque Electionem esse cassandam decrevit: utraque autem Electionis cassata, decrevit in simul vacanti Ecclesia Monasteriensis ex integro providere de persona ejusdem Episcopi Paderbornensis, juxta modum à Sac. Congreg. præscribendum.* D. Anton. Flav. de Sanctis in Exam. Confessor. cap. 12. numer. 103. & seq.

QUÆ.

QUÆSTIO XXVI.

Quam pœnam incurrat Episcopus, non recipiens Consecrationem intra tempus præfixum?

- 127 **I**n cap. præf. num. 549. hæc pœna ex Concil. Trid. Sess. 23. de Reformat. cap. 2. insinuata est. Verba Sacre Synodi ita sonant. *Ecclesiis Cathedralibus, seu Superioribus, quocumque nomine ac titulo præfati, etiam si S. R. E. Cardinales sint, si minus Consecrationis intra tres menses non susceperint, ad fructuum perceptorum restitutionem teneantur, si intra eorundem menses postea id facere neglexerint, Ecclesiis ipsò jure sint privati.* Exinde deducitur I. pœnam privationis Ecclesiæ esse quidem à Jure jam inflictam, proindeque ad illius incursum non requiri sententiam condemnatoriam, aut præviam aliquam monitionem; requiri tamen sententiam declaratoriam criminis seu facti, quod nempe intra tempus statutum ex negligentia electi & confirmati Episcopi non fuerit petita Consecratio. Pagnanus in cap. cum ex ipso de Translat. Ep. num. 10. & seqq. Vincentius Petra ad Constit. Apostol. d. tom. 5. pag. 209. num. 14. & 15. quamvis Eminentiss. hic Auctor censeat, in foro conscientie, etiam non prolata sententiâ declaratoriâ, vim suam exserere; quandoquidem Urbanus VIII prohibuit Majori Pœnitentiario & cæteris Officialibus Pœnitentiariæ, super pœnis præfatis dispensare cum Episcopo non consecrato, titulum revalidandò, aut fructus condonandò; adeoque supposit, fructus unâ cum titulo statim fuisse amissos.
- 130 **D**educitur II. quando Episcopus, electus & confirmatus, laborat justò impedimento, quò minus intra præfixum tempus Con-

secrationem recipiat, pœnam hanc non incurri, veluti constat ex cit. Trident. in verb. *id facere neglexerint*, uti si impediatur à morbo, vel detineatur ab hostibus. Petra d. l. pag. 208. num. 13. Quod tamen impedimentum ab Episcopo concludenter probari, simulque ostendi debere, quò omnem diligentiam ad illud removendum impendit, cum Barbosa in collectan. ad cit. Concil. num. 3. & Passerino de Elect. cap. 5. num. 355. tenet idem Petra; ac propterea in facti contingentiâ, ubi Archi-Episcopus Grangonorensis in Indiis Orientalibus intra tres menses à die Confirmationis Consecrationem non receperat, & impedimenta, quæ allegaverat, probare non poterat, pœnam amissionis ipsò factò incursum judicavit; et si, cum transactò jam terminò, consecratus fuerit, in cit. pag. 209. num. 15. putaverit, posse indulgeri per Sanctissimum rehabilitationem, & revalidatione tituli cum condonatione fructuum, & convalidatione omnium gestorum.

Quid autem si Episcopus, jam confirmatus, ita vitaretur corpore, ut non amplius possit ordinari? Barbosa J. E. V. lib. 1. cap. 9. num. 29. sentire videtur, quòd removendus sit ab Episcopatu. Verùm Passerinus cit. l. num. 255. in f. Petra d. pag. 208. num. 13. & alii verius censent, ipsum, si sine culpa ejusmodi vitium corporis contraxerit, non esse removendum, posseque ea, quæ sunt Jurisdictionis, per se ipsum exercere, cætera verò, quæ sunt Ordinis, per alium administrare.

QUÆSTIO XXVII.

A quodam Archi-Episcopi consecrati debeant recipere Pallium; & qualiter eò uti oporteat?

- 136 **P**allium Archi-Episcopi consecrati recipiunt à Summo Pontifice juxta dicta in hoc cap. num. 585. Interdum immediatè, maxime si Cardinalitiâ dignitate fulgeant, & in urbe præsentibus sint, veluti exempla recentia recenset Eminentiss. Petra d. l. 5. pag. 207. sub num. 9. subinde mediatè, & quidem, si presentes sint in Curia, traditio actualis Pallii fit per Cardinalem primum Diaconum, præviâ fidei professione, ac juramento fidelitatis, & recipiente præstitò; sin verò absentes fuerint, ad petitionem procuratoris, & instantiam Advocati Consistorialis in pleno Consistorio delegatur aliquis Episcopus, aut, in penuria Episcoporum, unus ex Prælatibus de Capitulo, qui Pallium absentem impertiatur. Idem ibid. Card. de Luca in Relat. Cur. Rom. disc. 5. num. 19. Thomasin. de nova & vet. Eccles. discipl. lib. 2. cap. 57. num. 4. Ex quo laudatus Petra pag. 809. & seqq. infert, non posse Archi-Episcopum absentem ab alio re-

cipere Pallium, præterquam ab eo, quem Pontifex immediatè delegavit, dum in scriptis oportet strictè procedere, neque interpretationem ab una persona delegata ad aliam citra nullitatis periculum facere licet cap. P. & G. 40. de Offic. Jud. Deleg.

Quoad usum Pallii ultra dicta à nobis in cit. cap. à num. 587. notandum I. illum ad eò personalem & ad certam Ecclesiam esse restrictum, ut etiam, si Archi-Episcopus transferratur ad alium Archi-Episcopatum, novum Pallium requiratur; & quamvis anterius Pallium secum asportet ad novum Archi-Episcopatum, eò tamen amplius uti non potest; & si moriatur, sepelitur cum utroque, ita tamen, ut ultimum imponatur circa humeros intra planetam, & primum supponatur ejus Capiti, vel supra corpus ponatur. Barbosa J. E. V. lib. 1. cap. 7. n. 119. D. de Sanctis in Exam. Confessor. cap. 10. n. 150. & seqq. Quia &, si ex dispensatione S. Pontificis quis

142 duos

duos Archi-Episcopatus acquireret, duo Pallia essent necessaria, & quodlibet in sua Ecclesia gestandum. Vincentius Petra d. l. pag. 214. sub n. 39. ubi recenset exemplum novissimum de Cardinale Judice Archi-Episcopo Montis Regalis, cujus Pallium jam receperat, & postquam per optionem recepit Episcopatum Ostiensem, recepit quoque Pallium alterum pro hac Ecclesia à Sanctiss. D. Nostro Benedicto XIII.

144 Notandum II. usum Pallii esse solum in Missa solenni, habitâ in diebus, specialiter à S. Pontifice determinatis, juxta textum in cap. 6. Dist. 100. ibi: *Pallium sibi transmissimus, quò fraternitas sua intra Ecclesiam ad sola Missarum solennia utatur.* Et quia etiam in congregatione & inchoatione Synodi Diocesanae & Provinciali, veluti in una ex majoribus festivitatibus, Archi-Episcopus solennem Missam celebrat, minime dubitat, solidèque probat Eminentiss. Petra d. l. pag. 211. à num. 29. Pallium tunc accipi posse & debere; allegans exemplum tam in D. Carolo Borromæo, in suis provincialibus Conciliis

Pallium adhibente; quàm in moderno SS. Pontifice, qui in Synodo Provinciali Beneventana anno 1693. idiplum fecerat.

Notandum III. usum Pallii Archi-Episcopo 146 po fuisse concessum in qualibet Ecclesia per totam suam provinciam, etiam si exempta sit; & si ve actu visitet provinciam, si ve alia causa ibi commoretur. Petra d. pag. n. 25. & seqq. *Matta de Consistorial. caus. sect. 2. num. 27. de Santis d. cap. 10. n. 124.*

Notandum III. Pallium esse diligenter & 147 honorificè custodiendum; eoque propter qualemcunque casum amissò, posse quidem ab Archi-Episcopo interim celebrari, sed cum obligatione, ut novum petat. Petra pag. 213. num. 38. sicut & novum petere tenetur, quando est corrolum, utpote quod comburendum, & cineres in sacrarium reponendi sunt. Idem *ibid.* qui etiam in eod. & seq. n. 39. decernit, novum peti debere, quando id, quod Româ missum est, adeò angustum reperitur, ut in eo Archi-Episcopus sine notabili deformitate nequeat celebrare.

QUÆSTIO XXVIII.

Quenam in Electione Summi Pontificis notatu digna sint?

149 Multa de hoc argumento tractata fuerunt in cap. prof. sect. 6. per tot. His amplioris declarationis causâ addendum I. circa eligendos in Summum Pontificem, etiam uxoratum non esse ineligibilem, ita tamen, ut uxor professionem in Monasterio emittere teneatur: Nec enim ex Jure Divino provenire videtur, ne quis, uxore dimissa, ad Papatum evehatur; imò uxorati ad Religionem & Clericatum se conferre valent, si uxores pariter Religionem intrent, aut remanentes in seculo ac de incontinentia non suspectæ, votum simplex castitatis emittant. Cardin. de Luca in *Relat. Cur. Roman. dist. 3. num. 22.*

150 ubi etiam de cœco advertit, quòd, licet aliàs cœcitas superveniens officia jam habita non tollat, sed impediat, ne alia de novo assequatur, Electio tamen, de cœco facta, subsistat.

151 Addendum II. ea, quæ ad præambula & formam hujus Electionis spectant, pleraque fuisse determinata in duplici constitutione Gregorii XV. nempe unâ, quæ incipit *acervis Patris &c.* editâ anno 1621. decimo septimo Calend. Decembris; alterâ, quæ incipit: *decat Romanum &c.* & continet, cæremoniale ejusdem Electionis, publicatâ anno 1612. quarto Idus Martii; atque ab Urbano VIII. in alia constitutione, quæ incipit: *ad Romanum Pontificem*, & anno 1625. 5. Calend. Februarii prodiit, approbatâ.

152 Nempe specialim constituitur, ut scrutinium bis singulis diebus peragatur, ita ut etiam perhælat, manè scilicet post solitam Missam, & prima quidem die tantum post Cardinalium sacram peractam communionem; &

promeridiano tempore horâ opportunâ post Hymnum *Veni Creator Spiritus*, & orationem de Spiritu Sancto. Præterea sancitur, 154 ut Scrutatores tres, sicut & tres alii Cardinales, qui ad infirmorum suffragia deferenda progrediuntur, ex omnibus Cardinalibus præsentibus in Conclavi, nullâ ordinis servatâ distinctione, inmediate ante quodlibet Scrutinium per ultimum Diaconorum per sortem extrahantur, & qui semel extracti fuerint, in vos iterum conjiciantur; alioquin si quis contrafecerit, sicut si Scrutatores vel recognitores aliquid secreti in exercendo suo officio cognoverint, & illud revelaverint, latæ sententiæ excommunicationem incurrant. Ad hæc ordinatur, ut in *iniquo sermone, antequam schedula in calicem* (qui, qualis esse debeat, in hisce constitutionibus non determinatur) mittatur, à quolibet Cardinali *juramentum alia & intelligibili voce fiat his verbis: testor Christum Dominum, qui me judicaturus est, me eligere, quem secundum DEUM iudicio eligi debere, & quòd idem in accessu præstabo.* Et hoc juramentum à nullo omittatur.

155 Insuper in accessu, qui toties permittitur, quoties in scrutinio nullus sortitus est duas tertias, præcipitur, ut pariter fiat per schedulas secretas & sigillatas, ac eadem omnia servantur, quæ servantur in scrutinio; nonnullis tamen exceptis, inter quæ est, quòd accessus fieri non possit ad eum Cardinalem, qui in scrutinio sortem unum suffragium non obtinuerit, neque ad eum, qui ab ipsomet Cardinali suis in scrutinio nominatus. Demum statuuntur Recognitores & Deputati pro infirmis, statim quidem 158 poss

post scrutinium, si secuta sit in eo Electio, si verò non sit secuta, post scrutinium & accessum, cum scilicet Scrutatores suum impleverint munus per numerationem suffragiorum; per hos fit recognitio inspicendo tam schedulas scrutini & accessus, quàm suffragiorum annotationes factas per Scrutatores, ut per hujusmodi recognitionem con-

stare possit, an Scrutatores sincere & fideliter muneri suo satisfecerint. Quæ & plura alia 159 ex ipso Constitutionum fonte, & adhuc magis ad captum, ex praxi colligi poterunt; omniaque, à me aut aliis hac in parte scripta, haud aliter, quàm juxta hunc tenorem, accipi, vel declarari debent.

QUÆSTIO XXIX.

An & quatenus jus eligendi vigeat apud Regulares?

160 Apud Benedictinos à primæva institutione jus eligendi Abbatem proprium in usu erat: extat enim in S. Regula specialis sanctio, nempe in cap. 64. de Ordinando Abbate, eumque ordinandum esse, constituitur *quem sibi omnis concurs congregatio, vel etiam pars, quamvis parva, saniori consilio elegerit*; suntque ad hoc probandum permulti textus Juris Canonici, in hoc cap. num. 714. allegati. Ex quibus insuper colligitur, generaliter loquendo etiam Abbates aliorum Ordinum à suis Conventibus seu Capitulis Regularibus de 161 jure Communi eligendos esse. Jam enim antiquitus Abbates erant quasi-sponsi suorum Monasteriorum per cap. *no pro defectu* 41. de Elect. & uti Monachi stabilitatem habuerunt in Monasteriis, ita & Abbates, factâ electione, perpetuò prærant, nec poterant absque causa canonica removeri per cap. *Monachi* 2. §. *prioratus de Statu Monacho*. Thomasin de *Discipl. Eccles. vet. & nov. tom. 2. lib. 2. cap. 53. num. 3.* Eminentiss. Card. Vincentius Petra in *Commentar. ad consuet. Apostol. tom. 1. pag. m. 545. n. 41.* Hæcque observantia adhuc viget in quibusdam provinciis, signanter in Germania, ubi Abbates à suis Monachis eliguntur, ut tanquam Sponsi Monasteriorum constituantur, servatâ formâ communis Electionis, à Concilio Generali in cap. *quia propter* 42. de Electione præscriptâ. Petra d. l. pag. 546. num. 42. Rota Rom. in *recant. p. 4. decis. 312. & 574. per tot.*

162 Extra Germaniam alia circa electionem Regularium rerum facies; & quidem in Italia in Congregatione Benedictina Cassinensi, cum Abbates ab initio fuerint triennales, postea quinquennales in uno Monasterio (licet semper in dignitate maneat, & de loco ad locum mutentur) sicque matrimonium cum suis Ecclesiis Regularibus non contrahant, non eliguntur à Monachis singulorum Monasteriorum, sed à Definitoribus, in Capitulo Generali deputatis. Petra d. l. num. 52.

163 In Congregationibus Hispaniæ Abbates sunt tantum triennales, nec perpetuò in dignitate, eligunturque à Capitulo Generali, quod fit quolibet trienni; & si interea decedant, usquedum celebratur novum Capitulum triennale, per Generalem & Definitoribus constituitur. Idem *ibid.* In Gallia pleræque Abbatæ dantur in commendam, & per Capitulum generale constituuntur Piores 165 P. Schmier Suppl. Jurispr. Canonico-Civile.

amovibiles; exceptis quinque principalibus Cisterciensium Abbatibus, scilicet Cisterciensi, Morimundensi, Clarevallesi, Firmitana, & Pontiniacensi. Petra d. l. Num verò in 166 Abbatem possit eligi, qui quidem sit ejusdem Ordinis seu Regulæ, diversæ tamen & specialis Congregationis, uti sunt Benedictini & Cistercienses?

In negativam deflectit Eminentiss. Petra d. l. pag. 552. num. 75. tum quia in constitut. Eugenii III. quæ incipit: *sacrosancta &c.* præcipitur, quòd Abbas Cisterciensium eligendus sit de eodem Ordine: tum quia in 167 Clem. cum rationi 1. de Elect. prohibetur, ne Religiosus aliquis in Abbatem vel Prælatum aliorum Religionis vel habitus de cetero eligatur: cum rationi non congruat, ut homines disparis professionis vel habitus simul in eisdem Monasteriis constituantur.

Pro affirmativa autem faciunt, quæ à 168 nobis traduntur in cap. seq. à num. 178. ubi cum Joanne Caramuele probatum est, Benedictinos ad Abbatis Cistercienses, & vicissim Cistercienses ad Abbatis Benedictinas, non indigere solenni postulatione, sed minùs solenni, quæ parum aut nihil discrepat ab Electione. Quòd verò Benedictini dispari 169 à Cisterciensibus habitum portare videantur, eò minùs Electioni refragatur, quòd certius apparet, illam disparitatem valde modicam, & in solo colore, quem juxta S. P. Benedictum in Reg. cap. 55. Monachi non debent causari, constitutam esse.

An & quatenus Episcopus vel alius possit acquirere jus eligendi in Monasteriis? 170 Discutit idem Petra pag. 547. à n. 49. Item an Episcopus possit habere facultatem, ut interfit Electioni Abbatis Regularis exempti, aut istum confirmet? Examinat idem pag. 550. à num. 62.

An Superiores Regularium, qui deputantur à Capitulo Generali, vel aliis Superioribus, debeant deputari per vota secreta? Non obstante ratione, quòd Concil. Tridentinum sess. 25. de Regular. cap. 6. id universim requirere videatur; cit. Petra pag. 547. num. 46. & seqq. respondet negativè: quia Concilium debet intelligi de Electionibus quæ fieri oportet per modum Electionis Collegii seu Monasterii Monachorum; secus autem, si ob Statuta, aut alias causas Superiori Generali competant, ut declaravit 171 S.

duos Archi-Episcopatus acquireret, duo Pallia essent necessaria, & quodlibet in sua Ecclesia gestandum. Vincentius Petra d. l. pag. 214. sub n. 39. ubi recenset exemplum novissimum de Cardinale Judice Archi-Episcopo Montis Regalis, cujus Pallium jam receperat, & postquam per optionem recepit Episcopatum Ostiensem, recepit quoque Pallium alterum pro hac Ecclesia à Sanctiss. D. Nostro Benedicto XIII.

144 Notandum II. usum Pallii esse solum in Missa solenni, habitâ in diebus, specialiter à S. Pontifice determinatis, juxta textum in cap. 6. Dist. 100. ibi: *Pallium sibi transmissimus, quò fraternitas sua intra Ecclesiam ad sola Missarum solennia utatur.* Et quia etiam in congregatione & inchoatione Synodi Diocesanae & Provinciali, veluti in una ex majoribus festivitatibus, Archi-Episcopus solennem Missam celebrat, minime dubitat, solidèque probat Eminentiss. Petra d. l. pag. 211. à num. 29. Pallium tunc accipi posse & debere; allegans exemplum tam in D. Carolo Borromæo, in suis provincialibus Conciliis

Pallium adhibente; quàm in moderno SS. Pontifice, qui in Synodo Provinciali Beneficentiana anno 1693. idiplum fecerat.

Notandum III. usum Pallii Archi-Episcopo 146 po fuisse concessum in qualibet Ecclesia per totam suam provinciam, etiam si exempta sit; & sive actu visitet provinciam, sive alia causa ibi commoretur. Petra d. pag. n. 25. & seqq. *Matta de Consistorial. caus. sect. 2. num. 27. de Santis d. cap. 10. n. 124.*

Notandum III. Pallium esse diligenter & 147 honorificè custodiendum; eoque propter qualemcumque casum amissò, posse quidem ab Archi-Episcopo interim celebrari, sed cum obligatione, ut novum petat. Petra pag. 213. num. 38. sicut & novum petere tenetur, quando est corrolum, utpote quod comburendum, & cineres in sacrarium reponendi sunt. Idem *ibid.* qui etiam in eod. & seq. n. 39. decernit, novum peti debere, quando id, quod Româ missum est, adeò angustum reperitur, ut in eo Archi-Episcopus sine notabili deformitate nequeat celebrare.

QUÆSTIO XXVIII.

Quenam in Electione Summi Pontificis notatu digna sint?

149 Multa de hoc argumento tractata fuerunt in cap. prof. sect. 6. per tot. His amplioris declarationis causâ addendum I. circa eligendos in Summum Pontificem, etiam uxoratum non esse ineligibilem, ita tamen, ut uxor professionem in Monasterio emittere teneatur: Nec enim ex Jure Divino provenire videtur, ne quis, uxore dimissâ, ad Papatum evehatur; imò uxorati ad Religionem & Clericatum se conferre valent, si uxores pariter Religionem intrent, aut remanentes in sæculo ac de incontinentia non suspectæ, votum simplex castitatis emittant. Cardin. de Luca in *Relat. Cur. Roman. dist. 3. num. 22.*

150 ubi etiam de cœco advertit, quòd, licet aliàs cœcitas superveniens officia jam habita non tollat, sed impediat, ne alia de novo assequatur, Electio tamen, de cœco facta, subsistat.

151 Addendum II. ea, quæ ad præambula & formam hujus Electionis spectant, pleraque fuisse determinata in duplici constitutione Gregorii XV. nempe unâ, quæ incipit *acervis Patris &c.* editâ anno 1621. decimo septimo Calend. Decembris; alterâ, quæ incipit: *decat Romanum &c.* & continet, cæremoniale ejusdem Electionis, publicatâ anno 1612. quarto Idus Martii; atque ab Urbano VIII. in alia constitutione, quæ incipit: *ad Romanum Pontificem*, & anno 1625. 5. Calend. Februarii prodiit, approbatâ.

152 Nempe specialim constituitur, ut scrutinium bis singulis diebus peragatur, ita ut etiam perhælat, manè scilicet post solitam Missam, & prima quidem die tantum post Cardinalium sacram peractam communionem; &

promeridiano tempore horâ opportunâ post Hymnum *Veni Creator Spiritus*, & orationem de Spiritu Sancto. Præterea sancitur, 154 ut Scrutatores tres, sicut & tres alii Cardinales, qui ad infirmorum suffragia deferenda progrediuntur, ex omnibus Cardinalibus præsentibus in Conclavi, nullâ ordinis servatâ distinctione, inmediate ante quodlibet Scrutinium per ultimum Diaconorum per sortem extrahantur, & qui semel extracti fuerint, in vos iterum conjiciantur; alioquin si quis contrafecerit, sicut si Scrutatores vel recognitores aliquid secreti in exercendo suo officio cognoverint, & illud revelaverint, latæ sententiæ excommunicationem incurrant. Ad hæc ordinatur, ut in *iniquo sermone, antequam schedula in calicem* (qui, qualis esse debeat, in hisce constitutionibus non determinatur) mittatur, à quolibet Cardinali *juramentum alia & intelligibili voce fiat his verbis: testor Christum Dominum, qui me judicaturus est, me eligere, quem secundum DEUM iudicio eligi debere, & quòd idem in accessu præstabo. Et hoc juramentum à nullo omittatur.* Insuper in 157 accessu, qui toties permittitur, quoties in scrutinio nullus sortitus est duas tertias, præcipitur, ut pariter fiat per schedulas secretas & sigillatas, ac eadem omnia servantur, quæ servantur in scrutinio; nonnullis tamen exceptis, inter quæ est, quòd accessus fieri non possit ad eum Cardinalem, qui in scrutinio sortem unum suffragium non obtinuerit, neque ad eum, qui ab ipsomet Cardinali suis in scrutinio nominatus. Demum statuuntur Recognitores & Deputati pro infirmis, statim quidem 158 poss

post scrutinium, si secuta sit in eo Electio, si verò non sit secuta, post scrutinium & accessum, cum scilicet Scrutatores suum impleverint munus per numerationem suffragiorum; per hos fit recognitio inspicendo tam schedulas scrutini & accessus, quàm suffragiorum annotationes factas per Scrutatores, ut per hujusmodi recognitionem con-

stare possit, an Scrutatores sincere & fideliter muneri suo satisfecerint. Quæ & plura alia 159 ex ipso Constitutionum fonte, & adhuc magis ad captum, ex praxi colligi poterunt; omniaque, à me aut aliis hac in parte scripta, haud aliter, quàm juxta hunc tenorem, accipi, vel declarari debent.

QUÆSTIO XXIX.

An & quatenus jus eligendi vigeat apud Regulares?

160 Apud Benedictinos à primæva institutione jus eligendi Abbatem proprium in usu erat: extat enim in S. Regula specialis sanctio, nempe in cap. 64. de Ordinando Abbate, eumque ordinandum esse, constituitur *quem sibi omnis concurs congregatio, vel etiam pars, quamvis parva, saniori consilio elegerit*; suntque ad hoc probandum permulti textus Juris Canonici, in hoc cap. num. 714. allegati. Ex quibus insuper colligitur, generaliter loquendo etiam Abbates aliorum Ordinum à suis Conventibus seu Capitulis Regularibus de 161 jure Communi eligendos esse. Jam enim antiquitus Abbates erant quasi-sponsi suorum Monasteriorum per cap. *no pro defectu* 41. de Elect. & uti Monachi stabilitatem habuerunt in Monasteriis, ita & Abbates, factâ electione, perpetuò prærant, nec poterant absque causa canonica removeri per cap. *Monachi* 2. §. *prioratus de Statu Monacho*. Thomasin de *Discipl. Eccles. vet. & nov. tom. 2. lib. 2. cap. 53. num. 3.* Eminentiss. Card. Vincentius Petra in *Commentar. ad consuet. Apostol. tom. 1. pag. m. 545. n. 41.* Hæcque observantia adhuc viget in quibusdam provinciis, signanter in Germania, ubi Abbates à suis Monachis eliguntur, ut tanquam Sponsi Monasteriorum constituantur, servatâ formâ communis Electionis, à Concilio Generali in cap. *quia propter* 42. de Electione præscriptâ. Petra d. l. pag. 546. num. 42. Rota Rom. in *recant. p. 4. decis. 312. & 574. per tot.*

162 Extra Germaniam alia circa electionem Regularium rerum facies; & quidem in Italia in Congregatione Benedictina Cassinensi, cum Abbates ab initio fuerint triennales, postea quinquennales in uno Monasterio (licet semper in dignitate maneat, & de loco ad locum mutentur) sicque matrimonium cum suis Ecclesiis Regularibus non contrahant, non eliguntur à Monachis singulorum Monasteriorum, sed à Definitoribus, in Capitulo Generali deputatis. Petra d. l. num. 52.

163 In Congregationibus Hispaniæ Abbates sunt tantum triennales, nec perpetuò in dignitate, eligunturque à Capitulo Generali, quod fit quolibet trienni; & si interea decedant, usquedum celebratur novum Capitulum triennale, per Generalem & Definitoribus constituitur. Idem *ibid.* In Gallia pleræque Abbatæ dantur in commendam, & per Capitulum generale constituuntur Piores 164 P. Schmier *Suppl. Jurispr. Canonico-Civile.*

amovibiles; exceptis quinque principalibus Cisterciensium Abbatibus, scilicet Cisterciensi, Morimundensi, Clarevallensi, Firmitana, & Pontiniacensi. Petra d. l. Num verò in 166 Abbatem possit eligi, qui quidem sit ejusdem Ordinis seu Regulæ, diversæ tamen & specialis Congregationis, uti sunt Benedictini & Cistercienses?

In negativam deflectit Eminentiss. Petra d. l. pag. 552. num. 75. tum quia in constitut. Eugenii III. quæ incipit: *sacrosancta &c.* præcipitur, quòd Abbas Cisterciensium eligendus sit de eodem Ordine: tum quia in 167 *Clem. cum rationi* 1. de Elect. prohibetur, ne Religiosus aliquis in Abbatem vel Prælatum aliorum Religionis vel habitus de cetero eligatur: cum rationi non congruat, ut homines disparis professionis vel habitus simul in eisdem Monasteriis sociantur.

Pro affirmativa autem faciunt, quæ à 168 nobis traduntur in cap. *seq. à num. 178.* ubi cum Joanne Caramuele probatum est, Benedictinos ad Abbatis Cistercienses, & vicissim Cistercienses ad Abbatis Benedictinas, non indigere solenni postulatione, sed minùs solenni, quæ parum aut nihil discrepat ab Electione. Quòd verò Benedictini dispari 169 à Cisterciensibus habitum portare videantur, eò minùs Electioni refragatur, quòd certius apparet, illam disparitatem valde modicam, & in solo colore, quem juxta S. P. Benedictum in *Reg. cap. 55.* Monachi non debent causari, constitutam esse.

An & quatenus Episcopus vel alius possit acquirere jus eligendi in Monasteriis? 170 Discutit idem Petra pag. 547. à n. 49. Item an Episcopus possit habere facultatem, ut interfit Electioni Abbatis Regularis exempti, aut istum confirmet? Examinat idem pag. 550. à num. 62.

An Superiores Regularium, qui deputantur à Capitulo Generali, vel aliis Superioribus, debeant deputari per vota secreta? Non obstante ratione, quòd Concil. Tridentinum *sess. 25. de Regular. cap. 6.* id universim requirere videatur; cit. Petra pag. 547. num. 46. & seqq. respondet negativè: quia Concilium debet intelligi de Electionibus quæ fieri oportet per modum Electionis Collegii seu Monasterii Monachorum; secus autem, si ob Statuta, aut alias causas Superiori Generali competant, ut declaravit 171 S.

S. Congreg. Concilii in verbis: *Concilium non jubere, sed quando facienda erit Electio, servandam esse formam dicti cap. prout refert Fa-*
gonan. ad cap. nullus de Elect. n. 52. & seqq.

QUÆSTIO XXX.

A quonam Abbates Regulares sint benedicendi?

173 **P**lenè & planè definita est hæc dubitatio à Sanctiss. D. N. Benedicto XIII. qui, discussò prius negotiò in Congregatione particulari S. R. E. Cardinalium, & aliorum Romanæ Curie Prælatorum, in Concilio Romano pridie nonas Maji 1725. constitutionem edidit, quæ incipit: *commissi &c.* Ejus verba, ad rem facientia, sunt, ut sequitur.

174 **C**ùm itaque, sicut accepimus, Abbates Regulares perpetui, non quidem ratione tituli, quia ad triennium, vel sexennium, aut aliud limitatum tempus eliguntur, sed ratione administrationis, quia ab unius Monasterii regimine, expleto limitato tempore, transferuntur ad aliud, ab Episcopis, in quorum Diocæsi sita sunt Monasteria, benedictionem obtinere, imò & petere negligant; Hinc est, quòd Nos gravi ejusmodi abusu pro Pastoralis officii debito opportunè consulere, ac providere cupientes, de nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, & aliquot insuper Romanæ Curie Prælatorum super hoc à Nobis specialiter deputatorum consilio, suadentibus etiam Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælati in præfati Sacro Concilio congregatis; nec non motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac Nostra perpetuò valitura Constitutione injungimus, præcipimus, & districtè mandamus omnibus, & singulis Abbatibus Regularibus, licet perpetuis solummodo ratione administrationis, ut præfertur, qui Monasteriis cujuscunque Ordinis, Congregationis, ac Instituti de cætero præficiantur, ut infra annum à die eorum electionis computandum solemnem benedictionem ab Episcopis, in quorum Diocæsi sita sunt Monasteria, juxta Ritus, in Pontificali Romano præscriptum, omninò suscipiant; vel saltem eam ter ab ipsis humiliter postulent, servata forma sancita in cap. *statuimus de Supplen. neglig. Prælator.* Quòd si fecerint, ab officio per annum sint ipso jure suspensi. Volumus tamen, & expressè declaramus, quòd ipsimet Abbates electi, durante præfato termino, ac interim omnia Abbatisia liberè, ac licitè exercere possint, & valeant; Quòdque Abbas semel benedictus iterum benedictionem petere, vel obtinere non teneatur, tametsi ad gubernium diversorum Monasteriorum, aliarumque Diocesium, translatus extiterit.

Quoniam verò nonnulli ex prædictis Abbatibus Regularibus, Apostolicis, ut asseritur, muniti sunt privilegiis, quibus ampla ipsis tribuitur facultas suscipiendi benedictionem

à quocunque, quem maluerint, Catholico Antistite, gratiam, & communionem Sanctæ Sedis Apostolicæ habente; Nos justis, & rationabilibus adducti rationibus, motu, scientia, ac potestatis plenitudine paribus, statumus, atque decernimus, ut ejusmodi Abbates imposterum non à quocunque Antistite, sed à Diocæsano tantum Episcopo, vel à Metropolitanò, infra prædictum terminum benedictionem omninò suscipere teneantur; Et quatenus ille, quem Abbas elegerit, tertio humiliter requisitus ipsi petitam benedictionem impertiri detrectet, aut negligat, tunc, & eo duntaxat casu, eandem benedictionem à quocunque Catholico Antistite Abbas liberè suscipere possit, & valeat, ac ita perpetuis futuris temporibus ubique servari volumus, & mandamus.

Cæterum ejusmodi indulta exemptiva ab obligatione suscipiendi benedictionem à proprio Episcopo illis duntaxat Abbatibus, quibus ab Apostolica Sede directè concessa fuerunt, juxta modum supra expressum, suffragentur; Reliquis autem Abbatibus, qui ex generali tantum Privilegiorum aliis Ordinibus, Congregationibus, vel Institutis concessorum communicatione sibi competere prætendunt, minimè suffragari posse, nec debere decernimus, & declaramus.

Quòd verò ad Abbates, quibus à Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris indultum fuit, ut à suis Superioribus Regularibus, vel ab eorum Prælati concessa fuerint, benedictionem sumere possint: vel etiam per speciale indultum Apostolicum concessum fuit, ut electi habeantur pro benedictis ab ipso Summo Pontifice, nihil omninò innovandum esse sancimus, & Apostolica, quibus gaudet, Privilegia ubique inconcussè observari præcipimus, & mandamus.

Universos demum Episcopos, atque etiam Archi-Episcopos, à quibus benedictio tribuenda erit, eorumque Officiales, Assistentes, & Ministros quoscunque in Domino hortamur, ac admonemus, ut occasione similium benedictionum excutiant, ac prorsus emundent manus suas ab omni munere; quin etiam prædictis Præsulibus sub pena interdicti ab usu Pontificalium per annum vetamus, ac inhibemus, ne tam ante, quam post easdem benedictiones, earumque intuitu, cujuscunque generis, aut speciei, etiam bellariorum, & comestibilium munera, & xenia, à quoquam recipere audeant; illisque prætereà districtè injungimus, ut ab omni abstineant solemnè pompa, quæ sumptus, quantumvis modicos, etiam prandii, secum ferat,

rat; cùm ejusmodi sacræ functiones ab interna, solidaque potius Benedictentium, ac Benedicendorum religione, & pietate,

quàm ab externa, & vana apparatus magnificentia debeant commendari. Decernentes præfatas literas &c.

AD CAPUT II. De Postulatione.

SUMMARIA.

1. & 2. *Coadjutor Episcopi non debet postulari, sed eligi.* 3. *Etiam si prius fuisset Episcopus, postea vero Episcopatum resignaverit.* 4. *Utrum in postulatione sit locus quasi inspirationi? Ratio dubitandi.* 5. *An servandus rigorosum scrutinium? Eadem ratio dubitandi.* 6. *Resp. ad primam.* 7. & seq. *Resp. ad alteram.* 9. & seq. *In postulatione, concurrente electione, requiruntur dua certia.* 11. *Alias præfates electio, facta ab una tertia.* 12. & seq. *Nec requiritur unum votum*

supra tertiam. 14. *Etiam si aliqua electorum vota dispergantur.* 15. & seq. *Proceditur etiam, quando postulantes scienter postularunt indignum.* 17. *Secus, quando ignoranter fecerunt.* 18. & seq. *Si electus ne quidem unam tertiam habeat, postulatus à majori parte præfates.* 20. *Si Capitulares sint viginti septem faciunt unam tertiam.* 21. & seq. *In concursu electionis & postulationis tam electus quàm postulatus debet publicari; alias datur locus appellationi.*

QUÆSTIO I.

An Coadjutor perpetuus Episcopi ad Episcopatum alterius Ecclesie eligi vel postulari debeat?

1. **R**esp. esse eligendum, non postulandum. Ratio est: quia, si quid obstatet Coadjutori, quòd minùs eligi posset, esset aliquid vinculum, quod contraxisset cum Ecclesia, cui per confirmationem Apostolicam fuisset desponsatus. Atqui vinculum tale non habet Coadjutor: neque enim est verus Episcopus, ex quo duo Episcopi ejusdem Ecclesie simul & semel esse nequeunt, ut animadvertit Rota post Remocamp, de *Coadjutor. decis. 16. num. 12. & seq.* Neque etiam verum aliquod beneficium Ecclesiasticum, sed jus tantum ad illud obtinet ex nunc pro tunc, quod, licet juxta nostram sententiam reale sit, non tamen esse actuale, sed habituale duntaxat,

constat ex dictis de *Coadjutor. perpet. consult. 13. à n. 15. & firmatur ab Eminentiſſ. Petra ad Constitut. Apostol. tom. 5. pag. 36. sub num. 52. adcoque nil obstat Coadjutori perpetuo, quòd minùs ad Episcopatum alterius Ecclesie possit eligi.*

Neque aliud dicerem, si Coadjutor antea jam fuisset verus & consecratus Episcopus, postea verò, dum Coadjutoriam acquisivit, Episcopatum præhabitum dimisit: liquidem in ea hypothèsi quoad priorem Ecclesiam, jam dimissam, refert figuram & indolem Episcopi resignati, quem eligi posse, demonstratum est in hoc cap. 2. n. 72. & seq.

QUÆSTIO II.

Num in Postulatione locus sit quasi inspirationi, aut rigoroso scrutinio?

4. **U**trumque defendi in hoc cap. à num. 113. quod tamen utrumque impugnat Matia de *Consistorial. caus. sect. 21. num. 31. & seqq.* Et quidem contra quasi inspirationem, quòd locum non habeat, opponit: quia Postulatio in se continet conditionem, arbitrio Papæ, seu alterius Superioris, qui illam admittere vel rejicere potest, subjectam; inspiratio autem Spiritus Sancti non potest esse conditionata, & pendere ab alterius arbitrio, juxta illud: *Spiritus, ubi vult, spirat. Joann. 3. & Verbum DEI non est alligatum. 2. ad Timoth. cap. 2.* Contra rigorosum scrutinium objicit: quia in cap. *quia propter 42. de Elect.* sit tantum mentio de electione, & per

consequens noviter ibidem statuta non sunt necessariò trahenda ad Postulationem: si enim Concilium voluisset, ut talis forma servaretur etiam in Postulatione, id expressisset arg. cap. *inter corporalia 2. de Translat. Episcopi* sicut observatum fuit tum in cap. *statuimus 1. de Elect. in 6. ubi mensis, datus ad opponendum contra electionem, currere quoque dicitur in Postulatione; tum in cap. in electionibus 2. eod. in 6. ubi prohibitio dandi vota alternativa in electionibus extenditur etiam ad Postulationem; tum in cap. cupientes 16. d. 1. in 6. ubi, quod ab initio de præfatione electionis statuitur, in s. denique ad Postulationem porrigitur.*

6 Nihilominus ejus momenti hæcæ opposi-
tiones non esse existimo, ut à priori me sen-
tentia dimoveant. Nam quoad primam po-
tèst responderi, etiam postulationem, per
quasi- inspirationem factam, non pendere
ab arbitrio Superioris, ut ab eo admittatur,
vel rejiciatur, sed tantum, ut cognoscatur,
an verè per quasi- inspirationem acciderit.
Postulatio, nullaque fraus intervenerit: si-
cut enim electionem, eò modò peractam,
à confirmatione dicimus exemptam; sic &
de postulationis admissione ex paritate ratio-
nis concludere licet.

7 Quoad alteram Resp. ex num. 3. hujus
cap. inter Postulationem & electionem tam
propinquam intercedere affinitatem, ut,

QUÆSTIO III.

Quot Vota requirantur pro electo vel postulato, quando electio
concurrit cum postulatione?

9 Diximus in hoc cap. num. 123. quòd in si-
milli concursu pro postulato requirantur
duæ tertias, sique ex 24. sexdecim vota per
textum famolum in cap. scriptum est 40. de
Elect. ubi per duplo majorem numerum, pro
postulato desideratum, Interpretes commu-
niter intelligunt duas tertias cum Panormi-
tano *ibid.* num. 7. & 13. Rationem dat
hic Author in num. 14. quia potentia Capi-
tularis seu Universitatis, quæ favet postula-
to, consistit in duabus partibus: unde in ter-
tia parte, quæ suffragatur electo, non est

10 aliqua virtus Capitularis. Quòd si postu-
latus non habeat duas tertias, adit verò alius,
qui fuerit electus ab una tertia, illius electio,
reprobata Postulatione, erit confirmanda
juxta *cit.* textum; qui quidem in hoc passu
exorbitat à Jure Communi, quòd electus, in
quem major pars non consentit, confirmari
debeat; ex eo tamen, quòd electio propius
accedat Juri Communi, quam postulatio,
per quam Jus infringitur, & relaxatur, pos-
tulationi præfertur. Abbas *d. l.* num. 14.

11 Et quamvis multi in tali casu exigant, ut ele-
ctus habeat unum votum supra unam tertiam,
veluti videre est apud Barbosam in *Collectan.*
ibid. num. 1. P. Wiestner ad *tit. de Postulat.*
num. 3. P. Reiffenstuel ad *eund.* *tit.* n. 159.

12 Quia tamen in *cit.* textu jubetur confirmari
electio, facta à parte tertia, absque eo, quòd
aliquid de voto adjecto supra tertiam partem
exprimatur; ac præterea satis credibile vide-
tur, omnes, qui tunc ad assumptionem novi
Prælati conveniant, fuisse quadraginta octo,
ex quibus sedecim elegerunt: hinc, inhæren-
dò textui, admodum probabile judico, unam
tertiam sufficere. Quin &, si ex illis, qui
eligunt, non omnes conveniant in unam
personam, sed vota in plures dispergantur,
electionem prævalere censeo, si unus ex ele-
ctis habeat pro se unam tertiam; veluti elu-
cescit ex casu electionis Colonienfis, à no-
vam electoribus in personam Josephi Cle-

quæ disponuntur de una, cæteris paribus di-
sposita similiter censeantur de altera, absque
eo, quòd novâ expressione aut extensione
opus sit. Idque ex in adversum allegatis
cap. statumus 1. & cap. in electionis 2. non pa-
rum roboratur, ubi Pontifex unâ locutione
postulationem & electionem conjungit; ut
& ex cap. cupientes 16. ubi ab initio propterea
loquitur de electione: quia quoad præsentia-
tionem, expensas, & alia ibidem enume-
rata discrimen est inter postulationem &
electionem; indeque in §. denique specia-
liter exprimendum erat, an & quatenus
una ab altera quoad hæc puncta differat,
aut cum ea conveniat. Conferantur dicta
in hoc cap. à n. 146.

mentis p. m. anno 1688. directæ, quæ, re-
probata postulatione, à tredecim ex 24. Ca-
pitularibus facta, à Sede Apostolica fuit con-
firmata, licet duo alii de Capitulo alios duos
elegerint.

Idem quoque dicendum erit, quando
omnes ex postulantibus aut major pars scien-
ter postularunt indignum: nam & hoc quoque
casu S. Pontifex in *cit.* cap. scriptum est 40. in f.
mandat electionem (id est, ab una tertia ce-
lebratam) confirmari, si eam de persona idonea
constiterit esse celebratam. Cujus insuper
alia ratio reddi potest: quia, si etiam electo-
res eligant scienter indignum, pro ea vice
jure eligendi privantur, & tota potestas ad
partem innocentem, quantumcumque parva
sit, devolvitur, uti supra in cap. 1. num. 86. &
segg. explanatum est.

Aliud verò tenendum, quando duæ ter-
tia ignorantè postularunt indignum: quip-
pe S. Pontifex in *supra cit.* cap. 5. si verò tam
postulationem quam electionem reprobari
præcipit: quia, dum duæ partes postulan-
tium non sunt jure suo ob ignorantiam pri-
vata, tota potestas Capitularis non cen-
setur residere in minori, uti ratiocinatur Ab-
bas *d. num.* 14.

Quid autem sentiendum sit, quando in
postulatum non convenerunt duæ tertias, sed
major pars; electus autem ne unam quidem
tertiam pro se habuit? Apud Autores, quos
studiosè evolvi, invenire non potui. Credo-
rem tamen, erroris haud arguendum fore,
qui postulatum à majori parte præferret:
cum enim dispositio *cit.* cap. scriptum est sit pro-
fus singularis, atque extra tenorem & con-
textum suum non dilatanda, prout non se-
mel indicat *ibid.* Panormitanus; subintrare
videtur communis Juris regula, ea, quæ à
majori parte sunt acta, perinde censeari, at-
que si à tota Universitate fuissent conclusa.

Illud dubium: quot vota debeat habere
electus, si ex viginti Capitularibus aliqui eli-
gant,

gant, alii postulent? Nullum apud me dif-
ficultatem patitur, utpote qui septem vota
sufficere, penitus mihi persuasum habeo:
sive enim dicatur, quòd electus debeat ha-
bere unum votum ultra unam tertiam, sive
admittatur una tertia, septem vota ex vi-

ginti Capitularibus sufficere debent: hoc ip-
sò siquidem, quòd v. g. tredecim vota, pro
postulato militancia, non constituant duas
tertias, suapte sponte consequitur, ex sep-
tem votis, in electum collatis, consici plu-
quam unam tertiam.

QUÆSTIO IV.

Utrum in concursu electionis & postulationis æquè electus ac postulatus
ab uno ex Scrutatoribus publicari debeant?

21 Resp. affirmativè. Nam quia vi cap. quia
propter 42. de Elect. Scrutatores vota cun-
ctorum exquirere, & in scriptis redacta mox pu-
blicare in communi tenentur; tenentur pari-
formiter publicare, & exprimere, quotnam
quisque vota sortitus fuerit, sive eligi, sive
postulari debeat. Unde, si Scrutatores id
facere recusarent, non minus ad publicatio-
nem votorum, quæ suffragantur postulato,
atque eorum, quæ sunt pro electo, possent
compelli per cap. publicatio 58. de Elect. P. Pir-

hing de Elect. num. 174. facta provocatione
ad Superiorem, ad quem spectat electionis
confirmatio. Joan. Andreas ad *cit.* cap. n. 27.
Fagnanus *ibid.* num. 3. Pirhing *d. l.* Et, si
in publicatione votorum solummodò dice-
rent, majora vota in postulatum cecidisse,
nihil dicendò de una tertia, quam reportavit
electus, nullum hic præjudicium haberet
timendum: utpote cum recursum, ad Superio-
rem, ut dixi, acceptò, per eum reformari pos-
sit, quòd à Scrutatoribus erat peccatum.

AD CAPUT III.

De Translatione.

SUMMARIA.

1. Ad Translationem requiritur causa. 2. Quan-
doque sufficiunt merita persona. 3. & 4. Utrum
sit aliqua differentia inter merita & alias

causas? 5. & segg. An possit Episcopus invita-
tus transferri sine causa? Refertur sententia
Matta.

QUÆSTIO I.

Quales cause requirantur ad Translationem?

1 D Uas in genere causas ad justitiam Trans-
lationis requisivi in *præf.* cap. numer. 40.
& segg. necessitatem videlicet & utilitatem,
quarum utraque videtur respicere locum,
ad quem fit Translatio, prout studiosè no-
tavit Matta de *Consistorial. caus.* Sect. 14. n. 12.
2 Possè tamen fieri subinde Translationem ob
merita personæ de una Ecclesia ad aliam,
cum Abbate in cap. cum nobis de Elect. num. 5.

Idem *ibid.* adstruit. Differentiam inde
notabilem ponit *cit.* Abbas, quòd nempe, si
Translatio fiat ob merita personæ, Ecclesia
non vacet, nisi à die præstiti consensùs; sin
verò ob necessitatem aut utilitatem Eccle-
siæ decernatur, Ecclesia statim vacet à die
Translationis ad secundam. Verum
cit. Matta n. 19. magis inclinat in sententiâ Ro-
mæ, quam retuli, & defendi in hoc ipso c. à n. 65.

QUÆSTIO II.

An aliquis invitatus possit transferri ab una Ecclesia ad aliam?

1 S Ententiam, quæ tenet, Episcopum invitum
transferri posse à Papa, etiam sine causa,
valde duram pronuntiat Matta *cit.* l. nu-
mer. 22. eaque à nobis in alleg. hoc cap.
6 num. 50. electa non fuit. Eveniente pro-
inde casu, quòd Episcopum de aliam Eccle-

siam transferri expediret, Matta *cit.* l. n. 23.
credit, eum opportunis Juris remediis ad
præstationem consensùs fore cogendum,
prout servatum se vidisse restatur, quando ad
dimittendam Ecclesiam legitimæ causæ ex-
tabant.

AD CAPUT IV.

De Nominatione.

SUMMARI A.

1. & 2. Inducitur differentia, quam habet Matta, inter nominationem & presentationem. 3. Infirmatur nostra. 4. & seqq. Confirmatur ex doctrina D. de Santis. 8. & seq. In nominandis desideratur aliquis Gradus Academicus.

10. & seq. Prævidi rigorosè examini. 12. & seqq. Debet etiam nominandus esse exercitatus in dogmatibus fidei, & in hac materia non suspectus; allegatò eum in sinem exemplò non adeò antiquo.

QUÆSTIO I.

An Nominatio differat à presentatione?

1. Differentiam inter Nominationem & presentationem assignat Matta de *Confissarial. caus. sèl. 17. num. 6.* quòd, qui nominandi gaudet facultate, tempore vacationis unum tantùm nominare possit, non autem plures; qui nominatus, si recusetur à Papa, tunc alterum nominare possit, ac proinde nominare secundum nequeat, nisi à die recusationis primi; & si secundus etiam fuerit reprobatus, tertium nominare haud liceat: cum econtra, qui habet facultatem presentandi, plures presentare valeat, cumulativè tamen, non recedendò à primo; & si plures presentaverit, cæteris paribùs detur locus gratificationi; aliàs, qui potior seu primò locò presentatus est, præferri debeat.

2. Verùm hæc differentia plurimum differt à nostra tum synonymia tum definitione Nominationis, in hoc cap. à num. 3. exposita, cujus æquè in Nominatione quàm presentatione plures cumulativè assumere concessum est. Ideòque Illustriss. D. Antonius Flavius de Santis in *Exam. Confissor. cap. 13. num. 76.* non tantùm nobiscum sentit, nostramque definitionem probat, sed etiam, quòd Mattæ doctrina subsistere non videatur, asserit; solumque inter nominatum & presentatum discrimen in eo considerari posse, admittit, quòd, si habens jus nominandi plures nomi-

net, primò nominatus, si aliàs sit idoneus, præferatur, ut in terminis *Concordat. Franc. Rebuffus tit. de Reg. Pralat. nominat. lit. c. §. 1. vers. et si nominaveris duos simul &c.* & generaliter in cap. *quorundam de Elect. in 6. Felin. in cap. cum dilecta n. 5. de Rescript. Fagnan. in cap. bona memoria de Postulat. Pralat. num. 70.* at in presentatione, cumulativè factà, si presentati omnes sint æquè idonei, locus detur gratificationi, possitque Superior instituere vel confirmare, quem voluerit per text. in cap. *cum autem 24. de Jure Patronat. ubi communiter Canonistæ, & signanter Fagnanus num. 14. & 20.* cum de cætero, sicut laicus, recusatò unò nominatò, potest alterum nominare, ut patet ex *ad Concordat. Franc. & dixit Rebuffus d. l. lit. i. ita laicus, rejectò primò presentatò, potest & alterum presentare, durante adhuc tempore, quod ipsi competit ad presentandum, eumque Superior ex gratia instituere. Fagnan. in cap. cum autem n. 12. & 24. de Jure Patronat. Quòd si in utroque casu, rejectò primò nominatò vel presentatò, fuerit presentatus vel nominatus secundus, non poterit tunc amplius tertius nominari vel presentari, cum id tantùm simul facere concedatur ad litteram textus in d. cap. cum autem, & ibi Fagnanus num. 8. & Barbosa num. 2.*

QUÆSTIO II.

Quenam qualitates in personis nominandis desiderentur?

3. Enumeratae sunt aliquæ in hoc cap. à n. 17. & inter eos ex Concordatis Gallia desideratus est Gradus Magisterii seu Licentiatùs in Theologia, aut in utroque Jure, seu in alterutro &c. Et, quamvis alii Reges & Principes hisce concordatis non ligentur; observare tamen obligantur constitutiones Concilii Tridentini *sess. 22. de ref. cap. 2.* ubi generaliter in persona assumenda ad Ecclesias Cathedrales exigitur, ut antea in Universitate Studiorum Magister seu Doctor in Sacra Theologia, vel Jure Canonico, meritò sit promotus, aut publicò alicujus Academiae testimoniò idoneus ad alios docendos ostendatur. In quo advertendum

esse, monet prælaudat. D. de Santis d. cap. 13. n. 18. quòd non quilibet Licentiatùs sit capax Regiæ nominationis, sed ille tantùm, qui cum rigore examinis ad hunc gradum ascenderit, hoc est, qui per DD. examinatus, & sinè examine ad Gradum non sit receptus, ut bene explicat Rebuff. de Regia ad Pralat. *nominat. cum rigore examinis &c.* Unde solliciti esse debent DD. ait idem Vir eruditissimus, quibus admissio ad hujusmodi Gradus incumbit, ne publica illa eruditionis ac capacitatis testimonia dentur iis, qui scientià & capacitate, quam Gradus præfert, debitò non sunt instructi.

Utrum nominandus in dogmatibus Ec-

12
cle.

Quenam qualitates in personis nominandis desiderentur? 71

clesiasticis adeò exercitatus esse debeat, ut, si quid contra ea attentaverit, à Rege vel Principe nominari, vel saltem nominatus admitti nequeat, donec eisdem dogmatibus obtemperaverit, ac Ecclesiæ satisfecerit? Inquirat idem D. de Santis num. 193. & seq. atque ex eo, quòd in nominando scientia Canonum desideretur, ut relatis pluribus canonicis documentis antiquioribus probat Thomasin. de *Benefic. p. 2. lib. 1. cap. 89. num. 6.*

cap. 90. num. 1. & 8. & cap. 91. num. 12. in casu, quò eis contravenit, concludit affirmativè: cum nulli Sacerdotum liceat quidquam facere, quod PP. possit regulis obviare cap. nulli 4. *Dist. 38.* & si non obtemperet, debeat esse alienus à munere Pontificalis officii cap. nulli fas est 5. *Dist. 19.* & *Novell. Justin 6. cap. 1.* adducitque exemplum de Petro de Marca, ex simili causa ab effectu suæ nominationis suspensò.

CAPUT V.

De Collatione.

SUMMARI A.

1. Laicis non potest competere jus collationis. 2. & seqq. Neque, qui habet jus nominandi, habet etiam jus conferendi. 5. Beneficia, qua electus Episcopus in Germania tempore electionis habuit, sunt S. Pontifici reservata. 6. Alii qui dissentiant. 7. & seqq. Ipsorum fundamenta evortuntur. 12. Referuntur illi, qui reservationem extendunt ad beneficia Episcoporum, quorum provisio spectat ad alios quam S. Pontificem. 13. & seq. Refutantur. 15.

& seq. Adducitur Matta, volens, reservata esse beneficia, qua electus Episcopus ante confirmationem resignavit. 17. & seqq. Ipsius argumentis satisficit. 20. & seqq. Dilucidatur opposita Regula Cancellaria. 25. & seqq. Objecta Rota decisio infringitur. 29. & seqq. Brevis descriptio processùs, qui super requisitis in promovendis ad Ecclesias Metropolitanas, & Cathedrales formari solet.

QUÆSTIO I.

An Laicis jus collationis possit competere?

1. Resp. de Jure Communi sat certum esse, quòd Laici non possint conferre nedum aliquam Dignitatem Ecclesiasticam, sed etiam beneficium simplex: utpote cum jura ejusmodi spiritualia & Ecclesiastica à laicis nec possideri nec exerceri possint per textus complures in cap. nullus 1. 1. & seqq. *XVI. quest. 7.* Hinc, si quis habeat jus nominandi, non perinde habet jus conferendi Ecclesiam vel beneficium, ita ut concessio seu collatio, etiam si ab Ecclesiastico Patrono sit facta, ne quidem vim presentationis obtineant per cap. ult. de *Jure Patronat. ubi Abbas num. 2. D. de Santis tit. cap. 13. num. 112.* qui adeò ve-

rum hoc esse dicit, ut, si etiam privilegia collationis beneficiorum essent Regibus concessa, restringi debeant ad jus presentandi. Matta de *Jurisdic. p. 2. cap. 40. num. 19. 22. & 23.* Gonzalez ad cap. *praterea num. 1. & 7. de Jure Patronat.* Unde Superior vel alius, ad quem spectat confirmatio, non debet, admittere literas presentationis, in quibus Patronus vel alius, habens jus nominandi, se vocat Collatorem Ecclesiæ, vel beneficii, aut utitur verbis, concessionem seu collationem importantibus. Abbas in d. cap. ult. de *Jure Patronat. num. 5.* Pirhing ad eund. tit. n. 28. de Santis d. l. n. 114.

QUÆSTIO II.

An, stantibus Germaniæ Concordatis, beneficia, qua electus Episcopus tempore Electionis habuit, fiant S. Pontifici reservata?

2. Constat ex iisdem Germaniæ Concordatis, in §. *placet 3.* omnia beneficia, quallacumque fuerint, etiam si ad illa persona consueverint per electionem, seu quovis alium modum assumi, qua promoti per nos seu auctoritate nostra (id est, Pontificia) ad Patriarchatum, Archiepiscopatum, & Episcopatum Ecclesiarum, nec non Monasteriorum regimini obtinebant tempore promotionis de ipsis factarum, nunc quomodocumque vacantia, aut imposterum vacantia &c. dispositioni & provisioni Apostolica reservari.

Quò non attentò, scripserunt aliqui, quòd beneficia vacantia per promotionem ad Episcopatum non sint Apostolicæ Sedi privativè quoad alios omninò Collatores, reservata, quando illa promotio seu provisio Episcopi fit per electionem Capitularem: quia scilicet, qui promoventur per electionem Capituli, dum jus acquirunt ex ipsa electione per cap. cum inter 21. de *Elect.* non dicuntur propriè à Sede Apostolica promoti, cujus postmodum impertita confirmatio pro actu justitiæ

tia necessario habenda, & sic consideranda venit dispositio Juris Communis *cap. cum in causis 7. §. cum vero de Elect. per.* quod Ordinarii Collatores possunt beneficia sic vacantis conferre, ut notat Glossa in *Clem. 1. v. collatio ut litend.* At contra hos pugnat manifesta Rotæ Rom. decisio, quæ est § 18. in *recont. p. 19. num. 5. & seqq.* siquidem, tametsi ad Episcopatum quis promoveri dicatur per electionem Capitularem, hæc tamen promotio non est perfecta aut rigorose talis, utpote juxta *cit. cap. cum inter 21. de Elect. habens solummodo cum sponsalibus de futuro aliquam similitudinem, neque jus aliud, quam ad rem tribuens; perfecta autem, propria, & completa promotio provenit à Sede Apostolica, cujus est electionem examinare, & si Canonica fuerit, electum confirmare, ac mediante Confirmatione ipsi jus in re conferre per ea, quæ dicta sunt in cap. 1. hujus libri à num. 481. Nihil dicendò, quòd S. Pontifex juxta Concordata §. item placet 4. possit etiam ex causa rationabili & evidenti electum non confirmare, sed vel de illo vel de alio providere. Cæteròquid admittendum foret, in Concordatis Germaniæ aut sibi invicem contraria reperiri, aut otiosa & inutilia: cum enim in §. placet 3. essent reservata dignitates & beneficia, quæ promoti ad Episcopatus Germaniæ tempore promotionis possident; in §. autem subsequenti 4. omnibus Germaniæ Capitulis Cathedralibus liberum jus eligendi Episcopum adstruatur: utique sublequens hæc dispositio deberet prorsus invertere anteriorem, aut reddere nugatoriam, si verum esset, quòd electi Germaniæ Episcopi sint à Capitulis Cathedralibus promoti, non vero à S. Pontifice: quippe cum hõc modò cessaret omnis reservatio. Rota d. l. num. 13. & 14.*

Et sane, si quis Extravagantem ad Regimen, prout inseritur Corpori Juris in *tit. de Prab. studiosè legat, facile deprehender, illius Authorem, Benedictum XII. tantum loqui de beneficiis, quæ à suo Antecessore Joanne XXII. & à seipso vi reservationis ob promotionem ad majores dignitates conferri*

debuissent; neque eorum reservationem ultra, quam vixerit idem Benedictus, durasse; adeoque non potest intelligi de alia promotione, nisi quæ ab ipso Papa immediatè peragitur.

Equidem alii longius protendunt citatum passum ex Concordatis, atque etiam ea beneficia Sedi Apostolicæ reservata volunt, quæ obtinebant promoti ad Episcopatus per illos, qui ex indulto Apostolico jus plenariæ collationis habent, nullâ aliâ confirmatione ex parte S. Pontificis requisitâ: idque deduci putant ex d. §. placet 3. Concordat. ubi non tantum reservantur beneficia promotorum immediatè per S. Pontificem in verb. *per Nos, sed etiam mediatè in verb. sive auctoritate nostra, id est, mediante indulto, quod auctoritate Apostolica concessum est.* Sed in alleg. 13. Rotæ decisione in num. 6. tametsi hoc argumentum fuerit propositum, id tamen in questionem noluerunt DD. assumere; & rectè: quia, si quis immediatè ad Episcopatum promoveatur ab alio, quam Papa, atque ab eo non tantum nominetur, sed etiam confirmetur, plane non potest in rei proprietate dici promotus à S. Pontifice vel Sede Apostolica; nisi velimus asserere, omnes omnino, qui beneficium aliquod Ecclesiasticum aut dignitatem à quocunque, sive mediante presentatione, sive electione, sive collatione consequuntur, à Sede Apostolica esse promotos, à qua, tanquam fonte totius Juris Ecclesiastici, jus providendi de beneficiis & dignitatibus originaliter profuxit. Sane hæc extensio nequit habere locum in beneficiis, quæ possident quatuor Episcopi, ab Archi-Præsule & Metropolitano Salisburgensi promoti: cum enim jus plenariæ collationis non tam ex indulto Apostolico quam *jura Metropolitico* quoad hoc Episcopatus Salisburgensi Archi-Episcopo competat, ut dicitur fatetur Clemens VII. in sua Bulla, relatâ in *Histor. Salisburgens. pag. 1004.* præfati Episcopi non possunt in sensu Juris dici fuisse promoti auctoritate Sedis Apostolicæ, sed auctoritate Metropolitana, penes Archi-Antistites Salisburgenses residentem.

QUÆSTIO III.

An, si electus Episcopus sua beneficia, sive sint electiva sive non-electiva, resignet ante confirmationem, fiant S. Pontifici reservata?

15 **M**atta de *Caus. Consistoriali sect. 19. §. 5. n. 38.* cum aliis, quos nominavi hoc *cap. n. 36.* asserit, primum effectum electionis esse, quòd beneficia quæcunque electi in Episcopum apud Sedem Apostolicam vacare faciat, *Extravag. ad regimen de Prabend. & Reg. 26. Cancellar. Apostol. Rota apud Brand. ad Concordat. German. quæst. 12. notab. 3.* Quod valde, inquit, urget contra Capitula Germaniæ, quæ ab electo in Episcopum recipiunt dignitatis, quam prius habebat, renuntiationem, eamque conferunt, & quidem nulliter, cum tales dignitates & præbendæ Papæ

provisioni sint reservatæ. *Egid. decis. 498.* & intra tempus electionis & confirmationis electus confirmandus beneficia resignare minime potest, per Jura supra citata.

Mihi hæc Jura non sunt incognita, utpote jam relatâ, & cum reservatione congrua diluta in *cit. hoc cap. à num. 39.* Ut tamen, quæ in eodem loco breviter comprehensa erant, paulò latius extendantur, imprimis attingere juvat *Extravag. ad Regimen, ipsi Concordatis insertam, confirmatamque.* In hac beneficia, etiam electiva, Sacræ Sedis reservantur, quæ promoti (ut loquitur Pontifex)

tifex) per nos seu auctoritate nostra ad Patriarchatum, Archi-Episcopatum, & Episcopatum Ecclesiasticum, nec non Monasteriorum virginum obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum.

19 Jam verò patet ex num. 3. per promotionem veram & perfectam, nomine Sedis Apostolicæ factam, intelligi confirmationem, quæ, examinata & probatâ electione, à Papa expeditur. Ergo, si electus in Episcopum, antequam Confirmationem adipiscatur, beneficia sua resignet, tempore promotionis illa non amplius obtinet; consequenter ejusmodi resignata beneficia vi & virtute d. *Extravagantis* non sunt Apostolica provisioni reservata.

20 Quod attinet Regulam Cancellariæ Apostolicæ, quæ apud alios est 27. aut 28. verum equidem est, quòd illa cassus & irritas pronuntiet quascunque collationis & provisiones beneficiorum, quæ per promouendos vel assumendos ad quascunque Prælaturas inter illarum vacationis & hujusmodi promotionis tempora simpliciter, vel ex causa permutationis, ubicunque resignari, vel alias dimitti contigerit: attamen in casu proposito eò minus inducit reservationem ejusmodi beneficiorum, quòd à pluribus defenditur, stantibus Germaniæ Concordatis, non admitti alias reservationes, ac quæ ibidem nominatim fuerunt expressæ: beneficii autem electivi reservatio in nostris terminis non legitur in Concordatis nominatim expressa; indeque in Germania locum habere non poterit. Et profectò, si præfata Regula vim aliquam fortiretur in Germania, deberent etiam illa beneficia resignata esse reservata, quæ obtinet electus ad illas quocunque Prælaturas, quarum confirmatio ad summam Sedem immediatè non spectat, propter verba generalia ad quascunque Prælaturas &c. cujusmodi reservatio ab ipsis Auctoribus contrariæ sententiæ vix admittetur.

21 Neque dicas: per Concordata non tolli omnes Regulas Cancellariæ, præsertim mox allegatam, utpote quæ solum est declaratoria *Extravagantis ad regimen, in Concordatis confirmatæ.*

22 Resp. enim, per Concordata non tolli alias Cancellariæ Regulas, ac quæ novas, &

in Concordatis non comprehensas reservationes, inducunt: atqui ex dictis liquefit, per allegatam Regulam induci novam reservationem, in Concordatis non comprehensam, quatenus non tam declarat, quam potius extendit *cit. Extravagantem*, dum reservationem, quæ ibidem ad sola beneficia, promotionis seu confirmationis tempore obtenta, coarctatur, ad ea quoque beneficia, quæ promotionis seu confirmationis tempore non amplius habentur, ampliatur, & dilatat, sicque novam reservationem reipsa inducit.

Deveniendò ad decisionem Rotæ, quam asserit Branden ad *Concordat. post quæst. 12. notab. 3.* fatetur ipsemet, in prima propositione causæ, factâ Anno 1588. die 9. Martii, Dominos conclusisse, Præposituram Paderbornensem non esse reservatam, ex ea ratione, quòd *cit. Reg. Cancellariæ* non deroget Concordatis, in qua similis reservatio haud reperitur; ubi autem causâ iterum propositâ die 30. Maji eòdem annò Dominos à decisionis recessisse, asserit idem Branden, rationem communem Dominorum non fuisse, ait, *cit. Regulam* (licet aliqui in ea se fundaverint) sed quia existimabant, eandem Præposituram, veluti primam dignitatem post Pontificalem, in ipsis Concordatis esse reservatam; non obstante, quòd per speciale indultum facta sit electiva: ex quo epim in Concordatis antea disponitur de beneficiis electivis, & postea in §. *de cæteris vero* subjicitur exceptio de prima dignitate post Pontificalem, intelligitur etiam de electivis: quia exceptio debet esse de regula. Quam ipsa tamen ratio, ut ingenuè confitear, non satis assequor: neque enim *cit. §. de cæteris vero* intelligi potest de Præposituris electivis, quæ hõc ipsò, quòd earum provisio spectet ad electionem Capituli, non possunt ad provisionem & reservationem Apostolicam pertinere. Interim in ordine ad nostrum propositum sufficit, quòd per sæpe *cit. Reg. Cancellariæ* beneficia, ante confirmationem ab electo Episcopo resignata, etiam in sententiæ Rotæ Romanæ non efficiantur reservata.

QUÆSTIO IV.

Qualiter processus formentur super requisitis in promovendis ad Metropolitanas & Cathedrales Ecclesias?

29 **S**i quis ad Ecclesiam Metropolitanam aut Cathedralis electione, postulatione, nominatione, aut aliò quovis modò promoveatur, ac confirmatio spectet ad Sedem Apostolicam, priusquam ea concedatur, formatur processus super virtutibus & qualitatibus, ætate, legitimis natalibus, Ordine Sacro, & scientia promovendorum juxta formam traditam in constitutione Gregorii XIV. editâ 1. Junii 1591. quæ incipit: *onus Apostolicum* &c. Et quidem, si processus conficiendi sint extra Romanam Curiam, hoc munus

pertinet ad Legatos Sedis Apostolicæ seu Nuncios provinciarum in locis, in quibus commorantur; in quorum defectum ad Ordinarios personarum promovendarum; & his etiam deficientibus, ad Ordinarios viciniores devolvitur; debeatque hic ordo gradatim observari, nisi Romano Pontifici placuerit, per speciale mandatum alicui hoc officium committere: quò casu delegatus in principio processus de mandato speciale mentionem & fidem facere tenetur.

Sin processus in Romana Curia formentur, K.

P. Schmier Supplem. Jurispr. Canonice-Civili.

& Ecclesie providendum sit ad nominationem Imperatoris, Regis, aut Principis, id munus incumbit Cardinali, qui apud Sedem Apostolicam est Protector illius provincie, in qua sita est Ecclesia; cæteroquin proce-

lus conficitur per Cardinalem, à Papa deputandum. Quæ & alia in *ci.* Bulla Gregoriana, & apud Mattam de *Consistorial. caus. sect. 23. per tot.* uberius explicata reperiuntur.

AD CAPUT VI.

De Modis amittendi Prælaturas Ecclesiasticas.

SUMMARI.

1. Neque tacita renuntiatio; 2. & seq. Neque expressa certam formulam desiderat. 4. & seq. Explicatur Extravagans execrabilis. 6. Matrimonium, à beneficiato Clerico in minoribus contractum, est species tacite renuntiationis. 7. Contradicit Leuenius. 8. & seq. Resellitur. 10. & seqq. Stabilitur sententia, docens, beneficiatum, religionem ingressum, non posse re-

nunciare beneficio ante Professionem. 15. Beneficiato resignanti, re adhuc integrâ, penitere licet. 16. & seqq. Exponitur, quandònam res desinat esse integra. 21. & seq. Si resignatio fiat in favorem sub conditione, eâ non purificatâ, non inducitur reservatio ob omissionem publicationem. 23. & seq. Satisfactio objectioni.

QUÆSTIO I.

Quæ verborum formulâ utendum sit in renuntiatione Dignitatum aut Beneficiorum Ecclesiasticorum?

1. Renuntiationem tacitam, de qua diximus in *hoc cap. num. 12.* non indigere certâ aliquâ verborum formulâ, patet ex eo, quod ipsò factò inducatur; potestque probari ex *cap. de multa 28. de Præbend.* ubi, qui secundum beneficium, incompatible cum primo, recepit, priori ipsò factò privatus declaratur, daturque illi, ad quem spectat collatio, facultas id liberè conferendi. Renuntiationem expressam quoque non habere opus certâ formulâ verborum, supponere videntur Pignatell. *tom. 10. consulti. 17. num. 1.* Leuen. in *Foro Benefic. p. 3. quæst. 235. num. 1.* Neque enim à Jure quidpiam circa hoc præscriptum legitur; ideoque quævis verba, animum dimittendi beneficii significantia, sufficiant. Concludit exinde *ci.* Pignatell. *d. num. 1. & 2.* in casu, quò Dignitas

electiva vacat per resignationem, posse ad Electionem procedi, etiamsi non constet judicialiter de vacatura, sed notitia aliunde quomodocumque habetur, etiam per famam, prout Rota Romana judicavit apud Garziam de *Benefic. p. 10. cap. 2. num. 31. & 33.*

Equidem in *Extravag. execrabilis* Joannis XXII. de *Præbend.* requiritur, ut fiat dimissio beneficii sub testimonio publico verbaliter & realiter cum effectu. Sed, præterquam quòd illa dimissio non sit spontanea, ex quo, qui consequitur beneficium alterum, cum priori incompatible, hoc tenetur dimittere explicatò modò; insuper per *ly verbaliter* non denotatur certa verborum formula; & ideo quævis loquendi ratio, explicans mentem, feriam cedentis, sufficit.

QUÆSTIO II.

Utrùm contractus matrimonii, à Clerico beneficiato, in minoribus constituto, initus habeat speciem tacite renuntiationis?

1. Pro specie & exemplo tacite renuntiationis in *hoc cap. num. 12.* cum Parisio statuiamus matrimonium, à Clerico beneficiato, qui in minoribus constitutus est, contractum. Cui quidem refragatur Leuenius in *Foro benefic. p. 3. q. 235.* quia abdicatio aut vacatio beneficii non potest adscribi voluntati resignantis, sed authoritati Legis Canonice, Clericos conjugatos ipsò factò beneficiò privantis. Quia verò ipsemet Leuenius *d. 4.* resignationem tacitam describit,

quæ ex ipsius Juris Interpretatione & ex actu directe contrario retentioni beneficii per consequentiam colligitur, dum quis facit, quòd positò, ex ipsius Juris constitutione amittitur beneficium, seu retineri nequit: non video, cur matrimonialis contractus, tanquam actus, ex Juris constitutione directe contrarius beneficio juxta *cap. si qui 1. cap. quod à 10 3. cap. diversis 5. de Cleric. conjugat.* nequeat pro tacita beneficii renuntiatione allegari.

QUÆ-

QUÆSTIO III.

Valeatne resignatio beneficii à Novitio ante duos menses proximos ante professionem?

10. Non valere, dictum est in *hoc cap. à n. 33.* quæ sententia, teste Eminentiss. Vincentio Petra ad *Consist. Apostol. 10. 3. pag. 379. num. 20.* est communior, atque, ut perhibet in *num. 18.* jam pridem à S. Congregatione Concilii decisa. Et licet Pius V. Summus Pontifex, relatâ sibi S. Congregationis sententiâ dixisse feratur, se non credere, quòd renuntiatio beneficii sub dispositione Concilii Trident. *sess. 25. de Regular. cap. 16.* comprehendatur; ideoque in casu eveniente Sanctissimum esse consulendum, suaserit Fagnanus in *cap. statutum de Regular. num. 19.* Attamen sententiam nostram non solum Rota Romana fuit amplexa in celebri causa *Ferrariensi. Canoniatùs* die 1. Aprilis 1697. & 10. Januarii 1698. & 5. Martii eòd. annò, & 3. Aprilis 1699. & 11. Decembr. hòc ipsò annò, de quibus decisionibus videndus Pitonius *co. 1.*

discept. 6. sed etiam alterata S. Congregatio Concilii post Pium V. eandem opinionem semper tenuit, veluti testatur *ci.* Petra *pag. 380. num. 22.* & in *num. seq.* in doctrinæ consequentiam superaddit, quòd, si agatur de ealù, quòd professus post plures annos nullitatem professionis canonizari obtinuerit, recuperet beneficia, etiam ab aliis possessa, prout est in bonis temporalibus; secus, si ex alia causa exierit, vel dispensativè habitu clericali se induerit, licet sit capax aliorum beneficiorum. Corrad. in *praxi benefic. lib. 5. cap. 1. num. 3. vers. & est hic notandum.* Paris. de *Resignat. lib. 3. quæst. 13. num. 15.* quia in primo casu reducitur professio ad non esse ex sui initio; non autem in secundo, ut etiam innuit *ci.* Corrad. in *praxi dispensat. lib. 6. cap. 3. numer. 20. f. casuum &c.*

QUÆSTIO IV.

An resignanti beneficium liceat penitere?

15. Re adhuc integrâ resignanti poenitentiam esse licitam, vix aliquis dubitat ob *Clam. un. de Renuntiatis.* in qua, si quis mandatarium ad resignandum constituerit, supponitur, eidem competere facultatem, mandatum, re adhuc integrâ, revocandi. Card. de Luca de *Benefic. disc. 38. n. 2.* Quandònam verò res non amplius censetur esse integra? In resignationibus, factis in manus Ordinarii, facile est, judicare, quando scilicet ab Ordinario, in cujus manibus est facienda, fuit admissa per *cap. admonet 4. d. 1.* De resignationibus autem, factis in Curia Romana, præfatus Card. *num. 4. & 5.* insinuat, antiquitus occurrisse difficultatem; hodie verò ex moderniori stylo illam cessare, nec prius resignationem esse perfectam, quam si consensus fuerit præstitus in Cancellaria, vel per ipsum resignantem, vel per procuratorem, & in libris extensus; non attentò, an supplicatio prius signata, vel data esset; quod etiam dilucidè habetur in *Reg. Cancell. 40. sen 41.* quam materiam illustrat Paris. *lib. 9. q. 8.* Jamque in *hoc*

cap. n. 122. observatum legitur, non censere beneficium in curia resignatum prius vacare, quam resignans, post acceptatam renuntiationem de novo consensum præstiterit.

Major tamen est difficultas, quando resignans constituit mandatarium in Curia, & postea mandatum revocavit, mandatarium verò nihilominus consensum in Cancellaria formaliter præstitit. Sed & hanc difficultatem per Rotam decisum fuisse, meminit Card. de Luca *ci. disc. num. 7.* cum distinctione: aut enim agitur de certa & simplici resignatione, & tunc revocatio mandati notificanda est vel procuratori, vel Papæ, mediante ejus dimissione seu repositione in Dataria, ac apud Officiales, qui sunt illius organum; aut verò agitur de renuntiatione in favorem certæ personæ, & tunc sufficiens notificatio ipsi principali, cujus favore resignatio erat facienda; vel aliàs certa noticia de facta revocatione. Rota in *rec. p. 6. decis. 130. n. 24. & seqq.* & apud Dunozzet *decis. 881. n. 10.* Parisius de *Resignat. d. lib. 9. quæst. 27. per tot.* præsertim *num. 10.*

QUÆSTIO V.

An resignatio, in favorem personæ sub certis conditionibus facta, iis non purificatis, faciat vacare beneficium ob omissionem publicationem?

21. Discutit hanc quæstionem *ci.* Cardin. de Luca *disc. 39.* referendò casum Heredensem, resolvitque negativè. Rationem dat generalem: quia resignatio ad favorem

certæ personæ nullatenus aufert jus vel professionem à resignante, donec illa validè ac perfectè suum effectum sortiatur in persona resignantii: ubi autem non purificatur aut

K 2

adi m.

adimplentur conditiones, sub quibus, & non aliàs erant facta resignatio, resignatio suum effectum in persona resignatarii non consequitur, sed evanescit actus in radice, ac si nunquam fuisset initus: ideòque etiam non subintrat necessitas publicationis, ex quo non entis nullæ sunt qualitates. Rota in recent. part. 9. decis. 90. num. 10. & seqq.

23 Nec refert, an conditiones illæ, sub quibus & non aliàs intenta erat resignatio, con-

tineant in se aliquod simoniacum, puta reservationem certæ pensionis, alteriusve temporalis: quoniam, si resignatio (velut hic supponitur) fiat in manus Papæ, & conditiones appositæ referantur ad beneplacitum Apostolicum cum clausula & non aliàs, nulla committitur simonia, cum versetur in tali materia, in qua S. Pontifex saltem indirectè dispensare potest. sit. Card. n. ult. & disc. 36. à n. 22.

SUPPLEMENTUM
AD
TRACTATUM IV.
DE
POTESTATE ORDINIS.

CAPUT I.
De Natura, Origine, & Diversitate Potestatis
Ordinis.

SUMMARI A.

1. Prima tonsura non est Ordo Sacramentalis. 2. & seqq. Obijciuntur varii textus. 8. & 9. Resp. ad cap. 11. de Et. & qual. præfic. 10. Ad cap. 1. Dist. 21. 11. Ad Concil. Trident. 12. & 13. Ad Bullam Sixtin. 14. Ad Pontificale Romanum. 15. Ad rationem.	16. Sacerdotium est Sacramentum. 17. De Episcopatu remissivè. 18. & seqq. Etiam Diaconatus & Sub-Diaconatus est Sacramentum. 21. & seqq. De Minoribus Ordinibus idem quoque asseritur. 25. Declaratur, quæ ratione Ordo sit unum Sacramentum.

QUÆSTIO I.

An prima tonsura sit Ordo?

1 **M**aneo in mea distinctione, datâ in hoc cap. n. 38. & seq. ubi non aliter primam tonsuram inter Ordines referendam asserui, ac quatenus dicit statum, aut certam vivendi rationem, aut gradum & excellentiam.

2 Inter Recentiores, qui oppositum tenent, P. Pichler ad tit. de Tempor. Ordinat. pro prima tonsura, quod sit Ordo Sacramentalis, objicit I. cap. cum contingat 11. de Et. & qualis. præfic. ubi Innocentius III. ad præviam interrogationem, an Abbates, conferendò primam tonsuram, conferant Clericatus Ordinem? respondit, quod conferatur; utique non intelligens Ordinem Clericalem improprie talem, de quo nemo dubitavit; sed verum & Sacramentalem: utpote cum verba Pontificis, decisivè loquentis, non sint improprianda. II. cap. clericos 1. Dist. 21. cap.

non oportet 2. Dist. 44. cap. si quis Episcopus 6. XXVII. quest. 1. ubi psalmistæ, cujus generis censentur primâ tonsurâ initiati, numerantur inter Clericos & ordinatos. III. Concil. Trident. sess. 21. de ref. cap. 1. ubi pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam clericalis tonsuræ, prohibetur quidquam accipi. IV. Bullam Sixti V. quæ incipit Sanctum, editam anno 1589. non Jan. in verb. ad suscipiendum clericalem characterem, aliòve Ordines. V. Pontificale Romanum, quod in tit. de Ordinib. conferend. adhibet hæc verba: pro Clericis ordinandis parentur forfices pro incidendis capillis &c. VI. quia in prima tonsura cernitur specialis materia, puta vestis alba seu superpelliceum & raso capillorum; item particularis forma, consistens in verbis: induas te Dominus &c. vel oremus Dominum nostrum JESUM Christi-

sum &c.

sum &c. item particularis potestas ad certum ministerium sacrum, ad cantandos psalmos, lectiones, & responsoria &c.

8 Ut verò compertum sit, relatis objectionibus non infringi distinctionem nostram, ad singulas devenio, & Resp. ad I. Innocentium III. nequaquam definiisse, aut definire voluisse, quod prima tonsura sit Ordo Sacramentalis: quæsitus enim ab Archi-Episcopo Rothomagensi, an Laicis, ad Monasteria convolantibus, clericalis ordo conferatur, quando à suis Abbatibus tonsurantur? Respondit, utique clericalem ordinem conferri, si Abbates, existentes in Ordine Sacerdotii, & ab Episcopo benedicti, juxta formam, ab Ecclesia præscriptam, ejusmodi Laicis tonsuram impertiantur. Hic verò nec verbum occurrit de Ordine Sacramentali, sed clericali duotaxat, qui solummodò denotat gradum seu statum clericalem, ad quem Laici, tonsurâ insigniti, elevantur. Voluit namque Pontifex indicare, primam tonsuram operari eundem effectum, sive conferatur ab Episcopo, sive ab Abbate Sacerdote, & benedicto, qui ex privilegio, clausò in Corpore Juris, facultatem habet, Regularibus sibi subditis primam tonsuram & Ordines Minores impertiendi.

9 Resp. ad II. tonsuratos, si cum psalmistis æquiparentur, tam parum inter ordinatos Ordine Sacramentali recenseri posse, quàm parum psallendi munus, solitariè consideratum, ad dignitatem Sacramenti ascendit: psallere siquidem, aut psalmos cantare officium est, non solum Clericis, sed etiam Laicis conveniens, velut inter alia constat ex cap. presbyter 1. de Celebrat. Missar. ubi statutum legitur, quod Presbyteri seu Parochi diligenter horas Canonicas horis competentibus juxta possibilitatem aut à se, aut scholaribus suis publice complere teneantur.

11 Resp. ad III. quòd, si Concil. Tridentinum sub termino generali quorumcumque Ordinum voluisset comprehendere primam tonsuram, non opus fuisset speciali mentione & extensione etiam clericalis tonsuræ. Adeòque ma-

gis indigitare voluit, sub nomine Ordinum non intelligi primam tonsuram, quam ideò cum particula augmentativa etiam Ordinibus subjunxit, quia materia, ibidem tractata, nempe collatio Ordinum, gratis faciendâ, videtur æquè adaptari primæ tonsuræ, quatenus ex 101. tit. de Simonia, & ne aliquid pro spiritualibus exigatur vel promittatur, constat, nihil temporale pro similibus functionibus spiritualibus dari vel recipi posse.

Ad IV. Resp. in Bulla Sixtina per clericalem characterem non denotari characterem Sacramentalem, animò Divinitus impressum (de hac quippe impressione silent tum SS. Cannones tum PP. testimonia) sed characterem aliquem externum, & honorificum, qui tonsuratos è statu sæculari extrahat & collocet in statu & conditione clericali, sicque sit signum distinctivum Clerici à Laico: & quòd immediatè subnectat, aliòve Ordines, non fieri comparisonem aut æquiparationem tonsuræ cum Ordinibus in sensu stricto, sed in sensu latiori, quatenus indecens est, ut, qui vel Clericalem Ordinem, qui per tonsuram confertur, vel alios & Sacramentales Ordines recipere cupit, dignum & idoneum antea se reddat.

Ad V. Resp. eadem ratione, quâ prima tonsura dicitur Ordo in sensu largiori, ejusdem quoque collationem vocari ordinationem: cæteròquin Pontificale Romanum aperte distinguit tonsuram ab Ordinibus, dum titulus de Clerico faciendâ præmittitur, & deinde primùm substituuntur tituli de Ordinatione.

Ad VI. Resp. materiam & formam, in prima tonsura adhiberi solitam, nihil aliud præferre, quàm mutationem & transitum de statu laicali ad clericalem, vi cujus tonsuratus hominem veterem ac mundanum exuere, ac novum & spirituales induere tenetur; neque ullam specialem potestatem, ad ministerium altaris relatam, per tonsuram tribui: cum psalmos cantare non tantùm laicis ex n. 10. commune sit, sed etiam cum Altaris Sacramento nullam prorsus connexionem habeat.

QUÆSTIO II.

An omnes Ordines, tum Majores, tum Minores, sint Sacramentum?

16 **S**acerdotium esse verum Sacramentum, à Christo Domino in ultima cæna institutum, de fide est, clarèque definitur in Sacra Synodo Trident. sess. 23. cap. 1. ibi: Sacrificium & Sacerdotium ita DEI ordinatione conjuncta sunt, ut utrumque in omni Lege extiterit. Cum igitur in novo Testamento Sanctum Eucharistia Sacrificium visibile ex Domini institutione Catholica Ecclesia acceperit; fateri etiam oportet, in ea novum esse visibile & externum Sacerdotium, in quod vetus translatus est. Hoc autem ab eodem Domino Salvatore nostro institutum esse, at-

que Apostolis eorumque Successoribus in Sacerdotio potestatem traditam consecrandi, offerendi, & ministrandi Corpus & Sanguinem ejus, nec non & peccata dimittendi, & retinendi, sacra littera ostendunt, & Catholica Ecclesia traditio semper docuit.

Quid de Episcopatu sentiendum, & an ne dicendus sit Ordo distinctus adæquatè à Sacerdotio? Ventilatum invenies in hoc cap. à num. 43.

De Diaconatu & Sub-Diaconatu plerique conveniunt, utrumque esse Sacramentum: nam

nam quoad Diaconatum constat ex *Act. Apostol. cap. 6. & 9.* primos septem Diaconos fuisse ordinatos ab Apostolis per impositionem manuum, quâ alias conferuntur Sacramenta

29 & gratia Sacramentalis: quoad Sub-Diaconatum admodum luculenter innuit Concilium Florentium in *Decret. Eug. ubi*, dum deciditur, materiam Sacramenti Ordinis esse rem illam, quæ traditur ab Episcopo, statim subnectitur exemplum de Sacerdotio, Diaconatu, & Sub-Diaconatu: & præter hæc Concil. Trident. *sess. cap. 2.* aperte suffragatur in *verb. non solum de Sacerdotibus, sed & de Diaconis sacra litera apertam mentionem faciunt &c.* & infra: *Sub-Diaconatus ad majores Ordines à Patribus & sacris Conciliis refertur.*

21 Circa Minores Ordines, licet aliqui dissentiant, uti videre licet apud Clericatum de *Sacram. Ord. decis. 6. num. 19.* communius receptum est, omnes & singulos esse Sacramenta: tum quia Concil. Florent. *d. l. ubi* eorum materiam & formam indicat in *verb. & similiter de aliis* (id est quatuor Minoribus) per verum ad sua ministeria pertinentium assignationem; & paulò post: *& sic de aliorum Ordinum formis, prout in Pontificali Romano continetur*: tum quia Concil. Trid. *d. sess. 23. cap. 2. cum autem*, inquit, *Divina res sit tam Sancti Sacerdotii ministerium, consentaneum fuit, quo dignius & majori cum veneratione exerceri posset, ut in Ecclesia ordinatissima dispositione plures & diversi essent Ministrorum Ordines, qui Sacerdotio ex officio deservirent, ita distributi, ut, qui*

jam clericali Tonsurâ insigniti essent, per Minores ad Majores ascenderent &c. & statim infra: ab ipso Ecclesia initio sequentium Ordinum nomina, atque uniuscunq; eorum propria ministeria, Sub-Diaconi scilicet, Acolythis, Exorcista, Lectoris, & Ostiarii, in usu fuisse cognoscuntur, quamvis non pari gradu: tum quia idem Concil. in *cap. 3.* mox generationem infert, *cum Scriptura, inquit, testimonio, Apostolica traditione, & Patrum unanimi consensu perspicuum sit, per sacram ordinationem, qua verbis & signis exterioribus perficitur, gratiam conferri, dubitare nemo debet, Ordinem esse verè & propriè unum ex septem sancta Ecclesia Sacramentis: tum quia in eod. l. can. 2. si quis dixerit, n. 24. præter Sacerdotes non esse in Ecclesia Catholica alias Ordines, & Majores & Minores, per quos velis gradus quosdam ad Sacerdotium tendatur, anathema sit; uti etiam in can. 3. anathema in eum statuitur, qui dixerit, Ordinem sive sacram ordinationem non esse verè & propriè Sacramentum, à Christo Domino institutum.*

Ne tamen ex hac Ordinum distincta varietate sequi putes Sacramentorum multiplicatam ultra septem, Theologi rem ita declarant, quòd Sacramentum Ordinis sit unum duntaxat Sacramentum unitate generis & finis, in quantum omnes Ordines ordinantur ad Sacrosanctam Eucharistiam administrandam, & ultimari compleatur in Sacerdotio. Vid. Cleric. *d. decis. 6. num. 28. & seqq.* & Eximius P. Cherubinus Mayr de *Ordin. Hierarch. part. 2. dist. 1. cap. 6. num. 99.*

CAPUT II.

De Ministro, per quem Potestas Ordinis exercetur.

SUMMARIA.

Ab Episcopis censuratis, non-denunciatis, licetè & validè recipiuntur Ordines. 2. & 3. Extravag. Martini V. non est in dubium erabenda. 4. Ordinati per simoniam sunt ab Ordinibus suspensè. 5. & seq. Abbates, etiam non-benedicti, ex privilegio possunt Ordines minores conferre. 7. & 8. De Novitiis & Oblatis, quod nequeant à suis Abbatibus ordinari, refertur sententia Cardin. Petra. 9. Etsi gaudeant privilegio fori. 10. Alienis subditis validè saltem hi Ordines conferuntur. 11. & seq. Ex Delegatione Pontificia etiam simplex Sacerdos Ordinem Diaconatus

& Sub-Diaconatus conferre potest. 13. & seqq. Impugnatur privilegium Cisterciensium. 16. & seqq. Defenditur in ordine ad scopum nostrum. 19. An subditi, non ordinati à proprio Episcopo, possint appellare? Ratio dubitandi. 20. Arctatè ratione beneficii possunt appellare. 21. Alii nentiquam. 22. Nec illi, qui beneficium, necdum actu obtinent. 23. Nisi beneficium sit pro certo ordine personarum. 24. An aliquis jam habeat Sub-Diaconatum. 25. & seq. Conceditur tamen gravatis recursus ad S. Congregationem. 17. Esto Regulares sint.

QUÆSTIO I.

Quid judicandum sit de Episcopis censuratis quoad Ordinum collationem?

DE his abundè discurremus in *præf. cap. à num. 26.* Quæ omnia confirmat Eminentiss. Petra in *Comment. ad Constit. Apostol. tom. 1. pag. 306. à num. 27. & pag. seq. n. 32. & 33.* ubi nobiscum adducit Extravag. Martini V. ad evitanda scandala, cujus tenore non tantum validè sed etiam licitè & quoad usum quis ordinatur ab Episcopo suspenso vel excommunicato, si is publicè ut talis non fuerit declaratus; idque providè dispositum fuisse, advertit, ne prætextu simulato simoniæ vel alterius delicti proprios Episcopos subditi negligenter, ac de suis Pastoribus & Patribus Judices agerent. Et licet aliqui dubitaverint de dicta Extravaganti, quasi à D. Antonino in *summa part. 3. tit. 25. cap. 3. primò* illius mentio sit facta; attamen, ut

notat idem Petra, ejus legalitas comprobatur necdum ab innumeris Doctoribus, sed ab usu communi, Ecclesie consensu jam diu firmatò ac receptò. Suarez de *Censur. disp. 9. sect. 2. n. 5.* eamque Constitutionibus Synodialibus Dioecesis Pampelonenfis, jam Anno 1532. editis, insertam fuisse, perhibet noster P. Petrus de Murga in *Comment. ad Constit. Apostol. nominatim ad Constit. 6. & 2. Alexandri IV. num. 403.*

Limitandam verò hanc Extravag. merito judicat *cit. Petra pag. 309. n. 39.* in iis, qui Ordines ab Episcopo censurato, etiam non-declarato, simoniacè recipiunt: hos si quidem, cum delicti participes se faciant, ipsò jure ab Ordinibus suspensos esse, patet ex Extrav. cum *detestabile 2. de Simonia inter comm.*

QUÆSTIO II.

An & qualiter Prelati Regulares possint conferre Ordines Minores?

Multa quoad hunc articulum disputavimus in *hoc cap. à num. 50.* Igitur, ut nihil eorum repetamus, solum appendicis loco adjungimus I. Prelatis Regularibus per se loquendò jus conferendi Ordines Minores solummodò competere, quando sunt benedicti; ita tamen, ut si à Sede Apostolica privilegium acceperint, ea omnia faciendi, quæ possunt Abbates benedicti, suis subditis Regularibus Tonsuram & Ordines Minores conferre, aliaque Pontificalia in sui Ordinis Monasteriorum Ecclesiis & limitibus exercere valeant; prout à S. Congregatione Concilii resolutum, per Clementem VIII. Anno 1596. die 2. Augusti in forma Brevis in favorem Congregationis Benedictina Vallisoletanæ in Hispania confirmatum, & iterum Anno 1647. 16. Martii à Sacra Congregat. in Cathanen. & Panormitana, & recenter in Bratislav. Anno 1724. die 12. Febr. declaratum fuisse, refert Eminentiss. Petra in *Comment. ad Constit. Apostol. tom. 5. pag. 314. num. 34.*

II. quoad Novitios ab eodem Eminentiss. Petra *tract. 1. pag. 338. num. 18.* illam opinionem veram censei, quæ docet, eos à suis Abbatibus Ordines Minores recipere non posse ob decretum Clem. VIII. quod voluit, ut ordinandi sint subditi Regulares, quales non sunt Novitii ante professionem: cum Regulares dici nequeant, nisi Regulam pro-

fiteantur; concordante Concil. Trident. *sess. 23. de Reformat. cap. 10. ibi: qui Regularis sibi subditi non sit.* Imò & Oblatis, qui licet gestent habitum Regularem, & in claustris sub obedientia Abbatis vivant, vota tamen solennia non emittunt, Ordines ab Abbatibus conferri non posse, concludit *cit. Petra num. 21.* quia ob defectum solennis professionis vel Regulares dici non possunt; adducens responsum S. Congregationis Concilii in una *Munitens. ordinat. die Anno 1689. die 14. Maji.* Quòd verò tam Novitii quam Oblati gaudeant privilegiis Monasterii, fori, & exemptionis; id non provenire ex vi & virtute Regularis vitæ, sed ex qualitate personæ Ecclesiasticæ, quam acceperunt ex eo, quòd se dedicaverint Ecclesie, advertit mox allegat. Petra.

III. sententiam nostram, quâ Ordines Minores, quos Prelati Regulares alienis subditis conferunt, validè (non tamen licitè) collatos defendimus, sat certam esse, utpote jam aliquoties approbatam à Sacra Congregat. Concilii in *cit. Panormitana & Munitens. nec non Colimbriens. 26. Junii 1655.* teste Eminentiss. Petra *tom. 5. pag. 317. num. 40.* semper enim atefata Congregat. respondit: *promotos non indigere alia collatione dictorum Ordinum, sed absolute, & rehabilitatione, à Sanctissimo obtinendâ.*

QUÆSTIO III.

Possitne simplex Sacerdos ex indulto Pontificio habilitari ad conferendum Ordinem Sub-Diaconatus, vel Diaconatus?

11 Utrumque affirmavi in hoc cap. num. 139. & seqq. In cujus quidem confirmationem quoad Ordinem Sub-Diaconatus existimat Clericatus de Sacram. Ordin. decis. 16. n. 17. deservire textum in cap. requisitus 1. de Ordinatis ab Episcopo, qui renunciavit Episcopatu, ubi Alexander III. interrogatus de valore Ordinum, collatorum ab Episcopo resignato, respondit: si à tali Ordines usque ad Sub-Diaconatum aliquis acceperit, eum in illis deservire posse: quia hujusmodi Ordines à non-Episcopis quandoque conferuntur. At mihi non videtur tutò applicandus hic textus: quippe qui de Sub-Diaconatu non loquitur inclusivè sed exclusivè, sicut patet tum ex verbis antecedentibus, ubi distinguitur inter Ordines sacros & minores; & ut subjunctum distinctionis membrum sibi cohæreat, non potest intelligi Sub-Diaconatus, tanquam Ordo Sacer; tum subsequentiibus, ubi dicitur, taliter ordinatum posse deservire in receptis Ordinibus, & ad majores, ad quos etiam reducitur Sub-Diaconatus, promovendi.

12 Quod tamen ipsemet in robur meæ assertionis in num. 141. assumpsi argumentum, petum à privilegio, Cisterciensibus concessò, fortiter impugnatur à præfato Clericato: partim quia nullus ex Authoribus, allegantibus dictum privilegium, refert, se vidisse illius originale & authenticum, prout conveniret in materia tam gravi & inusitata; cum tamen juxta cap. cum persona 7. de Privileg. in 6. asserenti, se habere privilegium.

13 originali exhibuerit: partim quia, qui illud se legisse dicunt, allegant sumptum ex sumpto, quod de jure non probat, nisi transumptum extrahatur cum solemnitatibus præscriptis in cap. fin. de Fide Instrum. Rota in rec. p. 18. decis. 84. n. 2. & decis. 345. num. 6.

14 partim quia, si talia privilegia unquam ante Concilium Trident. fuissent concessa, per il-

lud fuerunt revocata, nominatim sess. 23. de Refor. cap. 8. ubi præcipitur, ut unusquisque à proprio Episcopo ordinetur; & d. sess. 6. 10. in quo non permittitur Abbatibus nisi collatio Tonsuræ & quatuor Minorum Ordinum subditis suis Regularibus; & iterum cap. 12. ubi præcipitur Regularibus, ut non ordinentur ab Episcopis, nisi prævio ejus diligenti examine, privilegiis quibuscunque penitus exclusis, & non obstantibus consuetudinibus, seu præscriptionibus etiam immemorialibus.

Non diffiteor, hæc, quæ ex Clericato relata sunt, non carere suo pondere; ideòque nostram sententiam, si principaliter in allegato privilegio stabilita esset, non adeò de sua firmitate securam fore: quia verò in ejus probationem adductæ sunt aliæ rationes, & idem privilegium tantummodò allatum est in subsidium, & quidem ex ea suppositione, quòd juxta testimonium Authorum, omni exceptione majorum, reverà datum fuerit Cisterciensibus, satis adhuc tuta videtur. Et, quidquid sit, an omnia privilegia necessariò in originali ostendi debeant, cum sit. cap. cum persona 7. de Privileg. in 6. tantùm loquatur de privilegio exemptionis: saltem id erit concedendum, quòd, si per testes fide dignos probetur, privilegium in usu, & Cistercienses in ejus possessione constitutos esse, sicuti quidam attestantur, Cisterciensium Generalem Romæ Anno 1662. sciente & annuente Alexandro VII. subditos suos in Sub-Diaconos & Diaconos ordinasse; uti etiam Anno 1654. in Imperiali Monasterio Casariensi duos Diaconos ab eo promotos fuisse, copiam testimonii authentici producit P. Wex in sua Epitome p. 2. contr. 2. sub n. 60. ipsa originalis exhibitio cum tanto rigore non sit necessaria arg. cit. cap. cum persona 7.

Cæterùm, quòd Tridentini Concilii decretis non fuerit abrogatum hoc privilegium, operosè ostendit cit. P. Wex à num. 34.

QUÆSTIO IV.

Possitne Episcopus suis subditis denegare Ordines? Et, casu quò, an illi possint appellare ad Superiorem?

139 Ratio querendi est: quia in Concilio Trident. sess. 21. de Reformat. cap. 2. videtur Episcoporum arbitrio relictum, an aliquem ordinare velint, nec ne, ibi: nisi illi, quos Episcopi judicaverint assumendos pro necessitate vel commoditate Ecclesiarum; quod etiam reluctet ex d. sess. cap. 16. ibi: cum nullus debeat ordinari, qui iudicio Episcopi non sit utilis aut necessarius suis Ecclesiis &c. item ex sess. 14. de Reformat. cap. 1. ibi: cui assensus ad Sacros Or-

dines à suo Pralato ex quacunque causa, etiam ob occultum crimen quomodolibet, etiam extrajudicialiter fuerit interdictus. Jam verò in causis, quæ remittuntur arbitrio & conscientiæ Episcoporum, cujus Scrutator est solus Deus, non dari appellationem, desumitur ex cap. ad aures 5. de Temporib. Ordinat. & docet Glossa in cap. statutum 5. assessorum v. relinquantur de Rescript. in 6. Barb. in Collectan. ad cit. Concil. sess. 21. de Reformat. cap. 2. n. 54. & seqq.

Ve.

20 Verùm non ita absolutè procedendum, sed distinguendum putat Eminentiſſ. Petra rom. 1. pag. 125. à num. 17. Refert nimirum, an, qui ad Ordines aspirat, sit arctatus, puta quòd beneficium habeat, cui sit annexus certus Ordo; vel non. In primo casu tenetur Episcopus, si nulla causa Canonica obstat, arctato Ordines conferre; & ubi hoc facere recusat, arctatus ad Superiorem appellare potest: utpote cum in effectu privetur beneficio, quod absque Ordine, intra tempus statutum non receptò, retinere nequit. In altero casu, veluti si quis, nullum beneficium habens, ad titulum patrimonii ordinari desideret, in arbitrio Episcopi juxta citatum textum Concilii Trident. situm est, an velit ipsum admittere, nec ne; datæque repulsæ, denegatur appellatio ex dictis in num. 19. Addatur Cardinalis de Luca de Benefic. disc. 71. num. 3. & seq. & in Miscellan. Eccles. disc. 25. num. 9. & Pignatell. tom. 7. consulti. 20. n. 4. Idem dicendum, quando quis, in nullo Ordine constitutus, tantummodò sperat consequi beneficium à Patrono; imò etiam, si Ordinem jam habens sit præsentatus à Patrono, nondum verò institutus, cum necdum jus certum obtineat, veluti cum Card. de Luca de Benefic. d. disc. 71. n. 10. & seq. observat cit. Card. Petra pag. 326. n. 26. quamvis, si beneficium pro certo personarum generè sit fundatum, facilius appellationem permitti censet; arctatis tamen.

24 in num. 25. etiam annumeret Sub-Diaconum, ad Diaconatum & Presbyteratum, veluti finem ultimum, aspirantem: neque enim conveniens est, ut, qui ad statum laicalem retrocedere nequit, à consecutione sui finis retardetur.

25 Nihilominus etiam non arctatis, in de-

fectum appellationis, recursum ad Sacram. Congregat. Episcoporum & Regularium vel Concilii esse concedendum, eò effectu, ut Episcopus, non quidem ipsi recurrenti, sed Sacræ Congregationi propter causam, denegatorum Ordinum, sentiat idem Petra pag. 327. n. 39. & seqq. nam, quia arbitrium Episcopi non est planè voluntarium, sed limitatur à Jure, ejusmodi recursus non videtur esse præclusus. Card. de Luca cit. disc. 71. de Benefic. num. 5. & disc. 21. in Miscellan. n. 5. Itaque respondit S. Congregatio Concilii in Rhem. cujus decretum refert præfatus Petra sub num. 44. hujus tenoris: cum nullus ordinari debeat, quem suus Episcopus sua Ecclesia utilem aut necessarium non judicaverit: Congregatio non semel declaravit, ab hujusmodi iudicio nullam dari appellationem, sed recursum duntaxat ad Sedem Apostolicam, qua juxta ipsius Congregationis sententiam, per Gregorium XIII. sel. recordat. approbatam, quotiescunque Ordinarius recusaverit, quemquam ordinare, Metropolitanæ, aut viciniori Episcopo committit, ut ab eodem Ordinario prius requirat causam recusationis, quò legitimam non allegante, licet illi eundem recusatum ordinare.

Circa Regulares monet sæpe cit. Petra pag. 328. sub n. 44. in casu, quò denegatur ordinatio ab Episcopo, recurri ad S. Congregationem Episcoporum; & quando denegatur à proprio Superiore Regulari, recurri ad alios & majores Superiores, vel S. Congregationem Episcoporum & Regularium; & ubi non obstant perverſi mores, difficilem reddi justitiam denegatæ ordinationis: Regulares ordinantur ad titulum paupertatis; nec debent in statu simplici toto vitæ suæ tempore permanere, quando nullum impedimentum ipsos retardat.

CAPUT III.

De Subjecto, in quod Potestas Ordinis exercetur.

SUMMARI A.

1. & seqq. Adducuntur ea, quæ circa qualitates ordinandi in Concilio Romano constituta sunt. **9.** Regulares à proprio Episcopo sunt ordinandi. **10.** & seq. Qualis est ille, in cujus diocesi monasterium est situm. **12.** Unde nequeunt ordinari ab Episcopo originis. **13.** Licet ordinari possint ab Episcopo, in cujus diocesi habent beneficium saculare. **14.** & **15.** Attingitur casus, quò Regulares à quocunque Episcopo ordinari valent. **16.** Præmissò examine quoad

doctrinam. **17.** & seqq. Discutitur questio, an, qui literas dimissorias obtinuit ad Ordines majores, censetur etiam dimissus quoad minores? **20.** & seqq. Ostenditur ex Concilio Romano, à quonam Episcopo ordinari debeant, qui dispensationem aut privilegium impetraverint, Ordines extra tempora suscipiendi? **23.** & seqq. Explanatur dubium, an & qualiter aliquis cum dimissorialibus ab Episcopis laicis ordinari possit?

QUÆSTIO I.

Quibus qualitatibus ordinandi pollere debeant?

1 Scripsimus multa de his in toto hoc cap. præsertim sess. 1. Quia tamen in novissimo P. Schmier Supplem. Jurispr. Canonico-Civ.

limo Concilio Romano, à Sanctiss. D. N. Benedicto XIII. habitò, nonnulla continentur, in

in rem præsentem idonea; juvat ea, paucis adscribere. Nempè in tit. 6. cap. 1. de Scholaribus, ad primam Tonfuram admittendis, præcipit Episcopis, ut inquirent, an tales sint, qui probabile iudicium, non humano quidem consilio, aut fori secularis declinandi, vel à Laicibus se muneribus & oneribus eximendi causâ, Ecclesiastica eis militia adscribi velle, præferant; sed tale ipsos vita genus eligere, ut juri Ecclesiæ servitio mancipati, majorem DEO cultum valeant exhibere. Caveant insuper, aut ulterius Pontifex, ne alios ad clericalem ipsam Tonfuram admittant, quam quos, juxta Tridentini Concilii sanctiones sess. 23. de Reforms. cap. 4. & 6. literarum studii operam sic dare, & confiteri, ut quasi in via ad reliquos Ordines suscipiendos versari videantur, & quos tantummodo pro Ecclesiarum necessitate vel utilitate Divinis Ministeriis deputari noverint expedire. Ultra hæc in cap. 2. mandat, ut Clericali Tonfurâ nullus initiatur, nisi eodem tempore Ecclesiæ illi adscribatur, pro cuius servitio debet ordinari. Si qui vero sus, etiam minoribus aut Sacris Ordinibus insigniti, qui nulli certa Ecclesiæ fuerint adscripti, Episcopi adscriptionem hujusmodi, etiam à suis Prædecessoribus concessam, supplicent, & pro arbitrio servitium totius, quoties opus fuerit, præstandum designent: quam adscriptionem quoad eos, qui jam promoti extra diocesim vel studiorum causâ, vel aliâ, ab Episcopi probata, commorantur, ad tempus ipsimet Episcopis bene visum differri posse, indulgetur. Ita autem adscripti, est Clerici sui, etiam conjugati, aut beneficia vel of-

ficia Ecclesiastica non obtineant, ab Ecclesiæ servitio, cui fuerint deputati, festis diebus singulis, præsertim solenniioribus, adesse jubentur, propria ibi-munia obire; aliâs præcipitur, ut ad alios gradus promovendi, non promoveantur, etiam promoti, Episcoporum arbitrio, pro obedientia gravitate multentur. Crescente verò contumacia, Episcopi ultra pœnas, à Tridentino Concilio (puta in d. sess. 23. cap. 6. & 16.) indictas, post iram canonicam monitionem, contra inobedientes & contumaces procedere debent ad omnium usque privilegiorum Clericalium privationem &c. Insuper decernit in cap. 3. ut, qui propius ad Sacratissima Mysteriorum accessuri sunt, ultra cetera requisita, eâ scientiâ polleant & pietate, ut Ecclesiæ Sacramenta digne ministrare, Christi fideles sanam doctrinam docere, & eos in via salutis, non minus exemplis, quam verbis valeant auferre. Quapropter (concludit Sanctissimus) Episcopi non alios ad Sacros Ordines promoveant, quam quos verè dignos, & habiles, requisita etiam habentes, à Sacra ipsa Tridentina Synodo d. sess. 23. cap. 13. & 14. præscripta, per diligentem inquisitionem compererint. Verum, qui ad Presbyteratum erunt assumendi, idonei prius ad Sacramenta ministranda per aliquos examen comprobentur, & ad ea populam docendum, qua scire pervenit ad salutem; quod quidem, ut rectè præstari possit, eosdem Episcopos in Domino exhortatur, ut, quantum fieri potest, eos tantum ad Sacramenta assumant, quos saltem Theologia Liberalis competenter peritos agnoscant. Quæ quidem constitutio omnino salubris, & praxi donanda est.

QUÆSTIO II.

A quonam Episcopo Regulares sint ordinandi?

Regulares ab Episcopo proprio ordinandos esse, innuitur à Concilio Trid. in variis locis, signanter in sess. 7. cap. 11. & sess. 23. de Reforms. cap. 8. & 10. Quisnam autem sit proprius Regularium Episcopus? Ad mentem S. Congregationis Concilii, de Anno 1596. die 15. mensis Martii, à Clemente VIII. approbatam; confirmatamque tum à S. M. Innocentio XIII. in Bulla, quæ incipit, Apostolici ministerii, sub die 13. Maji 1723. tum à Sanctiss. D. N. Benedicto XIII. in nova constit. quæ incipit, in supremo sub die 23. Sept. 5. 15. & habetur in Appendice Concilii Romani pag. 220. & seqq. exponit Eminentiss. Petra tit. tom. 1. pag. 336. num. 8. quod nempè sit Episcopus, in cuius diocesi situm est Monasterium, cuius Regulares ordinandi membra existunt: ibi namque domicilium contrahere censentur, etiam si stabilitatem, sicut in Ordinibus Medicantium accidit, non habeant: utpote cum absque licentia Superiorum inde non possint amplius discedere arg. cap. cum nullus 3. §. Religiosi de Temporib. Ordin. in 6. Passerin. ad cap. hæc constitutione de Offic. & pot. Ind. delog. eod. in 6. num. 27. Unde non possunt ordinari in loco originis: ex quo enim sæculo mortui dicuntur, nihil

amplius commune habent cum loco natiuitatis; prout concludit cit. Petra num. 9. & num. seq. rejicit sententiam contrariam Zypæi in Consultat. Canon. lib. 1. consultat. 3. utpote quæ cum allegata declaratione S. Congregationis, Pontifici oraculo roboratâ, componi non potest. Concedit tamen memoratus Petra num. 14. quod, si Regularis cum dispensatione Apostolica obtinuerit beneficium aliquod sæculare, ab Episcopo, in cuius diocesi beneficium existit, ordinari non prohibeatur: eod quod officiat versus beneficiatus, ac participet omnia consequentia, inter quæ est ordinatio ab Episcopo, cui beneficium subjacet, faciendâ. Porro in eadem declaratione S. Congregationis excipitur casus, si Diocesanus abfuerit, vel non esset habiturus Ordinationem, vel Sedes Episcopalis vacaret: tunc enim Prælatus Regularis suo subdito potest concedere literas dimissorias ad quemcumque aliam Episcopum, dum tamen ab eo Episcopo, qui Ordines consulerit, examinetur quoad doctrinam, & dum ipsi Regulares non distulerint de industria concessionem dimissoriarum in id tempus, quod Episcopus, Diocesanus, vel abfuiturus, vel nullas habiturus esset Ordinationes. In hoc tamen casu à Superioribus

An, qui literas dimissorias obtinuit ad Sacras Ordines, &c. 83

bus Regularibus in literis dimissoriis hujusmodi causam absentia Diocesani Episcopi vel Ordinationis ab eo non habendam exprimendam esse, statuit eadem S. Congregatio. Petra cit. l. pag. 335. & seq. sub num. 5. Pignatell. tom. 1. consult. 390.

cesano, sive ab alio Episcopo, nil aliud ab eo inquirei debere, quam doctrinam, cum in reliquis requisitis quoad ætatem & similia debeat stare attestationsi Regularium Superiorum, allegatâ rursus S. Congregationis resolutione, docet sæpe Card. Petra pag. 342. num. 42.

QUÆSTIO III.

An, qui literas dimissorias obtinuit ad Sacros Ordines, possit promoveri ad Ordines Minores, si eos nondum receperit?

Eminentiss. Petra, cujus incomparabilem doctrinam in omnibus impensè veneror, in Commentar. Apostol. tom. 3. pag. 141. n. 51. narat, cuidam Clerico, qui dimissorias obtinuit ad Ordines Sacros, nullâ de Minoribus factâ mentione, fuisse à Sacra Congreg. Concilii in Andegaven. 22. Junii 1707. permis-

sum, ut cum eisdem dimissoriis posset etiam ordinari in Minoribus: præsumi enim potest, quod, qui dimisit suum subditum ad Sacros Ordines, qui sine Minoribus conferri non possunt, dimiserit similiter ad Minores. Quamvis præfatus Auctor tutius esse censeat, in tali eventu ad eandem S. Congr. recurrere.

QUÆSTIO IV.

A quonam Episcopo ordinari debeant, qui dispensationem aut privilegia obtinuerunt, Ordines extra tempora suscipiendi?

Videtur quæstio clarè decisa in noviss. Concilio Romano tit. 5. cap. 1. tam in rubrica ibi: promovendi ad Sacros Ordines extra tempora vigore dispensationis Apostolicæ, non à quocunque, sed à proprio Episcopo ordinantur; quam in nigro ibi: singulis vero promovendorum expressè significamus, ut, si quis ipsorum Apostolicæ dispensationis literas, sive per Datariam, sive per Brevis Secretariam, sive aliò quocunque modo expeditas, quatenus ad Sacros Ordines extra consuetâ Ordinationum tempora à quocunque maluerit

Catholico Episcopo promoveri valeat, obtinuerit, illas semper, non nisi cum clausula, servatâ formâ decreti Clementis VIII. concessas fuisse intelligat, atque ita, & non aliter executioni ab ipsimet Episcopis promoventibus demandandas fore, declaramus. Hoc verò decretum non est aliud, quam supra in num. 10. & 14. allegatum, quod, ne quem Superiorum exerceat illius ignorantia, ad verbum subjungendum al- legatus Pontifex Benedictus XIII. decrevit in eod. Concil. Rom. tit. 21. de Regular. c. 2.

QUÆSTIO V.

An, & qualiter aliquis cum dimissorialibus ab Episcopis Italis ordinari possit?

Bonifacius VIII. in cap. sæpe contingit 1. de Tempor. Ordin. in 6. eumque secutus Pius II. in sua constitutione, quæ incipit: cum ex Sacrorum, datâ die 17. Novembr. 1460. providè ordinarunt, quod ultramontani, etiam si ab Ordinariis suis habeant literas dimissorias, nequeant tamen ab Episcopis Italiæ ordinari, nisi licentia Summi Pontificis aut Sacræ Congregationis Episcoporum & Regularium accesserit. Voluerunt scilicet obviare multorum fraudibus, qui fictas dimissorias à longinquis regionibus detulerunt ad Episcopos Italiæ, & sic Ordines, absque vera Ordinariorum suorum concessione,

impetrarunt. Sub hoc tamen decreto non comprehendi Regulares, utpote de quibus expressa mentio non fit, ab eadem Sacra Congregatione in una Neapolitana 30. Decemb. 1617. declaratum ex Barbosa refert Eminentiss. Petra Commentar. ad Constit. Apostol. tom. 5. pag. 275. num. 76. Constituit etiam Clemens VIII. Anno 1603. firmavitque Alexander VII. Anno 1654. quod commorantes in Urbe nequeant ordinari extra Urbem cum literis dimissoriis proprii Ordinarii, sed literæ sint præsentandæ Cardinali Urbis Vicario, atque ab eo Ordines recipiendi. Petra d. l. n. 78.

CAPUT IV.

De Forma & Modô, quô Potestas Ordinis exercetur.

SUMMARI A.

1. Ordinatio extra tempora justificatur ex indulto Apostolico. 2. Recensentur causa, ex quibus concedi solent. 3. An indulta perpetua sint revocata? 4. Deciditur negativè. 5. Ordines extra Missarum solennia validè conferuntur. 6. & 7. An etiam licitè conferantur? 8. & seqq. Utrum validè ordinetur, qui laborat impedimentò occultò?

QUÆSTIO I.

Qualiter Ordinatio extra tempora sit licita?

ORDINATIONES extra tempora, à SS. Canonibus præfinita, fieri possunt licitè, quando vel Episcopus ordinans indultum obtinuit, Ordines extra tempora conferendi; vel ordinandus simile indultum accepit, Ordines extra tempora suscipiendi. Solent autem ejusmodi indulta juxta decretum particularis Congregationis, ab Innocentio XII. deputatæ de Anno 1693. die 14. Decembris relatum apud Petram d. tom. 5. pag. 257. num. 21. concedi sequentibus; videlicet si quis beneficium habuerit, vi cujus arctatur ad Presbyteralem Ordinem suscipiendum; vel etiam aliud perpetuum beneficium, vel Capellaniam, ad vitam sibi concessam, obtinuerit, cui per se ipsum inservire debeat; item ob penuriam Sacerdotum in illis partibus, vel in Monasterio pro Regularibus; item ob solatium patris, vel matris, dummodò quinquaginta annos excedant, & Orator saltem per triennium in clericali habitu honestè & laudabiliter vixerit; item pro Canonicis Cathedralis vel etiam Collegiatæ Ecclesiæ, eorumque Coadjutoribus, Magistris, seu etiam Baccalaureis in Sacra Theologia, Doctoribus utriusque, vel saltem Canonici Juris, seu Licentiatibus, dummodò

singulos præfatos Gradus in publica & approbata Universitate obtinuerint; item pro illis, qui saltem per triennium sedulam Theologiæ studiis operam navaverint; ac tandem vigesimum sextum ætatis annum excedentibus, si per triennium in clericali habitu honestè & laudabiliter fuerint conversati.

Hujus generis indulta quoque per modum dispensationis perpetuæ à Summis Pontificibus aliquibus Ordinibus Regularibus sunt concessa, de quibus tamen, si primùm post Concilium Tridentinum emanaverint, multùm inter DD. hucusque disputatum erat, an non per idem Concilium sess. 23. de Reformat. cap. 8. fuerint abrogata? Prout videre est apud cit. Petram pag. 258. num. 23. & seqq. Sed hodie cessat omnis disceptatio, postquam Sanctiss. D. N. Benedictus XIII. in Concilio Romano sit. 5. cap. 2. decrevit: quò verò ad Regulares, privilegia à Summis Pontificibus habentes, sive expressè sive per viam communicationis concessa, Sacros videlicet Ordines extra tempora recipiendi, cum privilegia ipsa in suo robore persistant, nec iis derogatum fuisse constat, Regulares eosdem, absque novo indulto Apostolico, tunc posse extra tempora ordinari.

QUÆSTIO II.

An & qualiter Ordinatio fieri debeat intra Missarum solennia?

RESOLUTIO petenda erit ex hoc cap. à n. 61. quòd nempe id sit de præcepto Ecclesiæ, non autem de forma & substantia Ordinationis; idque certum, ac in casu pratico decisum esse, patet ex Eminentiss. Petra d. tom. 5. pag. 289. n. 41. Apostoli enim solum per manuum impositionem dabant Spiritum Sanctum. Quia verò in num. 67. & seqq. retuli Auctores, asserentes, in quibusdam circumstantiis licitam quoque ordinationem esse, etiam si Ordinans ipsemet non celebret, sed per alium Presbyterum Missa dicatur; advertere consilium duxi, hanc sententiam.

à S. Congregatione, si illuc deferretur, fortè improbandam fore: refertur enim ab eodem Petra pag. 288. num. 37. casus de quodam Hiberniæ Episcopo, qui ob decrepitam ætatem lumine omninò orbat, & inhabilis ad quamlibet functionem, pluribus Sacros Ordines contulit absque celebratione Missæ, aliò Sacerdote celebrante, & legente verba Ordinationis, ab Episcopo cum Sacris cæremoniis repetita; fuitque hic Episcopus judicatus valde culpabilis, etiam si censuram aliquam, cum nulla reperiretur à Jure statuta, de facto non incurreret.

QUÆ.

QUÆSTIO III.

Utrum validè ordinetur, qui laborat impedimentò occultò, si Ordinans per se vel alium protestetur, se nolle ordinare indignos?

8. **D**UBIUM hoc resolvendum ex dictis in hoc cap. à num. 38. agitque de eo prolixius Eminentiss. Petra cit. tom. 5. pag. 281. num. 2. & seqq. Cum verò de intentione Ordinantis dubitari possit, an sit vera & seria, an verò solum ad errorem facta sit, protestatio? Hinc cit. Petra pag. 282. n. 6. tutius arbitratur, si ordinatio sub conditione reiteretur, licet opinio, favens ordinationi validæ, esset speculativè probabilior; præsertim ubi agitur de Presbyteratu, ex cuius
9. **D**UBIUM hoc resolvendum ex dictis in hoc cap. à num. 38. agitque de eo prolixius Eminentiss. Petra cit. tom. 5. pag. 281. num. 2. & seqq. Cum verò de intentione Ordinantis dubitari possit, an sit vera & seria, an verò solum ad errorem facta sit, protestatio? Hinc cit. Petra pag. 282. n. 6. tutius arbitratur, si ordinatio sub conditione reiteretur, licet opinio, favens ordinationi validæ, esset speculativè probabilior; præsertim ubi agitur de Presbyteratu, ex cuius
10. **D**UBIUM hoc resolvendum ex dictis in hoc cap. à num. 38. agitque de eo prolixius Eminentiss. Petra cit. tom. 5. pag. 281. num. 2. & seqq. Cum verò de intentione Ordinantis dubitari possit, an sit vera & seria, an verò solum ad errorem facta sit, protestatio? Hinc cit. Petra pag. 282. n. 6. tutius arbitratur, si ordinatio sub conditione reiteretur, licet opinio, favens ordinationi validæ, esset speculativè probabilior; præsertim ubi agitur de Presbyteratu, ex cuius
11. **D**UBIUM hoc resolvendum ex dictis in hoc cap. à num. 38. agitque de eo prolixius Eminentiss. Petra cit. tom. 5. pag. 281. num. 2. & seqq. Cum verò de intentione Ordinantis dubitari possit, an sit vera & seria, an verò solum ad errorem facta sit, protestatio? Hinc cit. Petra pag. 282. n. 6. tutius arbitratur, si ordinatio sub conditione reiteretur, licet opinio, favens ordinationi validæ, esset speculativè probabilior; præsertim ubi agitur de Presbyteratu, ex cuius
12. **D**UBIUM hoc resolvendum ex dictis in hoc cap. à num. 38. agitque de eo prolixius Eminentiss. Petra cit. tom. 5. pag. 281. num. 2. & seqq. Cum verò de intentione Ordinantis dubitari possit, an sit vera & seria, an verò solum ad errorem facta sit, protestatio? Hinc cit. Petra pag. 282. n. 6. tutius arbitratur, si ordinatio sub conditione reiteretur, licet opinio, favens ordinationi validæ, esset speculativè probabilior; præsertim ubi agitur de Presbyteratu, ex cuius

ius invalida collatione, in magnam animarum perniciem, innumeri alii actus invalidi sequerentur: itaque à Sacra Pœnitentiaria servari, testatur Pignatell. tom. 4. cons. 140. num. 6. Quamobrem Sacra Congregatio in casu sibi proposito, quò etiam Decanus attestabatur, se ab Episcopo Ordinante audivisse, quòd hujusmodi protestationem fecerit ad solum errorem, noluit ordinationem pro valida pronuntiare, sed rem ad Papam referri debere censuit. Petra d. l. n. 5.

CAPUT V.

De Effectu, quem producit Potestas Ordinis.

SUMMARI A.

1. Ordinati ante legitimam ætatem, extra tempora, aut sine literis dimissoriis incurrunt suspensionem universalem ex constitutione Pii V. 2. & 3. Quæ tamen constitutio quoad ordinatos sine dimissoriis est immutata. 4. & seqq. Episcopus, alieno subdito absque dimissoriis Primam Tonsuram conferens, per annum à collatione ejusdem censura suspensus est. 7. & seqq. Ordinatus cum uno ex præfatis impedimentis in Sub-Diaconum, Diaconum, aut Sacerdotem, per solam ordinationem non fit irregularis. 10. Cum ordinatis ante ætatem aut extra tempora dispensat Episcopus. 11. Non obstante Bulla Sixti V. qua revocata est. 12. Quoad solam suspensionem, non itam quoad irregularitatem.

QUÆSTIO I.

An suspensio, quam incurrunt ordinati ante legitimam ætatem, extra tempora, aut sine Literis dimissoriis, sit universalis, an solum particularis quoad Ordinem susceptum?

1. **R**ESP. esse universalem: quia constitutio Pii II. cum ex Sacrorum de ejusmodi ordinatis universaliter loquitur, quòd, si ad aliquem ex Sacris Ordinibus se fecerint promoveri, à suorum Ordinum executione ipso jure suspensi sint, & si hujusmodi suspensione durante in iisdem Ordinibus ministrare presumpserint, eò ipso irregularitatem incurrant. Fagnanus in cap. vel non est de Tempor. Ordin. num. 11. & 14.
2. Quia verò Concilium Tridentinum sess. 14. de Reformat. cap. 2. & sess. 23. cap. 8. de iis, qui ordinantur absque literis dimissoriis, distertè loquitur, quòd à susceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, sint suspensi; idque etiam dilucidè repetitur in Bulla Innocentii XII. quæ incipit: Speculatores de Anno 1694. hinc Planam constitutionem quoad ordinatos sine dimissoriis correctam esse, cum Matthæucci de Officiali Curia Eccles. cap. 35. numer. 10. tradit Eminentiss. Petra cit. tom. 5. pag. 284. num. 11.

QUÆSTIO II.

An Episcopus, qui alieno subdito Primam Tonsuram absque literis dimissoriis confert, incurrat aliquam suspensionem?

4. **V**IDERI posset, quòd non: quia in hoc cap. num. 58. diximus, in suspensione, quam incurrit Ordinans, alienum subditum, non involvi collationem Primæ Tonsuræ.
5. Sed perperam. Quod enim d. l. dictum est, pertinet ad Episcopum, qui alieno subdito confert Ordines Majores aut Minores; quo in eventu suspensus est per annum à collatione
- Ordinum, majorum aut minorum, sed non à collatione Tonsuræ, quæ juxta nos Ordo propriè talis non censetur. At verò, si Episcopus alieno subdito ipsam Tonsuram conferat, ut in eo, in quo peccavit, puniatum per unum annum à collatione Clericalis Tonsuræ duntaxat noverit se suspensum, ut habet expressus textus in cap. ult. de Temporib. Ordin. in 6.

L 3

QUÆ.

QUÆSTIO III.

An, qui sine legitima ætate, aut literis dimissoriis, aut extra tempora ordinatus suspensionem incurrit, si postea in Sacerdotem ordinetur, ipsa ordinatione incurrat irregularitatem?

7 Ratio affirmandi desumitur ex prædicta Bulla Pii II. quæ, cum ita ordinatos declaret irregulares, si durante suspensione ministraverint in Ordinibus, etiam ordinatos in Sacerdotem videtur includere: quippe qui in ipsa ordinatione exercent actum Ordinis Sacerdotalis, celebrandò Missam cum Episcopo ordinante. Sicque cum nonnullis docet Ventriglia in *Annot. ad Concil. Trident. 44. num. 22.* Sed melius cum Barbosa ad *cit. sess. 23. Concil. Trident. cap. 12. num. 7.* negat *cit. Petra pag. 285. num. 19.* tum quia

non potest in rigore generaliter dici ministrare in Ordine, qui eum primùm recipit: tum quia specialiter pro Missa propria talis non habetur ab Ecclesia, quam Presbyter in actuali ordinatione cum Episcopo concelebrat, sed potius pars esse reputatur Sacerdotalis ordinationis. Idemque de receptione Diaconatus aut Sub-Diaconatus tenet idem Petra *n. 20.* tamen enim horum Ordinum functio fieri censetur post totam ordinationem, moraliter tamen loquendò fit infra ordinationem, quæ durare censetur, quamdiu Missa durat.

QUÆSTIO IV.

Quis dispense cum ordinatis ante legitimam ætatem, aut extra tempora?

10 Dispensare posse Episcopum Ordinantem, quoad suspensionem, dummodò non fuerit ipsemet culpabilis, docet Barbosa ad *Concil. Trident. sess. 23. de Reformat. cap. 12. num. 22.* quia neque in dicta Piana constitutione, neque in Jure Communi hæc dispensatio fuit Summo Pontifici reservata. Et quamquam in Bulla Sixti V. facta sit reservatio contra malè promotos; ea tamen à

Clemente VIII. ad terminos illius Piane & Concil. Tridentini revocata, & redacta noscitur. *Petra pag. 286. n. 21.* Dixi: quoad suspensionem: siquidem irregularitatem, quæ oritur ex ministerio in Ordine, malè suscepto, non alius tollit, quam Summus Pontifex; præterquam si fuerit occulta, in qua post *Conc. Trid. sess. 24. de Ref. c. 6.* dispensat Episcopus. *Petra pag. 287. n. 28.*

CAPUT VI.

De Impedimentis, quæ Potestati Ordinis sunt Contraria.

SUMMARIA.

1. An illegitimè natus, ministrans in ordine suscepto, duplicem contrahat irregularitatem, & duplici dispensatione opus habeat? Ratio affirmandi. 2. & seqq. Deciso negativa cum

ratione. 5. & seqq. Illegitimus non eget dispensatione ad acquirendam pensionem. 7. & seqq. Nati, ex patre illegitimo, censentur esse legitimi.

QUÆSTIO I.

An illegitimè natus, si in Ordine malè recepto ministret, contrahat novam irregularitatem, & sic duplici dispensatione indigeat?

1 Dixeris fortè, quòd contrahat: cum enim ex solo legitimorum natalium defectu sit irregularis, eaque propter suspensus ab Ordinum exercitio per notata Fagnani in *cap. nisi de Renuntiati. n. 80.* subintrat regula ex *cap. latoris 4. & 1. de Clerico excommunicato ministrante*, quòd ministrans in ordine, à quo suspensus est, irregularitatem novam incurrat.

fol. tom. 4. pag. 318. n. 19. & citati ab ipso: quia irregularitas regulariter non parit aliam irregularitatem per ea, quæ tradit Fagnanus in *cap. si quis presbyter cit. tit. num. 4. & 5.* nisi Jure sit cautum, aut censuram propriè dictam habeat annexam; sicque etiam irregularitas, ex natalium macula proveniens, non pariet novam irregularitatem: eò quòd neque textus Juris suffragetur, neque suspensio, quæ innodantur illegitimi, sic vera censura, supponens delictum grave &

2 Verùm aliter, &, quòd non contrahat, rectius dicunt Eminentiss. Petra ad *Const. Apo-*

& personale, sed impedimentum duntaxat canonicum, obstant Ordinibus receptis & recipiendis. Unde, si hujusmodi spuris dispensationem à Sede Apostolica petat, suffi-

cit, quòd natalium defectum exponat; neque requiritur, ut de exercitio Ordinis suscepti mentionem faciat. *Corrad. in praxi dispensat. lib. 3. cap. 5. n. 7.*

QUÆSTIO II.

An illegitimus opus habeat dispensatione ad consequendam pensionem?

5 Negant innumeri ferè cum Eminentiss. *Petra cit. tom. 4. pag. 321. num. 30.* quibus Rota Romana frequentibus decisionibus patrocinatur, ipsaque Sacra Congregatio: adeò ut *Corrad. d. lib. 3. cap. 1. n. 17.* superfluum dicat supplicationem pro obtinenda dispensatione, quæ à nonnullis, contrariam opinionem sectantibus, in Dataria porrigitur: pensio quippe, licet spiritalis

quid annexum habeat, attamen non est beneficium Ecclesiasticum, saltem propriè dictum; indeque ex parte hominis illegitimi nulla apparet incapacitas, pensionem acquirendi, si modò primà Tonfurà fuerit insignitus, dum ex stylo Curie nemini, qui Clericorum sortis non reperitur adscriptus, conferri solet; sine Tonfura autem Clericatus non acquiritur.

QUÆSTIO III.

An liberi, ex illegitimi patris legitimo thoro descendentes, etiam sint irregulares?

7 Negandum existimo cum Lotterio de *Re benef. lib. 2. q. 48. n. 7. & seq.* Corrado in *praxi beneficiar. lib. 2. cap. 12. num. 107. cum seqq.* & aliis, quos citat & sequitur Eminentiss. *Petra d. tom. 4. pag. 315. num. 53.* partim quia, qui natus est ex thoro legitimo, legitimis accensetur: partim quia parentum culpa non refunditur in liberos, sine culpa procreatos: partim quia, si legitimi liberi, ex parte illegitimo descendentes, forte incapaces reputentur jurium, quæ deberent obtinere ex perso-

na patris, saltem incapaces non erunt, facultatum aliarum, quæ cuius competunt ex persona propria. Certè ex communi DD. hujusmodi liberi capaces sunt aliorum jurium, privilegiorum, & dignitatum: cur ergo ab Ordinibus & beneficiis arceantur? Imò, ut refert laud. *Petra pag. 326. num. 54. II.* Rota Rom. in *una Leodiens. seu Aquigranens. Canoniar. dig. 7. Martii 1701.* invalida censuit esse statuta, per quæ, non accedente Sedis Apostolicæ consensu, legitimi, ex legitimis nati, ab Ordinibus & beneficiis excluduntur.

SUPPLEMENTUM

AD

TRACTATUM V.

DE

POTESTATÆ JURISDICTIONIS.

CAPUT I.

De Jurisdictione in genere.

SUMMARIA.

1. Imperium differt à Jurisdictione in genere. 2. & seqq. Adstruuntur textus contrarii. 5. & seqq. Conciliantur cum nostra sententia.

8. & seqq. Pluribus ostenditur, imperium merum esse veram speciem Jurisdictionis. 12. & seqq. Dilucidatur argumentum contrarium.

QUÆSTIO III.

An, qui sine legitima ætate, aut literis dimissoriis, aut extra tempora ordinatus suspensionem incurrit, si postea in Sacerdotem ordinetur, ipsa ordinatione incurrat irregularitatem?

7 Ratio affirmandi desumitur ex prædicta Bulla Pii II. quæ, cum ita ordinatos declaret irregulares, si durante suspensione ministraverint in Ordinibus, etiam ordinatos in Sacerdotem videtur includere: quippe qui in ipsa ordinatione exercent actum Ordinis Sacerdotalis, celebrandò Missam cum Episcopo ordinante. Sicque cum nonnullis docet Ventriglia in *Annot. ad Concil. Trident. 44. num. 22.* Sed melius cum Barbosa ad *con. sess. 23. Concil. Trident. cap. 12. num. 7.* negat *con. Petra pag. 285. num. 19.* tum quia

non potest in rigore generaliter dici ministrare in Ordine, qui eum primùm recipit: tum quia specialiter pro Missa propria talis non habetur ab Ecclesia, quam Presbyter in actuali ordinatione cum Episcopo concelebrat, sed potius pars esse reputatur Sacerdotalis ordinationis. Idemque de receptione Diaconatus aut Sub-Diaconatus tenet idem Petra *n. 20.* tamen enim horum Ordinum functio fieri censetur post totam ordinationem, moraliter tamen loquendò fit infra ordinationem, quæ durare censetur, quamdiu Missa durat.

QUÆSTIO IV.

Quis dispense cum ordinatis ante legitimam ætatem, aut extra tempora?

10 Dispensare posse Episcopum Ordinantem, quoad suspensionem, dummodò non fuerit ipsemet culpabilis, docet Barbosa ad *Concil. Trident. sess. 23. de Reformat. cap. 12. num. 22.* quia neque in dicta Piana constitutione, neque in Jure Communi hæc dispensatio fuit Summo Pontifici reservata. Et quamquam in Bulla Sixti V. facta sit reservatio contra malè promotos; ea tamen à

Clemente VIII. ad terminos illius Piane & Concil. Tridentini revocata, & redacta noscitur. *Petra pag. 286. n. 21.* Dixi: quoad suspensionem: siquidem irregularitatem, quæ oritur ex ministerio in Ordine, malè suscepto, non alius tollit, quam Summus Pontifex; præterquam si fuerit occulta, in qua post *Conc. Trid. sess. 24. de Ref. c. 6.* dispensat Episcopus. *Petra pag. 287. n. 28.*

CAPUT VI.

De Impedimentis, quæ Potestati Ordinis sunt Contraria.

SUMMARIA.

1. An illegitimè natus, ministrans in ordine suscepto, duplicem contrahat irregularitatem, & duplici dispensatione opus habeat? Ratio affirmandi. 2. & seqq. Deciso negativa cum

ratione. 5. & seqq. Illegitimus non eget dispensatione ad acquirendam pensionem. 7. & seqq. Nati, ex patre illegitimo, censentur esse legitimi.

QUÆSTIO I.

An illegitimè natus, si in Ordine malè recepto ministret, contrahat novam irregularitatem, & sic duplici dispensatione indigeat?

1 Dixeris fortè, quòd contrahat: cum enim ex solo legitimorum natalium defectu sit irregularis, eaque propter suspensus ab Ordinum exercitio per notata Fagnani in *cap. nisi de Renuntiati. n. 80.* subintrat regula ex *cap. latoris 4. & 1. de Clerico excommunicato ministrante*, quòd ministrans in ordine, à quo suspensus est, irregularitatem novam incurrat.

fol. tom. 4. pag. 318. n. 19. & citati ab ipso: quia irregularitas regulariter non parit aliam irregularitatem per ea, quæ tradit Fagnanus in *cap. si quis presbyter cit. tit. num. 4. & 5.* nisi Jure sit cautum, aut censuram propriè dictam habeat annexam; sicque etiam irregularitas, ex natalium macula proveniens, non pariet novam irregularitatem: eò quòd neque textus Juris suffragetur, neque suspensio, quæ innodantur illegitimi, sic vera censura, supponens delictum grave &

2 Verùm aliter, &, quòd non contrahat, rectius dicunt Eminentiss. Petra ad *Const. Apo-*

& personale, sed impedimentum duntaxat canonicum, obstant Ordinibus receptis & recipiendis. Unde, si hujusmodi spurii dispensationem à Sede Apostolica petat, suffi-

cit, quòd natalium defectum exponat; neque requiritur, ut de exercitio Ordinis suscepti mentionem faciat. *Corrad. in praxi dispensat. lib. 3. cap. 5. n. 7.*

QUÆSTIO II.

An illegitimus opus habeat dispensatione ad consequendam pensionem?

5 Negant innumeri ferè cum Eminentiss. *Petra cit. tom. 4. pag. 321. num. 30.* quibus Rota Romana frequentibus decisionibus patrocinatur, ipsaque Sacra Congregatio: adeò ut *Corrad. d. lib. 3. cap. 1. n. 17.* superfluum dicat supplicationem pro obtinenda dispensatione, quæ à nonnullis, contrariam opinionem sectantibus, in Dataria porrigitur: pensio quippe, licet spiritalis

quid annexum habeat, attamen non est beneficium Ecclesiasticum, saltem propriè dictum; indeque ex parte hominis illegitimi nulla apparet incapacitas, pensionem acquirendi, si modò primà Tonfurâ fuerit insignitus, dum ex stylo Curie nemini, qui Clericorum sortis non reperitur adscriptus, conferri solet; sine Tonfura autem Clericatus non acquiritur.

QUÆSTIO III.

An liberi, ex illegitimi patris legitimo thoro descendentes, etiam sint irregulares?

7 Negandum existimo cum Lotterio de *Re benef. lib. 2. q. 48. n. 7. & seq.* Corrado in *praxi beneficiar. lib. 2. cap. 12. num. 107. cum seqq.* & aliis, quos citat & sequitur Eminentiss. *Petra d. tom. 4. pag. 315. num. 53.* partim quia, qui natus est ex thoro legitimo, legitimis accensetur: partim quia parentum culpa non refunditur in liberos, sine culpa procreatos: partim quia, si legitimi liberi, ex parte illegitimo descendentes, forte incapaces reputentur jurium, quæ deberent obtinere ex perso-

na patris, saltem incapaces non erunt, facultatum aliarum, quæ cuius competunt ex persona propria. Certè ex communi DD. hujusmodi liberi capaces sunt aliorum jurium, privilegiorum, & dignitatum: cur ergo ab Ordinibus & beneficiis arceantur? Imò, ut refert laud. *Petra pag. 326. num. 54. II.* Rota Rom. in *una Leodiens. seu Aquigranens. Canonica. dig. 7. Martii 1701.* invalida censuit esse statuta, per quæ, non accedente Sedis Apostolicæ consensu, legitimi, ex legitimis nati, ab Ordinibus & beneficiis excluduntur.

SUPPLEMENTUM

AD

TRACTATUM V.

DE

POTESTATÆ JURISDICTIONIS.

CAPUT I.

De Jurisdictione in genere.

SUMMARIA.

1. Imperium differt à Jurisdictione in genere. 2. & seqq. Adstruuntur textus contrarii. 5. & seqq. Conciliantur cum nostra sententia.

8. & seqq. Pluribus ostenditur, imperium merum esse veram speciem Jurisdictionis. 12. & seqq. Dilucidatur argumentum contrarium.

14. Jurisdictio Ecclesiastica est eisdem vera species Jurisdictionis. 15. & seqq. Longius

exponitur, quæ ex causa nos Catholici neminem Papistæ vel Pontificii.

QUÆSTIO I.

An Jurisdictio distinguatur ab Imperio?

1 Jurisdictionem in hoc cap. à num. 52. distinxit in Jurisdictionem in specie seu simplicem, & Imperium; sicque indicavi, Imperium à Jurisdictione in communi accepta distinguere tanquam speciem à genere; simulque indicavi, Imperium à Jurisdictione simplici differre tanquam speciem à specie.

2 Unum e contra idemque esse imperium & Jurisdictionem, eruditè ostendit D. Gerardus Noodt de Jurisd. & Imper. lib. 1. cap. 2. Nam, ubi Jurisconsultus Ulpianus in l. imperium 3. ff. h. t. describit imperium mixtum, illud esse dicit, cui etiam Jurisdictio inest; id est, quod aliàs etiam Jurisdictio appellatur.

3 Quod ipse Julianus satis confirmat tum in l. Juris Gentium 7. §. 14. ff. de Pact. ibi: si patiscar, ne operis novi nuntiationem consequar, quasdam putare, non valere pactum, quasi in ea re Prætoris imperium versetur; id est, Prætoris Jurisdictio, prout elucescit ex l. hoc adito 1. §. 9. ff. de N. O. N. tum l. ille à quo 13. §. 4. ff. ad Senatusconsult. Trebellian. ibi: Prætorum in Prætoribus, vel Consulibus in Consulibus, nullum imperium habere; sed, si Jurisdictioni se subjiciunt, Prætorum in eos jus dicere. Ulpiano consonant Paulus in l. cum prator. 12. §. 1. ff. de Judic. ibi: cum, cui mandata est Jurisdictio, iudicem dare posse, ut sunt Legati Proconsulum; item hos, quibus id more concessum est propter vim imperii, sicut Præfectus Urbi; item Gajus in l. generalis 2. ff. de Adoption. ibi: generalis adoptionem duobus modis fieri, aut Principis auctoritate, aut Magistratus imperio; id est, Ju-

risdictione voluntaria, utl appellatur in l. omnes 2. ff. de Offic. Proconsul.

Hæc tamen & alia, quæ Vir insignis profert, sententiæ meæ haud adversantur: Nam & ipse in num. 18. adnotavi, imperium non raro in textibus Juris pro Jurisdictione poni; nempe si, ut antea monui, Jurisdictio capiatur in genere, cujus genuina species est imperium, seu mixtum, seu merum. Alioquin, quod frequenter Jurisdictionis nomine intelligatur simplex, ab imperio discreta, satis innuit cit. l. imperium 3. ff. h. t. ubi, cum imperium mixtum definiatur, cui Jurisdictio inest, vix poterit esse sensus identicus, quasi diceret Ulpianus: Jurisdictio est Jurisdictio, cum imperium mixtum à mero separaret, & utriusque indolem non per verba sed re ipsâ adumbrare voluerit. Id quod magis adhuc patet ex l. quacunque 1. §. 1. & l. ult. ff. de eo, cui mand. est Jurisd. ubi, dum dicitur, mandata Jurisdictione imperium, quod Jurisdictioni coheret, transferri, non potest esse hic sensus: mandata Jurisdictione, Jurisdictionem, quæ Jurisdictioni coheret, transferri; sed potius Jurisconsultus ita explicari debet, quod, si alicui mandetur Jurisdictio in genere, simul etiam mandetur imperium mixtum, quod Jurisdictioni coheret, seu in quo juxta expositionem nostram, infra in c. 9. à n. 57. adstructam, facultas cognoscendi & iudicandi principaliter consideratur, & jus coercendi tantum subsidiariè venit & in consequentiam, quatenus est necessarius ad tuendam Jurisdictionem contra contumaces.

QUÆSTIO II.

An Merum Imperium sit vera species Jurisdictionis?

8 Probavi id in cap. præf. à num. 69. Probatque insigniter antea allegatus D. Noodt lib. 1. de Jurisd. cap. 4. ac locum Ulpiani in d. l. imperium eleganter declarat: cum hoc imperium, inquit, vocatur merum, mixtoque opponitur, non hanc causam habet, quod id solum ac nudum imperium est; quamquam & merum hac significatione sumi, non ignorem, aut negem: sed quia ad ultionem lætæ disciplinæ publicæ respicit, & severitatem Judicis ac vim requirit, & ob id vehementius & insignius habetur, ut solent, quæ nullâ admixtione aut corrupta, aut attemperata sunt. Eò sensu merum latine sciencibus usurpari, etiam Obertus Gifanius observat, Indice ad Lucretium; Justinianus quoque in l. si major 12. Cod. de Legit. hered. hoc sensu, omne, ait, jus quod ex quacunque lege liberis præstitum est, hoc merum atque immu-

tilatum hujusmodi filiis vel filiabus servari. 10 Contra id imperium, quod mixtum est, non idcirco sic appellatur, quia cognitioni miscetur, sed quia lentius est, aut non tam vehementem, quam merum imperium: neque ad vindicandam Reipublicæ Majestatem, sed ad regendam privatorum utilitatem videtur. Et facit priori sententiæ, quod Pomponius in l. necessarium 2. §. 18. ff. de O. F. & Arcadius Charisius in l. un. ff. de Offic. Præf. Prætor. capitis animadversionem eadem ratione summam & majorem potestatem vocant.

At enim, pergit cit. Author, merum imperium dicitur gladii potestas ad animadvertendum, dicitur & coercitio, & animadversio. Memini: sed id non obstat, neque magis cognitionem ab imperio mero excludit, quam lex, cum lex Magistratui cognitionem aut Jurisdictionem indulget, ab ea exc-

executionem aut motionem separat. Igitur & merum imperium, & animadversio, & coercitio pleniùs accipienda sunt, ut animadversionem seu Jurisdictionem integram exhibeant, velut in edicto de injuriis l. item apud 15. §. 28. ff. de Injur. & l. hoc aditum 1. §. 1. junctâ l. cum mandata 24. §. ult. ff. de Mi- 13 nor. Quamquam quid verbis opus est? ubi res apparet, & Ulpianus scribit l. solent 6. in prin. ff. de Offic. Proconsul. Proconsules

solere custodiarum cognitionem mandare legatis, scilicet ut praedictas custodias ad se remittant, ut innocentem ipsi liberent, sed hoc genus mandati extraordinarium esse; & addit, nec enim posse quem gladii potestatem sibi datam, vel cuius alterius coercitionis, ad alium transferre. Unde constat, cognitionem Ulpiano facere partem potestatis gladii, & sub mero imperio comprehendendi. Haec tamen Gerardus Noodt, cuius verba proposito nostro sufficiunt.

QUÆSTIO III.

An Jurisdictio Ecclesiastica sit genuina species Jurisdictionis?

14 Non dubitant circa hoc punctum Catholici; quin & ex Acatholicis contra Huberum in Addition. ad ejus Præf. Jur. Civil. p. 2. ad tit. ff. de Jurisd. post num. 13. tradit Thomafius, distinctionem Jurisdictionis Ecclesiasticæ & Sæcularis, etiam originem debeat Papatui (ita per contemptum loqui solent) tamen & observatum fuisse ante reformationem (satiùs vocasset deformationem) in tota Europa, & post reformationem etiam in territoriis Protestantium ferè ubique adhuc observari. Probationes ejus distinctionis, si desiderentur, plures occurrent in seq. cap. 2. & 3. uti & in Jurisprud. Publ. Univ. lib. 3. cap. 1. per tot.

15 Id unicum contra nostros Adversarios, qui cum in hac Jurisdictionis Ecclesiasticæ materia, tum in aliis consensibus, nos Catholicos vocant Papistas, nostramque Religionem & hierarchiam Papatui titulo indignant, generatim notasse juvabit, quod non multis abhinc annis in simili argumento propriis & alienis verbis notavit Clariss. P. Philippus Van Wavre ex Ord. Eremit. S. Aug. in Alma Universitate Lovanienti, SS. Theologiae Licentiatu de Privilegio S. Petri ad Succes-

18 probrum, sed decus & encomium. Id quod in Donatistarum causa observat S. Augustinus, cum diceret lib. post collat. cum Donatist. cap. 32. qui nostrum hoc auderet optare, ut, quos iniquitas fecerat nostros impugnatores, æquitas nostros faceret defensores? sicut & illum Baalam, quem temporibus antiquis ad maledicendum DEI populum conduxit iniquitas, benedicere compulsi veritas.

Non mireris (prosequitur idem Author) si Recentiores hæretici Catholicos homines Papistas dicant, cum Ariani eadem ratione Romanos consueverint Catholicos appellare. Sed certe nullò sublimiori gloriæ titulo exornare, nec certius eos esse Catholicos demonstrare potuissent, quam eos nuncupandò Romanos atque Papistas. Nam, ut constat ex Optato adversus Parmeniarum, & Cypriano, de Unitate Ecclesiæ, & aliis tum Latinis tum Græcis Patribus, nullò certiori signo quam ex communionem cum Romano Pontifice, quis sit verus Catholicus, potest agnosci. Sint igitur nobis viventibus hæc semper præconia laudum, & post mortem tituli sepulchrales, ut Romani sic temper dicamur atque Papistæ.

16 forum ejus pag. 57. & seq. Sicut, inquit, non est probrum ovium Christi, si ab ipso Capite vocentur Christiani, vel ab Universitate Catholici; ita non est probrum, si ab ejus universali Vicario Pontificii nominentur: utrumque enim non schismatis aut, sectæ, sed Catholicæ totalitatis & universalitatis, loci, ac temporis argumentum est. Et infra: dubium quidem non est, quin ex malevolentia Lutheri & Lutherani Catholicis indiderint nomina Papistarum, Pontificistarum, Romanistarum, & similia: ut nimirum eos probrò aliquo effigere viderentur; sed reverà illud non est

20 Imò verò, replicabis, à Papa nominamur Papistæ; & quid est Papa nisi homo? Respondet S. Chryllostomus homil. 33. in Acta Apostol. quod nos agnominem cujusquam sumus, at non ut ab hæresum Principibus, sed ut ab his, qui præsum nobis, & gubernant Ecclesiæ; ubi Sanctus Doctor nos distinguit, qui Romani (id est, Pontificii) nominamur, ab aliis, qui ab hæresiaribus nomen accipiunt; adeoque concludit, eos, qui Romanam gubernant Ecclesiæ, hæresiaribus esse non posse, nec hæreses condere, neque fidei dogmata subruere.

CAPUT II.

De Jurisdictione Summa Ecclesiastica.

SUMMARI A.

6. & seqq. Aliquot SS. Patrum testimonia referuntur, ex quibus in speciem probatur, Episcopis inferioribus eandem cum Summo Pontifice esse potestatem. 7. & seqq. Ad singula cum fundamento respondetur. 18. & seqq. Externa quadam adminicula pro Jurisdictione Pontificia supra Concilium. 20. & seqq. Plura argumenta & rationes ex Bulla Pii II. afferuntur. 28. & seqq. Nonnulla de infallibilitate Papa delibantur. 30. & seqq. Roboratur nostra assertio, quod non detur appellatio à sententiâ Papa. 33. & seqq. Magis confirmatur. 38.

& seqq. Fusè demonstratur, an & quo cum effectu aliqui præcis temporibus appellare præsumpserint. 48. & seqq. Concilia Generalia, legitime congregata, summâ pollens auctoritate. 50. Debent autem congregari mandato vel approbatione Pontificis. 51. & seqq. Debet Pontifex interesse per se vel Legatos. 54. & seqq. Debent vocari omnes Episcopi. 58. & seqq. Solent etiam vocari Abbates exempti & Generales Ordinum. 60. Possunt intervenire alii quoque, sed absque voto. 61. Servatur inter presentes Ordo.

QUÆSTIO I.

An penes solum Summum Pontificem Summa Jurisdictio Ecclesiastica resideat?

1. **A**dversus dogma verè Catholicum, quod soli Pontifici Maximo tribuitur Summa Jurisdictio, in hoc cap. à num. 36. immotis rationibus fundatum, legi in quodam Authore nonnulla Veterum PP. testimonia, per quæ convincere conatur, Episcopis inferioribus eandem esse potestatem, quam habet Papa; sicque penes hunc solum Summum Jurisdictionem Ecclesiasticam non residere. Sic enim, ait ille, J. S. Cyprianus in *epist. 54. ad Cornel.* scribit: cum statutum sit omnibus nobis, & æquum sit pariter ac justum, ut uniuscujusque causa illic audiat, ubi admittum est crimen, & singulis pastoribus portio gregis sit adscripta, quam regat unusquisque & gubernet, rationem sui actus Domino redditurus; oportet utique eos, quibus præsumus, non circumcursare, nec Episcoporum concordiam cohærentem suâ subdola & fallaci temeritate collidere. II. Syricius Papa, imploratus pro dijudicanda causa alicujus Episcopi, Bonosi nominati, ita respondet: accepi literas vestras de Bonoso Episcopo, quibus vel pro veritate, vel pro modestia nostram sententiam sciscitari voluistis. Sed, cum ejusmodi fuerit Concilii Capuensis judicium, ut finitimi Bonosi atque ejus accusatoribus Judices tribuerentur, & præcipue Macedones, qui cum Episcopo Thessalonicensi de ejus factis cognoscere; adversimus, quod nobis judicandi forma competere non possit. III. Sixtus Papa in *epist. ad Proculum Constantinopolitanum* ait: habes recentissimum nuper habita actionis exemplum fratris nostri Iddua, circa quem tua fraternitatis decrevimus judicium custodiri, cognitioni tua facere nolentes injuriam. IV. S. Augustinus, ad Cœlestinum Papam scribens, monet, ne non inducat famosum typhum, hoc est, fastum, ambitionem & superbiam sæculi in Ecclesia Christi, qua lucem simplicitatis & humilitatis diem videre

cupientibus præfert. V. Ipse Cœlestinus Papa in *epist. ad Concil. Ephesin.* ita differit: hac ad omnes in communi Domini Sacerdotes mandata prædicationis cura pervenit; hereditario in hanc sollicitudinem jure constringimur, quicumque per diversa terrarum loca Apostolorum vice nomen Domini prædicamus, dum illis dicitur: ite, docete omnes Gentes. Advertere debet vestra fraternitas, quia accepimus generale mandatum, & omnes id nos agere voluit, quibus in commune mandavit officium: necesse est, ut competenter omnes sequamur auctores.

Sed certè ex allatis testimoniis difficilior aliud subsidium pro firmanda assertione contraria, quam aquam ex silice, elicies. Quod enim I. juxta S. Cyprianum quilibet Episcopus habeat portionem sui gregis, suasque oves pacere, regere, & judicare possit, fatemur omnes Catholici. At, si judicium Episcopi quispiam gravatum se conqueratur, aut ipsemet Episcopus criminis ejusdam insimuletur, an non superest Judex Superior, Summus Pontifex, ad cujus supremum tribunal causa referenda? Certè hic S. P. lib. 1. *epist. 3. sub init.* apertè scribit, hæreses, & schismata ex eo nasci, quod non nisi Sacerdoti, qui vice Christi Judicem agit, universa fraternitas obtemperat.

Quod II. Siricius Papa in causa Bonosi, Episcopi Sardicensis, judicandi formam sibi non competere, scripsisse dicitur, id profectò non est intelligendum de defectu potestatis judicandi, sed de convenientia & decentia, postquam Synodus Capuana, eò fine congregata, certis Episcopis causam & factum examinandum delegaverat: quippe cum Bonosus postmodum ab ipso quoque Siricio definitivè fuerit condemnatus. Auctoritatur P. Franciscus Pagi in *Breviario Romanor. Pont.*

Pont. rom. 1. pag. 115. Bonosus, inquit, Sardicensis Episcopus, Christum purum hominem asserens, duosque in Salvatore filios agnoscens, æternum unum, alterum temporalem; asserens præterea, DEIPARAM Virginem à partu Christi alios suscepisse liberos, ab Anytio Thessalonicensi & cæteris Illyrici Episcopis, quibus fuerat à Synodo Capuanâ, circa annum 389. celebratâ, causâ illius cognitio demandata, damnatus est. Ejus errorem damnavit etiam Siricius Pontifex, ut constat ex ejus epistola ad Anytium & cæteros Episcopos, per Illyricum constitutos.

1. Quod III. Sixtus Papa (haud dubiè tertius hujus nominis, ex quo Sixtus II. Anno 257. ad Pontificatum evehctus nullas literas, saltem de quibus authenticè constet, dedisse noscitur) in epistola ad Proculum Constantinopolitanum ejus judicium custodiri decreverit, fecit, quod decet Summum Pontificem, custodire nempe judicium Episcoporum, veluti Judicium Ordinariorum suæ dioceseos, quamdiu maneat intra limites veritatis & justitiæ; quin tamen hæc eadem judicium reformationi Pontificiæ subsint, dubitare non sinit appellatio, ab Helladio Tarsensi & Eleutherio Thyansenâ Metropolitibus ad eundem Sixtum III. interposita, ex qua ceti egregio antiquitatis monumento (ut loquitur idem Franciscus Pagi pag. 182. & seqq.) patet, quantum hallucinati fuerint, qui voluere, Orientales Episcopos nunquam olim ad Romanos Pontifices, sed semper ad generalem totius Ecclesiæ Synodum provocasse. Imò Cri-

ticæ Baronii Author Anno 437. scribit, Alexandrum Hieropolitanum Episcopum cum tota sua provincia ad Sixtum appellasse, & Ireneum Synodici authorem, licet Nestorianum, ideòque ab Apostolica Sede aversum. Romanas appellationes probasse.

Quod IV. D. Augustinus humilitatem fastui præferendam monuerit, Sedis Romanæ Primate, summæque ejus Jurisdictioni tum parum aliquid detrahit, quam parum auctoritas Pontificia minuitur, quando Papa se scribit *servum servorum DEI.* Quanta verò cum efficacia supremum in Ecclesia imperium exercuerit Cœlestinus I. Pontifex, evidenter elucet ex condemnatione Nestorii, & Concilio Ephesino, de quo plura cit. Pagi pag. 161. & seqq. Quam etiam studiosè & observans fuerit Præsul Hyponensis erga Sedem Apostolicam, ac illius Primatum extulerit, ex instituto tractat supra memoratus P. Philippus Van Wavre in *opusc. de Privilegio S. Petri ac Successorum ejus.*

Quod V. mox allegatus Cœlestinus in epistola ad Patres, in Concilio Ephesino coadunatos, meminerit, idem omnium Episcoporum esse prædicationis officium, plusquam verum est: nam & Pontifex se scribit Episcopum, & Episcopos nominat *Venerabiles fratres*, tanquam ejusdem muneris & oneris consortes. Ex hoc tamen neutiquam concluditur, quod Episcopi eandem prorsus Jurisdictionem & potestatem habeant cum primo & supremo Episcopo: quippe cum huic omnes alii subordinati, atque ipsius judicio & censuræ obnoxii sint.

QUÆSTIO II.

Sitne Jurisdictio Pontificia supra Concilium universale?

18. **A**ssertionem affirmativam cum communi sensu & approbatione omnium Doctorum extra Galliam (ubi tamen etiam non paucos & bene mediam partem, atque inter hos etiam Episcopos, Doctores Parisienses, Religiosos, Pastores, variosque è statu Ecclesiastico reperire est, qui nobiscum sentiunt, veluti non adeò nuper testatum fecit Reverendiss. D. Matthæus Pettitidier Ord. S. Bened. Abbas S. Petri Senonensis in *tract. Theolog. de Auctor. & infallibilit. Summorum Pontific. cap. 1.*) ad abundantiam stabilivimus in *præf. cap. à num. 83.* Pro ulteriori robore sit. Author non parvi pendendum putat illud seu principium seu præjudicium, quod teste ipsomet Gersono, primò quasi contrariæ opinionis sectatore & fautore, de *Potestat. Eccles. concl. 12.* antè Concilium Constantiense sic prævaluerit nostra sententia, ut, qui dissentire voluisset, de hæretica pravitate vel notatus fuisset, vel damnatus: siquidem in materia fidei ac Religionis omnis nova opinio saltem tanquam suspecta haberi, eaque, quæ semper tradita ac pro certa tenebatur, retineri debet.

In subsidium quoque adducendus Emmentiss. D. Cardinalis Vincentius Petra in *Commentar. ad Constit. Apostol. tom. 5. pag. 322. & seqq.* ubi refert, & egregiè explanat constitutionem Pii II. quæ incipit: *in minoribus*, dicti antea Æneæ Sylvii, editam 26. Aprilis 1463. nostroque proposito plurimum accommodam, & paucis hic repetendam. In hac constitutione, ad Rectorem & Universitatem Coloniensem directâ, Summus Pontifex fatetur I. se, Sacris Ordinibus necdum initiatum, cum Basileæ inter eos versaretur, qui se generale Concilium facere, & universalem Ecclesiam repræsentare aiebant, dialogorum quendam librum ad præfatam Universitatem scripsisse, in quo de auctoritate Concilii Generalis ac de gestis Basiliensium, & Eugenii Papæ contradictione, ea probavit, vel damnavit, quæ probanda vel damnanda censuit, & quantum capiebat, tantum defendit, aut oppugnavit. II. retractat suum errorem, nec timet, exemplò D. Augustini manifestare suam culpam, in quam aliorum, præcipue Magistrorum sui, aliorumque magni nominis Virorum, exemplò

23 & consilio ex juvenili inconsiderantia incidit. III. ne fortasse aliqui dicant, eum cum Pontificatu suam opinionem mutasse; breviter & candidè narrat, quâ occasione, & quibus ex causis in priorem sententiam erroneam fuerit prolapsus; quorum item ductu & persuasione respicere inceperit; postea Romanum Curiam, solò caractere clericali insignitus, adierit, & Eugenio, cum fuisset rebellis, submisit cervicem, à quo misericordiam consecutus, ad unionem Græcorum navârè operam, & illis, Romanæ Ecclesiæ reconciliatis, adversus impios Turcas legationem accepit. IV. superioritatem Concilii inter alia deducit ex verbis S. Bernardi, ad Eugenium III. ita loquentis: *tu es Sacerdos Magnus, Summus Pontifex, tu Princeps Episcoporum, tu heres Apostolorum, tu primatus Abel, gubernatus Noë, patriarchatus Abraham, Ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, unctioe Christus. Tu es, cui claves tradite, cui oves creditæ sunt. Sunt & alii quidem Cæli janitores, & gregum pastores, sed tu tantò gloriosius, quanto & differentius præ illis nomen hereditasti. Habent illi assignatos sibi greges, singuli singulos, tibi universi crediti uni sumus. Nec modo ovium, sed & pastorum tu unus omnium pastor. Hac (concludit V. idem Papa) Bernardus ad Eugenium III. scribit, cui supremam & omnimodam potestatem in Ecclesia concedit. Quod ille de tertio refertur Eugenio, hoc not de quarto, & omnibus aliis Romanis Pontificibus*

24 legationem accepit. IV. superioritatem Concilii inter alia deducit ex verbis S. Bernardi, ad Eugenium III. ita loquentis: tu es Sacerdos Magnus, Summus Pontifex, tu Princeps Episcoporum, tu heres Apostolorum, tu primatus Abel, gubernatus Noë, patriarchatus Abraham, Ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, unctioe Christus. Tu es, cui claves tradite, cui oves creditæ sunt. Sunt & alii quidem Cæli janitores, & gregum pastores, sed tu tantò gloriosius, quanto & differentius præ illis nomen hereditasti. Habent illi assignatos sibi greges, singuli singulos, tibi universi crediti uni sumus. Nec modo ovium, sed & pastorum tu unus omnium pastor. Hac (concludit V. idem Papa) Bernardus ad Eugenium III. scribit, cui supremam & omnimodam potestatem in Ecclesia concedit. Quod ille de tertio refertur Eugenio, hoc not de quarto, & omnibus aliis Romanis Pontificibus

25 profitemur, quia dignitatis est auctoritas. Li-

QUÆSTIO III.

An Summus Pontifex in iis, quæ decernit extra Concilium, sit infallibilis?

28 Respondi in hoc cap. n. 247. & seqq. quòd, si Summus Pontifex, ex Cathedra loquens, atque autoritate Apostolicâ Ecclesiam universalem docens, seu veritatem aliquam tenendam & credendam proponens, aliquid decernat, aut contrarium tenentes hæreticos vel temerarios pronuntiet, sit infallibilis, debeantque credi, quæ ita decreta aut declarata sunt. Qui plura ad eruendam hanc veritatem desiderat, poterit recurrere vel ad Eminentiss. D. Cardinalem

quet igitur, unum in Ecclesia Caput esse, & unum Principem, quia pax populi ex uno Rectore dependet, & pluralitas Principum discordiam parit. Christus Ecclesia sua in ultimo testamento pacem reliquit, & pacem multis verbis commendavit. Dedit ergo & regimen pacis amicum, id est, Monarchicum, sub Beato Petro & Successoribus ejus administrari cuncta præcipiens, clavibus illi commissis, & curâ gregis demandatâ. Hac nos de Romani Pontificis auctoritate & potestate sentimus, cui & congregare Concilia, & dissolvere datum est. Qui, etsi filius est propter regenerationem, propter dignitatem tamen pater habetur; & sicut filiationis causâ venerari debet Ecclesiam, tanquam matrem, ita & pralationis causâ præfertur ei ut pastor gregi, princeps populo, Rector familie. Cum his & generalis Concilii auctoritatem & potestatem complectimur, quemadmodum & eò nostrò Constantia, dum ibi fuit Synodus universalis, declaratum, definitumque est. Veneramur enim Constantiense Concilium, & cuncta, quæ præcesserunt, à Romanis Pontificibus nostris Prædecessoribus approbata, inter quæ nullum invenimus unquam fuisse ratum, quod sit ante Romano indubitato Præsule, absque ipsius auctoritate convenerit, quia non est corpus Ecclesiæ sine Capite, & omnis ex capite desinit in membra potestas. Hac nostra sententia est, filii: hæc credimus & profitemur: hæc jam senes, & in Apostolatus apice constituti, pro veritate asserimus. Si qua vel vobis vel aliis conscripserimus aliquando, quæ huic doctrinæ repugnent, illa tanquam erronea, & inanis animi parum pensata judicia, revocamus, atque omnino respuimus.

Sfondratum in Regali Sacerdot. rot. lib. 3. vel ad Reverendiss. D. Matthæum Pettididier cit. tract. Theolog. de Auct. & Infallib. Summorum Pontif. gallicè primò conscriptum, dein jussu Sanctiss. D. N. Benedicti XIII. in linguam Italicam translatum, atque peculiari epistola, quam ad Authorem dedit, quamque refert Verfor Latinus, Gallus Cochier ex Monasterio D. Ettonis vulgò Ertenheimmünster, Apostolicò oraculo laudatum. Nobis ad ulteriora progrediendum est.

QUÆSTIO IV.

An liceat à iudicio vel sententia Summi Pontificis appellare?

30 Non licere, advertimus in hoc cap. à n. 85. tenentque omnes extra Franciam, & in ipsa Francia non pauci, veluti patet ex historia nostri temporis, ubi, qui adversus Constitutionem Unigenitæ, sancitam à sanctæ memoriæ Clemente XI. appellare præsumpserunt, autoritate Regiâ severè compescuntur. Et meritò: quia, ut loquitur

Pius II. in sua constitutione, quæ incipit execrabilis edita 15. Calend. Februarii 1459. „execrabilis, & pristinis temporibus inauditus tempestate inolevit abusus, ut à Romano Pontifice, „JESU Christi Vicario (cui dictum est in persona Petri, pace oves meas, & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cælis) nonnulli spiritum rebellionis imbuti, non san-

31 dioris cupiditate iudicii, sed commissi evitacione peccati, ad futurum Concilium provocare presument, quod, quantum Sacris Canonibus adversetur, quantumque Reipublica Christiana noxium sit, quisquis non ignarus Furinus intelligere potest. Namque (ut alia præmittamus, quæ huic corruptela manifestissimè refragantur) quis non illud ridiculum judicaverit, quod ad id appellatur, quod nusquam est, neque scitur, quando futurum sit? Pauperes à potentioribus multipliciter opprimuntur, remanent impunita scelera, nutritur adversus primam Sedem rebellio, libertas delinquendi conceditur, & omnis Ecclesiastica disciplina, & hierarchicus ordo confunditur.

32 test. Namque (ut alia præmittamus, quæ huic corruptela manifestissimè refragantur) quis non illud ridiculum judicaverit, quod ad id appellatur, quod nusquam est, neque scitur, quando futurum sit? Pauperes à potentioribus multipliciter opprimuntur, remanent impunita scelera, nutritur adversus primam Sedem rebellio, libertas delinquendi conceditur, & omnis Ecclesiastica disciplina, & hierarchicus ordo confunditur.

33 Inauditum pristinis temporibus abusus Pontifex appellat appellationem ad Concilium; id quod non negat ex Scriptoribus Gallicis, Petrus de Marca de Concord. Sacerdot. & Imp. lib. 4. c. 17. n. 1. superiore capite, inquit, novam quandam rationem vidimus in Ecclesiam involtam ab iis, qui Romana Curia censuris premi existimabant, scilicet appellationem à Papa decreto ad futurum Concilium. Novam dixi, quia nunquam in Ecclesia admissa fuit provocatio à Papa ad Concilium.

34 Nempse, postquam magnum illud in Ecclesia schisma tamdiu duraverat, ut ad illud extirpandum, cum tres Pontifices pro legitimis haberi cuperent, necessarium fuerit Concilium Generale, Constantiæ congregatum, ceperunt aliqui nimium extollere Concilium Oecumenicum, illudque etiam legitimo Capiti præponere: unde alii sumpserunt occasionem, appellandi à Papa ad Concilium, & inter has Legatus Regis Poloniæ, qui ejusdem Concilii Constantiensis tempore ad futurum Concilium, quod in decimum annum indicabatur, provocare ausus est à Martino Papa V. Contra quos hic ipse Martinus, eodem Concilio adhuc vigente, in publico Consistorio decretalem promulgavit hujus tenoris: nulli fas est, à Supremo Judice, videlicet Apostolica Sede, seu Romano Pontifice JESU Christi Vicario in terris, appellare, aut illius Judicium in causis fidei, quæ tanquam majores ad ipsum & Sedem Apostolicam deferenda sunt, declinare. Cui decretali paruerunt Poloni, tacentes & acquiescentes; imò & ipsum Concilium assensit, cum Legatis appellantis non adhaerit. Eminentiss. Card. Vincentius Petra ad Const. Apostol. rom. 5. pag. 239. num. 15.

35 præponere: unde alii sumpserunt occasionem, appellandi à Papa ad Concilium, & inter has Legatus Regis Poloniæ, qui ejusdem Concilii Constantiensis tempore ad futurum Concilium, quod in decimum annum indicabatur, provocare ausus est à Martino Papa V. Contra quos hic ipse Martinus, eodem Concilio adhuc vigente, in publico Consistorio decretalem promulgavit hujus tenoris: nulli fas est, à Supremo Judice, videlicet Apostolica Sede, seu Romano Pontifice JESU Christi Vicario in terris, appellare, aut illius Judicium in causis fidei, quæ tanquam majores ad ipsum & Sedem Apostolicam deferenda sunt, declinare. Cui decretali paruerunt Poloni, tacentes & acquiescentes; imò & ipsum Concilium assensit, cum Legatis appellantis non adhaerit. Eminentiss. Card. Vincentius Petra ad Const. Apostol. rom. 5. pag. 239. num. 15.

36 pa V. Contra quos hic ipse Martinus, eodem Concilio adhuc vigente, in publico Consistorio decretalem promulgavit hujus tenoris: nulli fas est, à Supremo Judice, videlicet Apostolica Sede, seu Romano Pontifice JESU Christi Vicario in terris, appellare, aut illius Judicium in causis fidei, quæ tanquam majores ad ipsum & Sedem Apostolicam deferenda sunt, declinare. Cui decretali paruerunt Poloni, tacentes & acquiescentes; imò & ipsum Concilium assensit, cum Legatis appellantis non adhaerit. Eminentiss. Card. Vincentius Petra ad Const. Apostol. rom. 5. pag. 239. num. 15.

37 Cui decretali paruerunt Poloni, tacentes & acquiescentes; imò & ipsum Concilium assensit, cum Legatis appellantis non adhaerit. Eminentiss. Card. Vincentius Petra ad Const. Apostol. rom. 5. pag. 239. num. 15.

38 Ferunt quidem nonnulli, ait, cit. Petra pag. 237. n. 12. appellationes hujusmodi, jam olim interpositas à schismaticis & hæreticis, imò etiam Catholicis, evenisse ante Concilium Constantiense; ut de Donatistis asseritur, fuisse ab eis ad praxim redactas, appellando à iudicio Papæ Melchiadis; sed id nullò documentò antiquo probatur; & quæ evenerint appellationes, eas malè cessisse, & in schisma ac hæreses ipsos provocantes devenisse, si antea tales non fuissent, tradit

39 Victoria relect. 4. prop. 20. Ita Palladius & Secundianus Episcopi Arriani Concilium Oecumenicum congregari postularunt. Sed,

non obstante appellatione, damnati fuere, & exactorati, ut refert D. Ambros. epist. ad Imperatorem nomine Concilii Aquileiensis. Ita 40 Pelagiani appellantes non tantum audientiam non sunt consecuti, sed econtra ad pœnitentiam compulsi fuisse leguntur, ut refert P. Philippus van Wavre de S. Augustini sensu de Appellat. p. 2. cap. 2. q. 2. Et, postquam à S. Pontifice Innocentio Pelagiani damnati fuerunt, D. Augustinus Serm. 2. de Verb. Apost. cap. 10. dixit: cum enim de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam; inde etiam rescripta venerunt: causa finita est, utinam aliquando fixiatur error. Ita ipsimet Donati- 41 stæ, quamvis de eorum appellatione, autalis fuerit, dubitari possit ex iis, quæ tradit cit. Van Wavre d. l. p. 1. cap. 1. quæst. 3. §. 3. malè notati sunt: quippe quorum provocationem S. Augustinus epist. 162. quæ nunc 53. inscribitur, perversitatem & impudentiam vocat; econtra sententiam Melchiadis dicit ultimam, & de Romana Ecclesia pronuntiat: in qua semper Apostolica Cathedra viget Principatus. Cui conformiter scripserat S. Optatus lib. 1. 42 contra Parm. Cæcilianus, ajens, omnium supra memoratorum sententiis innocens est pronuntians, etiam Melchiadis sententiâ, quâ iudicium clausum est; quasi diceret, etiam à Summo Pontifice est absolutus, post cujus iudicium de Cæcilianus innocentia non est dubitandum. De quo iudicio iterum Augustinus: ultima est prolata sententia, quam innocens, quam integra, quam provida, atque pacifica.

43 Præter has appellationes adhuc duas alias, ante Concilium Constantiense factas, recenset Petrus de Marca d. l. videlicet Friderici II. Imperatoris, & Philippi Pulchri Galliarum Regis. Verum antea cit. Eminentiss. Pe- 44 tra pag. 237. num. 14. studiosè observat, à Friderico II. non fuisse appellatum à Papa ad Concilium, sed potius à Concilio Generali Lugdunensi ad aliud Generalius, sub eo colore, quòd illud non esset Generale, cui plures Episcopi defuerunt; cum tamen nullum Concilium possit dici generalius alterò, si fuerit congregatum auctoritate Papæ, & vocati omnes. Similiter pag. seq. d. n. de 45 Philippo Pulchro commemorat, eum non appellasse à vero Pontifice ad Concilium, sed à Bonifacio VIII. velut illegitimo Papa, ut ille (licet erroneè) dicebat, ad Papam legitimum in verb. ad prædictum Concilium congregandum, & ad futurum verum & legitimum Summum Pontificem, ad illum vel illos, ad quem, vel quos de jure fuerit appellandum, provocamus, appellamus. Addit Philippus Van Wavre 46 de S. Augustini sensu de Appellat. p. 2. cap. 2. q. 2. quòd, licet Clemens V. Successor Bonifacii VIII. rem moderatus sit cum Philippo Pulchro, eique adherentibus, non tamen censuerit, censuras, à Bonifacio VIII. latis, esse nullas, aut per appellationes sufflamintas, sed potius validas, cum Regem aliosque absolverit ab illis, ut refert ipse Petrus Natalis, alioquin in favorem appellantium addu-

47 ci consuetus. Notat insuper *cit.* Author de aliis similibus appellationibus, ob eas nullum unquam Concilium generale celebratum legi, ut appellantis Viris tam magnis

ius diceretur; neque legi, appellationes illas suâ sine potestas fuisse: quod sanè mirandum foret, si jus appellandi reverà appellantis competisset.

QUÆSTIO V.

Qualem auctoritatem habeant Concilia Generalia?

48 Concilia Generalia, legitime convocata & congregata, summam habere auctoritatem, ac potestatem obligandi totam Ecclesiam, nec ulli errori vel salutari obnoxiam, atque adinstar Evangelii venerandam esse juxta *cap. sicut sancti 2. Dist. 15.* nemo Catholicorum est, qui inficietur. Eminent. Card. Vincentius Petra *tom. 2. pag. 345. num. 6.*
 49 Ut verò legitime convocentur, & congregentur, tres præcipuè conditiones desiderantur, quas cum communi DD. adstruit Eminentiss. D. Cardinalis Cœlestinus Sfondratus in *Regali Sacerdos. lib. 2. §. 1. n. 2.* Prima est, ut convocetur mandatò vel approbatione Summi Pontificis *cap. Synodum 1. cum 3. seqq. Dist. 17.* alioquin non Concilium sed conciliabulum reputatur *cap. multis 7. ead. Distinct.* Altera est, ut Summus Pontifex Concilio per se vel Legatos interfit *cap. regula 2. cap. concilia 6. cit. Dist. 17.* Et licet Concilio Constantinopolitano primo Damasus Papa non interfuerit, aut per Legatos præfuerit, quòd Patres Romam ad aliud Concilium evocasset; confirmatum tamen à Damaso fuisse, imò ejus jussu & Theodosii indictum, colligitur ex sexta Synodo Constantinopolitana *artic. 18.* post subscriptiones PP. Sfondratus *d. n. 2.* Quin & si Pontifex Legatos miserit, non valent gesta per ipsos & Concilium, nisi Pontifici exhibita, & ab eo fuerint approbata; prout etiam Concilium Tridentinum juxta *sess. ult.* confirmationem Papalem expetiit, & impetravit à Pio IV. per Bullam, quæ incipit *Beneditus*, datam 7. Calend. Febr. 1563. Nisi Papa jam antecedenter Legatis dederit facultatem, decreta Conciliaria approbandi; qualis casus, uti advertit *cit.* Petra *pag. 346. num. 15.* nequit de facili executioni mandari: cum impossibile sit, prorsus omnium rerum, in Concilio tractandarum, peculiarem dari Legatis instructionem Pontificis voluntatis, ex cujus tamen influxu Conciliorum infallibilis auctoritas dependet. Tertia conditio est, ut convocentur omnes Episcopi, nec ullus, ex quacunque orbis parte adveniat, excludatur *arg. cap. placuit 10. Dist. 18.* Quod enim omnes tangit, ab omnibus approbandum esse, docet *Reg. Jur. 29. in 6.* causa verò fidei & Religionis, cujus gratiâ primariò convocantur Concilia, tangit omnes Episco-

pos, seu Verbi Divini prædicatores, instructores, & custodes; sicque omnes vocari debent. Sive tamen multi, sive pauci, legitima præcedenti convocazione, compareant, auctoritas definiendi penes comparentes residet juxta promissum Christi *Matth. 18. ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Nec enim, ut distulserit Sfondratus, numerus Episcoporum Concilium generale facit, sed jus omnibus factum, & saltem ut ex majori parte provinciarum Christianarum aliqui adveniant: omnes enim convenire, res est impossibilis; nec credi debet, voluisse Christum auctoritatem Ecclesie necessariam ad eventum impossibilem adstringere. Et idè, licet Concilium Carthaginense Nationale tempore D. Augustini Episcopos 217. numeraverit, Concilium verò Constantinopolitanum primum 150. hoc generale fuit, non illud: & ad Concilia, in Oriente habita, pauci Occidentalium; sicut ex adverso ad Concilia Occidentis pauci Orientalium convenire, nec minus tamen consensu omnium universalia habita sunt.

Solent tamen, præter Episcopos, ex generali consuetudine in Conciliis universalibus intervenire etiam Abbates exempti & Generales Ordinum; cum ea tamen distinctione, quòd Episcopis competat votum decisivum jure ordinario, cæteris autem ex privilegio: jam enim in Nicena secunda Synodo *art. 4.* Archi-Mandritæ & Abbates subscripti leguntur. Petra *cit. tom. 2. pag. 347. n. 28. & seqq.* Tribus etiam Abbatibus Cassinensibus unicum suffragium fuisse concessum in Concilio Tridentino, tanquam unam Religionem representantibus, testatur Card. Pallavicin. in *Hist. Concil. Trident. p. 1. lib. 6. cap. 2.* Solent etiam intervenire alii; nec excluduntur Laici, præsertim Imperatores, Reges, Principes, qui suos Oratores mittunt ad Concilium, sed absque suffragio. Petra *d. pag. num. 29.*

Porro in ordine sessionis attenditur major dignitas; adeoque Archi-Episcopi sedent ante Episcopos: inter illos verò, qui pares sunt in dignitate, tempus consecrationis respicitur *cap. ult. Dist. 17.* Petra *pag. 348. n. 34. & seq.*

CAPUT III.

De Jurisdictione Summa Sæculari.

Quandoquidem de hac Jurisdictionis Summæ nobilissima specie ex professo tractatum est in *Jurisprud. Publ. univers. lib. 2. §. 4. &*, quatenus exercetur

in Imperio Romano - Germanico, laxatè rursus calamò in *Jurisprud. Publ. Imperii Romano - Germanici*, DEO dante, explanabitur: præfens Caput additione non indiget.

CAPUT IV.

De Jurisdictione Subalterna Ecclesiastica.

SUMMARIA.

1 & seqq. Jurisdictio subalterna Episcoporum est immediatè à DEO quoad thesin; & mediatè quoad hypothesein. 6. & seq. Scribuntur propterea DEI & Apostolica Sedis gratiâ. 8. Eorum præminencia. 9. Inter alia jura habent potestatem convocandi Synodum. 10. & 11. Quæ partim ad Jurisdictionem, partim ad legem Diocesanam spectat. 12. & seqq. Inducatur triplex finis hujus Synodi. 15. & seqq. Judicatur ordo sessionis cum personis illuc vocandis. 20. & seqq. Archi-Episcoporum auctoritas & antiquitas. 23. & seqq. Enumerantur jura Archi-Episcoporum quoad Episcopos

suffraganeos. 46. & seqq. Speciatim attenditur & explicatur jus convocandi Concilium Provinciale. 58. & seqq. Recensentur jura Archi-Episcoporum quoad subditos suffraganeorum. 67. & seq. De jure Legatorum Sedis Apostolicæ remissivè. 69. & seqq. Origo S. R. E. Cardinalium indagatur. 73. & seqq. Statuuntur causæ, propter quas ipsi præcedentia supra Episcopos tribuuntur. 76. Distorsimè inter hos & illos quoad ceremonialia. 77. & seqq. Modus creandi Cardinales, & conferendi insignia Cardinalitatis.

QUÆSTIO I.

An & quatenus Jurisdictionem Subalternam habeant Episcopi?

1 Jurisdictio Subalterna Ecclesiastica, quæ præcellunt Episcopi, est immediatè à DEO, si spectetur in thesi & quoad substantiam, prout distincti in hoc *cap. num. 17.* seu quoad actum primum, veluti explicat Eminentiss. Petra *Comment. Apostol. tom. 2. pag. 220. n. 35.*
 2 Ad illos enim in persona Apostolorum, cujus Successores sunt juxta *c. in novo 2. Dist. 21. & cap. ult. Dist. 68.* Trid. Concil. *sess. 13. de Reform. cap. 4.* dictum est à Christo Domino *Matth. 18. Aven dico vobis, quacunque ligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo; & quacunque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælo.* Ad illos quoque dictum est à D. Petro *epist. 1. cap. 5. vers. 2. pascite, qui in vobis est, gregem DEI;* & à D. Paulo *Act. 20. attendite vobis & universo gregi, in quo pascat vos Spiritus Sanctus Episcopos, regere Ecclesiam DEI, quam acquisivistis sanguine suo.* Quamquam in actu secundo & in hypothesi Jurisdictionem accipiant à Summo Pontifice, qui non tantum Episcopatum & Diocesim, fines distincti, cuilibet Episcopo certum districtum & populum, cui præfesset, assignandò; sed etiam Episcopos confirmat & instituit, ipsisque Jurisdictionem actualem tribuit: eâ propemodum ratione, quâ Sacerdotes in sua ordinatione quoad forum internum Jurisdictionem seu potestatem absolvenda

di à peccatis à DEO recipiunt juxta Concil. Trid. *sess. 23. de Reformat. cap. 15.* eam tamen in actu secundo absque approbatione & confirmatione Episcopi exercere nequeunt.

Et hinc provenit, quòd Episcopi se tales in suis titulis & allocutionibus scribant *DEI & Apostolica Sedis gratiâ;* quam quidem formulam licet omittere possint, & sæpius se Episcopos tantum nominent *DEI gratiâ,* quando scribunt ad pares vel inferiores: attamen, ut tradit Eminentiss. Petra *d. tom. 2. pag. 222. num. 45.* non est ipsis consulendum, ut omittant alterum axioma & *Apostolica Sedis gratiâ,* quando dant literas testimoniales, Summo Pontifici præsentandas: quippe cum à Dataria & Curia similes literas frequenter non receptas, imò & laceratas fuisse, ex auditu fide dignorum testetur.

Vi hujus potestatis Episcopi dicuntur Reges in parvo Regno; præfati sunt hominibus cujuscunque dignitatis & Ordinis; habentque plenariam Jurisdictionem in causis canonico - civilibus æquè ac criminalibus. Petra *tom. 1. pag. 150. & seq. Barbosa Fur. Eccles. univ. lib. 1. cap. 8. n. 20. & mult. seqq. & cap. 39. §. 4. n. 44. & seqq.* præterquam si Summo Pontifici reservatæ fuerint, de quibus actum in *cap. 2. sess. 3. §. 1. & 2.*

Inter plura Jurisdictionis Episcopalis jura,

ra, hinc inde in nostra *Jurisprud. Canonico-Civ.* delibata, unicum, nec postremum, hic attingo, convocationem nempe Synodi Diocesanae: hanc enim Episcopus indicare potest, & juxta Concil. Trid. *sess. 24. de Reformat. cap. 2.* debet quotannis; præcedente Capituli sui Cathedralis consilio. Pignatell. *tom. 1. Consult. 69.* Et licet aliqui dubitent, an convocatio Synodi Diocesanae pertineat ad legem Jurisdictionis, vel Diocesanae? Rectius tamen sentiunt, qui dicunt, esse mixtam ex utraque lege, prout judicavit Rota Rom. *decis. 619. n. 4. p. 4. divers. & in Milensis. Jurisdiction. coram D. Card. Falconiero S. eadem sunt &c.* Eminentiss. Card. Petra in *Comment. Apostol. tom. 5. pag. 127. sub n. 105.* Paulutius *Jurisprud. Sacra lib. 3. tit. 3. cap. 9. n. 4.* quæ enim Synodus est, & in ea Synodaticum recipi solet, rectè vocatur lex Diocesana; quatenus verò in ea leges conduntur, aut judicia exercentur, aut mores corriguntur, non immeritò ad Jurisdictionem pertinere censetur.

12 Convocatur Synodus juxta *cit. Paulutium num. 5.* ex triplici fine. Primus & præcipuus est, ut, quæ fuerint decreta in Synodo provinciali, publicentur in diocesana *cap. ult. Dist. 18.* Secundus est, ut mala, paulatim in diocesi irrepentia, communi plurium

concurfu aut præcaveantur, aut aboleantur. Tertius est, ut pastores & rectores animarum excitentur, quatenus gregi suo oculatius invigilent, suoque muneri accuratè satisficiant. Addatur P. Engel ad *tit. de Major. & obed. n. 47.* Præsidet Episcopus huic Synodo vel per se vel per suum Vicarium *arg. cap. regula 6. Dist. 17. cap. si Episcopus 6. de Offic. Judic. Ord. in 6.* Comparat etiam Capitulum Cathedrale, quod ita quoad sessionem collocandum putat Pignatell. *tom. 4. consult. 187.* ut ex utroque latere circumdet Episcopum. Vocantur etiam Abbates non-exempti, quin &, ut loquitur Concil. Trid. *d. sess. 24. de Reformat. cap. 2. exempti omnes, qui alias, cessante exemptione, interesse debeant, nec Capitulis generalibus subdantur; ut etiam tenentur accedere alii, qui ratione parochialium, aut aliarum Ecclesiarum, etiam annexarum curam gerunt: quamvis ejusmodi* Abbatibus exemptis primum locum post Episcopum assignari debere, in *cap. ex ore 17. de Privileg. statutum sit. P. Engel cit. l. Videatur etiam Petra d. l. pag. 127. num. 108. & seqq.*

An & quatenus Synodi celebratio, vel decretorum in ea executio possit mediante appellatione impediri? Tradit Pignatell. *tom. 1. consult. 71. & seqq.*

QUÆSTIO II.

Quenam in hac Jurisdictionis materia sint specialia jura Archiepiscoporum?

20 Archiepiscopus seu Metropolitanus jam a tempore Apostolorum exordium sumptisse, colligitur ex *Canon. Apostol. 33. ibi: cuiusque gentis Episcopus oportet scire, quisnam inter ipsos primus sit, habereque ipsum quodammodo pro Capite, neque sine illius voluntate quidquam agere insolitum: illa autem sola quomque per se tractare, quæ ad parochiam ejus & loca ipsi subdita attinent.* Etque propter in *can. 9. Concilii Antioch. legitur: Episcopus, qui sunt in unaquaque provincia, scire oportet, Episcopum, qui præest Metropolim, etiam curam suscipere totius provinciae: eo quod in Metropolim undequaque concurrunt omnes, qui habent negotia. Unde visum est quoque, cum honore præcedere; reliquos autem Episcopos nihil magni momenti aggredi sine ipso, ut vult, qui ab initio obtinuit, Patrum canon.*

21 Et hinc Archiepiscopus in tota sua provincia, atque adeò in Diocesis Suffraganeorum ejusdem Provincie obtinet assistentiam Juris Communis, sicut habet Episcopus Juris assistentiam in tota sua Diocesi; videlicet quod actus, dependentes à potestate & Jurisdictione Archiepiscopali seu Metropolitana. Eminentiss. Petra *Comment. Apostol. tom. 5. pag. 196. sub n. 24.*

22 Jura autem Archiepiscopalia expendi possunt vel quoad Suffraganeos Episcopos,

vel quoad eorum subditos. Quoad Suffraganeos Archiepiscopus habet I. jus confirmandi Episcopos *cap. Episcopi 1. Dist. 64. cap. inter corporalia 2. de Translat. Episc. II. 24.* jus consecrandi Episcopos confirmatos, adeò ut nulli alteri, nisi accedente jussu & delegatione Metropolitanam, liceat Episcopum Suffraganeum consecrare *d. cap. Episcopi 1. Dist. 64. cap. non debet 2. Dist. 65. d. cap. inter corporalia 2. cap. Suffraganeis 11. de Elect. cap. si Archiepiscopus 6. de Tempor. Ordinat. Ve-* rum tam Confirmationem, quam Consecrationem Episcoporum, præsertim in Germania, Summo Pontifici hodie reservatam esse, testantur passim Authores, & indicat consuetudo. Quaranta *verb. Archiepiscopi auctoritas num. 3. vers. 4. Barbosa J. E. II. lib. 1. cap. 7. num. 19. Engel ad tit. de Elect. n. 56. Wiestner ibid. num. 336.* In quo tamen Metropolitanus Salisburgensi usque in hodiernum diem illæsa & intacta remansit insignis illa prærogativa, quatuor Episcopos Suffraganeos, Gurcensem, Chiemensem, Seccoviensem, & Lavantium, jure Metropolitanico nominandi, confirmandi, & consecrandi. III. 27 jus cognoscendi de causis Suffraganeorum, quorum Metropolitanus est Judex Ordinarius *cap. quia cognovimus 6. X. q. 3. cap. pastoralis II. in pr. de Offic. Judic. Ord. cap. sollicitudi-*

ndinem 54. de Appellat. Sed hodie id obtinet in causis duntaxat civilibus: quia de criminalibus Episcoporum causis Trident. Concil. *sess. 24. de Reformat. cap. 5.* statuit, ut, si gravioribus fuerint, etiam hæresis, quod absit, quæ depositione aut privatione digna sunt, ab ipso tantum Summo Pontifice cognoscantur, & terminentur; de minoribus verò in fine *cit. cap. decrevit, ut in Concilio tantum provinciali cognoscantur, & terminentur, vel à deputandis per* Concilium provinciale. Imò & in causis civilibus contra ea, quæ jam antè in hoc *cap. num. 29.* asserta sunt, nullam Archiepiscopo Jurisdictionem adversus Suffraganeos, præterquam in casibus, à Jure expressis, competere, aut saltem eos cogi non posse, ut coram Archiepiscopo respondeant, præter alios docet Lotter de *Re benefic. lib. 1. q. 22. num. 94. & seqq.* Hucque inclinat Eminentiss. Petra *Comment. Apostol. to. 1. pag. 272. num. 15. & seqq.* allegans epistolam Sacre Congregationis Episcoporum & Regularium, Anno 1588. 31. Maji scriptam ad Archiepiscopum Regiensem, in qua expressè continetur, Archiepiscopum non esse Judicem competentem in causa civilis; ad textus contrarios putat explicandos de recurfu in gravaminibus Episcoporum; vel juxta sensum *cap. si Clericus 46. XI. quæst. 1. ibi: si fuerit negotium ipsius Episcopi, apud arbitros, ex utraque parte electos, audiatur negotium; si quis verò contra hoc fecerit, Canonum correctionibus subjaceat; &, si Clericus adversus suum vel alium Episcopum habeat causam, apud audientiam Synodi provincie conqueratur.* Fatetur tamen idem Petra *num. 18.* non extare Legem, præcisè contrariam disponentem; imò potius antiquam observantiam favere Archiepiscopis, ut illi sint Judices locò Conciliorum provincialium, postquam ferè in defectu dinem abierunt. Admittit quoque in *n. 20. & seqq.* Vicarios Suffraganeorum, quotiescunque delinquant in officio, respiciente auctoritatem Archiepiscopi, posse ab hoc puniri.

34 IV. est jus suspendendi, interdicens, & excommunicandi Suffraganeos per *cap. Romana 1. de Offic. Vic. in 6. & cap. venerabilis 52. de Sent. excommunicat.* At quia ejusmodi pœnæ & censuræ Ecclesiasticæ non dicuntur, nisi præcedat culpa & delictum; cognitio verò de delicto Suffraganeorum ex *n. 28.* ad Archiepiscopum haud spectat: ideò præactum jus Archiepiscopi non aliter in usum deducere poterunt, quam cum provinciali Concilio, prout textum in *d. cap. venerabilis* post Emmanuelem Gonzalez interpretatur Petra *d. l. pag. 272. num. 16.* aut saltem in ea hypothesi, quâ Suffraganeus delinquit in officio & actu, qui spectat ad jus Metropolitanum per ea, quæ tradit D. Petra *d. l. pag. 273. n. 20. & seqq.* aut denique in casu, quò Archiepiscopus procedit ad declaratoriam censuræ, lætè ab ipso Jure: hanc enim declarationem etiam contra ex-

emptos fieri posse, satis innuit Card. de Luca de *Jurisdict. dist. 52. n. ult.*

V. jus invigilandi super residentia Suffraganeorum: nam Concil. Trident. *sess. 23. de Reformat. cap. 1.* peculiariter disposuit, *legitima absentia causas à Beatissimo Romano Pontifice, aut à Metropolitanano, vel, eò absente, Suffraganeo Episcopo antiquiori residente (qui idem Metropolitanam absentiam probare debet) in scriptis esse approbandas; nisi cum absentia incidere propter aliquod munus & Republica officium, Episcopatus adjunctum, cujus quoniam causa sunt notoria, & interdum repentina, nec easdem quidem significari Metropolitanano necesse erit: ad eundem tamen cum Concilio Provinciali spectabit judicare de licentiis, à se vel à Suffraganeo datis, & videre, ne quis eò jure abutatur; & ut pœnis canonicis errantes puniantur.*

VI. jus publicandi & insinuandi Suffraganeis decreta & mandata Apostolica, eò sine, ut illi se suosque conformare studeant per *cap. dilectus 30. in fin. de Simonia.*

VII. jus supplendi negligentiam, à Suffraganeis in administratione sui muneris admittam; de quo in hoc *cap. à num. 102.* Inter dissentientes, qui solum in casibus, Jure speciatim expressis, id concedunt, reperitur Paulutius *Jurisprud. Sacra lib. 2. tom. 2. c. 14. sub num. 5.*

VIII. jus compellendi Suffraganeos, ut singulis annis Synodum congregent *cap. fin. ut olim 25. de Accusat. in fin. de Oeconomiam* constituent per *cap. cum simus 3. X. q. 3. cap. in nova 22. XI. quæst. 7.* Seminarium erigant. Trid. *sess. 23. de Reformat. cap. 18.*

IX. jus honoris & reverentiæ, vi cujus Suffraganei Episcopum invisere, atque in gravioribus difficultatibus eum pro consilio requirere tenentur: quæ de causa Innocentius III. acriter redarguit Episcopum Pictaviensem, quòd, ex quo fuerat ordinatus, ne semel quidem Ecclesiam Metropolitanam Burgalensem visitasset, ut patet ex *reg. 13. epistol. 92.* Verumtamen *cit. Concil. Trid. sess. 24. de Reformat. cap. 2.* inhiuit, ne Episcopi comprovinciales prætextu cujusvisque consuetudinis ad Metropolitanam Ecclesiam imposterum accedere inviti compellantur. Quam inhibitionem etiam respectu procuratoris, qui Episcoporum vice deberet comparere, locum habere, censuit Sacra Congregatio Concilii, cujus resolutionem Sanctissimus approbavit. Petra *d. tom. 1. pag. 482. n. 129.* Quia verò Concilium solummodò loquitur de compulsione, & accessu invitò, non videtur esse prohibita vocatio amicabile, ad quam ex benevolentia & humanitate Suffraganei Metropolitanum accedunt, ut eadem S. Congregatio 4. Martii 1697. declaravit apud eundem Petram *pag. 484. numer. 134. & seqq.*

X. est jus convocandi Concilium provinciale, quod est unum ex præcipuis; in quo Metropolitanam præminentiam conspicitur, utpote qui est Caput, Præses, & Director totius

47 tius Concilii. Convocatur autem, ut dicit Concilium Tridentinum *sess. 24. de Ref. cap. 2. pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis, aliisque ex Sacris Canonibus permittis, de quibus in cap. propter Ecclesiasticos 4. & seqq. tot. Dist. 18. cap. sicut olim 25. de Accusat.* Et quidem antiquioribus temporibus quolibet annò Metropolitanus debebat Concilium bis congregare *d. cap. propter Ecclesiasticos 4. deinde, cum propter locorum distantiam, & itineris molestiam id nimùm videretur incommodum, semel in anno jubebatur cap. quoniam 7. d. Dist. 18. d. cap. sicut olim 25. demum in cit. Concil. Trid. ordinatum est, ut quolibet saltem trienniò, post octavam Pasche Resurrectionis Domini nostri JESU Christi, seu alio commodiori tempore pro more provincie Synodus cogatur.* Ubi verò Metropolitanus est legitime impeditus, non ipsius Vicarius Generalis, sed Suffraganeus seu Coepiscopus antiquior Concilium indicit, uti Trident. *d. cap. 2. sess. 24. clarè disponit.* Vocantur ad hoc omnes Episcopi Suffraganei, etiam si consecrati non fuerint; cum etiam, qui tantum confirmati sunt, votò decisivò gaudeant.

51 Barboza ad *cit. Concil. cap. 2. n. 6.* Sede tamen Episcopali vacante, vocatur Capitulum Cathedrale, & comparet per Vicarium Generalem Capitularem, speciali mandatò instructum; cui etiam competit votum decisivum, licet alias, quando Sedes non vacat, vocari quidem soleat, sed cum solo voto consultivo per deputatum comparere possit. Eminentiss. Petra *tom. 1. pag. 471. num. 35. & pag. 472. num. 37.* Prolixè Fagnanus ad *cap. etsi membra 10. seu ult. de his, qua sunt à*

52 *Prelat. sine cons. num. 41. & seqq.* Vocantur & alii juxta sæpe *cit. Trident. qui de Jure vel consuetudine interesse debent; quales sunt, qui jurisdictionem quasi Episcopalem habent intra provinciam, uti Abbates exempti, populam habentes, dicti alioquin nullius. Petra d. pag. 470. n. 28. & seq. ubi subdit, quòd reneantur & isti eligere Metropolitanum, ad cujus provinciale Concilium accedant, ad instar Episcoporum exemptorum, de quibus mox, *arg. cit. Concil. sess. 24. de Refor. cap. 9.**

54 Quales etiam sunt simplices Presbyteri vel Diaconi, si ex speciali privilegio Apostolico jus habeant dandi Suffragium, ut evenisse sub Symmacho Papa, dicit *cit. Petra pag. 472. n. 40.* Nihil dicendò de aliis, qui, sive Clerici sive Laici fuerint, ex causa gravaminis ad Concilium accedere valent per *cap. propter Ecclesiasticos 4. Dist. 18.* Vocantur præterea Episcopi exempti, qui nulli Archi-Episcopo subjiuntur: tenentur siquidem ex dispositione *cit. Trid. cap. 2. aliquem vicinum Metropolitanum semel eligere, vicinij provinciali Synodo deinceps interesse debeant, & qua ibi ordinata fuerint, observent, ac observari faciant; in reliquis tamen omnibus eorum exemptio & privilegia salva atque integra maneant.*

57 Quòdli Episcopi, legitime vocati, com-

pareant, præsidente Archi-Episcopò ceu Capite, ordinem sedendi juxta tempus ordinationis suæ capiunt *cap. ult. Dist. 17. cap. placuit 1. Dist. 18. non attendit, utrum ex illis quidam exempti sint, nec ne, nisi quoad tempus ordinationis pares forent, sicut à Gregorio XIII. declaratum refert cit. Petra pag. 475. n. 61. apud quem plura de Concilio Provinciali videri & legi poterunt.*

Quoad subditos Suffraganeorum habet, 58 Archi-Episcopus I. jus visitandi totam provinciam, Suffraganeos & eorum subditos, Cathedralium & aliarum Ecclesiarum Capitula, & Monasteria, Ecclesias & alia religiosa & pia loca, Cleros & populos, ac procuraciones à locis visitatis recipiendi. Textus in *cap. Romana 1. §. deinde liceat de Consib. in 6.* Quamquam, 59 in Concil. Trident. *d. sess. 24. de Reformat. cap. 3. ita jus visitandi fuerit limitatum, ut à Metropolitanis, etiam post plenè visitatam propriam diocèsim, non visitentur Cathedralis Ecclesia, neque Diocèses suorum Comprovincialium, nisi causa cognita, & probata in Concilio Provinciali.*

II. jus notoria crimina, que examinatione, 60 non egeant (viam super his merito notari possit Ordinariarum negligentia eorumdem) liberè corrigendi, penam pro illis debitam infligendò, ut dicit textus in *cit. cap. Romana 1. §. sanè hujusmodi &c. quam potestatem Archi-Episcopus solummodò exercet tempore visitationis, uti colligitur ex eod. cap. & notat Ventriglia in praxi annotat. 49. p. 1. §. un. sub num. 11.*

III. jus, dum visitat, audiendi confessio- 61 nes subditorum Suffraganeorum, absolvendi confitentis, & ipsis poenitentias injungendi salutares. *cap. ult. d. t. de Consib. in 6.*

IV. jus, vi cujus, sicut loquitur Innocen- 62 tius IV. de Archi-Episcopo Remensi in *cap. Romana 1. de Penit. in 6. licet ipsi, suam provinciam visitanti, eos, qui tunc sibi, vel sua familia, aut alii, quos propter hoc per eandem provinciam dirigit, & etiam, quando Concilium convocat, eos, qui nuntiis suis, quos pro illo vel alias per provinciam ipsam suà debità Jurisdictione utendò transmittit, injuriare presumant, si hac occasione sua in his impediatur Jurisdictio, pro injuria hujusmodi (dummodò existat notoria) proprià autoritate punire. Sibi etiam & Metropolitanis aliis in suis provinciis (dum sic in illis Jurisdictionem exercent) puniendi manifestas & notorias offensas, tunc eisdem illatas, vel suis (etiam si exinde impedi Jurisdictionem hujusmodi non contingat) libera sit facultas.*

V. jus relegandi ex tota sua provincia, 63 delinquentes in diocèsi, ad Metropolitanum pertinente *arg. cap. non sine 2. de Arbitr. & ibi Barboza num. 4.*

VI. jus mittendi quæstores elemosynarum 64 per totam provinciam pro restauranda fabrica Ecclesiæ Metropolitanæ. *cap. Romana 1. de Penit. & Remission. in 6.*

VII. jus aliquibus juxta ex causa interdi- 65 cendi prædicationis officium per totam provin-

vinciam per *cap. siarum 11. de Privileg. Engel ad tit. de Major. & obed. sub num. 12.*

66 VIII. jus cognoscendi de omnibus causis subditorum in tota provincia, quando per viam appellationis devolvuntur ad Metropolitanum *cap. pastoralis 11. de Offic. Ordin. cap.*

Romana 1. de Foro compet. in 6. cap. Romana 3. de Appellat. eod. in 6.

IX. jus concedendi indulgentias per totam provinciam, etiam extra actum visitationis, dummodò statutum Generalis Concilii non excedatur *cap. nostro 15. de Penitent. & Remission. cap. Romana 1. eod. in 6.*

QUÆSTIO III.

Quænam sit autoritas & potestas Legatorum Sedis Apostolicæ?

68 DARA est sufficiens explanatio in hoc *cap. à num. 41.* Quibus cumungi possunt, si liberit, que ad propositum tradidit Eminentiss. Petra in *Comment. ad Constit. Apostol. tom. 2. à pag. 80. sess. 1. 2. & 3.* Addere quoque non pigebit, que in *Furisprud. Publ. univ. lib. 4. cap. 4. de Legatorum joribus & immunitatibus in genere fuerunt discussa:*

quin enim omnes eorum prerogativæ Sedis Apostolicæ Legatis ex æquo competant, ed minus ambigo, quòd notius est, quòd Summus Pontifex non tantum Supremum Caput sit Orbis Christiani in spiritualibus; sed etiam Principis Supremi personam in suo territorio quoad temporalia referat.

QUÆSTIO IV.

Qualem authoritatem & potestatem habeant S. R. E. Cardinales?

69 ULTRA hoc, quod de S. R. E. Cardinalibus in compendio constrinximus in *pref. cap. à num. 71. de illorum origine notandum I. juxta Bullam Eugenii IV. que incipit: non mediocri datam Annò 1439. Cardinales à tempore primi omnium Pontificis S. Petri natales suos deducere: nam, ut dicit ibid. Eugenius, etsi hujus dignitatis nomen, quòd modo in usu est, ab initio primitiva Ecclesia non ita expressum fuit, officium tamen ipsum à B. Petro ejusque successoribus institutum evidenter invenies.* Imò, ut inquit Innocentius III. (nempe in *cap. per venerabilem 13. Qui filii sint legit.) ex veteri testamento jussu DEI traxit originem: asserit enim, id, quòd Deut. 17. dicitur, ut pro difficultate & ambiguitate judicii accedatur ad Sacerdotes Levitici generis, & Judicem, qui fuerit illo tempore, & obediatur ipsorum judicio, qui præsent loco, quem Dominus elegerit, de Summo Pontifice intelligendum esse, & fratribus ejus, id est, S. R. E. Cardinalibus, qui ei Jure Levitico in executione Sacerdotalis officii Coadjutores existunt. Itaque & ab exordio Ecclesiæ, sicut & hodie, Summis Pontificibus in regenda gubernandaque universali Ecclesia assistebant. Et, ut ex Concilio D. Stephani colligitur dicitur: oportebat, ut hac sacrosancta Domina Romana Ecclesia, juxta quòd à B. Petro & ejus successoribus institutum est, rite ordinaretur, & in Apostolatus cubmine unus de Cardinalibus Presbyteris aut Diaconis consecraretur, datur manifestè intelligi, hos fratres nostros, qui inter Cardinales collocantur tempore B. Petri extitisse. In confinio autem Nicani Concilii B. Sylvester, qui cepit Ecclesiam regere anno Incarnationis Domini 330. vel circiter, in Synodo generali congregatis præsidens, hos Coadjutores suos nuncupavit Car-*

dinales, & magnò admodum privilegio insignivit, quale nullus Patriarcharum, Archi-Episcoporum, & Episcoporum in canonibus habere reperitur, ut videlicet sine plurimum testium multitudinem damnari non debeant.

Notandum II. causam, ob quam Cardinales Episcopis præferuntur, ab Eugenio IV. in *cit. Bulla hanc præcipue assignari: quia, licet Episcopi Cardinalibus quoad potestatem Ordinis præponderent, ut tamen Cardinales quoad dignitatem, officium, & Jurisdictionem Episcopis potiores sunt: Episcopi namque & Archi-Episcopi privata unius patriæ utilitati præsent; Cardinales publicæ totius populi Christiani: illi unam duntaxat regunt Ecclesiam; illi cum Sede Apostolica universas: & cum à nemine, nisi sòld Papa, judicentur Cardinales, ipsi & Patriarchas, & Archi-Episcopos, & alios Ecclesiæ gradus, cum Summo Pontifice, judicant: quorum officio nomen ipsum consonat quàm optime: nam, sicut super cardinem voluitur osium domus, ita super hoc Sedes Apostolica, totius Ecclesiæ osium, quiescit & sustentatur.* Unde notissimus ille Constantinus Imperator, animadvertens, ad quàm magnum & publicum universalis Ecclesiæ officium vocati essent, sic, inquit, volumus, hujus Ordinis Reverendissimos Clericos, S. R. E. servientes, singulos habere illud sanctum culmen potentia, & excellentia, cujus Sanctissimus noster Senatus videtur gloria, adornari id est, Patriis Consules fieri, quos eisdem Patriis Consules secundum leges, ut in summa dignitate constitutos, Imperator Patres sibi legit, & locò Patrum à se honorari assimat. Ipsos præterea Cardinales pro honoris ac dignitatis eminentia partem sui corporis Summi Pontificis appellat: ex quo sine ulla ambiguitate ostenditur, post copul-

Ecclesia, quod est Papa, contigua sui corporis membra, qui sunt fratres ejus Cardinales, pra ceteris Ecclesia partibus & membris honorari debere, adeo quidem, ut Sacris Canonibus sancitum sit, eos, qui in Cardinales manus injecerint violentas, aut fugaverint, aut insecuti fuerint, seu ad hoc dederint consilium, vel favorem, criminis laesa Majestatis reos maximis & multiplicibus poenis esse plectendos, ac si ipsi Apostolici throni violassent Majestatem, quod in ipsos, qui Patriarchas, Archi-Episcopos, vel Episcopos offenderint, statutum minime reperitur: ut evidenter hinc liqueat, tam ampliore censi dignitate, quanto plures severioresque illam offendentes infliguntur poena. Vid. Eminentiss. Petra in Comment. ad hanc Const. 10. 4. pag. 528. & seqq.

Eam ob causam in Capella Pontificia non mediocre discrimen intervenit inter Cardinales & Episcopos: Cardinales siquidem instar Canonicorum in Cathedrali sedent in sedibus coopertis cum appodio; Episcopi sine appodio: illi osculantur manus Papæ, nec genuflectunt, sed tantum se profundè inclinant; isti genuflexi osculantur genua, & in Camera etiam pedes: illi in Camera loquuntur cum Papa sedentes in scabello cum appodio, cooperti biretò; isti prius genuflectentes, deinde à tempore Clementis X. adstantes & detecto capite loquuntur. Petra tom. 1. pag. 154. num. 41. & pag. seq. num. 54. & seq. ubi dicitur de Regiis Cardinalium honoribus, quos Pius II. creandò dicebat: Vos Senatores Urbis, & Regum similes estis.

Notandum III. quoad creationem Cardinalium præfatam Eugenium IV. in alia constitutione, quæ incipit in eminenti, edita 7. Calend. Novembr. Anno 1431. decrevisse, per creationem seu pronuntiationem Cardinalium, in secreto Consistorio factam, seu imposterum faciendam, alicui sic in Cardinalem pronuntiato vel pronuntiando, licet per eum ad Cardinalatùs initium dispositus videatur, nullum jus seu titulum re aut nomine acquisitum fuisse, aut acquiri potuisse hætenus, vel debere seu posse quomodolibet in futurum, donec & quousque in Romana Curia præsentem Cardinalatùs insignia, videlicet per Capelli rubei traditionem, aut Tituli assignationem, annulique juxta morem consuetum in digito immisionem, absenti verò ab eadem Curia per hujusmodi Capelli missionem, realiter sint impensa, aut saltem in generali Consistorio; neque in electione Romani Pontificis vocem activam aut aliquo actu ha-

buisse, vel habere potuisse, aut debuisse, sine posse vel debere, donec ei os fuerit apertum, id est licentia votandi data. Verùm (verba sunt Eminentiss. D. Cardinalis Petraræ in Comment. ad cit. Const. 10. 4. pag. 481. n. 6.) quidquid sit de præfco pronuntiationis Cardinalium, more, nostris temporibus Summus Pontifex in actu ipso promotionis perfectè & ex sui parte Cardinales creare intendit, nihil curat nostræ Eugenianæ dispositione; adeo ut optimè dixerit Card. de Luca in Relat. Rom. Cur. disc. 5. num. 11. quòd oris apertio, juramenti præfatio, aliaque traditionis insignia solennia sint meræ cæremonie, quæ non percutiunt substantiam, vel perfectiorem actus, quoniam secuta promotione, ut supra, illi sunt veri ac perfecti Cardinales, ideòque (quidquid aliàs dubitatum fuit) votum habent in conclavi in electione Pontificis, omnesque alias Cardinalitias jurisdictiones, & præminentias, ut moderna praxis docuit &c. quod etiam expressè colligitur ex decreto Pii V. die 26. Januarii 1571. Ita idem Petra. Quòd verò tempore Cardinales vestes coccineas seu purpureas induere cœperint, inter DD. non convenit; illud verò, teste cit. Eminentiss. Petra pag. 486. sub num. 21. in comperto est, ab Innocentio IV. in generali Concilio Lugdunensi duodecim tunc creatis Cardinalibus pileum seu galerum rubrum, velut ejus Ordinis proprium insigne, concessum; atque à Paulo II. publicò decreto capitum, seu pileolum rubrum, fuisse indultum. Ad idem Author num. 22. Regularibus, ad Cardinalatum evectis, eandem formam habitus cum ceteris Cardinalibus convenire, servatò tamen colore regularis professionis; idque etiam quoad biretum & capellum usque ad Gregorium XIV. obtinuisse, qui deinde ordinavit, ut etiam Cardinales ex Ordinibus Regularibus biretum & capellum rubrum portarent. Quæ verò solennitates in creatione Cardinalium ulterius adhibeantur, apud eundem D. Petram d. l. pag. 482. & seqq. conspici poterit, simulque notari differentia inter Cardinales, qui Romæ præsentem sunt, & alios, in absentia creatos: illis namque S. Pontifex statim pileum & biretum imponit; istis autem per aliquem ex suis familiaribus biretum duntaxat mittit, pileumque reservat, usque dum ad Urbem veniant; præterquam si ex Imperiali vel Regali aliqua familia Cardinales creentur.

CAPUT V.

De Jurisdictione Subalterna Sæculari.

Insignis hæc Jurisdictionis species vix alibi, quàm in Imperio Romano - Germanico suum ulum & praxim habet. Ad ejus summariam cognitionem sufficere videntur, quæ in præfati Capite discutuntur. Ad ple-

niorem notitiam Lectoris desideria interim suspendere debeo, usquedum Jurisprudencia Publica Imperii Romano - Germanici, in qua Jurisdictio seu Superioritas Territorialis per multa folia deducetur, lucem aspexerit.

CA-

CAPUT VI.

De Jurisdictione Propria, seu Ordinaria & Extraordinaria.

SUMMARIA.

1. Episcopi possunt habere plures Vicarios, unum in Urbe, alterum extra. 2. & seqq. An servatus Vicarius habeat Jurisdictionem ordinariam? Cum distinctione deciditur. 8. & 9. De nomine Abbatum Regularium. 10. & seqq. Habent Jurisdictionem ordinariam. 12. Ut & Prælati Sæculares, habentes sub se aliquod collegium. 13. & seqq. Subjicitur triplex classis Prælatorum, Episcopis inferiorum. 17.

& seqq. Adstruitur inter ipsos notabile discrimen. 21. Abbatisse possunt habere Jurisdictionem ex privilegio. 22. & seqq. Possunt assumere Capellanos sine collatione tituli. 24. Possunt etiam ex privilegio Apostolico acquirere jus institutionis, quod exerceant nomine Papæ. 25. Excepta institutione authorizabili. 26. & seqq. Declaratur, an & quâ ratione possint obtinere territorium separatum.

QUÆSTIO I.

An Vicarii Generales Episcoporum habeant Jurisdictionem ordinariam?

1. Conclufi in hoc cap. à num. 67. Vicarium Generalem Episcopi habere Jurisdictionem ordinariam. Sed quia etiam in num. 61. adverti, Episcopum, si velit, posse habere plures Vicarios Generales, & si placeat, unum deputare in urbe, alterum foris & ruri, qui propterea foraneus audit per Clem. c. 2. de Rescript. dubitari posset, an iste foraneus etiam censeatur habere Jurisdictionem ordinariam? Enimverò Eminentiss. Card. de Luca de Jurisdic. disc. 22. n. 11. sentit, ejusmodi Vicarios non esse magnæ considerationis, ac pro levibus duntaxat & medicis causis deputari; & ut scribit Monacelli in formul. leg. part. p. 1. tit. 1. pag. 20. num. 2. & 3. ut plurimum ex causâ scuta quinque non excedunt; indeque illos nec in dignitate nec in personatu constitutos existere, nec alios Presbyteros ratione officii præcedere, tradit idem Monacelli n. 6. cum Barbola in Decis. Apostol. coll. 718. n. 1.

2. Quia tamen idem Card. de Luca in Annotat. ad Concil. Trid. disc. 4. n. 5. eumque secutus Carolus Antonius de Luca ad Ventrigl. in praxi rev. notab. annot. 14. §. 1. n. 4. animadverterunt, eum, qui extra urbem cum aliqua delegatione universitatis causarum est constitutus, habere aliquam majorem prerogativam & Jurisdictionem, quàm regulariter Vicariis foraneis competit; ideò distinguendum erit, an Vicarius, extra Urbem de-

putatus, sit æquè deputatus ad universitatem causarum Episcopaliùm, atque in ille, qui residet in Urbe; nec ne. Si posterius; pro diversitate causarum factæque delegationis aut erit nudus Vicarius Foraneus, seu Decanus Ruralis, cui Jurisdictionem propriè dictam in hoc cap. n. 89. non concessi per d. Clem. c. 2. de Rescript. cap. ult. de Offic. Archi-Presby. aut denique Judex aliquis delegatus. Si prius; poterit ille Vicarius dici verè generalis, Jurisdictione ordinaria præditus, in dignitate constitutus, & sic capax delegationis Apostolicæ per ea, quæ docent Zerola in praxi Episcop. p. 1. verb. Vicarius pag. m. 690. Sylvester in summa verb. Vicarius q. 4. Barb. J. E. U. lib. 1. cap. 15. n. 30. & seqq. P. Engel ad tit. de Offic. Vic. n. 4. neque enim Vicarium Generalem facit qualitas loci, sed generalitas causarum, uti in simili arguit Sbrozz de Vic. Episc. lib. 1. q. 20. n. 11. & q. 25. n. 6. Unde, si rescriptum aliquod Pontificium ad Vicarium Generalem dirigatur in materia gratiosa, erit in arbitrio impetrantis, cuiusmodi illud præsentare velit; poteritque electus ab impetrante Vicarius ad executionem privativè procedere juxta dicta & docta à Barbola d. l. n. 33. Sbrozz lib. 2. quæst. 63. num. 22. & seqq. Pirhing ad tit. de Offic. Vicar. numer. 30. Quod secus est in casu Vicarii foranei, aut ubi non uterque est Generalis.

QUÆSTIO II.

An Abbates Regulares & alii Prælati, Episcopis inferiores, habeant Jurisdictionem Ordinariam?

1. In nomenclaturam Abbatibus studiosè primò inquiri Eminentiss. D. Cardin. Vincentius Petra tom. 1. in Comment. ad Const. 2. Eugenii III. à pag. 530. & pag. 541. num. 18.

& seqq. concludit, quòd, licet in sui primæ institutione fuerit nomen sollicitudinis, ac potestatem tantùm œconomicam contulerit; attamen successu temporis importaverit ve-

N 3

tam

ram Jurisdictionem Ecclesiasticam, & ceperit esse nomen dignitatis: ideoque in pag. 542. num. 28. rifu dignam ac corruptelam, quæ nostris temporibus invaluit, ut etiam possessores beneficiorum simplicium, vel simplices Clerici, nedum Rectores Civitatum, aut Cursores Curia Ecclesiastica, Abbates nuncupentur, de quo abusu Fagnan. ad cap. transmissa numer. 2. de Renuntiat.

10 Itaque Abbates, propriè tales, qui præfunt Monasteriis & Monachis ibidem degentibus, etsi cæteròquin à Jurisdictione Episcopi non sint exempti, habent veram Jurisdictionem ordinariam Ecclesiasticam, possuntque contra suos subditos Regulares non tantum procedere per dispositionem & correctionem paternam, sed etiam per potestatem gubernativam, judicalem, & Jurisdictionalem tam in causis civilibus quàm criminalibus, sicut patet ex hoc cap. n. 99. & seqq. docetque Petra d. l. pag. 541. n. 16. & seqq. ac n. 21. & seqq. rectissime extendit ad Abbates temporaneos: cum temporalitas nihil detrahat Jurisdictioni, præminentia, & Dignitati, prout constat de Vicariis Episcopi Generalibus.

11 Idem de Prælati aliis & Sæcularibus, Episcopis inferioribus, existentibus in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis, si habeant sub se Collegium aliquod Clericorum, iisque jus dicant, concludendum esse, dubitare non permittunt textus in cap. ut Abbates 1. de Et. & qual. & ord. præfic. cap. ut Archi. Diaconus 1. cap. mandamus 6. cap. adhuc 7. de Off. Archi. Diacon. cap. Officium 3. de Off. Archi. Presb. Petra d. l. pag. 542.

12 Inter ipsos tamen Abbates Regulares atque etiam Prælatos Sæculares, Episcopis inferiores, ab ejus tamen Jurisdictione exemptos, magna quoad Jurisdictionis qualitatem & amplitudinem reperitur differentia. Nam, ut denuò juxta sapientissima principia non facis laudandi Eminentissimi Vincentii Petri som. 5. Commentar. pag. 91. & seqq. procedam, triplex est classis ejusmodi Abbatum & Prælatorum. Aliqui dicuntur habere qualitatem infimam, & exemptionem purè passivam ab Episcopo, qui præfunt certo generi personarum cujusdam ambitus Ecclesie seu

Monasterii. Alii habent qualitatem mediam, & exemptionem activam cum Jurisdictione non tantum in coetum & personas Collegii seu Monasterii, sed etiam in populum & Clerum certi loci, ita tamen, ut sint in Diocesi ac Territorio Episcopi. Alii de- mum habent qualitatem magis conspicuam, & quasi-supremam, qui nempe Jurisdictionem plenam obtinent in Clerum & populum in certo loco, tanquam in territorio proprio & avulso à Diocesi Episcopi, & verè dicuntur Prælati nullius.

Abbates & Prælati primi generis, quamvis habeant Jurisdictionem activam in subditos aut familiares intra ambitum sui Monasterii vel Ecclesie, ita ut Episcopus neque contra subditos aut familiares, neque contra Prælatum suam Jurisdictionem ordinariam exercere valeat; manet tamen Episcopo Jurisdictio universalis in Clerum & populum, & quoad ipsum Monasterium vel Ecclesiam aut personas ipsi reservatur tum potestas Ordinis, tum etiam potestas Jurisdictionis, à Jure Delegata, veluti relucet passim ex Jure Canon. sub tit. de statu Monach. & Concil. Trid. sess. 25. de Regular. cap. 3. 4. 5. 8.

Abbates & Prælati secundi generis dicuntur quidem etiam nullius, sed minus propriè: utpote cum intra fines alicujus Diocesis esse supponantur; habentque Jurisdictionem in Clerum & populum, at juxta terminos concessionis Apostolicæ, aut quoad actus, hucusque exercitos; quoad alios tamen retinet Episcopus suam Jurisdictionem, saltem in habitu, aut quoad casus, quos jure delegationis Apostolicæ potest exercere per textus in cap. auditis 3. de in integr. restit. cap. auditis 15. cap. olim 18. de Præscript. cap. ex ore 17. de Privileg. Concil. Trid. sess. 23. de Reformat. cap. 10. & 18.

Prælati tertii generis dicuntur semi-quasi-Episcopi, dum, exceptis iis, quæ spectant ad potestatem Ordinis Episcopalis, possunt omnia facere, quæ spectant ad potestatem Jurisdictionis; sicque in rei veritate appellari valent Ordinarii vel Diocesani. Petra d. l. pag. 96. num. 29. & tom. 4. pag. 528. num. 5. Quomodo autem acquiratur Jurisdictio quasi-Episcopalis? Alibi discutietur.

QUÆSTIO III.

Sintne Abbatissæ vel Præpositæ Monialium Jurisdictionis Ecclesiasticæ capaces?

21 Possent illas fieri capaces ex privilegio aut delegatione Apostolica ad actus Jurisdictionis fori externi, quæ potestatem Ordinis non includat, admittimus in hoc cap. à n. 113. & seqq. Pro cujus majori dilucidatione subiungendum I. quoad beneficia Ecclesiastica impropria seu manualia, quæ habent Capellani & Clerici Sæculares in Monasteriis

Monialium, cum non conferantur in titulum, Abbatissæ vel Præpositæ compeperent tantam potestatem, quantum obtinent circa alia officia, tum regularia, tum temporalia. Eminentiss. Petra to. 3. pag. 345. n. 21. Neque enim susceptio vel etiam dimissio ejusmodi Capellanorum est actus Jurisdictionis, dum etiam laicus Capellanum pro suo libi-

tu admittere, & rursus dimittere valet. II. quoad beneficia Ecclesiastica, propriè talia, & in titulum conferri solita, posse quidem jus præsentandi Monialibus aut earum Præpositis non minus ac laicis competere; institutionem tamen, collativam tituli, non nisi ex privilegio Apostolico acquiri. Barbosa ad cap. dilecta 12. de Major. & obed. n. 2. quò datò, non tam Præposita Monialium, quàm ipse Papa, privilegium concedens, collationem seu institutionem facere censetur. Corrad. in praxi beneficior. lib. 1. cap. 4. n. 83. Petra pag. 346. num. 25. & seqq. adducens varia exempla.

III. supposito etiam, quòd aliqua Abbatissa institutionem collativam tituli, quæ possessionem in beneficio tribuit, ex privilegio Pontificio consecuta fuerit, institutionem, quam vocant autorizabilem, cujus virtute beneficiato conferatur cura animarum in populum, Abbatissæ non competere, imò ne quidem ex privilegio Papæ tribui posse: descendit enim directè ex potestate clavium, estque actus, essentialiter emanans ex potestate Ordinis, cujus scemina Jure Divino sunt incapaces cap. nova 10. de Penitent. & Remission. & ibi DD. Petra pag. 347. n. 32. & seqq. ubi diverlas S. Congregationis & S. Rotæ resolutiones afferunt. IV. non implicare, ut Abbatissa ex privilegio Summi Pontificis consequatur territorium,

separatum cum vera qualitate nullius, veluti S. Rota in Leodiens. Jurisdic. 11. April. 1698. coram Malines pro certo habuit, Abbatissam Monasterii utriusque sexus Ord. S. Bened. in oppido Thorensi potuisse acquirere plenariam Jurisdictionem cum qualitate nullius in Clerum & populum; uti & Sac. Congregatio Episcoporum in nullius Castellana seu Conversanens. 11. Maji 1708. visa est canonizare plenum jus Abbatissæ Monasterii S. Benedicti Ord. Cisterciens. civitatis Convelanensis. Petra d. som. 3. pag. 348. n. 37. & pag. seq. num. 42. Ita tamen, ut ea, quæ sunt Ordinis, uti est institutio autorizabilis, & alia, muliebri conditioni non congruentia, non per Abbatissam, sed per Vicarium, ad hoc deputatum, exerceri debeant. Barbosa ad cit. cap. dilecta n. 2. Gonzalez num. 8. Petra d. pag. 348. n. 40. Et quamvis aliàs, qui per seipsum non potest exercere actum, neque per alium eundem valeat exercere; id tamen fallit in præfenti, quando dignitati, quæ fulget Abbatissa, non repugnat, ut deputentur Ministri habiles ad ejusmodi actus exercendos, utpote qui recipiunt autoritatem & Jurisdictionem à Papa, Abbatissâ solam personam designante. Rota Rom. in recent. p. 5. to. 2. decis. 584. n. 17. Card. de Luca disc. 9. de Benef. n. 11. & seq. Pignatell. d. pag. 349. n. 44. & seqq.

CAPUT VII.

De Jurisdictione non-propria, Mandata, & Prorogata.

SUMMARIA.

I. Mandata cognitione causa, non censetur mandata executio. 2. & 3. An saltem definitio mandata videatur? Cum distinctione responderetur. 4. & seqq. Meruus imperium de Jure Civili mandari nequit. 7. Explicatur textus in l. 6. ff. de Offic. Proconsul. 8. & 9. An adoptio, emancipatio &c. de Jure Civili quondam mandari possunt? Textus pro utra-

que parte. 10. & seqq. Declaratio & conciliatio textuum ex commentario D. Gerardi Noodt. 14. & seqq. Tacita Jurisdictionis prorogatio ex parte rei oritur ex litis contestatione. 17. & seqq. Resp. ad l. 7. ff. de Judic. 19. & seqq. Quis habeat jus exequendi sententiam, latam à Judice prorogato? Sub distinctione resolvitur.

QUÆSTIO I.

An, si alicui mandetur cognitio cause, simul etiam definitio & executio mandata censeatur?

1 Executionem non censerit mandata, tantò certius est, quòd etiam Judex, ad causæ cognitionem datus, notionem habeat, executionem tamen careat l. à D. Pio 15. in pr. ff. de Re judicata. De definitione majus est dubium, cui deponendo Huberus ad tit. ff. de Jurisdic. sub n. 8. hanc distinctionem. adhibet. Refert nimirum, an procedatur in scriptis, nec ne. Si prius; Judex, qui causæ

cognitionem alicui mandat, id agere videtur, ut molestiâ cognitionis, audiendi partes, examinandi testes, & scribendi informationes, allevetur, non ut omnibus officii partibus, adeoque causæ ultimâ definitione seu decisione eruere se voluerit. Si posterius, ac solis audientis res disceptatio peragatur; res loquitur, alium, quàm qui cognovit causam, non posse eam definire.

QUÆSTIO II.

An Merum Imperium de Jure Civili possit mandari?

Negativam asserui, & probavi in hoc cap. num. 68. ex l. quacunq. i. in princ. ff. & §. 1. ff. de eo, cui mand. est Jurisd. quam pulchrè explicat D. Gerardus Noodt de Jurisd. lib. 2. cap. 4. ait enim Papinianus per nomen generale, quacunq. specialiter Lege vel Senatusconsulto, vel constitutione Principum tribuuntur, mandata Jurisdictione non transferuntur, id est, neque palam mandata transeunt, neque per consequentiam mandata Jurisdictionis transferuntur: & idè, pergit, videntur errare Magistratus, qui, cùm publici iudicii habeant executionem, Lege, vel Senatusconsulto delegatam, veluti Legi Julia de adulteriis, eisdem que sunt alia similes, Jurisdictionem suam mandant: etsi enim initio apud Reges, & etiam, post hos exactos, apud Consules, qui tum juri dicendo præerant, fuerit propter vim imperii; attamen mox Valeriâ aliisque insecutis Legibus separatim fuit à Consulibus Jurisdictione; cœpitque inde in causis singulis Populi justè delegari certis personis; Populi verò injussu Consulibus aut alterius Magistratibus propter vim imperii nullum esse, probat Pomponius in l. necessarium 2. §. 16. & 23. ff. de O. F. cùm ordo certus, etiam Quæstor certus ipsis sit, positus Legibus, quibus constitutæ sunt, Auctore Quintiliano declam. 338. parte altera, ibi: habent ea (publica iudicia) suam formam,

suam iudicium, suum numerum, Quæstorem suum, sua tempora, sua nomina. Atque, ut rursus Papinianus in d. l. arguit: hujus rei fortissimum argumentum est, quod Lege Julia de vi nominatim cavetur, ut is, cui obigerit exercitio, possit eam, si proficiscatur, mandare. Petit nimirum argumentum ab ordine iudicii publici, illudque dicit fortissimum: quia est à contrario sensu in clara & certa voluntate Legis: quæ Quæstoribus, si proficiscatur, permittit merum imperium mandare: sed, si præsens sit, & non proficiscatur, idè mandare non patitur: tantum quia silet isto in casu; & ut Seneca ait de Benefic. lib. 5. cap. 21. non permittendò vetat.

Neque contrarius est Ulpianus in l. solet etiam 6. ff. de Offic. Proconsul. quamvis enim Proconsul possit custodiarum cognitionem Legatis mandare, non quidem hætenus, ut eos vel condemnent, vel absolvant, sed saltem, ut eos audiant, & præauditos ad se remittant, quò innocenter ipse liberet; attamen ipsemet fatetur, hoc genus mandati extraordinarium esse, id est regulæ Juris adversari: nam cognitionem æquè facere partem meri imperii, ac decretum aut executionem, patet ex superioribus: nec enim, ait Ulpianus, potest quis gladii potestatem, vel cuius alterius coercitionis ad alium transferre. Ita ille.

QUÆSTIO III.

An adoptio, emancipatio, & manumissio de Jure Civili mandari olim potuerint?

Quod non potuerint, inclarescit ex §. eadem Legi 4. Inst. Quib. ex caus. manumiss. l. quod 21. ff. de Manumiss. vind. l. adoptare 1. ff. de Off. Jurid. Quamobrem etiam Legato Proconsulis ejusmodi actus leguntur vetiti per textum manifestum in l. omnes 2. §. 1. & l. seq. ff. de Offic. Proconsul. ibi: apud Legatum Proconsulis nominem manumittere posse, quia non habet Jurisdictionem talem; nec adoptare posse: omnino enim non esse apud eum Legis actionem.

At huic assertioni è diametro contradicit Paulus in l. apud 17. in pr. & §. 1. ff. de Manumiss. vind. ubi dicitur: apud Proconsulem, postquam urbem egressus est, vindicta manumittere possumus. Sed & apud Legatum ejus manumittere possumus.

Varias utriusque Legis conciliationes adducit accuratus Legum Interpretes D. Gerardus Noodt d. lib. 2. cap. 7. Tandem, verum experiamur, inquit, ne, quod Paulus scribit de Legato Proconsulis, parvò momentò possit transferri ad Legatum Cæsaris: hunc enim manumissionem atque adoptionem habuisse, facile intelligitur ex l. præ-

ses 2. ff. de Off. Praef. l. non est 7. ff. de Manumiss. vind. Porro mendam Paulo obrepisse ex affinitate voculæ ejus, & sigli Caes, non improbabiler olim ostendit Petrus Bur- gius vir doctus, lib. 1. Elect. cap. 2. Quamquam probabilius restituerim, sed & apud Legatum C. manumittere possumus: quod, sicut Legatum Cæsaris indigitabat, ita facile declinavit in proximum illud: sed & apud Legatum e. manumittere possumus, id est, apud Legatum ejus &c. solet enim vox ejus, si siglis credimus, notari literâ e. solet verò Cæsar etiam ita e. scribi, ut ex iisdem constat Veterum siglis, & præterea probant Inscriptiones l. 8. Cod. de Pignerat. act. l. 6. Quod cum eo, qui in aliena pot. l. 6. Cod. ad Sct. Macedon. l. 4. §. 6. & 7. Cod. de Malef. & Mathemat. & aliis sexcentis locis. Ita Pauli sensus 13 erit, posse manumitti apud Proconsulem, postquam urbem egressus est: posse etiam apud Legatum Cæsaris, seu Praesidem, sed jam provinciam ingressum. Hoc enim bene atque observatè addit Halvandrina, & vulgata Accursii editio: argumentoque ei, quò insignia sua non ante accepit Praefes, quam pro-

provinciam ingressus; Proconsul verò statim, atque urbem egressus est, sua insignia habuit; ut à Dione Cassio lib. 53. & Ulpiano l. 1. ff. de

Off. Proconsul. & Leg. traditum. Hæc & plura cit. Noodt; qui etiam in cap. 8. 9. 10. & 11. ulteriora discutit de Jurisdictione mandata.

QUÆSTIO IV.

An & quatenus inducatur tacita Jurisdictionis prorogatio?

Declaratum id in præf. cap. num. 117. & seq. dictumque, ex parte rei conventi Jurisdictionem alieni iudicis prorogatum ceneri, quando is, vocatus ad iudicem, litem est contestatus. Cujus quidem mentis est etiam Noodt d. lib. 2. cap. 13. sed in allegata à nobis l. nemo 4. Cod. de Jurisd. quæ, nemo, ait, post litem contestatam ordinaria sedis declinet examen, dispungenda putat verba post litem contestatam, quæ loci sensum faciunt planè ineptum: verat enim Constantinus, ne quis, habens iudicem, qui est Praefes provincie, adversarium suum ad Praefectum prætorio aut Comitum Orientis, aut ad similem Superiorem iudicem provocet, sed ad Ordinarium, id est, ad Praesidem; utque ad Sacrum auditorium, quod est Praefecti prætorio aut Comitum Orientis, tum demum veniat, quando à sententia, per Praesidem, appellat. Itaque memoratus J. C. existimat, ad probandum propositum sufficere textus in l. ubi 30. l. sed et si 52. in pr. ff. de Jurisd. l. ult. Cod. de Exception. Quibus texti-

bus adjungi potest l. non videtur 33. ff. d. 1. de Judic. quòd non videatur in iudicem consensisse, qui eadè sibi genus apud eundem iudicem desiderat actionis: quippe qui, intellectà formulâ actionis, quâ actor contra eum usus est, primùm deliberare potest, an cedere vel contendere velit. Quòd autem in contrarium, quasi litem contestatio ad tacitam prorogationem ex persona rei non requiratur, sed sola in jus vocatio sufficiat, objicitur l. si quis 7. ff. de Judic. ubi dicitur, eum, qui, posteaquam in jus vocatus est, miles vel alterius fori esse cœperit, jus revocandi forum non habere, quasi preventum: planè ad nostrum casum non pertinere, rectè scribitur cit. D. Noodt: agitur enim ibi non de Jurisdictionis prorogatione quoad iudicem, alioquin incompetentem, sed de conservatione Jurisdictionis ex parte iudicis proprii, quæ jure preventionis in salvo manet, dummodò secuta sit in jus vocatio seu citatio, etiam si postea, qui in jus vocatus est, forum mutaverit.

QUÆSTIO V.

Quis habeat jus exsequendi sententiam, latam à iudice prorogato?

Præclare hic distinguit D. Huberus ad tit. ff. de Jurisd. n. 12. utrùm iudex, cujus Jurisdictio est prorogata, saltem Jurisdictionem mediatam habeat in reum condemnatum, veluti si quis, omisso iudice immediatò, ad Curiam seu Dicastrium citatus, ibidem comparuerit, litemque susceperit; an non. Primò casu vix dubitationi locus est,

quin iudex prorogatus, sicuti jus dicendi sententiam, sic & facultatem exsequendi habeat. Secundò casu poterit equidem iudex prorogatus exsequi sententiam, quando reus ibidem bona aliqua possidet; at, ubi bona non reperiuntur, erit implorandus iudex alius, qui habet in potestate condemnatum.

CAPUT VIII.

De Jurisdictione Contentiosa & Voluntaria.

SUMMARIUM.

1. & 2. Actiones Legis distinguuntur ab actibus legitimis. 3. & seqq. Edocetur varietas inter Jurisdictionem contentiosam libellariam, & decretalem. 7. Describitur tribunal

8. Item cognitio de plano. 9. Exponitur l. 4. Codic. de Dilation. 10. Differentia inter cognitionem summariam & de plano tractatur.

QUÆSTIO I.

An actiones Legis distinguantur ab actibus legitimis?

Resp. quòd omnes quidem Legis actiones (quarum tres enumeratæ hoc cap. n. 18.) sunt actus legitimi: eò quòd geri debeant, & Schmier Supplem. Jurispr. Canonice-Civile.

juxta formulam, à Legibus præscriptam; sed non vicissim actus omnes legitimi sint actiones Legis: siquidem acceptilatio, servi optio, hæc-

hereditatis aditio sunt actus legitimi l. actus 77. ff. de R. J. nec tamen sunt Legis actiones: utpote cum fieri possint solâ privatorum voluntate, absque ulla Magistratûs auctoritate, & interventu Jurisdictionis. Imò, licet tutoris datio sit actus legitimus, & auctori-

tatem Magistratum desideret, non tamen est Legis actio: Legatus enim Proconsulis tutorem dare potest; actio autem Legis apud eum institui non potest l. nec adopsare 3. ff. de Off. Procons. Huberus ad tit. ff. de Jurisd. dict. num. 6.

QUÆSTIO II.

De tunc duplex Jurisdictio Contentiosa, libellaris & decretoria?

3 Relata illa in hoc cap. n. 5. & 6. ex Obrechtio, Facem accendunt, quæ traduntur à D. Gerardo Noodt de Jurisd. lib. 1. c. 10. Nempe in Jure Civili Romano libellus & cognitio seu decretum sibi invicem opponuntur, uti videre est in l. nec quidquam 9. §. 1. ff. de Offic. Procons. & Leg. l. minorum 6. Cod. de Præd. & aliis reb. minor. Nam, ubi res per libellum expediri poterat, is, qui postulare aliquid volebat, de plano Magistratum adibat, libellum offerendò, eique Magistratus per subscriptionem respondebat per l. libertus 1. §. ff. de in Jus voc. l. si quis 29. ff. ad L. Cornel. de Fals. At, ubi decretum & causæ cognitio desiderabatur, per libellum, aut de plano res expediri non potuit, sed pro tribunali fieri debebat d. l. nec quidquam 9. §. 1. ff. de Offic. Procons. l. bona autem 3. §. 8. ff. de Bonor. possess. Et quamvis ea, quæ per libellum petita sunt, etiam pro tribunali expediri & subscribi potuerint; non tamen illa, quæ cognitionem & decretum exposcebant, alibi, quam pro tribunali, fieri poterant. 7 Erat autem tribunal locus eminentior, ferè hemicycli schemate introrsum curvatus, cui imponebatur sella curulis, in qua sedens Ma-

gistratus jus dicebat, hastâ positâ; sicque pro tribunali procedere solebat. Ubi autem Magistratus de tribunali descendebat in planum, aut in via, aut domi suæ decinebatur, dicebatur de plano cognoscere seu procedere, audiendò postulantium desideria. Quo in sensu capienda l. à procedente 4. Cod. de Dilation. ibi: à procedente Juaice dilationem non convenit postulari, etiamsi utraque parte presente tribuatur, cum non aliàs, nisi causâ cognitâ, indulgeri queat, & cognitio causa non interpellatione planaria (vulgò legitur plenaria) sed confidente magis Juaice legitime colligatur.

Neque tamen existimes, de plano & summarim cognoscere semper in idem recidere; nam ea quidem, quæ de plano fiebant, summarim tantummodò & obiter quasi cognoscebantur; sed & quædam erant negotia, non aliam quam summariam cognitionem postulantia, v. g. bonorum possessio ex edicto Carboniano vel ad exemplum ejus l. Carbonianum 3. §. 4. ff. de Carbon. Ed. l. sicut liborum 1. §. 14. ff. de Ventro in possess. miss. nec alibi, quam pro tribunali, expediebantur d. l. bona autem 3. §. 8. ff. de Bonor. possess. l. usile tempus 2. §. 2. ff. Quis ordo in possession. serv.

CAPUT IX.

De Imperio.

SUMMARIA.

- 1. An merum imperium Magistratibus competat ut proprium? Ratio ambigendi. 2. Solvitur hæc ratio, & defenditur affirmativè. 3. & seqq. Illustratur & stabilitur. 6. An imperium mixtum de Jure Romano sit penes omnes Magistratus? Refertur opinio negativè. 7. & 8. Juxta diversitatem imperii deciditur.

QUÆSTIO I.

An Merum Imperium competat Magistratibus ut proprium, vel alienum?

1 Rationem dubitandi movent aliqui ex eo: tum quia Merum Imperium competit non jure ordinariò, sed ex speciali beneficio: tum quia non habetur quoad proprietatem, sed quoad usum duntaxat per l. quacunque 1. in princ. verb. ut is cui obtigeris exercitio ff. de Offic. ejus cui mand. est Jurisd. Verùm jam in cap. 1. num. 87. animadvertum est, Jurisdictionem extraordinariam, ad quam

refertur Imperium Merum de Jure Civili, rectè propriam appellari: hòc ipsò enim, quòd ex Lege habeatur, non habetur ex beneficio hominis, uti mandata & prorogata: consequenter habetur & exercetur jure proprio, in persona habentis radicatò. Certè de Jure Civili nulla Jurisdictio, etiam Ordinaria, fuit habita jure proprietatis in eo sensu, quòd de ea, sicut hodie sit, qua-

si hereditariâ & patrimoniali potuerit disponi; sed tantum jure suo. Id quòd insigniter explicat Huberus ad tit. ff. de Jurisd. dict. in rubr. de Imper. n. 6. omnis, inquam, potestas in Republica derivatur à Principe, à quo si immediatè descendat, Juris ratio vult, ut propriam dicamus potestatem his, quibus data est. At à Principe concedi Merum-

Imperium, idque semper ab eo dependere, fatemur. Ideòque, si quis hanc ob causam jus Principis appellare velit proprietatem, & quòd Magistratus habeat exercitium, potest quidem; sed tunc idem de Jurisdictione omnique potestate dicendum, non de Mero Imperio duntaxat. Ex quibus liquere patet responsio ad cir. l. quacunque 1. in pr.

QUÆSTIO II.

An Imperium Mixtum de Jure Romano competat omnibus Magistratibus?

6 Illi, qui negant, & ad suum intentum adducunt l. ea qua 26. in pr. ff. ad Municipal. ubi, qua magis Imperii, quam Jurisdictionis sunt, à Magistratibus municipalibus fieri non posse dicuntur; in nostris principiis facillè refelluntur: concessimus enim in hoc cap. n. 71. Magistratibus inferioribus alteram speciem Mixti Imperii, in qua Imperium subsidiariè, quatenus opus est coërcitione, multæ dictione, pignoris captionem ad Jurisdictionem securius administrandam; negavimus econtra

in num. 70. illam speciem, in qua vis Imperii eminet præ Jurisdictione seu causæ cognitione: quò intellectu declaranda est cir. l. ea qua 26. in princ. uti constat ab exemplis, in §. 1. subjunctis ibi: Magistratibus municipalibus non permittitur in integrum restituere, aut bona rei servanda causâ jubere possidere, aut dotis servanda causâ, vel Legatorum servandorum causâ: cujusmodi exempla in numero 77. & seqq. ad hanc speciem redacta sunt.

SUPPLEMENTUM

AD

LIBRUM II.

TRACTATUM I.

DE

JUDICIIS.

CAPUT I.

De Judiciis in genere.

SUMMARIA.

- 1. & 2. Discrimen inter processum summarium & de plano iterum indicatur. 3. & seq. Expianatur processus summarius. 5. & seq. Adumbratur processus executivus. 7. Expanditur processus preparatorius & principalis. 8. Illius exempla.

QUÆSTIO I.

Qualiter in Judicio summario procedatur?

5 Communis est traditio, in Judicio summario procedi de plano. At, ne vocabuli fiat abusus, sciendum est ex priori lib. tract. 5. cap. 8. num. 10. ly plauus, strictè acceptum, non semper esse idem ac summarium.

Nam causæ summarie aliquando tractantur à Judice, pro tribunali sedente, quoties nimirum, præviâ cognitione summaria, interponendum est decretum, aut ferenda sententia, velut in decretali bonorum possessione.

hereditatis aditio sunt actus legitimi l. actus 77. ff. de R. J. nec tamen sunt Legis actiones: utpote cum fieri possint solâ privatorum voluntate, absque ulla Magistratûs auctoritate, & interventu Jurisdictionis. Imò, licet tutoris datio sit actus legitimus, & auctori-

tatem Magistratum desideret, non tamen est Legis actio: Legatus enim Proconsulis tutorem dare potest; actio autem Legis apud eum institui non potest l. nec adopsare 3. ff. de Off. Procons. Huberus ad tit. ff. de Jurisd. dict. num. 6.

QUÆSTIO II.

De tunc duplex Jurisdictio Contentiosa, libellaris & decretoria?

3 **R**elata illa in hoc cap. n. 5. & 6. ex Obrechtio, Facem accendunt, quæ traduntur à D. Gerardo Noodt de Jurisd. lib. 1. c. 10. Nempe in Jure Civili Romano libellus & cognitio seu decretum sibi invicem opponuntur, uti videre est in l. nec quidquam 9. §. 1. ff. de Offic. Procons. & Leg. l. minorum 6. Cod. de Præd. & aliis reb. minor. Nam, ubi res per libellum expediri poterat, is, qui postulare aliquid volebat, de plano Magistratum adibat, libellum offerendò, eique Magistratus per subscriptionem respondebat per l. libertus 1. §. ff. de in Jus voc. l. si quis 29. ff. ad L. Cornel. de Fals. At, ubi decretum & causæ cognitio desiderabatur, per libellum, aut de plano res expediri non potuit, sed pro tribunali fieri debebat d. l. nec quidquam 9. §. 1. ff. de Offic. Procons. l. bona autem 3. §. 8. ff. de Bonor. possess. Et quamvis ea, quæ per libellum petita sunt, etiam pro tribunali expediri & subscribi potuerint; non tamen illa, quæ cognitionem & decretum exposcebant, alibi, quam pro tribunali, fieri poterant. 7 Erat autem tribunal locus eminentior, ferè hemicycli schemate introrsum curvatus, cui imponebatur sella curulis, in qua sedens Ma-

gistratus jus dicebat, hastâ positâ; sicque pro tribunali procedere solebat. Ubi autem Magistratus de tribunali descendebat in planum, aut in via, aut domi suæ decinebatur, dicebatur de plano cognoscere seu procedere, audiendò postulantium desideria. Quo in sensu capienda l. à procedente 4. Cod. de Dilation. ibi: à procedente Juaice dilationem non convenit postulari, etiamsi utraque parte presente tribuatur, cum non aliàs, nisi causâ cognitâ, indulgeri queat, & cognitio causa non interpellatione planaria (vulgò legitur plenaria) sed confidente magis Juaice legitime colligatur.

Neque tamen existimes, de plano & summarim cognoscere semper in idem recidere; nam ea quidem, quæ de plano fiebant, summarim tantummodò & obiter quasi cognoscebantur; sed & quædam erant negotia, non aliam quam summariam cognitionem postulantia, v. g. bonorum possessio ex edicto Carboniano vel ad exemplum ejus l. Carbonianum 3. §. 4. ff. de Carbon. Ed. l. sicut liborum 1. §. 14. ff. de Ventro in possess. miss. nec alibi, quam pro tribunali, expediebantur d. l. bona autem 3. §. 8. ff. de Bonor. possess. l. usile tempus 2. §. 2. ff. Quis ordo in possession. serv.

CAPUT IX.

De Imperio.

SUMMARIA.

- 1. An merum imperium Magistratibus competat ut proprium? Ratio ambigendi. 2. Solvitur hæc ratio, & defenditur affirmativè.
- 3. & seqq. Illustratur & stabilitur. 6.
- An imperium mixtum de Jure Romano sit penes omnes Magistratus? Refertur opinio negativa. 7. & 8. Juxta diversitatem imperii deciditur.

QUÆSTIO I.

An Merum Imperium competat Magistratibus ut proprium, vel alienum?

1 **R**ationem dubitandi movent aliqui ex eo: tum quia Merum Imperium competit non jure ordinariò, sed ex speciali beneficio: tum quia non habetur quoad proprietatem, sed quoad usum duntaxat per l. quacunque 1. in princ. verb. ut is cui obtigeris exercitio ff. de Offic. ejus cui mand. est Jurisd. Verùm jam in cap. 1. num. 87. animadversum est, Jurisdictionem extraordinariam, ad quam

refertur Imperium Merum de Jure Civili, rectè propriam appellari: hòc ipsò enim, quòd ex Lege habeatur, non habetur ex beneficio hominis, uti mandata & prorogata: consequenter habetur & exercetur jure proprio, in persona habentis radicató. Certè de Jure Civili nulla Jurisdictio, etiam Ordinaria, fuit habita jure proprietatis in eo sensu, quòd de ea, sicut hodie sit, qua-

si hereditariâ & patrimoniali potuerit disponi; sed tantum jure suo. Id quòd insigniter explicat Huberus ad tit. ff. de Jurisd. dict. in rubr. de Imper. n. 6. omnis, inquam, potestas in Republica derivatur à Principe, à quo si immediatè descendat, Juris ratio vult, ut propriam dicamus potestatem his, quibus data est. At à Principe concedi Merum-

Imperium, idque semper ab eo dependere, fatemur. Ideòque, si quis hanc ob causam jus Principis appellare velit proprietatem, & quòd Magistratus habeat exercitium, potest quidem; sed tunc idem de Jurisdictione omnique potestate dicendum, non de Mero Imperio duntaxat. Ex quibus liquere patet responsio ad cir. l. quacunque 1. in pr.

QUÆSTIO II.

An Imperium Mixtum de Jure Romano competat omnibus Magistratibus?

6 **I**lli, qui negant, & ad suum intentum adducunt l. ea qua 26. in pr. ff. ad Municipal. ubi, qua magis Imperii, quam Jurisdictionis sunt, à Magistratibus municipalibus fieri non posse dicuntur; in nostris principiis facillè refelluntur: concessimus enim in hoc cap. n. 71. Magistratibus inferioribus alteram speciem Mixti Imperii, in qua Imperium subsidiariè, quatenus opus est coërcitione, multæ dictione, pignoris captionem ad Jurisdictionem securius administrandam; negavimus econtra

in num. 70. illam speciem, in qua vis Imperii eminet præ Jurisdictione seu causæ cognitione: quò intellectu declaranda est cir. l. ea qua 26. in princ. uti constat ab exemplis, in §. 1. subjunctis ibi: Magistratibus municipalibus non permittitur in integrum restituere, aut bona rei servanda causâ jubere possidere, aut dotis servanda causâ, vel Legatorum servandorum causâ: cujusmodi exempla in numero 77. & seqq. ad hanc speciem redacta sunt.

SUPPLEMENTUM

AD

LIBRUM II.

TRACTATUM I.

DE

JUDICIIS.

CAPUT I.

De Judiciis in genere.

SUMMARIA.

- 1. & 2. Discrimen inter processum summarium & de plano iterum indicatur. 3. & seq. Expianatur processus summarius. 5. & seq.
- Adumbratur processus executivus. 7. Expianatur processus preparatorius & principalis. 8. Illius exempla.

QUÆSTIO I.

Qualiter in Judicio summario procedatur?

5 **C**ommunis est traditio, in Judicio summario procedi de plano. At, ne vocabuli fiat abusus, sciendum est ex priori lib. tract. 5. cap. 8. num. 10. ly plauus, strictè acceptum, non semper esse idem ac summarium.

Nam causæ summarie aliquando tractantur à Judice, pro tribunali sedente, quoties nimirum, præviâ cognitione summaria, interponendum est decretum, aut ferenda sententia, velut in decretali bonorum possessione

ne l. bona autem 3. §. 8. ff. de Bonor. poss. ex-
 cufatione tutorum l. excusari 25. ff. de Excusat.
 tur. Aliquando, si levioris sint momenti, tra-
 ctantur coram Judice, pro tribunali non se-
 dente, sed stante de plano, aut extra sellam
 judiciariam, ubi per solum libellum & ejus
 subscriptionem negotium terminatur, uti fit
 in interruptione Præscriptionis. l. scire oportet
 13. §. 10. ff. eod. D. Huberus ad tit. ff. de
 Judic. n. 34. Clariff. D. Herz de Magistratu
 lib. 2. cap. I. tit. 2. p. 1. n. 12. Igitur, quan-
 do in processu summario Judex dicitur de

plano procedere, dicere volumus, omitti
 apparatus & solennitates judiciarias, alio-
 quin in processu pleno & solenni adhiben-
 das. Qua de re in Ordinatione provinciali
 Salzburg. von dem Civil-Process cautum est,
 ut in præsentia partium aut earum procura-
 torum negotium oretenus disceptetur, au-
 ditâ actoris intentione, & rei responsione,
 factâque replicâ & duplicâ; atque post re-
 plicam causa habeatur pro conclusa, & sen-
 tentia pronuntietur, ac, quod hinc inde actum
 fuerit, protocollo inferatur.

QUÆSTIO II.

Quid sit Processus executivus?

Speciem Judicii summarii frequentiore
 Huberus d. l. n. 36. assignat Judicium
 seu Processum executivum. Potest nempe
 ipsum Judicium summarium dividi, quod aliud
 sit in specie tale, de quo antea; aliud execu-
 tivum, quod locum habet, quoties actor
 ex instrumento liquido seu guarentigiato
 (ex quo nimirum statim liquet, quis, cui,
 quale, quantum, & ex qua causa debeat)
 ad executionem mox faciendam concludit.
 Petit enim citationem debitoris, ut manum

suam agnoscat, vel inficietur; & si agno-
 scat in Judicio, parata est provisio, quâ con-
 demnatur reus ad numerandam in judicio pe-
 cuniam, quam accipit actor, præstitâ cautio-
 ne de restituendo, si contra judicatum sua-
 rit, fortè quod reus excipiat contra causam
 debiti, de qua exceptione in processu ordi-
 nario disceptatur; sicuti etiam fit, si reus
 manum suam diffiteatur. Et hic proced-
 endi modus saltem in terris Saxonici Juris
 obtinet.

QUÆSTIO III.

Quid sentiendum de Judicio preparatorio & principali?

Adstruit id Huberus cit. l. n. 31. ac præ-
 paratorium vocat, quod viam sternit ad
 aliud & gravius; principale, ad quod via sic
 sternitur. Favetque illi Jus nostrum in
 actione ad exhibendum, quâ quis petit, rem
 prius exhiberi, ut deinde, cum oculis fuerit
 subiecta, sciat, utrùm ad se pertineat l. hæc
 actio 1. & seq. ff. ad Exhib. in interdicto de ta-

bulis exhibendis, quod petitur exhibitio testa-
 ment, ut petitioni legati pandatur janua
 l. ad legatum 62. ff. de Procurat. in interdicto
 de liberis exhibendis, ex quo pater liberos
 sibi exhiberi desiderat, quatenus, si ab aliis
 inviti detineantur, ad jus suæ potestatis
 revocentur l. deinde 3. §. 1. ff. de Liber. exhib-
 band.

CAPUT II.

De Personis, ad Judicium concurrentibus.

SUMMARIUM.

1. & seqq. Multiplici distinctione ostenditur, an
 & qualiter minor possit esse Judex Notionalis.
 4. Episcopus non potest esse Judex in cau-
 sa sua privata. 5. & seq. Licet spoliatores
 censurâ possit coercere. 7. Neque Judex esse
 potest in causa Ecclesia, in qua principaliter
 agitur de interesse Episcopi. 8. & seqq. Sin
 verò agatur principaliter de interesse Ecclesie,
 & in consequentiam de commodo notabilis Epi-
 scopi, Judicium agere, sed recusari valet. 11.
 & seqq. Sensus si commodum illud non sit no-

tabile. 14. & seq. Vicarius nequit judi-
 care in causa, in qua Episcopus judicandâ
 facultate destituitur. 16. Epsi aliud de
 consuetudine receptum dicatur. 17. Ubi
 verò Episcopus recusari tantum potest, Vi-
 carius non rectè recusatur, sed tantum
 accipit adjumentum. 18. & seqq. Describi-
 tur Juris peritia, in Advocato requisita. 21.
 & seqq. Varia procuratorum genera & munia
 referuntur. 24. & seq. Earum prerogative
 in Curia Romana.

QUÆSTIO I.

An Minor possit esse Judex?

De Minore, an & quatenus possit esse Ju-
 dex Jurisdictionalis? Actum in lib. 1.
 tract. 5. cap. 1. à num. 123. An verò & qua-
 tenus possit esse Judex Notionalis? Cum
 Clariff. D. Herz de Magistratu d. lib. 2. cap. 1.
 tit. 2. p. 1. num. 20. ita discurrere poterimus,
 ut, si annum vigesimum impleverit, possit
 & debeat etiam invitus esse Judex per l. cum

lege 41. ff. de Recept. qui arbit. & si saltem
 decimum octavum annum exegerit, possit,
 non verò debeat, esse Judex, partibus con-
 sentientibus cap. cum vigesimum 41. de Offic.
 Jud. deleg. Sin infra hunc annum
 consistat, à nemine, quàm Supremo Prin-
 cipe, rectè detur d. cap. & l. quidam 57. ff.
 de Re Judic.

QUÆSTIO II.

An Episcopus possit esse Judex in causa sua Ecclesie?

Non loquimur hic de causa privata, Epi-
 scopum concernente, ut puta, si aga-
 tur de hereditate, legato, donatione &c.
 nec enim magis in causa sua propria judicare
 potest, quàm alius quisque, Summo Prin-
 cipe inferior. Vid. dicta in lib. 1. tract. 5.
 cap. 1. à num. 149. Eminentiſſ. D. Cardinalis
 Petra ad Constitut. Apostol. tom. 1. pag. 186.
 num. 94. Quamquam, si Episcopus, vel
 alius Prælatus, habens Jurisdictionem Eccle-
 siasticam subalternam cum mero imperio
 spirituali, invadatur ab aliquo, aut bonis
 etiam patrimonialibus spoliatur, possit con-
 tra invadentem aut spoliantem per censuras
 extrajudicialiter procedere cap. dilecto 6. de Sent.
 excommunicat. in 6. quia, sicuti cuicumque
 privato licitum est, armis temporalibus tue-
 ri bona propria contra invasores; ita hoc
 ipsum Prælato Ecclesiastico, in defectum
 armorum materialium, permittitur facere
 gladiò spirituali. Quod etiam respexit Leo IX.
 in sua constitutione, quæ incipit: quia antio-
 che, editâ annò 1051. & illustratâ à cit. Emi-
 nentiſſ. Petra d. tom. 1. à pag. 157. Loqui-
 mur igitur de causa, concernente Ecclesiam,
 in qua distinguendum est, an agatur princi-
 paliter de interesse Episcopi, an ipsius Eccle-
 siæ. Si agatur principaliter de interesse
 Episcopi, veluti de fructibus & redditibus, ad
 mensam Episcopi per se spectantibus, Episco-
 pus in hac causa, tanquam verè sua propria,
 nequit esse Judex per cap. viduum 29. II. q. 6.
 ibi: & palam est, eam propriam esse causam,
 cujus emolumentum vel damnum ad aliquem suo
 nomine pertinet &c. qua de causa, si Episcopus
 (sui etiam Capituli aecedente consensu) mensa
 sua vel ipsi Capitulo aliquam auxerit Ecclesiam
 auendam, hoc irritum esse docernitur & inane,
 contraria quavis consuetudine non obstante juxta
 Clem. ult. de Reb. Eccles. non alienand. Rota Ro-
 man. in rec. p. 15. decis. 122. n. 20. Card. de
 Luca de Jurisd. disc. 47. n. 10. Card. Petra

d. tom. 1. pag. 188. n. 121. Si agatur prin-
 cipaliter de interesse seu commodo Ecclesie,
 & consecutivè de utilitate Episcopi, refert,
 an interesse seu commodum illud sit valde
 propinquum & considerabile, vel remotum
 & inconsiderabile. Si primum; Episcopus
 quidem absolute potest esse Judex, sed op-
 positâ exceptione suspicionis reculari arg. cap.
 si quis 16. II. q. 7. & cap. insinuante 25. de Off.
 Jud. deleg. Rota in cit. dec. 122. n. 21. Un-
 de, si agatur de bonis emphyteuticis Eccle-
 siæ, quorum utilitas pertinet ad Episcopum,
 vitâ durante, sicque ipsius emolumentum
 considerabile concurrat, potest reculari. Rota
 coram Cerrò dec. 195. n. 6. Petra d. l. pag. 188.
 num. 115. Idem est, si agatur de bonis
 mensæ, & impugnetur dominium Ecclesie.
 Rota coram Bichio dec. 322. n. 1. & seq. Pe-
 tra pag. 189. n. 125. Card. de Luca de Fu-
 risd. cit. disc. 47. n. 13. & de Jurisd. disc. 3.
 n. 56. & seqq. Si secundum; Episcopus
 reculari nequit: non enim tam facile licet
 præsumere, quod Episcopus ob modicum &
 remotum commodum ex affectu sinistro ju-
 dicaturus sit. Card. Petra pag. 187. n. 109.
 & seq. ubi exemplum dat de causa beneficia-
 li, inter compatorum & promotorem fi-
 scalem, contendentem de libertate benefi-
 cii, in qua, cum interesse primarium sit Ec-
 clesie, quæ non debet pari servitutem in
 beneficiis, & interesse Episcopi quoad illius
 liberam collationem sit valde remotum, nul-
 lâque consideratione dignum, utpote dum
 evenire potest, ut, vivente Episcopò, benefi-
 cium nunquam vacet, aut vacet solum in
 mense reservato, Episcopus Judicem agere
 non prohibetur. Card. de Luca de Jurisd.
 d. disc. 47. n. 9. & de Jurisd. d. disc. 3. n. 59.
 qui etiam disc. 85. n. 10. de Jurisd. aliud
 exemplum affert in Judicibus Cameralibus,
 qui, licet participant de confiscatione bono-
 rum, remanent tamen Judices.

ne l. bona autem 3. §. 8. ff. de Honor. possess. ex-
 cufatione tutorum l. excusari 25. ff. de Excusat.
 tur. Aliquando, si levioris sint momenti, tra-
 ctantur coram Iudice, pro tribunali non se-
 dente, sed stante de plano, aut extra sellam
 judiciariam, ubi per solum libellum & ejus
 subscriptionem negotium terminatur, uti fit
 in interruptione Præscriptionis. l. scire oportet
 13. §. 10. ff. eod. D. Huberus ad tit. ff. de
 Judic. n. 34. Clariff. D. Herz de Magistratu
 lib. 2. cap. 1. tit. 2. p. 1. n. 12. Igitur, quan-
 do in processu summario Iudex dicitur de

plano procedere, dicere volumus, omitti
 apparatus & solennitates judiciarias, alio-
 quin in processu pleno & solenni adhiben-
 das. Qua de re in Ordinatione provinciali
 Salzburg. von dem Civil-Process cautum est,
 ut in præsentia partium aut earum procura-
 torum negotium oretenus disceptetur, au-
 ditâ actoris intentione, & rei responsione,
 factâque replicâ & duplicâ; atque post re-
 plicam causa habeatur pro conclusa, & sen-
 tentia pronuntietur, ac, quod hinc inde actum
 fuerit, protocollo inseratur.

QUÆSTIO II.

Quid sit Processus executivus?

Speciem Judicii summarii frequentiore
 Huberus d. l. n. 36. assignat Judicium
 seu Processum executivum. Potest nempe
 ipsum Judicium summarium dividi, quod aliud
 sit in specie tale, de quo antea; aliud execu-
 tivum, quod locum habet, quoties actor
 ex instrumento liquido seu guarentigiato
 (ex quo nimirum statim liquet, quis, cui,
 quale, quantum, & ex qua causa debeat)
 ad executionem mox faciendam concludit.
 Petit enim citationem debitoris, ut manum

suam agnoscat, vel inficietur; & si agno-
 scat in Judicio, parata est provisio, quâ con-
 demnatur reus ad numerandam in judicio pe-
 cuniam, quam accipit actor, præstitâ cautio-
 ne de restituendo, si contra judicatum sua-
 rit, fortè quod reus excipiat contra causam
 debiti, de qua exceptione in processu ordi-
 nario disceptatur; sicuti etiam fit, si reus
 manum suam diffiteatur. Et hic proced-
 endi modus saltem in terris Saxonici Juris
 obtinet.

QUÆSTIO III.

Quid sentiendum de Judicio preparatorio & principali?

Adstruit id Huberus cit. l. n. 31. ac præ-
 paratorium vocat, quod viam sternit ad
 aliud & gravius; principale, ad quod via sic
 sternitur. Favetque illi Jus nostrum in
 actione ad exhibendum, quâ quis petit, rem
 prius exhiberi, ut deinde, cum oculis fuerit
 subiecta, sciat, utrùm ad se pertineat l. hæc
 actio 1. & seq. ff. ad Exhib. in interdicto de ta-

bulis exhibendis, quod petitur exhibitio testa-
 ment, ut petitioni legati pandatur janua
 l. ad legatum 62. ff. de Procurat. in interdicto
 de liberis exhibendis, ex quo pater liberos
 sibi exhiberi desiderat, quatenus, si ab aliis
 inviti detineantur, ad jus suæ potestatis
 revocentur l. deinde 3. §. 1. ff. de Liber. exhib-
 band.

CAPUT II.

De Personis, ad Judicium concurrentibus.

SUMMARIUM.

1. & seqq. Multiplici distinctione ostenditur, an
 & qualiter minor possit esse Iudex Notionalis.
 4. Episcopus non potest esse Iudex in cau-
 sa sua privata. 5. & seq. Licet spoliatores
 censurâ possit coercere. 7. Neque Iudex esse
 potest in causa Ecclesie, in qua principaliter
 agitur de interesse Episcopi. 8. & seqq. Sin
 verò agatur principaliter de interesse Ecclesie,
 & in consequentiam de commodo notabilis Epi-
 scopi, Iudicium agere, sed recusari valet. 11.
 & seqq. Sensus si commodum illud non sit no-

tabile. 14. & seq. Vicarius nequit iudic-
 care in causa, in qua Episcopus iudicandâ
 facultate destituitur. 16. Epsi aliud de
 consuetudine receptum dicatur. 17. Ubi
 verò Episcopus recusari tantum potest, Vi-
 carius non rectè recusatur, sed tantum
 accipit adiunctum. 18. & seqq. Describi-
 tur Juris peritia, in Advocato requisita. 21.
 & seqq. Varia procuratorum genera & munia
 referuntur. 24. & seq. Earum prerogative
 in Curia Romana.

QUÆSTIO I.

An Minor possit esse Iudex?

De Minore, an & quatenus possit esse Ju-
 dex Jurisdictionalis? Actum in lib. 1.
 tract. 5. cap. 1. à num. 123. An verò & qua-
 tenus possit esse Iudex Notionalis? Cum
 Clariff. D. Herz de Magistratu d. lib. 2. cap. 1.
 tit. 2. p. 1. num. 20. ita discurrere poterimus,
 ut, si annum vigesimum impleverit, possit
 & debeat etiam invitus esse Iudex per l. cum

lege 41. ff. de Recept. qui arbit. & si saltem
 decimum octavum annum exegerit, possit,
 non verò debeat, esse Iudex, partibus con-
 sentientibus cap. cum vigesimum 41. de Offic.
 Jud. deleg. Sin infra hunc annum
 consistat, à nemine, quàm Supremo Prin-
 cipe, rectè detur d. cap. & l. quidam 57. ff.
 de Re Judic.

QUÆSTIO II.

An Episcopus possit esse Iudex in causa suæ Ecclesie?

Non loquimur hic de causa privata, Epi-
 scopum concernente, ut puta, si aga-
 tur de hereditate, legato, donatione &c.
 nec enim magis in causa sua propria iudicare
 potest, quàm alius quisque, Summo Prin-
 cipe inferior. Vid. dicta in lib. 1. tract. 5.
 cap. 1. à num. 149. Eminentiſſ. D. Cardinalis
 Petra ad Constitut. Apostol. tom. 1. pag. 186.
 num. 94. Quamquam, si Episcopus, vel
 alius Prælatus, habens Jurisdictionem Eccle-
 siasticam subalternam cum mero imperio
 spirituali, invadatur ab aliquo, aut bonis
 etiam patrimonialibus spoliatur, possit con-
 tra invadentem aut spoliantem per censuras
 extrajudicialiter procedere cap. dilecto 6. de Sent.
 excommunicat. in 6. quia, sicuti cuicumque
 privato licitum est, armis temporalibus tue-
 ri bona propria contra invasores; ita hoc
 ipsum Prælato Ecclesiastico, in defectum
 armorum materialium, permittitur facere
 gladiò spirituali. Quod etiam respexit Leo IX.
 in sua constitutione, quæ incipit: quia aucto-
 re, editâ annò 1051. & illustratâ à cit. Emi-
 nentiſſ. Petra d. tom. 1. à pag. 157. Loqui-
 mur igitur de causa, concernente Ecclesiam,
 in qua distinguendum est, an agatur princi-
 paliter de interesse Episcopi, an ipsius Eccle-
 siæ. Si agatur principaliter de interesse
 Episcopi, veluti de fructibus & redditibus, ad
 mensam Episcopi per se spectantibus, Episco-
 pus in hac causa, tanquam verè sua propria,
 nequit esse Iudex per cap. viduum 29. II. q. 6.
 ibi: & palam est, eam propriam esse causam,
 cuius emolumentum vel damnum ad aliquem suo
 nomine pertinet &c. qua de causa, si Episcopus
 (sui etiam Capituli aecedente consensu) mensa
 sue vel ipsi Capitulo aliquam auxerit Ecclesiam
 auerendam, hoc irritum esse docernitur & inane,
 contraria quavis consuetudine non obstante juxta
 Clem. ult. de Reb. Eccles. non alienand. Rota Ro-
 man. in rec. p. 15. decis. 122. n. 20. Card. de
 Luca de Jurisd. disc. 47. n. 10. Card. Petra

d. tom. 1. pag. 188. n. 121. Si agatur prin-
 cipaliter de interesse seu commodo Ecclesie,
 & consecutivè de utilitate Episcopi, refert,
 an interesse seu commodum illud sit valde
 propinquum & considerabile, vel remotum
 & inconsiderabile. Si primum; Episcopus
 quidem absolute potest esse Iudex, sed op-
 positâ exceptione suspicionis reculari arg. cap.
 si quis 16. II. q. 7. & cap. insinuante 25. de Off.
 Jud. deleg. Rota in cit. dec. 122. n. 21. Un-
 de, si agatur de bonis emphyteuticis Eccle-
 siæ, quorum utilitas pertinet ad Episcopum,
 vitâ durante, sicque ipsius emolumentum
 considerabile concurrat, potest reculari. Rota
 coram Cerrò dec. 195. n. 6. Petra d. l. pag. 188.
 num. 115. Idem est, si agatur de bonis
 mensæ, & impugnetur dominium Ecclesie.
 Rota coram Bichio dec. 322. n. 1. & seq. Pe-
 tra pag. 189. n. 125. Card. de Luca de Fu-
 risdict. cit. disc. 47. n. 13. & de Jurisd. disc. 3.
 n. 56. & seqq. Si secundum; Episcopus
 reculari nequit: non enim tam facile licet
 præsumere, quod Episcopus ob modicum &
 remotum commodum ex affectu sinistro iu-
 dicaturus sit. Card. Petra pag. 187. n. 109.
 & seq. ubi exemplum dat de causa beneficia-
 li, inter compatorum & promotorem fi-
 scalem, contendentem de libertate benefi-
 cii, in qua, cum interesse primarium sit Ec-
 clesie, quæ non debet pari servitutem in
 beneficiis, & interesse Episcopi quoad illius
 liberam collationem sit valde remotum, nul-
 lâque consideratione dignum, utpote dum
 evenire potest, ut, vivente Episcopò, benefi-
 cium nunquam vacet, aut vacet solum in
 mense reservato, Episcopus Iudicem agere
 non prohibetur. Card. de Luca de Jurisd.
 d. disc. 47. n. 9. & de Jurisd. d. disc. 3. n. 59.
 qui etiam disc. 85. n. 10. de Jurisd. aliud
 exemplum affert in Iudicibus Cameralibus,
 qui, licet participant de confiscatione bono-
 rum, remanent tamen Iudices.

QUÆSTIO III.

An Vicarius Generalis possit esse Judex in causa Episcopi vel Ecclesie?

14 Plenâ manu hanc dilectationem profectur Eminentiss. Card. Petra cit. to. 1. pag. 191. & seqq. à num. 138. Ego, breviori stylo procedens, distinguo, an sit causa propria ipsius Episcopi vel etiam Ecclesie, in qua principaliter agitur de commodo Episcopi, ita ut ipse judicare non valeat; an verò causa sit talis, in qua ex num. 8. Episcopus judicandi facultatem habet, sed regulari potest. In priori hypothese Vicarius aqùe judicandi potestate destituitur, atque Episcopus: sicut enim in causa verè propria, exceptò Summò Principe, nemini competit Jurisdicção; ita nec competit Vicario, qui totam Jurisdicçãoem mutuât ab Episcopo.

15 Et si consuetudo in omnibus ferè dicecesibus, testibus duobus Cardinalibus de Luca disc. 47. de Jurisdicção. num. 21. & Vincentio Petra d. tom. 1. pag. 192. n. 147. invaluisse videatur, quòd Vicarius, tanquam consecutus Jurisdicçãoem ex ipsa consuetudine (quam etiam probat Fagnanus ad cap. nòssi de Elect. à n. 24.) possit jus dicere. In altera hypothese non videtur equidem obstarè Vicario illa affectionis suspicção, quæ militat contra Episcopum: nihilominus sanctæ mem. Gregorius XIII. ad instantiam Cardinalis Borromæi Archi-Episcopi Mediolanensis, præviò S. Congregat ionis Concilii votò, ordinâsse fertur, ut in casu suspiccionis Vicario Generali daretur adjunctus, partibus non suspectus, ab Episcopo eligendus. Fagnan. ad d. cap. nòssi de Elect. n. 21.

QUÆSTIO IV.

Qualis Juris peritia requiratur in Advocato?

18 Hanc egregiè delineat Huberus ad tit. ff. de Postulando n. 14. & seqq. nec tantùm peritiam Juris theoreticam, desiderat, sed maximè practicam, quam in duobus consistere docet, videlicet in more procedendi, & arte formularum, vulgò stylo curiæ. Ad ingressu Curie hanc facultatem acquirere debet, assiduus apud tribunal, audire, legere, quod probatissimi patroni scribunt, dicunt; sectari unum aliquem, huic se præ-

bere, nec, quo inserviat, recusare; cùm, quæ nihil ad dicendum, quàm agere, sit efficacius, & ipsi causæ non statim affluant, danda est opera, ut substitutionibus (non promiscuis, ne vilescat, verùm ejus potissimùm, cui se formandum tradiderit) facultatem agendi, dicendi, scribendi, acquirat. In omnibus claritatem, & brevitatem studiosè affectet, nec quàm multa, sed quàm bona proferat, animad-

QUÆSTIO V.

Quale sit munus Procuratoris?

21 Descriptum id reperitur in hoc cap. tot. sect. 4. Ut tamen aliquid de procuratoribus in Curia Romana decerpamus, non pigebit, ex Eminentiss. Petra tom. 4. pag. 129. n. 6. & seqq. sequentia depromere. Ab infima specie procurantium ipitium sumendò, sollicitatores dicuntur, qui ut se in judicialibus instruant, sub ordinatione provecçi procuratoris causas sollicitant, mechanicè incumbendo fori actibus explendis, & in ordinariis Judicii, aliisque manualibus, ut est spoliùm processus, compositio summarii, protestationes, citationes, intimaciones, subscriptiones dubiorum, distributiones informationum, quæ quidem potius pertinere videntur ad servitium causarum, quàm ad patrocinium; unde neque postulantes, neque causarum patroni hujusmodi sollicitatores dici mereantur. Procuratorum autem, qui Patroni causarum dicuntur, officium reverà versatur in causis agendis & defendendis, dum eorundem partes sunt, libellos sive commissio-

nes efformare, articulos componere, ex processibus motiva facti juris conclusionibus munire & firmare, in quorum corroboracionem Advocatorum studium superaddi solet. Profectò in Romana Curia adeò excellenter Procuratores, qui re sunt tales, munus suum exercent, ut Advocatis externarum Curiarum nedum exæquentur, sed meritò præcedere debeant, ut commemorat Card. de Luca in Relat. Rom. Cur. disc. 46. n. 98. Quin imò in Urbe ut plurimum sunt eximie probitatis, & curare debent, prout agunt, suum munus non excedere, nimis se extendendò, & immorandò in iis, quæ Juris sunt, Advocatorum provinciam usurpandò, ut idem Card. de Luca l. c. advertit; quod si secus fiat, potissimè in Sacra Rota, solitò, quò ardet justitiæ zelò, non dissimulatur: quippe insinuare oretenùs, vel in scriptis præcipere solet, ut potius in facti circumstantiis procuratores se extendant, & juxta causæ exigentiam in Jure scribat Advocatus. Ita ferè Card. Petra.

CA-

CAPUT III.

De Foro competente.

SUMMARIUM.

1. Mulier, conjuncta viro, ejus forum sequitur. 2. Ab ipso auctoritate Ecclesie separata gaudet foro proprio. 3. Nisi velit uti privilegiatò mariti foro. 4. Separata auctoritate privata non mutat forum mariti. 5. Actiones mixtae quomodo sint? 6. & 7. In quo foro instituenda? 8. & seqq. Arrestum & forum, in eo fundatum, Juri communi est incognitum. 11. Describitur. 12. Est remedium extraordinarium. 13. Consideranda, antequàm decernatur. 14. & seqq. Judicis in hoc officium. 17. Arrestum impetrans est actor. 18. Cujus res arrestantur, subit personam rei. 19. Effectus arresti. 20. & seqq. Sententia nostra, qua consuetudinem in actionibus realibus quoad forum saculare improbamus, explica-

tur, & contra oblocutores defenditur. 24. Defenditur tamen observantia temporis immemoralis ex Juri optima presumptione. 25. & seqq. Oshenditur discrimen inter observantiam interpretativam & consuetudinem seu prescriptionem. 29. An requiratur sententia declaratoria, ut Clericus ex delicto fori privilegium amittat? 30. & seqq. Recitantur verba Ranbeckii. 33. & seqq. Ejus opinio cum nostra concordatur. 37. & seqq. Ampliatur etiam ad casum criminis notarij. 39. & seqq. Ut forum ex l. diffamari locus habeat, prærequiritur diffamatio injusta. 41. Nec sufficit diffamatio procuratoris sine mandato; vel 42. Tutoris aut curatoris. 43. & seqq. Nec possunt tunc alie actiones cumulari.

QUÆSTIO I.

An Mulier, à viro separata, habeat forum proprium?

1. Quid mulier, viro conjuncta, ejus forum sequatur, constat ex l. exigere 65. ff. de Judic. l. ult. Cod. de Incol. At, cùm à viro separata fuerit, interest, an judicio Ecclesie facta sit separatio, an auctoritate & attentione separatà. Si primùm; habet forum proprium, potestque in suo domicilio, ubi degit, conveniri: quippe cùm, sicut marici communionem non amplius gaudet, ita nec fori communionem potiat. Et licet, mortuò conjuge, vidua illius forum retinere dicatur in l. filii 22. §. 1. ff. ad Municip. id tamen intelligendum esse arbitror, de foro privilegiatò, cujus uxor, si velit, digna est, quando fidelitatem marito usque ad

tululum servavit. Si secundum; putat Huberus ad tit. ff. de Judic. num. 45. quòd uxor propria & privatà voluntate non possit mutare forum & domicilium; refertque casum, à suprema Frisiorum Curia decisum, quò matrona nobilis, ære alienò gravata, discedens à viro, in agro habitante, degebat Leovardie in urbe: factò siquidem concursu creditorum, & quibus aliqui suas obligationes actis publicis in civitate inseri curaverant, alii in agro, isti illis, licet tempore quoad insinuationem prioribus, fuerunt prælati, utpote qui dicebant, urbanas registrationes esse nullas, tanquam non factas in loco domicilii, quòd esset mariti.

QUÆSTIO II.

Quo in foro instituenda sint actiones mixtae?

1. Actiones mixtas hic vocamus, non quæ partim reales & partim sunt personales: has enim non dari, satis alibi probatum est; sed quæ vulgò sic dicuntur, in quibus uterque est actor, uti v. g. est actio finium regundorum, familiæ herciscundæ, communi dividundo. De his ita statuit Huberus cit. l. n. 51. posse illas utròque loco, domicilii & rei sitæ, moveri; verùm, si faciendæ

sint adjudicationes, manueque divisio sit regenda, partes ad Judicem loci remittendas esse, res ipsa loquitur: adeòque magis est, ut hæ actiones ad locum sitûs pertineant, vehementius quàm in rem actiones ipsæ: quia vindicatio faciliùs alio in loco; quàm divisio partiumque diversarum assignatio fieri & administrari potest. Simile quid habetur in l. quod legatum 38. ff. de Judic.

QUÆSTIO III.

Quid sit forum Arresti?

1. Non magis vocabulum arresti, quàm forum, ex eo fundatum, Juri Communi notum est: nam, ut Huberus post tit. ff. de in

Jus voc. num. 1. opinatur, arrestum suum etymon trahit à verbo Gallico resser, quòd idem est, ac remanere, & junctà unâ syllabâ

bâ dictum *arrestet*, id est, *facere ut remaneat*.
 9 Forum autem, quod hodie per arrestum fundari perhibetur, saltem universaliter ex Legibus scriptis defendi nequit: nam, ut creditores possint sistere & detinere suos debitores, peregrinos vel advenas, in patria sua inventos, quamvis nulla subsit necessitas vel
 10 fugæ periculum; item ut debitorum res, jura, vel pecuniæ in alieno territorio Judicis imperio possint detineri, ac debitores illuc venire ac respondere vel satisfacere cogantur, hæc Romanis Legibus incognita exorbitatio est, ait Huberus *cit. l. n. 4.*
 11 Itaque arrestum, indeque descendens forum, longâ consuetudine in orbem invecum est, cujus indolem describit Clariss. D. Herz de Magistratu lib. 2. cap. 1. tit. 2. p. 2. n. 136. quod sit remedium extraordinarium, quod quis autoritate seu mandatò Magistratus personam vel res sui debitoris ex causa justâ certò loco tamdiu detinet, donec ipsi debiti nomine satisfactum fuerit. Hòc ipsò verò, quod sit remedium extraordinarium, contra Juris Regulas introductum, ac cum aliquali infamia, saltem si persona arrestetur, conjunctum, non debet aliter decerni arrestum, quàm si cætera media, juvandi creditores, omnia deficiant. D. Herz d. l. n. 137. & seq.
 12 Considerabit etiam Judex, antequàm ad arrestum deveniatur, primò an ipsi arrestandi sit potestas; secundò an justa arrestum petendi causa; tertio qualis sit persona petens; quartò qualis persona aut res arrestanda; quinto quod debitum, ob quod arrestatio fieri debeat; sexto an justo tempore;

septimò an justò loco imponatur; octavò an ritè petatur. Considerabit, inquam, singulas has circumstantias providus & circumspèctus Judex, uti monet David Mevius de Arrest. cap. 4. num. 10. & num. 11. concludit, quòd, si hæc omnia adsint, Judex teneatur arrestum imponere, ne denegatæ vel protractæ justitiæ reum se faciat. At, ubi ex summaria inquisitione advertit, arrestum non rectè peti, nec salvò jure & ratione posse decerni, abstineat (verba sunt citati Mevii num. 12.) ab impositione Judex, quæ non nisi Judici & parùm molestiam & dampnum inferre potest. Errant (pergit hic Author num. seq.) & peccant Judices, qui sub initio iniqui arrestatoris desideris potius gratificantur cum arrestandi injuria, quàm ut Jus observandò velint inter alienas injustas libidines cum innocentia malè traduci: cum tamen & gratiæ loco à parte, cui consulere volunt, tandem consequantur imperitiæ exprobrationem, ab altera ad pœnam infestentur, conscientiæ & opinionis suæ nunquam securi. Hæc & plura Mevius n. 13. & seqq.
 Porro, qui arrestum impetrat, lubit vi- ces actoris, sui que crediti liquidationem Judici facere obstringitur. Ille, cujus res arrestò detinetur, sustinet personam rei, & si absens sit, arresti impositio cum citatione ipsi significatur. Quòd si compareat, & satisfactat, aut de judicio sili ac judicatum solvi idoneè caveat, arrestum relaxatur; si emanat, impetranti ex bonis, arresto subjectis, causâ ritè cognitâ, Judex satisfacit. Clariss. D. Herz d. l. n. 140.

QUÆSTIO IV.

Utrum actio realis contra personas Ecclesiasticas possit institui in foro Seculari?

20 Negantem sententiam non solum defendi in hoc cap. à num. 131. sed etiam consuetudinem contrariam impugnari; simul ostendendò, per ea, quæ ad illius comprobationem tradit P. Melchior Friderich de Foro compet. p. 3. n. 281. consuetudinem hanc potius destrui, quàm salvari: ex una siquidem parte sit. Author in n. 230. docuerat, privilegium fori Clericalis ob defectum consensûs Pontificii nullâ consuetudine subverti posse: ex altera parte in d. num. 281. eam non improbandam dixit, si approbata sit à Summis Pontificibus, etiam solum tacitè, si nempe Pontifices sciant, illam dari, & reclamare valentes non reclamant: quam loquendi methodum sicuti ambigam judicavi, sic etiamnum judico: quippe cum valde ambiguus etiamnum hæream, an P. Friderich consuetudinem illam positivè defendat, aut potius ipsemet dubitet, ex quo iudicium Summæ Sedi relinquit. Jam cuius æquo rerum censori primum erit judicare, num allegatum P. Friderich hæc meâ reflexione (cui

planè similem fecit Clariss. P. Söll de Judic. causar. civil. p. 4. cap. 2. num. 462.) malè suggillaverim, uti me perperam suggillat P. Pichler ad tit. de Foro compet. num. 24. qui etiam mihi sinistrè imputat, quasi ipsemet talem consuetudinem defendam. Nihil enim minus, quàm hujusmodi consuetudinis defensionem, unquam suscipere proposui: siquidem in eod. hoc cap. num. 252. solummodo asserui, ex eo, quòd Princeps aliquis per tempus immemorabile jus dixerit in causis Clericorum realibus, præsumptionem nasci, quòd Jurisdictionem legitimâ ritèque approbatâ reservatione, vel aliâ ex privilegio Apostolico nactus fuerit: quia scilicet ex cursu tanti temporis præsumptio tituli, privilegii, & legitimæ concessionis etiam in aliis rebus & juribus, quæ præscriptione vel consuetudine alioquin comparari nequeunt, oriri solet, vel cum communi DD. opinione suis locis frequenter annotatum est. Quæ explicandi ratio, quàm longè differat à priori, patet ex terminis, ac plenius ostenditur ex Car.

Cardinale de Luca, qui universim quoad materiam Jurisdictionis & immunitatis Ecclesiasticæ in Miscellan. Ecclesiast. dist. 2. num. 41. valde appositè scribit, quòd scilicet diuturnæ observantiæ nimium deferendum sit, quoties de ejus vitiosa causa non constet: quamvis enim, ut differit ille, ex magis communi Canonistarum ac Moralium sensu, per S. Congregationem receptò, in hac materia non admittatur præscriptio; attamen, ubi immemorialis vel centenaria accedat observantia, de cujus initio vitioso non constet, nimium operativa videtur pro illa facultate, quæ possessori tribuitur, allegandi indulgenti Apostolicum, vel quemcumque alium titulum de mundo meliorem; ubi verò facultas non intret, quia nempe minoris temporis observantia sit, vel quòd immemorialis aut centenariæ requisita non bene conclusa rema-

neant, adhuc tamen, ubi de isto vel confirmabili dubio casu agatur, eadem observantia non in ratione præscriptiva, sed in altera interpretativa, nimium attendenda videtur. Hæc Card. de Luca d. num. 41. & pariliè in n. 43. Imò in dist. 7. num. 19. ulterius declarat, & aliud est, ait, considerare observantiam in ratione præscriptiva, & ad hunc effectum bene dicitur, quòd per Bullam Cœnæ interrumpatur; aliud verò in ratione interpretativa seu probativa, vel administrativa; & ad hunc effectum dicta propositio prorsus incongrua & extranea est: quoniam non est ratione possessionis & observantiæ aliquod jus querere, sed solum per illam comprobare illud jus vel dominium, quòd ex alio legitimo titulo competat, juxta pluries insinuatam distinctionem in foro quotidianam inter observantiam præscriptivam & interpretativam.

QUÆSTIO V.

An Clericus, qui ex delicto ipsò Jure amittit privilegium fori, absque ulla alia sententia subjaceat foro Seculari?

29 Recensuimus hos casus, in quibus ob delictum Clerici privilegium fori amittunt in lib. 3. tr. 1. p. 1. cap. 1. n. 185. & seqq. sub junctâ deinde in num. 189. conclusionè, quòd, ut actu amittant id privilegium, requiratur saltem sententia, criminis aut incorrigibilitatis declaratoria.
 30 In contrarium citari video P. Ægidium Ranbeck in Panoplia Immunit. Eccles. ubi in d. dist. 2. cap. 6. except. 2. num. 1. dicit, quòd Clericus, qui ter monitus etiamnum se non emendat, & ita pro incorrigibili habetur, privilegium fori amittat, possitque ex tunc coerceri à Judice Laico per expressum textum in cap. cum non ab homine de Jure. & in num. 4. quòd autem, inquit, satis multi tenent per cap. novimus de P. S. cap. degradatio de Penit. in 6. cap. falsariorum de Crimine falsi, ad hoc, ut exercere suam potestatem in Clericis enormiter peccantem Judex Laicus possit, præcedere debere formalem Clerici traditionem, Curia seculari faciendam, vel non nisi præmissâ degradatione, procedere dicimus in casibus, de Jure speciatim expressis, & ubi sumus extra vitium incorrigibilitatis, de quo cap. cum non ab homine eò modò, quò diximus, disponit: nam propter nimiam criminis enormitatem evenire potest, ut Clericus aliquando etiam non incorrigibilis potestati & Curia laicali puniendus mox subjici debeat.
 31 At sanè P. Ranbeck neque in cit. neque alio in loco unquam excludit sententiam declaratoriam; quin potius in except. 3. n. 10. & seq. pag. m. 134. expressè docet, quòd, licet Clericus ob crimen assassini ipsò factò perdat Clericalia privilegia juxta cap. pro humani 1. de Homicid. in 6. attamen non possit contra ipsum à Judice Seculari procedi, nisi P. Schmier Supplem. Jurispr. Canonico-Civ.

à Judice Ecclesiastico sententia super assassini crimine fuerit pronuntiata. Insuper in allegat. loc. loquitur juxta sensum & mentem d. cap. cum non ab homine 10. de Jure. cujus hæc sunt verba: quòd, si Clericus, in quocumque Ordine constitutus, in furto, vel homicidio, vel perjurio seu alio crimine fuerit deprehensus legitime atque convictus, ab Ecclesiastico Judice deponendus est. Qui si depositus incorrigibilis fuerit, excommunicari debet: deinde contumaciâ crescente anathematis mucrone feriri: postmodum verò, si in profundum veniens contempserit, cum Ecclesia non habeat ultra, quid faciat, ne possit ultra esse perditio plurimorum, per secularem comprimendus est potestatem, ita quòd ei deponatur exilium, vel alia legitima pœna inferatur. Ita que in hoc textu Clericus sceleratus in primis per sententiam condemnatoriam deponitur. Deinde, quando incorrigibilis invenitur, fertur sententia excommunicationis. Demùm, crescente contumaciâ, anathemate perstringitur, id est, ut explicat Ranbeck d. except. 2. num. 3. pag. m. 129. per anathematis mucronem decernitur execratio reicissiva à corpore Statûs Ecclesiastici, quæ non amplius est medicinalis, sicuti præcedens excommunicatio, sed merè pœnalis ob contumaciam & evidentem incorrigibilitatem, jam antea cognitam. Ergo non una duntaxat, sed triplex sententia, & quidem super ipsa incorrigibilitate, prærequiritur, antequàm Clericus Seculari Judici & Judici traditus aut relictus esse censetur. Sicque P. Ranbeck nil aliud intendit, quàm post triplicem hanc sententiam, quâ Clericus jam depositus & incorrigibilis declaratus est, non esse expectandam ulteriorem sententiam, quâ ulterior incorrigibilitas declaratur. Neque dicas, saltem in casu notorio non opus

opus esse sententiâ declaratoriâ, dum, quod notorium est, declaratione haud indiget. 38 Enimverò, cum multa dicantur notoria, quæ talia non sunt, uti dicitur in *cap. consuluit* 14. de *Appellat.* omninò necessarium est, ut, prius-

quàm aliquid pro notorio haberi possit, de notoreitate constet non solum quoad existentiam sed etiam formalitatem criminis, quòd nempe nullò colore excusari vel palliari valeat, prout notatum est in *lib. 5. tit. 1. c. 4. à n. 148.*

QUÆSTIO VI.

Quandònam forum ex L. Diffamari locum habeat?

39 **I**D quidem ex hoc *cap. à num. 375.* affirmat. expositum opinor; poterit nihilominus per modum mantissæ subnecti I. diffamationem, seu fundamentum iudicii, ex *cit. l. debere* non tantum præcedere, & probari, sed etiam injustam esse: nam, ut in terminis scribit David Mevius *part. 7. decis. 62. num. 2. & seqq.* quod pro jure consequendo intenditur, pro diffamatione non est habendum, nec ejus causâ processus ex *l. diffamari* decernendi sunt. Covarruv. *lib. 1. Var. resolut. cap. 11. num. 6.* nam juris executio injuriam non habet *l. injuriarum* 13. §. 1. ff. de *Injur.* & *L. diffamari* ad eos tantum pertinet, qui sine justa ratione vel causa aliquid proferunt. Contardi in *comment. ad d. l. diffamari cap. 4. n. 77.*

40 **II.** neque diffamationem sufficere, quam fecit procurator, nisi speciale mandatum habeat, aut ratihabitio principalis subsequatur per *l. un. §. 2. ff. si quis jus dic. l. creditor* 60. §. ult. ff. *Mand.* Contardi *d. l. num. 156. & seqq.* Neque etiam diffamationem tutorum aut curatorum pupillis aut minoren-

nibus officere *arg. d. l. un. §. 2. ff. si quis jus dicenti &c. & l. qui fundum* 7. §. 3. ff. pro *empt.* Contardi in *d. Comment. cap. 3. num. 60. & 2. seqq.* III. agenti ex *l. diffamari* non licere 43 actiones alias accumulare: tum quia remedium ex *d. l.* habet naturam prorsus singularem, utpote in quo juxta Gallium *lib. 1. observ. 9. num. 7.* & communem DD. diffamatus & implorans sustinet personam rei, & diffamans seu imploratus subit vices actoris, ac contra juris regulam, in *l. un. Cod. Ut nemo invitus agere &c.* contra voluntatem sub comminatione vel conditione silentii perpe- tui ad agendum compellitur: ideòque cæteræ actiones, quas nemo invitus intentare cogitur, ob indolem planè contrariam cum dicto remedio conjungi nequeunt: tum 44 quia, si alia & ordinaria remedia alicui competant, non est locus huic remedio extraordinario *arg. l. in causa* 16. in *princ. ff. de Minor.* Contardi *d. l. cap. 4. num. 97. & seqq. & cap. 5. n. 33.* Mevius *p. 1. decis. 144. n. 3. & seqq.*

CAPUT IV.

De Objecto Judicii.

SUMMARIA.

1. *Causarum matrimonialium Judex est Episcopus.* 2. *An Episcopus possit earum cognitionem alteri delegare?* Ratio dubitandi ex *Concil. Trident.* 3. & *seq.* Solvitur ista, & probatur affirmativa. 5. & *seq.* Attingitur stylus Curia. 7. *An Abbates nullius possint cognoscere de causis matrimonialibus?* 8. & *seqq.* Tenetur & defenditur, quòd sic. 11. & *seq.*

Consuetudo immemorialis respectu Prælatorum inferiorum non est à cit. Trident. sublata. 13. *Illis tamen à Curia Romana committi non solent.* 14. *Bene verò Abbatibus nullius.* 15. *Anima diverso circa pauperes litigantes.* 16. *De causis criminalibus remissivè.* 17. & *seqq.* *Causarum feudaliùm Judex paucis describitur.*

QUÆSTIO I.

Quisnam sit Judex causarum matrimonialium?

Judicem ordinarium esse Episcopum & ejus Vicarium, constat ex *præs. cap. à num. 24.* An verò Episcopus & ejus Vicarius de necessitate causas matrimoniales cognoscere debeant, neque eis licitum sit, cognitionem alteri cuidam Prælato, Archi-Diacono, Decano &c. delegare? Dubium facit *Concil. Trid. sess. 24. de Reformat. cap. 20.* ubi has causas non Decani, Archi-Diaconi, aut aliorum inferiorum iudicio, sed Episcopi tantum examini

& *Jurisdictioni* relinquendas esse, decernit; etiam si in presenti inter Episcopum & Decanum, seu Archi-Diaconum, aut alios inferiores super causarum istarum cognitione lis aliqua in quacunque instantia pendeat: quamobrem etiam Romana Curia non solet easdem causas aliis committere, quàm Episcopis, uti attestatur Abbas in *cap. si pro debilitate num. 4. de Off. Deleg. & Decius in cap. proposuisti in princ. de Prebat.* apud Sbrozz de *Vicar. Episc. lib. 2. cap. 43.*

3 *cap. 43. num. 13.* Quia verò memoratum decretum Concilii non in odium, sed favorem Episcoporum, emanavit; neque Episcopis inhibuit, ne causas matrimoniales, quas cæteroquin de Jure Communi per se vel alios, ad hoc deputatos, cognoscere valent per textum in *cap. accepisti* 1. in *verb. ad Episcopum* aut *ejus missum &c. de Frigid. & maleficiat. cap. cum Episcopus* 7. *vers. per se vel per alium &c. de Offic. Ord. in 6.* aliis discutiendas delegent, sed tantum voluit, ut Decani, Archi-Diaconi, & alii inferiores ex officio vel jure proprio ejus generis causas se non immisceant: communis sententia docet, etiam post *Concil. Trid.* causas matrimoniales aliis ab Episcopo delegari posse. Rebuff. in *praxi benefic. in forma Vicariatus num. 155.* Barbosa de *Off. & pot. Episc. alleg. 84. n. 15.* Engel ad *tit. de his, qui matrimon. accus. n. 2.* Pirhing *ibid. num. 16. König num. 7.* Wiestner *num. 9.* Schmalzgrueber *num. 11.* Nihil obstantè stylo Curia Romanæ, quæ antiquitus causas matrimoniales etiam inferioribus Episcopis demandavit, ut patet ex *d. cap. proposuisti* 4. de *Probat. cap. ex literis* 4. de *in integr. restit. cap. literas* 13. de *Restit. spoliar. cap. ex literis* 1. de *Consang. & affinit.* Fagnanus in *cap. accedentibus de Excess. Prælat. n. 30.* Et, quidquid sit de stylo hodierno, in delegationibus causarum, quas faciunt Episcopi, non attenduntur illæ qualitates in Judice Delegato, quæ requiruntur in Delegatis Apostolicis per *cap. statutum* 11. in *pr. de Rescript. in 6.*

7 Porro, cum *Trid. Concil. d. cap. 20.* causas Matrimoniales Episcoporum iudicio reservaverit cum clausula: *non obstantibus privilegiis, indulgiis, concordatiis, qua suos tantum tenent auctores, & aliis quibuscunque consuetudinibus;* dubitari ulterius potest I. an etiam Prælati & Abbates, qui dicuntur nullius, dictarum causarum iudicium ademerit?

8 Negativam operosè defendit Fagnanus ad *cit. cap. accedentibus num. 28. & seqq.* quia, licet istis Abbates suam Jurisdictionem quasi-Episcopalem cum separato territorio habeant ex privilegio Apostolico, de ipsi tamen *Concil. non tantum nullam fecit mentionem, sed &, si de Abbatibus in genere disposuisset, illos, qui Jurisdictione quasi-Episcopali gaudent, & sic Ordinariorum nomine veniunt, haud comprehendisset.* Unde & S. Congregatio sæpius declaravit, hujusmodi Abbatibus committendas esse dispensationes matrimoniales quoad eorum subditos, in specie in causa Abbatis Nonantulani, Abbatis Castri durantis, & Abbatis S. Joannis in Venere. Fagnanus *d. l. num. 37.* Eminentiss. Card. Petra *tom. 5. pag. 109. num. 40.*

10 ubi alias declarationes adducit. Et certè inter alias insignes prærogativas, quas Six-

tus V. & Urbanus VIII. concesserunt Abbati Montis Cassini, & novissimè confirmavit Sanctiss. D. N. Benedictus XIII. in sua Constitutione, quæ incipit: *quod inscrutabilis,* data nonas Augusti 1725. expressè continetur facultas, dispensationes matrimoniales, prædicto Abbati aut ejus Vicario Generali pro tempore directas, debite executioni mandandi.

Dubitari potest II. an omnis consuetudo matrimonialis causas cognoscendi quoad Prælatos inferiores fuerit sublata? Et respondet mox *cit. Card. Petra pag. 108. num. 33. & seqq.* consuetudinem quadragenariam, etiam titulò munitam, fuisse sublata, non verò immemorialem; quantumvis enim Rota in *Theatina Jurisdic. decis. 41. & decis. 57.* post Tamburino. olim censuerit, quadragenariam cum titulò colorato subsistere; postea tamen hujus articuli discussione ad Sac. Congregat. Concilii delatâ, per eam, veluti privative interpretem ejusdem Concilii, resolutum fuit, quadragenariam cum titulò non subsistere: quia Concilium sustulit omnem consuetudinem. Cum verò consuetudo immemorialis habeat præsumptionem tituli melioris & privilegii Apostolici, in forma amplissima concessi, ea per generalem abolitionem cujuscunque consuetudinis, absque speciali expressione, non censetur esse sublata. Rota coram Emerix *decis. 958. num. 5. & in nullius seu Fuldensis* 27. Aprilis 1705. §. 22. coram Molines Dec. Petra *to. 2. pag. 146. num. 3.*

Interim, etiam si Abbas aut Prælati ex immemoriali consuetudine vel præscriptione jus cognoscendi de causis matrimonialibus fuisset consecutus, illis tamen à Dataria dispensationes matrimoniales committi non solent, sed Officiali seu Vicario Episcopi, in cujus diocesi est Abbas aut Prælati, veluti resolvit Sacra Congreg. apud Eminentiss. Petram *d. tom. 5. pag. 109. n. 39.* Abbatibus verò nullius cum territorio separato committi possunt, uti eadem S. Congregat. in *Messan. 20. Febr. 1611. & in Romandiola nullius* 25. Jul. 1599. apud *cit. Petram n. 39. & in aliis apud Corradum in Praxi dispensat. lib. 7. cap. 4. num. 60.* declaravit; non tamen ipsorum Vicariis, sicut ex stylo & rationibus refert Corrad. *d. l. n. 57. & 62.* exceptò Vicario Generali Abbatis Cassinensis, de quo in *num. 9.*

Porro de causis matrimonialibus in *Trid. d. l. statutum est, quòd, si pars coram Episcopo verò paupertatem probaverit, non cogatur extra provinciam nec in secunda nec in tertia instantia in eadem causa matrimoniali litigare, nisi pars altera & alimenta & expensas litis velit subministrare.*

QUÆSTIO II.

Quis sit Judex causarum criminalium in foro Ecclesiastico?

16 DE his, cum est. Concil. Trid. sess. 24. de Reform. cap. 20. æquali tenore, sicuti de matrimonialibus causis, loquatur, quod nempe Episcopi tantum examini subsint, eadem

quoque decisio in casibus, priori quæst. propositis, adhibenda erit; exemplò laudati Cardinal. Petri d. tom. 5. pag. 111. num. 47. & seqq.

QUÆSTIO III.

Quisnam sit Judex Causarum feudalium?

17 Dicitur id in cap. pres. à num. 63. & quod Clericus Vasallus coram Sæculari Domino directo in causa feudali respondere debeat, definitum extat in cap. 3. à num. 280. 18 Quòdve etiam à contrario Vasallus Laicus conveniri possit coram Domino feudali Ecclesiastico, v. g. Episcopo, rectè deducunt Fagnanus ad cap. ceterum num. 6. de Judic. &

Card. Petra tom. 1. pag. 452. n. 9. Quòd 19 insuper in hoc posteriori casu in judicando servanda sint Jura Feudalia, utpote quibus Jus Canonicum non derogavit, & circa hanc materiam pauca admodum disposuit, statuunt idem Fagnanus in cap. qua in Ecclesiasticum de Constituc. num. 94. & seqq. & Petra d. pag. num. 16.

CAPUT V.

De Tempore Judicii.

SUMMARI A.

1. & seqq. Actus Jurisdictionis voluntaria, in quibus cognitio est necessaria, non posse exerceri die feriato, noviter stabilitur. 4. Etiam si per accidens requiratur cognitio. 5. Executio sententia etiam in causis civilibus fieri ne-

quit. 6. Resp. ad decisionem Rotalem. 7. Neque publicatio honorum aut subhastatio liceat. 8. & 9. Causa pietatis non excusat, nisi concurrat motum misericordia. 10. Causa necessitatis debet esse gravis.

QUÆSTIO I.

Utrum actus Jurisdictionis voluntariae possint exerceri diebus feriatis?

1 D. Discrimen feci in hoc cap. num. 43. & seqq. inter actus Jurisdictionis voluntariae simplicis, ubi causae cognitio non requiritur; & alios, ubi ejusmodi cognitio est necessaria. Illos esse licitos; hos illicitos & invalidos, asserui. Cui assertioni adstipulatur Eminentiss. Petra tom. 4. pag. 109. num. 20. & pag. 111. num. 27. allegans Rotam p. 3. lib. 3. divers. decis. 957. ac decisionem 1213. coram Emerix, quæ ob stare videtur, procedere dicit non in festis ad honorem DEI, sed in diebus Novendialibus post obitum Papæ. Adstipulatur quoque Jacobus Pignatelli ro. 8. consulti. 10. n. 8. ubi, licet ex declaratione S. Congregat. in Gallopolitana 26. Junii 1591.

referat, pauperes, qui ruri commorantur, permitti debere, ut diebus festis suos contractus facere possint; at tamen duplicem exceptionem mox subjungit ex alia declaratione in Cajetana 23. August. 1658. quando festa sunt solemniora, & quando contractus requirunt decretum Judicis; quales utique referuntur ad Jurisdictionem voluntariam, quæ causae cognitionem desiderant. Imò, si per accidens accideret, ut in causa Jurisdictionis voluntariae simplicis apparet contradictor, eam die feriato expediri non posse, ob interponendam causae cognitionem, advertit idem Petra pag. 110. num. 21.

QUÆSTIO II.

An executiones sententiarum aut decretorum fieri possint diebus feriatis?

5 N. Egamus cum Card. Petra d. l. pag. 110. num. 23. Quia executiones etiam pro debitis civilibus, quantumvis cognitionem causae non exigant, sunt tamen complemen-

tum actuum judicialium, causant strepitum, ac majorem contentionem partium & perturbationem in populo generant, quam ipsa sententia. Rota decis. 36. num. 13. cum seqq. post

post Novar. in Summa Bullar. & deci. 9. n. 16. apud Posth. de Manus.

6 Equidem in aliam opinionem deflectere videtur Rota decis. 84. num. 3. & seqq. coram Pentinger; sed illam, quòd solummodò locum habeat in actu possessionis, non dependentis à sententia judiciali cum contradictore, explicat idem Petra num. 23.

7 Publicationes etiam honorum & subhastationes, quæ ultimato compleunt executio-

nem, diebus festivis fieri non posse, satis convenit: nihilominus in pagis & villis de æquitate & consuetudine licitum esse, ut post Missam ante Ecclesiam parochialem denuntientur indigenis, qui alias convenire non solent, tradit Petra d. pag. 111. num. 24. & firmat Pignat. d. cons. 10. num. 8. in terminis subhastationis forminæ; adductà Sac. Congregat. declaratione in Nicoterensi 20. Octob. 1597.

QUÆSTIO III.

An & qualiter pietas aut necessitas actus judiciales vel jurisdictionales diebus feriatis reddat licitos?

8 Causam pietatis ejusmodi actus reddere licitos etiam in sacris feriis, constat ex cap. ult. de Fer. At non qualibet causa pietatis sufficit, nisi conjuncta sit cum opere misericordiae, uti v. g. est causa dotis mulieris pauperis, aut causa alimentorum in futurum quoad illos, qui non habent, unde vivant. Card. Petra d. tom. 4. pag. 112. n. 31. & seqq. Pignat. d. tom. 8. consulti. 10. n. 7. Antonell. de Temp. leg. lib. 4. cap. 9. num. 26. & seqq. 9 Unde in causis matrimonialibus, beneficialibus, decimalibus &c. quantumvis inter pias recenseantur, illis diebus procedere non li-

cet arg. Clem. sape 2. in verb. in tempore etiam feriarum &c. de V. S.

Causa necessitatis non qualiscunque sufficit, sed ea gravis & urgens sit, ac cum periculo in mora connexa, opus est arg. cap. consilium 2. in fin. verb. cum urgens necessitas exigit &c. de Observat. jejun. Petra d. l. pag. 113. sub num. 33. ubi in num. 35. cum Antonello d. cap. 9. num. 18. & seqq. exemplum subdit de testibus, qui, si abitum meditentur, aut in vitæ sint discrimine, etiam in feriis sacris examinari possunt. Repetantur dicta in hoc cap. n. 14. & seqq.

CAPUT VI.

De Forma & Ordine Judicii.

SUMMARI A.

1. Causa, separata à principali, vel est incidens vel emergens. 2. Utriusque convenientia. 3. & seq. Disconvenientia. 5. & seq. Exponitur textus in l. 1. Cod. de Ord. Judicior. 8. Judex, delegatus ad causam principalem,

potest etiam cognoscere de incidenti. 9. & seqq. Speciatim delegatus ad cognoscendam causam possessionis potest etiam cognoscere de causa proprietatis, incidenter mota.

QUÆSTIO I.

An idem ordo tenendus in causa incidente & emergente?

1 Causam, quæ in judicio à principali diversa est, Clariss. D. Herz de Magistratu lib. 2. cap. 1. tit. 2. p. 1. num. 91. & seq. dividit in incidentem, & emergentem. Illam vocat, quæ jam ante judicium orta respicit merita causae principalis; hanc appellat, quæ non ante sed intra judicium ex observatione solennium & ipso processu consurgit. Convenit utraque causa, quòd ab uno eodemque Judice sit tractanda, nisi una forsitan esset spiritualis juxta dicta à nobis in pres. cap. à num. 12. Disconvenit una ab altera, quòd incidens non statim decidi debeat per sententiam distinctam, sed instar exceptionis peremptoriae unà cum causa principali per finalem & definitivam sententiam decidi possit, quemadmodum & nos docuimus in d. cap.

num. 26. & seq. econtra causa emergens, ad modum exceptionis dilatoria, de qua in hoc ipso cap. num. 25. ante definitivam sit decidenda, vel expressè & per interlocutoriam; vel tacitè, post ejus cognitionem ad ulteriora procedendò.

Ceterum, cum ad demonstrandum, quòd causa principalis & incidens ab eodem Judice sit tractanda, crebrò allegetur l. adito 1. Cod. de Ord. Judic. non erit abs re, audire illius explanationem, quam suggerit D. Gerardus Noodt de Jurisdic. lib. 1. cap. 9. Proponitur in d. l. Fabius, factò testamento, & in eo instituto Titio hærede decessisse, Deinde nato posthumo dicitur de hæreditate Fabii lis orta inter Titium & posthumi tutores. Petit ille, hæreditatem ex testamento suam

suam esse; hi eam ab intestato judicant ex Lege, quod testamentum Fabii raptum esset agnatione posthumi. Id cum premeret causam Titii, movet is posthumo quæstionem. statûs, causatus, eum non testatoris filium sed servum esse. Hæc species Legis, in qua duplex quæstio, una de Jure, utrum posthumos ex Lege ab intestato, vel Titius ex te-

stamento sit hæres? altera de facto, an posthumus censeatur esse servus aut liber? Illa tantum à Magistratu, & sic à Præside provinciæ poterat tractari; ista à Judice dato per se loquendò disceptari debebat. Sed quia principalis quæstio movenda erat, & mota fuit, coram Præside; pariter quæstionem incidentem ab eo cognosci & definiri oportuit.

QUÆSTIO II.

An Judex delegatus super questione incidenti cognoscere possit?

Resp. affirmativè. Ratio est: quia, non obstante, quod Judex delegatus accipiat strictam potestatem, nec possit à causâ expressa ad non expressam extendi: nihilominus potest cognoscere de causis connexis, etiam non expressis, ut puta de exceptionibus, tum peremptoriis, tum dilatoriis per cap. ex parte 13. cap. prudentiam 21. §. sexta de Off. deleg. Explorati siquidem Juris est, ait Cœlestinus III. d. §. sexta in f. ut delegatis Judicibus, quibus principale committitur, & accessorium committatur. Atqui causa incidens est causa accessoria ad principalem, & cum ea connexa, atque ad classem exceptionis aut peremptoriæ aut dilatoriæ reducitur. Ergo &c. Speciatim verò Judex, ad discutendam causam possessionis delegatus, potest etiam discutere causam proprietatis, in-

cidenter motam, & vicissim, per apertam sanctionem Innocentii III. in cap. ad hoc 1. de Sequestrat. possess. & fruct. ibi: C. Papa predecessor noster sic suum interpretatus fuit rescriptum, quod tam causa possessionis quàm proprietatis fuerat Judici delegata, cum absolute & indistinctè commissa fuerit, & ejus continentia dividi non deberet. Et quia in eod. cap. quæstio de proprietate primùm fuit mota post promulgatam de causa possessionis sententiam; dubitare non licet, illius discussionem eidem Judici delegato concessam esse: quamvis enim illius Jurisdictio extiperet latâ sententiâ cap. in literis 9. de Off. deleg. id tamen solummodò verificatur, quando sententiam super tota causa pronuntiavit; uti post Abbatem in cap. pastoralis n. 11. de Causa poss. & propriet. tradit Clariss. P. Schmalzgrueber ad eund. tit. n. 56.

CAPUT VII. De Effectu & Contrariis Judicii.

SUMMARIA.

1. Judicium redditur nullum de Jure ex omissione cujusdam solennitatis. 2. Aliud observatur in Supremis Germanie Dicasteriis; 3. Aliud in Romanis Tribunalibus. 4. Cardinal. de

Luca conciliatur. 5. Instantia judicialis utroque Jure perimitur triennid. 6. & 7. Concilium Trid. sess. 24. de Reform. cap. 20. explanatur.

QUÆSTIO I.

Ex quibus causis Judicium reddatur nullum?

DE Jure Communi non incertum est, Judicium reddi nullum, si vel una ex solennitatibus, ad ritè formandum processum præscriptis, omittatur. Verùm de hodierna consuetudine non solum in Supremo Dicasterio Imperiali Cameræ, de qua testatur Gail. lib. I. observ. 42. à num. 1. non attenduntur nullitates, quæ ex meris solennitatibus proficiscuntur; sed etiam in Romanæ Curia Tribunalibus tres duntaxat nullitates observantur, quæ nimirum ex defectu substantiali citationis, Jurisdictionis, & mandati oriuntur, veluti perspicuè defi-

nitum est à Clemente VIII. in sua constituc. quæ incipit: *litium dispendia*, datâ Anno 1593. quinto Id. Februar. & Paulo V. in constitut. quæ incipit: *universi agri* editâ Anno 1611. Calend. Martii. Et, quamvis Cardinal. de Luca de *Judic. disc.* I. num. 12. relatus à nobis in *hoc lib. cap. I. sub num. 77.* videatur asserere, etiam alias nullitates in Curia Romana considerari: attamen in *disc.* 38. num. 22. generatim adstruit, in Curia non attendi alias nullitates, quàm resulantes ex mox explicatis tribus defectibus substantialibus.

QUÆ

QUÆSTIO II.

Quandònam Judicium finiatur per lapsum temporis?

Dixi in hoc cap. num. 54. Judicium, seu instantiam judicialem, utroque Jure in causis civilibus finiri triennid. Ne tamen obstet Concilium Tridentinum sess. 24. de Reform. cap. 20. ubi pro causis Ecclesiasticis definiendis biennium videtur præstitutum in verb. *causa omnes*, ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, etiamsi beneficiales sint, in prima instantia coram Ordinariis locorum duntaxat cognoscantur, atque omninò, saltem infra biennium à die mota litis, terminentur; advertendum erit, vi ejusdem Constitutionis per lapsum biennii judicium non ipsò jure perimi, sed esse

in voluntate partium, an diutius in eodem tribunali persistere, an tribunal aliud accedere velint: ita enim se ipsum explicat Concil. in verbis mox subsequentiibus: *alioquin post idem spatium liberum sit partibus, vel alteri illarum, Judices Superiores, alias tamen competentibus, adire, qui causam in eo statu, quo fuerit, assumant, & quamprimum terminari curent; nec antea aliis committantur, nec avocentur, neque appellaciones, ab eisdem interposita, per Superiores quoscunque recipiantur, earumque commissio vel inhibicio fiat, nisi à definitiva, vel definitiva vim habente &c.*

CAPUT VIII.

De Arbitris.

SUMMARIA.

1. In causis famosis non potest dari arbiter. 2. Præterquam in quibusdam contractibus, in quibus dolus infamatur. 3. & 4. Quò sensu standum sit arbitri sententiæ. 5. Reductio ad ar-

bitrium boni viri, antebac à nobis concessa, denudò confirmatur. 6. & seqq. Formantur tres objectiones. 9. & seqq. Sigillatim confutantur.

QUÆSTIO I.

Utrum in causis famosis aliquando possit arbiter constitui?

Non posse, decisum est in l. non distinguemus 32. §. 6. ff. de Recept. qui arbitr. verb. *famoso delicto*. Cui quidem decisioni advertari videtur, quod tradit Jctus Ulpianus in l. quid ergo 13. §. 5. ff. de his, qui not. infam. dum, ex compromisso, ait, *arbiter infamiam non facit*; quasi videlicet sint aliquæ causæ famosæ, in quibus arbiter possit constitui: attamen, cum dentur contractus aliqui, v. g. tutelæ, mandati, depositi, pro socio, qui ad infamiam per se non diriguntur, sed ob dolum admissum, secutâ condemnatione, infamiam interunt, id voluit innuere Ulpianus, quod, si in ejusmodi negotiis ad arbitrum recurratur, factâ quoque condemnatione ex dolo, non oriatur infamia, additâ ratione, quia (ejus pronuntiatio) non per omnia sententia est. Igitur de talibus causis arbiter dari potest, non item de delictis famosis. Huberus ad *civ. tit. num. 4.*

miam per se non diriguntur, sed ob dolum admissum, secutâ condemnatione, infamiam interunt, id voluit innuere Ulpianus, quod, si in ejusmodi negotiis ad arbitrum recurratur, factâ quoque condemnatione ex dolo, non oriatur infamia, additâ ratione, quia (ejus pronuntiatio) non per omnia sententia est. Igitur de talibus causis arbiter dari potest, non item de delictis famosis. Huberus ad *civ. tit. num. 4.*

QUÆSTIO II.

Quò sensu arbitri sententiæ standum sit, sive equa sive iniqua fuerit?

Breviter ad mentem nostram, hoc cap. à num. 192. expressam, respondet Huberus d. l. n. 7. & 8. esse standum, si partes consentiant (id est, ut vulgò dicitur, homologaverint) aut expressè, se subscribendò, aut

tacitè lapsis diebus decem juxta l. penult. Cod. d. t. Item esse standum, vel solvendam poenam, de qua convenerunt; vel, si summa non sit determinata, ad incertum agendum esse l. ex compromisso 2. l. diem 27. §. ult. ff. eod.

QUÆSTIO III.

An detur à laudo arbitri reductio ad arbitrium boni viri?

Pro affirmativa, quam, ut opinor, validè probavi hoc cap. à n. 184. noviter militarunt Clariss. DD. P. Benedictus Schmier ad h. t. num. 12. & P. Placidus Böckh *ibid.* n. 11.

eamque moribus receptam testatur Huberus *civ. l. num. 9.*

In favorem negativæ opponi potest I. reductioem esse superfluum, cum, si laudum nec-

necdum sit homologatum, aliunde liceat recedere, præstito eò, quod interest *arg. cap. per suas 9. h. t. d. l. diem 27. §. ult. ff. de Recept. qui arbit.* II. reductionem adversari scopo & fini arbitrii, qui alius non est, quam ut lites minuatur. III. in *Nov. 82. c. 11.* prohiberi arbitria jurata, utique ex causa non alia, ac quia reductionem petens fieret perjurus: perjurus autem non fieret, si obligatio alternativa ex laudo confurgeret, vel illud adimplendi, vel petendi reductionem: cum juramentum sequatur naturam actus, cui apponitur.

9 Resp. ad I. reductionem neququam esse superfluum: quia, si quis præstare non velit, quod interest, remedium aliud non habet, quam ut repudiato laudo, reductionem petat.

10 Ad II. Resp. scopum & finem arbitrorum esse, non tantum ut lites abbrevientur, sed etiam ut sumptibus parcat, in processu judiciali faciendis: huic autem...

fini non obest reductio, dum, facta etiam reductione, quæ servit in vicem appellationis, temporis & expensarum compendium percipitur.

Ad III. Resp. ex *cit. Nov. reductionis li. 11* centiam manifestè probari: hoc ipsò enim, quòd liberum sit, aut stare arbitrio, aut petere reductionem, periculum non leve subest, ne, præstito quoque juramento, sub prætextu obligationis alternativæ queratur reductio; adeoque, ut ansa perjurii evitaretur, non sine causa Imperator arbitria jurata prohibuit. Neque dubitandum est, quin juramentum de servando laudo arbitri jurantem obliget, stare promissis: siquidem, cum simile juramentum pro suo objecto habeat, non usum sui juris, non sequitur naturam obligationis alternativæ, sed potius libertatem reducendi, antehac competentem, tollit, ac jurantem præcisè obstringit, ut laudo parcat per *cap. non sine 2. h. t. in f.*

UNIVERSITATIS
SUPPLEMENTUM
AD
TRACTATUM II.
DE
PROCESSU ANTE LITIS
CONTESTATIONEM.
CAPUT I.
De Libello.

SUMMARI A.

- 1. Antiquitus idem erat, offerre libellum, vel edere actionem. 2. & seqq. Editio actionis fiebat quadruplici modo. 6. Erat in arbitrio auctoris, reum mox in jus vocare, aut actionem ipsi edere. 7. Hodie in locum editionis successit libellus. 8. & seqq. An nomen actionis in libello sit exprimendum? Adducitur pro affirmativa discursus D. Noodt. 13. & seqq. Rationes pro negativa, ab ipso soluta. 17. & seqq. Concordatur hic Author cum nostra sententia. 19. Refertur nostra opinio de emendatione & mutatione libelli. 20. & seqq. Combinatur l. 3. Cod. de Ed. cum l. un. Cod. de Litis contest. 22. & seqq. Additur major illustratio ex *cit. Authore*. 25. & seqq. Explicatur §. 35. Inst. de Action.

DIREC. QUÆSTIO I. GENERALI D.

Idémne sit, offerre libellum, ac edere actionem?

1 Quid in prisca Romanorum Republica idem fuerit in effectu & re ipsa, colligitur ex iis, quæ eruditè disquirunt Gerardus Noodt ad *tit. ff. de Edendo*. Ibi namque, dum privata in jus vocatio in usu erat, edebat actor reo suam actionem, id est, significabat, quam actionem contra ipsum movere intendat. Ita Ulpianus in *l. 1. ff. de Edendo in pr. quæ quisque, ajens, actione agere volet, eam edere debet: nam*

equissimum videtur, eum, qui acturus est, edere actionem, ut proinde sciat reus, utrum cedere, aut contendere ultra debeat; & si contendendum putat, veniat instructus ad agendum, cognitâ actione, quâ conveniatur. Fiebat autem editio juxta Ulpianum *d. l. §. 1.* quadruplici modo. I. si actor faciat reo facultatem describendi actionem, libellò comprehensam. II. si descriptam adversario tradat. III. si actor

actor adversario actionem dicet voce sua, & adversarius ex ore ipsius excipiat. IV. si actor adversarium suum ducat ad album, & demonstrat, quod dictaturus est, vel id dicendò, quòd uti velit, quòve jure vel actione experiri intendat. Solebant enim Prætores in ingressu Magistratus sui in alba tabula vel albo pariete proponere edicta, & formulas actionum, ut scirent cives, quod jus de quaque re quisque dicturus esset, seque præmunirent. *l. necessarium 2. §. 10. ff. de O. F.* Poterat nihilominus actor reum aut sine editione actionis mox in jus vocare, aut, ubi humanius agere voluit, prius, quàm voca-

ret in jus, actionem ipsi edere; eò discrimine, quòd in casu posteriore reus, eum in jus venisset, teneretur statim actoris intentioni respondere; in priori verò spatium deliberandi potuerit petere, an magis expediat, litem suscipere, vel ab ea abstinere.

Sublatâ ejusmodi edendæ actionis solennitate, subintravit oblatio libelli ad imitationem Imperatoris in *Nov. 53. cap. 3. Nov. 96. cap. 1. & Nov. 112. cap. 1.* indeque *des. Auth. offeratur & Auth. libellum Cod. de Litis contest.* sicque in libello hodie editur actio, ac libellus, Judici oblatus, ab eo transmittitur reo, aut ipsi, in jus vocato, redditur.

QUÆSTIO II.

An nomen actionis specificè in libello sit exprimendum?

- 8 Quæstionem hanc evolutam cernis in *hoc cap. à n. 49* Et, cum affirmativam tueri videatur Gerardus Noodt ad *cit. tit. ff. de Ed.* juvat ipsius discursum adducere. In actione in rem, inquit (cujus formula erat: *fundus, qui est in agro, qui sabinus vocatur, eum ego ex Jure Quirium meum esse ajo*) duo fuerunt observanda. Primum est, ut res, quæ peteretur, bene designaretur, & quidem fundus tam demonstratione nominis, quàm loci, quo sit per *l. si in rem 6. ff. de R. V.* alterum erat, ut petitor diceret, se ejus, quod petit, dominum esse; quod & traditum in *l. in rem 23. ff. eod.* In actione personali (cujus formula fuisse creditur: *ajo, te mihi decem dare oportere ex stipulatu*) erant duo similiter exprimenda; primum res, quæ peteretur *l. in actione 19. in pr. ff. de Furs.* deinde obligatio, ex qua petitio fieret *§. omnium 1. Inst. de Actio.* An & nomen, seu genus, sive, ut dicitur in *l. si filius familias 3. Cod. de Sc. Macedon.* titulus actionis, ut puta, ex stipulatu, ex mutuo, ex empto? Mihi placet, & commodè ajunt Severus & Antonin. in *l. edita 3. Cod. de Ed. edita actio speciem futura litis demonstrat.* Insuper erat quotidiana Veterum disputatio, utrum hæc vel illa competeret actio *l. adversus 1. ff. si mensor fals. mod. dix. l. actio 1. ff. de Æstimat. act. r. t. de R. V.* Præterea ait Pomponius *l. necessarium 2. §. 6. ff. de O. F.* ex duodecim Tabulis compositas esse actiones, quibus inter se disceptarent homines; easque actiones, ne populus, prout vellet, institueret, certas solennesque fuisse.
- 13 Obstat tamen Gerardo Noodt, partim, quia jam tempore mediæ Jurisprudentiæ formularum angustia relaxata, & actio præscriptis verbis inventa est *l. nonnunquam 1. &*

seqq. ff. de R. V. l. labeo 50. ff. de Contrab. empt. partim quia verborum aucupia & formula tandem ab usu recesserunt per *l. ult. Cod. de formul. & impetrat.* At respondet ille, hoc non obstare, quò minus actor in actione personali, præter rem, quæ petitur, etiam obligationis causam exprimere deberet, dum ipsimet Imperatores in *d. l. ult.* volunt, tunc demum nulli objici exceptionem non impetratæ actionis, si constiterit, eam esse rei aptam & proposito negotio convenientem; talem autem quis dicat, nisi intelligat causam obligationis, ex qua conveniatur? potest enim eadem res sæpius deberi ab eodem *l. etiam 14. §. 2. ff. de Except. rei jud.* neque sequitur, si quis debere aut obligatus esse dicatur, eum idcirco esse esse ex empto v. g. conveniendum: cum possit ex societate aut aliter teneri.

Quia verò nos ipsimet in *hoc cap. num. 18. 17* conclusimus, in actione personali libello inferendam esse causam petendi non tantum proximam, sed etiam remotam, ex quo titulo v. g. mutuo, vel empto petatur: hinc facillè cum præfato Noodt poterimus in concordiam venire, si ille per genus seu speciem actionis intelligat causam debendi remotam, non verò specificam actionis expressionem, quasi necesse sit dicere, actione ex stipulatu, conditione certi ex mutuo rem peto. Imò id ipsum huic Authori non displicere, apparet ex propriis ipsius verbis, dum ait: sunt tamen, qui putent, oportere quidem causam obligationis edi, sed actionis nomen edi non oportere: at mihi videtur res eodem redire, sive actionis nomen edatur, sive causa obligationis: cum enim editur actionis causa, editur actionis nomen, si non unò vocabulò, at verborum ambitu, qui fungitur nominis vice.

QUÆSTIO III.

Liceatne libellum emendare, vel mutare?

19 Ita fuse deduximus hanc materiam in *præs.* cap. à num. 137. ut nihil videatur reliquum; præterquam si amatoribus eruditionis lubeat audire, quæ solertissimus Legum Romanarum Interpres mox citatus Gerardus Noodt ad tit. ff. de Ed. circa fin. adnotavit. Putat ille l. 3. Cod. d. r. esse partem l. un. Cod. de Liris contest. cum utriusque tenor, inscriptio, & subscriptio id evincat; ac utramque sic conjungendam: *res in iudicium deducta non videtur, si tantum postulatio simplex celebrata sit, vel actionis species ante iudicium reo cognita: inter litem enim contestatam & editam actionem permultum interest: lis enim tunc contestata videtur, cum Judex per narrationem negotii causam audire ceperit. Edita actio speciem futura litis demonstrat, quam emendari vel mutari licet, prout edicti perpetui monet auctoritas, vel jus noo-*

20 *dentis decernit aequitas.* Sensus juxta Noodtum est, actori ante litem contestatam vi edicti perpetui licere ultrò emendare vel mutare editam actionem; post litem contestatam ei neutrum licere auctoritate ejus edicti, sed demum ex speciali Prætoris decreto, impetratâ in integrum restitutione. Ratio diversitatis est: quia lite contestatâ videtur quasi contractum inter actorem & reum, adeoque non debet actori facile concedi, ab ea recedere sine consensu rei, cui jus quæsitum est; aliter ac fit, cum actio tantum edita, id est, cum species futura litis reo ante iudicium tantum demonstrata, neque adhuc

21 *de ea quasi contractum est.* Si tamen ap-

pareat evidens æquitas emendandæ aut mutandæ actionis, etiam post litem contestatam indulgenda erit ejus emendatio & mutatio: et si non simpliciter, nec sponte: non enim potest actor, invitò reò, ab instituta actione desistere sine permisso Prætoris; & ut renuntiet liti, adhuc reo manet jus urgendi sententiam in litis contestatæ; etiam tenetur Judex ferre sententiam l. de qua re 47. ff. de Judic. antea non functus officio suo. Ex-24
emplum Prætoris æquitatis per in integrum restitutionem Paulum ad hoc edicti caput attulisse putat *cir.* Noodt in l. 4. §. 3. ff. de Noxal. actio. Eò quoque in lib. I. de Jurisdict. cap. 13. pertinere iudicat §. 33. Instit. de actio. ibi: *si quis agens in intentione sua plus complexus fuerit, quam ad eum pertineat, causa cadebat, nec facile in integrum restituebatur à Præ-*

25 *toris, nisi major erat viginti quinque annis &c.*

Quod attinet §. si quis aliud 35. Instit. d. r. 25 non malè quadrat expositio Huberi ad *cir.* tit. ff. de Ed. num. 11. mutationem nempe libelli admittendam, si causa ex integro agatur, actor novam reo actionem edat, novamque permittat deliberandi spatium; denique & impensas perperam motæ litis refundat. Quod iudicium hæctenus non differt à no-26
vo, quatenus novâ in jus vocatione non est opus, sed in continenti cuncta apud eundem Judicem, ac ita quodammodo in eodem iudicio retractantur; sed tamen, ut novâ opus sit instantiâ.

CAPUT II.

De Citatione.

SUMMARI A.

1. Vocatio in jus est idem atque vocatio ad Prætorum. 2. & seqq. Pluribus describitur modus in jus vocandi ex LL. duodecim tabularum. 6. Mutatus est sub Græcis Imperatoribus. 7. Et adhuc magis à Justiniano. 8. & seq. Discrimen inter citationem & vocationem in jus. 10.

Hodie videtur cessare. 11. & seq. Edocetur, quid faciendum, quando aliquis à pluribus Judicibus citatur. 13. Citatus ad unam causam non tenetur in alia respondere. 14. Et, si alius aliter fiat, quam fuerit expressum, non valet.

QUÆSTIO I.

Quid sit vocatio in jus, & quomodo differat à Citatione?

27 **V**ocatio in jus ex LL. Romanis est vocatio ad Prætorum: jus enim est locus, ubi Prætor jus dicit, salvâ Majestate imperii sui l. pen. ff. de J. & J. hucque pertinet dictum Ulpiani in l. 1. ff. de in jus voc. ubi, finem hujus vocationis respiciens, in jus vocare, inquit, est juris experiendâ causâ vocare. Fiebat ea vocatio, ut exponit Noodt

ad *cir.* tit. ff. aliter ex duodecim tabulis, aliter Jure novo. Olim quippe ex duodecim Tabulis privatim fiebat per actorem, nec erat Prætoris permisso opus, ne apparitore quidem. Quia ultrò licebat actori, dicere occurrenti sibi in via debitori: *ambula in jus, sequere in jus, ego te in jus voco*, aut simile. Tenebatur sic vocatus vocantem in jus illi-

28 **Q**uod sequi; quod nisi faceret, erat actori potestas, aliquos ex prætereuntibus, aut amicis eum in finem advocatis, attestari, id est, rogare, vellente esse testes: quibus affirmantibus, permittebatur actori post attractionem eorum autem (id enim fiebat cum adjectione verbi, *memento*) reo moranti, aut frustranti, aut pedem struenti ad fugam, manum injicere, eumque obortò collò ducere, & trahere in jus, etiam invitum. Hoc obtinebat, si præfens esset reus. At, si latitaret, aut aliter non esset actori facultas cum eo agendi, solebat actor die postulationum implorare Prætoris auxilium. Prætor vero, re summam cognitâ, jubebat reum evocari ad sui defensionem, aut denuntiacionibus, si ita domi latitaret, ut aditum ad se non præstaret; aut edictis, si aditum ad se non præstaret; aut literis, si Româ abesset. Sic fuit ex duodecim Tabulis, idemque procedebat jure Pandectarum. Sed deinde paulatim fuit abolitum, maximè sub Græcis Imperatoribus, in quorum constitutionibus frequens mentio conventionis, per viatorem

executoremque faciendæ ut in l. sicut 3. l. omnes 4. Cod. de Prescript. 30. vel 40. annor. l. ult. Cod. de Annal. except. Tandem Justinianus in Novellis hanc introduxit formam in jus vocationis, ut primùm actor libellum deponat apud acta; hunc apparitor reo offerat, itaque reum vocet in jus. Vid. Nov. 53. 96. & 112. cum *Auth. offeratur & Auth. libellum Cod. de Liris contestat.*

De reliquo discrimen inter citationem & in jus vocationem hoc assignat Huberus ad *tit. ff. de in jus voc. num. 4.* quod citatio fiat post litem contestatam, vel saltem, postquam litigantes in jus venerant, actione jam editâ, satisfacionibus, aliisque iudicii præambulis jam peractis. Adhæc citatio fiebat voce præconis l. divus 7. ff. de in integr. restitut. aut propositis legitimis edictis l. ad premprioriam 68. ff. de Judic. Item citari solebant etiam actor & testes, ut habet scholium ad *cir. loc. Huberi.*

Hodie cessat omnis differentia inter hæc 10
vocalia, ac citatio & in jus vocatione pro eodem accipiuntur. Huberus d. l. n. 5.

QUÆSTIO II.

Quid faciendum, si quis à diversis Judicibus citetur?

11 **C**onsilium dat Clariss. D. Herz de Magistratu in lib. 2. cap. 2. tit. 2. num. 11. videlicet ad eundem esse Judicem majorem, si quis adfuerit per l. contra 54. §. 1. ff. de Re judic. etiam si sit una eademque causa; dummodo Superior Judex illam ad se avocare possit l. ju-

dicium 58. ff. de Judic. alioquin, si Judices inter se non sint subordinati, ad illum, qui prævenit, seu apud quem lis jam est cœpta, esse accedendum l. si quis 7. ff. eod. l. cum quadam 19. in princip. ff. de Jurisdictione.

QUÆSTIO III.

Utrum citatus ad unam causam respondere debeat in alia?

13 **R**esp. negativè. Quemadmodum enim reus non tenetur respondere ad aliam causam, ac quæ in editione actionis aut libello exprimitur; ita etiam citatus ad unam causam in alia respondere non obstringitur: neque enim, si se paraverit ad certam controversiam, perinde etiam paratus est ad diversam; & idè novum deliberandi spatium ei

concedendum est *arg. Auth. offeratur Cod. de Liris contestat.* Imò, si citetur reus ad certum actum, & ille sive in qualitate, sive in quantitate, sive in substantia aliter tractetur, quam in citatione fuerit expressum, idem est, ac si nulla fuisset facta citatio *arg. l. aut aliter 5. in pr. ff. Quod vi aut clam.* Clariss. P. Benedict. Schmier ad *tit. de Libello p. 2. num. 43.*

CAPUT III.

De Reconventione.

SUMMARI A.

1. Allegatur Nov. 96. cap. 2. ex qua inferri videtur, reum conventum debere actorem necessario convenire. 2. Probatior contrarium. 3. & 4. Explicatur *cir.* Novell. 5. Datur limitatio. 6. Tutor, nomine pupilli conventus, eodem nomine potest reconveniri. 7. Non item nomine proprio. 8. & seq. An reconventio ad-

mittatur in iudicio possessorio? Dua rationes negandi. 10. & seqq. Eligitur sententia affirmativa, & probatur. 12. & seqq. Respondetur ad duas rationes oppositas. 16. Locum non habet reconventio in executione; & 17. Quando non proceditur per viam actionis.

QUÆSTIO I.

Utrum reus conventus cogatur actorem coram eodem Judice reconvenire?

1 Non esse in arbitrio rei conventi, num reconvenire velit apud eundem Judicem, sed obligari, ut id faciat, videntur aliqui concludere propter Nov. 96. cap. 2. §. 1. ibi: *sanctimus, si quis obnoxius arbitratur habere eum, qui contra se conventionem exposuit, non apud alium Judicem, sed apud eum mox à principio convenire, & eundem esse Judicem in utroque negotio.* At, quia nemo invitus agere cogitur l. un. Cod. ut nemo invitus &c. is vero, qui reconventionem instituit, reipsa agit & petit: non possum ab hac regula discedere, & cogere reum, ut reconventionem suam, tanquam in ejus præcipue favorem inventam, coram eodem Judice moveat; non attentâ civ. Nov. utpete quæ reum ad reconventionem coram eodem Judice non cogit absolute, sed durante tantum eodem iudicio, ut patet ex verb. final. cit. §. 1. ibi: *si itaque tacerit, deinde postea voluerit causam apud alium Judicem movere, necessitatem eum habere, susti-*

nere terminum ejus litis illata sibi ab eo, qui eum in iudicium traxit; & dum suam lis acciperit, tunc eum suam causam apud alium Judicem proponere. Rationem dat Justinianus in d. cap. 2. in pr. quia, dum uterque in mutua petitione apud diversum Judicem factâ, scorsim actoris obtinet officium, miserandum quiddam & resibile inde veniebat: mox enim, cum voluisset aliquis propriam movere litem, repente is, qui ex diverso convenerat, apud alium Judicem trahebat eum, apud quem ipse sortitus fuerat Judicem, & alterutros protrahentes immortaliter permanserunt litigantes. Limitat quoque vel declarat suam constitutionem Imperator in d. §. 1. quod, si reus habeat suspectum Judicem, causam suspicionis intra viginti dies, à transmissione libelli computandos, proponere, & his probatis, coram alio surrogato utramque litem continuare possit. Bruneman. ad Auth. & consequenter Cod. de Sentent. unum. 1.

QUÆSTIO II.

An Tutor vel Curator, agens nomine pupilli, vel minorennis reconveniri possit?

6 Quo reconveniri possit nomine pupilli vel minorennis, extra debium est: sicut enim Tutor vel Curator alieno nomine agere; sic & eodem nomine tenetur respondere. Quod autem in causa propria, quousque durat processus, pupilli aut minorennis nomine ventilatus, reconveniri, aut quæstio-

ne aliqua pulsari valeat, aut de suis debitis respondere cogatur, Hubero ad tit. ff. de quib. reb. ad eundem Judic. cit. unum. 4. post Berlich. Consil. practicab. 22. p. 1. n. 12. & 13. Carpz. Jurisprud. for. p. 1. consil. 7. def. 6. non permitendum existimat, ne causæ eorum, quibus præstant, retardeatur.

QUÆSTIO III.

An reconventio locum habeat in iudicio possessorio?

8 Effare eam, asseverat Huberus cit. l. n. 6. nisi reconventio sit ejusdem generis & æque summaria. Rationem bifariam assignat. Una est, quod possessoria causa sit celeriter terminanda, eique sua celeritas per reconventionis largiorem processum adimi non debeat. Altera est, quod possessorem præcedere debeat iudicium petitorium; conventio autem & reconventio ita comparatæ sint, oporteat, ut pari passu procedere & terminari possint; nec petitorium fundari queat, nisi de possessione constet. Sed, utut Huberi doctrina cæteroquin magni sit æstimanda; in hoc tamen casu mecum ipso conformare nequeo. Enimvero causa possessionis & proprietatis seu petitionis tantam habet connexitatem, ut & in uno libello ab actore cumulati, & ab eodem Judice in eodem iudicio simul & semel tractari debeat, veluti dictum est in tract. 1.

ead. 6. à n. 28. & hoc et. cap. 1. n. 72. & seqq. Quid igitur obstat, quod minus reus, interdum quodam possessorio adipiscendæ vel retinendæ (non item recuperandæ ex capite spoli) possessionis conventus, actorem rei vindicationis vel actione publiciana reconveniat?

Neque celeritas processûs in possessorio offendiculum parat: tum quia, hæc non refragante, causa possessionis & proprietatis ab actore in uno libello conjungi, anoque processu discuti possunt, veluti statim dictum est: tum quia, si in conventionem proponatur causa, summarie tractanda, pariter causa, in reconventionem deducta, eisi alioquin plenariam disceptatione desideret, definienda est per cap. prudentiam 2. de Mensuris petit. & dicta à nobis in hoc cap. n. 69. Neque etiam simultanea tractatio causæ conventionis & reconventionis facit, ut iudicium possessorium re-

reconventionem petitoriam excludat: sicut enim quoad ordinem cognoscendi conventio præcedit reconventionem; & tamen utraque causa simultaneò processu discuti censetur per cap. eum dilectus 2. §. nos autem de Ord. cognit. ita & possessorium quoad ordinem cognoscendi præcedit petitorium, & nihilominus utrumque pari passu & processu ventilari dicitur cap. ad ultimum 2. de Causa poss.

& propriet. Repetantur, quæ in tract. 1. cap. 6. unum. 19. & seqq. enucleata sunt. In eo tamen Hubero d. l. unum. 3. lubens assentior, Reconventionem non habere locum tum in executione: utpote contra quam non opponitur actio, sed exceptio duntaxat; tum in imploratione officii Judicis, nisi per modum actionis instituat, ut in l. preses 1. §. ult. ff. de Extraord. cognit.

CAPUT IV. De Interventione.

SUMMARI A.

1. Quando interveniens habet eandem in individuo actionem cum uno ex litigantibus, potest eandem prorsus submovere. **2.** & seqq. Declaratur exemplis. **3.** Secus est, ubi actiones differunt. **6.** Ostenditur exemplò. **7.** Differentia inter unum & alterum casum assignatur. **8.** Possitne venditor absolute cogi ad in-

terveniendum pro emptore? Proponitur ratio pro affirmativa. **9.** & **10.** Statuitur & roboratur negativa. **11.** Resp. ad l. 75. ff. de Procurat. **12.** Nisi venditor speciali pacto se obligaverit. **13.** Interveniens potest recusare Judicem, agnatum à principaliter litigantibus.

QUÆSTIO I.

Possitne interveniens alterutrum ex litigantibus prorsus submovere seu excludere?

1 ERICUS Mauritius in disp. de Furo Intervent. §. 23. egregie ostendit, posse id fieri, si interveniens eandem in individuo actionem sibi competere contendat, quâ utitur litigans. Exemplum unum desumit ex l. Titia 34. ff. Solutio marit. de patre, cui post dissolutionem filia matrimonium de dote acturo filia intercedit, actionem sibi, non patri, competere, contendens; quod probatò, patri actionem denegandam Jus scribit. Aliud exemplum subjicit de colono, depositario, commodatario &c. qui rem adversus vindicantem propriò nomine defendunt: defensio enim spectat ad verum possessorem, quò interveniente, reliquos recedere oportet. **4.** per l. si quis 2. Cod. Ubi in rem act. Nec assimilabile exemplum affert de Domino, contra cuius subditos alius Jurisdictionem Territorialem vel simplicem affectat: ille enim interveniens removel subditos, cum ipsi soli competat Jus Superioritatis defendere. **5.** At, si non ipsissima numerò actio vel detra-

sio, quâ utitur pars litigans, ad tertium intervenientem spectaret, interventio ad submovendum & excludendum litigantem propriè loquendò fieri non potest, ne quidem si tale jus urgeret interveniens, quod jus partis litigantis ultimato & finaliter excluderet; uti patet exemplò duorum petitorum, qui rem jure domini in solidum vindicant: uterque enim nititur jure propriò, licet ex diversis forsitan titulis ortò, nec tamen unus alterum excludere, aut prohibere potest, ne jure sibi competente utatur. Vid. textus in l. is à quo 57. ff. de R. V. & l. sepe constitutum 63. ff. de Re judic.

Differentia porò admodum notabilis intercedit inter casum & casum. Nam in primo casu interveniens potest totum processum ab initio repetere, non secus, ac si lis nulla adhuc mota fuisset. In secundo debet causam in eo statu assumere, in quo eam reperit tempore interventionis. Mauritius d. l. §. 25.

QUÆSTIO II.

Possitne venditor cogi, ut in causa evictionis, emptori motò, pro eo interveniat?

8 NONnemini sic videri posset: eò quod venditor dicatur defensor necessarius, & in l. qui absentem 75. ff. de Procurator. disertè constitutum sit, nihil prohibere dominum, rem petere, & cogi venditorem rursus defendere. **9** Aliter verò & melius Huberus ad tit. ff. de

Evict. unum. 17. tuetur, quod venditor non cogatur simpliciter pro emptore intervenire. Siquidem emptor, tanquam possessor, principaliter & immediatè reali actione conveniendus est l. in rem actio 1. Cod. Ubi in rem actio &c. quippe qua non contra venditorem, sed

contra possessorem competit. Frustra igitur, ajunt ibi Imperatores, emptor desiderat, non secum congregari, sed cum auctore suo dominium vindicantem, cum se possidere contendat. Et quamvis venditor ad evictionem obligetur, ac propterea ipsi ab emptore lis sit denuntianda d. l. in rem actio i. is tamen, ut liti interveniat, absolute nequit compelli, utpote qui tum demum actione pulsari, & ad litigandum cogi potest, quando, lata contra emptorem sententiâ, res actu evicta est l. sine sora i. ff. l. qui rem 3. Cod. de Evict.

II Quod de cætero venditor in objecta l. qui absentem 75. ff. de Procurat. dicatur cogi defen-

dere; alium sensum non habet, nisi quod cogatur sub modo, vel secundum quid, seu sub periculo: eò quod in ipsum faba cadatur, & si emptor litem perdat, damnum ad ipsum, ob præstandam evictionem, redundet.

Planè, si venditor speciali pacto se obliget: curabo, ut omnis absit molestia & subactio, vel pro te emptore in judicio stabo, vel in judicio te defendam, dubium vix remanet, quin teneatur pro emptore intervenire arg. l. sed 35. §. 3. ff. de Procur. videtur enim ultra id, ad quod teneatur ratione contractus, se obligare voluisse. Huberus d. l. n. 18.

QUÆSTIO III.

An is, qui intervenit, Judicem, à litigantibus jam agniti, ex causa suspicionis recusare possit?

III Affirmat Mauritius d. disp. §. 33. Quamvis enim litigantes in Judicem convenierint, nihilominus interveniens tertius, ut & ipse consentiat, compelli nequit: utpote qui eatenus, in quantum jus proprium defendit, pro principali reputandus est, nec

jus suum Judici suspecto submittere tenetur l. si pariter 9. in pr. ff. de Liberali causa: quod enim suspecti & inimici Judices esse non debeant, & ipsa ratio dicitur, & plurimis probatur exemplis, ait Nicolaus Papa in cap. ult. Ill. q. 5. & Cælestinus III. in cap. secundo 41. in fin. de Appellat.

CAPUT V.

De Contumacia.

SUMMARIA.

1. & 2. Afferuntur textus, admittentes missionem in possessionem bonorum, quando reus ante citationem è loco discessit. 3. Subjungitur notamen ex Panorositano. 4. Exponitur textus in cap. ult. de eo qui mittitur &c. 5.

Missio hæc non conceditur in beneficiis quoad petitorium. 6. Conceditur autem in possessorio recuperanda. 7. Non item adipiscenda possessionis. 8. Qui dolo aut potentia adversarii à possessione impeditur, pro possessore habetur.

QUÆSTIO I.

An missio in possessionem bonorum decerni possit, quando reus ante citationem è loco discessit?

I Affirmativa admodum clarè desumitur ex l. ait Prætor 23. §. 4. ff. Ex quib. caus. major. ubi Jctus Ulpianus, de absente loquens, nec enim, ait, sufficit semper in possessionem bonorum ejus mitti: quia ea interdum species esse potest, ut in bonis lasitantis mitti non possit; adeoque supponit, missionem in bona absentis, qui secum agendi potestatem non fecerit, ex sua indole locum fortiri posse; clarius adhuc deciditur in l. ignorare 4. Cod. de Restit. milit. ubi Imperator Gordianus, ignorare, inquit, non debet, eorum, qui Reipublica causa sine dolo malo absunt, si absentes boni viri arbitrati non defenduntur, bona tantum possideri; vocationem autem in id tempus differri, quò Reipublica causa abesse desierunt: ex quo colligitur, non tantum missionem ex primo decreto, sed etiam ex secundo decerni posse, eò servatò moderami-

ne, ut venditio usque ad reditum differatur. Abbas in cap. de eo, qui mittitur in possess. n. 10. 3 ubi advertit, in casu, quò reus neque procuratorem reliquit, neque ab alio aliquo seu consanguineo seu extraneo defenditur, à Judice curatorem bonorum constitui posse & solere arg. l. ab hostibus 15. in princ. ff. d. e. Ex quib. caus. major.

Quòd autem in cit. cap. ult. Pontifex immissionem fieri debere, constituat, quando adversarius post citationis edictum ad loca remota se transferens, procuratorem legitimum non dimisit, & denuntiatione publicè facta domi non apparet, qui defendat eundem; loquitur de casu, qui plerumque accidit, nec excludit alium, qui rarius evenit, ut nempe, qui ante citationem aliorum se confert, neminem relinquat, aut nemo appareat, qui causam absentis defendat.

QUÆ.

QUÆSTIO II.

An in causa beneficii locum habeat missio, quando agitur iudicio possessorio?

NON habere locum in iudicio petitorio, decisum est in cap. un. d. t. in 6. & explicatum in hoc cap. num. 84. & seqq. De iudicio possessorio dubium quidem à nonnullis movetur; sed præter alios expedite resolvitur à Clariss. P. Schmalzgrueber ad cit. tit. num. 15. cum distinctione inter possessorium recuperandæ & adipiscendæ. Nam, si agatur de recuperanda possessione beneficii, jam antehac possessi, facile impetratur

missio in beneficium ex favore, pro spoliatis militante, atque etiam in causa beneficii suffragante cap. in literis 5. & cap. conquerrante 7. de Restit. spoliat. Econtra, si agatur de adipiscenda primùm possessione, nunquam alias habitâ, procedit dispositio textus in cit. cap. un. de eo qui mittitur &c. in 6. qui expressè loquitur de litigante super beneficio Ecclesiastico obtinendo ab alio, qui illud possidet.

QUÆSTIO III.

An, si quis ex primo vel secundo decreto missus fuerit in possessionem, eam verò ex dolo aut potentia Adversarii apprehendere non potuerit, aut apprehensam omiserit, nihilominus pro possidente habeatur?

RESP. affirmativè ex perspicua decisione Concilii Generalis in cap. contingit 9. de Dolo & contumac. additâque ibidem ratione: ne contumax melioris, quàm obediens, conditionis

existat. Ideoque creditor, vel alius, qui in possessionem hõc modò missus est, perinde habetur, ac si etiam possessa bona fuissent, uti dicitur in l. quamvis 13. ff. de Bon. auctorit. Jud. possidend.

CAPUT VI.

De Cautionibus Judicialibus.

SUMMARIA.

1. Cautio fidejussoria repeti potest. 2. & seqq. An, qui possidet immobilia, & ea amittit, teneatur ad novam cautionem? Varia opiniones referuntur. 6. & 7. Cautiones, olim quoad ser-

vas usitata, memorantur. 8. Applicatur ad usum modernum. 9. Ex parte defensoris sufficit cautio de rato. 10. Esti statuta locorum quorundam eam non admittant.

QUÆSTIO I.

An in una eademque causa repeti possit cautio?

RESP. de cautione fidejussoria rem certam esse, quòd, si fidejussores durante lite incipiant lèbi facultatibus, nova satisfactio possit exigi per textum apertum in l. si ab arbitro 10. §. 1. ff. Qui satisfacere cog. ibi: quòd si medio tempore calamitas fidejussoribus insignis, vel magna inopia accidit, causa cognita, ex integro satisfaciendum erit. Vid. Brunnem. ad hanc l. num. 1. & seqq. & dicta in hoc cap. à num. 70. An verò, qui possidens immobilia ea durante lite amittit, ad aliam & novam cautionem adstringi possit? Incertum est, velut colligitur ex relatis ab Ummio ad Procc. judic. disp. 9. thes. 10. num. 41. &, quamquam

ex illius mente distingui possit, an possessor casu vique majori suâ possessione exciderit, an tandem v. g. suâ sponte alienaverit, ut priori quidem casu de novo satisfacere teneatur, non item in posteriori, quòd res cum suo onere transeat ad alium: atramen. refert ibi Jalonem, hanc distinctionem non immeritò improbantem, dum absurdum apparet, ut, qui sine suo facto possessionem amisit, sit deterioris sortis alterò, qui factò propriò possessionem invertit. Qua de causa Jalon in utroque casu novam exigit cautionem, quòd novum emergens novum requirat auxilium per cit. l. si ab arbitro 10. §. 1.

QUÆ.

QUÆSTIO II.

An ratione rei, in Judicio petita, vel controversa, possit exigere specialis cautio?

¶ In toto tit. ff. Si ex causa noxali agatur, quem admodum caveatur, signanter in l. si quis cum 1. in pr. constitutum legitur, quod, si dominus, ex delicto servi conveniatur, cavere debeat, se conditionem servi non mutaturum, quod actoris jus ulla parte fiat deterius: adeo ut etiam in causa criminali, qui servus fuerat, deinde liber sistatur, non bene sisti censeatur, ex quo aliter de servo

aliter de homine libero supplicium sumitur. l. penult. ff. eod. Sed quia materia de servis hodie nullus aut rarus est usus, id saltem pro fori utilitate hinc rectè colligit Huberus ad cit. tit. in f. etiam res alias in eadem causa, quâ fuere tempore citationis, esse præstandas, earumque gratiâ cautionem ex justa causa, Judicis arbitratu, exigi posse.

QUÆSTIO III.

An ex parte Procuratoris vel Defensoris sufficiat cautio de rato?

¶ Disputatum de hac materia in cit. hoc cap. a num. 45. estque satis provifum in Jure, quod saltem ex parte defensoris sufficiat cautio de rato, etsi nullum mandatum exhibere queat per l. non solum 39. §. 5. 6. & 7. l. Pomponius 40. §. 2. ff. de Procurat. At juxta multorum locorum consuetudinem non admittuntur etiam Defensores cum cautio-

ne de rato, nisi mandatum expressum à suo principali exhibeant. Idemque in Ordinat. Salisburgens. de Processu Civili tit. von dem Vollmächten difertè statutum est, quod, cum omnimoda securitas ex ejusmodi cautione non habeatur, sed potius Judicium eludatur & illudatur, penitus interdita sit.

SUPPLEMENTUM

AD

TRACTATUM III.

DE

PROCESSU JUDICIARIO

A TEMPORE LITIS

CONTESTATÆ.

CAPUT I.

De Litis Contestatione.

SUMMARIA.

1. & seqq. Declaratur, quomodo litis contestatio malam fidem operatur. 4. Allegatur Huberus, docens, ex citatione seu mota controversia jam causari malam fidem. 5. Actiones post litem contestatam activè & passivè tran-

seunt ad hæredes. 6. Qui tamen in Judicio Camera nihil in se tenentur suscipere, nisi citentur ad reassumendum processum. 7. Licet procurator adfuerit, à defuncto conveniunt.

QUÆSTIO I.

Qualiter Litis contestatio inducat malam fidem?

¶ Explicavi in hoc cap. n. 79. atque ad l. qui scit 25. §. ult. ff. de Usur. & fructib. ubi quis bonæ fidei possessor tamdiu habetur,

quâmdiu evictus fundus non fuerit, respondi, eam esse exaudiendam de facultate percipiendi fructus, quæ non aufertur possessori

ri, usquedum, latâ sententiâ, fundus evinctur, licet tunc omnes fructus, à lite contestate perceptos, teneatur evincti restituere. In idem recidit explicatio Huberi ad tit. ff. de Judic. num. 23. quod nempe etiam usucapio, lite contestatâ, currat, & durante lite compleatur, dominiumque, si possessor absolutionem impetraverit, præter lucrum fructuum perceptorum, acquiratur; at, condemnatione secutâ, possessor rem tradere cogatur cum fructibus, & sic usucapio jam retrò à tempore litis contestatæ pro interrupta & malâ fide infecta censeatur. Quorum respexisse videtur textus in l. nec bona 10. Cod. de Prescript. longi temp. dum supponit, præscriptionem post moram litis contesta-

tionis completâ, sed condemnato non proficere, cum post motam controversiam in præteritum estimatur, id est, post litem contestatam pro interrupta & sublata reputatur.

Porro effectum, quem litis contestatio quoad malam fidem operatur, ex ipsa citatione, seu mota controversia, & intentione actoris reo propositâ consurgere, opinatur Huberus d. l. ob mox cit. l. nec bona 10. in verb. post motam controversiam & c. juxta l. lite pendente 2. Cod. de Litigios. & l. nemo ambigit 10. Cod. de Acquir. poss. ibi: interpellatione & controversia progressâ non posse cum intelligi possessorem, qui, licet possessionem corpore teneat, tamen ex interposita contestatione & causa in judicium deactâ super jure possessionis vacillet, ac dubitet.

QUÆSTIO II.

An Litis contestatio transferat litem activè & passivè ad hæredes?

¶ Cum ex præf. cap. num. 64. actiones, quæ suapte naturâ ad hæredes alioquin nec activè nec passivè transeunt, post litem contestatam in eos utroque modò transfundantur: consequens est, quod etiam lis jam mota & instantia judicialis, lite contestatâ, ad ipsos æquali ratione transferatur per l. hæres 19. in pr. ff. de Judic. l. sciendum 58. ff. de O. & A. l. Lucius 78. §. pen. ff. ad Sc. Trebellian. Mauritius in exercitat. de Citat. ad reassumendum thes. 5.

reassumendum processum citari debeant, uti prolixè ostendit idem Mauritius cit. l. thes. 7. & seqq. hinc, si quid contra hæredes, omittâ hâc citatione, ageretur in judicio, illis majus præjudicium inferri non potest, quam si defunctus statim ab initio nunquam fuisset vocatus. Vid. citatus Author d. exercit. 7. per tot. ubi etiam in thes. 14. singulariter observat, nihil ob stare huic citationi, quod processus fuerit agitatus per procuratorem, qui per litis contestationem dominus litis efficitur: nec enim expedit hæredibus, ut, quod procurator, à defuncto constitutus, agit vel omittit, ipsis ignorantibus aut invitatis imputari debeat.

Quia tamen de consuetudine in plerisque locis, præsertim in Summo Imperii Dicasterio Camerali, receptum est, quod hæredes, defuncto in lite contestata succedentes, ad

CAPUT II.

De Juramento Calumniæ.

SUMMARIA.

1. Juramentum calumniæ præstatur lite contestata. 2. Idem etiam in qualibet Judicii parte. 3. Cum ejus exigendi ratio in omni parte militet. 4. Præstatur etiam in exordio litis. 5.

Sed magis tunc juramentum malitia vocatur. 6. Poena recusantis juramentum calumniæ penitentia submoveri potest. 7. Si ante sententiam adhuc præstatur.

QUÆSTIO I.

In qua Judicii parte præstandum sit Juramentum calumniæ?

¶ Supposui in principio hujus cap. Juramentum calumniæ lite contestatâ esse præstandum, conformiter textui in cap. cum causam 6. h. t. in f. l. cum & Judicis 2. Cod. de Furejur. propter calumniam. Quod tamen non ita intelligendum venit, quasi in ipso litis contestatæ momento, aut parvò post intervallò, sit præstandum: cum juxta cap. si de calumnia 1. in pr. d. t. in 6. in qualibet Judicii parte interponi possit; quin & præstari valeat post P. Schmier Supplem. Jurispr. Canonico-Civilis.

conclusionem in causa, priusquam feratur sententia, uti permulti docent cum Clariss. P. Schmalzgrueber ad cit. tit. sub num. 13. est enim & hæc extrema Judicii pars ab omni calumniæ suspitione haud libera, & si nullum etiam calumniandi periculum foret in futurum, saltem de tempore præterito, an omnia sincerè acta fuerint, securitas non habetur: cum tamen, qui jurat de calumnia, etiam de præterito affirmare debeat, quod

QUÆSTIO II.

An ratione rei, in Judicio petita, vel controversa, possit exigere specialis cautio?

¶ In toto tit. ff. Si ex causa noxali agatur, quem admodum caveatur, signanter in l. si quis cum 1. in pr. constitutum legitur, quod, si dominus, ex delicto servi conveniatur, cavere debeat, se conditionem servi non mutaturum, quod actoris jus ulla parte fiat deterius: adeo ut etiam in causa criminali, qui servus fuerat, deinde liber sistatur, non bene sisti censeatur, ex quo aliter de servo

aliter de homine libero supplicium sumitur. l. penult. ff. eod. Sed quia materia de servis hodie nullus aut rarus est usus, id saltem pro fori utilitate hinc rectè colligit Huberus ad cit. tit. in f. etiam res alias in eadem causa, quâ fuere tempore citationis, esse præstandas, earumque gratiâ cautionem ex justa causa, Judicis arbitratu, exigi posse.

QUÆSTIO III.

An ex parte Procuratoris vel Defensoris sufficiat cautio de rato?

¶ Disputatum de hac materia in cit. hoc cap. a num. 45. estque satis provifum in Jure, quod saltem ex parte defensoris sufficiat cautio de rato, etsi nullum mandatum exhibere queat per l. non solum 39. §. 5. 6. & 7. l. Pomponius 40. §. 2. ff. de Procurat. At juxta multorum locorum consuetudinem non admittuntur etiam Defensores cum cautio-

ne de rato, nisi mandatum expressum à suo principali exhibeant. Idemque in Ordinat. Salisburgens. de Processu Civili tit. von dem Vollmächten difertè statutum est, quod, cum omnimoda securitas ex ejusmodi cautione non habeatur, sed potius Judicium eludatur & illudatur, penitus interdita sit.

SUPPLEMENTUM

AD

TRACTATUM III.

DE

PROCESSU JUDICIARIO

A TEMPORE LITIS

CONTESTATÆ.

CAPUT I.

De Litis Contestatione.

SUMMARIA.

1. & seqq. Declaratur, quomodo litis contestatio malam fidem operatur. **4.** Allegatur Huberus, docens, ex citatione seu mota controversia jam causari malam fidem. **5.** Actiones post litem contestatam activè & passivè tran-

seunt ad hæredes. **6.** Qui tamen in Judicio Camera nihil in se tenentur suscipere, nisi citentur ad reassumendum processum. **7.** Licet procurator adfuerit, à defuncto conveniunt.

QUÆSTIO I.

Qualiter Litis contestatio inducat malam fidem?

¶ Explicavi in hoc cap. n. 79. atque ad l. qui scit 25. §. ult. ff. de Usur. & fructib. ubi quis bonæ fidei possessor tamdiu habetur,

quâmdiu evictus fundus non fuerit, respondi, eam esse exaudiendam de facultate percipiendi fructus, quæ non aufertur possessori

ri, usquedum, latâ sententiâ, fundus evinctur, licet tunc omnes fructus, à lite contestate perceptos, teneatur evincti restituere. In idem recidit explicatio Huberi ad tit. ff. de Judic. num. 23. quod nempe etiam usucapio, lite contestatâ, currat, & durante lite compleatur, dominiumque, si possessor absolutionem impetraverit, præter lucrum fructuum perceptorum, acquiratur; at, condemnatione secutâ, possessor rem tradere cogatur cum fructibus, & sic usucapio jam retrò à tempore litis contestatæ pro interrupta & malâ fide infecta censeatur. **3.** Quorum respexisse videtur textus in l. nec bona 10. Cod. de Prescript. longi temp. dum supponit, præscriptionem post moram litis contesta-

tionis completâ, sed condemnato non proficere, cum post motam controversiam in præteritum estimatur, id est, post litem contestatam pro interrupta & sublata reputatur.

4. Porro effectum, quem litis contestatio quoad malam fidem operatur, ex ipsa citatione, seu mota controversia, & intentione actoris reo propositâ consurgere, opinatur Huberus d. l. ob mox cit. l. nec bona 10. in verb. post motam controversiam & c. juxta l. lite pendente 2. Cod. de Litigios. & l. nemo ambigit 10. Cod. de Acquir. poss. ibi: interpellatione & controversia progressâ non posse cum intelligi possessorem, qui, licet possessionem corpore teneat, tamen ex interposita contestatione & causa in judicium deacta super jure possessionis vacillet, ac dubitet.

QUÆSTIO II.

An Litis contestatio transferat litem activè & passivè ad hæredes?

¶ Cum ex præf. cap. num. 64. actiones, quæ suapte naturâ ad hæredes alioquin nec activè nec passivè transeunt, post litem contestatam in eos utroque modò transfundantur: consequens est, quod etiam lis jam mota & instantia judicialis, lite contestatâ, ad ipsos æquali ratione transferatur per l. hæres 19. in pr. ff. de Judic. l. sciendum 58. ff. de O. & A. l. Lucius 78. §. pen. ff. ad Sc. Trebellian. Mauritius in exercitat. de Citat. ad reassumendum thes. 5.

reassumendum processum citari debeant, uti prolixè ostendit idem Mauritius cit. l. thes. 7. & seqq. hinc, si quid contra hæredes, omittâ hâc citatione, ageretur in judicio, illis majus præjudicium inferri non potest, quam si defunctus statim ab initio nunquam fuisset vocatus. Vid. citatus Author d. exercit. 7. per tot. ubi etiam in thes. 14. singulariter observat, nihil ob stare huic citationi, quod processus fuerit agitatus per procuratorem, qui per litis contestationem dominus litis efficitur: nec enim expedit hæredibus, ut, quod procurator, à defuncto constitutus, agit vel omittit, ipsis ignorantibus aut invitatis imputari debeat.

6. Quia tamen de consuetudine in plerisque locis, præsertim in Summo Imperii Dicastrio Camerali, receptum est, quod hæredes, defuncto in lite contestata succedentes, ad

CAPUT II.

De Juramento Calumniæ.

SUMMARIA.

1. Juramentum calumniæ præstatur lite contestata. **2.** Idem etiam in qualibet Judicii parte. **3.** Cum ejus exigendi ratio in omni parte militet. **4.** Præstatur etiam in exordio litis. **5.**

Sed magis tunc juramentum malitia vocatur. **6.** Poena recusantis juramentum calumniæ penitentia submoveri potest. **7.** Si ante sententiam adhuc præstatur.

QUÆSTIO I.

In qua Judicii parte præstandum sit Juramentum calumniæ?

¶ Supposui in principio hujus cap. Juramentum calumniæ lite contestatâ esse præstandum, conformiter textui in cap. cum causam 6. h. t. in f. l. cum & Judicis 2. Cod. de Furejur. propter calumnia. Quod tamen non ita intelligendum venit, quasi in ipso litis contestatæ momento, aut parvò post intervallò, sit præstandum: cum juxta cap. si de calumnia 1. in pr. d. t. in 6. in qualibet Judicii parte interponi possit; quin & præstari valeat post P. Schmier Supplem. Jurispr. Canonico-Civilis.

conclusionem in causa, priusquam feratur sententia, uti permulti docent cum Clariss. P. Schmalzgrueber ad cit. tit. sub num. 13. est enim & hæc extrema Judicii pars ab omni calumniæ suspitione haud libera, & si nullum etiam calumniandi periculum foret in futurum, saltem de tempore præterito, an omnia sincerè acta fuerint, securitas non habetur: cum tamen, qui jurat de calumnia, etiam de præterito affirmare debeat, quod

quod litem absque calumnia inceperit d. l. cum & Judices 2. in pr. Cod. de Furejur. propter calumn.

4 Putat quoque citatus P. Schmalzgrueber, nonnunquam ante litem contestatam Juramentum calumniæ exigi posse, veluti quando reus opponit exceptionem dilatoriam, de qua prudenter timetur, an non calumniosè

proponatur: tamen id Juramentum, cum solummodò ad actum particularem coarctetur, magis dicendum sit Juramentum calumniæ speciale, quod alias Juramentum malitiæ vocatur: prout ipsemet P. Schmalzgrueber cum Passerino ad cit. cap. si de calumnia 1. in princ. d. t. in 6. num. 8. non differtur.

QUÆSTIO II.

An pœna, in recusantes Juramentum calumniæ statuta, eorundem pœnitentiâ submoveatur?

6 Resp. submoveri pœnam, si pœnitentiâ non fuerit nimis sera: quia enim in cap. prof. num. 55. & seq. docui, hanc pœnam non incurri ipsò Jure, sed præviâ Judicis sententiâ; hanc ob rem, si quis ante sententiam Ju-

ramentum, antehac recusatum, præstet, à pœna præservatur; sicut & in aliis casibus pœna, per sententiam imponenda, celeri morâ evitari potest. Abbas in cap. ult. d. t. num. 19. Magnif. P. König ad eund. tit. n. 28.

CAPUT III.

De Probationibus.

SUMMARI A.

1. & seqq. Argumenta negantium, quòd præsumptio, fama, confessio, & juramentum non sint vera probationis species. 4. Statuitur contrarium. 5. In specie de præsumptione. 6. & seq. De fama. 8. & 9. De confessione & ju-

ramento. 10. & 11. Disceptatur, an valeat pactum de certo genere probationum. 12. Probationes unius Judicii fidem conciliant in alio. 13. Contradictio Huberus. 14. & seq. Refellitur.

QUÆSTIO I.

An præsumptio, fama, confessio, & juramentum sint vera probationis species?

1 Non agnoscit has species Huberus ad tit. ff. de Probat. & præsumption. num. 6. Nam, ut ille differit, præsumptio in hac ipsa rubrica probationi opponitur. Fama tam filii praviqve teuax Maroni quàm nuntia veri, nulli viro prudenti probationis locò habetur; illudque publicum testimonium rei notoriæ non facit fidem Judici per litigantes, dum de ejusmodi communi discursu nihilo magis partes, quàm ipse Judex, laborant; & quod jam constat, non opus est, ut probatione quærat, & Judici persuadeatur.

3 Eadem ratione confessio & jusjurandum non facit Judici fidem per argumenta ad hominem: quoniam penitus à secreto animi contentium & jurantium pendet; rationes verò, quæ conscientiam unius tenent certitudine secretâ, non sunt ad hominem, non valent aliis persuadendis.

4 Nos è diametro relatas probatonis species pro veris agnoscimus, ut patet ex cap. 4. n. 7. 8 & 9 quia omnes ita comparatæ sunt, ut faciant Judici fidem de re controversa aut factò dubio, vel plenam, vel minùs quàm plenam, pro varietate circumstantiarum; prout dictum in cit. loc.

5 Quòd probatio cum præsumptione in ca-

dem rubrica jungatur, minimè hinc licet inferre, unam alteri opponi: nihil enim in Jure frequentius est, quàm ut in una rubrica agatur de genere, & simul una vel altera species jungatur: id quod accidit in præfenti. Famam ex se fallacem esse, Poëtarum & Jureperitorum vox est; indeque, ut prober, antehac & ipsa probetur, necessum est ex dictis in cap. 9. num. 9. & seqq. Et, sicut in aliis probationum speciebus & partes & Judex laborare debent, ut fides pariatur per cap. judicantem 11. XXX. q. 5. ita & in fama accidit, quàm pars allegat, & Judex examinat. Confessionem & juramentum, vim probationis habere, statuit ipsemet Huberus: quid ergo causæ subest, ut, cum utrinque aliquid probetur, & confessio & juramentum à speciebus veræ probationis excludatur? Argumentum sanè ad hominem suppeditat non solum confessio, quæ, cum patefaciat etiam intima cordis penetrabilia, & contentem contra se ipsum in testem adducat, fidem maximam Judici conciliat; sed etiam juramentum, quod DEUM ipsum in testimonium veritatis, dictis sut promissis nostris conciliandæ, adducit.

QUÆ.

QUÆSTIO II.

Valeatne pactum de certa specie probationis, cum exclusione ceterarum?

10 Non valere, post Fagnanum ad ad cap. si aut 2. h. t. num. 9. tuetur Clariss. P. Schmalzgrueber ad cit. tit. num. 48. quia, si v. g. sponsus cum sponsa conveniat, ut, dissolutò matrimonio, pro restitutione bonorum aut donorum nuptialium, à conjugè superstite faciendâ, non alia admittatur probatio, quàm ex inventario, facile potest evenire, ut fraus interveniat, inventarium corumpatur, ac legitimæ probationes in præ-

judicium veritatis supprimantur: sicque pactum ejusmodi bonis moribus adversari, atque occasionem delinquendi præbere, consequenter invalidum esse videretur arg. cap. ult. de Pact. adeò ut neque, si juramentum accesserit, tale pactum convalescat: quippe cum juramentum nequeat inducere vinculum iniquitatis. Fagnanus d. l. n. 16. & seqq. Schmalzgr. ib. n. 49. Num verò hæc doctrina generatim sit recipienda? In dubio relinquo.

QUÆSTIO III.

Utrum probationes, quæ fiunt in uno Judicio, fidem faciant in alio?

12 Non possum non-cum affirmantibus sentire, quando in utroque Judicio concurrunt eadem personæ: siquidem jam in tract. 1. cap. 7. à num. 12. generatim conclusum est, acta unius Judicii etiam in alio Judicio vim habere; adeoque idem de probationibus concludendum erit.

13 Secessum à nobis meditatur Huberus ad ff. h. t. num. 13. fundans se in l. ult. Cod. de Testib. ubi dicitur, non cogi aliquem pati, ut adversarius probationibus, in alio productis Judicio, contra se in alio rursus utatur; nisi testes sint mortui: cæteroquin denuò examinandos esse, nisi aliter convenerint. Idque servari in suo foro testatur, ut conventionem partium opus sit, quò producta in uno

Judicio fidem in alio faciant, etiam inter easdem personas. At non obstat allegata l. ult. loquitur quippe de testibus, ab arbitro compromissario examinatis, qui, cum tanta cum diligentia fortè non examinentur, quanta adhibetur à veris Judicibus, à parte altera, contra quam producuntur, non aliter admitti debent, quàm si ad novum examen vocentur; nisi aliter inter utramque partem tempore initi compromissi, quod præcisè dependet à voluntate compromittentium, conventum fuerit. Alioquin, de ipsis testibus, in Judicio semel examinatis, perspicuus textus est in cap. causam 11. de Testib. quòd in alio etiam Judicio cum suis attestacionibus sint recipiendi.

CAPUT IV.

De Confessione.

SUMMARI A.

1. Confitens, se accepisse pecunias mutuas, sed jam solvissè, tenetur probare solutionem. 2. & seq. Secus, si simpliciter fateatur, se jam solvissè. 4. Quid minor præcipui habeat in confessione, contra se factâ? 5. Explicatur.

6. Confessio post litem contestatam parit actionem judicati. 7. Ante litem contestatam parit actionem confessoriam. 8. A priori distinctam. 9. Eius prædicata. 10. Praxis moderna.

QUÆSTIO I.

An conventus ex mutuo, si dicat, se solvissè, mutuum fateri censeatur?

1 Si quis, conventus ex mutuo, fateatur, se accepisse pecunias mutuas, sed jam solvissè, censeatur fateri mutuum in favorem actoris, teneturque solutionem, tanquam qualitatem, à mutuo penitus separatam, probare, ut dictum in hoc cap. n. 104. At, si abstrahendò à mutuo, num illud acceperit,

simpliciter dicat, se solvissè: quæritur, an mutuum hòc ipsò tacitè aut implicite censeatur fateri? Atque in ista hypothesi in contrariam sententiam ivi infra in cap. 10. à num. 71. ubi efficaciter ostendi, eum, qui excipit, per hoc intentionem actoris non confiteri juxta manifestum textum in cap. cum

R 2

3 *eum venerabili 6. de Except.* Cui sententia novissimè subscripta Clariss. D. Herz de Magistratu lib. 2. cap. 3. p. 2. tit. 2. num. 35.

& solutionis exceptionem sub tacita conditione factam explicari posse, advertit, si actor probaverit mutum.

QUÆSTIO II.

An & quomodo minores, & qui eorum jure gaudent, contra propriam confessionem restituantur?

4 *Cum in hoc cap. num. 37. observaverim*, minores non restitui in integrum contra propriam confessionem, quando aut veritatem dixerunt, aut falsum aliquid in præjudicium adversarii dolosè facti sunt: scrupulus alicui oriri posset, quinam ergo casus superstit, in quo restitutio indulgeatur? cum etiam, si majorenes ex errore aut ignorantia quidpiam confiteantur, errorem suum...

revocare non prohibeantur ex dictis in *cod. hoc cap. à num. 114.* Clariss. D. Herz *cit. l. § num. 7.* hunc scrupulum ita dirimendum existimat, quòd minorenes non tantum restituantur, si falsum confessi fuerint ex errore vel ignorantia, sed etiam si ex juvenili imprudentia aut vano timore etiam scienter, seclusò dolo, id fecerint; quòdve levior tunc probatio recipiatur.

QUÆSTIO III.

An confessio judicialis pariat aliquam actionem?

6 *Refert hic*, utrum confessio sit facta in jure seu ante litem contestatam; vel in judicio, seu post litem contestatam. Si hoc; quia juxta *præfens cap. num. 78.* facta confessione, fertur sententia, datur actio judicati. Lauterbach in *disp. Tubing. vol. 1. de Confessione lib. 32.* Si illud; cum nulla ex *num. 77.* feratur sententia, ad exemplum actionis judicati conceditur actio confessoria per *l. inde Neratius 23. §. ult. l. provide 25. §. 1. & 2. ff. ad L. Aquil.* Veteres enim Romani, veluti scribit *cit. Lauterbach*, omnia ordine, ut quàmmaximè violentia abesset, fieri voluerunt; præsertim cum dubitari possit, an confessus sit reus, & insuper in causa executionis varia opponi queant.

thes. 33. quia reverà actor in hac actione novam petendi causam adducit, novòque nititur fundamentò; eòdem propemodum more, quò actio judicati ab illa, quæ movebatur in judicio, prorsus distincta est.

7 *Si illud; cum nulla ex num. 77.* feratur sententia, ad exemplum actionis judicati conceditur actio confessoria per *l. inde Neratius 23. §. ult. l. provide 25. §. 1. & 2. ff. ad L. Aquil.* Veteres enim Romani, veluti scribit *cit. Lauterbach*, omnia ordine, ut quàmmaximè violentia abesset, fieri voluerunt; præsertim cum dubitari possit, an confessus sit reus, & insuper in causa executionis varia opponi queant.

Hujus actionis prædicata, objectum, & effectum explanat idem Lauterbach *d. lib. 33. & mult. seqq.* quòd sit personalis, civilis, rei persecutoria & perpetua, deturque actori, cujus intentionem adversarius erat confessus, ejusque hæredibus, contra contentem & ejus hæredes ad hoc, ut præsent idipsum, quod aliàs ex re aut facto confessio præstandum foret.

8 *Et quamvis aliqui hanc actionem non novam & distinctam, sed novam tantum qualitate auctam velint; ipsam tamen separatam, ac planè novam esse, tradit cit. Lauterbach*

De reliquo præfatus Lauterbach *thes. 39. 10* docet, hodie, si reus citatus ante litem contestatam debitum simpliciter & purè confiteatur, Magistratum, omisà hac actione, nobilis Judicis officio contra confessum executive procedere.

CAPUT V.

De Testibus.

SUMMARIA.

1. *Recapitulatur nostra sententia de testimonio Religiosorum judiciali.* 2. & seq. *Opposita opinio cum sua refutatione.* 4. *Exceptio.* 5. & seqq. *Ampliatio ejusdem nostra sententia in negotiis extrajudicialibus.* 10. & seqq. *Agitur de testimonio Clericorum.* 13. & seqq. *Discentur, an Clerici & Religiosi possint cogi ad testimonium dicendum?* 16. & seqq. *Devenitur ad causas criminales.* 20. & seqq.

An in casu testimonii coram Judicibus Sæcularibus juramentum præstare possint? 23. & seqq. *Quales testes admittantur in Beatificatione vel Canonizatione Sanctorum?* Adstruitur. 28. & seq. *Disceptatur, an testis non-juratus omne fide destituatur?* 30. & seq. *Ostenditur, in quo idiomate testes examinari debeant.* 32. *Exponitur l. 1. §. ult. ff. de V. O.*

QUÆ-

QUÆSTIO I.

An & quatenus Clerici & Religiosi testes agere possint, & debeant?

1 *DE Religiosis jam disserui in hoc cap. n. 15. & seqq.* quòd, si accedat utilitas Monasterii aut Superioris licentia, licitè & validè testificentur; & ubi hæc requisita desunt, saltem validè deponant. Cui quidem...

sentiss. *Petra cit. tom. 2. pag. 404. num. 11. & 13.* pari ferè stylo discurrit de Clericis Sæcularibus quoad testimonium, in foro Sæculari dicendum contra Laicum, non præhabita Episcopi licentià, sicuti de Regularibus; quantumvis hi minùs habeant de voluntate propria, arctiusque Superiorum arbitrio subdantur. Possitque huc æquè applicari textus in *cit. cap. ult. XIV. g. 2.* ubi indistinctè de Sacerdotibus sermo fit.

2 *opinionem se opponit Thomas del bene apud Eminentiss. Petram in Commentar. ad Constitut. Apostol. tom. 2. pag. 404. num. 12.* ex eo fundamento, quòd examen testium sit actus Jurisdictionis, & consequenter nullum, quotiescunque fiat à Judice, non habente Jurisdictionem in Regulares; attamen ab eodem Petra refellitur, ac testimonio suus valor asseritur, ad minimum, quando pars adversa non excipit: quia rigorosè loquendò nullus actus propriæ Jurisdictionis exercetur in Religiosum, se sponte examini subjicientem; licque licentia Superioris non est necessaria, ex natura rei ad valorem testimonii, sed potius ex quadam decentia & honore Statùs Ecclesiastici concurrere debet. Ubi autem pars adversa excipit, videtur quidem secundum aliquos testimonium valore destitui; Rota tamen, ut testatur *cit. Petra num. 13.* non admittit hanc exceptionem, ut requiratur licentia Superioris Regularis, ut in *devis. 328. num. 2. coram Pœnia, & in Tiburtina immissio. 21. Februarii 1721. §. nullius momenti coram bon. m. Pio.* Imò in casibus extrajudicialibus v. g. testamentis, contractibus, similibusque negotiis ad testimonium Religiosorum nullam Superioris licentiam desiderat post alios Eminentiss. *Petra d. l. pag. 403. n. 9.* quia se ex una parte nulli Judici in hoc casu subjiciunt, proindeque Superiori Regulari nulla infertur injuria; ex altera parte nullibi reperitur in jure prohibitum Regularibus, ne in casibus extrajudicialibus terant testimonium, ne quidem in *cap. ult. XIV. g. 2.* quòd enim ibidem dicatur: *quamquam testimonium Sacerdotum credibiliter habeatur, tamen ipsi in sæcularibus negotiis pro consuecendis instrumentis ad testimonium non rogentur, quia eos in talibus interesse non convenit;* prohibitio non concernit Religiosos, quò minùs, si rogentur, testes agant, sed Judices aut alios, ne Religiosos ad testimonium ferendum cogant, si veritas aliunde haberi possit, ut liquet ex verbis finalibus. Quòd autem ex generali regula Regulares non debeant se immiscere negotiis temporalibus, non impedit, ut non in una aut altera contingencia possint dare testimonium.

3 *ut testimonium dent in foro profano, non quidem à Judice Laico, quibus aliunde nulla competit Jurisdictionis in personas Ecclesiasticas, sed à suo Judice proprio & Ecclesiastico, saltem ubi veritas aliter haberi non potest?* Vix dubitandum est ob textum in *cit. cap. ult. in f. ibi: si autem evenit aliquo causa interfuerint, & aliquid viderint, vel audierint, ubi nulla idonea Sæcularium inveniuntur persona, ne veritas occultetur, & malus ne bonus astimetur, in providentia proprii Episcopi sit, ut coram se & competentibus Judicibus, aut aliter honorificè veritatem attollant.* Glossa in *cit. cap. vers. occultetur & c.* et si cum majori difficultate hanc coactionem quoad Regulares, utpote magis privilegiatos, procedere, notet *cit. Petra pag. 406. num. 20.* præsertim quoad Carthusianos, strictissimam solitudinem proficientes, & speciale privilegium habentes ab Honorio III. ex Bulla, quæ incipit: *cum dilecti*, ne ad testificandum aut jurandum de calumnia inviti cogantur.

4 *Ubi autem pars adversa excipit, videtur quidem secundum aliquos testimonium valore destitui; Rota tamen, ut testatur cit. Petra num. 13.* non admittit hanc exceptionem, ut requiratur licentia Superioris Regularis, ut in *devis. 328. num. 2. coram Pœnia, & in Tiburtina immissio. 21. Februarii 1721. §. nullius momenti coram bon. m. Pio.* Imò in casibus extrajudicialibus v. g. testamentis, contractibus, similibusque negotiis ad testimonium Religiosorum nullam Superioris licentiam desiderat post alios Eminentiss. *Petra d. l. pag. 403. n. 9.* quia se ex una parte nulli Judici in hoc casu subjiciunt, proindeque Superiori Regulari nulla infertur injuria; ex altera parte nullibi reperitur in jure prohibitum Regularibus, ne in casibus extrajudicialibus terant testimonium, ne quidem in *cap. ult. XIV. g. 2.* quòd enim ibidem dicatur: *quamquam testimonium Sacerdotum credibiliter habeatur, tamen ipsi in sæcularibus negotiis pro consuecendis instrumentis ad testimonium non rogentur, quia eos in talibus interesse non convenit;* prohibitio non concernit Religiosos, quò minùs, si rogentur, testes agant, sed Judices aut alios, ne Religiosos ad testimonium ferendum cogant, si veritas aliunde haberi possit, ut liquet ex verbis finalibus. Quòd autem ex generali regula Regulares non debeant se immiscere negotiis temporalibus, non impedit, ut non in una aut altera contingencia possint dare testimonium.

An verò cogi possint Clerici & Religiosi, ut testimonium dent in foro profano, non quidem à Judice Laico, quibus aliunde nulla competit Jurisdictionis in personas Ecclesiasticas, sed à suo Judice proprio & Ecclesiastico, saltem ubi veritas aliter haberi non potest? Vix dubitandum est ob textum in *cit. cap. ult. in f. ibi: si autem evenit aliquo causa interfuerint, & aliquid viderint, vel audierint, ubi nulla idonea Sæcularium inveniuntur persona, ne veritas occultetur, & malus ne bonus astimetur, in providentia proprii Episcopi sit, ut coram se & competentibus Judicibus, aut aliter honorificè veritatem attollant.* Glossa in *cit. cap. vers. occultetur & c.* et si cum majori difficultate hanc coactionem quoad Regulares, utpote magis privilegiatos, procedere, notet *cit. Petra pag. 406. num. 20.* præsertim quoad Carthusianos, strictissimam solitudinem proficientes, & speciale privilegium habentes ab Honorio III. ex Bulla, quæ incipit: *cum dilecti*, ne ad testificandum aut jurandum de calumnia inviti cogantur.

5 *Imò in casibus extrajudicialibus v. g. testamentis, contractibus, similibusque negotiis ad testimonium Religiosorum nullam Superioris licentiam desiderat post alios Eminentiss. Petra d. l. pag. 403. n. 9.* quia se ex una parte nulli Judici in hoc casu subjiciunt, proindeque Superiori Regulari nulla infertur injuria; ex altera parte nullibi reperitur in jure prohibitum Regularibus, ne in casibus extrajudicialibus terant testimonium, ne quidem in *cap. ult. XIV. g. 2.* quòd enim ibidem dicatur: *quamquam testimonium Sacerdotum credibiliter habeatur, tamen ipsi in sæcularibus negotiis pro consuecendis instrumentis ad testimonium non rogentur, quia eos in talibus interesse non convenit;* prohibitio non concernit Religiosos, quò minùs, si rogentur, testes agant, sed Judices aut alios, ne Religiosos ad testimonium ferendum cogant, si veritas aliunde haberi possit, ut liquet ex verbis finalibus. Quòd autem ex generali regula Regulares non debeant se immiscere negotiis temporalibus, non impedit, ut non in una aut altera contingencia possint dare testimonium.

In causa verò criminali, quando agitur ad pœnam sanguinis, Clericos & Regulares, sive volentes, sive coactos, non posse testimonium dare, plusquam notum est *arg. cap. his à quibus 30. XXIV. q. 8. cap. clericis 5. cap. sententiam 9. Ne Clerici vel Monachi & c.* Quòd ipsum contra multos defendit *Petra d. l. pag. 406. num. 16.* etiam ubi non agitur ad pœnam sanguinis; referendò bifariam decisionem S. Congregationis Immunitatis in *una Fanuensi, & in una Monopolitana:* quis ex talibus attestationibus Clerici & Religiosi pluribus inimicitias involvi, & consequenter à cultu Divino retrahi possent. Sed hoc intelligitur rursus in foro Laico: nam in Ecclesiastico videtur exigere necessitas, ut Clerici & Religiosi ad manifestandam veritatem adigantur: quippe qui in foro suo proprio nihil habent, quòd metuant, suo statui & conditioni adversum. *Petra d. l. num. 17.* Imò &, si agatur in foro Sæculari ad pœnam Sanguinis, ac Clericorum & Religiosorum testimonium sit necessarium ad ostendendam rei innocentiam, charitas postulat, ut sanguinem alienum omni possibili modò conservare studeant. *Petra num. 18.*

6 *infertur injuria; ex altera parte nullibi reperitur in jure prohibitum Regularibus, ne in casibus extrajudicialibus terant testimonium, ne quidem in cap. ult. XIV. g. 2.* quòd enim ibidem dicatur: *quamquam testimonium Sacerdotum credibiliter habeatur, tamen ipsi in sæcularibus negotiis pro consuecendis instrumentis ad testimonium non rogentur, quia eos in talibus interesse non convenit;* prohibitio non concernit Religiosos, quò minùs, si rogentur, testes agant, sed Judices aut alios, ne Religiosos ad testimonium ferendum cogant, si veritas aliunde haberi possit, ut liquet ex verbis finalibus. Quòd autem ex generali regula Regulares non debeant se immiscere negotiis temporalibus, non impedit, ut non in una aut altera contingencia possint dare testimonium.

In causa verò criminali, quando agitur ad pœnam sanguinis, Clericos & Regulares, sive volentes, sive coactos, non posse testimonium dare, plusquam notum est *arg. cap. his à quibus 30. XXIV. q. 8. cap. clericis 5. cap. sententiam 9. Ne Clerici vel Monachi & c.* Quòd ipsum contra multos defendit *Petra d. l. pag. 406. num. 16.* etiam ubi non agitur ad pœnam sanguinis; referendò bifariam decisionem S. Congregationis Immunitatis in *una Fanuensi, & in una Monopolitana:* quis ex talibus attestationibus Clerici & Religiosi pluribus inimicitias involvi, & consequenter à cultu Divino retrahi possent. Sed hoc intelligitur rursus in foro Laico: nam in Ecclesiastico videtur exigere necessitas, ut Clerici & Religiosi ad manifestandam veritatem adigantur: quippe qui in foro suo proprio nihil habent, quòd metuant, suo statui & conditioni adversum. *Petra d. l. num. 17.* Imò &, si agatur in foro Sæculari ad pœnam Sanguinis, ac Clericorum & Religiosorum testimonium sit necessarium ad ostendendam rei innocentiam, charitas postulat, ut sanguinem alienum omni possibili modò conservare studeant. *Petra num. 18.*

7 *enim ibidem dicatur: quamquam testimonium Sacerdotum credibiliter habeatur, tamen ipsi in sæcularibus negotiis pro consuecendis instrumentis ad testimonium non rogentur, quia eos in talibus interesse non convenit;* prohibitio non concernit Religiosos, quò minùs, si rogentur, testes agant, sed Judices aut alios, ne Religiosos ad testimonium ferendum cogant, si veritas aliunde haberi possit, ut liquet ex verbis finalibus. Quòd autem ex generali regula Regulares non debeant se immiscere negotiis temporalibus, non impedit, ut non in una aut altera contingencia possint dare testimonium.

In causa verò criminali, quando agitur ad pœnam sanguinis, Clericos & Regulares, sive volentes, sive coactos, non posse testimonium dare, plusquam notum est *arg. cap. his à quibus 30. XXIV. q. 8. cap. clericis 5. cap. sententiam 9. Ne Clerici vel Monachi & c.* Quòd ipsum contra multos defendit *Petra d. l. pag. 406. num. 16.* etiam ubi non agitur ad pœnam sanguinis; referendò bifariam decisionem S. Congregationis Immunitatis in *una Fanuensi, & in una Monopolitana:* quis ex talibus attestationibus Clerici & Religiosi pluribus inimicitias involvi, & consequenter à cultu Divino retrahi possent. Sed hoc intelligitur rursus in foro Laico: nam in Ecclesiastico videtur exigere necessitas, ut Clerici & Religiosi ad manifestandam veritatem adigantur: quippe qui in foro suo proprio nihil habent, quòd metuant, suo statui & conditioni adversum. *Petra d. l. num. 17.* Imò &, si agatur in foro Sæculari ad pœnam Sanguinis, ac Clericorum & Religiosorum testimonium sit necessarium ad ostendendam rei innocentiam, charitas postulat, ut sanguinem alienum omni possibili modò conservare studeant. *Petra num. 18.*

8 *interesse non convenit; prohibitio non concernit Religiosos, quò minùs, si rogentur, testes agant, sed Judices aut alios, ne Religiosos ad testimonium ferendum cogant, si veritas aliunde haberi possit, ut liquet ex verbis finalibus. Quòd autem ex generali regula Regulares non debeant se immiscere negotiis temporalibus, non impedit, ut non in una aut altera contingencia possint dare testimonium.*

In causa verò criminali, quando agitur ad pœnam sanguinis, Clericos & Regulares, sive volentes, sive coactos, non posse testimonium dare, plusquam notum est *arg. cap. his à quibus 30. XXIV. q. 8. cap. clericis 5. cap. sententiam 9. Ne Clerici vel Monachi & c.* Quòd ipsum contra multos defendit *Petra d. l. pag. 406. num. 16.* etiam ubi non agitur ad pœnam sanguinis; referendò bifariam decisionem S. Congregationis Immunitatis in *una Fanuensi, & in una Monopolitana:* quis ex talibus attestationibus Clerici & Religiosi pluribus inimicitias involvi, & consequenter à cultu Divino retrahi possent. Sed hoc intelligitur rursus in foro Laico: nam in Ecclesiastico videtur exigere necessitas, ut Clerici & Religiosi ad manifestandam veritatem adigantur: quippe qui in foro suo proprio nihil habent, quòd metuant, suo statui & conditioni adversum. *Petra d. l. num. 17.* Imò &, si agatur in foro Sæculari ad pœnam Sanguinis, ac Clericorum & Religiosorum testimonium sit necessarium ad ostendendam rei innocentiam, charitas postulat, ut sanguinem alienum omni possibili modò conservare studeant. *Petra num. 18.*

9 *De Clericis Sæcularibus extat prohibitio generalis Sylvestri Papæ in Synodo Romana, relatà in cap. testimonium 9. XI. q. 1. ibi: testimonium Clerici adversus Laicum nemo percipiat: nemo enim Clericum quemlibet in publico examine nare præsumat, nisi in Ecclesia.* Et idèd Eminentiss. *Petra d. l. pag. 403. n. 9.* quia se ex una parte nulli Judici in hoc casu subjiciunt, proindeque Superiori Regulari nulla infertur injuria; ex altera parte nullibi reperitur in jure prohibitum Regularibus, ne in casibus extrajudicialibus terant testimonium, ne quidem in *cap. ult. XIV. g. 2.* quòd enim ibidem dicatur: *quamquam testimonium Sacerdotum credibiliter habeatur, tamen ipsi in sæcularibus negotiis pro consuecendis instrumentis ad testimonium non rogentur, quia eos in talibus interesse non convenit;* prohibitio non concernit Religiosos, quò minùs, si rogentur, testes agant, sed Judices aut alios, ne Religiosos ad testimonium ferendum cogant, si veritas aliunde haberi possit, ut liquet ex verbis finalibus. Quòd autem ex generali regula Regulares non debeant se immiscere negotiis temporalibus, non impedit, ut non in una aut altera contingencia possint dare testimonium.

In causa verò criminali, quando agitur ad pœnam sanguinis, Clericos & Regulares, sive volentes, sive coactos, non posse testimonium dare, plusquam notum est *arg. cap. his à quibus 30. XXIV. q. 8. cap. clericis 5. cap. sententiam 9. Ne Clerici vel Monachi & c.* Quòd ipsum contra multos defendit *Petra d. l. pag. 406. num. 16.* etiam ubi non agitur ad pœnam sanguinis; referendò bifariam decisionem S. Congregationis Immunitatis in *una Fanuensi, & in una Monopolitana:* quis ex talibus attestationibus Clerici & Religiosi pluribus inimicitias involvi, & consequenter à cultu Divino retrahi possent. Sed hoc intelligitur rursus in foro Laico: nam in Ecclesiastico videtur exigere necessitas, ut Clerici & Religiosi ad manifestandam veritatem adigantur: quippe qui in foro suo proprio nihil habent, quòd metuant, suo statui & conditioni adversum. *Petra d. l. num. 17.* Imò &, si agatur in foro Sæculari ad pœnam Sanguinis, ac Clericorum & Religiosorum testimonium sit necessarium ad ostendendam rei innocentiam, charitas postulat, ut sanguinem alienum omni possibili modò conservare studeant. *Petra num. 18.*

R 3

Num

20 Num enumeratæ personæ, in foro Laicali in casibus permittis testimonium ferentes, possint coram Judice Sæculari juramenti deponere?

Affirmare non veretur Eminentiss. Petra pag. 407. num. 22. si accedat licentia proprii Superioris Ecclesiastici per textum in cap. in-hærentes 1. de Juram. calumn. in f. ubi, eum decernatur, ut Episcopus inconsulto Romano Ponti-

fice, vel quisque Clericus inconsulto Prasule suo minime jurare audeat, tacite insinuat, accedente hac licentiâ juramentum non esse illicitum. De cujus praxi testatur quidem Sperrellus for. Eccles. decis. 50. n. 4. attamen ex Curia Romanæ declaratione asseverat, non debere Episcopum id permittere absque licentia Sedis Apostolicæ; quod sanè extra Italianam vix obtinere credo.

QUÆSTIO II.

Quales testes requirantur in Beatificatione vel Canonizatione Sanctorum?

23 Dissolvit hanc dubitationem Eminentiss. Petra tom. 3. pag. 530. à num. 5. docetque I. postulatorem seu procuratorem, etsi alioquin in causa, quam procurant, nequeant esse testes, in canonizationis causa admitti, si fide digni sint, eorumque dicta aliis admitticulis fideantur.

II. non excludi Regulares, etiam ejusdem Religionis, cujus est canonizandus, ne quidem Confessarios; eò quòd agatur de utilitate & decore universali Religionis, & non de commodo Religiosi cujusdam in particulari; & cum agatur de re gravi, affectus videatur purgari juramento.

III. ad minimum duos testes ad concludentem probationem requiri: est enim negotium maximi momenti; debentque testes examinari cum ea diligentia, qua solet & debet in receptione testium adhiberi, sicuti rescripsit Innocent. III. in cap. venerabili 52. h. tit. neque locus est juramento suppletorio.

IV. quoad miracula distinguendum esse, an sit unicum, vel pauca; an verò plura. Nam

in priori supposito necessaria est probatio rigorosa: quia Servorum DEI sanctitatem verè ostendunt miracula, suntque signa sanctificationis; in posteriori non ita rigorosè proceditur: quia, unò vel alterò miraculo clarè probatò, reliquorum probatio ad canonizationem non est amplius necessaria, indeque largiori modò expediri potest.

V. virtutes posse probari absque duobus testibus de visu, sicque etiam per testes de auditu, si fide digni habeantur; vel etiam per unum testem de visu, adminiculatum cum fama, historiis, aliisque, quæ inducere valeant animum Judicis ad sic credendum: nam, quia virtutes sunt difficilis probationis, quarum actus procedunt ab interno, nec ordinariè permanent extra actus, nec reiterabiles sunt post mortem, uti miracula, non debet Servus DEI, ex defectu probationis per testes de visu, debitò cultu privari, si DEUS illius sanctitatem miraculorum gratiâ velit esse testatam & manifestam.

QUÆSTIO III.

An testimonium non-juratum omni fide destituatur?

28 Ita quidem decernitur in cap. fraternitatis 17. cap. de Testibus 29. & cap. nuper nobis 51. h. t. etiam si testes alii sint omni exceptione majores. Magnif. P. König ad 29 eund. tit. num. 41. Nihilotamen minus apud me nullum est dubium, quin ex tali testimonio præsumptio non levis oriatur, ea,

quæ dicta sunt, esse veritati consentanea: cum & testes, negotiis extra judicialibus adhibiti, & non-jurati, fidem pariant, ac robur maximum conciliant. Ut adèò, si utrinque æqualiter probatum sit, pars illa vincat, pro qua stat testis etiam unicus non-juratus, veluti docet Pirhing ad cit. tit. n. 123.

QUÆSTIO IV.

In quo idiomate testes examinari, & deponere debeant?

30 Testes in idiomate materno seu patrio sermone examinari, atque ab iis sua testimonia deponi, uti & ab actuariis protocollo interi debere, subindicat Eminentiss. Petra tom. 1. pag. 13. num. 30. Quia verò frequenter usavenit, ut Judex vel actuarius non intelligat linguam maternam testis examinandi, & vicissim testis examinandus ignoret linguam vernaculam Judicis aut actuarii, uti si v.g. Gallus aut Italus, germanicæ linguæ ignarus, in testem vocetur coram Judice vel

actuario germano, linguam Gallicam vel Italicam non callente; tunc utique nihil obstabit, quò minus in lingua latina, si eam Judex, actuarius, & testis sciverint, examen & depositio testium instituantur; & si nulla inter ipsos idiomatum sit communicatio, erit adhibendus interpret, cui uni, deficientibus aliis, quoad expositionem peregrini sermonis, fides plena tribuitur per l. stipulatio 1. §. ult. ff. de V.O.

CA.

CAPUT VI.
De Instrumentis.

SUMMARIA.

1. Libri baptismales faciunt plenam fidem, etsi in eo conjugati & mortui simul inscribantur.
2. Est pro singulis disjuncti libri præscribantur.
3. Et licet parochi se non subscribant. 4. & seq. Aut ordine præpostero fiat inscriptio. 6. & seq.

Adò ut etiam probet in ordine ad successionem in primogenitura. 8. Per consuetudinem scripturis privatis potest plena fides competere. 9. & 10. Id quod dupliciter confirmatur.

QUÆSTIO I.

Quantam fidem faciant libri baptismales, matrimoniales, mortuales?

1 Quid plenam fidem faciant, statimur in hoc cap. n. 28. Quæ conclusio ampliatur I. ut procedat, etiam si in uno eodemque libro baptizati, conjugati, & demortui promiscuè inscribantur: cum & alii libri v.g. protocolla perlatæ contineant negotia diversis generis, & tamen plenam fidem operentur à persona aut Officiali publico, cujus autoritate scribuntur. Rota Roman. decis. 207. num. 5. & 6. coram Duran. & in Salisburg. primogenit. de Lodron die 8 Junii 1711. coram Scotto. Barbola de Parocho p. 1. cap. 7. num. 4. non obstante, quòd juxta ritum & ordinationem alicujus diocesis Parochus deberet habere separatim librum pro baptizatis, & rursus separatim pro aliis: nisi enim adjiceretur clausula irritans seu annullativa, posset quidem Parochus ob suam negligentiam puniri, absque eo, quòd liber propterea vim improbandi amittat. Glossa in Clem. 1. verb. inhibentes post med. de Jure patron. Abbas ibid. num. 1. Rota coram Duran. decis. 117. n. ult. & decis. 206. num. 10. & in recent. p. 1. decis. 24. num. 2. & in rad. Salisburg. primogenit. die 20. Febr. 1717. coram Ansaldo.

2 Ampliatur II. ut subsistat etiam in casu, quò Parochus baptizans se non subscripsit: dummodò enim scribatur nomen & dies baptizati, fides baptismi sufficienter probatur: quia, ut in puncto judicavit Rota in d. Salisb. coram Crispo die 1. Julii 1712. §. eodemque pondere in f. speciale est in hac materia, ut cæca fides sit libro tribuenda ex adductis per Rotam coram Duran. dicta decis. 207. n. 14. Ampliatur III. ut nihil fides imminuatur, si in tali libro quædam ordine præpostero conscribantur, ac v.g. infans, qui baptizatus est Anno 1727. primùm inter baptizatos Anno 1728. referatur, sed cum adjectione diei & Anni 1727. nam vis probationis non consistit in ordine scripturæ, sed in fide Parochi & ministri, ad id specialiter electi. Rota d. decis. 207. n. 2. & 18. coram Duran. & in d. Salisb. primogenit. coram Scotto §. ejusdem relevantia &c. & quod ita præpostere est positum, ostendit potius vigilantem scribentis curam in annotatione eorum, quæ ex oblivione prætermissa erant. Rota in eod. Salisburg. coram Cerro §. ab hisce &c. Ampliatur IV. ut liber baptismalis ætatem optimè probet etiam in ordine ad successionem in primogenitura & majoratu in concursu alterius de eodem genere. Rota in rec. p. 7. decis. 213. n. 3. & p. 9. decis. 219. n. 45 & seq. quia, ut loquitur Card. de Luca de Judic. disc. 30. num. 9. juxta modernum usum Catholicorum pueri intra brevem terminum post natiuitatem in eo loco baptizari solent, nullaque tunc viget ratio vel suspicio affectationis vel fraudis, de qua suspicari liceat, dum casus futuri circa successionem, an & quando locum habituri sint, tunc temporis necdum provideri possunt.

QUÆSTIO II.

An consuetudine fieri possit, ut instrumentum privatum operetur plenam fidem?

3 Affirmandum censeo: quia, si consuetudo facere possit, ut aliqua instrumenta semi-plenè probent, veluti de libris mercatorum cum communi assertum dedimus in hoc cap. n. 132. & seqq. cur efficere non possit, ut aliquæ scripturæ privatæ operentur fidem plenam? Profectò consuetudinis ea vis est, ut jurisdictionem personæ alioquin privatæ tribuere valeat: habebit igitur eandem vim,

ut etiam scripturæ, ex se privatæ, tantam fidem conciliet, quantam persona, Jurisdictione prædita, eidem tribuere possit. Atque hoc non obscurè indicat Innocentius III. in cap. cum dilectus 9. h. t. in verb. si consuetudo illius patrie consineat observata &c. supponens, quòd, sicut in aliis rebus, ita etiam circa fidem instrumentorum multum roboris habeat consuetudo.

CA.

CAPUT VII.

De Jurejurando.

SUMMARI A.

1. & 2. Juramentum promissorium producit obligationem justitiæ. 3. Adversariorum argumentum proponitur. 4. & seqq. Enervatur. 7. Nova illorum instantia. 8. & 9. Retunditur. 10. & seq. Nostra distinctio in ea questione, an juramentum confirmet actum de Jure invalidum? à quibusdam læssitur. 12. & seqq. Roboratur. 15. Novus assensus conatur. 16. & seqq. Infringitur. 21. Ultimus conatus adhibetur. 22. Reprimitur. 23. Repetitur nostra sententia de rescissione

juramenti; cum distinctione inter perjurium materiale & formale. 24. Explicatur textus in l. 31. ff. h. t. & l. 1. Cod. de R. C. 25. & seqq. Explanatur textus in l. 21. ff. de Dolo. 30. & seq. Juramentum judiciale nequit deferri, quando nihil probatum est, aut nulla præsumptio suffragatur. 32. & seq. Eaque præsumptio non debet esse nimium generalis. 34. Licet arbitrio Judicis res videatur relinquenda. 35. & seq. Duo casus referuntur, in quibus juramentum judiciale recusari potest.

QUÆSTIO I.

An juramentum promissorium producat obligationem justitiæ?

1. Nunquam antehac dubitaveram de veritate opinionis affirmantis, asserta in hoc cap. n. 33. si probè & genuinè intelligatur. Quod si enim promittas v. g. Berthæ sponsalia, & quòd eam ducere velis in sponsam, sub jurejurando te obstringas, utique teneris ad eam ducendam, non tantum ex virtute Religionis, ne DEUM in testem falsitatis adduxisse convincaris; sed etiam ex virtute justitiæ, quæ petit, ut, quæ promissa sunt, opere compleantur. Jam verò juramentum promissorium continet promissionem, mox declaratam: adeoque non tantum religionis, cui ultra vinculum justitiæ superaddit vinculum religionis.

2. Verum, ut modò exerior, non omnes capiunt verbum hoc. Dicunt enim, juramentum ex se non producere obligationem aliam, quam religionis: non enim intercedit inter hominem & hominem, sed inter hominem & DEUM; indeque hominem obstringit, ut suæ assertioni fidem & veritatem conciliet: & consequenter, si promissioni sponsalium adjiciatur, reddit hunc sentum: promitto, quòd te velim ducere in sponsam, simulque DEUM in testem voco, quòd fidem datam sim liberaturus.

3. Dico & ego, ex juramento secundum se non oriri obligationem aliam, quam religionis; verumtamen, si juramento jungatur promissio de aliquo dando vel faciendo, simul assero, quòd simile juramentum, quòd promissorium appellamus, simul cum obligatione justitiæ sit conjunctum. Et licet juramentum quòd tale intercedat inter DEUM & hominem; attamen, quòd promissorium est, habet quoque respectum ad hominem, in cujus gratiam quidpiam juratò promittitur. Nunquid enim in ipsa sponsalium ma-

teria omnium ferè sententia est, ea, ut dicitur jurata, mutuo sponi & sponsæ consensu licite posse dissolvi? Profectò nulla alia ex ratione, nisi quia juramentum promissorium, sponsalibus appositum, respicit favorem hominis, cui sponsus & sponsa, pro sua quisque parte, renuntiare potest, uti constat ex lib. 4. tr. 1. cap. 5. n. 2.

4. Reperitur: obligationem justitiæ non tam ex juramento promissorio, quam ex jurata promissione descendere, quatenus juramentum non constituitur per promissionem, seu suam formam, sed pro objecto habet rem promissam, cui ultra vinculum justitiæ superaddit vinculum religionis.

5. Ego maneo in antiquis terminis, repetòque, obligationem justitiæ descendere ex juramento promissorio, non quòd juramentum ex sua natura constituitur per promissionem, sed quòd in ratione juramenti promissorii necessariò exigat promissionem, quæ, licet ad formam juramenti ut sic non desideretur, desideratur tamen in ratione objecti, juxta quod in hoc cap. num. 9. juramentum distingimus, & si adhibeatur ad dicta vel asserta confirmanda, assertorium; sin promissis firmandis accedat, promissorium nuncupavimus. Et quid, si dicis gratià (ne altercatio fiat de nomine) admittam, obligationem justitiæ oriri ex re jurata, tanquam objecto juramenti promissorii? Utique nihil concedo aut verbis meis, aut effectui, quem intendo, contrarium: volo enim id solum indicare, quòd, si aliquid promittatur interpositò juramentò, duplex sit obligatio, religionis & justitiæ; quòdve obligatio justitiæ transeat ad hæredes juratò promittentis, non item obligatio religionis. Hoc, si etiam contradicentes velint, mihi consentiant, et si aliter loqui videantur.

QUÆ.

QUÆSTIO II.

An juramentum confirmet actum de Jure invalidum?

10. Media sententia, quam elegi in hoc cap. à num. 64. non est ad palatum singulorum. Concedunt equidem, quòd, si jures super contractu quasi de præfenti, quòd v. g. contrahas, alienes &c. contractus de Jure invalidus non convalescat: quia juramentum est purè assertorium, neque ad plus obligat, quam ad veritatem enuntiationis, ut, quod ore profertur, & inter contrahentes geritur, serià & sincerà mente agatur. At, si jures super contractu quasi de præterito, quòd illud deinceps servare & non revocare velis, putant, non aliam perinde obligationem, quam religionis, enacsi, quasi id solum curare teneris, ne nomen Domini voces in vanum, DEUMQUE facias testem falsitatis.

11. Ut verò, quæ d. l. deduxi, appareant magis verosimilia, quero, an non sit nova promissio, quando, contractu jam absolutò, spondes juratò, te contractum non revocaturum? Si nova non sit: cur ergo in contractibus adjiciuntur clausulæ salutares, quòd v. g. non liceat contractum rescindere, revocare, impugnare, aut aliquò Juris remediò uti? Nunquid, si mulier renuntiat SCTo Vellejano, & contestatur, quòd, eò non obstante, fidejussionem servare cupiat, novam facit promissionem, diversam à prima?

12. Ergo etiam, si mulier v. g. fundum dotalem alienet, & contestetur juratò, quòd fundum, perperam alienatum, revocare nolit, facit novam promissionem juxta cap. cum contingat 28. h. t. in vers. ne ulterius contraveniant, propriò sacramentò firmandò; & sicut in priori casu ex justitiâ tenetur fidejussioni stare, & à beneficio SCTi abstinere; sic etiam in casu posteriori tenetur ex justitiâ stare alienationi, nec potest fundum alienatum revocare.

13. Dices: non esse necessarium, ut vel illa contestatio de non revocando contractu dicatur promissio propriè talis, cum etiam juramentum comminatorium, quòd poena infuturum intentatur, non contineat veram promissionem; vel ut promissio quoque propriè talis inducat obligationem justitiæ, dum, si creditor sub juramento polliceatur usuras, vera est promissio, nec tamen obligationem justitiæ inducit cap. debitores 6. h. t.

14. Resp. esse necessarium, tum ut illa contestatio sit vera promissio, tum ut obligationem inducat justitiæ. Primum ostenditur ex ipsa promissionis natura, quæ duorum in idem placitum consensu perficitur: atqui contestatio de non revocando contractu est

promissio, quæ perficitur duorum in idem placitum consensu, mulieris v. g. alienantis, & illius, in quem res alienatur: adeoque participat naturam veræ promissionis; nec aliquid commune habet cum juramento comminatorio, in quo neutiquam intervenit duorum consensus in idem placitum, dum ille, cui Judex v. g. comminatur juratò poenam, nec consentit, nec etiam, si consentiat, acquirit aliquod jus rigorosum ad poenam sustinendam; estque potius promissio, facta DEO, quam homini, quæ instar voti obligationem justitiæ in gratiam hominum non producit. Alterum pariter declaratur, quòd, si promissio sit vera & valida, non possit non obligare ex justitiâ: operatur enim jus proprietatis, atque creditori, in cujus gratiam aliquid promittitur, tribuit jus activum, & debitori, qui promittit, imponit jus passivum seu obligationem justitiæ. Nihil ad rem faciente textu in cit. cap. debitores 6. h. t. quia illa promissio, quæ debitor creditori promittit usuras, est invalida & à Jure irritata; ideòque in eod. cap. statuitur, debitorem ad solutionem usurarum cogi non posse, solumque juramentum eatenus servandum esse, ut fiat solutio momentanea, nisi à Superiore Ecclesiastico prius relaxatum fuerit juxta cap. si verò 8. d. 1.

15. Jam verò promissio de non revocando contractu nulli est improbata, sed, cum non usum sui juris pro objecto habeat, nemoque teneatur jus sibi competens exercere, valida & solida censetur: ideòque legitima consequentiâ infertur, promissionem illam esse conjunctam cum obligatione justitiæ; sicque à primo ad ultimum ex juramento promissorio non quidem convalidari contractum invalidum in linea & ratione contractus, stringi tamen jurantem in linea & ratione juramenti promissorii ex justitiâ, ne juratam promissionem de non impugnando contractu infringat.

16. Si necdum cedas, & fortè imperceptibile tibi videatur, quomodò id, quòd pertinet ex sua natura duntaxat ad lineam religionis, possit effectum alterius lineæ, justitiæ nimirum, generare. Ex superioribus, si ex æquo ponderentur, non tam subtiliter quam efficaciter te convincere poteris. Siquidem juramentum ex se, seu in genere acceptum, seu ex natura sua generica manet firmum & fixum in linea religionis; consideratum verò in specie tanquam promissorium accedit ad fines lineæ justitiæ, & quem effectum aliàs generat promissio valida, ob promissionem sibi innexam progignit.

QUÆSTIO III.

An juramentum voluntarium, sive intra sive extra judicium præstitum, possit detecto perjuriò revocari?

23 **C**onceditur à nobis in hoc cap. num. 115. & seqq. revocatio seu rescissio, quando detegitur perjurium formale; secus, ubi detegitur materiale. Nec puto, quòd textus in l. admonendi 1. ff. de i. causa 1. Cod. de R. C. in quibus simpliciter asseritur, juramentum sub prætextu perjurii retractari non posse, non suffragantur explicationem de perjurio materiali: nam, licet perjurium materiale non sit propriè & in rigore tale, ut incidat in perjurii poenas; est tamen ita qualificatum, ut, si quoad damnum, quod intra & extra judicium is, contra quem præstatur, consideretur, causam dubitandi fortissimam Legum Conditoribus subministrare potuerit, an non, si ejus subsistentia probetur, rescindi, sicque lucrò, quod inde percipit jurans, privari mereatur? Ergo, dum in cit. l. decernitur, juramentum neque perjurii prætextu retractari posse, ratio admodum gravis efficit, ut de perjurio materiali possit intelligi. Nec etiam obstat credo textum in l. quòd si deferens 21. ff. de Dolo malo, ubi Labeo in jurantem, probatò perjurio, actionem de dolo dandam existimaverit, supponere debuit, perjurium formale fuisse probatum. Siquidem facillè transmittere pos-

sum, quòd Labeo perjurium formale supposuerit, utpote quod dolum formalem in se continet; eaque propter sententiam meam, quâ ob formale perjurium rescissionem juramenti indulgeo, confirmaverit. Quòd autem Pomponius, eumque secutus Paulus, contra Labeonem senserint, standum esse juramento, quasi res transacta sit; non movent, ut à Labeonis sententia recedam; quippe cum transactio, in qua Pomponius & Marcellus se fundant, ex communissima opinione rescindi possit, si dolum formalis accesserit; cur non igitur juramentum rescissioni subiaceat, & jurans ex dolo conveniatur, qui reverà per formale perjurium dolum formalem commisit, & ut dicit Justinianus in l. ult. Cod. de R. C. in fin. ex delicto impium sibi lucrum quaesivit. Cùmque ex hoc appareat, inter veteres Jctos altercationem intercessisse; atque ex d. l. ult. colligatur, quaestionem hanc, apud antiquos pro & contra ventilatam, ab eodem Imperatore ita fuisse decisam, ut pejeranti nullom ex suo delicto lucrum accedat, non immeritò pronuntiamus, Labeonis opinionem alteri, in quam Pomponius & Marcellus inclinabant, hodie prævalere.

QUÆSTIO IV.

An juramentum judiciale deferri possit, tametsi nihil probatum fuerit?

30 **N**ihil frequentius est in foro, quàm ut actor, aliâ probatione destitutus, illicò provocet ad juramentum, eòque suam causam ad exoptatum finem perducere studeat. Sed, quia cum juramentis, quibus Divinum Numen in testem advocatur, non oportet Judicem adeò facilem esse, & juxta Innocentium III. in cap. etsi Christus 26. h. t. ex frequenti & incanta juratione perjurium saepe contingit, sicut in Ecclesiastico legitur: vir multum jurans replebitur iniquitate, & non discedet à domo ejus plagis; capropter in hoc cap. à n. 138. tunc demum juramenti delationem censui licitam, quando actor aut probavit aliquid, licet minùs quàm semiplenè, aut probabiliter quòdam præsumptione munitur. Num. 32. verò præsumptio illa sufficiat, quòd, qui de-

fert juramentum, sit persona bonæ notæ & existimationis, ut credi non possit, ab eo quidpiam temerè & injustè ab altero postulari? In ambiguo apud me hæret. Vel enim alter, cui deferretur juramentum, est ejusdem aut minoris existimationis. Si illud; Judici non suppetit major ratio, cur unum aut alterum potiori favore dignum reputet. Si hoc; timendum, ne, qui facilis & pronus est ad litigandum & negandum, perinde sit velox & paratus ad jurandum. Multùm profectò ex mente gravium Authorum hæc in re Judicis arbitrio deferendum erit, qui juxta diversitatem circumstantiarum poterit eam sententiam amplecti, quam æquitati & libris, citius & securius finiendis, propinquo-rem judicaverit.

QUÆSTIO V.

An juramentum judiciale à parte, cui deferretur, recusari possit?

35 **R**egulariter hoc fieri non posse, liquet ex hoc cap. num. 149. Ex pluribus exceptionibus, quas exhibet P. Engel ad h. tit. num. 27. & seqq. duæ satis receptæ sunt. I.

est, quando causa est ita privilegiata, ut juramentum excludat; quemadmodum, si post emissum chirographum debitor intra biennium exceptionem non numeratæ pecuniæ non

non moverit, postea ne quidem ad juramentum deferendum admittitur l. in contractibus 14. §. 3. Cod. de N. N. P. II. si quis juramentum, jam semel delatum, revocaverit,

& id rursus deferre præsumperit: tunc enim, cum Jura similem variationem haud ferant, nulla est obligatio jurandi l. si quis 11. Cod. de R. C.

CAPUT VIII.
De Præsumptionibus.

SUMMARIUM.

1. & 2. Datur bifaria Juris præsumptio circa terminum vite humane. 3. & 4. Illustratur casu practico. 5. Contra negantem, se accepisse inuenas pecunias, & de acceptione convictum, stat Juris præsumptio. 6. Pro asserente, se accepisse pecunias debitas, militat eadem præsumptio. 7. & seqq. Huberi sententia refertur, quòd fictio Juris non sit de impossibilibus. 11. Vocatur in dubium.

QUÆSTIO I.

De tunc aliqua Juris præsumptio circa terminum vite humane?

1 **R**esp. dari aliquam Juris præsumptionem, termini maximi & minoris. Maximi termini præsumptio est centum annorum l. an usufructus 56. ff. de Usufructu. ibi: quia is (centum nempe annorum) finis vite longavi hominis est. Præsumptio minor est annorum sexaginta per l. computationi 68. in pr. ff. ad L. Falcid. ibi: quod usque ejus ad annum 60. decrit. 3. Usus hujus præsumptionis non adeò rarus est in successione hæreditaria. Pone, Cajum esse hæredem Sempronii seu testamentarium, seu ab intestato. Discedit ille, quando erat annorum viginti duorum, jamque triginta anni effluxerunt, ut, ubi commoretur, neciatur; sicque dubium sit, num adhuc vivat, num è vita excesserit. Proximi Caji hæredes cupiunt illius hæreditatem capere; qui etiam à Judice immitterentur in bona hæreditaria, præstita tamen, ut moris

est, cautione, eadem bona restituendi, si Cajus redierit vivus; at, cum pauperes sint, cautionem præstare nequeunt; & si bona apud tertium interea deponantur aut sequestrantur, non nisi cum maxima difficultate incertum Caji adventum expectant. Quid ergo? Huberus ad tit. ff. de Probat. & præsumpt. in num. 19. in casu simili à sua Curia judicatum refert, amplectendam esse præsumptionem Juris, quæ in d. l. computationi 68. ff. ad L. Falcid. vite humane terminum ponit 60. annos; adeoque sententiam hæc modò pronuntiatam, quòd hæredes Caji, qui computatò præsentis & absentis tempore jam erat 52. annorum, adhuc per octennium expectare debeant, eòque transactò, & consequenter annis 60. completis, absens censetur mortuus, & hæreditas spectet ad illius hæredes proximos, interim, tanquam pauperes, de fructibus alendos.

QUÆSTIO II.

Qualis sit Juris præsumptio in solutione indebiti?

5 **I**n l. cum de indebito 25. in princ. ff. de Probat. & præsumpt. qualitas & virtus præsumptionis duplici exemplò dilucidatur. Primum est. Repeto à te pecuniam, ut indebitè solutam. Tu negas, te accepisse pecuniam. Convictus es; at jam debitam tibi fuisse, contendis, præsumptio Juris stat contra te, atque onus probandi rem debitam in te rejicit: perennis absurdum est, ait Jctus in d. l. cum, qui ab initio negavit, se se pecuniam suscepisse, postquam fuerit convictus eam accepisse,

probationem non debiti ab adversario exigere. Alterum exemplum est à contrario. Falsus es, te pecuniam accepisse, sed eam tibi fuisse debitam, objicis, præsumptionem tibi favere, & onus probandi indebitam pecuniam incumbere actori, nemo dubitat, vox cit. Jcti est: qui enim solvit, nunquam ita resipiscit, ut facile suas pecunias jallet, & indebitas effundat, & maxime si ipse, qui indebitas eas esse dicit, diligens est & studiosus paterfamilias, cuius personam incredibile est in aliquo facile errasse.

QUÆSTIO III.

An fictio Juris sit de rebus impossibilibus?

7 **H**uberus ad cit. tit. ff. de Probat. & præsumpt. num. 22. censet, fictionem esse

de rebus falsis, at nunquam de rebus impossibilibus, quas Metaphysicis Jcti relinquunt.

3 Notabilem usum exempli institutionis hereditariae illustrat. Nam conditio, adjecta heredis institutioni, non facit testatorem interstatum respectu temporis intermedii, quod incertum fuit, utrum exitura esset conditio, vel secus: quia, dum actu existit, retrahitur ad tempus aditæ hereditatis, atque jam tum existisse fingitur *l. si pupillus 26. ff. de Condit. institut.* Contra dies heredis institutioni cum effectu non potest adjici *ff. hares 9. Instit. de Hered. instit.* quia tunc esset ante diem intestatus, & post diem testatus, quod Juris ratio abhorret *l. Jus nostrum 7. ff.*

de R. J. Cur autem dies non æquè retrotrahatur, quam conditio ad tempus aditæ hereditatis: id discriminis est, quod sit impossibile, ut tempus retrò currat; non verò impossibile, ut conditio, v. g. si navis advenierit, jam fuerit impleta, quando hereditas adiri debuisset. Quæ quidem subtiliter dicta, dubito, an non patiantur obstaculum in obvio exemplo, quod filius una persona esse cum patre fingitur: est enim non falsum duntaxat, sed etiam impossibile, ut paternitas & filiatio in una persona coalescant.

CAPUT IX.

De Fama, & Oculari inspectione.

SUMMARI A.

1. Fama, post litem contestatam suborta, est suspecta. 2. Datur ratio. 3. In causis criminalibus non potest renunciari inspectio-

ni oculari. 4. Bene verò in civilibus. 5. Excipitur inspectio tabularum testamenti.

QUÆSTIO I.

An fama, post litem contestatam primum suborta, probet aliquid?

1 Stryckius in suo tract. de Fide sensuum distinet. 3. cap. 4. num. 17. ejusmodi famam omnino suspectam habet, nisi nova causa, ex qua provenerit fama, post litem contestatam supervenerit. Rationem deducit ex dictis in d. disp. cap. 3. n. 26. & 27. ex paritate de testibus, quorum testimonium de auditu quoad ea, quæ post litem conte-

statam inaudierunt, est nullum arg. cap. ex quadam 47. de Testib. in verb. & ante litem motam testificata didicerunt: quia facillè contingere potest, ut, quæ post litem contestatam inaudiuntur, proferantur in fraudem, quatenus actor v. g. probationibus non destituatur; imò quia ipsa lis mota potuit famæ causam præbere.

QUÆSTIO II.

An partes Inspectioni oculari possint renunciare?

3 IN criminalibus causis, ubi v. g. inspiciendum corpus vulneratum aut occisum in ordine ad pœnam capitalem, renunciationem non valere, ex communi principio, quod privatorum pacta Juri publico derogare nequeant, deducit Stryck *cit. tract. differe. 1. cap. 1. num. 16.* sicut in num. 17. & seq. ex pari & noto principio in causis civilibus, ubi agitur de privato partium commodo, v. g. in causa finium regundorum, infert, quod valeat renunciatio, dum quilibet juri suo

proprio renunciare permittitur; nisi specialiter à Lege prohibeatur inspectionis ocularis renunciatio, sicut in *l. 6. ff. de Transact.* prohibitum videtur, ne fiat renunciatio de non inspiciendis tabulis testamentariis, ex quo Jctus ait: *de his controversis, quæ ex testamento proficiscuntur, neque transigi neque exquiri veritas aliter potest, quam inspectis cognitisque verbis testamenti.* Recapitulentur tamen dicta superius ad cap. 3. quæst. 2.

CAPUT X.

De Exceptionibus.

SUMMARI A.

1. & seqq. Dilucidatur, an & qualiter inter se differant exceptio, prescriptio, & præjudicium. 5. Indigitatur tempus opponenda exceptionis. 6. Contradicit Huberus. 7. Opponitur ipsi

1. 2. Cod. Sentent. resc. non posse. 8. Es concordia doctrina. 9. Constat ut nobiscum. 10. Judex potest statuere terminum opponendis exceptionibus. 11. Stylus Camera adducitur.

QUÆ.

QUÆSTIO I.

Utrum Exceptio, prescriptio, & præjudicium sint synonyma?

1 COnjunguntur hæc vocabula in *tit. 1. lib. 44. ff. de Exceptionibus, presumptionibus, & præjudiciis*; nec tamen unam eandemque rem in omni sensu denotant. Quamvis enim, exceptio & prescriptio nonnunquam pro synonymis accipiantur; attamen in *tit. 11. exceptio* videtur accipi de illa tantum specie, quæ ortum trahit ex solo tempore; extatque de ea in *tit. lib. peculiaris tit. 3. de Diversis temporalibus prescriptio. Præjudicium* quoque non differt quidem ab exceptione, genericè considerata, reducitur tamen ad illam speciem, cujus adminiculò actio, quod præpro-

perè fuerit instituta, præjudicium patitur. Sic enim, si quis servitutem suo prædio vindicare intendat, ortò dubiò de prædii dominio, exceptio præjudicialis ipsi opponitur, quòd prædii dominus non sit: & ideò prius dominium probare, quam servitutem vindicare debet *l. fundum 16. ff. d. 1. de Exception.* Idem est, si quis agat familiæ hereditariae, aut communi dividendo: prius enim de qualitate heredis, aut condominii constare debet, quam ad divisionem provocetur; alioquin exceptione præjudiciali actio submoveatur *l. fundi 18. ff. eod.*

QUÆSTIO II.

Quò tempore sint opponenda exceptiones?

5 PEr tot. sect. 2. in hoc cap. jam complanata est hæc controversia; nec quoad exceptiones dilatorias, quæ respiciunt Judicium aut ejus personas, difficultatem patitur: at quoad exceptiones dilatorias, quæ respiciunt merita causæ, uti & peremptorias, contrarius est Huberus ad *tit. 11. ff. n. 1. & 2.* contendens, hæc dilatorias & peremptorias statim ab initio litis contestandas, id est, allegandas esse, postea tamen in qualibet litis parte probari posse per *l. prescriptionem 8. & l. siquidem 9. Cod. d. t. l. emptor 9. Cod. de Prescrip. longi temp.* Sed certè quoad peremptorias, quòd non statim initio litis allegari debeant, sed in omni parte Judicii possint opponi, textus manifestus extat in *l. perem-*

ptorias 2. Cod. Sentent. rescindi non posse, ubi Imperatores, peremptorias, inquirunt, exceptiones omittas in initio, antequam sententia feratur, opponi posse, perpetuum edictum manifestè declarat. Et, quia ipsemet Huberus dilatorias, respicientes merita causæ, quoad tempus oppositionis æquiparat peremptoriis; licebit nobis eadem facilitate tempus movendi etiam post litem contestatam usque ad sententiam indulgere. In eo tamen cum *tit. Huber. n. 4.* non inviti conveniemus, quòd etiam generalis contestatio ab exordio litis sufficiat, si nempe reus, ad libellum actoris respondendò, eum non aliter se admittere declaret, quam salvis exceptionibus & defensionibus: quippe cum hòc modò sufficienter liti inclusæ videantur.

QUÆSTIO III.

An Judex opponendis exceptionibus certum terminum statuere valeat?

10 DE dilatoriis certum est, quòd possit ex cap. pastoralis 4. h. t. De peremptoriis dubitari solet; sed in his à Judice terminum causà cognitâ statui posse, tenet Clariss. P. Schmalzgrueber ad *tit. 11. num. 27.* In Camera verò Imperiali omnes exceptiones, dilatorias & peremptorias, simul & in eodem

termino opponendas esse, constitutum habetur in *Ordinat. Camer. p. 3. tit. 24. § 2. & tit. 27. § 2. R. J. de Anno 1654. §. es solen 37.* ibi: auch was er (Beklagter) darbey dilatorie oder peremptorie einzuwenden haben möchte / alles auf einmal bey Straff der Präclusion einbringen. Lauterb. ad *tit. 11. ff. §. 42.*

DE BIBLICO CAPUT XI.

De Conclusionem in causa.

HOC Caput non eget aliquò Supplementò, utpote pro sui exigentia factis discussum.

CAPUT XII.

De Sententia, Re judicata, & Executione.

SUMMARI A.

1. Sententiam in praxi involutio actorum praecedit. 2. An sententia possit esse contra Jus constitutionis? 3. & seqq. Distinguitur inter thesin & hypothesein. 6. & seqq. Judex potest sententiam suam declarare. 8. Lata ad con-

silium Prudentium ab iisdem declaranda est. 9. & seqq. An detur actio judicati post rem judicatam, & an utilis sit? Multa in contrarium accumulatur. 13. & seqq. Ostenditur, in quibus casibus cum utilitate procedat.

QUESTIO I.

An post conclusionem in causa statim possit ferri sententia?

1. Resp. de Jure communi statim posse ferri sententiam; ex praxi tamen in plerisque Dicasteriis receptum esse, ut Judex vel ejus Commissarius in praesentia utriusque partis aut procuratorum innotulet acta, id est, perlustrat singula, quae inter moras Judicarii processus hinc inde acta & agitata sunt, eaque suo ordine disponat, certis numeris con-

signet & obsignet, ac uni ex Consiliariis vel Assessoribus pro concipienda relatione committat, aut ad aliquam Universitatem seu Collegium Juridicum hunc ipsum in finem transmittat. Quae autem methodo relatio formanda sit, tradit Clariss. D. Herz de Magistratu lib. 2. cap. 4. tit. 1. num. 8. & 9.

QUESTIO II.

Quomodo sententia non debeat esse contra Jus constitutionis?

2. Expositum quidem est in hoc cap. num. 50. & seqq. Ne verò quis existimet, sententiam, contra jus partis latam, per necessariam consequentiam in Jus constitutionis impingere, ex quo Judex, qui v. g. minori, restitutionem ex capite aetatis postulanti, eam denegat, utique contra Jus constitutionis, minori restitutionem concedentis, pronuntiat; hinc amplioris illustrationis gratia advertendum est, Jus constitutionis posse considerari vel in thesi seu in genere, quatenus generatim v. g. praecipit, minorem habere beneficium restitutionis in integrum; vel in

hypothesei seu in casu individuali, quatenus hic & nunc ad causam particularem inter Sempronium v. g. & Mævium decidendum applicatur. In prima consideratione verificatur, quòd sententia sit contra Jus constitutionis, si nempe Judex indefinitè decideret, minorem non gaudere beneficio restitutionis. In secunda consideratione id neutiquam procedit; neque sententia est nulla, sed appellationi obnoxia, si Judex in individuo Sempronium minorem, concurrente quoque laesione, non esse restituendum definiat. Clariss. D. Herz cit. l. n. 17.

QUESTIO III.

An Judex suam sententiam possit declarare?

6. A Mutatione vel emendatione sententiae definitivae, quae Judici juxta num. 83. in hoc cap. est prohibita, forsitan quis arguere posset, declarationem quoque interdictam videri, quasi declaratio & emendatio in re coincident. Sed malè. Sicut enim, qui declarat Legem, eam non immutat aut emendat, sed, quae Legis sit intentio & virtus, explicat; ita etiam, qui sententiam, à se latam, declarat, nihil in ea mutat aut emen-

dat, verum, quis illius sensus & intellectus sit, exponit: ideoque ab eodem Judice, à quo lata erat, sententia declarari potest; veluti Lex ab eo, qui Legem tulit, declarationem & interpretationem recipit ex l. ult. Cod. de LL. Clariss. D. Joannes Udalricus Rudolphi p. m. in Tribunali Jurid. q. 77. ubi tamen cum Davide Mevio p. 1. dec. 110. notat, quòd, si sententia ex praxio Prudentium consilio fuerit lata, ab illis declaratio petenda sit.

QUESTIO IV.

Detúrne actio judicati post rem judicatam, & an utilis sit?

9. Dari hanc actionem, eamque utilem esse, convincitur ex dictis in praxi. cap. n. 126. & seqq. Contra quae Huberus ad tit. ff. de Re

judicata num. 50. ita insurgit. Res aliena videtur à disciplina Juris Romani, ut, quando res est judicata, & victor ejus effectum con-

Detúrne actio judicati post rem judicatam, & an utilis sit? 143

consequi desiderat, opus sit novà in jus vocatione, actionis editione, causae cognitione, denique sententià. Quin, si Praetor in re judicata noluit obligationes ex obligationibus fieri l. sed se 4. §. 3. ff. d. s. quòdò minùs lites ex litibus feri voluerit? Quid autem ex hac nova sententia, nunquid rursus actio judicati dabitur? Sic opus est, si ex sententia datur actio nova novumque judicium. Ego in Legibus post sententiam reperio in continenti executionem fieri, tam in l. à Divo Pio 15. ff. quàm in tot. tit. ff. de Re judic. perinde in hodiernis sit judiciis, nec aliter res facultatem usùs habere videtur. Quid igitur sibi vult actio rei judicatae, toties ingeminata? Vel imploratio Judicis officii ad executionem faciendam sic appellatur, vel actio propriè instituitur?

10. Verum, ubi sententia non aded liquida & certa est, sed suò modò illiquida & incerta, ac v. g. reus ad restitutionem fructuum perceptorum, praestandas usuras, aut interesse condemnatus est; item quando reus negat, sententiam contra se latam, vel ad se pertinere; item quando dubitatur, an judicatum, aut sententia in rem judicatam transierit; item, quando res, super qua facienda executio, sub alio Judice sita est; vel propter frustrationem & tergiversationem victi non amplius extat, sed ad estimationem agi debet: planè in ejusmodi casibus necessitas novae actionis novique judicii per se manifesta evadit; prout cit. Huberus reipsa (ponte agnovit d. n. 50. Videantur textus in l. si se 4. in pr. ff. de Jurej. l. si longis 7. Cod. de Execut. rei judic.

11. Non sunt, fateor, haec rationes triviales; saltemque id evincunt, non ex omni sententia dari actionem novam, novumque judi-

CAPUT XIII.

De Appellationibus.

SUMMARI A.

1. Profertur decretum Concil. Trid. circa appellationem in causa Visitationis. 2. Quorundam exinde illata doctrina. 3. & seqq. Aliorum opinio de appellatione, in causa Visitationis non sublatà. 7. & seqq. Examinantur appellationes Regularium. 12. In causa denegata justitia, ante litam contestatam, datur simplex querela. 13. Post litam contestatam datur vera appellatio. 14. Etsi Judex ad quem non debeat causae statim recipere. 15. & seqq. Com-

pensatio potest opponi in secunda instantia, licet non fuerit opposita in prima. 17. & seqq. Edocetur, quo cum effectu possit appellari in causa conventiois & reconventiois simultaneae mota. 20. & seqq. Describitur juramentum perhorrescentia & ejus usus quoad recusationem Judicis. 24. & seqq. Item ob potentiam adversarii. 26. & seqq. Qua ratione possit appellari ad Archiepiscopum à Capitulo, cuius ille est membrum?

QUESTIO I.

An possit appellari in causa Visitationis?

1. Conellium Trident. sess. 24. de Reformat. cap. 10. Episcopis, ut aptius, quem regunt, populum possint in officio atque obedientia continere, in omnibus iis, quae ad visitationem ac morum correctionem subditorum suorum spectant, jus & potestatem tribuit, etiam tanquam Apostolica Sedis delegatis, ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi, juxta Canonum sanctiones, quae illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione ac sua utilitate necessaria videbuntur; addit clausulà, quòd in his, ubi de visitatione aut morum correctione agitur, nec exemptio, aut ulla inhibito, appellatio, seu querela, etiam ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quae ab his mandata, decreta, aut judicata fuerint, quoquò modò impediatur, aut suspendatur.

2. Ex quo apud multos opinio (ut loquitur Card. de Luca in Annotat. ad S. C. T. disc. 5. n. 5.) circumfertur, quòd multa liceant in visitatione absque Metropolitanis, vel alterius Superioris timore; quòdve provisiones, in visitatione factae, non subiaceant illi suspensioni, quam appellatio de Jure inducit in casibus, in quibus effectus iste suspensivus non sit solutus. Verum (verba recito ejusdem Cardinalis) erronea opinatio est, ita generaliter ac indefinitè hoc pretendere: quoniam id percutit solum ea, quae concernunt correctionem morum, aliasque provisiones, quas in forma extrajudiciali potius more prudentis patrisfamilias promptè dare oporteat, vel congruat, non autem in iis, in quibus more Judicis, atque in figura seu forma judicii procedi debeat; cum tunc dispositio Canonum, seu Juris Communis, in correctà remaneat; nihilque refert ad effectum appellationis, ac ordinis judicarii bene servandi, an de tempore visitationis vel extra id fiat. Docet etiam Fagnanus ad cap. si mandasti de officio Legati n. 47.

Sacram Congregationem ejusdem Concilii Interpretem censuisse, quod, non obstante dispositione cit. Concilii, vi cuius Episcopus tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus ad visitationem & morum correctionem procedere valet, appellatio propterea devolutiva etiam ad Metropolitanum non impediatur. Neque contrarius est Pignatellus: dum enim rom. 1. consult. 382. ex declaratione di- & Concilii die 4. Febr. 1651. tradit, à de-

cretis, in visitatione factis, non dari appellationem quoad effectum suspensivum, tacite innuit, dari saltem quoad effectum devolutivum. Consentit quoque Barbosa ad d. Concil. sess. 24. de Reformat. cap. 10. n. 2. & in num. 3. Episcopò, ait, formatò processu, & servatis servandis procedente, non habere locum hujus decreti dispositionem, & sic appellationem quoad utrumque effectum admitti.

QUÆSTIO II.

An & qualiter Regulares subditi appellare possint?

7 Quod attinet appellationem Regularium subditorum à correctione Superioris, ea ubertim enucleata reperitur in hoc cap. à num. 90. Generatim verò de Regularium appellationibus discurrendò, regulam statuit Eminentiss. Vincentius Petra in Commentar. ad constitut. Apostol. rom. 3. pag. 524. n. 12. & 13. illas esse quoad utrumque effectum concessas, quotiescunque Superiores Regulares per injuriam contra suos subditos procedunt, gravamen manifestum inferendò, aut modum in correctione excedendò tam quoad qualitatem quam quantitatem poenæ; debereque Superiores huic appellationi sub poena deferre per textum in cap. de Priore 31. h. tit. ubi Prior Regularis, qui noluit deferre appellationi, per subditum ad S. Sedem interposita, mittitur cum literis Ordinarii ad Curiam puniendus, ut explicat ibid. Glossa verb. appellatio &c. Neque hanc regulam subverti ex Ordinationibus aut Constitutionibus cujusque Religionis, probat cit. Petra pag. 525. num. 14. ex eo: quia non possunt

recenseri aliæ appellationes prohibita, quam injuncta ad mentem Innocentii III. in cap. 12. de Offic. Jud. Ord. ubi statuit, quod, licet in corrigendis excessibus juxta canonicas sanctiones appellationis diffugium sit interclusum; tamen intentionis nec fuerit, nec esse debuerit appellationem omnino excludere. Confirmat in num. 15. ex alio & recepto principio, quod clausula, remota appellatione, constitutionibus aut rescriptis absque causæ cognitione inserta, non excludat nisi frivolas appellationes, sive quando gravamen esset dubium, aut tantum probabile, non verò quando evidenter constat de gravamine seu excessu. Gonzalez ad reg. 8. Cancell. gloss. 9. in Annot. n. 241. & 244. Seraphin de Privileg. Juram. privileg. 64. num. 46. Barbosa de Claus. 9. num. 15. Rota p. 3. in res. decis. 117. num. 1. & seq. & p. 9. to. 2. decis. 366. n. 38. & seq. Ex qua doctrina declarationem vel limitationem recipiunt, quæ in cit. hoc cap. à n. 112. asserta fuerunt de memorata clausula: appellatione remota.

QUÆSTIO III.

Utrum ex causa denegate justitiæ concedatur appellatio?

12 Gail 1. observ. 28. num. 3. & Mynsinger cent. 5. observ. 82. quos citat, & non ægrè sequitur D. Rudolphi p. m. in Tribun. Jurid. q. 83. distinguunt, an justitiæ sit denegata ante Judicium ceptum, an postea. Primò casu recursus ad Superiorem Judicem conceditur per modum simplicis querelæ, dum, ubi nullum est Judicium, nulla quoque interponitur appellatio. Secundò ca-

su, cum Judicium præcesserit, & denegata justitiæ, in effectu gravamen judiciale intercesserit, vera appellatio locum invenit. Quamquam in utroque casu Judex ad quem non statim benevolas aures præbere debeat, nisi doceatur, ad minus semel justitiæ instanter & instantius fuisse imploratam. Vid. Gail d. observ. num. 5.

QUÆSTIO IV.

Utrum exceptio compensationis, non opposita in prima instantia, possit opponi in secunda?

15 In lib. 3. tract. 3. cap. 8. num. 149 expressè tenemus, compensationem in omni Judicii parte, quin & post Judicium ac rem judicatam, opponi posse: quid igitur impediet, quò minus in appellatione opponatur, licet in priori instantia fuerit omissa? Fit nimirum compensatio ipsò jure, etsi non peti-

ta, modò ex actis de facto reciproci debiti constet, sed ut petitio compensationis non sit factum novum, quando, qui compensat, nihil compensare, sed ab initio minus ab eo peti dicitur in l. posteaquam 21. ff. de Compensat. Huberus ad tit. ff. Nihil innovari appellatione interposita num. 6.

QUÆ-

An, instituta simul conventionis & reconventionis causa, appellari possit aut debeat, quando sententia tantum lata est in una?

17 Tametsi utraque causa, conventionis & reconventionis, simultaneò processu cognoscenda & terminanda sit; contingit nihilominus, ut, si de una liqueat, & non de altera, prius de illa pronuntietur juxta superius dicta in tract. 2. cap. 3. num. 71. & seq. Unde quaesitum est, an v. g. condemnatus in causa conventionis possit aut debeat appellare, ut executionem effugiam? Respondet autem J. C. T. Macer in l. illud 1. §. ult. ff. Quæ sent. sine appellat. non esse mihi necesse pro hęc causa appellare, quando secundum sacras constitutiones judicatum à me petere non possis, priusquam de mea quoque petitione judicetur; sed magis esse, ut appellatio interponatur: id est, ut interpretatur Huberus ad cit. tit. n. 3. rectè quidem appellari in ordine ad effectum devolutivum, non tamen appellationem esse necessariam, quoad effectum suspensivum, utpote qui aliunde manet in suspensio, usquedum causa reconventionis ab eodem Judice fuerit decisa.

sa appellare, quando secundum sacras constitutiones judicatum à me petere non possis, priusquam de mea quoque petitione judicetur; sed magis esse, ut appellatio interponatur: id est, ut interpretatur Huberus ad cit. tit. n. 3. rectè quidem appellari in ordine ad effectum devolutivum, non tamen appellationem esse necessariam, quoad effectum suspensivum, utpote qui aliunde manet in suspensio, usquedum causa reconventionis ab eodem Judice fuerit decisa.

QUÆSTIO VI.

Quomodo juramentum perhorrescentiæ in causa recusati Judicis locum habeat?

20 DE recusatione Judicis actum in hoc cap. à num. 197. De juramento perhorrescentiæ nihil equidem dictum, sed modò id saltem dicendum est, quòd locum inveniat, quando quis Judicem suspectum habet, & juratò affirmat, se valde timere, ne non ab eo æquam & incorruptam impetret justitiæ administrationem. Seraphinus de Seraphin. de Privileg. juram. privileg. 7. à n. 1. Lauterbach disp. de Juram. perhorresc. ib. 6. Quo in casu juxta hunc Authorem ib. 12. & seq. auditur Judex immediatè Superior, & si is cognovit, causam suspicionis esse semiplenè probatam, aut saltem conjecturas & presumptiones parti interpellanti suffragari, idem juramentum desert, eoque præstitò, ipsemet Judicium suscipit. Idem ibid. ib. 31. & seq. Verùm, utut hoc in foro civili, & maxime in Supremo Camera Imperialis tribunali receptum sit; vereor tamen, ne aliud obtineat de Jure Canonico, ex cujus dispositione causa suspensionis per arbitros est discutienda cap. suspensionis 39. de Off. Jud. deleg. cap. cum speciali 61. in pr. h. t. In praxi tamen, ut docet Emi-

nentiss. Petra rom. 1. pag. 187. n. 105 cessat electio arbitratorum, quando potest fieri recursus ad signaturam justitiæ pro avocatione causæ; & quando causa recusationis est notoria, statim fit causæ principalis avocatio ab Ordinario, & committitur alicui viciniore, ut ex declaratione S. Congrat. dixit Gratian. discept. 837. n. ult. Card. de Luca de Jurisdic. disc. 47. n. 13. & disc. 80. n. 2. & 7. Idem est, si pars litigans dicat, se perhorrescere potentiam & favorem adversarii: si enim de hoc Judici fidem faciat, saltem per proprium perhorrescentiæ juramentum, ipse nullatenus in causa procedere poterit, sed partes à sua Jurisdictione dimittet cap. Statutum 11. §. cum verò de Rescript. in 6. & ibi Passerio. num. 116. & seq. Seraphin d. l. num. 28. Quamquam in Concilio Lateranensi sub Leone X. habitò requiratur, ut, qui sui adversarii potentiam meritò perhorrescit, aliter quam per proprium juramentum saltem semiplenè causam probet. Chokier de Jurisdic. Ordin. in exempt. tom. 2. p. 1, §. 13. num. 11. & seq.

QUÆSTIO VII.

An Archi-Episcopus in causa appellationis possit recusari tanquam suspectus, quando sententia ab Episcopo Suffraganeo lata est contra Capitulum, cujus ille Archi-Episcopus est membrum?

26 Proposita hac quaestione in Sacra Congregatione Concilii die 29. Novemb. 1698. illa non respondit generaliter, sed in casibus particularibus dandam fore provisionem, dixit, teste cit. Petra pag. 194. n. 167. quia, ut ipse solidè differit, videndum est, utrum agatur de interesse considerabili singulorum Canonico-

rum ut singulorum, vel de interesse Capituli quò talis seu Canonico-ut universorum: in priori namque hypothesi rectè posset recusari Archi-Episcopus; non verò verò in posteriori arg. cap. à collocatione 11. h. t. in 6. ubi Passerio.

SUPPLEMENTUM
AD
LIBRUM III.
TRACTATUM I.
DE
**PERSONIS, REBUS, ET
JURIBUS ECCLESIASTICIS.**

PARS I.
DE PERSONIS ECCLESIASTICIS.
CAPUT I.
De Personis Ecclesiasticis in genere.

SUMMARIÆ.

1. De Eremitis remissivè. 2. & 3. Non gaudent privilegio Canonis, etiamsi in alicujus Ecclesia servitio sint. 4. Nisi vivant in communi. 5. Uti nec immunes sunt ab oneribus realibus & mixtis. 6. Qualiter Clerici certa Ecclesia sint adscribendi, explanatur. 7. In dubio presumuntur adscripti Ecclesie Cathedrali. 8. Clerici, in Minoribus constituti, non fruuntur

privilegio canonicis, si habitum non portant. 9. Quamquam S. Congregatio videatur esse contraria. 10. Saltem ubi nulla processerit declaratio. 11. & 12. Refertur constitutio Benedicti XIII. circa Clericos in Majoribus, decentem habitum non portantes. 13. & seqq. Ostenditur, quod Laicis haud licitum sit, portare vestimenta Clericalia.

QUÆSTIO I.

Quâ ratione Eremitæ accenseantur personis Ecclesiasticis?

1. **E**xplanavi hanc questionem in *pref. cap. num. 110. & seq.* & ut video, non ab simili modò eandem discussit Eminentiss. Petra in *Comment. ad Constit. Apost. to. 1. pag. 297. à n. 1.* Nihilominus, quamvis in *pag. 299. n. 14.* Eremitis, qui habitum Eremiticum auctoritate Episcopi suscipiunt, & alicujus Ecclesie servitio ab eodem addicti sunt, privilegium fori tribuat, privilegium tamen canonicis, si Clerici aliunde non fuerint, haud indulget; secutus Fagnanum in *cap. nullus de Foro compet. n. 62. & Pignatellum tom. 8. consuet. I. n. 15.* quia scilicet hoc privilegium propriè non habet locum, nisi contra percutientem Clericum, vel Monachum, ut habetur in *cap. si quis suadente 29. XVII. q. 4. & in cap. non dubium 5. de Sentent. excommunic. & eum, qui religiosè vivit in societate, seu Collegio, etiam non sit verè regularis, hoc*

est, sub regula approbata à Sede Apostolica, prout exprimitur de conversis in *cit. cap. non dubium, & in cap. parochianos 9. de de Sent. excommunicat. & de Novitiis in cap. religioso 21. §. quamvis eod. tit. in 6.* Et licet ex mente Sacre Congregationis nomine Monachorum veniant Eremitæ; tamen intelligi id debet de Eremitis, in communi viventibus: quia tunc ratione distinctionis in Collegio Ecclesiastico assumunt qualitatem religiosam, ob cujus reverentiam datum fuit privilegium canonicis.

Ex eadem ratione *cit. Petra pag. 301. num. 37. & seqq.* deducit, hujus generis Eremitas non gaudere exemptione ab oneribus realibus & mixtis, sed tantum à personalibus, ne distrahantur à servitio Ecclesie, cui sunt addicti.

QUÆ.

QUÆSTIO II.

Qualiter Clerici certæ Ecclesie sint adscribendi?

6. **E**xstat super hoc ordinatio Concilii Trid. *sess. 23. de Reformat. cap. 6. & 16.* nec non major explicatio in Concil. Rom. *noviss. tit. 2. cap. 2.* jam supra in *to. 1. tract. 4. cap. 3. num. 4.* allegata hisce verbis: Clericali tonsurâ nullus initiatur, nisi eodem tempore Ecclesia illi adscribatur, pro cuius servitio debet ordinari. Si qui verò sint, etiam Minoribus, aut Sacris Ordinibus insigniti, qui nulli certæ Ecclesie fuerint adscripti, Episcopi adscriptionem hujusmodi, etiam à suis Prædecessoribus omissam, suppleant, & pro

arbitrio servitium, toties quoties fuerit præstandum, designent: quam adscriptionem quoad eos, qui jam promoti extra diocesim vel studiorum causâ, vel aliâ, ab Episcopis probata commemorantur, ad tempus, ipsimet Episcopis bene visum, differri posse, indulgemus &c. In dubio, ubi non constat, cujusnam Ecclesie servitio aliquis fuerit adscriptus, ex sententia Eminentiss. Petre *cit. tom. 1. pag. 329.* præsumitur adscriptus Ecclesie Cathedrali loci, in quo fuit ordinatus ab ejus Ordinario.

QUÆSTIO III.

Quâ penâ afficiantur Clerici, habitum & tonsuram non portantes?

8. **J**am dixi in *hoc cap. num. 163.* de Clericis, in Minoribus constitutis, quod, si habitum & tonsuram non portaverint, fori privilegio non gaudeant; & in *num. 164.* idem dixi de aliis privilegiis: quamquam, si spectentur declarationes Sac. Congregationis Concilii, quas adducit contra sensum & sententiam, aliquot Rotæ decisionum Eminentiss. Petre *tom. 4. pag. 458. num. 45. & pag. seq. num. 46. & 47.* cæteris privilegiis adhuc fruuntur; 10. saltem, ubi prævia monitio & sententia declaratoria Episcopi non præcessit: stante enim hæc declaratoria, videntur juxta conclusam hujus Authoris *tom. 2. pag. 376. n. 50.* Clerici hujusmodi instar Laicorum esse considerandi.

ne servatò, sententiam declaratoriam privationis obtentorum beneficiorum ferre, & pronuntiare, ita tamen, ut eadem beneficia Romani Pontificis collationi, provisioni, ac omnimodæ dispositioni reserventur, & reservata censeantur; quin etiam expressè sancitur, ejusmodi beneficiatos ex viro factò incestus in habitu laicali, quamvis nulla processerit Ordinariorum sententia declaratoria privationis beneficiorum, qua obtinent, imò etiamsi nulla citatio, monitio, vel alius judicialis actus in eos fuerit institutus, ipso jure amissionis & privationis fructuum prædictorum penam incurrere, ita ut illos nullò modò percipere, nec percipios retinere, vel facere suos possint, sed ipsos absque ulla prorsus diminutione ad commodum fabricæ Ecclesiarum, in quibus erecta sunt beneficia, illico sub pena lethalis culpa restituere teneantur; à qua quidem restitutionis obligatione à nemine, præterquam à Romano Pontifice (sublatâ cæteris omnibus, etiam Penitentiarie Apostolicæ officio, & majori Penitentiarie condonandi facultate) absolvi, & liberari possunt. Reperitur hæc constitutio in *Append. Conc. Rom.*

11. De Clericis autem beneficiatis, qualescunque fuerint, à Sanctiss. D. N. Benedicto XIII. in sua constit. quæ incipit: *Catholica Ecclesia*, data sexto nonas Maji Anno 1725. decretum est, Ordinarios locorum, ubi beneficia sita sunt, contra ipsos, vestes laicales deferentes, non modò procedere posse, sed etiam debere per citationes, Jurisque ordi-

QUÆSTIO IV.

Licitumne sit Laicis, vestes Clericales portare?

13. **L**icitum non esse, eruitur ex *cap. un. de Bigamis in 6.* ubi Clerici bigami omni privilegio clericali nudantur, & sub anathemate prohibentur deferre tonsuram vel habitum clericalem. Cardin. de Luca de *Jurisdict. disc. 93. num. 12.* Quæ in re, cum in Urbe Romana à multis annis ingens obrepisset abusus, ut multi Laici, & uxorati, præsertim qui in Curia versantur, promiscuè vestimentis clericalibus uterentur, varii Pontifices eundem abusum abolere conati sunt; donec modernus S. Pontifex Be-

nedictus XIII. in Concilio Romano *tit. 16. cap. 4.* statuerit. Laicis curialibus, inquit, cum sape sit eis in Palatio nostro Apostolico versandum, sapissimeque etiam cum Cardinalibus & Prælatibus agendum, togam clericalem nigram, communem facimus: at collaria, Clericorum propria, sive rotunda sint forma, sive quadrata, penitus prohibemus eisdem, & prohibita jam sibi esse sciant; tenore servato nostri Edicti die 22. Jan. 1725. Vid. Eminentiss. Petre *to. 5. pag. 512. sub num. 15.*

T 2

CA.

CAPUT II.

De Personis Ecclesiasticis seu Clericis Sæcularibus.

SUMMARIA.

1. Clerici non possunt esse tutores testamentarii & dativi aliorum hominum, quam personarum miserabilium. 2. Possunt tamen esse tutores legitimi. 3. & 4. In quo foro ratione tutela sint conveniendi? 5. & 6. Addu-

citur decretum Visitationis Apostolicæ circa negotiationes Clericorum & Regularium. 7. & seqq. Declaratur, de quibus negotiationibus sit intelligendum. 10. & seq. Clericis pauperibus non est prohibita agricultura.

QUÆSTIO I.

An Clerici possint suscipere tutelam vel curatelam?

1. FUGIENS hanc questionem examinat Pignatell. tom. 5. consult. 10. & tandem in n. 10. ponit regulam, quod Clerici non possint agere tutorem & respectivè curatorem ex testamento vel datione Judicis, nisi pupillorum pauperum aut personarum miserabilium, ad quorum Curam non à Sæculari sed Ecclesiastica solùm potestate cogi possunt per textum in cap. ult. Dist. 84. cap. licet. 1. Dist. 87. cap. pervenit. 1. Dist. 86. possint autem agere tutores legitimos, si velint, dum persæpe ab his, qui sanguinis nexu conjuncti, & simul servitio Ecclesiastico dedicati sunt, tutela aut curatela fidelius administranda speratur d. cap. ult. Dist. 86.

2. An verò in cala, quò actio contra tuto-

res aut curatores instituitur, in foro Sæculari respondere teneantur? Dubium non leve est, non quidem, si tutoriò aut curatoriò nomine conveniantur, ubi magis personam alienam quàm propriam sustinent; verùm si propter culpam aut negligentiam in sua administratione commissam nomine proprio conveniantur? Pro utraque enim parte Pignatell. d. consult. 10. num. 14. & 15. Authores enumerat; & tandem in num. 16. putat, non esse recedendum à sententia, receptà etiam à Sacra Congregatione, ita tamen, ut non possint in persona puniri, sed in bonis, saltem ubi Sæculari potestati subiecti sunt arg. cap. Sacerdotibus 2. Ne Clerici vel Monachi &c.

QUÆSTIO II.

Quales negotiationes & artes Clericis sint vetitæ?

1. PIGNATELL. d. tom. 5. consult. 84. num. 15. & seqq. ex decreto Visitationis Apostolicæ die 29. Augusti 1637. vi cuius Regularibus quibuscunque in Urbe & intra illius districtum prohibetur, ne imposterum, sive Religionis nomine sive particulari audeant & præsumant per se vel per alios exercere in suis Conventibus aut alibi in quocunque loco ullam venalem artem, sive aromatoriam, sive pistoriam, lavificium, textrinam, aut aliam quamlibet, præterquam pro suis, Religiosorum aut alumnorum usibus, nec ullò modò Sæcularibus aut aliis Religiosis & Ecclesiasticis pharmaca, panem, carnes, aut alia quælibet opificia quomodocunque elaborata & ornata vendere etiam prætextu amicitia & familiaritatis &c. ex hoc, inquam, decreto, infert, ob eandem rationem disciplina & honestatis Ecclesiasticæ ubique locorum conservandæ, id etiam extra Urbem quoad Clericos Sæculares & Regulares esse servandum. Id ipsum tradunt Monacelli in formul. leg. pract. p. 2. for. 4. tit. 14. num. 17. & Mathæucci in Offic. Eccles. cap. 33. num. 31. allegatò noviori decretò de Anno 1693. 28. Febr. Verùm id decretum unicè procedere, quando solius lucris gratià ejusmodi

artes exercentur, aut artefacta venduntur, non verò si primariò & per se non exercentur nisi ad usum proprium & domesticum, & quod superest, vendatur extraneis eò fine, ut v. g. nova pharmaca aut materialia pro instruenda denuò officina compareantur, satis apparet ex alio decreto, quod affert Pignatell. d. l. num. 23. in f. ubi Sacra Congregatio Episcoporum & Regularium die 26. Maji 1602. & 11. Octobr. 1647. declaravit, permitti posse Regularibus & Monialibus, præsertim pauperibus, ut vendant medicinalia suæ aromatoria, ea renovandi gratià, maximè pretiis moderatis. Unde generalitèr apud plurimos receptum est, posse à quibuscunque personis Ecclesiasticis exerceri artes, v. g. pistoriam, braxatoriam, aut cauponariam, & ex frumento, hordeo, tritico, aut uviv, ex suis prædiis collectis, pinis panes, coqui cerevisiam, parari vinum, atque aliis justò pretiò vendi, dummodò id fiat per alios. Pignatell. d. l. num. 32. Mathæucc. d. l. cap. 33. num. 9. 10. 15. & seqq. Clariff. P. Schmalzgrueber ad tit. Ne Clerici vel Monachi num. 17.

Planè, quòd Clerici pauperes ex artificio & agricultura victum sibi querere valeant, du-

dubitare non licet, si exempla Apostolorum, SS. Patrum, & Virorum Ecclesiasticorum, pietate ac virtute excellentium, considerentur; estque textus in cap. Clericus 2. & 3. Dist. 91. Pignatell. tom. 7. consult. 72. num. 2.

& seqq. Quòdve Clerici in fundis propriis agriculturam per suos famulos exercere possint, rursus certum existimat cit. Pignat. n. 6. arg. cap. presbyter 1. §. deinde vers. exeat ad rurale de Celebrat. Missar.

CAPUT III.

De Religiosis, seu Clericis Regularibus.

SUMMARIA.

1. Agitur de Virginibus Anglicis. 2. Earum regula fuit à Clemente XI. approbata. 3. Non verò ipsarum institutum. 4. Non sunt verè Regulares. 5. Tractatur de habitu personarum Regularium. 6. Non licet alicui habitum alterius Religionis assumere. 7. Aus habitum

proprium deponere sub pœna excommunicationis. 8. & seq. Quam non incurrunt Regulares Cardinales aut Episcopi. 10. & seqq. Religiosus, factus Episcopus, ligatur omnibus votis. 13. & seq. Exponitur textus in cap. un. XVIII. q. 1. 15. De aliis materiis remissivè.

QUÆSTIO I.

Utrum Anglæ seu Anglicanæ Virgines sint verè Regulares persone?

1. ANGLARUM seu Anglicarum Virginum originem eruditè refert ætate & meritis Venerabilis senex, Eximius D. P. Corbinianus Khamm in prologo parti. 3. Regular. relat. 6. a num. 3. Harum vivendi regulas Clemens XI. sanct. mem. sibi oblatas Año 1703. die 13. Junii quidem confirmavit & approbavit, additâ tamen notabili clausulâ, quòd per hoc non intenderit ipsum conservatorium in aliquo approbare: ex quo laudatus Khamm num. 92. rectè concludit, hoc institutum non

esse Religionem propriè dictam, & quâ talem ab Ecclesia approbatam, sed collegium quoddam devotarum Virginum, cum nexu trium votorum simplicium, in communi viventium; adeoque & ipsas Virgines non esse personas verè Regulares; prout etiam S. Congregatio Episcoporum & Regularium Anno 1706. die 15. Januarii declaravit; licèt illarum domus religiosas, & dictas Virgines Jurisdictioni & correctioni Ordinarii subiectas esse, censuerit.

QUÆSTIO II.

Quali habitu Regularibus incedendum sit?

1. VARIETATEM habitus & vestium, jam apud Gentes, ad indicandam statûs varietatem, inductam, indeque etiam ad demonstrandam inter Ordines Regulares differentiam, veluti signum distinctivum, receptam, pro sæpiùs laudata scribendi ratione, eleganter ostendit Eminentiſſ. Card. Petra Commentar. Apostolicor. tom. 5. pag. 508. n. 4. & seqq. Indequè non licet Religiosis unius Ordinis, habitum alterius Ordinis usurpare; neque aut Clericis vestimenta Regularia, aut Regularibus vestimenta Clericalia assumere concessum est, ut cum Gonzalez ad cap. intelleximus de Ætate & qual. præficiendor. num. 4. docet idem Petra pag. 510. num. 12. & seqq. imò etiam in pag. 509. num. 10. à S. Congregatione die 16. Januarii 1627. rescriptum fuisse, meminit, ne quidem pueris, sextò ætatis suæ annò expletò, licere deferre habitum Regularium. Quòd si Religiosus, quamcunque Religionem tacitè vel expressè pro-

essus, in scholis vel alibi temerè habitum Religionis suæ dimittat, excommunicationis sententiam ipsò factò incurrit ex constitutione Bonifacii in cap. ut periculosa 2. Ne Clerici vel Monachi in 6. A qua tamen excommunicatione immunes sunt Cardinales & Episcopi Regulares: qui, licèt habitum sui Ordinis quoad colorem, deferre teneantur, nihilominus, ut dicitur cit. Petra pag. 517. num. 17. sunt extra Religionem quoad vim coactivam, ita ut requiratur specialis eorum mentio, nec possint venire sub nòmine & turba professorum, de quibus loquitur Bonifacius in d. cap. quotiescunque ad statum & dignitatem Cardinalitiam vel Episcopalem fuerunt elevati; eoque magis, quia cessat causa & ratio textûs, ne vagentur professi extra obedientiam Superiorum habitu dimissò; quod non est verificabile in Regularibus Episcopis & Cardinalibus.

QUÆSTIO III.

An Religiosi, ad Episcopatus assumpti, à suis Votis & obligationibus Regularibus absolvantur?

10 Discussus hic articulus fuit in hoc cap. à num. 255. Pro supplemento adjiciendum I. Religiosos, ad Episcopatus assumptos, manere obnoxios tum Voto castitatis, quod neminem magis decet & consecrat, quam Episcopum; tum Voto paupertatis, dum nequaquam indecorum, sed, ut loquitur cit. Eminentiss. Petra tom. 3. pag. 207. num. 43. ad normam potius antiquorum Canonum valde consonum est, ut Episcopus, quamvis Regularis, sit omnis domini expers: cum enim Episcopus sit perfectionis exemplar, ab his mundanis se abstrahere debet juxta illud D. Augustini: *minus DEUM amat, qui cum DEO aliquid possidet*; tum Voto obedientiæ, quod quidem respectu Superioris Regularis suspenditur, transfertur autem in Summum Pontificem, cui Episcopus immediatè subijcitur, non solum ob generalem subjectionem, ei debitam ab omnibus fidelibus, sed etiam ob particularem, in actu promotionis Episcopalis ab ipso juratam: quamque etiam eidem Pontifici, uti Generalissimo omnium

Religionum, in ipsa professione monastica saltem implicite promisit. Petra pag. 206. num. 38.

Il. textum in cap. un. XVIII. q. 1. ubi dicitur, Episcopum per canonicam electionem à jugo monastica Regula absolvi, ita intelligendum, quod absolvatur tum à jugo subjectionis erga Superiorem Regularem, tum à jugo ipsius Regulæ, quatenus vim coactivam complectitur, & transgressores subijcit pœnæ; salvâ cæteris manente obligatione regulari, quæ continet vim directivam, eaque præcipit, quæ cum statu Episcopali non sunt compatible, uti v. g. est solitudo, silentium, vigilia & alia, in quibus Episcopus saltem dispensare potest secum, sicut ipse Superior Regularis secum dispensat ex causa rationabili. Petra d. tom. 3. pag. 204. num. 28. & seqq.

Restarent adhuc ampliora, de Regularibus dicenda, quæ tamen in separata quondam elucubratione congerere cogito, si Superis placuerit.

CAPUT IV.
De Capitulis Ecclesiasticis.

SUMMARIÆ.

1. Quando Capitulum est exemptum, neque convocari à Vicario Episcopi. 2. Non-exemptum convocari potest. 3. Esto Vicarius non sit de gremio. 4. & seqq. Edocetur, qualis honor Episcopo competat in Capitulo sua Ecclesia, cuius est simul Canonicus. 8. Item, si compareat in Capitulo alterius Ecclesia. 9. & seqq.

In quibus casibus debeat Capitulum convocari? Aliorum opinio refertur. 11. Nostra sententia indicatur. 12. Sede vacante Capitulum tenetur Vicarium constituere. 13. Attingitur illius potestas. 14. Potest ad libitum revocari. 15. Saltem validè. 16. Fit mentio de administratore diocesis.

QUÆSTIO I.

An Vicarius Episcopi possit aliquando Capitulum convocare?

1 Videndum, an Capitulum sit exemptum, nec ne. Primò casu Vicario nulla est potestas, Capitulum convocandi ex Concil. Trid. sess. 25. de Ref. cap. 6. ibi: *nec ad id Vicarius Episcopi admittatur*. Secundò casu potest convocare Capitulum in causis, quæ perfecti nequeunt absque Capituli voto & consensu v. g. in alienatione rerum immobilium Ecclesiæ: cum enim ejusmodi potestas Episcopo competat jure Ordinario, Vicario quoque communicari potest. Fagnanus in cap. cum ex injuncto de N. O. N. num. 28. Eminentiss. Petra in

Comment. ad Constitut. Apostol. tom. 1. pag. 68. num. 51. & seqq.

Neque officit, quod Vicarius non sit de corpore & gremio Capituli: ex hoc enim tantum inferitur, quod nequeat congregare Capitulum in negotiis, ubi agitur de interesse solius Capituli; secus autem in aliis, ubi Capitulum auctoritate Superioris congregatur pro necessitate actus, assensum Capituli requirentis; uti respondit Rota in Hispanensi coram D. dell' Olmo §. tanto magis & apud cit. Petram n. 53.

QUÆSTIO II.

An Episcopo debeat prima Sedes in Capitulo, quando intervenit tanquam Canonicus?

4 Contingit interdum, ut Episcopus simul sit Caput & Canonicus alicujus Capituli, atque aded in illis etiam casibus, in quibus agitur de interesse solius Capituli, intervenire valeat. In hac igitur hypothesi non dubitat memoratus Petra d. tom. 1. pag. 74. num. 76. quin Episcopo debeat sedes ex Concil. Trid. d. sess. 25. cap. 6. ibi: *Episcopis præterea utique is honor tribuatur, qui eorum dignitati par est, eisque in Choro, & in Capitulo, in Processionibus, & aliis actibus publicis sit prima sedes, & locus, quem ipsi elegerint, & præcipua omnium rerum agendarum auctoritas*. Indeque etiam cætera insignia Episcopalia, pulvinare, horologium, tintinnabulum ipsi competunt. Card. de Luca de Præminent. disc. 41. num. 4. Licet actus con-

secutivi actum Capitularem, puta convocatio, receptio votorum, conclusio &c. pertineant ad illum, qui alias in rebus Capitularibus præsidium & directionem habet. Petra d. l. pag. 75. n. 78.

Quod si Episcopus sit Canonicus alterius cujusdam Ecclesiæ Cathedralis, seclusâ consuetudine contrariâ, & inspectâ Jure Communi, debet ratione præfulgentis suæ dignitatis immediatè sedere post primum seu præsidem illius Capituli, citra tamen alias prerogativas horologii & tintinnabuli, prout idem Petra adstruit d. l. pag. 74. num. 75. adducens Rotam dec. 307. num. 3. & 4. coram Capuaquensi. p. 1. & in cit. Hispan. §. fin. coram Olmo, & in Asturicensi præminent. 2. Junii 1704. §. sentiebant & §. fortius coram D. Ansaldo.

QUÆSTIO III.

Utrum ad actus Capitulares etiam absentes à loco vocari debeant?

9 Glossa in cap. presentium de Testib. in 6. verb. ipsorum &c. in tribus duntaxat casibus absentes esse vocandos existimat, nempe in electione, receptione Canonicorum, & censatione à Divinis. Quam glossam Eminentiss. Petra d. l. pag. 65. n. 38. & seqq. sequitur, & pag. seq. n. 41. eatenus declarat, ut, aliquò absentium extra præfatos actus non vocatò, actus, à præsentibus gestus, nequeat ab absente sub prætextu contemptus impugnari; nisi fortè non adefsent duæ partes de Capitulo, in quo eventu ab-

sentium quoque vocationem necessariam judicat.

Ego in terminis Juris hoc cap. num. 33. & 116 seq. tenui aliam regulam, & omnes, qui debent, volunt, & commodè possunt interesse, vocandos esse, censui; habeoque in puncto alienationis rerum Ecclesiasticarum consentientem Abbatem ad cap. 2. de N. O. N. num. 10. aliosque relatos per Rotam in dec. 887. num. 6. coram Merlino; ad consuetudinem tamen, quæ in simili materia est securissima Magistræ, denuò me remitto.

QUÆSTIO IV.

An & quatenus Vicarius Capitularis Sede Vacante constitui debeat?

12 Discimus id ex Concil. Trid. sess. 24. de Reformat. cap. 16. quod vult, ut Capitulum Officiale seu Vicarium infra octo dies post mortem Episcopi constituat, vel existentem confirmet; & cum antecedenter voluerit, ut unus vel plures economi decernantur, satis innuit, non nisi unum Vicarium constitui posse; nisi immemoriali consuetudine aliud fuisset introductum. Pirhing ad tit. de Officio Vicarii n. 77.

13 Quænam sit hujus Vicarii potestas, relucet ex dictis in lib. 1. tract. 5. cap. 6. n. 46. Ea tamen, sicut ab Episcopo vivente & regnante, ita à Capitulo, Sede vacante, restringi & limitari potest. Fagnanus ad cap. his qua 11. de Major. & obed. num. 23. &

74. Potest etiam ad libitum Capituli revocari, vel etiam ad certum tempus constitui juxta duplicem Sac. Congregationis declarationem, quam affert Fagnanus ibid. num. 72. Licet, ut revocatio sit licita, rationabilem causam desideret Pirhing cit. tit. num. 79. quia, si ad nudum libitum revocatio foret concessa, non ita liber esset Vicarius in administranda justitia.

De administratore Diocesis, quem S. 16 Pontifex interdum Sede Vacante, subinde vivente Episcopo propter aliquod impedimentum diuturnum concedit, textus est in cap. ult. de Supplem. negligent. Pralat. in 6. agitque Pirhing ad eund. tit. n. 20. & seqq.

P A R S II.

DE REBUS ECCLESIASTICIS.

CAPUT I.

De Rebus Sacris.

S U M M A R I A.

1. & 2. An quis baptizatus fuisse presumatur?
3. Præceptum annua confessionis alligatur tempore Paschali. 4. & seqq. Cui satisfactio per confessionem, Sacerdotibus Regularibus factam.
7. Explicatur præceptum confessionis quoad Sacerdotes. 8. Quandoam aliis Clericis confessio sit præcepta? 9. Quandoam Monachis?
10. Quandoam Monialibus? 11. & seqq. Earum Confessarius specialiter est approbandus.
13. Eucharistia est asservanda in Ecclesiis Parochialibus & Regularibus. 14. & seqq. An etiam in filialibus? Elucidatur. 17. & seqq. In Ecclesiis Cathedralibus extra altare majus reponi debet. 19. Claves tabernaculi spectans

ad Rectorem Ecclesie. 20. Eucharistiam administrare licet etiam Sacerdotibus Regularibus. 21. & seqq. In die Paschalis ipsi à Parocho potest prohiberi. 23. & seqq. Assignatur triplex oleum pro usu Sacramentorum. 26. Quodlibet consecratur ab Episcopo in Cena Domini in Ecclesia Cathedrali. 27. Etsi ex causa in alia Ecclesia subiecta possit consecrari. 28. Oleum recipiendum ab Episcopo. 29. Non ab alio. 30. Ecclesia filiales recipiunt à matrice. 31. Abbates quoque recipere debent ab Episcopo. 32. Non obstat ante exemptione passiva. 33. Aut activa impropria. 34. Bene verò propria. 35. Non debent olea asservari in tabernaculo altaris.

QUÆSTIO I.

An quis baptizatus fuisse presumatur?

Eminentiss. Card. Petra in *Comment. ad Constit. Apostol. tom. 3. pag. 457. num. 26. & seqq.* distinguit, an quis sit natus ex parentibus fidelibus, an infidelibus. Natus ex parentibus fidelibus, & educatus inter ipsos semper baptizatus fuisse præsumitur, nisi contrarium evidentissimè probetur. Textus concludens in *cap. veniens ult. de Presby. non*

baptiz. in fia. etiam nullus testis aut vestigium in libro baptizatorum reperitur.

Natus ex parentibus infidelibus, & etiã inter Christianos educatus, tamen in communi hominum existimatione reputatur baptizatus, non præsumitur tamen esse talis, sed baptismum aliunde tenetur probare *arg. à contrario sensu ex d. cap. ult.*

QUÆSTIO II.

Quoties & quando urgeat præceptum Confessionis?

Quoad omnes fideles esse præceptum, ut saltem semel in anno confiteantur, atque ex universali consuetudine Ecclesie id præceptum urgere tempore Paschali, notum est ex *cap. omnis utriusque 12. de Penit. & remiss. & Concil. Trid. sess. 14. cap. 5. in f.* Nec interest, an quis proprio tunc Parocho confiteatur, aut aliis Sacerdotibus, seu Sæcularibus seu Regularibus, ad excipiendas Confessiones ab Ordinario approbatis: quantumvis enim in *d. cap. omnis utriusque sermo sit de proprio Sacerdote*; illius tamen nomine exaudiuntur etiam illi, qui ex illius licentia, vel expressâ, vel tacitâ, ac generatim in SS. Canonibus & Constitutionibus Ecclesiasticis comprehensâ, Confessiones tempore paschali audiunt. Fagnanus ad *cit. cap. n. 57.* Est verò in SS. Canonibus, signanter in *Extravag. vas electionis 2. de Hæretic. inter commun. & Extravag. inter cunctos 1. de Privileg. inter commun.*

abundè declaratum, per proprium Sacerdotem Confessarios quoque Regulares, ad confessiones approbatos, designari; & in constitutione Clementis X. quæ incipit: *superna* declaratum: *eos, qui dictis Religiosis approbatis Paschali tempore confessi fuerint, constitutioni quæ incipit: omnis utriusque sexus, quoad Confessionem duntaxat satisfecisse censendos.* Matthæucci in *Officiali Curia Eccles. cap. 46. num. 2. & seqq.*

Præterea juxta monitum & sententiam S. Concilii Trid. *sess. 13. de Eucharist. Sacram. c. 7. communicare volenti revocandum est in memoriam præceptum Apostoli: probet seipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali Confessione ad Sacram Eucharistiam accedere debeat, quod à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, qui*

Quoties & quando urgeat præceptum Confessionis? 153

quibus ex officio incumbit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuo servandum esse decrevit, modo non desit illis copia confessoris; quod si, necessitate urgente, Sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.

De Clericis, in Sub-Diaconatûs aut Diaconatûs Ordine constitutis, statuit Concilium Romanum *noviss. tit. 16. cap. 5. ut singulis quibusque quindenis diebus, ultra solenniores anni festivitatis, Sacramentali mundentur exomologesi, & sacratissima, quotiescunque fieri poterit, intra Missarum solennia, communionem resiciantur.* Ut verò Clerici alii inferiores id semel quolibet saltam mensè efficiant, optat idem Concilium.

De Monachis in *Clem. ne in agro 1. de Statu Monachor. cavetur, ut singulis mensibus tam in Monasteriis quàm extra (sublata occasione quacunque) ad Confessionem saltem semel accedant omnes & singuli.* De Monialibus similia præscribit Concil. Trident. *sess. 25. de Regularib. c. 10. atque ulterius jubet,*

ut præter Ordinariam Confessionem alius extraordinarius ab Episcopo & aliis Superioribus bis aut ter in anno offeratur, qui omnium Confessiones audire debeat. Debetque Confessarius tam Ordinarius quàm Extraordinarius esse specialiter ad hoc deputatus: quia in supra cit. constitut. Clementis X. quæ incipit: *superna &c.* perspicue decernitur, generaliter approbatos ab Episcopo ad personarum sæcularium confessiones audiendas nequaquam ceteri approbatos ad audiendas confessiones Monialium, sibi subiectarum, sed egere quoad hoc speciali Episcopi approbatione. Matthæucci in *Officiali Curia Regular. cap. 9. n. 3. & seqq.* ubi etiam in *num. 9.* pluries à Sacra Congreg. dispositum refert, trienniò duntaxat Confessarios Ordinarios durare; eoque lapsò sub pœna suspensionis ab audiendis Confessionibus non posse amplius in eodem Monasterio per aliud triennium Confessiones Monialium audire. An verò non possit ad novum triennium approbari? Satis consuetudo docet.

QUÆSTIO III.

Ubinam asservanda, & à quibus distribuenda sit SS. Eucharistia?

In quibus Ecclesiis asservanda sit SS. Eucharistia, dixi in *hoc cap. n. 77. & seqq.* nempe in parochialibus & regularibus, quæ quoad personas, intra clausura degentes habentur pro parochialibus. Eminentiss. Petra in *Comment. Apostol. tom. 3. pag. 301. num. 18. & seqq.*

In Ecclesiis filialibus seu ruralibus, ad quos accedunt Parochi ad celebrandum festis aut aliis diebus, non posse retineri SS. Eucharistiam, pluries resolvit S. Congregatio apud *cit. Petram pag. 303. num. 30. speciatim in Tarraconens. 27. Junii 1697. in Novantulana 16. Jan. & 17. Februarii 1685. & in Acheruntina seu Chateriu. 3. Maji 1668. & in Bonon. 5. Martii 1689.* Imò ipsa S. Congregatio in hujusmodi licentis concedendis, teste eodem Petra *pag. 305. n. 37.* solet cautè procedere, ac libellos supplices remittere ad Summum Pontificem, nec unquam eos concedere in Oratoriis privatis, prout nec in Capellis, præsertim ruralibus, nedum ob metum facilis irreverentiæ, verum etiam,

quia tantum Sacramentum dedecet in loco minus solenni retineri; quamvis dum adest concursus populi, & præsertim si distet à Parochiali, & alia concurrant necessaria pro manutatione, solet annuere, & aliquoties rescribat, ut penes Ordinarium sit facultas, tale indultum exequendi vel non successivis temporibus.

In Ecclesiis porò Cathedralibus, ut scribit idem Petra *pag. 300. num. 16.* debet Sanctissimum extra altare majus poni in alia Capella decente, idque propter functiones Pontificales, quæ necessariò faciendæ sunt ab Episcopo retrorsum ad Altare majus, & ne necessarius genuflexionibus versus Sanctissimum Episcopus magis defatigetur, &

P. Schmier Supplem. Jurispr. Canonico-Civili.

interrumpatur functio, ut ex iisdem rationibus in Patriarchalibus Urbis servatur in Capella speciali, & non in majori altari; & S. Congreg. in *Casentana 28 Novemb. 1594. 18* resolvit, in verbis: *Tabernaculum Sanctissimi Sacramenti in Cathedralibus non debet esse in altari majori propter functiones Pontificales, quæ sunt versus romibus ad altare; in Parochialibus verò & Regularibus Ecclesiis debet esse in altari majori regulariter tanquam digniori.*

Claves demum Tabernaculi hujus Augustissimi Sacramenti solus Parochus in Ecclesiis Parochialibus, non obstante contrariò statuto vel consuetudine, & in aliis Ecclesiis Capellani seu Rectores debent retinere; nunquam tamen Moniales aut Laici, ne quidem Patroni Ecclesie. Sac. Congregatio in *Avennana 25. Junii 1689. & in Neapolitana 14. Nov. 1693. Petra d. tom. 3. pag. 305. num. 41. & seqq.*

Cæterum à quibus distribuenda sit Sacra Eucharistia? Regula quidem stat pro parochis in *Clem. Religiosis 1. de Privileg.* Per privilegia tamen generalia Regulares hoc Sacramentum in suis Ecclesiis ministrare possunt omnibus utriusque sexus fidelibus, adeò ut S. Congregatio die 9. Julii 1644. post maturam discussionem censuerit, *Archi-Episcopum Burdigalensem non posse prohibere Regularibus, habentibus privilegia Apostolica, ut à Dominica Palmarum usque ad Dominicam in albis inclusivè administrare non valeant Sacramentum Confessionis; posse tamen eisdem prohibere, ut personis Sæcularibus in die Paschalis non administrarent Sanctissimam Eucharistiæ Sacramentum, etiam si dictæ personæ Sæculares aliâ die satisfecerint præcepto Ecclesie.* Matthæucci in *Officiali Curia Eccles.*

22 *Eccles. cap. 46. num. 10. & 11. ubi producit aliud decretum S. Congregationis, quæ die 31. Januarii 1682. propositò dubiò in Mechlin. ministrætionis SS. Eucharistiæ Sacramenti, an PP. Societatis aliique Regulares possint ministrare SS. Eucharistiæ Sacramentum personis Sæcularibus à Dominica Palmarum*

usque ad Dominicam in albis? respondit affirmative, exceptò die Paschatis: ita tamen, ut Sæculares, sumentes Eucharistiæ in Ecclesiis Regularium in aliis diebus à Dominica Palmarum ad Dominicam in albis inclusive, non satisfaciunt præcepto Ecclesiastico.

QUÆSTIO IV.

Quomodo Olea pro usu Sacramentorum benedicenda & distribuenda sint?

23 **O**lea, pro usu Sacramentorum benedicenda, sunt triplicia, nempe oleum infirmorum, oleum chrysmale, & oleum catechumenorum. Oleum infirmorum & catechumenorum est simplex, ex olivis expressum; & illud quidem adhibetur in Sacramento Extremæ Unctionis; hoc verò in Sacramento baptismi ante ejus receptionem pro inungendis catechumenis, uti & pro inungendis Sacerdotibus in manibus, nec non Regibus in humero & brachio juxta cap. un. de sacra Unct. Oleum chrysmale est, cui ballamum admiscetur; eoque inunguntur Episcopi consecrationis suæ tempore in manibus & capite; inunguntur etiam in fronte, qui recipiunt Sacramentum Confirmationis; uti & unguuntur baptizati post baptismum, in vertice & fronte, item fontes baptismales, calices, patenæ, Ecclesiæ, & altaria eodem benedicuntur d. cap. un.

24 **B**enedicuntur hæc Olea ab Episcopis solenni ritu feriâ V. in Cena Domini in Ecclesia Cathedrali intra Missarum sollempnia cap. 10 referente 12. de Celebrat. Missar. Et primò quidem oleum infirmorum post consecrationem ante Pater noster &c. deinde Oleum chrysmale immediatè post Communionem; postremò oleum Catechumenorum, uti videre est in Pontificali Romano. Non tamen prohiberi, quin Episcopus, justâ existente causâ, possit hanc benedictionem peragere in alia Ecclesia, sibi subiecta, post Cardinalem de Luca in Miscellan. Ecclesiast. disc. 26. num. 3. & Barbosa in Collectan. Apostol. decis. 135. num. 4. ubi resolutionem S. Congregationis allegat, tradit Eminentiss. Petra to. 3. pag. 152. num. 10.

25 **D**istribuenda & respectivè recipienda sunt hæc Olea à proprio Episcopo Diocæsano cap. presbyterii 4. Dist. 95. cap. omni tempore 124. de Consecrat. Dist. 4. Nec potest Ecclesia aliqua non-Cathedralis præten-

dere ab altera, ut oleum ab ipsa recipiat. Rota Roman. in Cassan. Fur. Parochial. die 6. Junii 1707. §. ac denique coram Cassarello; præterquam si concurrat vera matricitas, 39 concludenter probata, utpote à qua Ecclesiæ filiales oleum petere tenentur, uti rescripsit Sacra Congregat. in Florentina præcemin. 27. Januarii 1692. & in Savon. Fur. Paroch. 17. Novembr. 1691. Rota Rom. in recent. p. 19. tom. 2. decis. 524. n. 11. Petra d. l. pag. 53. n. 19.

Abbatibus quoque & Prælatibus Regularibus incumbit, Olea petere ab Episcopo Diocæsano cap. interdicimus 10. XVI. quest. 1. ibi: chrysmâ & oleum, consecrationes altarium, ordinationes Clericorum ab Episcopis recipiant, in quorum parochiis manent. Non obstante exemptione, quam dicimus passivam, utpote quæ tantum liberat à potestate Jurisdictionis, non autem à potestate Ordinis; dummodò Episcopus gratis & sine pravitate aliqua voluerit ea exhibere per cap. veniens 19. de Præscript. & ibi Abbas n. 5. Rota in recent. p. 9. decis. 220. n. 2. & p. 19. tom. 2. dec. 524. n. 11. Neque etiam obstante exemptione activa cum qualitate nullius propriâ; nam & hæc per se loquendò non admittit Episcopo Diocæsano ea, quæ sunt Ordinis; obstante verò alterâ & nobilissima specie cum vera qualitate & separatione territorii. Petra d. l. pag. 55. n. 29. & seqq.

Atque hæc Olea, à quacunque Ecclesia fuerint recepta, debent asservari non in tabernaculo Eucharistiæ, sed propè altare in theca; debentque vasa esse ex argento, aut saltem, si concurrat paupertas, ex stanno; apposita inscriptione cujuscunque speciei propriâ, ubi sunt plura, ne incurratur æquivocum, aut sequatur confusio. Ventriglia in praxi Rerum notabilium tom. 2. adnotat. 21. §. un. n. 21. & seq. Petra d. l. pag. 58. num. 48.

CAPUT II.
De Rebus Religiosis.

SUMMARIA.

1. & 2. Solus Papa erigit novas Ecclesias Parochiales. 3. Contingit id triplici modò. 4. In loco, neviser ad fidem converso, erectio est fa-

cilis. 5. Facienda tamen in locis insignioribus. 6. & seqq. Major est difficultas in casu dismembrationis. 11. Quid possit S. Pontifex

sex ex plenitudine potestatis? 12. Quid possit in erectione Archi-Episcopatum? 13. & 14. Sinè consensu Pontificis nequit erigi nova Abbatia. 15. Nisi antiqua restituatur. 16. Aut subiciatur Capitulo Generali, si quo mutabilis. 17. Referitur decretum de celebratione

Missarum in Oratoriis privatis. 18. & seqq. Discipatur, an & quando Episcopus possit dare licentiam celebrandi? 24. Debet semper inspicere prius oratorii locus. 25. Quid de Oratoriis Regularium? 26. Quid de clausula in indultis Pontificis de nobili genere?

QUÆSTIO I.

Quomodo possint erigi novæ Ecclesiæ Cathedrales?

1 **A**uthoritate solius Papæ novas Ecclesias Cathedrales erigi, constat ex hoc cap. num. 7. Et licet interdum à Regibus & Principibus Sæcularibus Cathedrales fundatas aut erectas fuisse legamus; id tamen factum non est absque beneplacito & consensu Summi Pontificis, qui rationabilibus ex causis ad preces Regum & Principum non rarò in ejusmodi fundaciones aut erectiones concedere solet. Card. de Luca de Præeminon. disc. 1. num. 14. D. Antonius Flavius de Sanctis Exam. Consistor. cap. 11. à n. 4.

2 **P**otest autem triplici modò erigi nova Cathedralis. Primò in loco, noviter ad fidem Catholicam converso; secundò in locis Catholicis, ab antiquo exemptis & nullius diocæsibus; tertio per dismembrationem, dividendò unam diocæsibus in duas. Primò & secundò modò, cum de nullius agatur præjudicio, Papa de facili potest ad erectionem procedere, dummodò fuerit prius assignata dos congrua pro ipsa Cathedrali, mensa Episcopali & Capitulari, nec non ministris arg. cap. placuit 1. l. 9. 2. cap. nemo 9. de Consecrat. Dist. 1. cap. cum sicut 6. de Consecrat. Eccles. vel Altar. Concil. Trid. sess. 24. de Refor. cap. 13. Matia de Caus. Consistorial. sect. 4. n. 3. & seqq. de Sanctis d. cap. 11. num. 20. & seqq. & erectio non fiat in villis, castellis, vel parvis civitatibus, sed in majoribus, populosis, & frequentioribus. cap. Episcopalia 1. de Privileg. & ibi Gonzalez; de Sanctis d. l. n. 36. & seqq.

3 **T**ertio modò, cum agatur de jure tertij, imprimis requiritur consensus Episcopi, cujus diocæsibus erit dismembranda per cap. multis 51. XVI. quest. 1. sicut & consensus Capituli, quod Sede Vacante succedit in Jurisdictionem Episcopi. Matia d. l. sect. 10. n. 7. in f. & num. 12. de Sanctis d. l. n. 63. & seq. Deinde exigitur amplitudo diocæsibus talis ac tanta, ut unus Episcopus non valeat gregi sibi commisso solus invigilare; singula diocæsibus

loca visitandò percurrere, aut ipsemet diocæsani propter distantiam aut asperitatem viarum & montium ad suum pastorem recurrere per Extravag. Salvator noster 5. de Præb. & dignitat. inter communi. ibi: ubi ergo supercrescere messes, populi videlicet multitudinem, viderit (Romanus Pontifex) operarios debet opportunis adhibere, & juxta propheticum verbum augere, custodiam, custodes & cultores idoneos in dominicam vineam destinare. Et paulò post: revolventes, quod in tanta multitudine populi, quanta fecundaret altissimam civitatem & diocæsibus Thobozanans, singulorum vultus nequibat, ut concederet, unicuique pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere: quòdquæ durum erat atque difficile per ealem latam & diffusam diocæsibus ad unum tantum à personis Ecclesiasticis & mundanis recursum haberi &c. Rota in recent. p. 10. decis. 224. num. 7. Matia d. l. num. 12. de Sanctis d. cap. 11. à num. 69. Ulterius desideratur abundantia seu exundantia reddituum Ecclesiæ Cathedralis dismembrandæ, quæ pluribus Episcopatibus cum decore sublevaris sufficiat per tit. Extravag. Salvator noster in verb. attendentes etiam, quòd, licet Tholosanus Episcopatus redditibus abundaret immensis &c. Quòd D. Antonius Flavius de Sanctis d. l. n. 94. non ita vult intelligi, ut de facili credatur, Episcopatus divisionem faciendam esse propter quemcunque divitiarum excessum, cum alias nullus status firmus permaneret, sed tunc solum, quando per reddituum abundantiam scandalum oriri, vel mala administratio in ipsis Episcopis timeri posset, ex qua Episcopatus mole sua corrueret.

4 **Q**uid verò in hac dismembrationis materia possit S. Pontifex, si motu proprio & ex plenitudine potestatis velit procedere? Exponunt Matia de Caus. Consistorial. sect. 1. 2. & 10. & D. de Sanctis d. r. 11. n. 62. Quid etiam possit in erectione novorum Archi-Episcopatum? Tradit Eminentiss. Petra tom. 5. Comment. Apostol. ad Const. 3. Pii II. à pag. 185.

QUÆSTIO II.

Quisnam possit erigere novas Abbatias?

13 **D**iversas opiniones refert Petra tom. 1. pag. 543. num. 34. & seq. Ipse tamen indistinctè tenet; ad erectionem novarum Abbatiarum esse necessariam auctoritatem Papæ: cum enim sit dignitas Ecclesiastica; nemo autem, irrequisitò Pontifice, possit

erigere novam dignitatem Ecclesiasticam; sive jam similis erecta noscatur in Ecclesia universali; sive non per textum in cap. omnes 1. Dist. 22. cap. cum olim 6. de Consuetud. & declarationem S. Congregationis apud Fagnanum in cap. dilecto de Præbend. n. 27. consent.

taneum est, novam etiam Abbatiam absque consensu Pontificis erigi non posse. Thomas. *de Discipl. Eccles. vet. & nova tom. 3. lib. 1. 14 cap. 68. num. 8.* Itaque est constans & firmata praxis in Curia, de qua testatur Corradus in *praxi benef. lib. 2. cap. 3. num. 34. & seq.* sic scribens: cum hujusmodi erectiones (intellige novarum dignitatum) sint frequentes in Curia, multoties in Dataria vidimus, tales novas erectiones, ab Ordinario factas, omnino rejici, easque non aliter fuisse à Papa confirmatas, imò potius de novo erectas, nisi prius negotio erectionis maturè diligenterque discussò in Sacra Congregatione, sive Concilio Tridentini, sive Episcoporum, ubi ut plurimum hujusmodi erectiones discutiendæ remittuntur, antequàm

supplicatio ab eodem Papa signetur. Sic ille.

Duas verò limitationes ponit *cit. Petra pag. 544. sub num. 35.* Prima est, si dignitas v.g. Abbatia jam semel extiterit in illa Ecclesia, ac postmodum defecerit: poterit enim ab Episcopo, accedente Capituli consensu, restaurari, dum, ut disserit Corrad. *d. l. n. 31. & seq.* facilis est reditus ad statum pristinum, faciliusque res renascitur, quàm à principio nascatur. Altera est circa Abbatis, quæ subjiuntur Capitulo Generali, suntque mutabiles, vel ad certum tempus conferuntur: nam ex statutis propriæ Religionis, à Sede Apostolica confirmatis, fieri potest erectio alicujus Monasterii seu Prioratûs in Abbatiam vel per Capitulum Generale, vel aliò modò ibi præscriptò.

QUÆSTIO III.

Qualiter in Oratoriis privatis liceat celebrare Missam?

17 **E**xplanatum hoc in *prax. cap. à num. 99.* sed, quod in *num. 103.* ex decreto Clementis XI. dictum erat de Episcopis, in noviss. Concilio Romano à Sanctiss. Nost. Benedicto XIII. *tit. 15. cap. 3.* ita dilucidatum legitur, quòd, cum in prædicto decreto statueretur, non licere Episcopis extra domum propria habitationis in domibus Laicis erigere altare, ibique sacrosanctum Missa Sacrificium celebrare, sive celebrari facere, hujusmodi prohibitio intelligenda non sit de domibus, etiam Laicis, in quibus ipsi Episcopi fortè occasione visitationis, vel itineris, hospitio excipiuntur; & nec etiam, quando Episcopi in casibus, à Jure permisis, vel à speciali Sedis Apostolica licentia, absentes à domo propria ordinariæ habitationis, moram idcirco faciunt in aliena domo per modum similis habitationis: his enim casibus licita iis erit erectio altaris ad effectum prædictæ celebrationis, non secus ac in domo propria ordinariæ habitationis.

18 An Episcopus possit dare licentiam celebrandi in Oratoriis privatis post dispositionem Concilii Tridentini *sess. 22. in decreto de Celebrat. Missarum?* Retuli sententiam negativam in hoc eòd. *cap. num. 108.* Verùm ex mente Eminentiss. Petri ad *Constit. Apostol. tom. 2. pag. 493. n. 10.* Episcoporum potestas hac in parte fuit quidem diminuta per Concilium, sed non omnino sublata: quia ejus intentio fuit, repellere abusus, qui tunc temporis inoleverant, concedendi scilicet indistinctè Oratoria privata cum maximo detrimento reverentiæ, tanto Sacramento debita: adeoque in casibus, aliàs à Jure permisis, poterunt Episcopi hanc licentiam impartiri.

19 Hinc ex causa infirmitatis alicujus personæ qualificatæ posse Episcopum concedere licentiam celebrandi in privato Oratorio, resolutum à S. Congr. Concil. referunt *Valer. verbo Missa var. unò autem casu &c. Navar. in Summa Bullar. tom. 2. comment. 80. n. 3.*

20 Idque etiam procedit, alià justà & rationabili causa existente. *Navar. de Privileg. conf. 5. n. 2. Lotter de Re benef. lib. 1. q. 30. n. 15. in f. Barbola de Off. & pot. Episc. allegat. 23. num. 10.* Imò multoties, gravi atque communi causâ urgente, etiam non expectatò consensu Episcopi, licitum est, Sacrificium celebrare non solum in Oratoriis privatis, sed etiam in tentoriis atque sub diò frigido, veluti si Ecclesia vetustate, aut igne corruperit, sive ex hostium invasione Ecclesiæ ac loci sacri commoditas fidelibus non suppetat *cap. concedimus 30. de Consecr. Dist. 1. junctò cap. sicut 11. eòd. Dist. ubi Felix Papa, sicut non alii, ait, quàm sacras Domino Sacerdotes debent Missas cantare, nec Sacrificia super altare offerre, sic nec in aliis quàm Domini sacras locis, id est, in tabernaculis, Divinis precibus à Pontificibus delibatis, Missas cantare, aut Sacrificia offerre licet, nisi summa coegerit necessitas. Satis ergo est, Missam non cantare, aut non audire, quàm in illis locis, ubi fieri non oportet, nisi pro summa contingat necessitate, quoniam necessitas Legem non habet.*

21 Debet tamen, inquit *Petra d. l. pag. 495. 24 num. 23.* tale Oratorium cum altari esse in loco decenti, & visitari ab Ordinario loci, antequàm erigatur, & celebretur; quod tamen non intelligitur de Oratoriis Episcoporum, & in Jure privilegiatorum. An autem pro Oratoriis Regularium, si habeant altaria fixa, & construantur in loco decenti pro infirmis aut senibus, ad Ecclesiam accedere non valentibus, debeat præcedere Ordinariorum consensus & visitatio? Disquirunt Matthæucci in *Offic. Curia Eccles. cap. 10. num. 81. & in num. 82. & seq. de granciis Religiosorum* discurret.

In his quoque indultis, quæ pro facultate habendi Oratoria privata à S. Pontifice per organum Secretariæ Brevium impartuntur, sæpe apponitur clausula, *qui, ut asseris, de nobili genere procreatus &c.* hæcque clau-

clausula sufficienter justificatur, si quis nobilitatem ex sola matre acquisiverit, ut cum Francisco à Mostazzo de *Causis piis lib. 5. cap. 10. num. 37. & seqq. docet.*

cit. Petra num. 25. & seqq. quoniam si filius ab omnibus ascendentibus nobilitatem assumit, *libertas 10. ff. de Senator. in verb. sed si ex filia Senatoris &c.*

CAPUT III.

De Beneficiis Ecclesiasticis.

SUMMARIUM.

1. & seqq. Explicatur, in quo sensu pluralitas beneficiorum repugnet Juri Naturali. 4. & seqq. Adducuntur textus Juris Ecclesiastici, eam prohibentis. 7. An valeat consuetudo contraria? Ratio dubitandi. 8. & seq. Probatur negativa. 10. & seqq. In specie non valet consuetudo habendi duos personatus aut dignitates &c. valet autem, per quam habetur personatus aut dignitas cum præbenda. 15. & seq. Neque duo beneficia curata licet habere.

17. & seqq. Neque etiam duo simplicia, residentiam exigentia. 20. Ponitur limitatio. 21. & seqq. Quid de aliis, non requirentibus residentiam? Disceptatur. 25. & seqq. Agitur de dispensatione. 28. & seqq. Eius causa. 34. & seqq. Discutitur materia reservationis per appositionem manûs. 43. & seqq. Subjicitur alternativa mensura. 46. & seq. Poena non residentium.

QUÆSTIO I.

An pluralitas beneficiorum sit prohibita de Jure Naturæ?

1 **H**anc questionem egregiè examinat D. Antonius Flavius de Santis in *Exam. Constit. cap. 3. per tot.* referens à *num. 4.* rationes & Authores pro affirmativa; & à *n. 37.* Authores & argumenta pro negativa; tandemque in *num. 46. & seqq.* adstruit ac firmat suam opinionem, quòd nempe pluralitas beneficiorum sit actus ex genere illorum, qui absolutè consideratus deformitatem vel inordinationem quandam involvit; non tamen tantam & talem, quæ sit intrinseca & inseparabilis, sed cessare possit advenientibus quibusdam circumstantiis, ut puta, si necessitas unius obsequium in pluribus Ecclesiis efflagitet, aut abiens plus obsequii vel tantundem Ecclesiæ præstare valeat, quàm alius præfens, prout Doctor Angelicus in *quodlibeto 9. art. 15. prolixè explicat.* Concludit eapropter *cit. de Santis*, non esse absolutè loquendò contra Jus Naturæ pluralitatem beneficiorum, bene verò contra Jus Ecclesiasticum. Cui conclusioni jam præfuit in *cap. 2. à num. 1.* ostendens, eam non fuisse omni tempore prohibitam, ad stipulantibus Garcia de *Benefic. p. 11. cap. 5. num. 81.* Amideno de *Stylo Dataria lib. 1. c. 16. §. 3. n. 5.* Cui duo referunt decisionem Rotæ Romanæ in *Calaguritana Beneficii de Subs-*

stano) & Thomasino de *Benefic. p. 2. lib. 3. c. 1. à num. 8.*

Constituit equidem Concilium Nicensium II. Anno 781. celebratum, relatumque in *cap. Clericus 1. XXI. q. 1. ut Clericus ab instanti tempore non commoveretur in duabus Ecclesiis; additâ ratione: negotiationis enim hoc est, & turpis lucri proprium, & ab Ecclesiastica consuetudine penitus alienum: sed quis Lex illa, ut disserit D. de Santis *d. cap. 2. num. 17.* poterat ad Clericos tantummodò orientales referri; ideò Alexander III. in Concilio Lateranensi III. Anno 1180. generaliter inhiibuit, ne quis dignitates diversas Ecclesiasticas, & plures Ecclesias parochiales contra sacrorum Canonum instituta nitatur recipere: & si aliter actum fuerit, adiecit poenam, ut & qui receperit, quod contra sacros Canones accepit, amittat, & qui dederit, largiendi potestate privetur. Textus in *cap. quia nonnulli 3. de Clericis non residentibus.* Successerunt deinde alix prohibitiones, signanter Innocentii III. in Concilio Lateranensi in *cap. de multa 28. de Præbend. Gregorii IX. in Concilio Lugdunensi cap. ordinarii 3. de Offic. Ordin. in 6. Joannis XXII. in Extrav. execrabilis 2. de Præbend. Concilii Tridentini sess. 7. de Ref. cap. 2. & 4. & sess. 24. de Reformatione cap. 17.**

QUÆSTIO II.

Valeatne consuetudo, vi cujus liceat habere plura beneficia?

7 **V**ideri posset, talem consuetudinem esse validam: cum juxta sententiam, in prioribus quest. relatum, pluralitas beneficiorum à Jure Naturali non sit absolutè prohibita, imò

potius antiquioribus sæculis tolerata. At res aliter se habet: quia etiam in illis materiis, quæ à Jure Naturali simpliciter non reprobantur, & olim à Jure Canonico tolerabantur.

bantur, consuetudo persæpe reprobata legitur; veluti dictum in lib. 1. tract. 1. cap. 9. n. 110. Ut aded in nostra materia seu pluralitate beneficiorum, quæ saltem ex genere actus deformitatem & deordinationem habet, ut patet ex rationibus, in hoc cap. num. 84. conglobatis, longè magis consuetudo viciari possit.

10 Atque, ut in individuo innotescat, qualis consuetudo in hac materia sit reprobata; sciendum I. in cap. consuetudinem 7. de Consuetud. in 6. reprobati consuetudinem etiam immemorabilem, tanquam corruptelam, & de ambitionis radice provenientem, quod aliquis Ecclesia Canonici duos personatus, aut duas dignitates, vel prapositiones seu administrationes, aut duo officia, vel eorum alterum cum reliquis insimul & prapendam possint in ea licitè absque dispensatione Sedis Apostolicæ retinere; subjunctâ ulteriori sanctione, ut, cum unum officium vix dignè valeat aliquis adimplere, nulli liceat de cetero nisi unicum personatum vel dignitatem, aut prapositionem, sive administrationem vel officium perpetuum, quocumque nomine censentur, cum prapenda insimul absque dispensatione dictæ Sedis in eadem Ecclesia obtinere, vel jam obtenta tenere.

11 Hæcque posterior sanctio procedit etiam, quando Canonicus ex sua prapenda honestè sustentari potest: potest enim nihilominus dignitatem, & personatum, aut officium habere, veluti declaravit S. Congregatio apud D. de Santis d. cap. 3. num. 90. in verbis: consuetudini permittenti, ut in eadem Ecclesia Dignitas cum Canonicatu per eandem obtineri, & retineri possit, non censeri derogatum ex decreto Concilii Tridentini cap. 17. sess. 24. de Reformat. ubi disponitur, habenti beneficium competens non posse conferri alterum.

12 Non procedit autem in Canonico Pœnitentiariorum: hic enim, cum præter officium Pœnitentiariorum habeat insuper Canonicatum, tali officio annexum juxta Concil. Trident. d. sess. 24. cap. 8. nequit obtinere aliam dignitatem, dum nemo potest esse triplex in eadem Ecclesia, ut ait de Santis d. l. n. 91. quidquid contrahitur Navarrus de Reb. Eccl. d. l. 1. cap. 14. num. 4.

13 Quod secus est in Canonico Lectore seu Magistro, cui præbenda Theologalis confertur cum onere docendi, absque eo, quod dicatur habere officium, cui annexus est Canonicatus; indeque dignitatem aliam acquirere non prohibetur. Idem ibid. num. 93. Passerin. ad cit. cap. consuetudinem 1. de Consuetud. in 6. à numero. 389.

14 Sciendum II. minùs illam consuetudinem valere, ut quis plura beneficia curata habeat etiam in diversis Ecclesiis: residentia quippe continua, quæ jure Domino ex ipsa natura beneficii curati exigitur, nequaquam patitur, ut quis abesse possit ab alterutro beneficio; & cum aliunde in duobus locis quis simul esse nequeat, resultat implicantia, quod

15 utrique curæ satisfacere non valeat. Unde Concilium Trident. sess. 23. de Reformat.

cap. 1. meritò damnat omnem consuetudinem, licet immemorabilem, cujus administratio beneficiatus curatus à residentia, & pœnis, in non-residentes constitutis, excusetur. Ita post Abbatem in cap. extirpanda 30. §. qui verò de Prab. num. 36. & Fagnanum ibid. num. 40. de Santis d. l. n. 94. & seqq.

Sciendum III. consuetudinem, vi cujus quis plura beneficia simplicia, personalem quoque residentiam exigentia, obtinet, defendi à Navarro, quem citat & sequitur P. Pirhing ad cit. de Prabend. num. 142. quia scilicet per consuetudinem abrogari potest obligatio residendi in beneficiis simplicibus. Sed certè alia consuetudo, quam immemorialis, vix admitti poterit in dignitatibus & personatibus non-curatis, uti & Canonicatibus Ecclesiæ Cathedralis vel Collegiatæ: quia juxta Concil. Trident. sess. 24. de Reformat. cap. 12. non licet ejusmodi beneficiis vigere cujuslibet statuti vel consuetudinis ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet annò abesse. Unde, ut scribit D. de Santis Exam. Consistor. cap. 7. num. 48. hæc consuetudo fuit à S. Rota semper rejecta: dantque testimonium resolutiones editæ in Moguntina Canonicatus 6. Aprilis 1696. coram bon. mem. Ursino, & 1. Julii 1697. coram Conchen. & in Augustana Canonicatus 14. Decembr. 1708. coram R.P.D. Aldrovando; & in Leodiens. Canonicat. 14. Aprilis 1711. coram Eminentiss. Priolo. Ut ita tamen nihil dissimulem, Laymann in Theolog. Moral. lib. 4. tract. 2. cap. 8. num. 11. & 12. & cum eo Pirhing ad cit. de Prab. num. 132. non habent Canonicatus Ecclesiarum Germaniæ pro incompatilibus, quando ibidem non servatur cit. decretum Concil. Trident. ex immemorabili consuetudine, sed tantum opus est residere 3. 4. 5. aut 6. mensibus: quia tunc residentia præscripta non tantum in una sed etiam in alia Ecclesia absolvi potest.

Sciendum IV. à multis sustineri consuetudinem retinendi plura beneficia simplicia, residentiam non requirentia, etiam si quodlibet illorum sit sufficiens ad congruam sustentationem, nominatim ab Innocentio in cap. ult. de Cleric. non resident. num. 1. & in cap. jam dudum de Prabend. num. 2. & 4. Rebuffo in praxi dispensat. ratione ætatis verbo in Cathedralibus vers. quod sit est verum &c. Garcia de Benef. part. 11. cap. 5. num. 272. & seqq. Pirhing d. num. 142. quia, ut iste loquitur, multitudo beneficiorum, non habentium curam animarum, Lege Naturali vel Divina non est prohibita, modò non nimis multa coaccidentur. Contrariam tamen sententiam veriorum existimat de Santis d. cap. 3. num. 101. & seqq. & similem consuetudinem vocat corruptelam & de genere nocivorum: cum habeat regulariter adjunctas plures inconvenientias, procedat ex ambitione & cupiditate, ac periculum animarum inducat; hodieque propter Concil. Trident. sess. 24. 24

de Reformat. cap. 17. res extra controversiam posita esse videatur, dum voluit, ut unum tantum beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur, quod quidem si ad vitam ejus, cui

confertur, honestè sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri.

QUÆSTIO III.

Quomodo ex dispensatione liceat habere plura beneficia?

25 EX dispensatione Pontificia licitum esse, habere plura beneficia, constat ex cap. de multa 28. de Prab. cap. consuetudinem 1. de Consuetud. in 6. cap. Ordinarii 3. de Off. Jud. Ord. eod. in 6. probatque D. de Santis cit. l. cap. 7. à num. 1. ex S. Thoma quodlib. 9. art. 15. quia tales circumstantiæ possunt concurrere, ut nulla remaneat deordinatio vel inconvenientia, ob quam retentio plurium beneficiorum sit illicita. Quamquam, si causa justa non suppetat, quæ illam deformitatem aut inconvenientiam tollat, dispensatio illicitè concedatur, uti cum Fagnano ad cap. quia de Prab. num. 137. & pluribus aliis ostendit idem num. 4. & seqq. & in num. 19. ex inconcusso Romana Curia stylo dispensationes hujusmodi non aliter concedi, quam ut Pontifex apponat aliquam causam, ex qua motus fuerit ad dispensandum, perhibet.

26 spensari: junctâ Extravag. execrabilis Joannis XXII. d. 1. An verò tam nobilitas quam scientia copulativè desiderentur; an alterutra sufficiat? Inter oppositas sententias mediam eligit cit. Author num. 8. & seqq. ut, si agatur de beneficiis curatis, de quibus loquitur d. Extravagans, utraque copulativè exigatur, nec qualiscunque nobilitas, sed sublimior; nec etiam qualiscunque scientia, sed conjuncta cum Gradu aliquo Doctoratus vel Licentiatûs in Theologia aut Jure Canonico: sin agatur de aliis, alterutra sufficiat, & quidem etiam nobilitas, à matre duntaxat profecta.

27 Altera causa est generalior, atque ad illam ipsamet nobilitas & scientia refertur, quantum Ecclesia per illustres & Ducali aut simili profapia natos splendorem & auctoritatem, maxime in partibus hæreticorum, accipit; & per Viros doctos in spiritualibus & temporalibus magna recipit incrementa. Latè de Santis d. cap. 8. à num. 50. plurima adducens exempla. Tertia causa olim, ubi erat penuria Virorum Ecclesiasticorum, ad sacra gubernacula aptorum, fuit admodum frequens, stringitque adhuc in illis provinciis, in quibus Ecclesiarum regimini satis prospici non potest, nisi unus pluribus v. g. Episcopatibus, Abbatibus, Parochiis &c. præficiatur. De Santis d. l. n. 70. & seqq.

QUÆSTIO IV.

Utrum per appositionem manuum Papæ quoad beneficia Ecclesiarum Germaniæ inducatur reservatio?

34 Juvat pro majori lumine casum, recenter à S. Rota Roman. die 8. Junii 1725. & 13. Maji 1726. coram bon. mem. Cerro, & 13. Junii 1727. coram Aldrovando decisum, referre. Magnus aliquis Princeps Imperii impetravit à Sede Apostolica gratiam Coadjutoris in quadam Ecclesia Metropolitana cum decreto vacationis Canonicatûs, præcedenter ab ipso in eadem Ecclesia Metropolitana possessi, effectum tamen sortituræ per supervenientem Coadjuti obitum, & consecutivam Coadjutoris cessationem; cujus quidem Canonicatûs collationem contendeat Capitulum Metropolitanum ad se ipsum pertinere; aderat tamen alius, ab alterata Sede de isto Canonicatu provisus: quærebatur proinde: an sit procedendum ad executionem provisionis Apostolicæ? Responderunt DD. affirmativè. Nam quia gratiæ Coad-

35 jutoris habebat decretum vacationis Canonicatûs, in effectum deducendæ per obitum Archi-Episcopi Coadjuti, hõc secutõ, factus est locus decreto, ac per appositionem manus S. Pontificis remansit Canonicatus S. Sedi reservatus, perinde ac si vacatio contigisset in Curia, ut appositè tradunt Covarruv. pract. 99. cap. 36. num. 9. Gonzalez ad reg. 8. Cancell. gloss. 52. num. 7. Simonetta de Reservat. quæst. 28. num. 1. Wiestner ad cit. de Prab. n. 82. absque eo, quod ad evitandum effectum Apostolicæ reservationis possint allegari per Capitulum Germaniæ Concordata, per quæ Summus Pontifex in §. de cæteris 5. professus fuit, se nolle impedimentum præstare juribus Ordinariorum Collatorum in provisionibus beneficiorum. In hac enim parte omnis difficultas dilui visa est ex gtrmano contextu Concordatorum, quæ in

in §. placet §. Canonici & beneficia Ecclesiastica, quæ promoti per Sedem Apostolicam ad Archi-Episcopatum Ecclesiarum. regimen obtinebant nunc quovis modo vacantia, aut imposterum vacatura ordinationi & dispositioni Apostolicæ reservat, & postea Ordinariis Collatoribus in d. §. de eorum §. jura competentia præservat, ita ut singulæ Concordatorum partes in suis congruis terminis discretivè intelligi debeant, singula puncta ad singulos referendò; sicque posteriori præservationem jurium competentium Ordinariis Collatoribus accipiendò respectu cuiuscunque alterius generis beneficiorum præter tamen illa, in ordine ad quæ fuerat superius literaliter expressa reservatio favore S. Sedis, nil quidem novi præferens, sed ab ipsamet Juris Communis dispositione descendens, eique inhærens, juxta quam beneficia, vacantia in Curia vel apud Sedem, eidem reservata noscuntur. Parum officiente, quòd in subiecta hypothesi verificata dici non posse videatur illa formalis manuum appositio, per Papam explicata, quæ necessaria est ad effectum inducendi affectionem beneficii erga Sanctam Sedem ex eo, quia Summus Pontifex in actu indulgendi gratiam Coadjutorie unà cum retentione controversi Canonici provisioni manus admovit, non quidem ad effectum conferendi, sed solum ad effectum dispendandi super ipsius retentione, etiam post im-
petratam Coadjutorie gratiam. Opposi-

QUÆSTIO V.

An sub alternativa mensium in Concordatis Germania veniant etiam beneficia, subsequenti tempore erecta?

43 A Nonnullis in partem negativam trahitur textus in Clem. ult. de Rescriptis, ubi statuitur, literas Apostolicas, super conferendo beneficio vacante directas, ad beneficium, post datam ipsorum orationem, non extendi. At non quadrat hic textus: loquitur enim de reservatione speciali, facta in favorem certæ & individuali personæ; in proposito autem loquimur de reservatione generali, in Concordati comprehensâ, quæ, cum semper loquatur, & perpetua sit, extenditur ad omnia beneficia, sive ante sive post Concordata fuerint erecta. Rota in Monaster. Decanat. 26.

QUÆSTIO VI.

Quibus poenis afficiantur Canonici, non residentes in beneficiis?

46 IN hoc cap. num. 381. ex Concilio Trident. sess. 24. de Reservat. cap. 12. §. præterea jam declaratum est. Controversum autem videtur, an Episcopus possit eodem contextu atque unico decreto multare Canonicum, qui ferè per tres annos absuit à sua Ecclesia,

tum quippe innuere conspexit sicut literalis tenor & contextus decreti, per Summum Pontificem explicati in Apostolica controversi Canonici provisione, ubi declaravit, quòd, factò loco successioni in Ecclesia, quam Coadjutus tenebat, Canonici apud Sedem eandem vacaverit, & vacet ad præsens, nullusque de eo præter Romanum Pontificem hac vice disponere poterit, vel possit: quæ sanè declaratio, in actu aded serio & proportionato edita ab ipsomet Summo Pontifice, sicut apertè patefacit ipsius animum in proposito inducendi reservationem sive affectionem prædicti Canonici favore Sanctæ Sedis, effectum fortituram de tempore sublecuturæ actualis ipsius vacationis per effectuationem Coadjutorie ex obitu Coadjuti; ita nullum dubitationi locum relinquit in ordine ad formalem manuum appositionem, ab eodem Pontifice factam provisioni ejusdem Canonici, & quidem ad præsum effectum, ipsum suo tempore conferendi, quibuscunque non obstantibus: aded ut eadem sic qualificata manuum appositio inductura fuisset ipsummet effectum, de Jure æquivalentem vacationi ejusdem Canonici in Curia. Atque hæc est S. Rotæ decisio, multis aliis decisionibus & autoritatibus extensa & firmata; quibus, si lubeat, adjungi potest D. Ansaldo de Ansaldo in Annotat. ad decis. 20. num. 34. & seq. ubi etiam allegat S. Rotam in Segobien. Canonici 11. Aprilis 1704. coram Scocio.

Aprilis 1709. §. si quidam oratio coram Caffarello. Nicolarts de Concordat. dub. 4. §. 1. & 2. Eminentiss. Petra ad Constit. Apostol. 10. §. pag. 42. num. 59. ubi etiam refellit Garziam de Benefic. p. 5. cap. 1. §. 11. num. 520. cui durum esse videbatur, & à mente Papæ alienum, quòd, si in mensè Apostolico crearetur seu erigeretur beneficium per Ordinarium, quod non esset de Jure Patronatus Laicorum, Ordinarius ipse non posset illud conferre pro illa prima vice, nec patronus Ecclesiæ præsentare. Itaque tenet Gonzalez, ab eodem Petra citatus.

privacione scilicet medietatis fructuum primi anni, integris fructibus secundi anni, & Canonatu tertii anni? Verbat hanc controversiam Pignatell. tom. 1. conf. 164. & tom. 2. consulti. 4. ac in suo compendio verb. de residentia pag. m. 218. resolvit negativè: quia Con-

Concilium Trident. mandans eò casu privationem fructuum ac beneficiorum, id agit propter contumaciam partis non opponentis, vel non deducentis causas suæ absentie. At in hac specie Canonicus non po-

test dici contumax: cum Episcopus illum non citaverit pro primo & secundo ad residendum. Itaque declaravit Sac. Congregatio in una Aquipendii 9. Decembr. 1622.

CAPUT IV.

De Rebus Ecclesiæ temporalibus.

SUMMARIA.

1. Instauratur nostra opinio de expendendis à Prelato pecuniis, quæ destinata fuerunt ad rem immobilem. 2. Movetur obiectio. 3. & seqq. Repellitur. 7. Fit nova instantia. 8. & seq. Retunditur. 10. Actiones assumentur ex obiecto. 11. & seqq. Aliqui excipiunt personam. 14. & seq. Distinguitur inter alienas, quæ tendunt ad factum; & quæ ad rem immobilem. 16. & seq. Resp. ad contraria. 18. Casus practicus. 19. & seqq. An & qualiter S. Pontifex absque assensu Cardinalium possit alienare res Ecclesiæ Romanæ?

QUÆSTIO I.

Possitne Prelatus Ecclesiasticus expendere pecuniam, ad rem immobilem destinata, absque solemnitatibus?

- 1 Resp. affirmativè in hoc cap. num. 41. ex ratione, quam dedi in num. 20. & seqq. quia pecunia, etiam ad rem immobilem, comparandam destinata, manet intra lineam & speciem rerum mobilium, quarum alienatio & distractio solemnitates Canonicas non desiderat.
- 2 Equidem, qui contrarie sunt opinionis, fundant se in textu in l. origo 1. in pr. ff. de Contrab. empt. ubi de pecunia dicitur, quòd usum dominiumque non tam ex substantia præbeat, quam ex quantitate; sicque inferri videtur, pecuniam ceteri jure rerum incorporalium, quæ suam denominationem accipiunt ex obiecto, ad quod destinantur. Sed hoc fundamentum cit. l. jam eversum; dictaque l. 1. in pr. cum Clariss. D. Herz in noviss. & præclariss. tr. de Beato Civis p. 1. cap. 4. §. 1. num. 5. ulteriori explanatione illustrata est, quòd pecunia dici possit etiam magis à quantitate præbere usum & dominium; non tamen sine materia seu corpore; dum enim nummorum dominium Paulus Jctus in d. l. adstruit, etiam corpus respexit: quia verò omnis usus omnique utilitas hujus domini nummarii non principaliter in materia auri argente, sed in adnumeratione, quæ fit secundum quantitatem valoris, à Lege publica impositi, consistit, idcirco subtili ratione voluit illud distinguere à dominio auri vel argenti non signati, rei quoque fungibilis, quæ tamen aliam quantitatem, in pondere scilicet consistentem, habens, merx, non pretium est.
- 3 Cum itaque, pergit laud. D. Herz, nummi juxta hunc Jctum inventi sint, ut commerciorum difficultatibus subveniant, idque insigniter præsentent solâ suâ quantitate, seu in P. Schmier Supplem. Jurispr. Canonico-Civ.

genere promissi vel debiti, hinc est, quòd pecunia in usu & commutationibus humanis respectu creditoris pro re incorporali potissimum habeatur, & non ut corpus, verum ut sola & abstracta quantitas (quæ quoad materiam auri argenteive indifferens est) spectetur: genus enim certo corpore non constat. Sed verò, si possessorem vel dominium pecuniæ respicias, eamque certò loco repositam consideres, illa non jam genus, sed speciem facit, atque corporalis est, eritque talis etiam respectu creditoris tunc saltem, quando debitor facit actualem solutionem, in quo actu quantitatem, in genere antea debitam, nunc ad certas species contractam, præstat, & cum necesse habeat, nummorum, adeoque certorum corporum, dominium in creditorem transferre, eatenus etiam substantiæ seu corporis habetur ratio.

Dices: saltem in eo casu, quòd Prelatus antecessor notabilem pecuniarum summam in tuto loco reposuit, ea intentione & conditione, ut applicetur ad emendum prædium, absque solemnitatibus Canonicis illas pecunias distrahi non posse; cum etiam pecuniæ minorennium, ad ejusmodi emptorem destinata, absque decreto in alios usus expendi nequeant l. quid ergo 3. §. 6. ff. de Contr. tut. & ut. act. junctâ l. à Divo Pio 15. §. ult. ff. de Re jud.

Resp. Prelatum antecessorem nec legem nec conditionem successoris præscribere posse, in quem finem erogare debet pecunias, ex sua administratione relictas: quippe cum successor in Prælatu hæres sui prædecessoris haud sit, neque titulum ab eo habeat, sed ab electione, nominatione, collatione &c.

9 Nihil refragante d. l. quid ergo 3. §. 6. aut l. à Divo Pio 15. §. ult. præterquam enim, quod diversimodè hi textus exponantur, magna est discrepantia inter Prælatum & tutorem, dum ille largiorem & pleniorè, hic strictam & valde limitatam potestatem habet, tene-

turque etiam invitum pecuniam, et si specialiter ad hoc distincta non fuerit, in comparationem prædiorum, si ita exegerit utilitas pupilli, collocare l. tutor 7. §. 3. ff. de Administrat. & pericul. tutor.

QUÆSTIO II.

An actiones personales inter res mobiles recenseri, & liberè alienari possint?

10 Dixi in hoc cap. num. 17. actiones estimari ex objecto, easque, quæ tendunt ad res immobiles petendas, rebus immobilibus accenseri. Quod quidem contradictionem non patitur in actionibus realibus, sed tantum in personalibus, quas Joannes Voëtius ad tit. ff. de R. D. num. 21. simpliciter refert inter res mobiles: tum quia per illas non semper res ipsa, sed frequenter ejus usus duncaxat, aut implementum facti personalis 12 exigitur: tum quia actio personalis passivè solam debitoris personam afficit, & sic à persona, quæ mobilis est, suoque arbitratu domicilium mutare potest, mobilis censeri 13 debet: tum quia in ordine ad liberationem ab onere satisfaciendi non censetur mobilia possidere, qui tantum personalem fundi petitionem habet l. sciendum 15. §. 4. ff. Qui satisfacere cog. 14 Clariss. D. Herz cit. l. num. 8. existimat, Voëtio quoad illas actiones personales, quæ obligationem ad factum quoddam supponunt, deterreri posse: cum id transitorium sit, aut primò perficiendum; adeoque in rerum 15 natura non existat. At, si actio personalis tendat ad rem immobilem petendam, non potest non ut res immobilis à suo objecto considerari: cum enim in l. is qui 15. ff. de R. F. dicatur, eum, qui actionem habet, ipsam rem habere videri, utique actio personalis, habens pro objecto rem immobilem,

debet & ipsa immobilis reputari, non quidem in rei veritate, sed juris fictione & censura; sicut ususfructus & servitutes reales, licet sint res incorporales, ex prædio, in quo constitutæ noscuntur, rebus corporalibus & immobilibus ex juris fictione & censura adscribuntur.

Quæ distinctione supposita, non obest 16 prima ratio Voëtio; uti nec obest secunda, dum actio personalis quoad præsens negotium non denominatur ab objecto immediato, seu persona, sed à mediato, seu re immobili, quam creditor seu petitor juris intellectu jam habere videtur d. l. is qui 15. & l. id apud 143. ff. de V. S. Neque etiam obest 17 tertia: quia in satisfactione non respicitur ad juris fictionem, sed ad veritatem & rem ipsam: qua de causa eum quoque, qui tantum ususfructum habet, possessorem non esse, Ulpianus scripsit in d. l. sciendum 15. §. 2. ff. Qui satisfacere cog.

Constat exinde, Prælatum Ecclesiasticum, qui, numeratò pretiò, emit fundum, necdum sibi traditum, non posse suam actionem personalem ex empto, prætermittis solennitatibus, alienare; ex eo etiam præcipuè, quòd Ecclesiæ aliisque pia loca dominium rei emptæ citra traditionem ipsò jure consequantur l. us inter 23. in pr. & §. 1. Cod. de SS. Ecclesi.

QUÆSTIO III.

Utrum S. Pontifex in alienatione rerum, ad Ecclesiam Romanam spectantium, teneatur adhibere consilium aut consensum Cardinalium?

19 Symmachus Papa, qui sedit Romæ Anno 499. in cap. non liceat 20. XII. q. 2. constituit, quòd non liceat Papa prædium Ecclesiæ alienare aliquò modò pro aliqua necessitate, nec in ususfructum dare, nisi tantummodò domos, quæ in quibuslibet verbis non modica impensa sustentantur. Renovavit & extendit hanc constitutionem Gregorius IX. in Bulla, quæ incipit: Rex excelsus, datâ die 16. Januarii. 1234. ad quæcunque bona patrimonialia Ecclesiæ Romanæ, ut alienatio non valeat, nisi concurrat S. R. E. Cardinalium consilium & consensus. 20 Contra has constitutiones, uti differit in formalibus Eminentiss. Petra tom. 2. ad Const. Apost. pag. 529. n. 15. insurgit viva & conve-

niens ratio, quòd nullò modò potuerint successores Pontifices cogere, & comprehendere: cum Papa sit solutus legibus, nec par in parem habeat imperium, ut præcisè fuit dictum ab Innocentio III. in cap. innovavit 20. de Elect. Bonif. VIII. in cap. ult. de Rescript. in 6. ubi Glossa verb. judicamus & c. Fagnanus in cap. ex parte de Feud. n. 23. & seqq. & in cap. omnis de Penit. & remiss. n. 25. & in cap. omnes I. de Const. n. 60. Solent namque hujusmodi Leges quoad successores Pontifices importare consilium, ut in his terminis tradit Card. de Luca in Annot. ad disc. 4. de Feud. n. 1. & 2. & generaliter in Relat. Cur. Rom. disc. 2 num. 30. Plura videri poterunt apud cit. Petram in num. seqq.

DE JURIBUS ECCLESIASTICIS.

CAPUT I.

De Juribus Episcopalibus.

SUMMARIUM.

1. Exemptio à Jurisdictione Episcopali debet probari. 2. Notatur varietas exemptionis. 3. Acquiritur privilegio aut prescriptione. 4. & seqq. Examinatur privilegium & ejus operatio. 9. & seqq. Disquiritur, qualis debeat esse prescriptio. 13. & seqq. Episcopis incumbit visitatio diocesis. 16. & seqq. Debent etiam visitare limina. 22. & seqq. Possunt

exigere subsidium charitativum, si redditus non sint abundantes. 24. Licet habeant bona patrimonialia. 25. Tenentur ad illam Clericis beneficiati, gaudentes sustentatione congrua. 26. & seqq. Deducunt de pensionibus suarum ratam. 28. & seqq. Quid sit quantitas moderata? 30. & seqq. Exponitur Extravag. vas electionis de Censib.

QUÆSTIO I.

Qualiter acquiratur exemptio à Jurisdictione Episcopi?

1 Jurisdictio Episcopalis tam excelsa, diffusa, & ampla est, ut ex Juris fortissima præsumptione & assistentia comprehendat omnes personas & loca, quæ intra fines diocesis existunt, nisi ex adverso probetur exemptio, veluti patet ex hoc cap. num. 3. 2 Ista exemptio duplex est, passiva & activa; & activa rursus bifaria, propria & impropria, prout jam supra ad lib. 1. tract. 5. cap. 6. n. 13. de Prælatorum, Episcopò inferiorum, Jurisdictione explicatum est. 3 Quæcunque autem sit exemptio, illa acquiritur vel privilegio, vel prescriptione juxta cap. cum dilectus 8. in fine de Religiof. dom. cap. cum persona 7. de Privileg. in 6. Quod attinet privilegium, illius verba, & clausulæ comprimis examinari debent, ut constet, an & qualis exemptio fuerit concessa per cap. si Papa 10. d. 1. in 6. Nam, si S. Pontifex solummodò aliquam Ecclesiam aut locum Religiosum vel Monasterium sub protectione & defensione Sedis Apostolicæ recipiat, aut personas aliquas in filios assumat, nulla exinde convincitur exemptio d. cap. si Papa 10. cap. ex parte 18. X. de Privileg. sicut alias protectione vel tutela nihil habet cum Jurisdictione commune. Josephus de Prosperis in rr. de Territor. separ. quest. 2. num. 5. & seqq. Si verò dicatur in privilegio, quòd v. g. Ecclesia sit exempta, aut juris Beati Petri existat, seu ad jus & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertineat, aut sit libera, vel in recognitionem libertatis annum censum Pontifici solvat; vel quòd Episcopus non audeat ibi Cathedralam collocare, aut imperandi potestatem exercere, passiva exemptio abundè noscitur fuisse concessa. d. cap. si Papa 10. Eminentiss. Petra ad Const. Apost. 10. 2. pag. 136. num. 41. & seqq. Ad exemptionem acti-

vam & propriam cum vera qualitate nullus non sufficit qualiacunque verba, sed requiruntur ita prægnantia, ut nullam dubitationem admittant; puta si solvatur territorium Episcopi, & concedatur Prælato inferiori omnimoda & ordinaria Jurisdictio in Ecclesiis & ejus membra ac populum cum assignatione finium. Card. de Luca de Jurisdictione disc. 1. num. 12. Card. Petra d. l. pag. 137. num. 46. Fagnanus ad cit. cap. cum dilectus de Religiof. dom. num. 21. & 23. Josephus de Prosperis cit. quest. 2. num. 18. ubi testatur, hanc semper constantem & conformem fuisse opinionem Rotæ. Alioquin, nisi hi aut similes adeò importantes termini reperiantur, licet Prælato omnia Jura Episcopalia tribuantur, erit exemptio solum activa impropria. Petra d. l. pag. 139. num. 50. Fagnanus in cap. nullus de Paroch. num. 40. & seqq. Rota in recent. p. 1. decis. 324. num. 7. & p. 11. decis. 373. n. 21. & in Firmata 17. Martii 1702. §. 13. coram D. Molinas Decano.

Deveniendò ad prescriptionem, omninò certum est, quòd exemptio passiva prescribi possit 40. annorum spatìo cum titulo colorato juxta cap. cum persona 7. de Privileg. in 6. Imò etiam solus lapsus 40. annorum ex deductis per Petram cit. l. pag. 141. num. 60. & seqq. & tom. 1. pag. 362. n. 42. & seqq. sufficere videtur ad acquirendam exemptionem. Activam impropriam quoad aliquos actus Jurisdictionis Episcopalis; dummodò illis non specialiter & vehementer resistat Jus, uti resistit Concilium Tridentinum sess. 24. de Reform. cap. 20. §. adhas & c. quoad cognitionem matrimonialium & criminalium, & multò magis in sess. 23. de Reformat. cap. 15. quoad facultatem approbandi Confessarios, ubi nequidem titulus cum quadraginta annis prescri-

9 Nihil refragante d. l. quid ergo 3. §. 6. aut l. à Divo Pio 15. §. ult. præterquam enim, quod diversimodè hi textus exponantur, magna est discrepantia inter Prælatum & tutorem, dum ille largiorem & pleniorè, hic strictam & valde limitatam potestatem habet, tene-

turque etiam invitum pecuniam, et si specialiter ad hoc distincta non fuerit, in comparationem prædiorum, si ita exegerit utilitas pupilli, collocare l. tutor 7. §. 3. ff. de Administrat. & pericul. tutor.

QUÆSTIO II.

An actiones personales inter res mobiles recenseri, & liberè alienari possint?

10 Dixi in hoc cap. num. 17. actiones estimari ex objecto, easque, quæ tendunt ad res immobiles petendas, rebus immobilibus accenseri. Quod quidem contradictionem non patitur in actionibus realibus, sed tantum in personalibus, quas Joannes Voëtius ad tit. ff. de R. D. num. 21. simpliciter refert inter res mobiles: tum quia per illas non semper res ipsa, sed frequenter ejus usus duncaxat, aut implementum facti personalis 12 exigitur: tum quia actio personalis passivè solam debitoris personam afficit, & sic à persona, quæ mobilis est, suoque arbitratu domicilium mutare potest, mobilis censeri 13 debet: tum quia in ordine ad liberationem ab onere satisfaciendi non censetur mobilia possidere, qui tantum personalem fundi petitionem habet l. sciendum 15. §. 4. ff. Qui satisfacere cog. 14 Clariss. D. Herz cit. l. num. 8. existimat, Voëtio quoad illas actiones personales, quæ obligationem ad factum quoddam supponunt, deterreri posse: cum id transitorium sit, aut primò perficiendum; adeoque in rerum 15 natura non existat. At, si actio personalis tendat ad rem immobilem petendam, non potest non ut res immobilis à suo objecto considerari: cum enim in l. is qui 15. ff. de R. F. dicatur, eum, qui actionem habet, ipsam rem habere videri, utique actio personalis, habens pro objecto rem immobilem,

debet & ipsa immobilis reputari, non quidem in rei veritate, sed juris fictione & censura; sicut ususfructus & servitutes reales, licet sint res incorporales, ex prædio, in quo constitutæ noscuntur, rebus corporalibus & immobilibus ex juris fictione & censura adscribuntur.

Quæ distinctione supposita, non obest prima ratio Voëtio; uti nec obest secunda, dum actio personalis quoad præsens negotium non denominatur ab objecto immediato, seu persona, sed à mediato, seu re immobili, quam creditor seu petitor juris intellectu jam habere videtur d. l. is qui 15. & l. id apud 143. ff. de V. S. Neque etiam obest tertia: quia in satisfactione non respicitur ad juris fictionem, sed ad veritatem & rem ipsam: qua de causa eum quoque, qui tantum ususfructum habet, possessorem non esse, Ulpianus scripsit in d. l. sciendum 15. §. 2. ff. Qui satisfacere cog.

Constat exinde, Prælatum Ecclesiasticum, qui, numeratò pretiò, emit fundum, necdum sibi traditum, non posse suam actionem personalem ex empto, prætermittis solennitatibus, alienare; ex eo etiam præcipuè, quòd Ecclesiæ aliisque pia loca dominium rei emptæ citra traditionem ipsò jure consequantur l. us inter 23. in pr. & §. 1. Cod. de SS. Ecclesi.

QUÆSTIO III.

Utrum S. Pontifex in alienatione rerum, ad Ecclesiam Romanam spectantium, teneatur adhibere consilium aut consensum Cardinalium?

19 Symmachus Papa, qui sedet Romæ Anno 499. in cap. non liceat 20. XII. q. 2. constituit, quòd non liceat Papa prædium Ecclesiæ alienare aliquò modò pro aliqua necessitate, nec in ususfructum dare, nisi tantummodò domos, quæ in quibuslibet verbis non modica impensa sustentantur. Renovavit & extendit hanc constitutionem Gregorius IX. in Bulla, quæ incipit: Rex excelsus, datà die 16. Januarii. 1234. ad quæcunque bona patrimonialia Ecclesiæ Romanæ, ut alienatio non valeat, nisi concurrat S. R. E. Cardinalium consilium & consensus. 20 Contra has constitutiones, uti differit in formalibus Eminentiss. Petra tom. 2. ad Const. Apost. pag. 529. n. 15. insurgit viva & conve-

niens ratio, quòd nullò modò potuerint successores Pontifices cogere, & comprehendere: cum Papa sit solutus legibus, nec par in parem habeat imperium, ut præcisè fuit dictum ab Innocentio III. in cap. innovavit 20. de Elect. Bonif. VIII. in cap. ult. de Rescript. in 6. ubi Glossa verb. judicamus & c. Fagnanus in cap. ex parte de Feud. n. 23. & seqq. & in cap. omnis de Penit. & remiss. n. 25. & in cap. omnes I. de Const. n. 60. Solent namque hujusmodi Leges quoad successores Pontifices importare consilium, ut in his terminis tradit Card. de Luca in Annot. ad disc. 4. de Feud. n. 1. & 2. & generaliter in Relat. Cur. Rom. disc. 2 num. 30. Plura videri poterunt apud cit. Petram in num. seqq.

DE JURIBUS ECCLESIASTICIS.

CAPUT I.

De Juribus Episcopalibus.

SUMMARIUM.

1. Exemptio à Jurisdictione Episcopali debet probari. 2. Notatur varietas exemptionis. 3. Acquiritur privilegio aut prescriptione. 4. & seqq. Examinatur privilegium & ejus operatio. 9. & seqq. Disquiritur, qualis debeat esse prescriptio. 13. & seqq. Episcopis incumbit visitatio diocesis. 16. & seqq. Debent etiam visitare limina. 22. & seqq. Possunt

exigere subsidium charitativum, si redditus non sint abundantes. 24. Licet habeant bona patrimonialia. 25. Tenentur ad illam Clericis beneficiati, gaudentes sustentatione congrua. 26. & seqq. Deducunt de pensionibus suam ratam. 28. & seqq. Quid sit quantitas moderata? 30. & seqq. Exponitur Extravag. vas electionis de Censib.

QUÆSTIO I.

Qualiter acquiratur exemptio à Jurisdictione Episcopi?

1 Jurisdictio Episcopalis tam excelsa, diffusa, & ampla est, ut ex Juris fortissima præsumptione & assistentia comprehendat omnes personas & loca, quæ intra fines diocesis existunt, nisi ex adverso probetur exemptio, veluti patet ex hoc cap. num. 3. 2 Ista exemptio duplex est, passiva & activa; & activa rursus bifaria, propria & impropria, prout jam supra ad lib. 1. tract. 5. cap. 6. n. 13. de Prælatorum, Episcopò inferiorum, Jurisdictione explicatum est. 3 Qualiscunque autem sit exemptio, illa acquiritur vel privilegio, vel prescriptione juxta cap. cum dilectus 8. in fine de Religiof. dom. cap. cum persona 7. de Privileg. in 6. Quod attinet privilegium, illius verba, & clausulæ comprimis examinari debent, ut constet, an & qualis exemptio fuerit concessa per cap. si Papa 10. d. 1. in 6. Nam, si S. Pontifex solummodò aliquam Ecclesiam aut locum Religiosum vel Monasterium sub protectione & defensione Sedis Apostolicæ recipiat, aut personas aliquas in filios assumat, nulla exinde convincitur exemptio d. cap. si Papa 10. cap. ex parte 18. X. de Privileg. sicut alias protectione vel tutela nihil habet cum Jurisdictione commune. Josephus de Prosperis in rr. de Territor. separ. quest. 2. num. 5. & seqq. Si verò dicatur in privilegio, quòd v. g. Ecclesia sit exempta, aut juris Beati Petri existat, seu ad jus & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertineat, aut sit libera, vel in recognitionem libertatis annum censum Pontifici solvat; vel quòd Episcopus non audeat ibi Cathedralam collocare, aut imperandi potestatem exercere, passiva exemptio abundè noscitur fuisse concessa. d. cap. si Papa 10. Eminentiss. Petra ad Const. Apost. 10. 2. pag. 136. num. 41. & seqq. Ad exemptionem acti-

vam & propriam cum vera qualitate nullus non sufficit qualiacunque verba, sed requiruntur ita prægnantia, ut nullam dubitationem admittant; puta si solvatur territorium Episcopi, & concedatur Prælato inferiori omnimoda & ordinaria Jurisdictio in Ecclesiis & ejus membra ac populum cum assignatione finium. Card. de Luca de Jurisdictione disc. 1. num. 12. Card. Petra d. l. pag. 137. num. 46. Fagnanus ad cit. cap. cum dilectus de Religiof. dom. num. 21. & 23. Josephus de Prosperis cit. quest. 2. num. 18. ubi testatur, hanc semper constantem & conformem fuisse opinionem Rotæ. Alioquin, nisi hi aut similes adeò importantes termini reperiantur, licet Prælato omnia Jura Episcopalia tribuantur, erit exemptio solum activa impropria. Petra d. l. pag. 139. num. 50. Fagnanus in cap. nullus de Paroch. num. 40. & seqq. Rota in recent. p. 1. decis. 324. num. 7. & p. 11. decis. 373. n. 21. & in Firmata 17. Martii 1702. §. 13. coram D. Molinas Decano.

Deveniendò ad prescriptionem, omninò certum est, quòd exemptio passiva prescribi possit 40. annorum spatìo cum titulo colorato juxta cap. cum persona 7. de Privileg. in 6. Imò etiam solus lapsus 40. annorum ex deductis per Petram cit. l. pag. 141. num. 60. & seqq. & tom. 1. pag. 362. n. 42. & seqq. sufficere videtur ad acquirendam exemptionem. Activam impropriam quoad aliquos actus Jurisdictionis Episcopalis; dummodò illis non specialiter & vehementer resistat Jus, uti resistit Concilium Tridentinum sess. 24. de Reform. cap. 20. §. adhas & c. quoad cognitionem matrimonialium & criminalium, & multò magis in sess. 23. de Reformat. cap. 15. quoad facultatem approbandi Confessarios, ubi nequidem titulus cum quadraginta annis prescri-

11 ptionem operari valet: quamvis & in hoc passu DD. non conveniant, dum permulti ad præscribendam exemptionem activam propriam cum vera qualitate nullius & omnimoda Jurisdictione Episcopali sufficere putant quadragenariam cum titulo colorato, uti videre est apud Petram d. 10. 2. pag. 143. num. 65. qui tamen in num. 67. requirit im-

12 memorabilem aut centenariam. Conferatur etiam Josephus de Prosperis d. l. 9. 3. à n. 21. ubi & apud eundem Petram, nec non Cardinalem de Luca de Jurisdic. d. disc. 1. num. 11. & disc. 12. num. 17. & in Miscell. Eccl. disc. 1. n. 94. & de Præminent. disc. 22. num. 4. deprehendere licet, multum in hac re DDres variare: ut ad eod in præsentiarum nolum meam opinionem categoricè explicare, sed eam alii tempori & occasione reservare malim.

QUÆSTIO II.

Quandònam & quomodò jus visitandi exercere debeant Episcopi?

13 Quædam ad propositum adnotavi in hoc cap. à num. 14. Labet etiam ex noviss. Concil. Rom. tit. 8. cap. 1. sequentia adducere. Quam quidem Visitacionem, ait S. Synodus, ad Concilium Tridentinum sess. 24. de Reformat. cap. 3. præscriptum, annuatim, vel saltem infra biennium, ubi tamen ampla sit Diocesis, Episcopi per se ipsos vigilantissime impleant, nec unquam per alios, nisi gravis urgeat necessitas, aut impedimentum adesse contingat, ut absque maximo & evidenti publica vel propria saluum discrimine, ab eo onere non excusentur. Cùmque alios ad munus hoc obviandum delegare oportuerit, cura sit ipsis diligenti, ut viros Ecclesiasticos, quorum saltem aliqui sint Presbyteri, probos, pios, ac doctos, manusque ab omni munere excusatas habentes, eligant, ac dimittant; quique attentè, cum Ecclesiarum ac subditorum fructu, suo muneri, Conciliique menti satisfaciant.

14 Formam, seu adumbrationem Visitacionis, ejusque capita quoad loca, res, munera, personas &c. per aliquot folia describit Pignatell. in Compend. Consue. sub verb. Visitatio pag. m. 272. & seqq. Idem præstat Monacelli in formulari leg. præct. in Append. pars. I. pag. m. 504. & seqq. Matthæucci in Officiali Cur. Eccl. cap. 55. & seq. item Gavantus in Enehirid. seu Mannali Episcoporum. p. 2. ubi praxin subjicit visitandæ Civitatis & Diocesis.

15 Porro Episcopi obstringuntur ad aliam Visitacionem, non Jurisdictionalem, sed obedientialem, nempe ad visitanda limina Apostolica, & faciendam Summo Pontifici relationem de statu suarum Diocesium; & quidem Episcopi Itali, vel ex Italicis insulis,

unde Italiam commodius trajici potest, veluti Siculi, Sardi, Corsi & aliæ adjacentium provinciarum Italicæ, atque etiam Dalmatiæ & Græcarum singulis triennis; Episcopi verò Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, Belgarum, Bohemiæ, Hungariæ, Poloniæ, Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, & cæteri omnes, qui in Europa sunt circa mare Germanicum & Balticum, atque omnium insularum maris Mediterranei singulis quadriennis: Episcopi autem, qui intra Europæ fines sunt his provinciis remotiores, & insularum maris Oceani, septentrionalis, & occidentalis Europæ & Africæ, citra continentem novi orbis, tam qui nunc sunt, quam qui ad Catholicam fidem per misericordiam DEI aliquando redierint, singulis quinquenniis; Episcopi demum Asiatici, & qui extra Asiam & in aliis novis terris Orientalibus, Meridionalibus, Occidentalibus, & septentrionalibus, tam in insulis quam in continentibus, & denique in quibuslibet mundi partibus existentibus, singulis decenniis; ad quam Visitacionem se adstringunt jurejurandò in sua ordinatione, spondentque, quòd personaliter venire, aut, si legitimo impedimentò detineantur, nuntium, ad hoc speciale mandatam habentem, dirigere velint; sicuti conspiceret licet in Pontificali Romano sub tit. de Consecrat. electi in Episcopum. Prostat de ea constitutio Sixti V. incipiens Romanus Pontifex, edita Anno 1585. de qua meminit Concil. Roman. noviss. tit. 13. c. 1. & in Append. pag. 195. & seqq. subjicit Instructionem S. Congr. Conc. pro formandis relationibus, in plura capita distinctam.

QUÆSTIO III.

Qualiter Episcopi subsidium charitativum exigere valeant?

22 Multa in compendio retuli hoc cap. à n. 33. Addo nunc I. quando à plerisque concluditur, atque à Sacra Congregat. Concilii non minus quam Sacra Congregat. Episcoporum resolutum est, Episcopum, habentem pingues redditus, non posse subsidium charitativum exigere, juxta Card. Petram ad Constit. Apostol. tom. 4. pag. 343. num. 12. non esse adeò rigorosè præcedendum, ut Episco-

pus censeatur dives ad hunc effectum, statim ac constet habere congruam sustentacionem, vel aliquid amplius: nam, si id sufficeret, vix aliquando locus foret hujusmodi subsidio, ex quo omnes ferè Episcopi congruam habent; ultra quòd attendendum, 23 venit, quòd Episcopus non in primo statim ingressu in Diocesim mensæ suæ redditus percipere valeat, sed multoties annus elabatur, &

& nisi charitativum subsidium accipat, sæpe pro sua promotione aut propria suæque familiæ sustentatione æs alienum contrahere tenetur. Non obstante, quòd Episcopus habeat bona patrimonialia: cùm enim sustentacionem congruam habere debeat ex ipsis redditibus Episcopalis mensæ, non consideratur potentia aut indigentia, quæ desumitur ex bonis patrimonialibus. Ventriglia in praxi p. 2. annot. 25. §. 1. num. 4. Petra d. pag. 343. num. 13.

24 II. Clericos beneficiatos obligari quidem ad contributionem pro subsidio charitativo, ita tamen, ut, si beneficium congruè sustentacioni haud correspondeat, excusentur arg. cap. cum Apostolus 6. §. prohibemus de Consib. ibi: si Praepositi subditis suis graves existant, quos in cunctis necessitatibus pastoris debent more fovere. Petra d. l. num. 23.

25 Quin & si beneficia sint pensionibus gravata, beneficiati non tenentur contribuere, nisi pro rata fructuum, deductâ pensione: quippe cùm pars oneris redundet in pensionarium, penes quem pars commodi residet. Fagnanus in cap. ad audientiam de Rescript. num. 86. Petra d. l. pag. 346. num. 28. ubi refert decisionem S. Congregationis in Tropiens. 18. Augusti. 1652. per quam jubetur seminarium contribuere, cui pensio super mensa Episcopali erat reservata; exceptò casu, quòd Sedes Apostolica pensionarium ab hoc onere peculiariter liberat. Esti cæteroquin nil interfit, an beneficiatus sit diocesanus, & degat in Diocesi, vel non: quia illi Episcopo, in cujus Diocesi situm est beneficium, charitativum subsidium, velut onus reale, præstare obstringitur ex resolutione Sac. Congregat. die 2. Decembr. 1673. Petra d. l. pag. n. 25.

III. quantitatem hujus subsidii non esse determinatam, sed in cit. cap. cum Apostolus 6. §. prohibemus solummodò requiri, ut sit moderata. Eòdemque sensu Sacra Congregatio apud Card. Petram pag. 445. n. 18. in fin. propositò dubiò in German. in casibus, quibus est permittum exigere charitativum subsidium, quanta debeat esse illius quantitas? Rescripsit: esse arbitrariam pro qualitate indigentia, dummodò moderatam & non onerosam. In- 29 deque altera resolutio præfatæ Congregat. apud Barbosam in Summa Apostol. decis. verb. subsidium num. 2. ubi respondit, servandum esse solitum, accipiendâ est, quando res in eodem statu permanet, eadèmq; occurrunt circumstantiæ, indigentia videlicet Episcopi, causæque subsidium postulandi. Petra d. l. n. 19.

Neque adversatur Extravag. vas electionis 30 de Consib. inter commun. ubi in §. præmissis non procul à fine Benedictus XII. in eadem quantitate vult exigi subsidium, quam antè assignaverat pro procuracione canonica, Episcopis in visitacione solvendâ. Ut enim nihil memorem, ex non paucorum opinione d. Extravag. aut non receptam, aut usâ contrariò abolitam esse: cit. Petra d. num. 18. sagaciter advertit, illam Extravag. in qua determinatur quantitas procuracionis, post Concilium Tridentinum non amplius procedere, dum in sess. 24. de Reformat. cap. 3. statuit, esse in optione eorum, qui visitantur, si malint solvere id, quòd erat ab ipsis antè solvi, certâ pecuniâ taxatâ, consuetum; an verò prædicta vidualia ministrare; salvò item jure conventionum antiquarum, cum Monasteriis, aliisve locis piis, aut Ecclesiis non-parochialibus in- 31 to, quòd illarum permaneat.

CAPUT II.

De Juribus Parochialibus.

SUMMARIA.

1. Olim non licebat cadavera sepelire in Ecclesiis.
2. Postèa immutatum est.
3. Non tamen concessum est, sub altaribus sumulare corpora.
4. Nec prius consecrari potest altare, quam corpora exhumentur.
5. Cadavera infra terram in tumulis sepelienda.
6. & seq. S. Pontifices sepeliuntur in conditoriis elevatis super terram.
7. & seqq. Discurritur questio, in quo loco sepeliendus sit, qui non potest sepeliri in Ecclesia

à se electa? 11. & seqq. Agitur de portione canonica. 15. & seqq. Positæ jus patronatus reservari in Ecclesia Collegiata? Rationes pro negativa. 22. Prærogativa temporis immemorialis. 23. & seqq. Ostenditur, quòd solus fundator, constructor, aut donator Ecclesia ejusque filii & descendentes alendi sint ab Ecclesia; 26. & seqq. Non verò extraneis, ad quem jus patronatus aliò titulò finis devolvitur.

QUÆSTIO I.

Liceatne defunctorum corpora in Ecclesiis sepelire?

1 Olim non licuisse, ostendit Eminentiss. Petra tom. 2. pag. 191. & inter alia in num. 10. allegat decretum Pelagii II. de Anno 580. ita sonans: isem placuit, ut corpora

defunctorum nullò modò intra basilicam sepeliatur, sed, si necesse est, foris circa murum basilicæ. Postèa, relaxatò rigore, primùm illustribus personis, deinde etiam, ad removen-

vendam occasionem scandali, & confoven-
dam fidelium devotionem omnibus indistin-
ctè permiffum est, habere vel eligere sepul-
turam in ipsis Ecclesiis per *cap. ubique 6. cap. placuit 7. XIII. q. 2. cap. fraternitatem 3. cap. ex parte 5. cap. cum liberum 6. de Sepulchris.*

3 Manet tamen adhuc antiqua prohibitio, ne cadavera sub altariis aut eorum scabellis sepeliantur per *d. cap. praeipiendum 13. XIII. quæst. 2. in f. Gonzalez ad cap. fraternitatem num. 5. debereque trium cubitorum distantiam inter altaris scabellum & ostium sepulchri intermediare, tradit Pignatell. tom. 4. consult. 32. num. 5. quia videlicet in primitiva Ecclesia altaria super corpora Sanctorum Martyrum erigebantur; ideoque contra sanctitatem loci pugnare videtur, ut alia corpora sub altari vel propè altare tumulentur.*
4 Petra *d. l. pag. 192. num. 12.* Hinc altare, super aliqua sepultura fabricatum, nequit consecrari, nisi prius cadaver extrahatur; atque, ut S. Congregatio die 13. Sept. 1593.

declaravit, altaria, sub quorum pradellis cada-
vera sunt sepulta, licet propterea consecrationem
non amittant, tamen debent interdici, donec di-
cta cadavera vel altaria per ipsa in alium deso-
ratur locum. Petra *d. num. 12. Samuel-
lus de Eccles. sepult. tract. 1. disp. 3. contr. 8. con-
sult. 3. & 6. Monacelli in formul. leg. pract. p. 3. tit. 3. form. 6. num. 10.*

5 Ultra hæc sepultura aperiendæ sunt in-
fra terram, & deposita seu conditoria cada-
verum in tumbis profundis collocanda, eor-
umque operimenta debent esse æqualia
cum solo Ecclesiæ. Ita Pignatell. *d. 10. 4. 6
consult. 48. num. 1. solis Summis Pontificibus eâ
prærogativâ competente, ut ipsorum corpora
sepeliantur in conditoriis elevatis supra
terram, & in parietibus affixis, ut videre est
in Basilica Vaticana. Petra d. l. pag. 193.
num. 13. qui nequidem personis Regalibus 7
hanc præminentiam indulget, in exem-
plum assumens Christianam Sueciæ Reginam,
quæ in eadem basilica subtus terram sepulta
fuit.*

QUÆSTIO II.

In quo loco sepeliendus sit, qui elegit sepulturam in aliqua Ecclesia, in
qua ob impedimentum sepeliri nequit?

8 Pignatell. *tom. 4. consult. 175. num. 11. &
13. putat, esse sepeliendum in Ecclesia
Parochiali. At Card. Petra d. 10. 2. pag. 199.
num. 32. putat, in casu, quod adfuit conjectu-
ræ, quod defunctus ab initio voluerit sepe-
liri in certa Ecclesia non-parochiali, & pos-
tea, mutata intentione, elegerit aliam, in
qua ob impedimentum sepeliri nequit, sic tu-
mulandus in prima: cum enim constet, quod*

Ecclesiam parochialem excludere voluerit;
justè præsumitur, ipsum potius voluisse sepe-
liri in prima Ecclesia electa, si, evenientia
impedimento, in altera prædicta sepeliri
non possit. Alioquin, ubi nullæ sunt
conjecturæ pro prima Ecclesia, indubiè præ-
valebit sententia Pignatelli, utpote quæ pro-
pius accedit Juri Communi, vi cujus jus sepul-
turæ pertinet ad Ecclesiam parochialem.

QUÆSTIO III.

Cui debeat portio canonica, seu quarta funeralium?

11 Attingimus in hoc *cap. num. 64. & seqq.*
Largius excurrit Samuel. de *Eccles. se-
pult. d. tract. 1. disp. 3. contr. 9. & seq. item
12 disp. 4. per tot.* Solummodò prætereunda
silentio non videtur dispositio Concilii Trid.
*sess. 25. de Reform. cap. 13. ubi decernit sancta
Synodus: quibuscumque in locis jam ante annos
quadragesima quarta, qua funeralium dicitur, Ca-
thedrali aut Parochiali Ecclesia solita esset persol-
vi, ac postea fuerit ex quocumque privilegio aliis
Monasteriis, hospitalibus, aut quibuscumque lo-
cis piis concessa, eadem posthac integro jure & ea-
dem portione, qua antea solebat, Cathedrali seu
Parochiali Ecclesia persolvatur: non obstantibus*

concessionibus, gratiis, privilegiis, etiam Mar-
magno nuncupatis, aut aliis quibuscumque.
Concludit exinde Matthæucci in *Officiali Cu-
ria Eccles. cap. 42. num. 7. ad hoc, ut Regu-
lares teneantur ad quartam funeralium, ne-
cessarium esse, quod Monasteria ipsorum
fuerint erecta quadraginta annis ante Conci-
lium, & quod totidem annis solvere consu-
verint; allegatis in num. 8. pluribus Sacræ
Congregat. Conc. declarationibus. Quæ 14
verò ordinatio hac in re emanaverit à Benc-
dicto XIII. pro Italia & Insulis adjacentibus,
videri potest in *Appendice Concilii Romani
pag. m. 151. & seqq.**

QUÆSTIO IV.

Possitne jus Patronatûs acquiri in Ecclesia Collegiata vel
Conventuali?

15 Non cadit sub dubium, quod jus Patro-
natûs acquiri possit in tali Ecclesia quo-

ad alios effectus; sed tantum in quætionem
deducitur, an jus nominandi seu præsentan-
di

di Prælatum illius Ecclesiæ patronus conse-
quatur, quando in limine foundationis id sibi
reservat? Possit enim fundatorem hoc
16 jus sibi reservare, accedente consensu Episco-
pi, tradiderunt non solum aliqui ex antiquo-
ribus, sed etiam ex recentioribus docent
Gonzalez ad *cap. sacrosancta de Elect. num. 8.*
Barbosa ad *cap. nobis 25. de Jure Patron. n. 5.*
*vers. licita &c. Piton. tom. 2. in parerg. ad
discept. 4. pag. 6. sub num. 39. & seq. ubi testa-
tur, usque ad annum 1500. viguisse opinio-
nem, quod non requiratur beneplacitum.*
17 Apostolicum: quia nimirum honestæ con-
ditiones in prima fundatione permiffæ sunt;
qualis etiam censetur facultas præsentandi
Prælatum in Ecclesia Collegiata aut Conventu-
tuali, utpote quæ non importat jus eligendi,
Laicis aliis interdicitum, sed nudum jus des-
ignandi personam ad beneficium qualifica-
tum, Laicis quoque in aliis Ecclesiis non-
collegiatis de Jure permiffum; non atten-
18 dō, quod in tali hypothesi tollatur electio,
dum neque necessum est, ut Prælaturæ per
electionem conferantur; neque insolitum,
ut electio penitus aboleatur: uti constat ex
19 *Reg. 2. Cancellar. Econtrâ non posse funda-
torem sibi reservare jus præsentandi Præla-
tum, nisi beneplacitum Apostolicum acce-
dat, tenent Card. de Luca de Jure Patronat.
disc. 55. num. 14. & disc. 73. num. 6. & de Præ-
minent. disc. 40. n. 11. Amyden. de Stylo Da-
tar. lib. 1. cap. 15. §. 15. num. 157. Lotter de
Re benefic. lib. 2. quæst. 6. n. 56. & seqq. Card.
Petra tom. 3. pag. 63. n. 18. eoque teste per-*

petud tenuit Rota, signanter in *divers. p. I.
decis. 268. num. 7. & in recent. p. 1. decis. 53.
n. 1. & apud Emerix decis. 1271. n. 8. Quo- 20
rum ratio est: partim quia isthæc reservatio
est contra Jus, quod non tantum Laicos re-
pellit ab electione activa *d. cap. nobis 25. de
Jure Patronat. d. cap. sacrosancta §. 1. de Elect.*
sed etiam vult, ut hoc ipso, quod Ecclesia
sit collegiata, sit etiam electiva per mox
cit. *cap. sacrosancta;* sicque non potest ab alio,
quàm Papa, qui supra Jus est, admitti: par-
21 tim quia erectio Ecclesiæ Collegiatae juxta
opinionem cit. Petreæ *d. tom. 3. pag. 69. n. 8.*
& aliorum non spectat ad Episcopum, sed
ad solum Pontificem; adeoque reservatio-
nes & conditiones, fundationi adjunctæ con-
tra ejus naturam, nequeunt ab alio, quàm
Summo Pontifice, approbari.*

22 Nilominus cit. Petreæ *pag. 64. num. 28.*
concedit, privilegium seu beneplacitum Apo-
stolicum pro jure præsentandi Prælatum pos-
se præsumi ex lapsu temporis immemoralis
aut centenarii, vel ex fama tituli cum qua-
dragenaria, uti docuerunt Vivian. de *Jure
Patron. p. 1. lib. 3. cap. 1. num. 51. Amyden
d. §. 15. num. 156. Rota decis. 366. coram Pu-
teo lib. 2. & decis. 1058. à num. 1. coram Pe-
nia, ubi satis indicatur, sufficere probatio-
nem fundationis aut dotationis ex authenti-
co documento; & in antiquis per famam
probari dictum privilegium, ita ut, con-
currente antiquitate temporis cum observa-
tia præsentationum, omnino præsumatur, ad-
struit Rota in *rec. p. 7. decis. 29. n. 10.**

QUÆSTIO V.

Utrum quilibet Patronus debeat ab Ecclesia Patronata
alimentari?

23 Inspiciendò textum in *cit. cap. nobis 25. de
Jure Patron. videtur indistinctè id asseren-
dum ob verba fin. & si ad inopiam vergat, ab
24 Ecclesia ei modeste succurratur. Consideran-
dò tamen alios textus, puta in *cap. contra 29.
cap. filii 31. XVI. q. 7. soli fundatores, con-
structores, & dotatores Ecclesiarum, eorum-
que filii & descendentes hanc prærogativam
habere censentur, ut, si propriis mediis de-
stituuntur, ab Ecclesia possint alimenta pete-
25 re; ipseque textus & contextus in d. cap.
nobis loquitur de fundatore, nec aliter con-
cedit jus alimonie, quàm sicuti in sacris est
26 constitutum canonibus. Unde, si extra-
neus per successione, donationem, aut
præscriptionem jus Patronatûs acquirat, jus
alimonie ipsi non deberi, concludunt Lot-
ter de *Re benefic. lib. 2. quæst. 5. num. 4. Ven-
triglia in praxi tom. 2. annotat. 1. §. 4.***

27 *num. 19. Cardin. Petra tom. 2. pag. 541.
num. 28. Rota in recent. p. 2. decis. 454.
num. 2. Nam, quia jus alimonie prin-
cipaliter radicitur in obligatione gratitudinis,
quam subit Ecclesia, de non esse ad esse
per fundationem, constructionem, & do-
tationem elevata; respectu extraneorum,
qui beneficium tam æstimabile non exhi-
buerunt, effectum & operationem non exhi-
28 titur: quemadmodum etiam in Jure Civili
constitutum est, ut beneficium competen-
tiæ, quod habet donator, ne ultra, quàm
salvâ sustentatione potest, conveniat,
ad ipsum solum, à quo donatarius benefi-
cium accipit, coarctatur *l. inter eos 19. §. 1.
l. sciendum 25. ff. de Re jud. aut, quod aliqui
volunt, ipsius liberos arg. l. etiam fi-
lios 18. in princ. ff. Solutio
matrim.**

CAPUT III.

De Jure Decimandi.

SUMMARI A.

1. & seqq. Describuntur novalia. 4. Manent talia, quàm diu extat memoria prima cultura. 5. Eorum decima à Politicis adscribuntur Principi terra. 6. & seq. Sed perperam. 8. Spectant ad Parochum. 9. Nisi sint improprie talia. 10. & seq. Nec tantum per primum triennium, sed perpetuò debentur Parocho. 12. & seq. Confirmatur antiqua sententia, quod persona Ecclesiastica, habens ex privilegio jus decimandi, novalium decimas exigere possit. 14. & seq. Idem statuitur, si districtus aliquis limitatus magis excolatur. 16. & seqq. Auctoritate Panormitani & aliorum stabilitur. 19. & seqq. An decima ex fundo frumentario debeatur, si ad tales fructus applicetur, qui à decimis immunes sunt? Rationes pro affirmativa. 22. & seq. Ra-

tio pro negativa. 24. & seqq. Satisfitur primum rationibus. 27. & seq. Referuntur opinio, obligans Parochum ad sumptus pro custodia segetum. 29. & seq. Defenditur adversa sententia. 31. Resp. ad fundamentum antecedentis. 32. An Parochus de resarcitione expensarum aliquid pretendere valeat? 33. Limitatur anterior sententia. 34. & seqq. Edocetur, ad quem oblationes pia spectaverint ante parochiarum erectionem. 38. Post erectionem spectans ad Parochum. 39. Servat Episcopus portione canonicà. 40. Consideratur in iis præcipue voluntas offerentium. 41. Si Capella habeat specialem rectorem titulum, pertinet ad ipsum. 42. & seqq. Explicatur, quid obtineat in Ecclesiis Regularium.

QUÆSTIO I.

Quid sint novalia & novalium decime?

NOvalia vulgò Neubruch sive Neureuth descripta & divisa sunt in hoc cap. num. 26. & seqq. sunt nempe agri, de novo ad culturam redacti, vel nunc primum præcisi, de quibus non extat memoria, quòd aliquando culti fuerint. Eminentiss. Petra tom. 2. pag. 476. num. 53. Vel, ut effert Jus Bavaricum tit. 28. art. 13. Novalia sunt terræ, in quibus hæcenus nihil cultum fuit, & in quibus nullum indicium præcæ, salis, vel lyri appareat, da man weder Furch noch Strang gesehen. Illustr. D. Baro Schmid in Comment. ad tit. art. num. 1. Unde, si quæ loca sint, quæ olim culta fuerunt, sed propter suam sterilitatem per multos annos

deserta, de quibus extat Integer tit. in Cod. de omni agro des. postea tamen ad culturam redigantur, inter novalia haud numerantur. Idem ibid. Wehner in præf. observat. verb. Noval-Zehend vers. hinc tamen etc. Addatur Besold. in thes. præf. verb. Neubruch. Quòd verò aliquorum opinio circumferatur, agrum dici novalem tantum pro eo anno, quòd primò ligone eradicatur, & conscribitur, at, si imposterum iterum colatur, novalis esse desinat, in eo gravissimè errant, ait Schmid d. num. 1. cum ager, qui colceptus est, novalis dicatur, quàm diu memoria eradicationis & primæ culturæ extat. Wehner d. l. in præf.

QUÆSTIO II.

Ad quem spectent decime novalium?

NON desunt Authores Politici, qui decimas novalium Principibus jure Superioritatis aut Suprematûs tribuunt; eâ inductione: quia loca deserta & inculta, instar bonorum vacantium, ad Supremum Principem aut Territorii Dominum spectant. Sed hanc opinionem D. Baro Schmid ad Stat. Bav. d. tit. 28. art. 13. num. 2. vocat hæreticam. Quidquid enim sit de illa doctrina, quòd loca deserta & inculta cedant Principi, quam non omnes suo calculò dignantur, sed primò occupanti adscribunt: mala hinc inferunt consequentia ad collectionem decimarum: quoniam altior adhuc est Dominus, nempe Dominus cœli & terræ, cui Domini terrestres meritò se submittere debeant, ad

quem principaliter, & ejus Ministros spirituales per participationem omne jus decimarum jure supremi Suprematûs pertinet cap. tua nobis 26. cap. cum non sit 33. de Decim. Itaque apud bonos Christianos & Catholicos certum est, decimas novalium de Jure Communi ad Parochum spectare cap. quoniam 13. cap. cum contingat 29. d. e. suppositò, quòd sermo fiat de novalibus propriè talibus: quis de novalibus improprie talibus regula est alia, ex cap. commissum 4. & cap. cum in tua 30. eod. tit. desumpta, quòd ad illum pertineant, qui aliàs in eo loco aut agro jus decimandi habuerat.

Non me præterit, de Jure Bavarico dist. 10. art. 13. decimas novalium solummodò per pri-

primum triennium Parocho assignati, eoque transactò illi competere, cui aliàs ibidem. Jus decimandi competit. Verùm hoc ipsum est, quod memoratum D. Baronem Schmid num. 4. & seqq. anxium reddidit, quomoddò statutum illud defendi possit. Fateatur liquidem, hanc dispositionem esse Juri Canonico è diametro contrariam; & proinde necessariò confugiendum ad distinctionem, ab initio tit. 28. num. 1. præmissam, quòd potius sit dispositio declarativa antiquæ consuetudinis, quàm positiva & præceptiva.

12. Quid Juris sit de privilegio Apostolico, vi cujus decimæ generaliter aut indefinitè fuerunt concessæ, an etiam Decimas Novalium comprehendat? Latè discussum est in hoc cap. à num. 64. sicut & de præscriptione actum in lib. 1. tract. 1. cap. 4. à num. 430.

13. Neque attendendum ad ea, quæ recentè opposuit P. Pichler ad tit. de Decim. num. 26. quippe non nova, sed jam priùs in cit. cap. à nobis allata, eversæque sunt; peculiariter verò offensum, textum in cap. dudum 31. de Privileg. extra oleas versari, dum loquitur manifestè de exemptione à decimis Novalium, in quarum possessione existebant alii, non factà mentione de ejusmodi possessione: sicque privilegium illud meritò pro suspecto & subreptitio fuit habitum, cum S. Pontifex non soleat derogare juri tertii, nisi specialiter exprimat.

14. Porrò, si quis ex privilegio aut alio justo titulo jus decimandi obtinuerit in certo aliquo & limitato districtu, in quo occurrunt terræ cultæ & incultæ, ac incultæ successive ad culturam & fructus decimabiles reducuntur, ad ipsum & non ad Parochum pertinent decimæ partium, noviter cultarum, prout docent Rebuffus de Decim. q. 14. n. 31. vers. fallit quando etc. Gutierrez Canon. Quæst. lib. 2. cap. 21. num. 118. & 125. Werndle von Zehend & Necht lib. 4. cap. 4. consil. 3. im-

15. Fabi aber etc. Aut enim ejusmodi novæ culturæ propriè dicta novalia non sunt, sed extensiones aut meliorationes spatii, ante-

hæc jam culti & frugiferi; aut jus decimandi, in modum servitutis, afficit totum fundum & quamlibet ejus partem, estque totum in toto & totum in qualibet ejus parte arg. l. si cui 9. ff. de Servit. l. cum fundus 12. ff. Commun. præd. nec debet una eademque substantia diverso jure censi cap. cum intra 30. de Decim. Atque hujus opinionis est etiam 16. Panormitanus lib. 2. cons. 71. num. 1. & 2. ubi ita discurre: in cap. 1. & cap. quid per novale de Verb. significat. novale dicitur ager, de novo ad culturam redactus, de quo non est memoria, quòd aliquando fuerit cultus: sed iste ager, de quo quæritur, non potest dici, quòd de novo fuerit ad culturam redactus, cum pro parte esset ab antiquo cultus: ergo non potest dici novale, & per consequens sumus extra casum cap. cum contingat, in quo nimirum novalium perceptio tribuitur Parochis. Ager enim pro parte cultus non potest dici, quòd de novo præciditur, licet nunc pars non præcisa præcidatur, ad hoc, quod in simili legitur & notatur in Clem. in plerisque de Elect. præsertim cum Jura requirant, quòd non sit memoria, quòd ager ille aliquando fuerit cultus, ut in scribis proximè alligatis: quod non potest dici de agro, qui pro parte erat cultus.

Hæc Panormitanus; ex quibus conclusit, jus decimandi, in parte frugifera seu culta præscriptum, etiam in parte altera & non frugifera, sed noviter exculta simul præscribi; eumque præter Authores, in num. 14. citatos, sequuntur Balbus de Præscript. 2. p. princip. q. 2. n. 16. & seq. Barbosa J. E. U. lib. 3. cap. 26. §. 2. num. 61. Fagnanus in dist. cap. cum contingat num. 15. de Decim. Pirhing ad eund. tit. num. 115. Wiestner ibid. n. 111. Clariss. P. Schmalzgrueber ibid. n. 49. quia 18. pars noviter culta imitatur naturam prædi, cui adhæret, & cujus est pars; sicut & possessio partis comprehendit partem connexam, & præscriptio partis ad alteram partem & ipsum totum extenditur; prout alibi largius declaratum est.

QUÆSTIO III.

An decime ex fundo frumentario debeantur, si locus frumenti pro aliis fructibus producendis applicetur, qui ex consuetudine provincie à decimis immunes sunt?

19. Clariss. D. de Bassis in secunda Semicent. quæst. forans. controuv. 29. num. 4. narrat, accidisse casum, ut aliquis in agro suo, derelicta seminatione frumenti lupulos coleret; & alius quidam insignem partem agrorum suorum, situ loci & occasione aquarum id suadente, in lacum effoderet: quæsitum fuit, an hi domini ex fructibus lupulorum & piscationum ad decimas sint obligati, cum ex consuetudine illius provincie neque ex lupulis, neque ex piscationibus decimæ sol-

vantur? Ratio dubitandi prima est: 20. quia, si quis agros suos in prata, vel prata in agros convertat, ex communi Canonistarum opinione, ejusmodi mutatione non obstante, ad decimas fructuum est obligatus; valdeque durum apparet, ut per factum ejusmodi proprietarii conditio Decimatoris fiat deterior per textum in cap. commissum 4. de Decim. Altera, quòd, licet mutetur 21. terræ qualitas, non tamen mutetur substantia; ipsaque terra, quæ ab antiquo decima-

lis erat, non fuerit obligata ad certum genus fructuum, sed ad quoslibet *cap. cum in 22 una 30. d. 1.* Hæc tamen utraq; ratione non attentâ, *cit. D. de Bassis num. 4.* resolvit, per talem mutationem culturæ jus decimandi fuisse extinctum. Cujus ratio est: quia decimæ non sunt onera fundorum, sed onera fructuum *arg. cap. cum homines 7. cap. pastoralis 28. vers. fructus &c. cap. cum non sit 33. d. 1. de Decim.* qua de causa non domini prædiorum elocatorum, sed conductores decimarum nomine conveniuntur *cap. dilecti 8. cap. à nobis 24. eod. tit. de Decimis.*

23 Ergo, si tales fructus ex prædio quodam nascantur, qui juxta provinciarum consuetudinem ab onere decimationis immunes sunt, proprietarius prædii immutari nullam obligationem habet solvendi decimas, tamen si de fructibus illius fundi, decimarum solitis, decimas præstiterit: si quis enim agros omnino incultos reliquerit, à præstatione decimarum liber est: cur itaque non etiam liber sit, qui

QUÆSTIO IV.

An Parochi & alii Decimatores teneantur ad compensationem sumptuum, quos rustici faciunt pro custodia frumentorum & segetum?

27 Memoratus Clariff. D. de Bassis *controv. 3. 1.* hanc quæstionem ventilat, & ponit casum de venatione, rustici prohibita, ita tamen, ut rustici possint agros suos adversus incursionem ferarum sepius munire, vel etiam animalia clamoribus & compositionibus à segetibus suis arcere; cumque sepes altos erigere, aut palos præacutos facere ipsis non concedatur, ne feræ, transire volentes, se ipsos transfigant, debent rustici persæpe de nocte unum vel plures custodes constituere, ut continuis clamoribus & vociferationibus

28 ejusmodi bestias abigant. Sumptus igitur necessarii sunt, ut frumentum & segetes à devastatione conserventur; & cum Parochus & alii Decimatores exinde commodum percipiant, æquum videri posset, ut etiam ferant onera, & ad decimam partem sumptuum

29 obstringantur. Sed aliter sentit *cit. Author num. 3. & seq.* & justè: nam, quia decimæ prædiales sunt præstandæ, non deductis impensis, in fructuum nativitate aut conservationem erogatis, ut patet ex *praf. cap. num. 175. & seq.* sunt quoque præstandæ, non deductis sumptibus, pro custodia frumenti

30 & segetum factis. Et quia in canone emphyteutico, in recognitionem domini directi solvendò, emphyteuta de sumptibus & expensis nihil detrahare potest: quò titulo aliquid subtrahent rustici in decimis, in recognitionem supremii domini DEI ejus ministris solvendis?

31 Hinc nullatenus procedit supra allegata

convertit ad usum, de quo decimæ præstari non sunt solitæ?

Ad primam rat. dubit. responderi potest: per commutationem agri aut fructuum in aliam speciem non tolli obligationem solvendi decimas, si fructus novi sint tales, ex quibus decimæ cæteroquin solvuntur: cum verò in casu præsentis, mutato fundò, fructus nascantur, ex quibus decimæ juxta consuetudinem non solvuntur, nulla poterit esse solvendi obligatio. Estque prorsus per

25 accidens, quòd conditio Decimatoris hòc factò evadat deterior; cum etiam, si fundus omnino deferatur, & planè incultus relinquatur, ipsius conditio non fiat melior. Utitur nempe proprietarius fundi jure suo, nec iniquè per hoc injuriam facere censetur.

Ad alteram Resp. esse quidem fundum obligatum ad fructus quoslibet, qui sunt decimabiles; fructus autem, de quibus loquimur, non esse decimabiles, consequenter ab obligatione decimarum exemptos.

Juris maxima de proportione commodi & incommodi: siquidem, ad imitationem Legis antiquæ, simpliciter decima pars fructuum, prout ex beneficio Creatoris naturaliter enascuntur, absque alio respectu aut proportione commodi vel impensarum præstanda est.

Tradit præterea *cit. D. de Bassis in num. 6. 32* & æquum judicat, Parochis aliisque Decimatoribus à rusticis resarcitionem esse faciendam decimâ parte pecuniæ, quam acceperunt à Domino venationum propter damna fructibus per feras bestias illata: cum ista resarcitio succedat in locum fructuum, ex quibus decima pars Parocho aut Decimatoribus debebatur.

Advertit tamen in *num. 8. 33* ex propria observantia, rusticos Parochis de accepta compensatione nihil communicare, fortè quia plerumque ipsis damnorum illatorum nomine tam exigua obvenit satisfactio, ut subinde vix tertiam aut quartam partem justæ æstimationis adæquet; quod planè durum existimat.

Quòd si tamen decima pars fructuum non tantum à solo separata, sed etiam decimata, & Parocho aut alteri Decimatori actualiter fuerit assignata; ipse autem in asportandis manipulis sit negligens, sibi imputare debet: quia propriis sumptibus custodiam apponere, & fructus, quorum jam dominus hòc modò factus est, à ferarum depastu aut vastatione conservare tenetur. De Bassis *d. l. n. 5.* Conferatur etiam P. Pirhing. *ad tit. de Decim. num. 94. & seq.*

QUÆSTIO V.

Cuinam obveniant Oblationes pie?

35 Breviter aliqua subjecimus in *cap. praf. à num. 211.* Largiora subjicit Eminentiss. Petra in *Commentar. ad Constit. Apostol. tom. 2. pag. 20. & multis seqq.* Ex quo notandum I. Oblationes pias antiquitus, ante divisionem portionum factam à S. Simplicio Papa in *cap. quatuor 27. & cap. de redditibus 28. XII. quest. 2.* communes fuisse Episcopo, Clero, & pauperibus; reservatâ distributione proprio Præsuli juxta cujuslibet necessitatem *cap. habeant 17. cap. res Ecclesia 26. eod. quest. 1. cap. ult. XVI. quest. 1.* datâ facultate Vicario seu Custodi Ecclesiæ, absente Episcopo oblationes inter Fratres dividendi per *cap. ult. de Offic. Cust.* Factâ autem divisione bonorum & reddituum Ecclesiasticorum in quatuor partes, in totidem partes fuisse divisas oblationes per *cap. cognovimus 29. & cap. mos est 30. d. XII. q. 2.*

36 II. Postquam Parochiæ sunt distinctæ, unî parochorum intra certos limites commissâ animarum curâ, eidem oblationes, quæ sunt intra districtum parochialem, fuisse assignatas per *cap. quia Sacerdotes 13. & 2. seqq. X. quest. 1. cap. pastoralis 9. de his, quæ fiunt à Prælati sine cons. cap. remanente Episcopo portione Canonica. arg. cap. officii 14. cap. requisisti 15. cap. ult. de Testam. quæ portio juxta Concil. Aurelianense cap. 15. tertia fuit pars, & postmodum quarta. Innocent. Hostiensis, Joannes Andreas & alii apud Fagnanum in *cit. cap. pastoralis num. 13. & 16. Rota Rom. in recent. p. 1. decis. 256. n. 1. & p. 5. decis. 37. n. 2. & seqq.**

37 III. pro Parocho stare præsumptionem Juris, quòd ad ipsum, tanquam pastorem & ministrum Sacramentorum, spectent omnes oblationes, præterquam, si consuetudo contraria offerentium voluntate: cum enim oblatio sit actus voluntarius & spontaneus, suam normam accipit à voluntate & intentione offerentium: eaque propter, si quid offeratur pro fabrica, ornamentis, luminariis, perpetuo Ecclesiæ cultu, certa ima-

gine, vel capella, debet à Parocho, tanquam legitimo administratore, in usum destinatum applicari per *d. cap. ult. de Testam. Rota decis. 166. post Postium de mantent. & dec. 227. coram Merlino. Fagnanus cit. l. num. 29. & seqq. Lotter de Re benef. lib. 1. quest. 30. num. 28. & seqq. Pignatell. consulti. 161. tom. 4. num. 4.*

IV. oblationes, quæ sunt in Capella vel Ecclesia non-parochiali, ubi adest specialis Rector seu beneficiatus, habens illam Ecclesiam in titulum, spectare ad Rectorem, eique administrationem, exclusò Parocho, competere; prout resolvit S. Congregatio Concilii in nullius seu Nonantolana *Jur. Paroch. 13. Jan. 1685. & in Foroliviensi. Jur. Paroch. 18. Nov. 1684.*

V. oblationes, factas in Ecclesiis Regularium, quoad usum & dispositionem ad Monasterium & ejus Superiorem pertinere *cap. Theodosius 1. de Statu Monach. cap. nimis iniqua 16. de Excessib. Pralat. & ibi Gonzalez num. 2. & 3.* Quia enim jam antiquitus Monachi, dum Sacerdotalia munera nondum præstabant, oblationum partem fuerunt participes: quanto magis oblationes in suis Ecclesiis nunc sibi vendicant, dum munera & functiones, Presbyteris convenientes, jam à multis sæculis administrant?

VI. deantur textus appositi in *cap. doctos 21. cap. si Monachus 22. cap. moderamine 23. XVI. q. 1. Fagnanus ad d. cap. pastoralis num. 34. Pignatell. tom. 10. consulti. 59. num. 13. Rota in recent. dec. 373. num. 11. p. 5. Monasterium siquidem, licet sit in parochia, non tamen est de parochia. Petra *cit. tom. 2. pag. 28. num. 41. & seqq.* Imò, si imago quædam picta aut depicta sit in domibus aut earum parietibus, quæ sunt in dominio alicujus Monasterii, oblationes, ibi factas, non Parocho, sed Monasterio deberi, multis rationibus & autoritatibus stabilit Illustriss. Episcopus Bellicensis, L. B. de Zeller *tom. 1. consulti. 9. per tot.**

CAPUT IV.

De Immunitate Ecclesiastica.

SUMMARI A.

- 1. & seq. Recensentur crimina, ab Immunitate localis per constitutionem Benedicti XIII. excepta. 3. De cognitione criminum remissivè.
- 4. Refertur ipsa constitutio. 5. & seqq.

Roboratur nostrum dogma, quòd immunitas personalis & realis proveniat ex Jure Divino. 10. & seqq. Enumerantur casus, in quibus cessat.

QUÆSTIO I.

Quenam crimina sint excepta ab Immunitate locali; & quis desuper cognoscat?

PRæter illa, quæ in hoc cap. à num. 69. ad textum & mentem tum Juris Communis, tum Bullæ Gregorii XIV. quæ incipit: *cum alias &c.* recensuimus, Sanctiss. D.N. Benedictus XIII. in nova constitutione, quæ incipit *ex quo*, datâ sexto Idus Junii 1726. confirmatâ in Concil. Roman. *tit. 28. c. 1.* & relatâ in ejus *Appendice pag. 277. & seqq.* non solum aliqua ex Bulla Gregoriana declaravit, sed etiam nonnulla alia delicta & delinquentes ab Immunitate locali exceptit, nominatim, *interficiunt proximum suum animo præmeditato ac deliberato; cum antea solum homicidium proditorium fuerit in dict. Bulla exceptum; item falsificantes literas Apostolicas; Ministros Montis Pietatis, vel alterius publici Telonii, aut Banci, pro depositis Principis privatarumque personarum destinati, furtum aut falsitatem in prædictis locis committentes &c. constantes, adulterantes, vel tonsentes quatuordecimque monetas aureas vel argenteas etiam Principum exterorum &c.*

De cognitione quoque super crimine excepto actum in hoc eod. cap. à num. 102. Sed etiam in eisd. constitutione Benedicti XIII. unum & alterum magis explicatum invenitur. Unde, ut quoad utrumque quæsitum plenior & tutior noticia hauriatur ex ipso fonte; operæ pretium est, ipsam constitutionem verbotenus referre.

BENEDICTUS EPISCOPUS,

Servus servorum DEI ad perpetuam rei memoriam.

EX quo, Divina disponente Clementia, ad supremum universi Christiani populi regimen assumpti fuimus, considerantes debitum, quod obstringebamur, Ecclesiarum, sacrorumque Locorum Immunitatem sanctam, rectam, inviolatamque ubique custodiendi, inter graviores suscepti Apostolici Ministerii curas merito recenseri: diu, multumque rationes, ac media Nobiscum expendere non omisimus, quibus ipsa Immunitas in pristinum venerationis, & reverentiæ locum restitui posset, ac in omnibus Orbis Catholici regionibus ita observaretur, quemadmodum præfata illa Majorum Nostrorum disciplina, & vetus Canoniarum Sanctionum norma præscripsit. Dum hæc sollicito animo revolveremus, in oculos primum incurrit celebris illa Constitutio, à sel. rec. Gregorio Papa XIV. Prædecessore Nostro, edita, quæ incipit *cum alias*: qua quidem Constitutione idem Gregorius Prædecessor pro Pastoralis zelo suo hunc ipsum in scopum intendens, facultates, & indulta, à quibusdam Romanis Pontificibus, ac præsertim à S. Pio V. & Sixto etiam V. Prædecessoribus itidem

Nostris, tunc suis, concessa aliquibus Principibus, eorumque Officialibus, & Magistratibus extrahendi, ac abducendi ab Ecclesiis, aliisque locis immunibus, certorum criminum reos, & delinquentes, reformavit, moderatusque fuit: Simul autem delictorum frequentiam, unde publica tranquillitas maxime perturbatur, occurrere volens, ac impedire, quantum licebat, ne aliqua graviora à pravis hominibus patrarentur sub certa impunitatis spe, quam ex confugio ad loca immunitatis sibi parabant, nonnulla expressit, explicavit crimina, & casus, in quibus Laicos delinquentes Ecclesiastica Immunitate nequaquam gaudere voluit, & decrevit; ac insuper Judices constituit, qui in occurrentibus casibus, an delictum esset, nec ne in eadem Gregoriana Constitutione exceptum, cognoscere, & declarare deberent; certamque demum formam in extractione prædictorum delinquentium à locis immunibus observandam stabilivit, & inviolabiliter ab omnibus perpetuo observari mandavit, quemadmodum in prædicta Constitutione, anno Incarnationis Dominicæ 1591. nono Kalend. Junii promulgata, uberius continetur.

Quoniam verò, post editam hujusmodi Constitutionem, ob varias Doctorum, eam interpretantium, sententias, & variam itidem Curiarum Ecclesiasticarum in illius executione præxim, multiplices contentiones super vero, rectoque ejus sensu inter Ecclesiastica, & Sæcularia Tribunalia exortæ fuerunt; quamplures Romani Pontifices, ac præsertim præ mem. Clemens IX. Clemens X. & Clemens XI. Prædecessores similiter Nostris de præfatis contentionibus dilucida casuum exceptorum explicatione submovendis, non semel, sicut accepimus, deliberarunt, facilioremque insuper eos probandi, & declarandi methodum, ut ejusdem Gregorii Prædecessoris mens plenius executioni demandaretur, Curis Ecclesiasticis præscribere cogitabant; sed ab aliis distracti curis, ac interim morte præventi, destinata perficere nequiverunt. Hinc igitur est, quod Nos, omnino expedire arbitrantes, ut ejusmodi controversiis finis aliquando imponatur, eorumdemque Prædecessorum pio, atque salubri proposito inherentes, Motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hæc nostra perpetuo valitura Constitutione, in primis providam memorati Gregorii Prædecessoris Constitutionem cum omnibus & singulis, in ea contentis, atque dispositis, amplissimè confirmamus, approbamus, & innovamus, & quatenus opus sit, criminum in illa exceptorum reis, & delin-

quentibus, Immunitatem Ecclesiasticam suffragari nequaquam debere iterum, ac de novo decernimus, & declaramus. Præterea non absque gravi animi Nostris dolore animadvertentes, ob auctam, atque in dies invalescentem perverforum hominum malitiam, sæpe, ac sæpius nonnulla alia gravia crimina perpetrari, quæ non minus, quam illa in Gregoriana Constitutione, ut præfertur, excepta, publicam quietem perturbant, proinde ad delinquentium audaciam, ac ejusmodi delictorum frequentiam, quantum fieri poterit, coercendam, pro Apostolici muneris Nostris debito, ea, quæ inferius explicabuntur, statuenda censuimus.

Cum itaque prædicta Gregoriana Constitutione cautum sit, ut publicis latronibus, viarumque grassatoribus, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident; aut viatores ex insidiis aggrediuntur, Immunitas Ecclesiastica minimè suffragetur; non levis autem inter Doctores emerlerit controversia, an quis ex unico actu publicus latro, & grassator dici possit, vel plures ad id actus requirantur: Nos ejusmodi controversiam dividere intendentes, unicam tantum grassationem in via publica, aut vicinali admissionem, sufficere ad hoc, ut quis publicus latro, & grassator dici valeat; dummodò tamen grassati mors, aut membrorum mutilatio secuta fuerit, tenore præsentium definimus, & declaramus.

Insuper ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio excludimus, atque repellimus, & pro exclusis, atque repulsis haberi volumus, nedum eos, qui homicidia, aut mutilationes membrorum in Ecclesiis, earumque Cœmeteriis committere audent, quemadmodum in Gregoriana Constitutione sancitum est; verum etiam eos, qui stantes in Ecclesia, vel Cœmeterio, interficiunt stantes extra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut ipsi membrum mutilant: nec non eos, qui stantes extra Ecclesiam, aut Cœmeterium, occidunt stantes intra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut, si membrum mutilant: ac eos tandem, qui confugientibus vim inferunt, atque ipsos ab Ecclesia, aliove loco immuni violenter extrahunt, & abducunt: Declarantes, in quatuor præmissis casibus ejusmodi Reos, non illius tantum Ecclesiæ, quam violarunt, sed cujuscunque etiam alterius Ecclesiæ Immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere.

Ad hæc in crimine Assassinii non modò mandatarios, qui in ipsamet Gregoriana Constitutione aperte excipiuntur, sed etiam mandantes, qui certum præmium, aut mercedem sive in pecunia, sive in aliis rebus traderint, aut promiserint, quamvis promissio nullum habuerit effectum, dummodò Assassinium re ipsa patratum fuerit, ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio excludimus, ac pro exclusis perpetuo haberi volumus, & mandamus.

Excludimus pariter, repellimus, atque

privamus ejusdem Immunitatis privilegio interficientes proximum suum animo præmeditato, ac deliberato: Falsificantes Literas Apostolicas: Ministros Montis Pietatis, vel alterius publici Telonii, aut Banci pro depositis Principis, privatarumque personarum destinati, furtum, aut falsitatem in prædictis locis committentes, cujus ratione arca pecuniaria ita minuatur, ut poenæ ordinariæ locus sit: Constantes, adulterantes, vel tonsentes quascunque monetas aureas, vel argenteas, etiam Principum exterorum, quotiescunque in loco, aut provincia, ubi crimen admittitur, liberum habeant usum, & commercium: vel ipsas monetas conflatas, adulteratas, & detonsas scienter ita expendere, & erogare præsumentes, ut fraudis conscii, atque participes cenleri possint: Illos demum, qui sub nomine Curie sese introducunt in alienas domos, animo ibidem perpetrandi rapinas, easque re ipsa committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domesticis earumdem, aediam, vel etiam extranei, quem ibi fortè reperiri contigerit, dummodò homicidium, vel membrorum mutilatio sequatur.

Cæterum, cum diuturna experientia compertum fuerit, Curias Ecclesiasticas in casibus, qui hæctenus ex venerunt, difficulter probare, consequenter declarare potuisse delictum, pro quo quis ad Ecclesiam confugerat, fuisse comprehensum in numero exceptorum, propter variam earumdem Curiarum præxim, & varias pariter opiniones Doctorum, qui antedicti Gregorii Prædecessoris mentem, quoad normam, ab ipso præscriptam, recipiendi probationes, & procedendi ad declarationem criminum exceptorum, interpretati voluerunt: statuis, præcipimus, & mandamus, nullam in hoc de cætero haberi rationem cujuscunque interpretationis ejusdem Gregorianæ Constitutionis, quæ à quocunque Doctore prodierit, neque præxis à quibuslibet Curis, aut Tribunalibus invecitæ, imò nec quarumcunque declarationum, quæ ab hujus Alma Urbis Nostræ Tribunalibus, sive etiam à Congregatione Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Immunitati Ecclesiasticæ præpositorum, emanaverint, quatenus præfati Nostræ Constitutioni adversentur; sed in occurrentibus casibus normam hic à Nobis præscribendam inviolabiliter ab omnibus observari volumus, & sancimus.

Quotiescunque igitur Curia Ecclesiastica à Curia Sæculari fuerit requisita, ut Laicum aliquem delinquentem è loco immuni extrahi, ac illi consignari faciat, eaque super delicti excepti qualitate, ac personæ reitate subministrata, vel acquisita sint iudicia, quæ ad capturam decernendam sufficere videantur; tunc Curia Ecclesiastica ad ejusdem delinquentis extractionem ab Ecclesia, aliisque locis immunibus, ope, ac medio suorum, Executorum, implorato etiam, quatenus

opus sit, brachii secularis auxilio, & cum interventu personae Ecclesiasticae, ab Episcopo deputandae, procedere teneatur; extractumque ad suos carceres asportari, ac ibi sub tuta custodia detineri curet, & faciat. Ubi vero ex processu informativo desuper conficiendo, constet de crimine excepto, ac insuper adversus eundem Extractum talia reul-tent indicia, ut crimen ab eo fuisse patratum moraliter credi possit (quae quidem indicia juxta regulas Juris vocantur ultra torturam) eo tandem casu praefatum Extractum Ministris, & Officialibus Curiae Secularis tradere, & consignare possit, ac debeat, exacta tamen, receptaque prius ab ipsis obligatione, in forma Juris valida, restituendi Extractum Ecclesiae, sub poena excommunicationis latae sententiae, Nobis, ac pro tempore existenti Romano Pontifici reservatae, quatenus idem Extractus indicia, contra ipsum, acquisita, in suis defensionibus purget, ac diluat. Quod si ea minimè purgaverit, & verè delinquens repertus fuerit, Curiae Seculari in ipsum tali casu, ut Juris esse ceasuerit, agere, atque procedere liceat.

Præterea considerantes, saepe dictum Gregorium Praedecessorem in sua Constitutione optimo quidem Jure sanxisse, ut soli Episcopi, & non alii, Episcopis inferiores, etiam locorum Ordinarii fiat, aut nullius Diocesis, aut conservatores à Sede Apostolica specialiter, vel generaliter deputati, cognoscere, & declarare valeant, an delicta, pro quibus Inquisiti ad loca immunita confugerunt, & in eis se receperunt, sint, necne de genere, ac numero exceptorum: Nos, providam ejusmodi dispositionem approbantes, & confirmantes, eique inhaerentes, Motu, scientia, ac potestatis plenitudine similibus, tenore praesentium, quibuscunque Magistratibus, Officialibus, & Ministris Secularibus, nec non quibusvis aliis personis cujuscunque gradus, & conditionis existant, etiam Imperiali, Regia, Ducali, aut alia quavis mundana dignitate, aut auctoritate praesulgeant, districtè intercedimus, ac inhibemus, ne hujusmodi causis, vel conficiendo processus, vel Inquisitos extrahendo à locis immunitibus, vel declarando crimina, ab eis admissa, esse de exceptis in Gregoriana, aut in praesenti Nostra Constitutione, ullo pacto sese ingerant, aut immisceant. Quod si secus quidam attentare praesumpserint, ex nunc omnia in contrarium praemissorum gerenda, irrita, & inania, nulliusque roboris, vel momenti perpetuò fore, ipsosque attentantes in censuras, & alias poenas à Sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis, adversus eos, qui Jurisdictionem Ecclesiasticam quoquo modo laedunt, ac violant, inflictas, incurrere decernimus, & declaramus: volentes, intendentes, ac expressè mandantes, quod omnimoda cognitio, atque Judicium de criminibus, in Gregoriana Constitutione exceptis, & à Nobis superius

explicatis, tum etiam de aliis, quae in praesenti Nostra Constitutione adjicienda, & similiter excipienda duximus, quemadmodum, ut praefertur, adjecimus, & excepimus, ad Episcopos tantum, privatim quoad omnes alios, perpetuò spectet, atque spectare debeat; & donec ipsi in occurrentibus casibus declaraverint delictum esse de exceptis, & cætera omnia à Nobis superius constituta adimplerint, Inquisitos Ecclesiae, vel alterius loci sacri, ad quem confugerunt, immunitate gaudere tuto debere, ac in ea conservandos, & manutenendos esse statuimus, praecipimus, & mandamus.

Universos demum, & singulos Venerabiles Fratres Nostros Patriarchas, Primate, Archi-Episcopos, & Episcopos, quos hujus Nostrae Constitutionis executores deputamus, in visceribus Domini Nostri IESU Christi hortamur, & paterna charitate admonemus, ut, quanti momenti sit hoc negotium, serio cogitantes, in occurrentibus casibus qualitatem testium, & probationum pondus summo studio, ac vigilantia scrutentur, omnemque fraudem, & dolum procul arceri satagant; quin etiam Sacerdotali pectore, quotiescunque opus fuerit, iis omnibus obstant, qui ejusdem praesentis Constitutionis executionem, ac observantiam quomodocunque temerario ausu impedire praesumerent. In reliquis porro casibus tam in hac Nostra, quam in Gregoriana Constitutione non exceptis, memores, quam acriter semper, & qua eximia, ac prorsus singulari animi fortitudine Majores Nostri pro Ecclesiastica libertate, ac Immunitate pugnaverint, nihil de ista immuni permittant, neque sacris Juribus labem ullam irrogari patiantur, sed ea pari sanè zelo, atque constantia tueri curent: ab omni tamen tumultu, ac perturbatione caventes, ne jactantiae causa potius, quam miserationis, & justitiae titulo, Ecclesiastica privilegia asserere velle videantur.

Decernentes, easdem praesentes Litteras, & in eis contenta quaecunque semper valida, firma, & efficacia existere, ac fore, suosque integros, atque plenarios effectus ubique fortiter, & obtinere, ac ab omnibus, & singularibus, ad quos spectat, & pro tempore spectabit quomodolibet in futurum, inviolabiliter, & inconcussè observari; sicque, & non aliter in praemissis per quoscunque Judices ordinarios, & delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Apostolicæ Sedis Nuncios, aliosve quoslibet quavis praeminentia, & potestate fungentes, ac functuros, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, ac auctoritate, judicari, & definiti debere, ac irritum, & inane, si quid se-cus super his à quoquam, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibuscunque Cancellariæ

riæ Nostræ Apostolicæ regulis, nec non quorumcunque Praedecessorum Nostrorum Litteris Apostolicis, Privilegiis, Indultis, & facultatibus, quibusvis personis, & speciali mentione dignis, & quavis quantumcunque sublimi dignitate, & auctoritate fulgentibus, & ex quibusvis etiam gravibus, ac urgentissimis causis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, & cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, ac irritantibus, & aliis Decretis, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, etiam consistorialiter, ac aliis quomodolibet in contrarium praemissorum, concessis, confirmatis, & innovatis.

Quibus omnibus, & singulis, etiam pro sufficienti illorum derogatione de illis, eorumque tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales, idem importantes, mentio, seu quavis alia expressio faciendae, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, & singulorum tenores, formas, & occasiones, ac alia, etiam speciali expressione digna, praesentibus pro plenè, & sufficienter expressis, insertis, ac servatis respectivè habentes, hac vice duotaxat, illis aliis in suo robore permanentibus, ad praemissorum effectum specialiter, & expressè derogamus, ac derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscunque.

Ut autem praesentes Litterae ad omnium notitiam facilius deveniant, & nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad valvas Ecclesiae Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, nec non Cancellariæ Apostolicæ, Curiaeque generalis in Monte Citorio, ac in Acie Campi floræ de Urbe, ut moris est, affigi, & publicari; sicque publicatas & affixas, omnes, & singulos, quos ille concernunt, perinde arctare, & afficere, ac si uniuersum eorum nominatim, & personaliter intimatae fuissent, utque ipsarum praesentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ, in Ecclesiastica dignitate constitutæ, munitis, eadem prorsus fides tam in iudicio, quam extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostræ voluntatis, sanctionis, declarationis, confirmationis, præcepti, decreti, mandati, prohibitionis, & derogationis infringere, vel ex ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, Indignationem Omnipotentis DEI, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursum. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo vigesimo quinto, sexto Idus Junii, Pontificatus Nostri anno secundo.

QUÆSTIO II.

Quò Jure Immunitas Ecclesiastica quoad personas & res fuerit introducta?

- 5 Quòd fuerit Introducta de Jure Divino in thesi & quoad substantiam, per longum & latum deduxi in hoc cap. à num. 130. & à num. 223. Deduxi etiam solita eruditione Eminentiſſi Petri tom. 2. pag. 369. & seq. item tom. 3. pag. 316. à num. 7. & inter alia in d. tom. 2. pag. 370. num. 9. advertit, Immunitatem Ecclesiasticam, Jure Divino jam statutam, primùm sub Orthodoxis Principibus, compressa tyrannide Gentilium Imperatorum, in usum & exercitium fuisse redactam: quoniam dicti Principes eandem Immunitatem non concesserunt, sed detexerunt, ut insinuat Imperator Justinianus in l. sancimus 22. Cod. de SS. Eccles. ibi: cur enim non faciamus discrimen inter res Divinas & humanas? & quare non compatiens prerogativa ca-

lesti favori conservatur? Optimi enim Imperatores potius usi sunt verbis restitutoriis & redintegratoriis pristinae libertatis, vi aliorum compressæ, quam novæ largitionis. Unde, prosequitur Petrus d. l. num. 17. ad instantiam Hilarii, ut refert Baronius Anno 130. Constantinus Magnus mandavit, *assurpare, & praesumere contra libertatem Ecclesiasticam non licere Laicis*: quæ verba supponunt non quidem novam concessionem, sed jus, quod jam habebat, ne illi detraherentur. Leges quoque Civiles, contrarium fortè asserentes, ut *Auth. nullus Cod. d. r. aliaque sunt*, irritæ, veluti sæpius Imperatores ipsi, signanter Fridericus in *Auth. cassa Cod. eod.* & Romani Pontifices eisdem, tanquam immunitati præjudiciales, abrogarunt.

QUÆSTIO III.

In quibus casibus cesset Immunitas personalis aut realis?

- 10 Communiter statuitur, personas Ecclesiasticas ad illas res, quibuscum nundinantur, aut negotiantur (de quibus videantur dicta in part. I. cap. 2. num. 5.) non gaudere Immunitate arg. cap. quæquam 4. in verb. quas non negotiationis causa deferunt, vel de-

de-

deserri faciunt &c. de Censib. in 6. Reiffenstuel ad tit. de Immunit. num. 249. Idem est, quando onera imponuntur rebus non ex virtute Jurisdictionis, sed ex titulo domini v. g. in feudo & emphyteusi arg. cap. extramissa 6. & cap. verum 7. de Foro compit. Conf. Petra cit. tom. 3. pag. 320. num. 24. & seqq.

12 De communi necessitate vel utilitate jam egi in hoc cap. à num. 258. &, quod ibi requiratur consensus Episcopi vel etiam Summi Pontificis, unà cum consensu Cleri, adstruxi in num. 262. Licet sub appellatione Cleri aliqui accipiant solum Capitulum Cathedrale; sicut & in aliis textibus, nempe cap. sine exceptione 52. XII. q. 2. cap. irrita 1. de his, qua fiunt à Pralatis sine cons. sub eodem nomine intelligitur. Vid. Pirhing ad cit. tit. de Immunit. num. 72. & 79. in quo posteriori no-

tat ex Molina, non exigi consensum Pontificium, quando necessitas aut utilitas est communis Clericis & Laicis ob peculiaria aliqua Clericorum prædia, prædiis Laicorum vicina, ab quorum conservationem v. g. necessaria est fossa communis; etsi ad hoc Clerici non possint cogi per Superiorem Laicum, sed auctoritas Superioris Ecclesiastici accedere debeat.

Quàm rigida de cætero hac in re sit Bulla Urbani VIII. quæ incipit *Romanus Pontifex*, atque omnes consuetudines, etiam immemorabiles, privilegia, non- usum, aut usum contrarium abroget, & graves pœnas in Violatores Immunitatis Ecclesiasticæ interminet, videri potest ex ipsa Bulla, explanatâ à P. Reiffenstuel cit. l. num. 272. & seqq.

SUPPLEMENTUM
AD
TRACTATUM II.
DE
JURE PROPRIETATIS.
CAPUT I.
De Jure Proprietatis in genere.

SUMMARI A.

1. & 2. Stabilitur assertio, ad acquirendum jus reale possessionem desiderans. 3. Resp. ad Grotium. 4. & seq. Resp. ad unam objectionem. 6. & seqq. Resp. ad alteram. 11. Inducitur questio, quid juris, si unus aliter offerat, & alter aliter acceptet? 12. Si dissentiant	in toto genere, nihil agitur. 13. & seqq. Si dissentiant in specie tituli, Leges in speciem diverse mediante distinctione concordantur. 16. & seq. Dominium non acquiritur, nisi tradatur vacua possessio. 18. Præterquam si à Lege ipsa suppleatur.

QUÆSTIO I.

An & qualiter ad Jus Proprietatis requiratur traditio?

- 1 AD Jus Proprietatis personale non requiritur traditionem, relucet ex hoc cap. num. 76. requiritur verò ad Jus reale, nec posse dominium, spectatò etiam solò Jure naturali, in alterum transferri absque traditione, assertum ibid. à num. 77. & notanter in num. 81.
- 2 Suffragatur nobis præter alios Nicolaus Hertius in *dissert. de Convenc. domini translat.* (extat in vol. 1. tom. 3. §. 14.) ex ea ratione: quia ratio naturalis domini consistit in potestate seu jure rebus fruendi, easque nobis applicandi: at naturaliter res, quæ frui volumus, conjungi debet cum persona fruētis, & corpus ad applicandum præfens esse illi, qui est appliciturus; neque res corporeæ moveri possunt, nisi instrumentis incorporatis. Et quamvis Grotius, à nobis in d. cap. num. 81. allegatus, dissentiat; nescio tamen, quomodò cum ejus asserto conciliari possit, quod scribit lib. 2. cap. 11. §. 4. & cap. 12. §. 15. & cap. 15. §. 13. nempe alienationem ipsam, quæ utique traditionem des-

- derat, esse diversam à promissione alienationis, ut illa facultatem moralem in rem tribuat, hæc non.
- 4 Neque obstat I. quòd ad translationem domini seu juris realis nihil aliud requiratur, quàm voluntas interna, signò externò sufficienter manifestata: cum enim jus reale sit aliquid incorporeum, corporali traditione vel actione opus non habet. Siquidem eòdem propemodùm modò, quò voluntas interna, tanquam ens incorporeum, desiderat sensibilem & corporalem declarationem, pro statu præfenti; ita etiam jus reale, licet corporis sit expert, eò magis ad sui translationem requiret aliquam actionem externam, seu traditionem vel quasi- cum plerumque, ut dictum in num. 2. corpus supponat, in quo deinceps per applicationem suas operationes efficiat.
- 6 Neque obstat II. quòd necessum haud sit, ut, qui jus reale obtinuit, non omnes effectus circa rem aut corpus exercere valeat; dum etiam in aliis casibus, puta si res furtò auferatur, quis dominus maneat, quin effectus alios, quàm rei vindicationem, operari queat. Enimverò facilius est, ut,

postquam rem accepimus, illius dominium retineamus, etsi casu aliquò vel infortunio nobis in vitis auferatur, quàm ut dominium rei, nunquam habitæ, acquiramus; sicut alias leviori manu res conservatur, quàm primò producitur. Itaque, ut quis fiat dominus rei, in alterius dominio existentis, aliquid aliud, præter voluntatem, externè manifestatam, videtur exigì, factum scilicet corporale, quò res in possessionem nostram veniat, ac mediante possessione dominium pariatur. Hocque factum non rarò suppletur à Lege: cum enim Lex supplere possit ipsum actum voluntatis internæ, atque ignorantibus & dormientibus jus quoddam reale concedere; potest non minùs actum corporalem seu traditionem supplere, & dominium absque illa in alterum transferre. Quà ratione nihil agitur contra Jus Naturale, utpote quod non tam positivum seu absolutum quàm conditionatum est, ac tamdiu jus reale absque traditione in suspenso tenet, quàm diu Lex humana non succurrit, eaque supplementiò modò præstat, quæ alioquin ex natura rei adesse deberent; quemadmodùm in aliis ejusmodi materiis discurrere solemus.

QUÆSTIO II.

Qualis acceptatio requiratur ad Jus Proprietatis?

- 11 Quid aliqua acceptatio requiratur, & quidem ex omni Jure, constat ex præf. cap. à num. 52. Quia verò contingere potest, ut unus aliter acceptet, quàm alter offerat aut intendat, atque ad eò uterque in causa seu titulo dissentiat; videndum erit, an dissensus sit in toto genere, an solùm in specie tituli vel causæ. Si primum, veluti si ego tibi dem pecunias mutuas, tu recipias ut depositas aut commodatas; nihil agitur, nullumve Jus Proprietatis confurgit l. si ego 18. §. 1. ff. de R. C. error siquidem, sicut in cæteris, sic etiam in hoc negotio omnem vim & virtutem sufflaminat l. in omnibus 57. ff. de O. & A. Si secundum, ut si ego tibi donem pecunias, tu illas ut mutuas accipias, vel econtrà; non conveniunt Jcti, an jus proprietatis seu dominium pecuniæ in accipientem transeat. Affirmat enim Julianus in l. 36. ff. de A. R. D. nec impedimento esse, quòd circa causam dandi atque accipiendi dissenserint. Negat verò Ulpianus in d. l. si ego 18. in præf. ff. de R. C. ubi ait, donationem non esse; imò nec mutuum esse pecuniam, magis-

que nummos accipientis non fieri, cum alia opinione accepit. Inter diverlas conciliationes, à Clariss. D. Herz in tract. *Beato Cive p. 2. cap. 2. §. 1. num. 9.* subtiliter propositas, arridet illa, quam habet in num. 10. nempe Julianum loqui de translatione juris in re seu domini, in quam, cum uterque consentiat, dans & accipiens, nihil remorari videtur, quò minùs dominium translatum esse censeatur per d. per traditionem 40. Inst. de R. D. cum etiam, si falsa causa subit, si modò vera esse putetur, dominium transferri possit, ut patet in solutione indebiti & datione sine causa: Ulpianum ex adversò intelligendum de jure ad rem seu obligatione, quæ, ut oriatur, requiritur determinata & specifica causa seu titulus, in quo dum partes dissentiant, neutra obligatur; nec quicquam obstante, quòd Ulpianus pronuntiet, nummos accipientis non fieri: quia in contractu mutui, ut valeat, & obligationem gignat, Jcti communiter considerant, nummos debere fieri accipientis l. proinde 8. l. rogasti me 11. in præf. & seqq. l. nam & fur. 13. in præf. l. ejus qui 41. ff. de R. C.

QUÆSTIO III.

An Jus Proprietatis reale seu dominium acquiratur, si non tradatur vacua possessio?

- 16 Digladiantur rursus inter se Jurisperiti, & in utramque partem sua argumenta proferunt, uti videre est apud cit. Clariss. D. P. Schmier *Supplem. Jurispr. Canonico-Civili.*

Herz num. 13. & seqq. Communior tamen sententia tenet, non censei jus reale aut dominium translatum, nisi simul tradita sit vacua possessio.

cua possessio l. qui pradium 13. Cod. de Distract. pignor. l. cum res 12. Cod. de Probat. l. si pater 8. Cod. de Act. empri. Quamquam enim possessio sit jus, distinctum à dominio & aliis juribus realibus; est tamen basis & fundamentum aliorum jurium realium, quæ sine possessione vel quasi - suam vim & efficaciam

exerere nequeunt. Cum quo nihilominus bene stat, quod interdum ex speciali Legis dispositione jus in re absque ulla possessione possit acquiri; veluti patet non solum in jure hæreditario, sed & rebus aliis, quarum dominium absque ulla traditione comparatur.

CAPUT II. De Dominio in communi.

SUMMARIA.

1. Probatur divisio domini in universale & particulare. 2. & seqq. Explicatur, quomodo hereditas magis consistat in jure quam in corpore. 5. & seqq. Explanatur, quid habeat in re ipsa dominium universale. 11. Discursus methodicus de divisione domini. 12. & 13. Qui feras capit in alieno, non committit furtum. 15. & seq. Nec tenetur ad restitutionem. 17. & seqq. Etiam si dominus

venationis sibi dominium reseruet. 20. Inventor rei potest illam mediante prescriptione irrevocabili suam facere. 21. Ob bonam fidem. 22. Et titulum pro suo; ac 23. & seqq. Pro derelicto. 26. & seq. Resp. ad l. 44. ff. de A. R. D. 28. & seqq. Solvitur l. 21. §. 1. & 2. ff. de A. vel A. P. 31. & seq. Elucidatur l. 6. ff. Pro derelicto.

QUÆSTIO I.

Rectène dominium dividatur in universale & particulare?

1 Bonitatem hujus divisionis agnovi in hoc cap. à num. 41. Patetque ex eo: quia ex num. 7. dominium in genere est jus seu potestas immediatè de re nomine proprio disponendi per actiones Lege permissas. Vel igitur illa res, cujus sum dominus, est universalis, habens sub se varia jura, corporalia & incorporalia; vel est particularis, certa & determinata. Si prius; est dominium universale: si posterius; est dominium particulare.

2 Nec refert I. quod hereditas sit nomen juris, magisque in jure quam corpore consistat §. incorporales 2. Instit. de R. D. imò sine ullo corpore juris intellectum habeat l. hereditas 50. in pr. ff. de Hereditat. petis. consequenter sub dominium, quod rem corporalem desiderat, cadere nequeat. Siquidem in nostra domini definitione, primùm assignatà, nihil meminimus de re corporali, sed de re in genere, cujus vocabulò res corporales & incorporales continentur pr. Inst. d. t. res autem incorporales sub dominium cadere, innotescit ex l. qui usufructum 3. ff. si usufr. pet. l. semper 15. §. 8. ff. quod vi aut clam.

3 Cadere quoque sub dominium hereditatem, eamque dominium universale vocari, sicut & hæres dominus universalis nuncupatur, eruitur ex §. ult. Inst. de Hered. qual. & differ. l. his verbis 48. ff. de Hered. inst. l. successorium 1. in pr. ff. de Successor. ed. l. de hereditate 19. §. 3. ff. de Castrensi pecul. l. sciendum 70. §. ult. ff. de P. S.

4 Nec refert II. quod dominium juris, quale esset dominium universale seu hereditatis, propterea non possit agnosci tanquam genu-

na domini species: quia juxta Titium in l. heres. fur. de A. R. D. num. 1. est inane nomen & falsus conceptus, nihil ponens in re, dum, si v. g. dominium servitutis aut pignoris habeas, nihil aliud tibi competit, quam simplex servitus aut pignus; neque alia actio, quam confessoria aut hypothecaria. Enimverò eum, qui dominus juris est, possit de eo disponere pro suo libitu per actus inter vivos & ultimam voluntatem, ac v. g. jus servitutis vendere, donare, legare, utique dominium juris non pro spuria sed legitima domini specie agnosci debet. Neque nomen inane vel conceptus falsus appellari poterit, dum servitus quæ talis seu formaliter spectata plus non importat, quam jus utendi fruendi aut aliud faciendi in re aliena, salva ejus substantia; & objectivè considerata, quatenus subsistat dominio, potest, ut dictum, in emptionem, donationem, permutacionem &c. deduci. Hinc etiam non tantùm actio confessoria pro servitute, & hypothecaria pro pignore conceditur, sed etiam rei vindicatio, saltem latius accepta per textum in l. si fundo 1. in pr. l. nisi frui 5. §. 1. & 2. ff. si usufr. pet. l. de Servitutibus 2. §. 1. & t. 1. ff. si Servit. vind. l. si fundus 16. §. 3. ff. de Pignor. Et, quidquid dicatur de dominio aliorum jurium, profectò dominium universale hereditatis habet pro objecto corpus quoddam mysticum, seu (si hic terminus non placeat) totum quoddam collectivum, seu universitatem, ex rebus corporalibus & incorporalibus, mobilibus & immobilibus, juribus activis & passivis compositum, uti explicatur

tum fuit in hoc tract. cap. 3. num. 1. & 2. proindeque à ratione & specie veri domini excludi non potest. Et quamvis habeat actionem specialem, quam hereditatis petitionem vocamus; comprehenditur nihilominus sub dominio in genere, & à dominio particulari tanquam species à specie distinguitur: ipsaque petitio hereditatis non incongruè potest appellari universalis rei vindicatio per l. legitimam 8. ff. de Heredit. petis. l. post

actionem 1. §. 1. & ult. ff. Si pars heredis petis.

Methodicè itaque discurrendò, dominium 11 immediatè dividi potest in universale & particulare; & si lubeat, particulare subdividui in dominium rei incorporalis & corporalis; deinde dominium rei corporalis ulterius secari in plenum & non-plenum, vel in alias species, de quibus in cor. cap. 3. tractatum est.

QUÆSTIO II.

An, qui contra prohibitionem Domini, ad quem spectat jus venandi, feram capit, illius fiat dominus?

12 In hærendò dispositioni Juris Communis certum videtur, quod fiat dominus, prout patet ex textibus, in hoc cap. num. 65. citatis. An verò, spectatò Jure modernò, quò venatio in plerisque locis sub gravibus etiam poenis interdicta est, per illicitam venationem dominium feræ acquiratur capienti? Non

13 omnes sunt unius mentis. Aliqui putant, quod furtum committatur; ideòque supponunt, capientem non fieri dominum: quis, ut Grotius de J. B. & P. lib. 2. cap. 8. arguit, sola Lex & sola itidem divisio potest proprietatem constituere sine actuali occupatione.

14 Sed contra egregiè instat Clariss. D. Herz de Beato Cive cap. 1. §. 1. num. 6. id verum esse, quando termini, ad dominium transferendum habiles, adfunt: hic verò ejusmodi termini non apparent, ex quo fera bestia est nullius, & in libertate naturali posita, ac præter occupationem aut divisionem modum illum acquirendi dominium non agnoscit.

15 Alii volunt, non quidem furtum committi, capientem tamen ad restitutionem obligari; haud secus ac, qui thesaurum invenit in alieno fundo, eum tamen pro parte vel toto restituere tenetur fundi domino.

16 Verùm & hanc paritatem enervat idem Vir Clariss. d. l. num. 7. quia thesaurus fixæ glebæ incubat, & non de naturali, sed humano Jure totus vel pro parte cedit loci domino:

nam eodem Naturali Jure in nullius dominio esse, ac inventori cedere, communiter asseritur, ut patet ex hoc ipso cap. num. 77.

Nonnulli existimant, saltem tunc capientem 17 non acquiri dominium, quando v. g. Dominus Territorialis, ad quem privatè jus venandi pertinet, per specialem Legem sibi dominium terarum, ab aliis illicitè captarum, reservat: cum ex virtute eminentis domini, sicuti jus jam acquisitum à subditis extingui potest, ita & multò magis impediri possit, ne acquiratur. At neque ista ratio omnino

18 convincens apparet: quippe cum dominium, quod vocant, eminentis majoris efficaciz non sit, quam dominium proprietatis, plene jure alicui quæsitum: hoc autem se non extendit ad res, quæ nullius sunt; indeque nec illud ad ejusmodi res, quæ sub nullius unquam dominium redactæ sunt, extendi poterit. Vid. Clariss. D. Franciscus Josephus Michael Einhorn p. m. in disertat. de Justitia sect. 1. §. 9. num. 85. & seqq.

19 Et quis facile sibi imaginetur, aves, in aère circumvolitantes, jam comprehendi sub eminenti dominio alicujus Principis, quod per illius territorium volaverint, nec tamen longà aut brevi manu sint captæ? Potius nihilolecius hac in re Moralistarum judicio me subicere, quam decidere quidpiam, volo.

QUÆSTIO III.

Utrùm res inventa possit mediante prescriptione in dominium emptoris irrevocabili transire?

20 Profundè simul & argutè præsentem quæstionem discutit Clariss. D. Herz d. p. 2. §. 2. num. 28. & seqq. Quoniam verò in hoc cap. num. 74. affirmativam insinuavi, dicendò, quod inventor, si, adhibita morali diligentia, dominum investigare non potuit, rem inventam possit retinere, & quidem irrevocabili, si tempus, ad prescriptionem sufficiens, accedat: hinc, ut assertioni huic fidem majorem faciam, probare necessum habeo, omnia prescriptionis requisita hic concurrere posse. Igitur incipiendò à bona fide, eam conciliat prudens dictamen,

quà inventor, dominò post sedulam inquisitionem non comparente, judicat, se rem inventam justè detinere: innixus siquidem opinioni communi & tutæ Theologorum potest se practicè resolvere, quod securà conscientia possit insistere rei, cujus dominus ignoratur. Deinde titulus, qui alias bonæ fidei causa dicitur, geminus occurrit, puta titulus pro suo, & pro derelicto: ille quidem, dum inventor, uti mox dictum, probabiliter saltem credit, rem esse suam, in cujus domini notitiam devenire haud possit arg. l. ult. in pr. ff. Pro suo ibi: usucapio re-

rum ex aliis causis concessa interim propter eas, qua nostra existimantes, possideremus, constituta
 23 est, ut aliquis litium finis esset; iste verò, ex quo non sine ratione existimat, eum, qui in rem deperditam non melius inquit, illam pro derelicta habere: sicut ergo existimata seu præsumpta rei derelictio in nostris principiis titulum quasi primævum usucapioni subministravit; ita etiam pro titulo secundario seu derivativo non ineptè deserviet.
 24 Adhæc, quamvis possessio rei inventæ ab initio sit impropria, & ad eum ferè modum, quò depositarius possidet; postquam tamen, morali adhibita diligentia, factaque indagatione publicâ & privatâ, nemo, qui dominum se profiteatur, se offert, ex præfato titulo pro suo & pro derelicto incipit possidere propriè cum opinione domini: posse enim causam possessionis mutari, si titulus alius ab extrinseco superveniat, deducitur ex l. cum nemo §. Cod. de Acquir. possess. De tempore demum anxii esse non debemus, quando res trita est, res mobiles usucapi trienniò, initium capiente, ubi præscribens possessionem propriam nactus est.
 26 Dices I. in l. Pomponius 44. ff. de A. R. D. deciditur, porcum, à lupo raptum, sed illi ab alio rursus ereptum, nostrum manere, quàm diu recuperari possit: eripientem verò, si mihi porcum ereptum restituere detrectet, & furti & ad exhibendum teneri, & porcum vindicari posse.
 27 Resp. non solum latam disparitatem inter porcum raptum, & gemmam v. g. inventam intercedere, sed etiam ad nostrum propositum cir. l. malè quadrare, dum & nos admittimus, rem perditam nostram manere, quàm diu recuperari possit; præscriptione autem ab inventore completâ, non amplius potest recuperari, nec nostra manet.

Dices II. in l. interdum 21. §. I. ff. de A. 28 vel A. P. Javolenus, quod ex naufragio, aut, expulsus est, usucapi non potest: quoniam non est in derelicto, sed deperdito. Idem juris (subdit in §. 2.) esse existimo in his rebus, que jacta sunt: quoniam non potest videri id pro derelicto habitum, quod salvis causâ interim dimissum est. Igitur res, etiam à viatore perditâ, non censetur esse in derelicto.
 Resp. res, è navi jactas, cum fortuitò amissis per cir. l. in eo æquiparari, quòd nec hæ nec illæ ab inventore præscribi valeant, si usucapionem mox inchoare velit; at, si velit illam inchoare, postquam in dominum non perfunctoriè sed sedulo inquisivit, & nullum invenit, utraq; ex titulo pro derelicto possideri, & transactò legitimo tempore, præscribi possunt. Indeque, quòd dixit Ulpianus in cir. l. Pomponius 44. ff. de A. R. D. ejectum vel naufragio amissum non statim nostrum esse desinere, non dixit sine ratione; tacitè insinuaturus, desinere esse nostram suo tempore, si nempe, ut memini, præscriptio omnibus numeris fuerit absoluta.
 Dices III. nemo potest pro derelicto usucapere, 31 qui falso existimaverit, rem pro derelicto habitam esse; prout enuntiat Julianus in l. nemo 6. ff. Pro derelicto. At in nostra hypothese inventor falsò existimat, rem pro derelicta fuisse habitam, dum verus rei dominus non præsumitur, suum jactare voluisse. Ergo &c.
 Resp. ex num. 21. & seqq. in nostra hypothese inventorem non falsò, sed probabiliter & prudenter existimare, quòd verus rei dominus, in cujus notitiam deveniri non potuit, de rei recuperatione desperans, eam habeat pro derelicta. Quæ respou- confirmatur ex deductis in lib. 1. rr. 2. cap. 2. à num. 37.

CAPUT III.
De Speciebus Domini.

SUMMARIA.

- 1. Dominus directus habet jus retractus in feudo male alienato. 2. & seqq. An etiam habeat, si consenserit? Auctores pro & contra adducuntur. 3. Emphyteuta retinet dominium utile in re ex parte destructa. 4. Tenetur illam restaurare. 5. Potest etiam id facere, invito domino. 6. Si plures recognoscant dominos, omnium assensum in alienatione impetrare tenentur. 7. Unum præterea par- tem amittit.

QUÆSTIO I.

An Dominus directus in re feudali, à Vasallo alienatâ, habeat jus retractus?

1 Ita traditur in tit. 9. §. 1. vers. porro Feud. 2. in casu, quò, vasallò feudum alienante, agnati vel non volunt, vel non valent id revocare: potest enim Dominus directus, eò-

dem oblatò pretiò, feudum redimere. Si verò in alienationem consenserit vel expressè vel tacitè, censetur huic juri renuntiasse per cir. tit. 9. §. 1. in verb. nisi hoc beneficium ami-

amiserit per refutationem; & ea, quæ tradit, Petr. Marcellin. Corradin. de Jure Prælat. quæst. 28. num. 1. etiam si addiderit clausulam, salvò suo jure. Idem ibid. num. 29. & seqq. licet aliud doceat D. Blumblacher de Retractu p. 1. thes. 9. num. 16. & meritò: quia consensus domini solummodò facit, quòd alienatio valeat; non autem impedit, quò minus res, licitè & validè alienata, à Domino directo jure retractus ad se possit revocari.

Quantum verò temporis spatium ad jus retractus, vel etiam protymiseos (de cujus utriusque convenientia & inconvenientia agit laudatus Corradin, quæst. 1.) sit præscriptum, apud hunc ipsum in quæst. 4. videri poterit. Si tamen inhæreamus cir. tit. 9. §. 1. vers. porro, perimitur annali silentiò, ex quo sci- verit, computandò. Quòd etiam novissimè inclinavit D. Franciscus Jos. Herz in Element. Jur. Feud. cap. 7. Sect. 3. num. 65.

QUÆSTIO II.

An emphyteuta maneat dominium utile, re emphyteuticâ destructâ?

5 Non dubito, si res destruat, ut tamen adhuc pars aliqua, aut solum & fundus remaneat; prout de domo exusta adstruit Martinus Pegius in tract. de Jure Emphyteut. p. 1. pag. m. 12. 14. & 15. quòd, cum remaneant onera seu solum, emphyteuta retineat dominium utile, indeque etiam ad solvendum canonem obligetur, dummodò tantum adhuc percipiat commodum, quantum præstando canonis sufficit. Quis imò hic Author in d. pag. 15. asserit, emphyteutam esse obstrictam, ut ædes combustas reedificet;

alloquin, si reedificationem intermittat, nihilominus integrum canonem ab eo pendendum. Insuper in d. pag. & seq. concludit, posse emphyteutam, etiam invitò domino directò, domum collapsam aut in cineres redactam restaurare; quamvis non possit, sylvam, in emphyteusim concessam, in vineam commutare: quia domus redintegrata reassumit antiquam speciem; sylvam autem, in vineam conversa, non assumit veterem speciem, licet vinea iterum devaleatur.

QUÆSTIO III.

Utrum, si emphyteuta plures habeat dominos directos, in alienatione omnium consensum impetrare teneatur?

8 Resp. quòd teneatur: quia enim omnium interest, jus suum conservare intactum; omnium quoque consensus, ad faciendam rei emphyteuticæ alienationem, impetretur, necessum est arg. cap. quod omnes 29. de R. F. in 6. 9 Quòd si v. g. ex tribus dominis unum præter-

reat, non quidem totam emphyteusim perdit, sed tantum illam partem, respectu cujus illi directò domino est devinctus: eum tantum puniri debeat quòd illam partem, circa quam deliquit per l. rescriptum 6. ff. de his qua ut indign. Pegius cit. l. part. 3. pag. 92.

CAPUT IV.

De Servitute.

SUMMARIA.

- 1. & seq. An Servitus solius voluptatis aut commercii causâ possit constitui? Duo textus pro negativa. 2. & seq. Rationes & textus pro affirmativa. 3. Explicatur l. 8. in pr. ff. h. t. 6. Dilucidatur l. 5. §. 1. ff. de S. P. R. 7. &

seqq. Ostenditur, dari posse servitutem in faciendò. 11. Datur ususfructus causalis. 12. Sed non est species ususfructus. 13. & seqq. Indagatur, an & quatenus in operis servitute dicatur consistere usus aut ususfructus?

QUÆSTIO I.

An servitus solius voluptatis aut commercii causâ possit constitui?

1 IN contrarium desistit Huberus ad tit. Inst. de Servitute. sub num. 1. non solum quia, ut dicit Paulus in l. 8. in pr. ff. de Servit. ut pommum decerpere liceat, & ut spatium, & ut canalis in alieno possimus, servitus imponi non potest; Sed etiam quia in l. ergo §. §. 1. ff. de S. P. R. Neratius dixisse refertur, ut maxime calcis coquenda, & creta exigenda servitus constitui possit, non nisi a

posse, quàm quatenus ad eum ipsum fundum opus est: consequenter commercii causâ servitus constitui non potest. Sed Huberi Scholiales ad cir. l. non immeritò defendit, Servitutem etiam solius voluptatis & commercii causâ posse constitui, tum propter l. 3. in pr. ff. de aqua quot. & aff. ubi Pomponius, hòc jure, inquit, utimur, ut etiam non ad irrigandam, sed

sed pecoris causa, vel amonitatis (quid autem discriminis est inter amonitatem & voluptatem?) aqua duci possit; tum propter litem fundi 9. §. 2. & ult. ff. de Usufr. & l. Divus Hadrianus 22. ff. de usu & habit. ubi, cum de Servitute usufructus in lapidina vel sylva constituta supponatur, usufructuarium posse lapides & ligna vendere, utique Servitus, quæ commercii causâ imponitur, satis apertè agnoscitur.

5 Neque obstat cit. l. 8. in pr. quamvis enim posita sit sub rubrica generali de Servitutibus, non tamen officit, quò minùs exponatur de Servitutibus realibus, ubi utilitas præstatur rei à re; nullatenùs verò extendatur ad Servitutes personales, ubi utilitas à re præstatur personæ, qualis protectò est voluptas, non

quidem vaga aliqua, illicita, aut in pura imaginatione consistens, sed honesta, conveniens, & determinata, qualis est deambulatio aut cænatio in alieno agro v. g. aut horto, quæ multum conducit ad animi hilaritatem & sanitatem.

Neque etiam obstat d. l. ergo 5. §. 1. nam & ista est concepta de Servitute reali seu rustica, non de personali, quæ commercii causâ ita constitui potest, ut non quidem infinitè liceat v. g. lapides excindere, aut ligna cadere & vendere, sed arbitriò boni viri & salvâ rerum substantiâ. Vid. Bruñem. ad cit. l. 8. in pr. ff. de Servitut. ubi advertit, saltem de consuetudine plures inveniri Servitutum species, Juri Communi haud perspectas; ut etiam reverà plures sunt.

QUÆSTIO II.

An detur Servitus, in faciendo consistens?

7 Communis id negatur, exceptâ Servitute oneris ferendi, prout dictum in hoc cap. num. 12. Quin verò saltem ex hodierna praxi Servitus, in faciendo consistens, possit constitui, vix dubito ob dicta ibid. num. 14. & 8 seq. Confirmat me in mea opinione Author Theatri Servitut. tit. 6. §. 4. ubi observat, non esse contra essentiam, sed tantum regularem Servitutis naturam, ut in patiendo conquirentur: quippe cum aliâ Servitus oneris ferendi vera Servitutis species appellari non possit. Etque propter existimat, uti dantur

aliâ Servitutes, in faciendo consistentes, v. g. ædificandi vel reparandi pontem, aut ligna advehendi; ita etiam Servitute alius tollendi introduci posse, ut vicinus meus teneatur ædes suas altius tollere: potest siquidem ejusmodi Servitus specialem mihi utilitatem præstare, dum per exaltationem vicinarum ædium ventorum impetus, pluviarum vehementiâ, aliâque cœli injuriâ à meis ædibus arcentur, amplior umbra conciliatur, & radii solares declinantur. Vid. Manz. de Servitut. tit. 2. n. 78. & seqq. & n. 83. & seqq.

QUÆSTIO III.

Rectène statuatur Ususfructus causalis?

11 Rectè statui, colligitur ex hoc cap. num. 88. Neque ambigere licet, quin dominus rei suæ usufructum alteri concedere valeat: at hoc ipsò consequitur, eum antecesserit usufructum habuisse. Quòd si tamen, quis usufructum in causalem & formalem, tanquam geminas & genuinas Servitutis personalis species, dissecare vellet, perperam id faceret: quia, ut loquitur Huberus ad tit. Inst.

de Usufr. num. 3. species, quæ cum genere suo non habet idem genus commune, species legitima esse nequit: atqui usufructus, de quo in præsentia agitur, pro genere habet Servitute; causalis autem usufructus non est Servitus, utpote conjunctus cum dominio, cui res sua propria servire nequit l. uti frui 5. in pr. ff. Si usufr. per. adeoque ad speciem usufructus malè revocatur.

QUÆSTIO IV.

Utrum in operis servorum Ususfructus an Usus considerari possit?

13 Diversæ hic LL. occurrunt. In l. 4. ff. de Oper. servor. fructus hominis, ait Gajus, in operis consistit, & retro in fructus hominis sunt opera. In l. 5. ff. eod. Terentius ait: operis servi legatis, usum datum intelligi, & ego didici, & Fulianus existimat. In l. Lex Falcidia 1. §. 9. ff. ad Leg. Falcid. Paulus notat, operis servi legatis, neque usum neque usufructum in eo legato esse videri. Huberus ad tit. Inst. de Usu & habit. num. 4. dextrè has Leges, sibi in speciem adverfantes, componit. Accuratè loquendò (sunt ipsius verba) operæ jus medium sunt inter usum & fructum: plus enim

quàm usus continent, quia ex eo ultra necessitatem lucrum etiam oritur; minus, quàm fructus, quia non omne lucrum, sed quod ex operis provenit, duntaxat tribuit. Ergo propriè in operis servi legatis nec usus, neque fructus est d. l. 1. §. 9. Tamen, quia res tantum non est, ut distincta species constituatur, & proximè ad naturam utriusque accedit, idcirco operæ fructus esse videntur, quia plus sunt quàm usus d. l. 4. Rursus videntur usus esse, quia minùs quàm usufructus sunt d. l. 5. Atque ita propriè nec usus nec fructus, impropriè verò utrumque appellari possunt.

Id

18 Id verò (pergit Huberus) peculiare ab utroque habent operæ, quòd nec capitis diminutione, neque non utendò, nec denique mor-

te ejus, cui relicta sunt, sed morte vel utucatione servi finiuntur. l. hominis 2. ff. de Usu & usufructu &c. per legat. vel fideicommiss. relicta.

CAPUT V.

De Pignore.

SUMMARIA.

1. & seqq. An Prælati Ecclesiastici in rebus immobilibus possit constituere hypothecam generalem absque solennitatibus? Motiva negandi. 5. Pro defensione sententia affirmantis ad Nov. 7. cap. 6. resp. 7. & seqq. Sensus cap. 5. de Reb. Eccles. non alienand. investigatur. 10. & seqq. Discrimen hypothece generalis & specialis quoad modum distrabendi rejicitur. 14. Res

mobiles oppignoratae repeti possunt à tertio possessore. 15. & seqq. Agitur de consuetudine contraria. 18. & seqq. Examinatur, an & quando habens hypothecam generalem & specialem, præferatur alteri, habenti specialem in re alia? 21. & seqq. Quid consequatur posterior creditor, qui solvit priori? Satis ad captum declaratur.

QUÆSTIO I.

Possitne Prælati Ecclesiastici in rebus immobilibus hypothecam generalem absque solennitatibus Canonicis constituere?

1 Opinioni negativæ, quam nostram fecimus in hoc cap. à num. 111. opponitur I. quòd apertè contradicat Nov. 7. cap. 6. quæ, tametsi non valeat in vim Legis, suâ tamen efficaciam non caret. II. quòd in cap. nulli 5. de Reb. Eccles. non alienand. solum referatur hypotheca specialis; quæ particula restrictivè specialis prorsus inconsultè, imò captiosè fuisset adjecta, si etiam generalis foret prohibita. III. quòd, si debitum legitime contractum esse supponamus, Ecclesia per hypothecam generalem non magis gravetur, quàm per debitum simplex: vel enim debitum solvere potest, vel non: si prius; res aliunde salva est: si posterius, primò ad distractionem rerum mobilium; deinde ad cedenda vel vendenda nomina; demum ad alienationem immobilium devenitur, sive hypotheca fuerit constituta, sive non. Indè creditor per hypothecam generalem nihil aliud consequitur, quàm prærogativam ante creditores simplices, & actionem contra tertium possessorem; adeoque Ecclesia nihil detrimenti patitur.

His oppositionibus reponitur I. textum in cit. Nov. 7. cap. 6. hoc ipsò, quòd non valeat in vim Legis, omni pondere & efficaciam destituit; præterquam quòd propter verba in §. 1. aut in solam necessariam videlicet & inevitabilem necessitatem &c. non sine ratione possit explicari de casu, quò Ecclesiæ necessitas est tanta, ut tempus non superfit, adhibendi solennitates Ecclesiasticas: tunc enim Imperator concedit quidem hypothecam generalem, non verò pignus speciale & tale, quòd rei traditione perficitur. II. textum in d. cap. nulli 5. non captiosè sed exemplificativè loqui, utpote non omnes alienandi modos, sed tantum aliquos exprimentem. Nec fuisse conditum ab aliquo Pontifice, sed excerptum ex quodam Concilio particulari, apud Silva-

nectum habito, veluti patet ex ejus inscriptione. Adnectit autem Gonzalez in not. ad 7 idem cap. num. 1. quòd, licet Silvanectense Concilium fuerit celebratum temporibus Nicolai I. anno 867, ad depositionem Rothaldi Episcopi Suesionensis, ut constat ex Synodo Romana, celebratâ sub eodem Nicolao, ex Epist. 32. ejusdem, & traditis à Baronio tom. 10. d. anno 863. n. 69. tamen inter ejus actus non reperiantur hæc verba; sed, cum extant in lib. 2. Capitular. Lotharii cap. 29. credit ille, in aliqua Synodo, apud Silvanectum habitâ, relata fuisse ea verba, & transcripta ex Constit. 7. Instit. cap. 1. apud Ful. anteq. Integram verò 8 citati text. lecturam idem Gonzalez ita restituit: nulla sub Romana ditione constituta Ecclesia vel Xenodochium, vel prochorophium, vel gerontocommum, vel brephorophium, vel Monasterium, tam Monachorum quàm Sanctimonialium, Archimandritam habens vel Archimandritissam: ergo his omnibus non liceat alienare rem immobilem, sive domum, sive agrum, sive rusticum mancipium, vel panes civiles; nec creditoribus, sive specialibus sive generalibus hypothecariis obligare. Alienationis autè verbum continet venditionem, donationem, permutationem, & emphyteuscos perpetuum contractum. Sed omnes omnino Sacerdotes hujusmodi alienatione abstineant, pœnas timentes, quas Leonina Constitutio minatur &c. Hucusque Gonzalez. Cum igitur Constitutio hujus Concilii Silvanectensis tantum mutilatè referatur in d. cap. nulli 5. & in plena lectura apud Gonzalez tam generalis quàm specialis hypotheca exprimitur, ea magis obstabit Adversariis, quàm nobis: præsertim cum Paulus II. in Extravag. execrabilis de Reb. Eccl. non alienand. inter commun. quæ Extravag. hodie in materia alienationis videtur esse magistralis, indistinctè prohibeat hypothecam, cujus nomine tam generalis quàm specialis continetur per l. ult. Cod. de Reb. alien.

uno

10 non alienand. III. quæ proponuntur pro hypotheca generali, æquè ad specialem extendi posse: si enim debitum sit legitime contractum, Ecclesia per hypothecam specialem non magis gravatur, quàm per debitum simplex, ex quo, si solvendo sit, nihil timendum de alienatione; sin verò ad solvendum sit impos, ad alienationem eodem ordine, quò in hypotheca generali, procedendum est.

11 Textus siquidem, quem nonnemo ex l. non est 2. Cod. de Prad. & aliis reb. mixor. pro hypotheca generali allegat, loquitur manifestè de hypotheca speciali in verb. possessionem, licet pignori nexam, vendiderunt; ideòque si in generali non liceat statim ad distractionem rei immobilis devenire, in speciali quoque id facere non licebit.

12 Neque dicas, creditorem, solutione non factâ, ex communi intentione & usu contractantium non teneri expectare, donec alienata fuerint bona minùs pretiosa, sed alienationem ipsius rei, quæ in specie huic textui supposita est, illicò fieri posse per l. quæ specialiter 9. Cod. de Distract. pignor. Nov. 112. cap. 1. §. hoc autem &c. Enimverò alienationem illicò fieri non posse, inclarescit ex l. debitores 10. Cod. de Pignor. & l. ult. §. 1. Cod. de Fure Dom. impetr. ubi pignoris etiam specialis distractio non permittitur, nisi priùs debitor à creditore pro solutione fuerit interpellatus: cumque ex l. si rem alienam 9. §. 3. ff. de Pignorat. alt. l. liberatur 6. in pr. ff. Quib. mod. pignus solv. pariter notum sit, secutâ jam interpellatione creditorem submoveri, si quæcunque modò debitum expungatur; non poterit Ecclesiæ Prælati ad cessionem rei immobilis, specialiter oppignoratæ, compelli, aut salvâ conscientia in cessionem consentire, quando ad sunt alia bona mobilia aut jura, ex quibus creditori satisfieri poterit.

QUÆSTIO II.

An, si res mobilis in pignus veniat, possit etiam à tertio possessore repeti?

14 CUM æquè res mobiles quàm immobiles in pignus venire possint, & respectu mobilium & immobilium detur actio hypothecaria §. item serviana 7. Instit. de Act. consecratorum est, rem mobilem etiam à tertio possessore per creditorem repeti posse per l. si fundus 16. §. 3. ff. de Pignor. Verumtamen hodiernis ferè Gentium moribus obtinuisse, perhibet Huberus ad tit. ff. de Pignor. num. 10. rem mobilem à tertio possessore per actionem hypothecariam avocari non posse; idque propter ingens incommodum, quod ex ejusmodi per-

secutionibus in mercaturam invehetur. Sed, quia res mobiles non solum inter mercatores, sed etiam inter alios in pignus deducuntur, saltem hæc consuetudo, Juri Communi adversa, ultra mercatores porrigi non poterit. Imò Huberus cit. l. sponte facta 17. apud Frisios, qui procul dubiò mercaturam colunt, Jus Civile servari, quatenùs non est mutatum; ut in contradictorio creditori hypothecaria rei mobilis persecutio negari non posse videatur, prout ex relato ibidem casu practico demonstrat.

QUÆSTIO III.

An prior creditor, qui habet generalem hypothecam & specialem, præferatur alteri posteriori, habentem specialem in re alia?

18 RESP. Esse quidem in arbitrio prioris creditoris, quam ex pignoris sibi rebus persequi velit l. creditoris 8. ff. de Distract. pignor. quippe cum hypotheca generalis ex dictis in hoc cap. num. 28. afficiat res singulas; ea æquitate tamen observari, ut, si ille creditor possit ex aliis rebus jus suum consequi, posteriori creditori rem, ipsi specialiter obligatam, relinquat l. quamvis 2. Cod. de Pignor. ubi Imperatores Severus & Antoninus, quamvis, in-

quiunt, constat, specialiter quadam & universa bona generaliter adversarium tuum pignori accepisse, & æquale jus in omnibus habere: jurisdictionis tamen temperanda est. Ideòque, si certum est, posse eum ex his, quæ nominatim ei pignori obligata sunt, universum redigere debitum, ea, quæ postea ex eisdem bonis pignori accepisti, interim sibi non auferri, Præses Provincia jubebit. Clarissimus D. D. Franz ad tit. ff. Qui posteriores in pignore 1b. 47.

QUÆSTIO IV.

Quid consequatur posterior creditor, qui solvit anteriori?

21 EXPLICATUM hoc in praf. cap. à num. 280. quòd nempe is in locum prioris succedat, eademque privilegia quoad jus prælationis acquirat; quod tamen ita intelligendum, ut creditor posterior eatenùs in locum prioris substituatur, quatenùs & quantum solvit: quia, si ipsi plus debeatur, quoad hoc anti-

quus ordo servatur, ut probè notat Huberus ad tit. ff. Qui posteriores in pign. num. 27. Quòd si ponamus, duobus creditoribus in una re pignus competere, nec aliud esse in bonis debitoris, unde possit utrique satisfieri, res tamen pignorata plus valeat, quàm primo creditori debeatur, potest secundus creditor,

ditor, priùs ad distractionem procedere nolente, ei solvere suum debitum, ac illius jura re ad venditionem devenire. Casu quo autem posterior creditor ob inopiam anteriori pecuniam offerre nequit, putant aliqui, anteriorem non posse cogi ad distractionem rei pignoratæ; quorum quidem opinionem Huberus d. num. 27. admittit, quando creditor anterior incumbit pignori, aut sub clausula constituti pignus possidet; non

etiam, quando debitor pignus possidet, ut plerumque contingit: tunc enim verius judicat, quemlibet creditorem hypothecam suam exsequi posse usque ad distractionem, salvò jure ordibis primo creditori in distributione pecuniæ, ex distractione pignoratæ rei comparatæ: nam, ut alioqui primus creditor reliquorum jura sistat, & impediatur, mali res exempli foret; nec malitiam indulgeri juris ratio patitur, ac ita fert usus fori. Sic ille.

CAPUT VI.

De Possessione.

SUMMARIUM.

1. & seqq. Quædam rationes contra possessionem, quòd non sit species juris in re, proferuntur. 4. & 5. Possessio verè talis non est sine jure. 6. & seqq. Possessio juris non amittitur in re nobis erepta. 8. Possessio defuncti non transit ad heredem. 9. Possessor fructus naturales suos facit. 10. & seqq. Referuntur argumenta

contra contradicentis Huberi. 15. & seqq. Resoluntur. 21. & seqq. Adducitur expositio Vinnii ad §. 35. Inst. de A. D. 25. & seqq. Quisnam possessor censetur esse factus locupletior? Textus apparenter oppositi allegantur. 28. & seqq. Mediâ quadam distinctione inter se conciliantur.

QUÆSTIO I.

Utrum Possessio sit vera species juris in re?

1 CONTRA ea, quæ pro affirmativa habentur in hoc cap. num. 8. & 9. in medium afferuntur I. quòd possessio possit esse sine omni jure, quin & consistere cum injuria, dum etiam fur & prædo possident per l. justa enim 2. ff. ut possidet. ac uterque interdiciò retinendæ & recuperandæ possessionis juvatur d. l. 2. & l. ait Prator 1. §. ult. ff. eod. l. Prator ait 1. §. 30. 2. ff. de Vi & vi arm. II. Jus in re afficit rem ipsam, eamquè devinctam tenet, ad quemcunque possessorem devenerit; possessio econtra, quamprimùm res alicui eripitur, amittitur l. rem que 15. ff. de A. vel A. P. III. Hæres in omne jus defuncti succedit; non tamen succedit in possessionem l. cum heredem 23. in pr. ff. d. t. bonò argumentò, possessionem non esse speciem juris. 4. Speciosa hæc sunt; sed non adeò momentosa. Enimverò quòd I. possessio possit consistere sine jure, si sit verè talis, nullatenus indulgeo; neque novum est, quòd ex injuria nascatur jus, ut patet ex occupatione terræ, in alieno fundo occupatæ. Furi quoque & prædoni jus possessionis competere, non esse paradoxum, ait Clariss. D. Franciscus Josephus Herz de Beato Cive pars. 1. c. 5. §. 3. sub num. 29. quia hoc fit non in favo-

rem illius, sed partim ipsius domini, ne pro-miscuâ invasione rei difficilior reddatur ejus persecutio; partim in finem conservandæ tranquillitatis publicæ, ne violentiis privatis sub prætextu injuriæ possessionis via aperiantur. Quòd II. amitti dicatur possessio rei nobis ereptæ, exaudiehdum erit de possessione facti, seu modò possidendi naturaliter: nam possessio, quatenùs jus est, uti & modus possidendi civilis, retinetur, etiam si res ad alium transeat per l. quemadmodum 8. ff. de A. vel A. P. ibi: quemadmodum nulla possessio acquirit, nisi animò & corpore, potest; ita nulla amittitur, nisi in qua utrumque contrarium actum est. Unde etiam jus possessionis afficit rem ipsam. & si ad alium devenerit, ex doctrina Cardinalis de Luca, de qua meminimus in hoc cap. num. 243. datur remedium seu interdiciò retinendæ possessionis, ex quo justè petit manuteneri in possessione, quam animò semper retinuit. Quòd denique III. hæres non succedat in possessionem defuncti, nihil ad rem confert: quia, ut explicatum fuit in praf. cap. à numer. 66. possessio, tanquam multum habens ex facto, non acquiritur solò animò, sed & corpore seu apprehensione.

QUÆSTIO II.

An bona fidei possessor fructus naturales faciat suos?

9 AFFIRMAVI in hoc cap. num. 101. & ad textum in §. si quis 35. Instit. de R. D. ubi Imperator causam acquisitionis fructuum reddit culturam & curam, respondi in n. 103. P. Schmier Supplem. Jurispr. Canonico-Civili.

causam illam non esse adæquatam, sed bonam fidem juxta l. bona fidei 48. in pr. ff. de A. R. D. & l. qui scit 25. §. 1. ff. de Usur. & Fruct.

10 Hâc responsione neququam contentus est Huberus ad *cit. tit. Inst. num. 46.* mihi Cæsaris, ajens, ratio non tantum auctoritate potior, sed & solidior in se esse videtur. Nam bona fides absolvit quidem non dominum à delicto, sed non à restitutione, & causam domini minimè præstat: absurdum enim foret, opinionem alterius meum jus minuere, vel mutare. Causa fructuum acquirendorum est factum aliquod possessoris, ut est in fine *l. fructus 45. ff. de Usur. & fruct.* Requisite quidem bona fides est, & conditio sine qua non, ut loquimur, sed causam positivam oportet aliam esse, quæ ex Jure Naturæ petenda, quod pro fundamento hujus rei Imperator supponit. Hoc autem dicitur, ait Grotius *l. 2. cap. 10. §. 4. fructus rei*, id est, merè naturales dominium sequi; verum industria fructus, etiam sine re non procederent, rei tamen non debentur, inquit, sed possessori bonam fidem habenti cedunt. Igitur, quibus neque ratio, neque curatio, neque perceptio artificialis adhibetur, hos ex naturali ratione non fieri possessoris, necessariò sequitur. Et cum Jus Civile hâc ratione se fundat, consecutaneum est, fructus naturales non fieri bonæ fidei possessoris.

11 At certè Huberi discursus non evertit nostram responsionem. Nam, si intimè scrutemur rationem Cæsaris, ille principaliter se fundat in bona fide, de qua bis mentionem facit; statimque in casu diverso, quod possessor est in mala fide, statuit, ei, qui alienum fundum sciens possiderit, non idem concessum esse, dum cum fundo fructus, licet consumpti sint, cogitur restituere. Sin autem in cultura & cura præcipuam rationem lucrandi fructus posuisset, etiam malæ fidei possessori, qui & ipse colit & curat, lucrum adscribere debuisse. Neque absurdum est, opinionem alterius meum jus minuere, vel mutare: si enim opinio alterius in materia præscriptio-

nis totum jus meum auferre valeat; cur non possit illud diminuere, fructus rei in possessorem transferendos? Et quis bonæ fidei possessor aut culturam aut curam impenderet enutriendis & colligendis fructibus, si nunquam securus foret, utrum ad se pertineant?

Si præcisè insistamus Juri Naturali, non tantum fructus naturales sed etiam industriales spectant ad dominium rei, ex cujus corpore enascuntur, ut dictum in *cit. hoc cap. num. 97. & seq.* licet possessori expensas industriae deducere permittitur sit. Naturalis tamen ratio, quam allegat Justinianus in *cit. §. si quis 35. Inst. de R. D. juxta numer. 15.* non incongruè refunditur in bonam fidem, quatenus æquitati consentaneum est, ut, qui rem alienam bonâ fide tractat, servat, & custodit ut suam, fructus exinde consequatur.

Taceo, quod Vinnius doceat, rationem Imperatoris pro cultura & cura oppositionem inter fructus naturales & industriales non inferre: quia vix ulla res est, quæ sine cultura aut cura aliqua fructum ferat. Siquidem & hoc stomachum movet Hubero *cit. l. n. 47.* ubi dicit, hoc nihil aliud esse, quam totam negare distinctionem inter fructus, quos sola natura, & quos industria producit. Quamquam, ut scribit Clariss. D. Herz de Beato Civitate *p. 2. cap. 3. §. 3. num. 29.* malè metuat Huberus, cum culturam ad industriales, curam ad naturales vel utrosque referre possimus, maxime si curam non tam de ipsi fructibus, perceptionem parandis, quam colligendis, & re, unde proveniunt, curanda, intelligamus. Paulus certè in *l. bona fidei 48. §. ult. ff. de A. 24. R. D.* de emptore bonæ fidei & sanè, inquit, quin hoc suum faciat, quamvis oves plenis uberibus venerint, dubitari non potest; idemque in lana juris est. Et tamen nulla hic cultura, sed cura in emulgendo lacte & tondendis ovibus harumque pecudum pastura intervenit.

QUÆSTIO III.

Quisnam possessor ex fructibus perceptis censeatur esse factus locupletior?

25 Sensus quæstionis est, an ille, qui vel ipsos fructus, vel eorum distractorum pretium in usus proprios, aut familiæ suæ sustentationem impendit, censeatur esse factus locupletior? Ita enim concludendum videtur ex *l. in pupillo 47. §. 1. ff. de Solutio.* ubi pupillus, cui sine auctoritate tutoris solutum est, quasi locupletior factus intelligitur, si necessariam sibi rem emit, quam necessario de suo erat empturus: nam hoc ipso, quod non est pauperior factus, locupletior est. Sic & in filiofamilias Scævola putabat, Macedonianus cessare, si in necessariis causis filius mutuam pecuniam acceperit, & eam perdidit. Idem propè decernitur in *l. sed et si 25. §. 16. ff. de Hæredit. petit.* ubi Ulpianus ait: quod autem quis de hereditate erogavit, utrum totum decedat, an verò pro rata

patrimonii ejus: ut puta penum hereditatem obtulit: utrum totum hereditati expensum feratur, an aliquid & patrimonio ejus: ut in id factus locupletior videatur, quod & solebat ipsa erogare ante delatam hereditatem? ut si quid lautius de contemplatione hereditatis impendit, in hoc non videtur factus locupletior; in statutis verò suis sumptibus videatur factus locupletior: utique enim, & si non tam lautè erogasset, aliquid tamen ad victum quotidianum erogasset.

Ex adverso stat textus in *l. si sponsus 5. §. 8. ff. de Donat. inter vir. & uxor.* ibi: definiti solent, eam domum donationem (inter conjuges) impediri solent, qua & donantem pauperiorem, & accipientem facit locupletiosem. Porro hic non videtur fieri locupletior in ea re, quam religioni dicavit. Nec movet quemquam, quod emeret, nisi à mari-

10 accepisset: nam, etsi pauperior ea fieret, nisi maritus dedisset, non tamen idcirco sic locupletior, quod non expendit.

28 Clariss. D. Herz *cit. p. 2. cap. 3. §. 3. n. 41.* sapienter observat, locupletationem posse accipi strictius, aut laxius. Strictius accipitur in *d. l. si sponsus 5. §. 8.* & rectè applicatur ad donationes inter conjuges, quarum nul-

litas, cum odiosa sit, restringi, & nulla alia locupletatio prohibita censeri debet, ac ubi reipsâ augentur bona. In prioribus *l. 29* accipitur laxius, & meritò adaptatur ad negotia, ubi pro actore, qui de damno vitando contendit, æquitas perorat, ne ultra modum emolumentò rei suæ privetur.

SUPPLEMENTUM
AD
TRACTATUM III.
DE
PACTIS ET CONTRACTIBUS.

CAPUT I.

De Pactis & Contractibus in genere.

SUMMARIUM.

1. & seqq. Pactum tacitum eruitur ex literis receptis, non secutâ in continenti protestatione. 5. & seq. Quod tamen cum temperamento accipiendum est. 7. & 8. Nam hodie differentia superest inter contractus bona fidei & stricti juris? 9. & seqq. Adstruitur dolus verus & præsumptus. 12. & seq. Dolus in omni contractu præstat. 14. & seq. Culpa divisa in tres gradus stabilitur. 16. Regula nostra de præstatione culpe. 17. Notatur adversarius.

18. & seqq. Refusatur. 21. Tractatur de culpa in concreto & in abstracto. 22. Illius fundamentum ex *l. 32. ff. Depositi.* 23. & seq. Duplici responsione subvertitur. 25. & seqq. Notamen pro praxi. 28. Secundum aliquos quoad culpam levem est discrimen inter res communes & prorsus alienas. 29. & seqq. Impugnatur. 34. & seqq. Agitur de casu fortuito & insolito.

QUÆSTIO I.

An Pactum tacitum interveniat, quando quis recipit literas, in quibus agitur de obligando, easque sine protestatione retinet?

1 Admodum frequens est, ut is, cui aliquid debetur, mittat debitori suo literas, obligationem & causam debendi continentes, vel etiam schedulas, non signatas aut clausas vulgò Conti vel Hussungl. Jam, si accipiens ad ejusmodi literas taceat, easque sine protestatione retineat, videtur consentire, & debitum agnoscere, sicque pactum tacitum consurgere. Id quod probatur non solum ex *l. si filiusfamilias 16. ff. de Scro Macedon.* ubi ita disponitur de patre, cui filii familiaris mutuam à se acceptam per literas denuntians petit, ut solvat; sed etiam arg. *l. qui negotia 34. in pr. ff. Mand. in verb. nuda pactione*, ubi quidem negatur esse mutuum, si mandatarius ad mandantem scribat, se pecunias, ejusdem mandantis nomine exa-

ctas, titulo crediti servaturum, non obscure tamen supponitur, pactum tacitum subesse; quin & ex *Clem. instrumento 1. de Probat.* ubi procuratoris officium suscipere obligatur, qui literas, in quibus procurator est constitutus, sine protestatione recepit, additâ ratione: cum per hoc ad omnia suam præstitisse videatur assensum.

Tuetur hanc doctrinam cum aliis à se citatis Clariss. D. Franciscus Josephus Herz in *tract. de Fide pacta cap. 2. §. 6. num. 81. & seq.* & simul advertit, tacitum hoc pactum non statim & in momento oriri, quando is, qui ejusmodi literas accepit, in continenti non contradicit: nam, licet in *cit. l. si filiusfamilias 16.* repetatur *ly continuo*, recipit tamen aliquod temperamentum & laxamentum.

10 Hâc responsione nequiquam contentus est Huberus ad *cit. tit. Inst. num. 46.* mihi Cæsaris, ajens, ratio non tantum auctoritate potior, sed & solidior in se esse videtur. Nam bona fides absolvit quidem non dominum à delicto, sed non à restitutione, & causam domini minimè præstat: absurdum enim foret, opinionem alterius meum jus minuere, vel mutare. Causa fructuum acquirendorum est factum aliquod possessoris, ut est in fine *l. fructus 45. ff. de Usur. & fruct.* Requisitum quidem bona fides est, & conditio sine qua non, ut loquimur, sed causam positivam oportet aliam esse, quæ ex Jure Naturæ petenda, quod pro fundamento hujus rei Imperator supponit. Hoc autem dicitur, ait Grotius *l. 2. cap. 10. §. 4. fructus rei*, id est, merè naturales dominium sequi; verum industria fructus, etiam sine re non procederent, rei tamen non debentur, inquit, sed possessori bonam fidem habenti cedunt. Igitur, quibus neque ratio, neque curatio, neque perceptio artificialis adhibetur, hos ex naturali ratione non fieri possessoris, necessariò sequitur. Et cum Jus Civile hâc ratione se fundat, consecutaneum est, fructus naturales non fieri bonæ fidei possessoris.

11 At certè Huberi discursus non evertit nostram responsionem. Nam, si intimiùs scrutemur rationem Cæsaris, ille principaliter se fundat in bona fide, de qua bis mentionem facit; statimque in casu diverso, quò possessor est in mala fide, statuit, ei, qui alienum fundum sciens possiderit, non idem concessum esse, dum cum fundo fructus, licet consumpti sint, cogitur restituere. Sin autem in cultura & cura præcipuam rationem lucrandi fructus posuisset, etiam malæ fidei possessori, qui & ipse colit & curat, lucrum adscribere debuisse. Neque absurdum est, opinionem alterius meum jus minuere, vel mutare: si enim opinio alterius in materia præscriptio-

nis totum jus meum auferre valeat; cur non possit illud diminuere, fructus rei in possessorem transferendò? Et quis bonæ fidei possessor aut culturam aut curam impenderet enutriendis & colligendis fructibus, si nunquam securus foret, utrum ad se pertineant?

Si præcisè insistamus Juri Naturali, non tantum fructus naturales sed etiam industriales spectant ad dominium rei, ex cujus corpore enascuntur, ut dictum in *cit. hoc cap. num. 97. & seq.* licet possessori expensas industriae deducere permittitur sit. Naturalis tamen ratio, quam allegat Justinianus in *cit. §. si quis 35. Inst. de R. D. juxta numer. 15.* non incongruè refunditur in bonam fidem, quatenus æquitati consentaneum est, ut, qui rem alienam bonâ fide tractat, servat, & custodit ut suam, fructus exinde consequatur.

Taceo, quòd Vinnius doceat, rationem Imperatoris pro cultura & cura oppositionem inter fructus naturales & industriales non inferre: quia vix ulla res est, quæ sine cultura aut cura aliqua fructum ferat. Siquidem & hoc stomachum movet Hubero *cit. l. n. 47.* ubi dicit, hoc nihil aliud esse, quàm totam negare distinctionem inter fructus, quos sola natura, & quos industria producit. Quamquam, ut scribit Clariss. D. Herz de Beato Civitate *p. 2. cap. 3. §. 3. num. 29.* malè metuat Huberus, cum culturam ad industriales, curam ad naturales vel utrosque referre possimus, maxime si curam non tam de ipsi fructibus, perceptionem parandis, quàm colligendis, & re, unde proveniunt, curanda, intelligamus. Paulus certè in *l. bona fidei 48. §. ult. ff. de A. 24. R. D.* de emptore bonæ fidei & sanè, inquit, quin hoc suum faciat, quamvis oves plenis uberibus venerint, dubitari non potest; idemque in lana juris est. Et tamen nulla hic cultura, sed cura in emulgendo lacte & tondendis ovibus harumque pecudum pastura intervenit.

QUÆSTIO III.

Quisnam possessor ex fructibus perceptis censeatur esse factus locupletior?

25 Sensus quæstionis est, an ille, qui vel ipsos fructus, vel eorum distractorum pretium in usus proprios, aut familiæ suæ sustentationem impendit, censeatur esse factus locupletior? Ita enim concludendum videtur ex *l. in pupillo 47. §. 1. ff. de Solutio.* ubi pupillus, cui sine auctoritate tutoris solutum est, quasi locupletior factus intelligitur, si necessariam sibi rem emit, quam necessario de suo erat empturus: nam hòc ipso, quò non est pauperior factus, locupletior est. Sic & in filiofamilias Scævola putabat, Macedonianus cessare, si in necessariis causis filius mutuam pecuniam acceperit, & eam perdidit. Idem propè decernitur in *l. sed et si 25. §. 16. ff. de Hæredit. petit.* ubi Ulpianus ait: quòd autem quis de hereditate erogavit, utrum totum decedat, an verò pro rata

patrimonii ejus: ut puta penum hereditatem obtulit: utrum totum hereditati expensum feratur, an aliquid & patrimonio ejus: ut in id factus locupletior videatur, quòd & solebat ipsa erogare ante delatam hereditatem? ut si quid lautius de contemplatione hereditatis impendit, in hoc non videtur factus locupletior; in statutis verò suis sumptibus videatur factus locupletior: utique enim, & si non tam lautè erogasset, aliquid tamen ad victum quotidianum erogasset.

Ex adverso stat textus in *l. si sponsus 5. §. 8. ff. de Donat. inter vir. & uxor.* ibi: definiti solent, eam domum donationem (inter conjuges) impediri solent, qua & donantem pauperiorem, & accipientem facit locupletiosem. Porro hic non videtur fieri locupletior in ea re, quam religioni dicavit. Nec movet quemquam, quòd emeret, nisi à mari-

10 accepisset: nam, etsi pauperior ea fieret, nisi maritus dedisset, non tamen idcirco sic locupletior, quòd non expendit.

28 Clariss. D. Herz *cit. p. 2. cap. 3. §. 3. n. 41.* sapienter observat, locupletationem posse accipi strictiùs, aut laxiùs. Strictiùs accipitur in *d. l. si sponsus 5. §. 8.* & rectè applicatur ad donationes inter conjuges, quarum nul-

litas, cum odiosa sit, restringi, & nulla alia locupletatio prohibita censeri debet, ac ubi reipsa augentur bona. In prioribus *l. 29* accipitur laxiùs, & meritò adaptatur ad negotia, ubi pro actore, qui de damno vitando contendit, æquitas perorat, ne ultra modum emolumentò rei suæ privetur.

SUPPLEMENTUM
AD
TRACTATUM III.
DE
PACTIS ET CONTRACTIBUS.

CAPUT I.

De Pactis & Contractibus in genere.

SUMMARIA.

1. & seqq. Pactum tacitum eruitur ex literis receptis, non secutà in continenti protestatione. 5. & seq. Quòd tamen cum temperamento accipiendum est. 7. & 8. Nam hodie differentia superest inter contractus bona fidei & stricti juris? 9. & seqq. Adstruitur dolus verus & præsumptus. 12. & seq. Dolus in omni contractu præstat. 14. & seq. Culpa divisa in tres gradus stabilitur. 16. Regula nostra de præstatione culpa. 17. Notatur adversarius.

18. & seqq. Refusatur. 21. Tractatur de culpa in concreto & in abstracto. 22. Illius fundamentum ex *l. 32. ff. Depositi.* 23. & seq. Duplici responsione subvertitur. 25. & seqq. Notamen pro praxi. 28. Secundum aliquos quoad culpam levem est discrimen inter res communes & prorsus alienas. 29. & seqq. Impugnatur. 34. & seqq. Agitur de casu fortuito & insolito.

QUÆSTIO I.

An Pactum tacitum interveniat, quando quis recipit literas, in quibus agitur de obligando, easque sine protestatione retinet?

1 Admodum frequens est, ut is, cui aliquid debetur, mittat debitori suo literas, obligationem & causam debendi continentes, vel etiam schedulas, non signatas aut clausas vulgò Conti vel Hussungl. Jam, si accipiens ad ejusmodi literas taceat, easque sine protestatione retineat, videtur consentire, & debitum agnoscere, sicque pactum tacitum consurgere. Id quòd probatur non solum ex *l. si filiusfamilias 16. ff. de Scro Macedon.* ubi ita disponitur de patre, cui filii familiaris mutuam à se acceptam per literas denuntians petit, ut solvat; sed etiam arg. *l. qui negotia 34. in pr. ff. Mand. in verb. nuda pactione*, ubi quidem negatur esse mutuum, si mandatarius ad mandantem scribat, se pecunias, ejusdem mandantis nomine exa-

ctas, titulo crediti servaturum, non obscure tamen supponitur, pactum tacitum subesse; quin & ex *Clem. instrumento 1. de Probat.* ubi procuratoris officium suscipere obligatur, qui literas, in quibus procurator est constitutus, sine protestatione recepit, additâ ratione: cum per hoc ad omnia suam præstitisse videatur assensum.

Tuetur hanc doctrinam cum aliis à se citatis Clariss. D. Franciscus Josephus Herz in *tract. de Fide pacta cap. 2. §. 6. num. 81. & seq.* & simul advertit, tacitum hoc pactum non statim & in momento oriri, quando is, qui ejusmodi literas accepit, in continenti non contradicit: nam, licet in *cit. l. si filiusfamilias 16.* repetatur *ly continuo*, recipit tamen aliquod temperamentum & laxamentum.

temporis, intra quod accipiens literas deliberare, respondere, vel etiam peritiores consulere possit. Id quod pendet ex iudicis arbitrio.

QUÆSTIO II.

Num hodieum supersit aliqua differentia inter contractus bonæ fidei & stricti juris?

7 Superesse adhuc aliquam differentiam etiam apud Germanos, liquidè ostendit Clariss. D. Herz *cit. l. cap. 3. §. 6. num. 40.* speciatim quoad acquisitionem aut restitutionem fructuum, ex re aliena perceptorum; & æstimationem rei deperditæ aut deterioratæ; de qua utraque differentia egi in *hoc cap. num.*

mer. 97. & num. 100. Quoad reliquas differentias, quas tetigi *d. l. & num. seqq.* putat idem D. Herz *num. 39.* vix unam hodie superesse, præsertim in materia usurarum, quæ modò tam ex pacto nude, vim stipulationis habente, quam ex mora de-

QUÆSTIO III.

Quomodo in pactis & contractibus præstetur dolum?

9 Dolum esse duplicem, verum scilicet, qui ex perspicuis indicis patet, & præsumptum, qui ex verosimili seu probabili conjectura colligitur, sunt, qui adstruunt, sunt etiam, qui rejiciunt. Utramque sententiam dexterrimè concordat Clariss. D. Franciscus Josephus Carolus Schlosgangl in insigni tract. de Dolo, Culpa, & Casu pars. I. cap. I. num. 6. quòd quidem de rigore, & quando agitur de actione doli concedenda, dolum præsumptus haud consideretur, sed demum ex magna & evidenti calliditate de dolo agi permittatur *l. & eleganter 7. §. ult. ff. de Dolo malo.* Possit tamen in præcænti uberioris do-

ctrinæ gratià eò faciliùs tolerari, quòd in causis pecuniariis lata culpa ubique ferè pro dolo habeatur, ut dictum in *hoc cap. num. 292.*

Dolum porro in omni pacto & contractu præstari, damnumque dolo datum reparari debere, ita ut dolum futurum remitti nequeat, constat ex *d. cap. num. 291.* Quamquam tacitè remitti posse dolum, laud. Clariss. D. Schlosgangl *p. 2. cap. I. num. 3.* probet ex *l. si unus 27. §. 3. ff. de Pact.* ubi pactum prodesse asseritur, si quis pacificatur, ne depositi agatur: videtur enim reipsa pacifici, ne agatur de dolo.

QUÆSTIO IV.

Qualis culpa in pactis & contractibus præstetur?

13 Receptissimam divisionem culpæ in tres gradus, latam scilicet, levem, & levissimam, contra nonnullos recenter stabiliverunt Viri Clarissimi, D. Herz de Fide pacta *cap. 5. sect. 1. §. 1. à num. 9.* & D. Schlosgangl *d. tr. p. I. cap. 3. à num. 15.* Cujus summa ratio juxta Titium apud Mollenbecium est: quia in omnibus, quæ gradibus distinguuntur, quos tamen accuratè & ad mathematicum rigorem dimetiri non licet, tres saltem gradus asseri possunt, duo extremi, & tertius, qui inter utrumque sit: nam, si quatuor, quinque, vel plures asseras, tum accuratè ostendendum foret, ubi alter incipiat, alter desinat; quòd tamen rei natura non admittit; ast, si in numero ternario subsistas, difficultatem istam effugis: nam duo extrema & tertium interjacens asserenti cura accuratè dimensionis non incumbit.

16 Quænam verò ex his culpis juxta prædictos tres gradus in singulis pactis & contractibus præstetur, in *cit. hoc cap. à num. 292.* ostendi, regulam desumens ex utilitate, quæ in contrahentes dimanat. Sed quia alleg. Titius in *Theaur. Jur. ad tit. de Commod. n. 106.* à communi sententia divortium facit, contendens, non tam ex natura contractuum

quàm læsi consensu modum præstationis culpæ æstimandam esse; doctè refellitur à D. Schlosgangl *d. l. p. 2. cap. 2. num. 9.* tum quia juxta *§. 2. Inst. Quib. mod. re contrah. oblig.* non sufficit, commodatarium talem rebus alienis, qualem suis solet, adhibere diligentiam: tum quia fides & industria contrahentium sæpe incerta est, nec semper ob commerciorum & negotiorum festinatam tractationem penitus explorari potest: tum quia contractus natura certa & uniformis est; atque ad eò re & voto contrahentium esse censetur, ut etiam à negligentibus præstetur ea diligentia, quam natura contractus exigat; quin etiam contenti esse præsumuntur, ubi nil aliud expriment, etiamsi cum diligentissimo paciscantur.

Sed quid dicendum de culpa in concreto & in abstracto, an illa pro legitima culpæ speciei, aut regula præstationum erit accipienda? Volunt enim aliqui regulas nostras de gradibus culparum solum in abstracto & ex nativa contractuum indole procedere; in concreto autem sive in individuo spectandam esse frugalitatem & diligentiam contrahentium, quæ utuntur in rebus propriis, ita ut, si in hisce sint diligentiores aut dili-

diligentissimi, non possint absque admissione culpæ in concreto minorem rebus alienis adhibere industriam, esto ex natura contractus ad communem duntaxat diligentiam.

22 obstringantur. De horum variis opinionibus eruditè ac subtiliter differit Clariss. D. Schlosgangl *d. l. p. I. cap. 3. num. 17. & seqq.* Cùmque, ex omnium propè confessione, anam culpæ in concreto & abstracto dederit notissima *l. quod Nerva 32. ff. Depos.* à Jcto Celso ita concepta: *quod Nerva diceret, latiorrem culpam dolum esse, Proculo displicebat: mihi verissimum est: nam & si quis non ad eum modum, quem hominum natura desiderat, diligens est, nisi tamen ad suum modum curam in deposito præstat, fraude non caret: nec enim salva fide minoris is, quam suis rebus, diligentiam præstabit: cùm, inquam, hæc l. præfatæ divisionis causam subministraverit, maximoperè interest, ut germanus illius sensus indagetur.*

23 Ego in hoc tract. *cap. 3. num. 125. & seqq.* duplicem explicationem & responsionem dedi. Prima erat, quòd *cit. l. ventilet casum de depositario, qui ne quidem in rebus suis communem diligentiam seu infimum gradum adhibet, prout eruitur ex verbis & nisi quis non ad eum modum, quem hominum natura (subintellige communem & ordinariam) desiderat, diligens est: talis enim, nisi saltem ad suum modum id est, juxta remissionem in rebus propriis, diligentiam, seu potius negligentiam rei depositæ curam habeat, dubiò procul culpam latam, dolo proximam, admittit.*

24 Altera est, quòd, si de homine magis sobrio, & accuratiore patrefamilias eadem l. concepta videatur, sic in præsumptione fraudis fundata, ut patet ex verb. *fraude non caret, quatenus, qui minori custodia res depositas quam proprias observat, non extra omnem fraudis suspicionem est positus per cap. un. de Commod.* ubi de depositario dicitur: *bona fides abesse præsumitur, si rebus suis salvis existensibus, 25 depositas amisit.*

Neque penitet me, sic respondisse; licet pro utilitate practica lubens admittam, quòd pro medio suggerit Clariss. D. Herz *cit. cap. 5. sect. 1. §. 1. n. 16.* Nempe *cit. l. quod Nerva 32.* non adeò effusè est accipiendâ, ut diligentissimus quoque in suis, eandem diligentiam non adhibens rebus alienis, culpæ lætæ reus, & ad damni reparationem sit condemnandus: cùm ab æquitate longè remorum foret, in illis negotiis, in quibus nullum commodum percipimus, ad tantam nos diligentiam constringere.

26 Econtrà etiam tam strictè intelligi non debet, ut præcisè ad hominem infimæ industriæ in suis rebus coarctetur, atque ad solam culpam latam, cum præsumptione fraudis, limitetur; sed ulterius per gradus ita eundem videtur, ut media diligentia, sicut & summa in rebus propriis, in alienis tamen omiſsa, præsumptivè arguat culpam viciniorum, illa quidem latam, hæc levem. Consentit Clariss. D. Schlosgangl *d. cap. 3. n. 36.*

Ex quibus colligere licet, quæ nostra sit opinio de distinctione culpæ in concretam & abstractam; vel quo cum temperamento ad usum fori deduci possit.

Unum superest, an culpa levis aliter sit definienda quoad res proprias alienas; aliter quoad communes, uti contingit in societate, communione hæreditatis, & rei singularis. Sunt enim Doctores magni nominis, qui culpam levem quoad res proprias alienas veliat esse omissionem diligentia mediæ, seu deviationem ab illa diligentia, qualem solentiores & accuratiores patrefamilias adhibere solent; quoad res autem communes existiment, illam esse omissionem diligentia, quam quis rebus propriis impendere consuevit, sive deinde in rebus suis diligentior sit, sive remissior per *l. hæredes 25. §. 16. ff. Famil. heredit.* ubi de coherente dicitur: *non tamen diligentiam præstare debet, qualem diligens patrefamilias: quoniam hic propter suam partem causam habuit gerendi: & ideo negotiorum gestorum ei alio non competit: talemigitur diligentiam præstare debet, qualem in suis rebus.*

Sed quia non immemor sum eorum, quæ tradidi in *hoc tract. cap. 2. num. 607.* de societate; item *cap. 6. num. 155. & num. 177.* de communione hæreditatis & rei singularis, quòd nempe in contractibus hisce præstetur culpa levis, sicut in aliis, ubi versatur utriusque contrahentis utilitas: non possum adstructæ diversitati ad stipulari; tantòque minus, quòd intentio Jcti in *d. l. hæredes 25. §. 16.* non fuerit, à diligentia in rebus propriis universale argumentum deducere ad diligentiam in rebus communibus: quippe cùm excludat actionem negotiorum gestorum, quæ in nostra sententia diligentiam maximam desiderat; eam non exclusurus, si socius v.g. aut coheres, in suis rebus diligentissimus, eandem deberet rebus communibus impendere.

Itaque suppositi in coherede diligentiam mediam, quam si rebus, ex hæreditate communibus, collocaverit, à culpa immunis erit; sicuti, dum illam omittit, culpæ reus est, etiamsi in rebus suis tantum præstet diligentiam infimam. Nec cum excusat, quòd causam habeat gerendi in hisce rebus, quibus immixtæ sunt propriæ: ne enim cum præjudicio alterius, qui & ipse res suas habet immixtas, negligenter versetur, illius diligentia magis acuenda, quam diminuenda videbatur. Et quid potius in rebus communibus attendendum est, quam ut

unus v.g. ex locis aut coheredibus obligetur, sicut obligatur alter? Quàm facillè autem accidere posset, ut unus in sua economia esset diligentior & vigilantior, alter remissior & oscitantior? Ubi certè eveniret absurdum, quòd homo sobrius ad plus teneretur, quàm negligens; hicque ex sua ignavia commodum, ille ex vigilantia cura incommodum reportaret.

Q U Æ S T I O V.

Quis præstet casum fortuitum in pactis & contractibus?

- 34 JAM habetur regula in cap. pref. num. 297. Sed quia multi distinguunt inter casus fortuitos solitos, qui frequentius accidunt, & insolitos, qui rarissime eveniunt: hinc etiam emergit quæstio, an, qui indefinitè casus fortuitos in se recepit, ad casuum quoque insolitorum præstationem teneatur? Quam affirmativè resolvit Clariss. D. Sehlogangl sæpe cit. tract. de Dolo, Culpa, & Casu p. 2. cap. 3. num. 17. quia, qui nihil excipit, sed generatim de casu fortuito cavet, alterum de omni damno, quod prævideri aut averti non potuit, securum & indemnem esse promittit. Cùm autem ex practicis Gailii lib. 2. obs. 23. num. 18. & 19. casus insolitos, aut, si ita loqui placeat, insolitissimos excipiat, quasi de his contrahentes probabiliter non cogitaverint: eapropter consultum erit, ut, ad præcedendum omne dubium, in expressam stipulationem deducatur, quòd v.g. commodatarius omnes prorsus casus fortuitos, solitos, insolitos, aut insolitissimos, quocunque nomine veniant, sufferre velit. Clariss. D. Herz de Fide pacta d. c. 5. sect. 1. §. 2. n. 24.

C A P U T II.

De Contractibus consensualibus.

S U M M A R I A.

1. & seqq. Differentia inter jus retractus & prælationis ostenditur. 4. & seqq. Indigitantur persona, quibus competit retractus gentilicium. 8. & 9. Judicantur etiam contractus, in quibus locum fortitur. 10. & seqq. Uti & tempus, intra quod datur. 12. & seqq. Incommoditas notabilis est causa emigrandi ex adibus conductis. 16. & seqq. Dummodo non proveniat à persona conductoris. 18. & seqq. An, si res locata non tradatur, aut usus denegetur, possit conductor recedere à contractu? 21. Laudemii cymon. 22. Definitio. 23. Est pars pretii. 24. & seqq. Ex alienatione. 26. & seqq. Certorum bonorum. 30. & seqq. Domino directo. 34. & seqq. Pro subscriptione ac receptione in possessionem. 37. & seqq. A novo acquirente. 42. Persolvenda. 43. & seqq. An Dominus directus amittat feudum, quando id sine consensu vasalli alienat? Variæ opiniones. 45. Ratio pro negativa. 46. & seqq. Authores & Defensores illius.

Q U Æ S T I O I.

Quid sit jus retractus; cui, & in quibus contractibus competat?

- 1 JUS retractus definitionem & divisionem invenies in hoc cap. à num. 270. Illius discrimen à jure prælationis consistit in hoc, quòd retractus locum habeat, quando res, obnoxia retractui, jam est alienata; jus prælationis ex adverso obtineat, quando res necdum est alienata, sed tractatur de alienando. 2 Sic v. g. dominus directus in re emphyteutica fortitur jus prælationis, vi cujus emphyteuta, rem emphyteuticam vendere cupiens, tenetur eam offerre domino directo, qui præ omnibus aliis emptoribus rem emere potest. ult. Cod. de Jure emphyteut. At jure retractus non gaudet, nec potest rem, suo consensu venditam, postea retrahere, vel ex bonis emptoris avocare. Blumlacher de Retrahtu p. 1. th. 9. num. 11. & num. 16. 3 Competit jus retractus gentilicium omnibus, qui de familia sunt alienantis, sive sint mares, sive femine, aut ex ipsis descendentes per tit. 13. lib. 5. Fend. Blumlacher d. l. th. 4. per tot. qui etiam in th. 5. num. 1. & seqq. tradit & probat, filium posse feudum, à patre alienatum, retrahere, sive adhuc patriæ potestati subicit, sive ab ea jam liberatus exi-

stat; dummodo habeat propria & peculia-ria bona, & pecunie ei à patre non subministrantur; alioquin enim emptor facile defraudaretur, ex quo pater, suppeditandò pecuniam, potius ipse, quàm filius, retrahere, factumque proprium impugnare videretur. Imò cit. Author in num. 2. & seqq. docet, id procedere, quando filius est hæres patris, & hæreditati paternæ se immiscuit per cap. constitutus 8. de in integr. restit. quia non consideratur ex jure patris, sed proprio; neque agit contra factum defuncti, illius venditionem infestandò, sed tantum petit subintrare in jus primi emptoris: unde etiam de evi-ctione tantò minus obstringitur, quòd res retracta non fuerit aliena, & aliunde pretium numeratum à retrahente emptori restituitur.

Habet jus retractus præcipuè locum in 8 emptione-venditione, nec non aliis contractibus, emptioni-venditioni æquipollentibus, puta in datione in solutum voluntaria arg. l. si pradium 4. Cod. de Evict. datione in dotem, vel alià æstimatione, venditionem faciente arg. l. quoties 16. ff. de J. D. Blumlacher

Quid sit Laudemium; an in sola emphyteusi, &c. 191

- 9 de Retrahtu th. 11. num. 1. & seqq. In aliis contractibus, qui ab emptionis-venditionis natura sunt remotiores, locum haud invenit, ut puta in transactione, permutatione vera & non simulata, nec non divisione, prout Idem ibid. adstruit à num. 9. 10 Tempus, ad retrahendum præstitutum, sunt quidem juxta cis. tit. 13. feud. 5. triginta dies, vel ad summum quatuor menses; verumtamen, cùm tituli extraordinarii, qui continentur in eod. lib. 5. Fend. non reputentur

pro authenticis, nisi quatenus titulis ordinariis aut Juri Communi consonant: eapropter memoratum tempus non censetur esse legitimum, dum in tit. 9. §. donata vers. porro Fend. 2. & in cap. constitutus 8. de in integr. restit. nec non ex consuetudine perpemodum universali Germaniæ annus & dies à tempore contractus, cum rei traditione completi, numerandus; præstitutus esse deprehenditur. Blumlacher d. l. th. 10. num. 1. & seqq.

Q U Æ S T I O II.

Ex quibus causis conductor seu inquilinus possit ex adibus ante tempus migrare?

- 12 ENumerata sunt nonnullæ causæ in hoc cap. num. 370. Illis annectenda est incommoditas, quæ non sit modica per l. habitatores 27. in pr. ff. Loc. cond. uti est v.g. obscuratio luminis cœnaculi propter novum ædificium l. si merces 25. §. 2. ff. eod. Præterquam si adit dolus aut culpa locatoris, ubi recedere licet & emigrare, etiamsi incommodum sit minus juxta sententiam Petri Pacioni de Locat. cap. 60. num. 15. qui tamen in num. 16. & seqq. monet conductorem seu inquilinum, ut cautus sit, ac statim, ubi advertit incommodum, recedat, aut reclamet, ne tacendò & acquiescendò sibi præjudicet, ac facultatem recedendi amittat. 15 Planè si incommoditas proveniat à persona conductoris, non licet ei migrare. Unde, si uxorem duxerit, & ampliori habitatione indigeat, nequit ante tempus conductam habitationem relinquere. Pacioni d. cap. 60. num. 19. Idem est, si quis extra patriam existens domum conduxerit, & postea ab iis, quorum potestati aut curæ subjacet, revocatus fuerit. Pacioni d. l. num. 20. licet in hoc passu Socin. jun. & Simon de Pret. dissentiant. 17 Nec aliud obtinet, quando, qui domum conduxit, promotus fuit ad dignitatem, propter quam in domo conducta non poterat amplius habitare, sed habebat domum residen-

tiam: quia deficit necessitas præcisa, impediens totaliter usum domus conductæ, dum impedimentum non est ex parte rei, sed ex parte inquilini, qui, licet non possit uti inhabitandò, potest tamen uti sublocandò. Pacioni d. l. num. 21. ubi pro contraria sententia refert Gratianum disc. 534. à num. 48.

Quid si autem locator non tradat rem locatam, aut re traditã conductorem uti non patiat, prout deberet, poteritne conductor à locatione recedere? In utramque partem disceptatur, uti videre est apud cit. Pacioni à num. 26. Ipse nihilominus tunc affirmativam, paritate ductã à locatore: cùm enim locator possit recedere, quando conductor non adimplet contractum, solvendò pensionem, l. ade 3. Cod. de Loc. pariter conductori liberum erit recedere, quando locator, non permittens usum rei locatæ, contractum non adimplet. Nec refert, quòd in contractibus nominatis recessus non concedatur, parte adversã contractum non implente: quia, præterquam quòd locator, non obstante hac regulã, possit recedere; insuper ea tantum est exaudienda in casu, quòd implementum illud non est causa finalis contractus, sicut in locatione-conductione usus est causa finalis, ob quam primariò contractus est initus.

Q U Æ S T I O III.

Quid sit Laudemium; an in sola emphyteusi, vel etiam aliis contractibus præstetur?

- 21 LAudemium, seu, ut alii volunt, laudativum, derivatur à laudando, quòd solvatur in laudationem & recognitionem domini seu patroni, velut exponit Franzkius de Laudem. cap. 1. num. 10. vulgò Anlait; & definitur ab eodem Authore in cap. 2. num. 1. quòd sit pars pretii vel æstimationis rei ex alienatione certorum bonorum domino directo pro subscriptione & investitura seu receptione in possessionem à novo acquirente persolvenda, ad hoc, ut is domino obligetur, & dominium in illius persona recognoscat. Dixi I. pars pretii vel æstimationis rei; quæ quidem de jure est pars quinquagesima seu duo pro centum juxta l. ult. Cod. de Jure emphyteut. sed de consuetudine plerumque ad majorem summam accedit, ut dictum in hoc cap. num. 425. Dixi II. ex alienatione: neque enim in sola emptione-venditione, sed etiam in donatione, permutatione, successione & aliis casibus, ubi novus emphyteuta subintrat, laudemium præstandum est per cit. l. ult. in verb. qui ad aliam personam transfertur &c. La- tæ Franzkius de Laudem. cap. 14. per tot. dum- 29

modò, ut notat in *num. 145. & num. 154.* contractus sit validus, & ex post non rescindatur: quia parum refert, an quid ab initio sit nullum, an postea annulletur, dum in effectu novus emphyteuta non constituitur.

26 Dixi III. *errorum honorum.* Nempe de Jure Communi laudemium solvitur in bonis emphyteuticis; de consuetudine autem solvitur primò multis in locis in bonis feudaliibus, & propriè tunc relevium *Lehen*; *Waat* vel *Lehen-Geld* appellatur; Secundo in bonis censuibus seu censiticis, *Zinß* oder *Gilt-Bürger*; *Rechts*, oder *Wann-Gütern* etc.

27 tertio in bonis vitalitiis germanicè *Leib-Gedinge*; *Gülder* quando ultra regularem naturam, vi cujus ad vitam possessoris restringuntur, sunt hereditaria; quarto in bonis jure precariè als ein *Herin*; *Gonst* oder *Verantaltren* *Frei*; *Stüßis*; *Berechtigkeit* possessis; utpote quæ non differunt à bonis emphyteuticis, nisi quòd de Jure Communi Canonico singulis quinquenniis, Jure autem consuetudinario in quibusdam locis singulis annis petenda sit renovatio: de quibus & aliis bonis uberius excurrit Clariss. D. Christophorus Ludovicus Blumlacher p. m. in *rr. von Anlaß*; *Recht* cap. 5. & seqq.

30 Dixi IV. *domino directo*, à quo scilicet bona emphyteutica provenerunt, aut ejus hæredibus. Vid. Franzkius cap. 7. per tot. Quòd si ipse dominus mutetur, & vel decedat, aut suum jus domini directi alienet, ex Legibus communibus, & abstrahendo à consuetudine, quæ alicubi viget, nullum ab emphyteuta præstari debet laudemium, ut patet ex *cit. l. ult. Cod. de Jure emphyteut.* ubi de sola mutatione & substitutione novi emphyteutæ fit sermo. Franzkius cap. 4. num. 22. & seqq.

32 Et quamvis fortassis emphyteuta à novo domino iterum investendus foret; ea tamen investitura non tam est nova quam renovatoria veteris, ut tradit Blumlacher cap. 21.

33 *num. 1.* qui etiam in *num. 13.* variis rationibus ostendit, ab illa pensione seu subsidio charitativo, germanicè *Werb*; *Steuer* quod ab emphyteutis solvendum est Episcopis aliisque Prælatiis, noviter electis, non esse ducendum argumentum ad laudemium, præcipuè cum utraque præstatio fiat ex diversis titulis & debitis.

34 Dixi V. *pro subscriptione & investitura seu receptione in possessionem.* Nam, ut loquitur Franzkius cap. 6. num. 1. & seqq. principalis finis laudemii est, quòd, cum antiquus emphyteuta, vasallus, vel censuarius solum, non verò novus, domino vel illi, qui jus aliquod in re alienata habet, obligatus sit, & proinde actio, domino competens, illius personam non egrediatur, oportuerit aliquem actum intervenire, ex quo hinc inde consensus quidam descendens colligatur, quem satis explicat emphyteuta ex parte sua, dum pro investitura honorarium aliquod præstat,

& impoliterum investientem ut dominum, recognoscit: minus autem principalis finis est juxta *cit. Franzkius num. 14.* ut, cum exigua aliàs domino pensio persolvi soleat, hoc quasi lucrò quodammodo & emolumentò gaudeat, & exiguitatem canonis exactio- ne laudemii compenset. Quem in finem emphyteuta datur aliquod instrumentum seu literæ authenticæ, quibus titulus, quò quis bonum emphyteuticum legitime acquisivit, inseritur; & plerumque pro ejusmodi literis, uti & aliis inscriptionibus in protocollo seu urbarium, specialis taxa imponitur, in vernacula *Schreib*; *Brieff*; *Notiz* und *Sigl*; *Gelder.* Vid. Blumlacher cap. 29. per tot.

Dixi VI. *à novo acquirente.* Hic rursus audiendus Franzkius cap. 8. num. 26. ponens hanc regulam: illos omnes ad solutionem laudemii teneri, qui indigent investiturâ, quales sunt, qui cum veteri emphyteuta vel vasallo una eademque persona esse non possunt; hoc est, qui emphyteusum vel feudum titulo singulari acquirunt; & contra illos ab illo opere esse immunes, qui eâ necessè non habent, quales sunt, qui veterem emphyteutam repræsentant, hoc est, titulo universali emphyteusum obtinent; quales meritò censendi sunt liberi, parentibus in emphyteusi ab intestato (intellige ex pacto & providentia, seu prima investitura, ita ut emphyteusis sit familiaris seu gentilitia) succedentes, ut cum pluribus à se citatis inferat idem Franzkius num. 28. & similiter concludit Blumlacher cap. 13. num. 1. Nisi contraria consuetudo invaluerit, quam licitè introduci posse, defendit posterior Aurhor *ib. num. 5.* Aliud est in liberis, qui vel ex testamento succedunt, vel etiam ab intestato in emphyteusi hæreditaria, in qua omnes hæredes, sive sint de familia, sive extranei, succedere possunt: quippe qui in prima investitura non sunt comprehensi, indeque non veteres sed novi emphyteutæ reputantur. Blumlacher *ib. cap. 13. numer. 6. & 7.* Quòd si contingat, ut bonum emphyteuticum ex jure retractus gentilitii ab aliquo retrahatur, solus retrahens ad laudemium obstringitur: eò quòd novus contractus non iniri, sed tantum una persona alteri subrogari, & sic una alienatio fieri censetur. Blumlacher cap. 16. num. 1. cum *cit.*

Dixi VII. *persolvenda.* Pro hac solutione nullum in Jure tempus reperitur præfixum; etsi hæud dubiè emphyteuta, postquam accepit investituram, ad laudemium pendendum statim incipiat obligati: & ideò potest quidem ad solutionem compelli; si tamen intra annum aut longius etiam tempus non solvat, pœnam caducitatis, à Jure aliunde non statutam, non incurrit. Franzkius cap. 25. à num. 1. Blumlacher cap. 32. num. 1. & 2.

QUESTIO IV.

An Dominus directus amittat Feudum, quando id sine consensu Vasalli alienat?

43 *In lib. 2. feud. tit. 34. §. 1.* ait Feudista: *ex eadem lege descendit, quòd dominus sine voluntate vasalli feudum alienare non potest: quòd Mediolani non obtinet: ibi enim sine curia etiam totum beneficium rectè alienatur; dum tamen aut aequali domino aut majori vendatur. Inferiori verò sine vasalli voluntate non licet partem alienare, etiam majori retenta alia parte feudi &c.*

44 Hæc constituto Doctores in varias distinxerunt opiniones, uti videre est apud Thomasinum in *diffinitas. de Felonia Domini §. 8.* dum Zafius, Schraderus, & Rosenthal simpliciter affirmant; Afflicus & Guido Papæus juxta usum Mediolanensium distinguunt; Struv. in *Syn-tag. Jur. feud. cap. 13. aph. 9. num. 14.* & cum eo *cit. Thomaf.* absolute negant. Ratio negantium est: quia inter vasallum & dominum directum quoad alienationem ingens est disparitas, ex quo vasallus feudum accepit à domino, & si illud in seipso alienet, ipsum contemnere videtur; dominus autem, cujus jus à vasallo non dependet, vasalli consensum absque ejus contemptu omittere potest. Atque huic sententiæ eatenus accedit Strycki in *Exam. Jur. feud. cap. 19. quæst. 16.* quatenus putat, vasallum contradicendi potestatem non habere,

si speciale interesse docere nequeat, præcipuè ubi simul est subditus. At (sub-47 infert Thomafius) tale interesse docere nequit. Dominus enim alienans plus juris non transfert in alterum, quàm ipse habuit: ergo vasallo perinde est, sive hunc sive alium dominum habeat. Et, si dicas, fieri posse, ut novus dominus fortè vasallum durius tractet; respondet Thomafius: fortè etià hoc non faciet; præsumptio pro novo domino æquè militat, uti pro priore. Et fortè etiam prior dominus durius tractasset vasallum futuro tempore. Ex ejusmodi conjecturis fallacibus certa decisio desumi nequit. Po-49 sitò autem, quòd etiam de novo domino certò constet, eum majori rigore adversus vasallum usurum fuisse, recurrit tamen prior ratio, quòd domini jus non dependeat à vasallo, & sic ille huic ad rationes factorum suorum reddendas non sit obligatus.

Porrò supra in *num. 43.* allegatam ordinationem Juris feudalis in sua provincia nullò modò observari, testis est Illustr. D. B. Schmid *tom. 2. ad Stat. Bavar. tit. 12. art. 3. num. 13.* cum sæpe viderit, feuda activa ad alios translata esse, tametsi vasallorum consensus nec requisitus, nec adhibitus fuerit.

CAPUT III. De Contractibus Realibus.

SUMMARIA.

1. *Attingitur l. 27. ff. de R. C.*
2. *Duo super ea formantur casus. 3. & 4. Si administratores civitatis acceperint pecunias mutuas, non obligatur civitas, nisi in ejus utilitatem fuerint conversa. 5. Aliud est, si ab iis, penes quos est regimen, mutuum sit acceptum. 6. In civitate libera singuli cives ex tali mutuo obligantur. 7. Semper in civitate municipali.*
8. *& seq. An si res una & individua duobus fuerit commodata, quilibet teneatur in solidum? Gemini textus pro parte affirmativa.*
10. *Textus alius pro parte negativa. 11. & seqq. Textuum inter se pugnantium concordia tenetur. 12. Nosatur aliquid pro praxi.*
16. *& seqq. Nonnulla rationes contra depositum rei immobilis adducuntur. 19. & seqq. Evolvantur.*

QUESTIO I.

Utrum & quomodo Civitas obligetur ex mutuo?

Ulpianus Jctus in *l. civitas 27. ff. de R. C.* in rem præsentem ita pronuntiat: *Civitas mutui datione passè obligari, si ad utilitatem ejus pecunia versa sit; alioquin ipsi soli, qui contraxerunt, non civitas, tenebuntur.* Alii aliter; Huberus ad *cit. tit. num. 8. & seqq.* hunc textum cum distinctione inter duos casus valde dissimiles explanat. Primus est de civitate quâ tali, an & quatenus ex mutuo detur contra ipsam actio, & executio in bona publica civitatis? Alter de civibus ut singulis, an & quâ ratione sigillatim conveniri possint, P. Schmier *Supplem. Jurispr. Canonico-Civili.*

ac de suis quisque privatis pecuniis, quod satis ad solutionem sit, conferre teneantur? In primo casu refert, utrum administratores, seu quæstores, à civitate rebus pecuniisque Republicæ præpositi, pecuniam mutuum acceperint; an hi, penes quos est regimen civitatis, quales sunt Senatores, Tribuni plebis, Magistri Collegiorum, Consules, Decuriones &c. Si prius; civitas non aliter teneatur, quàm si pecuniæ mutue in ejus utilitatem conversæ fuerint: utpote cum quæstores possint quidem res œconomicas &

communes curare, non tamen obligare civitatem per contractum, nisi speciale defuper mandatum acceperint. Et hic genuinus casus & sensus est *cit. l.* Si posterius; civitas tenetur, et si pecuniæ in ejus utilitatem non fuerint conversæ: nam & exercitor navis obligatur ex mutuo, per magistrum navis accepto, et si is pecuniam in proprios usus applicaverit *l. utilitatem l. 9. ff. de Exercitor. ad.*

6 In altero casu videndum, qualis illa sit civitas, suprema vel saltem libera, an municipalis. Si suprema vel saltem libera, quales sunt civitates Imperiales in Germania, possunt singuli cives per mutuum ab his, qui civitatem representant, id est, Consules aut

Senatores contractum, obligari: quia populus seu cives jus suum in Optimates seu Consules & Senatores ita conferre solet, ut, cum difficulter negotia communia singulorum interventu gerantur, illi liberâ quali potestate instructi non aliter disponere & concludere valeant, ac si in quolibet negotio singuli consensissent. Sin civitas sit municipalis, illa, sicuti jus suum non transfert in Rectores civitatis, sed potius à suo Superiore & Domino Jurisdictionali suos Magistratus accipit, ita ab illis Rectoribus nequit representari, aut absque speciali consensu obligatione quâdam innodari. Pluribus hoc argumentum prosequitur *cit. Huberus.*

QUÆSTIO II.

Utrum, si una res individua duobus sit commodata, quilibet teneatur in solidum?

9 TENERI quemlibet in solidum, sententia Ulpiani est in *l. si ut certo §. ff. ut. ff. Commod. ibi: si duobus vehiculum commodatum sit, vel locatum simul, Celsus filius scripsit lib. 6. digestor. quari posse, utrum unusquisque eorum in solidum, an pro parte teneatur? Et infra: verum in vehiculo commodato vel locato pro parte quidem effectum esse usum habere, quia non omnia loca vehiculi teneam: sed esse verius, ait, & dolum, & diligentiam, & custodiam in totum me prestare debere: quare duo quodammodo rei habebuntur, & si alter conventus praestiterit, liberabit alterum, & ambobus competit furti actio.*

9 Consonat Papinianus in *l. eandem rem 9. in pr. ff. de Duob. reis constit.* ibi: eandem rem apud duos pariter deposui, utriusque fidem securus: vel eandem rem duobus similiter commodavi, sunt duo rei promittendi: quia non tantum verbis stipulationis, sed & ceteris contractibus, veluti emptione-venditione, locatione-conductione, deposito, commodato, testamento &c.

10 Verum quemlibet teneri pro parte, indicat Africanus in *l. rem mihi is, §. 1. ff. d. t. Commodati* ibi: in exercitum contubernaliibus vasa usenda communi periculo dedi, ac deinde mens servus, subreptis his, ad hostes profugit: & postea sine vasis receptus est. Habiturum me commodati actionem cum contubernaliibus constat pro cuiuscunque parte.

11 Ut Africanus cum Ulpiano & Papiniano conciliatur, diversimodè Authores distinguunt. Lauterbach ad *cit. tit. ff. §. 15.* arbitratur, primos duos JCTos intelligendos esse de casu, quò aliquis pluribus rem commodavit, & omnium ac singulorum fidem in-

solidum est securus: tunc enim, cum rei debendi sint, quilibet in solidum conveniri potest, non solum quoad doli & culpæ præstationem, sed etiam quoad ipsam obligationem primitivam, indeque consequentem rei restitutionem: contra Africanum exaudiri debere de altera hypothese, quâ quis rem communi periculo pluribus commodavit, nec singulorum fidem in solidum est fecutus: quia rei debendi esse non censetur, & ideo singuli pro rata tenentur. Brunneman in *13 comment. ad cit. l. si ut certo §. ff. ut. ff. Commod. num. 21. & seqq.* exillimat, juxta hunc textum plures commodatarios unius rei individuae, tum ratione ipsius rei, tum ratione culpæ & custodiæ teneri in solidum, quando uterque culpam commisit, aut unus principalis causa damni, alter autem in culpa omissionis est, & potuit damnum præcavere: quando enim alter est innocens, non putat, ipsum conveniri posse.

At verò, si ex *14* mente contraheptium periculum inter commodatarios sit divisum, vel commodator non sit securus singulorum fidem, non tenentur in solidum *d. l. rem mihi 21. §. 1. ff. d. t.*

Moribus hodiernis, ut ait Huberus ad *cit. 15 tit. ff. num. 3. in fin.* ex communi interpretatione *Nov. 99.* locum in eo casu (ubi nempe duo commodatarii obligantur in solidum) habiturum esse beneficium divisionis, non est necesse monere; quò tamen non penitus tollitur usus hujus observationis: quia frequenter evenire consuevit, ut beneficium divisionis cesset.

QUÆSTIO III.

Utrum res immobilis possit venire in contractum depositi?

16 Nunquam antehac dubitavi, uti constat ex *hoc cap. num. 112.* Dubitat autem Huberus ad *tit. Inst. Quib. mod. re contrah. oblig. num. 12.* imò aperte tenet, rerum mobilium

duntaxat esse depositum, non modò ex usu & significatione verbi, sed & ex eo: tum quia nullum in toto Jure immobilis rei depositi exemplum aut mentio reperitur: tum *17* quia,

quia, qui rem immobilem suscipit custodiendam, necessariò ad aliquam facti curam obligare videtur, dum sæpe ad locum se conferre, ac oculis, manibus, pedibusque in rem intendere, sicque tacitè plus promittere debet, quàm qui rem mobilem in depositum recipit, utpote qui nil aliud pollicetur, quàm per se non fore, quò minus res integra & illata recuperari possit: tum quia sequestratio rei immobilis litigiosæ, quæ in exemplum adduci solet, non rectè specie depositi appellatur, dum fructus rei immobilis sunt res mobiles, & si prædium ipsam tertio comitatur, ea dicitur locatio, Judicis officio facta *l. si cum 22. §. 8. ff. Solutio maritim.*

19 Nil tamen moveor Huberi rationibus: quia & usus vocabuli denotat, rem immobilem posse deponi seu commendari ad custo-

diam *arg. l. si vendita 11. ff. de Peric. & commo. do rei vend. & l. possideri 3. §. ult. ff. d. A. vel A. P.* Satisque est, quòd nullibi extet Lex, immobilium depositionem rejiciens; & si de postariis rerum immobilium plus polliceatur, quàm earum custodiam, eò minus inficitur contractus depositi, quòd ex dictis in *hoc cap. num. 127. & seqq.* depositarius possit obligari ad culpam latâ majorem; & sequestratio rei litigiosæ inter species depositi jure recensetur, dum non tantum fructus, sed prædia quoque, eousque alicujus custodiæ possunt committi, donec lis terminata fuerit: nihil contradicente *d. l. si cum 22. §. 8.* in qua ne verbulum quidem reperitur de contractu locationis, de cujus substantia, ut aliunde liquet, est, ut non gratis, sed datâ mercede, res custodienda vel excolenda suscipiatur.

CAPUT IV.

De Contractu Verbali & Literali.

SUMMARIA.

- 1. Mulier fidejubeus juvatur S.Ci. Vellejano. 2. Potest tamen eadem renuntiare. 3. Aut hereditibus imperare, ut fidei suavis liberent. 4. & seq. An possit renuntiare beneficio Auth. si qua mulier? Varia placita referuntur. 7. Supposito juramento, videtur renuntiatio esse valida. 8. Fidejussor, in majorem summam acceptus, omnino non obligatur. 9. & seqq. Genuina explicatio textus in *l. 8. §. 7. ff. de Fidejuss. cum refutatione alterius. 15. & seq. Resp. ad l. 11. §. 1. ff. de Pecun. constit. 17. & seq. Contractus literalis rectè inter contractus numeratur. 19. & seq. Argumentum contrarium proponitur. 21. & seqq. Solidè dissolvitur. 25. & seqq. Ostenditur, quòd differat à mutuo.*

QUÆSTIO I.

An mulier fidejubeus non tantum beneficio S.Ci. Vellejani sed etiam authentica si qua mulier possit efficaciter renuntiare?

1 Mulierem fidejubentem jvari beneficio S.Ci. Vellejani, atque in foro utroque securam esse, assertum est in *hoc cap. num. 59. & seq.* idemque comprobatur Huberus ad *tit. ff. ad S.Ci. Vellejan. num. 22.* si calliditate, blanditiis, reverentiâ mariti, aliorumque, suæque imbecillitate & imprudentiâ ad intercedendum adducta fuerit. Possit quoque mulierem huic beneficio, si præviè fuerit sufficienter edocta & instructa, efficaciter renuntiare, conclusum est ibidem à *num. 68.* Quod etiam admittit *cit. Huberus num. 14. & in num. 21.* addit notabilem extensionem, quòd, licet hæredes ex mulieris persona uti valeant beneficio Vellejano ex *l. heredes 20. Cod. d. s. attamen,* si mulier hæredibus suis innoxerit, ut fidem suam liberarent ac creditoribus ex suis bonis solverent, hæredes illius voluntati, ceu licitæ & justæ, parere teneantur.

An eòdem modò discurrendum sit de beneficio authentice si qua mulier *Cod. d. t. ad S.Ci. Vellejanum,* desumptæ ex *Nov. 124. cap. 8.* vi cujus mulieris fidejussor, pro marito semel aut sæpius facta, penitus improbat? Necdum à nobis ventilatum. Brunneman.

ad *cit. auth. num. 2.* docet, renuntiationem juxta communem sententiam fieri non posse. Huberus *d. l. num. 20.* opinatur, renuntiationem generalem S.Ci. Vellejani non facere, ut beneficium *cit. authentice* censetur exclusum, quando renuntiatio non est facta in debita forma, videlicet cum juramento, aut interventu trium testium conformiter *l. antiqua 23. §. 2. Cod. d. t.* facere autem, quando in ea forma est peracta, dum authentica si qua mulier est pars & accessio ad S.Ctum Vellejanum. Stryck de *Caustel. 6 contract. sect. 2. cap. 6. §. 12.* censet, nullam in Jure formam pro renuntiatione beneficiorum, mulieri competentium, statutam reperiri: quod enim in *d. l. antiqua 23. §. 2.* constitutum est, pertinere ad ipsius intercessionis valorem, adeò ut, si mulier extra publicum instrumentum, vel à tribus testibus subscriptum (quod publico æquivaleret *l. scripturas 11. Cod. qui potior. in pign.*) subscriptum se obligaverit, ne quidem opus habeat beneficio S.Ci. sed ipsò jure tuta, & obligatio penitus nulla sit. Quòd 7.

si igitur mulier, etiam de beneficio *d. authent. si* Bb 2 qua

qua mulier satis informata eidem specialiter renuntiet, saltem cum juramento, ex mente Stryckii d. §. 12. in f. non minus ab hoc

beneficio excluditur, quam si intercedens pro extraneo favori S.C. renuntia- verit.

QUESTIO II.

An fidejussor, in majorem summam acceptus, ne quidem ad summam concurrentem obligetur?

17 Cum negantibus sensu in hoc cap. num. 95. ob textum luculentum in l. graco §. 7. f. de Fidejussor. ubi J.C. statuit, eum omnino non obligari, quod idem est, ac nullò modo, seu ad nihil: quia contra formam Juris acceptus est. Unde non quadrat responsio P. Pichler ad cit. tit. num. 9. ly omnino non excludere omne debitum tam verum quam putativum, sed sumi pro in solidum arg. l. si in duplum 3. f. Qui satisfecere cog. Quia enim J.C. loquitur de summa & causa duriora, loquitur utique de debito; & dum generaliter pronuntiat, eos fidejussores, qui in duriora causam accipiuntur, omnino non obligari, utique id unice vult exprimere, quòd nullum planè debitum confurgat, si que nihil debeatur. Id quod subjuncta contrarii casus decisio ulterius declarat, dum dicitur: in leviora planè causam rectè accipi possunt, propter quòd in minoram summam rectè fidejussor accipitur. Nec verum est, quòd ly omnino accipiat pro solido: nec enim in d. l. si in duplum 10 omnino scriptum invenitur, sed verba illius sunt sequentia: si in duplum est actio, sive tripli, sive quadrupli, tantò eandem fidejussor

rem omnimodo tenere dicemus: quia tantò res esse intelligitur. Nimirum, ubi fidejussor in 15 judicio cavet pro reo, nec ad certam quantitatem se obligat, tenetur in id, quanti interest actoris, sive illius actio ad duplum, sive ad quadruplum tendat; ut in actione furti. Brunnem. ad d. l. Planè ex omnium confessione non est idem dicere: hic non omnino obligatur; & omnino non obligatur: prior siquidem locutio potest ita explicari, ut non obligetur in totum, sed ad partem; posterior verò sensum alium non recipit, quam quòd nullatenus obligetur, id est, neque in totum neque ad partem.

Dices: in l. hactenus II. §. 1. ff. de Pecun. 15 consistit. decernitur, eum, qui centum debet, si ducentos constituat, in centum obligari.

Resp. cum Hubero ad tit. Inst. de Fidejussor. num. 4. constitutum non esse obligationem accessoriam, sed magis repetitionem precedentis, & assignationem solutionis, ut diversa nullò modo videri queat: unde & ei, qui non est creditor, ex constituto debetur l. cum qui §. 2. ff. d. 1. quod de obligatione planè diversa Juris ratio non pateretur.

QUESTIO III.

An contractus Literalis seu Chirographarius ritè inter contractus numeretur?

17 Salva auctoritate Justiniani Imperatoris inficias ire haud licet. Is namque in tit. Inst. de Literar. obligat. disertè ait: hoc sapissimè constitutum est, sic sit, ut & lo. sit, dum quari non potest, scriptura obligetur, & ex hoc nascatur conditio, cessante scilicet verborum obligatione. Itaque, cum is, qui in chirographo se fateatur accepisse pecunias, scripturà suà obligetur, deturque contra illum actio seu conditio, nec tamè obligetur ex contractu consensuali, reali, aut verbali, obligatur ex sola scriptura seu chirographo; indeque contractus literalis seu chirographarius ritè inter contractus numerabitur.

19 Verum ex adverso obstat argumentum non vulgare. Vel enim contractus chirographarius statim nascitur, ac chirographum est confectum; vel postea. Si primum: contradicit ipse Justinianus in d. tit. asserens, scribentem obligari, dum quari non potest, id est, dum tempus est elapsum, movendæ exceptioni seu querelæ non numeratæ pecuniæ constitutum, quod hodie regulariter est biennium. Si secundum; obligatio non tam ex scriptura nascitur, quam potius ex decur-

su temporis, quando scilicet scribens integrò biennio tacuit, & numerationem pecuniæ, quam in scriptis erat confessus, revocare aut impugnare desinit.

Multum hic defatigantur Interpretes, vel ut impugnent Justinianum, vel ut salvent. Mihi difficultas non adeò magna apparet, si applicetur distinctio, quæ in aliis contractibus, signanter in pignoratitio, utitur. Potest nimirum contractus chirographarius seu literalis, & exinde dimanans actio considerari vel in actu primo & inefficaciter, vel in actu secundo & efficaciter. In prima 21 consideratione contractus & actio statim nascitur, quamprimum chirographum est scriptum: utpote cum scribens fateatur, se esse debitorem, & creditor illius confessionem acceptet, possitque statim movere condictionem, sed inefficaciter, utpote elidibilem per exceptionem non numeratæ pecuniæ, quæ tantoperè est privilegiata, ut non à scribente chirographum seu excipiente probari debeat, sed potius actor aliunde, quam ex chirographo, ostendere teneatur, se pecunias numerasse. In altera consideratione 22

contractus & actio primò perficitur & efficacax in actu secundo redditur, dum quari non potest, seu præterlapsum est tempus, quòd privilegiata exceptio non numeratæ pecuniæ non amplius attenditur, sed debitor ad solutionem adstringitur, nisi aliis modis (in nostra saltem sententia) suam negationem numerationis demonstrare valeat. Quò intellectu in l. si rem alienam §. 2. ff. de Pignorat. act. dicitur: omnis pecunia exsoluta esse debet, aut eo nomine satisfactum esse, ut nascatur pignoratitia actio; scilicet in actu secundo & cum intenta efficaciam, dum debitor, ante solutionem rem pignoratam luere & repetere volens, per exceptionem non factæ solutionis repellitur.

Neque dicas: ex hoc sequi, literarum obligationem non distingui à mutuo, utpote fundatam in numeratione pecuniæ; sicque non esse contractum specialem. Contra enim est: quia mutuum non desiderat scripturam, sed solà numeratione pecuniæ, tanquam contractus realis, complementum suum accipit; & licet concedi possit, mutuum præsumptum hic concurrere, id tamen non est causa contractus, nisi remota: proxima quippe est scriptura, quæ debitum pecuniarium, præterlapsò terminò, efficaciter probat, sive numeratio fuerit facta, nec ne. Vid. Huber. ad tit. Inst. de Literar. obligat. n. 3. & 4.

CAPUT V. De Contractibus Innominatis.

SUMMARI.

1. & seq. Utrum in contractibus innominatis jus penitendi transeat ad heredes dantis? Dux rationes negandi. 3. & 4. Dux rationes affirmandi. 5. & seqq. Utraque sententia cum distinctione combinatur. 8. & seqq. Examinatur casus ex l. 1. Cod. de R. P. & dicitur

ur, an permutatio aliquando migret in contractum emptionis? 11. Nostra explicatio cit. textus. 12. Aliqui volunt, in contractu emptionis dominium necessario esse transferendum. 13. & seq. Adversa sententia tenetur. 15. Resp. ad l. un. in pr. ff. de Aestimato.

QUESTIO I.

Utrum in contractibus innominatis jus penitendi ad heredes dantis transeat?

1 Ratio negandi est I. quia jus penitendi fundatur in voluntate penitentis, quæ, cum morte dantis extinguatur l. locatio 4. ff. Locati facit, ut ad heredes non transmittatur. II. quia etiam in aliis negotiis, ubi quis penitere aut aliquid revocare potest, jus penitendi aut revocandi ad heredes non transit, puta in donatione ex causa ingratitudinis cap. ult. de Donat. l. ult. Cod. de revocand. donat. in donatione patris inter liberos l. donationes 25. Cod. de Donat. imer vir. & uxor. in donatione, inter conjuges facta l. cum hic status 32. §. 2. ff. eod.

3 Ratio affirmandi est I. quia jus penitendi, quamquam personale sit, nihilominus ad heredes transire potest; sicut & alia jura personalia, ex contractibus oriunda, ad heredes transeunt. II. quia heredi nequit imponi major obligatio, quam defunctus habuerit; defunctus autem vi contractus inno-

minati non erat obligatus, stare contractui imperfecto, sed, quod datum erat, revocare poterat.

Ni mea me fallat opinio, non erit absoluta distinctio, quam dedi in cap. 6. num. 21. Nempe jus penitendi quòd tale non transit ad heredes: hactenus enim non reale, sed ita personale censetur, ut cum persona desinat per cit. l. locatio 4. ff. Loc. junctà l. 69. ff. de Condit. & demonstrat. Transit econtra, 6 quatenus est jus agendi ob non impletum contractum, & id, quod ea ex causa datum est, condicendi per l. si ut proponis 2. l. c. a lege 3. Cod. de Condit. ob causam dator. Ut sic enim est reale, & instar cæterorum jurium personalium, quæ descendunt ex contractibus, ad heredes transmissibile; ne alioquin ex n. 4. hères obligetur ad servandum contractum, quem defunctus ob nondum adimpletam causam seu conditionem non servaverat.

QUESTIO II.

An permutatio aliquando migret in contractum emptionis-venditionis?

8 Non est abs re (verba sunt Huberi ad tit. ff. de Rer. permut. num. 2.) dicere, quando animus contrahentium fuerit, rem emere vendere, tum non desinere esse emptionem-

venditionem: eò quòd res locò pretii data fuerit, ut colligitur ex Gordiani rescripto in l. §. cum 1. Cod. d. t. Erat, qui venalem habebat possessionem. Alius pretii nomine, Bb 3 quau

quantitate non taxata, dedit aliam possessionem: dicit, ad exemplum actionis empti agendum. Si vero idem actum sit cum eo, cui venalis possessio non erat, permutatio facta, & aliò modo agendum traditur; quod parum abest à Sabini & Cassii sententia, qui putabant, emptionem-venditionem esse, quando partes emere-vendere, rem alter comparare, & alter transferre volebant, sine discrimine, res an pecunia vicissim daretur.

10 Brunneinan ad ch. l. si cum i. num. 1. non audeat quidem hunc contractum appellare, permutationem propriam, uti nec veram emptionem, sed quasi; refert tamen in n. 3.

alios, docentes, quòd, si res æstimata fuerit data pro re venali, sit emptio-venditio; quamvis ipse iudicet, non esse distinguendum, sitne res æstimata vel inæstimata propter particulam implicativam, licet: præsertim, cum in utroque casu ad exemplum actionis ex empto possit agi ad interesse.

Mihi dicendum videtur, posse in primo casu cit. l. si cum i. appellari emptionem-venditionem, quando scilicet pro fundo ab eo, qui fundum alium habebat venalem, is locò pretii datus est: censetur enim fundus venalis quasi brevi manu aut fictione juris venditus, & fundus locò pretii substitutus.

QUÆSTIO III.

Utrum in contractu æstimatorio dominium necessariò transferri debeat?

12 Voluit id aliqui, moti ex textu in l. un. in pr. ff. de æstimator. ibi: res æstimanda datur; dare autem est dominium transferre

13 ex §. si itaque 14. Inst. de Action. Sed non assentior. Si enim dominium necessariò foret transferendum, nulla unquam potuisset esse dubitatio, utrum hoc negotium non accedat proximè ad locationem, cujus natura haud fert, ut dominium in conductorem transeat.

14 Quin & advertens Clariss. D. Heitz de Fide pacta cap. 7. §. 4. num. 23. facile se expedient Juris Interpretes in illa tam va-

rie resolutionis quæstione, anne periculum rei transeat in accipientem? Quia, si accipiens fieret dominus, ex illa recepta regula, quòd res pareat suo domino, indubitanter periculum suscipere deberet.

Neque moratur d. l. un. in pr. dare siqui- dem non semper est dominium transferre, sed ponendi sunt termini habiles: nam & ad usum ac fruitionem res dari potest, velut evenit in locatione-conductione per §. præterea 2. Inst. de Locat. cond.

CAPUT VI. De Quasi-Contractibus.

SUMMARIA.

- 1. Actio finium regundorum expirat 30. annis. 2. Dilucidatur textus in l. pen. Cod. Fin. regund. 3. & 4. Exponitur textus alius in l. 2. §. 6. ff. pro empt. 5. & seqq. Ofsen-

ditur, quomodo in solutione usurarum locus sit conditioni indebiti. 8. & seqq. Defenduntur sponsones vulgares. 13. & seqq. Quod carnis nomina datum est, repeti nequit.

QUÆSTIO I.

Quò tempore exspiret actio finium regundorum?

1 Imperator in l. ult. Cod. Fin. regundor. decernit, in finali quæstione non longi temporis, sed triginta tantummodo annorum præscriptionem locum habere: quod tempus computatur à finium mutatione seu motione. Huberus ad cit. tit. ff. num. 9. Ita ut, si ante 30. annos quis fines agri sui produxerit, sique fines deinceps quietè observati fuerint, non possit amplius actione finium regundorum pulsari. Clariss. D. Franz ad tit. Inst. de Action. p. 7. sect. 1. num. 13.

2 Neque abloquitur l. pen. Cod. d. r. ubi Imperatores quinguo pedum, ajunt, præscriptione submotà, finalis iurgii vel locorum libera peragatur intentio. Siquidem non loquuntur de no-

stra præscriptione, quæ ex temporis decursu robur capit, sed de determinatione spatii quinguo pedum; quod olim inter agros ex Lege Manilia vacuum erat relinquendum, sed ex d. l. penult. sublatum est, concessa liberà facultate, majores aut angustiores fines ponendi. Huberus d. l. num. 5.

Planè minori subinde tempore huic actioni per indirectum præscribi, deducitur ex l. pro emptore 2. §. 6. ff. pro empt. si nempe fundus emptus sit, & ampliores fines possessi sint: totum quippe longo tempore capi, Paulus ibidem statuit: quoniam universitas ejus possideatur, non singula partes. Sed hoc ita, si quis ampliores fines possideat ex titulo, puta quòd ven-

venditor, eosdem fines tempore contractûs demonstraverit: si verò ipsemet emptor ampliores fines usurpaverit ex errore aut igno-

rantia, ob defectum tituli ad præscribendum longissimò tempore opus esse, tradit Brunneinan ad cit. l. ult. Cod. Fin. regund. num. 6.

QUÆSTIO II.

An usurae solute cadant sub conductionem indebiti?

5 Quando usurae debentur ex contractu vel pacto, & debitor eas iteratò ex errore solvit, quantitas, bis soluta, citra ullam hæsitacionem repeti potest. At, quando usuras aliquis solvit, ad quas nullò contractu vel pacto obligatur, uti si usuras, in stipulationem non deductas, pendat ex mutuo, in l. si non sortem 26. in pr. ff. de Conduct. indeb. denegatur repetitio. Brunneinan ad d. l. n. 1.

6 Causam denegatæ repetitionis, cum tamen nulla subit obligatio, neque civilis neque naturalis, idem Brunneinan. hanc reddit: quia in remunerationem officii mutationis persolvit censetur. Huberus ad cit. tit. 7. ff. num. 6. dat causam aliam, quòd valeat hic pro naturali obligatione mos Gentium, qui usuras ita recepit, ut vix diligens paterfamilias reputetur, qui notabilem pecuniæ summam elocet absque usuris.

QUÆSTIO III.

An, quod sponsonis causâ datum est, possit per conditionem sine causa repeti?

8 Quæstionis resolutio dependet ab altera quæstione, an valeat sponso de rebus fortuitis; id est, conventio, quâ de veritate vel eventu alicujus rei contententes aliquid ponunt, vel promittunt eâ lege, ut victori cedat vulgò Wettungen? Qui negant, fundantur in eo, quòd conditio, sub qua fiunt sponsones, non possit esse causa obligationis: hæc namque adjuncta facit, ut in pendenti maneat, quòd statim valere & obligationem producere potuisset, si absque conditione fuisset promissum. Quam rationem non aspernandam existimat Huberus ad tit. ff. de Conduct. sine causa num. 5. Proindeque ad salvandas sponsones non ad conditionem confugit, sed ad fidem datam; asserens in num. 6. stipulationem de re non turpi, animò deliberatò initam, satis causæ habere in fide data, in voluntate contrahentium, denique in negotio subiecto, quòd non tantum pro natura sua, verum etiam pro intentione certantium æstimari oportet. Illud studium, quò partes expectationem suam ad certum eventum determinant, pro causa-

sufficere debet; & plerumque divinationes futuri habent aliquid artis atque providentiæ. Fere etiam uluvenit, ut primò sponsones istæ vulgaribus verbis concipiuntur, dein stipulationes in forma subiciantur, ut nihil quàm pacta, stipulatione confirmata, quæ facultatem Juris habent, esse videantur: in exemplo: si pax inter Cæsarem & Regem Turcarum inter annum ineat, centum mihi dare spondes? Spondeo, si non ineat, tu mihi tantundem vel duplum? Spondeo. Cum itaque sat causæ sit, cur promissum ex sponsonis vulgari solvatur, profectò id, quòd solutum est, per conditionem sine causa repeti nequit. Imò, cum exinde concedatur vel actio ex stipulatu, si hæc intervenerit, aut conditio ex Lege non scripta, si pactò nudò facta sit sponso; aut etiam actio præscriptis verbis, si aliquid datum fuerit, ut detur vel restituatur vincenti, prout tradit Lauterbach ad tit. ff. de Aleator. §. 29. quòd titulus licet à victore repetere, ad quòd petendum actionem in Jure fundatam habuit?

CAPUT VII.

De Transactione & Donatione.

SUMMARIA.

- 1. Transactio ob lesionem immodicam non rescinditur. 2. & seqq. Etiam si necdum completa sit. 7. & 8. Donatio requirit acceptationem.

9. & seqq. An ea sufficiat, si fiat post mortem donationis? Cum distinctione resolvitur.

QUÆSTIO I.

An transactio ob lesionem immodicam possit rescindi?

1 Non posse, demonstratum in hoc cap. à n. 72. Suffragatur Huberus ad tit. ff. de Trans-

act. numer. 10. si transactio jam sit completa; at, si omnia adhuc integra, neque perfecta

fecta sint mutuis præstationibus, & unus agat ad implementum, ei exceptionem doli mali obflare arbitrat, quatenus dolo res carere non videretur, si quis tantâ inæqualitate præfactè velit uti *l. si superstitis §. Cod. de Dolo*; nisi per errorem id evenierit, ac quis transigerit, ubi nulla causa debiti erat in medio.

Huberi temperamentum non destituitur æquitatis subsidio. At, sicut Huberus, non obstante æquitatis paritate, transactionis valorem sustinet, ubi jam ex utraque parte completa est, etsi res nulla media fuerit; ita etiam ex doctrinæ consequentia illius valor sustineatur opus est, quando necdum completa fuit, sed in nudis placiti vel stipulationis terminis constitit. Textus namque, pro primo casu citari soliti, non distinguunt inter completam & incompletam transactionem. Ratio quoque disciplinæ & pacis publicæ utrobique æqualiter stringit, dum

nihil tranquillitatem communem magis turbat, quam si lites renoventur, & negotia, transactione jam sopita, restaurentur. Imò, si doli exceptio, ex læsione etiam materiali, ut vocant, resultans, sufficeret ad rescindendam transactionem, nulla transactio, etiam completa, à rescissione foret immunis. Ponamus enim, actorem, qui per transactionem læsum se putat, instaurare veterem actionem, reum verò opponere transactionem; nunquid actori licebit replicationem doli, ex læsione immodica provenientis, obtendere? Replicatio quippe vicem & vim exceptionis habet juxta *l. exceptio 2. §. 1. ff. de Except. ibi: replicationes nihil aliud sunt, quam exceptiones, & à parte actoris veniunt: qua quidem idèo necessaria sunt, ut exceptiones excludant: semper enim replicatio idcirco obijcitur, ut exceptionem oppugnet*: consequenter idem per doli replicationem, quod per exceptionem, obtineri poterit.

QUÆSTIO II.

Utrum ad donationem requiratur acceptatio?

Juxta animadversa in hoc cap. num. 92. requiritur; neutrquam obistente textu in *l. si quis argentum 35. §. ult. Cod. de Donat. in verb. cum enim in arbitrio cujuscunque sit hoc facere, quod instituit, oportet eum vel minime ad hoc proficere, vel eum ad hoc venire properaverit, non quibusdam excogitatis actibus suum propositum defraudare, tantamque indevotionem quibusdam quasi legitimis velamentis protegere*: Imperator siquidem non excludit ibidem acceptationem donataril, sed tantummodò declarat, donationem incompletam, quæ solâ conventionē nititur, esse obligatoriam, ac necessitate parere, ut res promissa donatario tradatur. Quid si verò aliquis coram testibus, absente amico, diceret, se ei suam bibliothecam donare; anne amicus à mortui donatoris hæredibus bibliothecam repetere poterit? Casum refert Huberus ad *tit. ff. de Donat. num. 1. & 2.* Ad cujus mentem distin-

guendum erit, an amicus statim post mortem donatoris donationem acceptaverit, & hæredibus insinuaverit; an non. Si prius; poterit bibliothecam petere: quia, dum donator ante mortem suam voluntatem non revocaverit, potest ea à donatario post mortem acceptari, & sic, concurrente moraliter utriusque consensu, donatio perfici. Si posterius; in periculo versatur donatarius: quia hæredes donatoris, si aliunde hæbuerint notitiam de voluntate defuncti, possunt donationem, tanquam adhuc inefficacem, revocare, & impedire, quò minus ex subsequenti acceptatione vim capiat.

Quòd si pures, generaliter esse præsumendum, quòd donatarius in causa lucrativa tacite consentiat: reponitur, validius esse argumentum, quòd ad acquisitionem opus sit actu animi, & actus animi sensibili quadam declaratione.

CAPUT VIII.

De Modis, quibus obligatio, ex Pacto vel Contractu nata, tollitur.

SUMMARIA.

1. & seqq. Eruditum certamen exhibetur inter Huberum & Thomasi, an, si capta civitate debitor hosti solvere coactus sit, eò pulsò, veteri creditori sua actio remaneat? 5. Non omnia contradictio facit debitum liquidum &

incompensabile. 6. Effectus compensationis incipit à tempore lisis decisa. 7. & seqq. Latè discutitur, in quam causam imputetur compensatio, præsertim quoad sortem & usuras?

QUÆ-

QUÆSTIO I.

An, si capta civitate debitor hosti solvere coactus sit, hoste pulsò, veteri creditori sua actio remaneat?

Huberus ad *tit. ff. de Solut. num. 2.* negat, præterquam si debitor ante hostis adventum in mora fuerit *arg. l. debitor 13. ff. de Negot. gest. l. Paulus 27. §. ult. ff. de Legat. 3. l. nemo rem 82. §. 1. ff. de V. O.* Quam quæstionem rectè ab Hubero definitam fatetur Thomasius *ibid. in Schol. animadvertens tamen, quia hæc materia ad Jus Naturale spectat, eam ex aliis principiis, quam ex Legibus Civilibus esse decidendam.* Respondet autem Thomasius Huberus, esse quæstionem ex ratione Juris Gentium Publici & Civilis mixtam, atque adeò ex Jure Civili, exemplò Grotii, plurimum illustrari, præsertim cum nullus melior sit interpretis Juris

Naturalis quam Legislator Romanus. Reaplicat Thomasius: per Jus Civile, quò illustratur Jus Naturæ aut Gentium, non intelligi constitutiones Justiniani, sed potissimum Pandectas, seu rudera ex scriptis Eruditorum ac prudentum Jurisconsultorum. Duplicari potest Huberi nomine: textus, in *num. 1.* allegatos, fuisse decerptos ex Pandectis, & quidem pro usu Republicæ Romanæ, & eorum, qui Jure Romano utuntur: unde, quòd ibi constitutum est de debitore, ex necessitate vel coactione alteri, quam debebat, solvente, etiam ad nostrum casum, ubi debitor hosti coactus solvit, non ineptè poterit applicari.

QUÆSTIO II.

An & quò effectu debita illiquida possint compensari?

Jam in hoc cap. num. 117. & seq. explanatum est. Addit verò Huberus ad *tit. ff. de Compensat. num. 3.* circa finem l. non omnem contradictionem facere, ut debitum sit illiquidum; posseque etiam compensari, cujus nomine cum actore lis est contestata *l. in compensationem 8. ff. d. 1.* II. addit in n. 4. effectum compensationis, qui sit ipsò jure, in debitis illiquidis non retrorahi ad tem-

pus, quò verè pecunia incepit esse debita; sed quò controversia à Judice fuit decisa: quia vim compensationis operari nequit, quando non est habile ad compensandum; ubi autem est illiquidum & verè controversum, non est habile: idèoque effectum tribuere, aut usuras listere non potest. priusquam sententia lata fuerit. Plura subjungit *cit. Author num. 5. & 6.*

QUÆSTIO III.

In cujus sit arbitrio, creditoris vel debitoris, in quam causam imputetur compensatio; signanter quoad sortem & usuras?

Pro creditore multum facit, quòd à nobis cum communi statuitur in *præf. cap. n. 79.* esse in ipsius arbitrio, in quam causam imputanda sit solutio, si quid ei ex pluribus causis debeatur, & non expressà debiti causâ, solvatur, dum compensatio vicem solutionis obtinet. Id quòd specialiter verificatur in debito usurario, ubi pecunia simpliciter soluta prius in usuram quam in sortem imputanda venit *l. in his §. 2. & 3. ff. de Solut. l. usuras 21. Cod. de Usur.* At pro debitore militat, quòd solutio non ita dependeat ex voluntate creditoris, ut saltem in id fiat, pro quo compensatum esse velit, sed resideat in voluntate debitoris, prout compensare placuerit, ut tenent Surdus Bartolus & Alexander apud Mevium *part. 7. decis. § 2. num. 7. & 8.* Fit quippe compensatio etiam invito creditore, qui cogi potest compensare, nisi malit statim solvere *arg. l. unusquisque 2. l. verum est 3. ff. de Compensat.* Est & alia ratio, quam allegat Mevius *d. l. n. 9.*

quia, dum creditor invicem debet, non solvitur ipsi, antequam compensetur per *§. in bono 30. Instit. de Actio.* Etsi enim compensatio fiat ipsò jure; attamen non prius, quam obijcitur, seu animus compensandi declaratur, suum producit effectum per *§. compensationis 39. Instit. eod. & dicta in hoc cap. n. 147.* Sicuti verò, quando solvit debitor, integrum est dicere, in quid solutum iste velit, & se qui tenetur creditor *l. quoties 1. l. Paulus 101. §. 1. ff. de Solut.* ita etiam, ubi alter non solvit, sed debet vicissim creditor, debitori liberum esse debet, pro quo compensare velit. Hinc, si Sempronius sit debitor Titii ex mutuo quoad summam principalem 1000. florenorum & 500. quoad interesse; Titius econtrà debeat Sempronio 1000. florenos ex empto prædio, Sempronius, à Titio conventus, & compensatione usus, determinare potest, quòd debitos sibi 1000. ex vendito velit compensare cum debita à se sorte 1000. florenorum, & non cum usuris.

SUPPLEMENTUM
AD
TRACTATUM IV.
DE
SUCCESSIONE HÆRE-
DITARIA.

PARS I.
DE SUCCESSIONE EX TESTAMENTO.

CAPUT I.

De Testamento in genere.

SUMMARI A.

1. & seqq. Notatur quidam adversarius, qui non solum sententiam, quod facultas testandi ad causas profanas pro parte Clericorum per consuetudinem introduci nequeat, vellicat. 5. & seqq. Unum ex illius argumentis tangitur. 7. Religiosi non possunt facere testamentum. 8. Facilius ante professionem postea declarare possunt. 9. & seqq. Ex sola dispensatione Papa testari valent. 11. Qua non tantum ad primum testamentum coarctari debet. 12. Similiter neque

de portione, quam sibi in testamento in seculo reservavit, absque licentia Pontificis disponere valet. 13. & 14. Discutitur, ad quem illa portio spectet? 15. Omnes Religiosi capaces sunt institutionis passiva. 16. Exceptis Capucinis & Franciscanis. 17. Aded ut relicta titulo institutionis nequidem vendere permittantur. 18. De Legato relicto remissive. 19. Uti & de PP. Theatinis.

QUÆSTIO I.

*Possitne per consuetudinem introduci, ut Clerici de bonis, Ecclesie pro-
spectu comparatis, testamentum faciant ad causas profanas?*

1. Ventilavi hanc questionem in *praf. cap. a num. 8g.* secutus sententiam negativam, 2. Viris omni exceptione majoribus propugnata, ac rationibus planè solidis roborata. Impugnat me, aut pungit verius P. Pichler ad *tit. de Testam. num. 52. & 53.* quasi meas quatuor rationes, quas adduxeram, demonstrationes vocaverim. Quid autem ipse hoc dicendi genere demonstrat, æquioribus rerum censoribus relinquo. Nulli mihi ad gradum demonstrationis mathematicæ memoratas rationes extuli, imò nequidem id vocabulum adhibui; sed, uti & ego & alii Jurisperiti sæpius in more habemus, in vicem *eo probo*, in sensu Juridico dixi, *demonstro*. Quid ergo si dixissem, *probo*, vel ostendo, aut confirmo? Enimverò in Jure nostro nemini non perspectum est, quid in ultimis voluntatibus & negotiis aliis demonstratio significet, nempe adjectionem aliquam, quæ

res designatur *l. nominatim 34. in pr. & §. 1. ff. de Condit. & demonstrat.* Nec refert, ut Pedius ait in *l. certum est 6. ff. de R. C. proprio nomine res appelletur, an digito ostendatur, an vocabulis quibusdam demonstratur.* Saltem demonstrationes meas, si eas hoc nomine baptizare lubeat, tam efficaces fuerunt, ut ad illas Adversarius noster haud responderit, nisi per aversionem. Illius argumenta e contra à me jam præoccupata, & ut sincerus Lector æstimabit, abundè diluta sunt. Unum solummodò, quod ille ponit ultimò loco, non tetigi. Dicit enim, consuetudinem testandi ad causas profanas vel inde etiam rationabilem censerì, quòd per facultatem liberò testandi adimatur vel refrænatur Clericorum luxus, pompa, prodigalitas; item quòd alliantur inde Viri nobiles & aliis dotibus insignes ad amplectendum statum Ecclesiasticum, si sciant, se posse suis, quos amant,

6 aliquid relinquere post mortem. At neque modò tangere volo: inferiora siquidem cenfeo ejusmodi motiva, quàm ut Sacros Canones, ex fine & principio altiori consti-

tutos, infringere, ac consuetudini contrariæ qualitatem suam primariam, ut nempe sit rationabilis, adstruere valeant; prout cuivis, obiter tantum expendenti, patebit.

QUÆSTIO II.

An Religiosi possint facere testamentum?

7 Religiosos nec testamentum facere, nec si aliquid fecerint ante professionem, illud postea revocare posse, traditum est *hoc cap. num. 114. & num. 121. cum seqq.* Fusè Eminentiss. Petra ad *Constitut. Apostol. tom. 4. pag. 151. à num. 6.* Qui tamen in *pag. 152. num. 13.* admittit, Religiosis competere facultatem, testamentum, ante professionem conditum, in passibus & articulis dubiis interpretandi & declarandi: quoniam declaratio & interpretatio voluntatis præcedentis non est actus domini, nec alteri magis competit, quàm qui ipse actum voluntariè posuit; nec etiam aliquid de novo statuit, ut qui grana ex spicis excutit per *l. aded quidem 3. §. 7. ff. de A. R. D.*

9 Non posse quoque à Religione quacunque & ejus Superioribus dispensari, ut Religiosus validè & licitè testetur, nobiscum firmat idem Card. *pag. 153. à num. 15.* Quamvis indubium sit, quòd Papa dispensare valeat nedum ad causas pias, sed etiam alias non-pias, honestas tamen, uti resolutum est à Rota Rom. in *recent. p. 8. decis. 51. num. 7. & 8.* Petra *d. l. pag. 153. num. 16. & tom. 3. pag. 444. num. 41.* Ita tamen, ut Papa facilius concedat facultatem Religioso, testamentum de novo ordinandi, quàm factum in sæculo revocandi: utpote cum agatur de jure, tertio jam quæsito. Idem Petra *d. 10. 4. pag. 155. num. 27. & pag. seq. num. 28.* ubi ca-

sus practicos, & à S. Congregatione decisos, enumerat. Suppositò autem indultò Pontificiò de facièdo testamento, illud non præcisè de unico aut primo actu, sed etiam de omnibus connexis, puta secundo & tertio testamento ejusque mutatione & revocatione intelligendum esse, tradit laud. Petra *d. tom. 4. pag. 159. num. 40. & seq.*

12 Quid verò, si professus in testamento, ante professionem confecto, sibi reservaverit potestatem de aliqua portione post professionem cum licentia Superiorum disponendi? Eminentiss. Petra *tit. 1. pag. 156. num. 30.* putat, solam licentiam Superiorum haud sufficere, ad disponendum; æquitatem tamen suadere, ut Papa licentiam disponendi concedat, prout S. Congregatio die 27. Junii 1699. resoluit. At, si professus, non usus hâc disponendi facultate, decedat, gravis controversia est, ad quem spectet illa portio, utrum ad Monasterium, vel ad hæredem testamentarium, à professo institutum, aut testatoris Religiosi hæredes? Quam controversiam prolixè discutit *cit. Author pag. 157. num. 32. & seqq.* ac demum in *pag. 158. numer. 37.* re-grediendò ad propositum respondet pro Monasterio, in cujus favorem professus tacitè disposuisse præsumitur: cum Monasterium aliunde succedat in omnibus bonis & juribus, ad professum spectantibus juxta *Auth. ingressu & Auth. si qua mulier Cod. de SS. Eccles.*

QUÆSTIO III.

Qualiter Religiosi possint in testamento institui?

15 Omnes Religiosos esse capaces institutionis hæreditariæ passivæ, aded ut etiam universaliter pro hæredibus institui possint, hæreditas tamen ad Monasterium spectet, res certa est. Excipiuntur in *hoc cap. num. 189.* PP. Minores, Franciscani & Capucini, qui hæreditatis, ex testamento vel ab intestato capiendæ, sunt prorsus incapaces, tam quoad institutionem universalem, quàm quoad certam quotam hæreditariam, quæ & ipsa, licet modica sit, includit titulum & jus hæreditarium, ut solidè firmat Eminentiss. Petra *tom. 2. pag. 450. num. 6. & 17. seqq.* Proceditque hæc incapacitas per modum institutionis eatenus, ut eò titulò

relicta ne quidem vendi, & vendita in usus Fratrum applicari possint, velut idem Petra concludit *pag. 452. num. 24.* quia venditio hæreditatis præsupponit in venditore jus hæreditarium, ac, qui semel est hæres, semper remanet hæres.

18 Quid autem sit de Legato rerum mobilium aut immobilium, breviter insinuavi in *hoc eod. cap. num. 261.* Latius verò declarat Petra *d. tom. 2. pag. 453. num. 28. & seqq.*

19 De PP. Theatinis, quomodò hæreditatum sint capaces, & qualiter immobilia accipere, retinere, aut vendere queant, agit *cit. Petra tom. 3. pag. 31. num. 9. & pag. 359. num. 4. & seqq.*

CAPUT II. De Testamento Solenni.

SUMMARI A.

1. Testamentum profanum de Jure Canonico nullas requirit solennitates. 2. Difficultas ex cap. cum esset de Testament. 3. & 4. Sententia, qua duos testes pro solennitate desiderat, proponitur. 5. Impugnatur. 6. & seqq. Responsiones contraria infringuntur. 11. Testamentum in seculum vim nullam habet in foro animæ. 12. & seqq. Referuntur dua rationes adversariorum. 14. & seqq. Utraque subvertitur.

QUÆSTIO I.

Utrum ad testamentum non-pium de Jure Canonico requirantur aliquæ Solennitates?

Communissima sententia tenet, non requiri illas solennitates, quas præscribit Jus Civile, prout definitum est in cap. cum esset 10. de Testament. Quia tamen in hoc ipso cap. cum esset decernitur, testamenta, qua parochiani coram Presbytero suo & tribus vel duobus aliis personis idoneis in extrema fecerint voluntate, firma permanere; quæstio suborta est: an non de Jure Canonico saltem duo vel tres teste ac Parochus ad valorem testamenti desiderentur? Ad quam in hoc cap. à num. 30. negativè respondi. Quoad præsentiam Parochi lubens ad stipulatur P. Pichler ad cit. tit. de Testam. num. 35. sed quoad duos vel tres testes in num. 36. contra me defendit, illos, tanquam solennitatem substantialem, ad valorem testamenti esse necessarios. Cujus ratio est: quia Jus Canonicum in materia adiphora sequitur Jus Civile, ubi diversum quid expressè non statuit: atqui Jus Civile requirit septem testes pro valore & solennitate, & Jus Canonicum solummodò ab eo diversum est quoad numerum septenarium, non verò quoad binarium vel trinarium: sicque duo aut tres testes sunt de forma & solennitate.

Verùm eadem ratione, quâ Parochi præsentia negatur esse de forma testamenti, negatur quoque esse de forma numerus testium: quia, si cit. cap. cum esset tantum parumper inspicitur, apparet, S. Pontificem unâ oratione seu constructione æqualiter loqui de præsentia Parochi & duorum vel trium testium: adeoque, si præsentia parochi non est de forma, neque duorum aut trium testium præ-

sentia erit de forma. Et, si dicas cum P. 6 Pichler, S. Pontificem narrare tantum accidentia facti, quæ in testamento, ibidem proposito, intervenerunt, sicque tantum occasione facti facere mentionem parochi, moribundo assistentis, non verò cum intentione requirendi illius præsentiam pro valore & solennitate: dico ego pariter, S. Pontificem occasione facti mentionem injicere de duobus aut tribus testibus, absque intentione statuendi eorum præsentiam pro valore & solennitate testamenti. Unde, si aliunde quàm per Parochum aut testes ultima voluntas probari valeat, v. g. per certam & indubitam testatoris scripturam, in scrinio aut alio loco decenti asservatam, illa hõc ipsò valorem habebit. Siquidem constat ex toto contextu cit. cap. cum esset, mentem Sacri Legislatoris hanc unicam fuisse, testamentorum valorem reducendi ad normam Juris Divini & Naturalis: sicque, cum utròque hõc Jure nulla pro testamentis præscribatur solennitas, sed præcisè requiratur, ut constet de voluntate testatoris, nil minus Pontificem voluisse, quàm ut Parochi aut testium præsentia pro solennitate & valore sit necessaria. Quin &, dum testamenta, coram Parocho & duobus aut tribus testibus facta, sub anathemate rescindi prohibuit per rescriptum, ad Episcopum Hostiensem directum; non licet tunc à contrario sensu arguere, quòd aliter facta non valeant: quia ad casum, sibi propositum, in iisdem terminis respondit.

QUÆSTIO II.

Utrum testamentum in foro Civili, absque solennitatibus Civilibus conditum, vim habeat in foro animæ?

Quod à nobis juxta generalia, in tract. de Jure Leg. jacta principia, hoc cap. à n. 43. stabilitum est, videlicet non valere in foro animæ ejusmodi testamentum, adhuc tenemus, atque ex oppositis argumentis duo duntaxat, ab aliquo Recentiore adducta, repe-

timus I. est, quòd Conditores Juris Romani per suas Leges simpliciter irritandò testamentum imperfectum non fuerint solliciti de obligatione naturali tollenda, sed, transmissò forò interno, solum respexerint ad forum externum. II. quòd testamentum origi-

maliter vel debeat esse creatura Juris Naturalis, vel Naturalis & Civilis simul, aut Civilis tantum: si primùm; utique obligationem naturalem pariat absque solennitatibus: si alterum; per se clarum sit, nullam prorsus obligationem naturalem oriri ex testamento, in aliqua solennitate civili deficiente, & sic quæstionem, an valeat in foro interno, cessare.

14. At, quod concernit prius argumentum, illud protectò nimium probare, planum & perspicuum videtur: consequitur enim, Leges Civiles nunquam obligare in foro animæ, utpote cujus curam non habent, sed præcisè attendunt ad regimen politicum & forum fori: consequitur etiam, frustra in quibusvis casibus & controversiis, occasione Legum

Civilium subortis, disceptari, an subist aliqua obligatio naturalis seu in foro conscientie, de quo Legislatores politici nullam gerunt sollicitudinem. Quod attinet posterius, pro nostra sententia, testamenti factionem ad Jus Naturale referente, jam responsum est in hoc cap. n. 53. nempe actum, ceteroquin Jure Naturæ validum, posse à Jure positivo Civili penitus irritari; eoque modò testamentum imperfectum fuisse irritatum. Illi verò, qui tribuunt originem testamenti aut Juri Naturali & Civili, aut huic soli, argumentum Adversarii pro se acceptabunt, & dicent, quòd, cum testamentum, deficiens in aliqua solennitate Juris Civilis, nullam prorsus obligationem pariat, cesset apud ipsos quæstio, an valeat in foro interno.

CAPUT III. De Testamento Insolemni.

SUMMARI A.

1. Laudatur Card. Petra. 2. In testamento pio spectatur sola voluntas testatoris. 3. & seqq. Undenam seria voluntas sit dignoscenda? 5. & seqq. An & quatenus testamentum pium ad arbitrium tertii possit conferri? 8. & seqq. An à legatis piis detrahatur falsidia, quando causa pia est hæres instituta? 10. Testamentum, Judici oblatum, solennitates externas supplet. 11. & seqq. An etiam suppleat internas? 14. & seqq. Numve detur immisso

ex Edicto D. Hadriani? Disceptatur. 16. De requisitis ad testamentum paternum ex Jure Codicis. 17. Ex Jure Novellarum requiritur scriptio aut subscriptio patris. 18. & seqq. Quid judicandum sit de scheda, à patre relicta? 20. Expediit, ut duo testes adhibeantur. 21. & seqq. Subscriptio debet fieri in ipsa obarata testamentaria. 23. & seqq. Dne causa circa subscriptionem & scripturam in testamento paterno.

QUÆSTIO I.

In quo consistant privilegia testamenti ad causas pias?

- D**iscussa sunt illa in hoc cap. tit. Sect. I. ac arudicò commentariò enucleata ab Eminentiſſ. D. Cardinale Vincentio Petra tom. 2. pag. 316. & plurib. seqq. ex quo nonnulla delibare placet.
- I. certum est, omnes solennitates Juris Civilis in testamento pio esse remissas, nihilque aliud desiderari, quàm ut constet de seria voluntate defuncti quòvis modò, etiam per scripturam testatoris, cujus manum si pars adversa non diffiteatur, res salva est; sin inficietur, devonitur ad comparationem & recognitionem scripturæ, de qua latè cit. Petra pag. 319. à num. 20.
- II. de seria voluntate nonnunquam dubitatur, nec facile potest dari certa regula, sed desumenda erit ex circumstantiis, quæ variant pro singulis ferè casibus. Card. de Luca de Testam. disp. 13. num. ult. Sic, si dixerit testator: volo Ecclesiam N. esse hæredem, potest ceteri seria ac perfecta voluntas de præsentia, præsertim ubi testator supervivendò scripturam confecit, eamque in scrinio asservavit; potest etiam, ceteri imperfecta voluntas de futuro, pendens à facienda pu-

blicatione & enuatione, & sic tantum esse actus preparatorius ad testamentum perfectum, suo tempore perficiendum. Card. Petra pag. 324. num. 49. & seqq.

III. quamvis dubitetur, an de Jure Canonico valeat institutio hæredis, in alterius arbitrium collata? Si tamen instituta sit causa pia, ac v. g. quis dixerit, facio Ecclesiam hæredem arbitrio Titii, vel instituo illum in ea quota, quam Alevius arbitratus fuerit, valet institutio, utpote principiis Juris Divini & simplicitati naturali haud repugnans. Petra pag. 326. num. 55. & 56. qui etiam in numer. 58. id extendit ad puram declarationem voluntatis ex parte tertii, dummodò adiant indicia & adminicula, influentia in voluntatem testatoris erga opus pium: limitat autem in pag. præced. num. 51. & seqq. quando admiscetur dispositio captatoria, v. g. instituo Ecclesiam hæredem, si & illa me instituat; aut, si Titius me instituat: videtur enim adversari bonis moribus, & involvere fraudem, cujus participem Ecclesia se facere non cupit per cap. ult. XVII. quæst. 4.

IV. juxta nostram sententiam, reletam 8 Cc 3 in

in cap. 1. num. 446. à legatis piis non detrahitur falcidia: an verò hanc saltem detrahat, quando una Ecclesia est hæres instituta, & alteri legata in tanta quantitate sunt relicta, ut illi ne quidem supersit quarta? Quæstio est satis disputabilis, prout advertit Rota p. 10. in rec. dec. 11. num. 13. Authores in utramque partem recenset Petrus pag. 330. num. 78. Eminentiss. tamen Cardinali de Luca de *Legitima disc.* 34. num. 10. & seqq. probabilius videtur, non posse detrahi falcidiam: quantumvis enim nonnulli putent, in hoc casu privilegia conquassari, seu inter se compensari; attamen non bene arguunt, & malè supponunt, exemptionem

causæ piæ à falcidia provenire ex privilegio, cum potius proveniat à ratione exemptionis, quam causa pia universaliter habet à subtilitatibus & dispositionibus Juris Civilis, ut dicit laud. Card. num. 11. datque rationem rationis, quòd, cum agatur de dispositionibus cum DEO, attendendum sit solum Jus Naturale & voluntas testatoris; indeque falcidiæ detractio, à Jure Civili duntaxat contra naturalem testatoris voluntatem inventa, locum quoad causas piæ non inveniat: quippe quæ etiam de Jure Civili cessat, ubi testator eam specialiter prohibuerit per *Nov. 1. cap. 2. in f.*

QUÆSTIO II.

An testamentum, illegitimè conditum, & postea Principi aut Judici oblatum, subsistat?

10 Quando testamentum eò duntaxat ex capite est illegitimum, quòd solennitatibus externis, Jure præscriptis, careat, nil dubii est, quin, si postea offeratur Principi aut Judici, hoc ipsò subsistat: ad hoc enim fit talis oblatio, ut apparatus solennitatum externarum, quæ & subtiles & multiplices sunt, autoritate publicâ suppleatur. At, quando testamentum intrinsecò vitiò laborat, puta quòd falsitates concurrant, aut testator inductus vel metu adactus sit ad testandum, autoritas Principis aut Judicis defectum supplere nequit: tum quia autoritas isthæc solummodò defectus externarum solennitatum emendat & corrigit: tum quia confirmatio cujuscunque Superioris actum, ex se nullum, haud sustentat, aut jus aliud tribuit, quàm actus antea habuerit. Stryck de *Cautel. Testam. cap. 7. §. 43.* ubi affert responsum Juris Collegii Juridici Academiæ Fredericiannæ de anno 1699. in quo reprobatur fuit testamentum, ab aliqua Comitissa adacta insinuatum, quod per modum nuncupativi à Notario coram testibus in scripturam erat redactum, adscriptò aliò loco, die, &

horâ, quàm per testium adhibitorum depositionem compertum fuerit: cum instrumentum, ex una parte falsum, in totum censetur esse falsum; & testatrix, simile instrumentum offerens, illud cum omnibus suis falsitatibus approbasse reputetur.

Cum verò dubitatum fuerit, an non in casu posito hæres institutus immissionem in hæreditatem impetrare potuerit ex *l. ult. Cod. de Edict. D. Hadriani*: eò quòd testamentum vitium aliquod visibile non habuerit? Respondit iterum præfatum Collegium apud Stryckium *cit. l. §. 44.* negativè: cum enim per testium attestationem apparuerit, aliò loco & tempore testamentum ab ipsis fuisse subscriptum, quàm in testamento fuerit expressum, collatio attestationis cum instrumento demonstravit vitium visibile; quod etiam, ut directè in oculos incurrat, necessum haud est, sed pro visibili reputatur, quando in continenti probari potest, ad effectum impediendi immissionem per tradita Menochii, Sichardi, & Hartmani Pistorii apud Stryckium.

QUÆSTIO III.

Quomodo testamentum patris inter liberos ab eo scribi aut subscribi valeat?

16 Quid Jure Codicis circa testamentum patris inter liberos obtinuerit, exponit Clariss. D. Joannes Sigismundus Stapf in *disser. Jurid. de Testament. non-solenn. cap. 4. §. 22.* Jure novissimo in *Nov. 107. cap. 1.* inter alia requiritur, ut pater vel ipsemet testamentum scribat, vel ab alio scriptum manu propriâ subscribat. Si ipse scribat; necessum non est, ut simul subscribat, dummodò non sit schedula informis aut præparatoria vulgò ein Concept, sed reverà contineat certam & enixam voluntatem testatoris. 19 Stryck *cit. tr. cap. 10. §. 19.* ubi cum Cardi-

nale de Luca pro conjectura seriæ voluntatis tradit, si testator suam dispositionem aservaverit in tali loco, in quo aliàs scripturas majoris momenti reponere solitus fuerit; sicut & pro conjectura contraria subjicit, si inter exilia schediasmata & viles chartas eam habuerit. Quia tamen de identitate scripturæ paternæ unus aut alter ex liberis triccas movere potest, expedit omninò, ut pater saltem duos testes adhibeat, qui simul ipsius testamentum subscribant: alioquin erit deveniendum ad comparationem litterarum, quæ, licet dicatur fallax, & ab aliquibus

bus non censetur esse idonea ad probandam voluntatem paternam, sufficiens tamen in præsentem judicatur à D. Stapf *cit. cap. 4. §. 22.* 22 Quòd si testamentum, ab alio scriptum, pater subscribat, debet in ipsa charta testamentaria se subscribere vel in principio vel in fine; nec satis est, quòd subscribat ab extra vel in dorso, tamen si suum sigillum apponar Stryck *d. l. §. 20.* D. Stapf §. 26. Et, ne altercationes super hac subscriptione eve-

niant, consultum est, ut pater subscribens exprimat, se omnia quæ ibidem continentur, legisse, & approbasse. Stryck *d. f. D. Stapf §. 28.* In casu autem, quòd pater literarum ignarus est, absque periculo testamenti conscriptio vix alteri committi potest. Unde securius erit, ut coram duobus testibus nuncupativè suam voluntatem declaret, eaque declaratio à Notario scriptis consignetur. Stryck *d. l. §. 21.*

CAPUT IV. De Fideicommissò, & Codicillo.

SUMMARIA.

1. Fideicommissum tacitum præsumitur ex prohibitione alienationis. 2. Ex voluntate conservandi bona in familia. 3. Ex interdicta testamenti falcione. 4. Ex sublata detractioe rebellianica. 5. Ex vocatione cognatorum in defectum agnatorum. 6. & seqq. Quid in dubia faciendum? Consilium suggeritur. 9. & seq. Utrum hæreditas codicillis directè possit dari? Dno textus pro affirmativa. 11. & seq. Stabilitur negativa. 13. Textus contrarii diluuntur. 14. Qualiter indirectè possit dari hæreditas? Remissivè.

QUÆSTIO I.

Ex quibus conjecturis eruatur Fideicommissum tacitum?

1 Multas subjicit Stryck in *tr. de Cautel. testam. cap. 21. §. 30. & seqq.* I. est, quando testator dixit, hoc vel illud castrum nuncquam ex familia alienari debere: præsumitur enim voluisse, ut ab uno ad alium de familia perveniat. II. quando expressè disponit, ut bona conserventur in familia: nam & hic ejusmodi devolutionem ab uno ad alium de familia intendisse creditur, etsi nullum verbum de fideicommissò extet. 3 III. quando hæredi & ejus successoribus interdixit, ne de bonis quibusdam extra perfonas de familia testamentum faciant. IV. quando prohibet deductionem rebellianicæ, utpote quæ in alia ultima voluntate, quàm fideicommissò, locum haud invenit. V. quando cognatos vocat in defectum agnatorum v. g. dicendò: *frater meus hæres esto, cognati autem tunc succedant, si nulli ex agnatis supervenerint*: videntur namque agnati, licet in conditione positi, post fratrem vocati, & iste rogatus, ut illis post mortem hæreditatem restituat.

Quia tamen sæpè in dubium trahi potest, an verba testatoris, fideicommissum inducentia, sint consilii vel præcepti? Stryck in §. 32. pro cautela suggerit, ut testator aliquam causam adjiciat, cur v. g. non velit, ut bona alienentur, puta quia per ea conservatur familiæ splendor, vel quia semper pertinet ad suam familiam, vel quia commune refugium præstant familiæ.

Porro si in dispositione defuncti nullatenus appareant verba, fideicommissum indicantia, & fortè ex errore Notarii fuerint omissa, recurendum erit ad testes, qui si jurare possint, voluisse defunctum, ut castrum v. g. perpetuò maneat penes familiam, plenam fidem merentur, etiam si tantum sint duo: quantumvis enim ad fideicommissum solennitatem testes ad minimum quinque exigantur; attamen, si tantum agatur ad probandam fideicommittentis voluntatem, duo vel ideò sufficiunt, quòd ex receptissima opinione etiam per conjecturas fideicommissum probari valeat. Stryck *d. cap. 21. §. 31.*

QUÆSTIO II.

Utrum hæreditas per codicillum directè dari nequeat?

9 Quòd dari possit per codicillum testamentarium, operosè tuetur P. Pichler ad *tit. de Testam. num. 23.* partim ob textum in *l. asse 100 77. ff. de Hæred. instit.* ibi: *asse 100 non distributo ita scriptum est, quem hæredem in Codicillis fecero, hæres esto*: Tertium codicillis hæredem instituit, ejus quidem institutio valet: ideo, quòd, licet codicillis dari hæreditas non possit,

tamen hæc ex testamento data videtur: sed hoc tantum ex hæreditate habebit, quantum ex asse residuum mansit: partim ob textum in *l. institutio talis 10. ff. de Condit. institut.* ibi: *si codicillis Sejum hæredem scripsero, hæres esto, non est inutiles in quovis hæredo instituto, præter filium: est enim conditionalis institutio: nec videtur hæreditas codicillis antea, quòd interdictum est, ven-*

vum conditionalis est hac institutio, qua in testamento data esset. Proinde & si ita scripserit, cuius nomen codicillis scripsero, ille mihi haeres esse, pari ratione dicendum erit, institutionem valere, nullo Jure impediente.

- 11 Ego cum plerisque in contrariam sententiam declinavi in hoc cap. num. 68. & in n. 69. jam respondi ad objectam l. asse 1010 77. ibi non tam institutionem hæredis quam declarationem probari. Nempe, cum in testamento jam sit facta hæredis institutio generalis seu indeterminata, ejusque declaratio seu specialis determinatio fuerit rejecta ad futurum codicillum, hæres non tam in codicillo, quam in testamento, cujus ille pars est, institutus censetur, ut clarè insinuat Jctus in verb. tamen hæc ex testamento data videtur.
- 12 Cæteroque, si in testamento ne quidem generalis mentio fiat de hærede, & postea in subsequenti codicillo primùm designetur aliquis hæres, designatio non valet l. hæredisa-

tem 2. Cod. de Codicill. l. quod per manus 10. ff. de Jure Cod. ubi simul redditur ratio: ne per codicillos, qui ex testamento valent, ipsum testamentum, quod vires per institutionem hæredum accipit, confirmari videatur.

Ad l. institutio talis 10. in pr. pari ferè re-
sponione utendum: nam verba posteriora idem expriment, quod in cit. l. asse 1010 77. contentum est; anteriora verò non multum abluunt ab eo sensu, nisi quòd institutio videatur esse conditionalis, cujus eventus æquè in codicillo determinari, quam hæredis nomen & persona declarari potest, absque eo, quòd hæreditas per codicillum acquisita dicatur, ut patet ex verbis: nec videtur hæreditas codicillis data &c.

Qualiter verò hæreditas per codicillum indirectè & per modum fideicommissum dari possit, fufius examinat Stryck de Cansel. rellam. cap. 23. §. 23. & seqq.

PARS II. DE SUCCESSIONE AB INTESTATO.

CAPUT I. De Successione ab intestato Civili.

SUMMARIA:

1. & seqq. An Monasterium succedat patri, si filius professus præmortuatur? Rationes dubitandi. 4. & seqq. Enumerantur. 9. & seqq. Nova objectio ponitur, & refellitur. 12. & seqq. An fratrum filii cum ascendentibus admittantur ad successionem patris, quando nullus ex parentibus supervest? Motivum negandi. 14. & seqq. Roboratur opinio affirmans, & vin-

dicatur à motivo opposito. 18. Quidam putant, in concursu filiorum ex fratribus germanis & uterinis omnes ad successionem admitti. 19. & seqq. Eliguntur & probatur sententia contraria. 21. Explicatur Novell. 118. cap. 3. §. 1. 23. Fratrum uterinorum & consanguineorum liberi, quando sunt soli, omnes reliquos excludunt.

QUÆSTIO I.

An Monasterium succedat in hereditate patris, quando filius professus moritur ante patrem?

- 1 Abstrahendò à praxi respondi in hoc cap. num. 55. affirmativam non esse improbabilem ex rationibus, ibidem propositis. Cui non officiant, quæ opponit P. Pichler ad tit. de Success. ab intest. num. 10. quòd viventis non sit hæreditas, & filius ipse, si in sæculo ante patrem decessisset, non posset succedere; quòdve filius in Monasterium non transfulerit jus absolutum, sed conditionatum hæreditatis, si nempe ipsi vel Monasterio fuerit delata; & denique quòd parentes in vita ne quidem legitimam debeant liberis l. hic titulus 1. §. 21. ff. de Collatione, extra casum, quòd illa est necessaria ad sustentationem; qualis necessitas in Religioso, à Religione alendò, non reperitur. Si-

quidem, licèt viventis non sit hæreditas, est tamen in filio jus succedendi, radicatum in jure suitatis, vi cujus liberi bonorum paternorum jam in vita patris quodammodo domini censentur §. sic autem 2. Instit. de Hæred. qual. & differ. Cùmque hoc jus per professionem fuerit translatum in Monasterium, etiam post mortem filii manet; succeditque Monasterium pari ferè ratione, quâ nepos post mortem filii succedit avo, dum jure suitatis filium repræsenterat. Indeque dici non potest, hoc jus esse conditionatum, si fuerit delata hæreditas: quia per se loquendò absolutum est, solùmque in executione differtur ad tempus mortis paternæ. Et quamvis parentes filius in vita non teneatur ad legi-

legitimam, effectivè constituendam, tenentur tamen illam relinquere in eventum mortis, utpote quæ liberis tanquam debita statuitur in Nov. 18. in præfat. & in l. simus 36. §. 2. Cod. de Inoff. testam.

9 Dices: Monasterium nec posse succedere jure sanguinis, quod cum morte filii expirat; nec jure repræsentionis, quod locum non habet ex parte Superioris respectu inferioris.

Resp. succedere jure repræsentionis, 10 quatenus Monasterium ex benigna juris fictione habetur locò liberorum per cap. in præsentia 8. de Probat. & Nov. 123. cap. 37. Non 11 obstantè, quòd respectu Religiosi agat vicem Superioris: quia superioritas illa spiritualis, ex potestate œconomica descendens, quando agitur de favore Monasterii, non impedit, quòd minus ex Juris fictione possit subire personam filii.

QUÆSTIO II.

An fratrum filii cum ascendentibus ad successionem patris admittantur, etiam si nullus ex ipsorum parentibus supervest?

- 12 Admitti ipsos, si aliqui ex parentibus vivant, decisum est in Nov. 127. in præfat. 13 & cap. 1. Non admitti, si nullus ex parentibus supervest, statuit Huberus ad tit. Inst. de Success. ab intest. num. 11. cujus hæc verba sunt. Solum per se non possunt admitti, quia gradu remotiores sunt, & in ordine tali, qui postponitur ascendentibus. Repræsentionis illis prodesse deberet; hæc autem manifestò cessat, ubi thios non habent per Nov. 118. cap. 3. in pr.
- 14 Sed in hac quoque hypothese fratrum germanorum & sororum filios admitti, nos diximus in hoc cap. num. 82. & quidem jure repræsentionis: nam, licèt in d. Nov. 127. cap. 1. quoad conceptum verborum solùm adstruatur casus, si quis moriens relinquat ascendentium aliquam, & fratres, qui possint cum pa-

rentibus vocari, & alterius præmortui fratris filios; attamen non excluditur casus alius, si 15 nulli fratres extant, sed præmortuorum fratrum filii: imò non tantum in summario d. cap. 1. generatim dicitur, ut fratrum filii succedant etiam ascendentibus primi gradus extantibus, sed etiam eadem & major ratio pugnat, 16 quando fratres illius, de cujus hæreditate agitur, sunt mortui: cùm enim, fratribus extantibus, qui gradu propinquiores sunt, præmortuorum filii jure repræsentionis cum ascendentibus admittantur; cur non eodem jure gaudeant, quando sunt soli, & propinquiores non extant? Ut proinde re- 17 gula, quæ alias de Jure correctorio, cujusmodi est cit. Nov. 123. corrigens Novellam 118. c. 3. afferri solet, quòd non plus censetur correctum, quam expressum, hic applicari nequeat.

QUÆSTIO III.

An, si defunctus nullos reliquerit fratres, sed fratrum filios, fratrum defunctorum unilateralem filii cum filiis fratrum defunctorum bilateralium succedant?

- 18 Aliquos ita concludere, refert Huberus cit. l. num. 14. quia, cùm subitio in locum parentis tali casu cessat, nihil superesse videtur, nisi ut distantiam gradus spectemus, quam in omnibus eandem esse, compertum est. Sed nimis enorme, ait Huberus, & absolum foret, eos, qui patres alterò gradu propinquos excludunt, non idem juris habere contra filios, tertio gradu à defuncto distantes. Decet nos ita Jus interpretari, ne Legislatorem aperte absurdum voluisse statuamus. Cùm quæritur, an filii uterinorum & germanorum concurrant, uterini debent probare, se pari gradu differre; ut hoc ostendant, primò ad stipitem recurrunt, inde ad suum parentem; hunc ejus osten-

dunt conditionis, ut, si viveret, repelleretur; ab eo tamen jus suum deducunt. Ratio, 21 quæ repulit patres, illis non obstat, dum nempe in casu præsentis, ubi meri fratrum filii concurrunt, jus repræsentionis locum sibi non vindicat. Sed hoc, quòd patres repelleretur, illis obstat. Nec contradi- 22 cit d. Nov. 118. cap. 3. §. 1. quæ solam graduum distantiam observari præcipit: loquitur enim de casu, quò defunctus neque fratres, neque filios fratrum reliquit.

Cæterum, ut monet Huberus d. num. 14. 23 in f. consanguineorum vel uterinorum fratrum filii, soli existentes, remotiores cognatos, et si utrinque conjunctos, sine dubio excludunt.

CAPUT II.
De Successione Prætoria.

Nihil in hac, ad praxin non multum conferente materia, Supplementi loco addendum occurrit.

CAPUT III.
De Successione Feudali.

SUMMARI A.

- 1. Utrum liberi, nati ex matrimonio conscientia, succedant in feudo? Ratio dubitandi. 2. & seqq. Probatur opinio affirmativa, cum enervatione rationis dubitandi. 5. Filiabus quandoque ex consuetudine dos constituitur ex feudo. 6. Et interdum pars feudi datur in solutum.
- 7. & 8. Electio dandi partem feudi aut pecunias est penes Vasallum. 9. In successione feudali collateralis proximitas gradus mensuratur ab ultimo possessore. 10. Si adsit aliquis ex eadem linea, omnibus præferatur. 11. Alius vocatur, qui proximus est in linea viciniore.

QUÆSTIO I.

An liberi, nati ex matrimonio, quod vocant, conscientie succedant in Feudo?

Dixeris fortasse, quod non; argumentò desumptò à matrimonio, ad morganicam contractò, ex quo procreati liberi non succedunt in feudo juxta textum in lib. 2. Feud. tit. 29. At minus rectè: nam matrimonium, quod vocant, conscientie eò quidem sine plerumque contrahitur, ut uxor, si interioris conditionis fuerit, sit quidem thori focia, sed non consors dignitatis, saltem pro tempore, quò ita placuerit marito; nihilominus, nisi speciale pactum adjiciatur, ut liberi, exinde nati, feudalis successione incapaces reputentur, nec Lex nec ratio offendiculum parit, quò minus succedendi jus obtineant. Quin imò liberum est ma-

rito, ejusmodi conjugio talem apponere conditionem, ut, si ex primo matrimonio jam adsint liberi, procreati ex secundo seu conscientie non succedant; illis verò è medio sublatis, his liber accessus ad successione pateat; qua in suppositione facultas succedendi adhuc clarius elucescit. Quid, quòd ipsi filii, ex matrimonio ad morganicam progeniti, non alia ex causa excludantur à successione, nisi quòd tali conditione ineatur, ne filii ex eo nati patri, ab intestato succedant? Textus in cit. tit. 29. & tit. 26. §. filii nati Feud. 2. Stryck in tract. de Success. ab intestat. dissert. 1. cap. 3. §. 13.

QUÆSTIO II.

Utrum foeminis ex Feudo masculino dos saltem debeatur?

Germania moribus receptum esse, ut foeminis ex feudo dos constitutur, supponit Mevius p. 2. decis. 119. num. 2. & p. 3. decis. 363. num. 1. Si nempe, ut declarat Carpov. Jurisprud. for. p. 2. const. 46. def. 16. bona allodialia deficient. Sed quia successor interdum valde onerosum aut omninò impossibile est, pecunià paratà ab onere dotandi se liberare, præsertim cum propter defectum pignoris (nec enim res feudalis oppignorari potest) difficulter quempiam inveniat, qui eas det mutuas: hinc partem feudi sæpius in solutum offerri, asseverat Stryck cit. cap. 3. §. 10. idèque disputatum aliquando scribit, an filibus hoc casu electio competat, an verò Vasallus pro libitu

partem feudi offerre possit? A sua tamen facultate Juridica decisum refert, electionem competere Vasallo: utpote cujus, totius familie, quò & domini directi interest, ut feuda non nimium graventur, & cum onere dotandi prematur, facultate eligendi subleventur: non attentà dispositione Novell. 4. cap. 3. & Recess. Imp. de anno 1654. sò vñ nun die Capitalia, ubi, si creditori bona in solutum offeruntur, illius dicitur esse electio: quia alii creditores certant de damno vitando, & pecunià, quam crediderunt debitori, recipienda; filia autem lucrum captare volunt ex feudo cum insigni successoris feudalis incommodo.

QUÆSTIO III.

A quo in successione feudali collateralis mensuranda sit proximitas gradus & lineæ?

Dixi hoc cap. num. 61. cum probatissimis Authoribus, esse mensurandam ab ultimo feudi possessore, & non à primo acquirente: quia in tit. 11. §. his consequenter (cui succinit tit. 37.) Feud. 2. post liberos demum fratres vocantur, cum tamen hi primo acquirenti sint proximiores. Ut tamen innotescat, quomodo sit habenda ratio lineæ, juvat explicationem ex Struvio in Syntagm. Jur. Feud. cap. 9. aphor. 7. num. 4. etiam à Stryckio d. l. diff. 3. cap. 2. §. 11. receptam, repetere. Nempe moriente Vasallo erit videndum, an aliqui in eadem linea, seu qui ex eodem stipite proximo cum defuncto de-

scendant, supersint: hi enim omnibus aliis, etiam, primo acquirenti prioribus, præferuntur. Si verò in eadem linea nulli adsint, tunc ad lineam proximè viciniorem, hoc est, ad personas, quæ in proximo stipite cum defuncto conveniunt, progrediendum; & inde, qui Vasallo gradu proximus, ad successione vocandus: ut sic prior lineæ, post gradus habenda ratio. E. g. moritur Vasallus, relictò patris & fratris nepote, nepos, tanquam in proximo stipite cum defuncto concurrens, patrum excludit per textum in tit. 50. in fin. Feud. 2.

CAPUT IV.

De Successione Statutaria & Pactitia.

DE Successione statutaria, cum nimium variet, additione opus esse, non censo; de Pactitia alibi quondam, DEO dante, ampliorem campum aperiam.

SUPPLEMENTUM

AD

LIB. IV. DECRETALIU M.

TRACTATUS I.

DE SPONSALIBUS.

CAPUT I.

De Natura Sponsalium.

CAPUT II.

De Personis, Sponsalia contrahentibus.

Hæc duo Capita tam articulatim à me eviscerata fuisse, mihi persuadeo, ut quid addere vel apponere superfluum appareat. Imò universa hæc Sponsalium & Matrimonii materia adeò discussa & excussa jam est, ut ferè vix novi aliquid quoad substantiam in medium afferri possit. Quamobrem, si eandem sicquò propemodum pede in hoc Supplemento pertranseam, facile merebor veniam.

CAPUT II.
De Successione Prætoria.

Nihil in hac, ad praxin non multum conferente materia, Supplementi loco addendum occurrit.

CAPUT III.
De Successione Feudali.

SUMMARI A.

- 1. Utrum liberi, nati ex matrimonio conscientia, succedant in feudo? Ratio dubitandi. 2. & seqq. Probatur opinio affirmativa, cum enervatione rationis dubitandi. 5. Filiabus quandoque ex consuetudine dos constituitur ex feudo. 6. Et interdum pars feudi datur in solutum.
- 7. & 8. Electio dandi partem feudi aut pecunias est penes Vasallum. 9. In successione feudali collateralis proximitas gradus mensuratur ab ultimo possessore. 10. Si adsit aliquis ex eadem linea, omnibus præferatur. 11. Alius vocatur, qui proximus est in linea viciniore.

QUÆSTIO I.

An liberi, nati ex matrimonio, quod vocant, conscientie succedant in Feudo?

Dixeris fortasse, quod non; argumentò desumptò à matrimonio, ad morganicam contractò, ex quo procreati liberi non succedunt in feudo juxta textum in lib. 2. Feud. tit. 29. At minus rectè: nam matrimonium, quod vocant, conscientie eò quidem sine plerumque contrahitur, ut uxor, si interioris conditionis fuerit, sit quidem thori focia, sed non consors dignitatis, saltem pro tempore, quò ita placuerit marito; nihilominus, nisi speciale pactum adjiciatur, ut liberi, exinde nati, feudalis successionis incapaces reputentur, nec Lex nec ratio offendentium parit, quò minus succedendi jus obtineant. Quin imò liberum est ma-

rito, ejusmodi conjugio talem apponere conditionem, ut, si ex primo matrimonio jam adsint liberi, procreati ex secundo seu conscientie non succedant; illis verò è medio sublatis, his liber accessus ad successionem pateat; qua in suppositione facultas succedendi adhuc clarius elucescit. Quid, quòd ipsi filii, ex matrimonio ad morganicam progeniti, non alia ex causa excludantur à successione, nisi quòd tali conditione ineatur, ne filii ex eo nati patri, ab intestato succedant? Textus in cit. tit. 29. & tit. 26. §. filii nati Feud. 2. Stryck in tract. de Success. ab intestat. dissert. 1. cap. 3. §. 13.

QUÆSTIO II.

Utrum foeminis ex Feudo masculino dos saltem debeatur?

Germania moribus receptum esse, ut foeminis ex feudo dos constituatur, supponit Mevius p. 2. decis. 119. num. 2. & p. 3. decis. 363. num. 1. Si nempe, ut declarat Carpov. Jurisprud. for. p. 2. const. 46. def. 16. bona allodialia deficient. Sed quia successorum interdum valde onerosum aut omninò impossibile est, pecunià paratà ab onere dotandi se liberare, præsertim cum propter defectum pignoris (nec enim res feudalis oppignorari potest) difficulter quempiam inveniat, qui eas det mutuas: hinc partem feudi sæpiùs in solutum offerri, asseverat Stryck cit. cap. 3. §. 10. idèoque disputatum aliquando scribit, an filiabus hoc casu electio competat, an verò Vasallus pro libitu

partem feudi offerre possit? A sua tamen facultate Juridica decisum refert, electionem competere Vasallo: utpote cujus, totius familie, quò & domini directi interest, ut feuda non nimium graventur, & cum onere dotandi prematur, facultate eligendi subleventur: non attentà dispositione Novell. 4. cap. 3. & Recess. Imp. de anno 1654. sò vñ nun die Capitalia, ubi, si creditori bona in solutum offeruntur, illius dicitur esse electio: quia alii creditores certant de damno vitando, & pecunià, quam crediderunt debitori, recipienda; filia autem lucrum captare volunt ex feudo cum insigni successoris feudalis incommodo.

QUÆSTIO III.

A quo in successione feudali collateralis mensuranda sit proximitas gradus & lineæ?

Dixi hoc cap. num. 61. cum probatissimis Authoribus, esse mensurandam ab ultimo feudi possessore, & non à primo acquirente: quia in tit. 11. §. his consequenter (cui succinit tit. 37.) Feud. 2. post liberos demum fratres vocantur, cum tamen hi primo acquirenti sint proximiores. Ut tamen innotescat, quomodo sit habenda ratio lineæ, juvat explicationem ex Struvio in Syntagm. Jur. Feud. cap. 9. aphor. 7. num. 4. etiam à Stryckio d. l. diff. 3. cap. 2. §. 11. receptam, repetere. Nempe moriente Vasallo erit videndum, an aliqui in eadem linea, seu qui ex eodem stipite proximo cum defuncto de-

scendant, supersint: hi enim omnibus aliis, etiam, primo acquirenti prioribus, præferuntur. Si verò in eadem linea nulli adsint, tunc ad lineam proximè viciniorem, hoc est, ad personas, quæ in proximo stipite cum defuncto conveniunt, progrediendum; & inde, qui Vasallo gradu proximus, ad successionem vocandus: ut sic prior lineæ, post gradus habenda ratio. E.g. moritur Vasallus, relictò patris & fratris nepote, nepos, tanquam in proximo stipite cum defuncto concurrens, patrum excludit per textum in tit. 50. in fin. Feud. 2.

CAPUT IV.

De Successione Statutaria & Pactitia.

DE Successione statutaria, cum nimium variet, additione opus esse, non censo; de Pactitia alibi quondam, DEO dante, ampliorem campum aperiam.

SUPPLEMENTUM

AD

LIB. IV. DECRETALIUM.

TRACTATUS I.

DE SPONSALIBUS.

CAPUT I.

De Natura Sponsalium.

CAPUT II.

De Personis, Sponsalia contrahentibus.

HÆc duo Capita tam articulatim à me eviscerata fuisse, mihi persuadeo, ut quid addere vel apponere superfluum appareat. Imò universa hæc Sponsalium & Matrimonii materia adeò discussa & excussa jam est, ut ferè vix novi aliquid quoad substantiam in medium afferri possit. Quamobrem, si eandem sicquò propemodum pede in hoc Supplemento pertranseam, facile merebor veniam.

CAPUT III.

De Materia & Forma Sponsalium.

SUMMARI A.

1. Sponsalia censentur esse conditionata, si quis dicat, non ducam aliam nisi te. 2. & seqq. Referuntur, & refelluntur contraria. 7. Sponsalia secunda sunt obligatoria, quando prima solvuntur. 8. & seqq. Satisfit adversariis. 12. & seqq. Adducuntur argumenta contra nostram sententiam, quæ concedimus obligatio-

nem Sponsalitiam, si defloratio cum ficta matrimonii promissione coniugat. 15. & seqq. Distinctis responsionibus evolvuntur. 20. & seqq. Sub incudem vocatur questio, cuiusnam sit electio, si quis pluribus repromittentibus dicat: ducam unam ex vobis? 23. Notamen practicum.

QUESTIO I.

An Sponsalia censeantur esse absoluta, si quis dicat: non ducam aliam, nisi te?

Ejusmodi Sponsalia per se loquendò, & nisi de alia contrahentium intentione confiteri, esse tantummodò conditionata, dixi & probavi in hoc cap. à num. 5.

2. Neque adversatur I. quòd particula nisi ex sua natura sit exceptiva, ac denotet oppositum antecedentis, cui immediatè repugnat per cap. peccatum 4. de R. J. in 6. Sicque præmemorata verba faciant hunc sensum: te ducam, & nullam aliam; vel nullam aliam ducam. sed te. Nam, licet hæc particula sit exceptiva, ac denotet oppositum antecedentis, non tamen ex eo vincitur, quòd absolutam exceptionem contineat; quia, dum dico, non relinquam tibi legatum, nisi tua studia compleveris, minimè sequitur, deberi legatum absolutè, dum etiam, si studia ritè completa fuerint, adhuc liberum est testatori, vel tunc legatum relinquere, nec ne. Sufficit ergo, quòd illa exceptio sit conditionata, ac sensum importet: si aliquam ducam, ducam te; quemadmodum, si dicam, nulli alteri fundum vendam, nisi tibi, exceptio est conditionata, importans hunc sensum: si cuidam fundum vendidero,

vendam tibi I. si sterilis 21. § pen. ff. de Al. empi vend. Clariss. P. Benedictus Schmier ad tit. de Sponsal. num. 21.

Neque adversatur II. quòd juxta nostram sententiam particula nisi, opposita promissioni de præsentem v. g. non ducam aliam, nisi te, censeatur esse absolutè promissoria: atque adeò etiam absolutam promissionem inferat, quando opponitur promissioni de futuro: aliàs, cum omnis promissio sit de futuro, vix aliqua sponsalia possent dici absoluta. Si quidem lata & patens est disparitas inter unam promissionem & alteram: quia promissio de præsentem involvit absolutam promissionem de contrahendo matrimonio; & si apponatur particula nisi, illa non potest esse conditionata, ne in eodem verborum contextu unò verbò negetur, quòd aliò affirmatur: econtrà promissio de futuro per se non est absoluta promissio, consequenter ex additione particule nisi non alteratur, sed potius suspenditur sub nova conditione, quòd nempe, si quis aliquam ducens velit, cum illa contrahere cupiat, ad quam verba facit.

QUESTIO II.

Sintne obligatoria secunda Sponsalia, quando prima dissolvuntur, aut Sponsa prior cedit jure suo?

Affirmavi in hoc cap. num. 41. additè ratione in num. 42. quia, ne posteriora sponsalia dicantur peccaminosa, præsumendum est, illa non fuisse contracta absolutè, sed conditionatè, si nempe priora sponsalia ex renuntiatione prioris sponsæ vel alia causa deserint obligare. Sed contra instat P. Pichler ad ad tit. de Sponsa duorum num. 5. quia hæc conditio nec ex natura rei nec ex dispositione Juris imbibita est sponsalibus secundis: non ex natura rei, dum utique possunt iniri absolutè, non obstante peccato, quòd in secundis sponsalibus intervenit; sicut eadem res potest absolutè vendi, quamvis in-

validè, secundo emptori, non obstante peccato; neque etiam ex dispositione Juris: ubi enim extat hæc dispositio?

Responsio tamen in promptu est, quòd hæc conditio sponsalibus insit ex dispositione seu benigna Juris præsumptione: cum enim Jura peccatum non præsumant; sed actum ita benignè interpretentur, ut remotus & separatus sit à peccato cap. esse misericordes 2. X. de R. J. ibi: hoc loco nihil aliud nobis præcipi existimo, nisi ut facta, quæ dubium est quòd animò fiant, in meliorem partem interpretemur; cumque Jura pariter stent magis pro valore actus, quam ejus nullitate per I. quoties 12. ff.

ff. de Rab. dub. cur non præsumamus, sponsalia secunda fuisse conditionata, ut dicatur esse licitè, & sub conditione præfata, etiam validè contracta? Idem omninò extendi potest ad venditionem, quæ, si jam facta

sit primo, potest etiam fieri secundo sub tali conditione, si nempe prima ad effectum non pervenerit: nam eadem Juris præsumptio, utpote generalis, secundæ venditioni suffragatur.

QUESTIO III.

An ex ficta promissione, cujus adminiculò quis obtinet usum corporis, oriatur obligatio Sponsalitia?

Affero hic aliquot rationes contra sententiam affirmantem, cui subscripsimus in hoc cap. num. 61. & seqq. I. est, quòd obligatio sponsalitia non bene deducatur ex communiter allegato cap. si seduxerit 1. de Adult. & stupro: non enim agitur ibidem de promissione ficta, sed de seductione, per illecebras, blanditias, & sollicitationes facta. II. quòd ad omnem contractum, præcipuè sponsalitium, requiratur utriusque partis consensus; hic verò in fictè promittente consensus adesse nequeat, non tantum ab initio, sed etiam ex consequenti, quando obtinet usum corporis: quippe cum usum corporis non acceptaverit cum animo repromittendi sponsalia, sed potius internè contradixerit. III. quòd, si quis fictè promittat sponsalia, non petita vel impetrata defloratione, non contrahat obligationem sponsalitiam: adeoque nec tunc contrahat, ubi petita & impetrata fuit defloratio.

verecundiæ tenax, in rem adeò turpem rariùs consentit, nisi speret commodum aliquod suâ opinione excellentius; matrimonium scilicet, cum seductore contrahendum. Ad II. jam responsum est in dicta hoc cap. n. 63. & seqq. consensum ex parte seductoris saltem tacitum intervenire ex consequenti, dum obtinet usum corporis: cum enim virgo non aliter corpus offerat, quam sub pacto ineundi matrimonii; seductor quoque non aliter usum corporis acceptare potest, quam sub promissione matrimonii, deinceps contrahendi; quidquid deinde secum cogitet, aut internè contradicat, vel protestetur: hæc namque contradictio vel protestatio, tanquam factò contraria, prorsus est inefficax: aut, si pro tunc fortassis tolleretur verum consensum, saltem post factum oritur obligatio, ut, cum virgo adimpleverit pactum, id etiam seductor ex sua parte adimpleat, ducatque stupratam, sicut accidit in contractu innominato facio ut facias.

15. Rationibus hisce ut satisfaciam, Resp. ad I. casum excogitari non posse, qui magis conveniat textui in d. cap. si seduxerit, quam nostrum: is enim propriè & in veritate seducit virginem, qui sub ficta matrimonii promissione impetrat, ut cum ea dormire & concumbere possit: virgo siquidem, pudoris &

Ad III. discrimen est patulum inter fictam promissionem sine & cum defloratione: quia, ubi nulla committitur defloratio, nullum occurrit factum & pactum novum, ex quo eliciatur novus consensus, aut saltem obligatio, verum consensum præstandi.

QUESTIO IV.

Cujusnam sit electio, si quis pluribus puellis repromittentibus dicat: unam ex vobis ducam?

Difficultatem hujus rei ostendi in præf. cap. à num. 91. contra eos, qui putant, electionem esse penes promittentem, & non repromittentes. Ostendit quoque Clariss. P. Benedictus Schmier cit. I. sub numer. 20.

20. Nec putes: eandem difficultatem levi manu complanari posse, dicendò, quòd solus promittens habeat obligationem alternativam, indeque consequentem eligendi facultatem; repromittentes puellæ ex diverso non habeant obligationem alternativam, sed qualibet se obstringat separatim, ac propria obligatione teneatur; sicque qualibet se determinatè obliget ad nutum & placitum promittentis. Enimverò, si Titius v. g. dicat: unam ex vobis ducam, & tres v. g. puellæ respondeant, acceptamus unam promif-

sionem, una ex vobis te ducet: nonne & ipsæ puellæ habent obligationem alternativam, seu indeterminatam, dum neutra ex illis positivè se determinat, sed adhuc inter se manent incertæ & indeterminatæ, quænam in particulari Titio nubere obligetur? Itaque prima ex tribus, conventa à Titio, respondere potest: ego meam personam tibi determinatè non obstrinxi; sicque & secunda & tertia respondere poterit, intricatò & incertò rei exitu.

Illud libentiùs indulgeo, posse Titium omnes tres puellas in foro Ecclesiastico eò sine convenire, ut omnes citentur ad declarationem & determinationem inter se faciendam, & si hoc velint, auctoritate Judicis Ecclesiastici compellantur.

CAPUT IV.

De Effectu & Affinibus Sponsalium.

Vacat.

CAPUT V.

De Modis, quibus Sponsalia dissolvuntur.

SUMMARI A.

1. Ingressus in Novitiatum ex parte neutrius solvit Sponsalia. 2. & seqq. Aliquot objectiones formantur, & reformantur. 3. & seqq. An fornicatio quoad Sponsalia idem operetur ex parte Sponsi & Sponsæ? Ratio negandi. 10. &

seqq. Rejicitur, & stabilitur affirmativa. 14. & seqq. An An resiliere liceat, quando pars una fit ditior? Motivum dubitandi. 16. & seqq. Resolvitur. 18. & seqq. An pars conscia proprii impedimenti occultis possit urgere matrimonium?

QUÆSTIO I.

An ingressus in Novitiatum relinquat Sponsalia intacta ex parte utriusque?

1. Cum affirmantibus sensu in hoc cap. à n. 41. eo præsertim ex fundamento, quod pars, remanens in sæculo, non habeat justam causam resiliendi, ex quo cuilibet post sponsalia licet ingredi Religionem; ipsaque sponsalia hanc conditionem ex dispositione Juris in se continent: quam proinde contrahentes scire debent, & scire præsumuntur.

2. Neque dicas I. quando sponsus diu abest ex causa etiam justa & necessaria, sponsa jus habet, à sponsalibus recedendi. Ergo etiam habet justam causam recedendi, quando sponsus est ingressus Religionem: utpote cum diu possit abesse; & sponsæ perniciosum aut periculosum sæpe accidat, professionem, aut regressum expectare. Resp. enim,

disparitatem non modicam subesse: quia, si sponsus diutius abest ex causa valetudinis v. g. aut militiæ, casus est, à sponsa non prævisus; & ideo ex illa regula, quod, si prævidisset, non contraxisset, jus resiliendi consequitur; non consecutura, si absentiam præviderit. 4. Econtra si sponsus ad Religionem se confert, casus est, quem sponsa prævidit, aut prævidere debuit: ideoque facultate resiliendi,

post solum ingressum, necdum secuta professione, carebit.

Neque dicas II. ingredientem Novitiatum ipso facto sponsalibus tacite renuntiare, suumque animum erga sponsam deponere: quippe cum non intendat redire ad sponsam, sed potius in Monasterio stabiliter permanere. Resp. siquidem, renuntiationes tacitas non tam facile præsumi, nisi intercedat factum aliquod, cum jure aut obligatione præcedenti incompatible: atqui solus ingressus in Novitiatum non est factum, cum jure & obligatione sponsalium incompatible; dum ingressus necdum assumit verum statum, sed Religionis onera tantummodo experitur; & si illa sibi non conducere existimat, liberè ad sæculum regreditur; & ut docet experientia, sæpissimè ad statum matrimoniale se resolvit. Hinc etiam animus erga sponsam non deponit absolute, sed conditionatè, si nempe, habità sufficienti probatione, judicaverit, statum Regularem præ seculari & conjugali sibi magis proficuum fore.

QUÆSTIO II.

An fornicatio quoad Sponsalia idem operetur ex parte Sponsi & Sponsæ?

1. Eandem operationem adstruxi in hoc cap. à num. 110. & à num. 115. Disparem autem conditionem & operationem cum aliis evincere conatur P. Pichler ad tit. de Sponsal. num. 62. & 64. atque, ut solummodo delibem illam sententiam, quâ hic Author soli sponso concedit jus resiliendi, quando utraque pars fornicationem admittit, is fundat se in hoc argumento, quod reperitur duplex causa, resiliendi à sponsalibus ob fornicationem supervenientem, scilicet violatio fidei data, & specialis turpitudine, in personam for-

nicantem redundans; & ideo cesset quidem violatio fidei, quando pars utraque fornicatur, non tamen cesset specialis turpitudine, quæ major est in sponsa, quam in sponso; sicut & major ignominia redundat in eum, qui ducit corruptam, quam in illam, quæ nubit corrupto. Verùm, si respiciantur

dicta in cit. hoc cap. num. 121. & seqq. argumentum hoc jam eversum est, partim negandò, quod in sensu Theologico & Juridico major sit turpitudine in sponsa fornicante, quam sponso: ex quo non tantum æqualiter sed

sed etiam majus est delictum sponsi quam sponsæ, quæ plerumque ex fragilitate sexus magis excusari potest; partim retorquendò paritatem de adulterio, quod, si ex parte utriusque conjugis admissum fuerit, compensationem patitur, neutrique devortium conceditur juxta expressum textum in cap. intellectus 6. de Adulter. Unde patet simul responsio ad confirmationem, quam subjicit P. Pichler de Tirio, qui debet Casu 100. flo-

renos ex mutuo, & 100. pro equo, cui econtra Cajus debet solum 100. pro labore aut opera impensa, quo in casu tantum 100. vicissim compensantur: nam in nostra hypothese sponsus & sponsa habent idem debitum, atque ad eandem fidem sibi invicem obligantur, & similiter eodem modo per fornicationem illam violant: consequenter est æqualis & totalis utriusque delicti compensatio, quando utrinque fornicatio admittitur.

QUÆSTIO III.

An resiliere liceat à Sponsalibus, quando pars una fit notabiliter ditior aut nobilior?

14. Negantis sententiæ defensor cit. P. Pichler num. 69. contra nostram & affirmantem opponit, quod universim facultas resiliendi detur personæ duntaxat, non mutata, non autem illi, quæ mutationem tubit, ut patet ab inductione in lepra, sævitie, paupertate &c. superveniente: eaque propter in hoc casu non possit repudiari persona, penes quam nulla reperitur mutatio ab illo, qui factus est ditior, aut dignior. Quodsi respondeatur, partem alteram mutari comparativè, quatenus sit conditionis vilioris in comparatione alterius, quæ evasit conditionis melioris, reponit cit. Author. istam mutationem comparativam non sufficere, ut pars illa, comparativè mutata, privetur jure quæsito; licet, si hæc inæqualitas fuisset prævita, cum illa non fuisset inka sponsalia; sicut sponsa non potest propterea repudiare sponsum, quod ipsa post sponsalia notabiliter formosior sit facta. At, insistendò priori responsioni de mutatione comparativa, planè non obstat, quod pars, in se non mutata, pri-

vetur jure quæsito: nam in omnibus aliis causis, post sponsalia supervenientibus, quibus prævisis non fuissent contracta sponsalia, pars altera privatur jure suo ex illo principio, quod præsumendum non sit, voluisse quem pro tali circumstantia se obligare, in qua ad statum matrimonialem cum hac vel illa persona se non obligasset: hoc autem contingit etiam in nostro casu, quod supervenit mutatio respectiva, dum præsumi non potest, quod v. g. studiosus cum vilis opificis filia iniisset sponsalia, si prævidisset, quod à Principe in classem nobilium, aut dignitatem Consiliariorum esset evehendus. Nullatenus impediende instantiâ de majori formositate, quam sponsa acquirit post sponsalia: vix enim credo, unquam accidisse, ut sponsa tam notabiliter post sponsalia quoad speciem & formam mutata sit, ut, hæc mutatione prævisa, cum sponso non contraxisset; nihil dicendò, quod ex parte viri in matrimonio celebrando non ita spectetur forma, sicut ex parte femine.

QUÆSTIO IV.

An, si Sponsus aut Sponsa sciant ex parte sua occultum aliquem defectum, ratione cujus altera pars possit à Sponsalibus resiliere, nihilominus matrimonium urgere valeant?

18. Examinat hanc quæstionem Clariss. P. Antonius Heislinger in Respons. moral. part. 1. casu 12. & in num. 11. & seqq. resolvit, sponsum aut sponsam posse cogere partem alteram ad matrimonium, sive defectus ille occultus proveniat ex delicto, sive ex causa alia, dummodo exinde non reddatur inhabilis ad perficiendum opus conjugale. Ratio est: quia, suppositâ habilitate ad opus memoratum, defectus ille non obstat, quò minus possit contrahi matrimonium; &

suppositò sponsalium antecedentium valore, pars etiam defectuosa non amisit jus, ex sponsalibus quæsitum: ergo illud ad effectum deducere, & matrimonium urgere valet, absque eo, quod defectum suum manifestare teneatur: neque enim, si defectus oriatur ex delicto, seipsum infamare; & si oriatur ex causa alia, arma parti alteri ex sua domo subministrare, aut exceptionem, per quam infringatur jus sibi comparatum, propalare obstringitur.

SUPPLEMENTUM
AD
TRACTATUM II.
DE
MATRIMONIO.
CAPUT I.

De Natura, Varietate, & Origine Matrimonii.

SUMMARI A.

1. Matrimonium inter fideles non potest contrahi in ratione solius contractus. 2. Proponitur ex adverso paritas de Ordine Sacro. 3. & seqq. Redditur multiplex disparitas.

QUÆSTIO Unica.

Utrum à fidelibus matrimonium in sola ratione contractus iniri possit, sine ratione Sacramenti?

1. Utriusque sententiarum momenta exposui in hoc cap. à num. 16. & in num. 22. negativam elegi, ac in num. seqq. rationes adversariorum dissolvi.

2. Lubet hinc unam duntaxat paritatem, quam recenter in Authore quodam adversante reperi, proponere. Licet Ordini Sacro sit annexum votum castitatis, nihilominus, si quis illum suscipiat, positivè excludens votum, & simpliciter nolens vovere castitatem, validè suscipit Ordinem Sacrum sine ratione vel emissionem voti: ergo etiam, licet contractui matrimoniali sit annexa ratio Sacramenti à Christo, nihilominus valebit, si contrahentes velint rationem contractus, non verò Sacramenti.

3. Paritatem hanc neutiquam quadrare, ita ostendo: partim quia, qui Ordinem Sacrum cum positiva exclusionem voti castitatis suscipit, secundum multos, quibus subscribit Clariss. P. Benedictus Schmier ad tit. Qui Clerici vel vow. post num. 5. saltem ex præcepto Ecclesiastico obligatur ad castitatem, dum po-

sitiva hæc exclusio est inefficax, & qui vult Ordinem Sacrum, debet etiam velle continentiam, ex dispositione Ecclesiæ inseparabiliter annexam: partim quia, si etiam transmittatur, quod de Voto castitatis assertum est, non licet exinde ducere argumentum ad matrimonium, ex quo votum castitatis ex solo Jure Ecclesiastico connexum est Ordini Sacro, potestque etiam ab Ecclesiâ relaxari; ratio autem Sacramenti cum ratione contractus in matrimonio autoritate & Jure Divino ita est connexa, ut neque ab Ecclesiâ separari possit: partim quia votum castitatis in Ordine Sacro non consideratur tanquam pars constituens, sed effectus consequens; Sacramentum autem in matrimonio inter fideles est pars constituens, faciens contractum Sacrum, & distinguens matrimonium Christianorum à connubio Ethnicorum. Aliam adhuc disparitatem suggerit Clariss. D. P. Placidus Böckn ad tit. de Sponsal. & Matrim. p. 2. sub num. 14. apud quem etiam alie objectiones, earumque solutiones reperiuntur.

CAPUT II.

De Subjecto, Materia, & Forma Matrimonii.

SUMMARI A.

1. Impleta conditione, matrimonio adjectâ, Parochus & testes noviter advocari vel ammoneri debent. 2. & seqq. Afferuntur quatuor rationes oppositæ. 3. & seqq. Quaternæ responsiones

diluuntur. 11. Una obiectio contra nostras assertiones, quod matrimonium possit iniri sub conditione servandæ castitatis, attingitur. 12. & seqq. Refellitur.

QUÆ-

QUÆSTIO I.

An, si matrimonium sub conditione honesta ineatur, positâ conditione Parochus aut testes noviter advocari debeant?

1. Propositis argumentis utriusque sententiarum, in hoc cap. num. 95. cum distinctione respondi, quòd, si Parochus & testes aliunde sciant existentiam conditionis, novâ advocacy opus non sit; si verò non sciant, saltem informari debeant.

2. P. Pichler ad tit. de Condition. appof. sub n. 3. absolūtè rejicit hanc distinctionem, adductis quatuor rationibus, nempe quia I. finis Tridentini Concilii adimpletur, si Parochus & testes solius contractus tempore adsint: nec enim Ecclesiâ unquam permittet, ut novum matrimonium contrahatur, nisi plenè constiterit de non impleta conditione, aut revocatione consensus eâ pendente. II. quia non requiritur, ut purificatio conditionis sit cognita ipsis sub conditione contrahentibus; sicque multò minùs, ut sit cognita Parocho & testibus. III. quia Parochus & testes non debent esse præsentés, quando procuratori datur mandatum alienò nomine contrahendi; neque requiritur, ut illud cognoscant, an sit legitime datum, vel non revocatum; consequenter de implemento conditionis quoque certificari non debent. IV. quia non est necesse, ut matrimonium, invalidè contractum, renovetur per verum, & novum consensum coram Parocho & testibus: ergo idem de conditionis existentia interendum.

3. Rationes istas in nostra suppositione nihil virium habere, quancocumque manifestum fiet. Ad I. Resp. finem Tridentini non tantum esse, ut Parochus & testes sint præsentés

tempore contractus, sed etiam ut constet de valore matrimonii: atqui, si contractus fiat sub conditione, & Parochus ac testes de ejus implemento nullam habeant notitiam, non constat ipsis de valore matrimonii: quàm- diu enim conditio pendet, dici non potest, an matrimonium potius valeat, quàm non valeat, sed expectandus est eventus. Et hoc ipsò, quòd Ecclesiâ non permittat, ut novum matrimonium contrahatur, nisi plenè constiterit, sitne conditio impleta nec ne; suapte sponte consequitur, Parochum & testes de conditionis purificatione admonendos esse. Ad II. Resp. non requiri quidem, ut contrahentibus purificatio conditionis sit cognita in ordine ad valorem matrimonii; requiri tamen ejus cognitionem in ordine ad usum & effectum matrimonii, qui ipsomet conjuges concernit, uti v. g. est cohabitatio & actus similes. Ad III. Resp. licet necessarium haud sit, ut testes cum Parocho sint præsentés, quando mandatum datur procuratori, attamen esse necessarium, ut de mandato procuratorio ipsis constet: quomodo enim attestari poterunt, matrimonium esse per procuratorem contractum, si, quòd procurator sit, non exhibitò mandató, notitiam non habeant? Ad IV. Resp. ex principio incerto certam conclusionem erui non posse: jam verò in ancipiti hæret, utrum Parochus & testes rursus adesse debeant, quando matrimonium, antehac invalidum, denuò restauratur? ubi magis in affirmativam inclinavi in hoc lib. tr. 3. cap. 5. num. 163.

QUÆSTIO II.

An matrimonii substantiæ repugnet conditio de servanda castitate?

1. Non repugnare, semper erat mea opinio, satis munita rationibus in præf. cap. à num. 119. Ne verò una ex principalibus, quam retuli in num. 122. minoris roboris esse videatur, obviandum est objectioni contrariæ, quâ dicitur, in matrimonio non posse separari usum seu usufructum à dominio seu proprietate: cum aliàs quis posset cum duabus v. g. foemineis contrahere, uni dandò jus radicale seu proprietatem & dominium in suum corpus; alteri verò jus actuale, seu usum & usufructum. Obviandum, inquam, huic objectioni, & respondendum est, posse in matrimonio ita proprietatem ab usu & usufructu separari, ut v. g. uxor habeat dominium in corpus mariti absque usu & usufructu actuali, non verò ut penes unam uxorem sit proprietatem, penes alteram usufructus actualis: ex quo enim

polygamia Juri Naturali & Divino adversatur, aded ut non possit maritus duabus uxoribus dare proprietatem in suum corpus, adversatur quoque utrique Juri quasi polygamia, quâ idem maritus uni foemine dat proprietatem, alteri verò usum aut usufructum sui corporis. Nempe matrimonium ita ex Divina & Naturali institutione comparatum est, ut non possint esse duo in carne una, sive proprietatis sive usufructu aut usufructuario jure; sic tamen duo in una carne jus habere possunt, ut, si non velint, non debeant necessariò jus actuale, quod obtinent, in actum secundum & exercitium redigere, sed, eò præcisò, solò jure radicali contenti sint. Plura argumenta, quæ in favorem adversæ sententiæ proponuntur, cum oppositis resolutionibus dabit Clariss. D. P. Placidus Böckn ad tit. de Condit. appof. n. 42. & seqq.

CAPUT III.

De Effectu Matrimonii.

Vacat.

CAPUT IV.

De Accessoriis Matrimonii.

SUMMARI A.

1. An solus consensus liberorum tollat pœnas secundarum nuptiarum? Ratio pro affirmativa.
2. & seqq. Enervatur ista, & eligitur sententia negativa. 5. Refertur sententia, defendens cessationem harum pœnarum, quando vidua cum consensu prioris mariti transit ad secunda vota. 6. & seqq. Defenditur sententia contraria. 9. & seqq. Cessant ejusmodi pœna juxta aliquos ex assensu Principis. 11. & seqq. Opinio aliorum negantium statuitur.

QUÆSTIO I.

An solus liberorum consensus tollat pœnas secundarum Nuptiarum?

- R**atio dubitandi est: quia pœnæ secundarum Nuptiarum, quatenus concernunt favorem liberorum, hœc ipsò cessare videntur, quòd liberi, in secundas nuptias consentientes, censentur remittere injuriam, aliàs ipsis per tales nuptias inferendam. Sed quia liberi possunt in blaubium, tanquam rem viduis hodie licitam, consentire, absque eo, quòd renuntient juri suo, per Leges publicas indulto; ac præterea renuntiationes sunt stricti juris, & absque consensu expresso vix admittendæ per l. sed et si 4. §. 3. ff. de quis caution. in Judio &c. veriorum sententia opinionem negativam, quam contra alios cum Fachineo lib. 3. contr. cap. 65. & Perezio ad tit. Cod. de Secund. Nupt. num. 20. defendunt Clariss. D. Joannes Philippus Moraff in Binub. fat. cap. 6. sub num. 3. & Huberus ad tit. ff. de Secund. Nupt. num. 11.

QUÆSTIO II.

An cessent pœnæ binubentium, quando vidua de consensu prioris mariti transit ad secunda vota?

- V**olunt id Gailius lib. 2. obs. 98. num. 18. Klockius & Arnoldus Rath apud cit. D. Moraff. num. 6. putantes, pœnas illas respicere favorem mariti, cui non infertur præjudicium, quando ipse in secunda vota per testamentum aut actum alium consentit. Verùm idem D. Moraff, uti & Huberus ad cit. tit. ff. de Secund. Nupt. num. 10. cum cit. Fachineo & Perezio jure merito contradicunt: siquidem si, uti suppono, loquamur de pœnis, in favorem liberorum sancitis, non agitur de præjudicio defuncti, quod ipse remittere valet, sed de jure, liberis per Leges publicas quæsito, cui pater derogare, & ne Leges in testamento suo locum habeant, juxta l. nemo § 5. ff. de Legat. 1. efficere nequit. Et licet aliàs pater injuriam quoque, liberis irrogatam, condonare non prohibeatur; prohibetur tamen, ubi Lex resistit, & soluta per mortem omnimodâ patris potestate, injuria non in patrem sed solos liberos refunditur. Nihil opus est, ait Huberus, dicimus patrem suos liberos beneficiis Legum, quod ipse non dixit, voluisse privatos. Ipsum verò parentem binubum non posse liberis suis, etsi hæredibus, vetare, ne Legibus illis utantur, extra controversiam est.

QUÆSTIO III.

An, si nuptiæ secunda ex consensu Principis ineantur, sublata sint pœnæ?

- M**ynfinger apud D. Moraff d. l. num. 15. & Grönewegen apud Huberum d. l. num. 10. affirmant ob textum in l. solus 10. in pr. ff. de his, qui nos infam. Sed, ut loquitur idem Huberus, minùs justo argumento: nam à pœnis nuptiarum intra annum luctus, de quibus d. l. concepta est, ad amissionem beneficiorum, quæ dantur liberis prioris thori, non valet consequentia. Nec aded Princeps, concedendò secundas nuptias, quidquam præter id, quod in odium illarum veramque pœnam, non quod in aliorum fovorem sic constitutum, abolere videtur.

CA.

CAPUT V.

De Matrimonii dissolutione, seu Divortio.

Vacat.

SUPPLEMENTUM

AD

TRACTATUM III.

DE

IMPEDIMENTIS MATRIMONII.

CAPUT I.

De Impedimentis in genere; & Impedientibus in specie.

SUMMARI A.

1. & seqq. Hæretici nec de Jure, nec de consuetudine sunt liberi ab impedimentis matrimonii.
3. & seqq. Rationes adversantium. 5. & seqq. Profligantur. 8. Agitur de dispensatione in impedimentis. 9. Subjicitur aliqua formula.
10. Quis intelligatur nomine Vicarii? 11. & seqq. Exprimenda nomina & cognomina Oratorum. 13. Uti & Diœcesis. 14. Item loci originis. 15. Declaratur angustialoci. 16. Disparitas conditionis. 17. Impedimentum cognationis. 18. Et raptus. 19. & seqq. Exponitur obligatio executoris. 21. Formula dispensationis pro foro interno. 22. De illius explicatione remissivè.

QUÆSTIO I.

Utrum hæretici ligentur Impedimentis Matrimonii, Jure Ecclesiastico tantum introductis?

- N**emo ferè ex Catholicis hæsitabit, aut minime quoque scrupulum habebit, quin hæretici per se ligentur omnibus Matrimonii Impedimentis, quæ ab Ecclesia sunt introducta: utpote cum, non attentâ ipsorum malitiâ & pertinaciâ, hœc ipsò, quòd jamnam Ecclesiæ per baptismum fuerint ingressi, ejus Legibus obstringantur. Ideoque cardo quæstionis in eo versatur, utrum de facto, & spectatâ hodiernâ Germaniæ facie, ab ejusmodi Impedimentis non censentur esse liberi? Quo in puncto ex principiis Juris in hoc cap. num. 24. existimavi, non ceteri liberos.
- I**n contrarium opponitur I. Ecclesiam non urgere suas Leges circa impedimenta matrimonii adversus hæreticos, utpote cum exinde plus damni quam utilitatis resultaret: eò quòd ipsorum matrimonia essent meri concubinatus & fornicationes, ac proles, exinde susceptæ, forent illegitimæ, & sic à conversione absterrentur. II. hæreticos communiter ignorare Leges Ecclesiasticas, circa matrimonium latas; adeoque sicuti ignorantes aliàs excusantur à Legis obligatione, ita & illos excusari.
- Verùm ad I. Resp. Ecclesiam quidem non urgere suas Leges, quando prudenter perspicit, & prospicit, suas minas aut fulmina non adeò curatum iri; quando autem advertit, ex facta animadversione secururos bonos effectus, & urgere Legum observantiam, & matrimonia, perperam contracta, irritare, prout ostensum in d. cap. num. 27. & seqq. Ad II. Resp. per ignorantiam Legis non tolli Legem, sed eousque, donec illa duraverit, ejus obligationem per accidens suspendi; quin imò, si Leges sint irritantes, & non pœnales, quales sunt illæ, per quas impedimenta matrimonii dirimentia statuuntur, in mea sententia, quam stabilivi in lib. 1. tit. 1. à numer. 243. etiam ignorantes eatenus teneri, quatenus actus, contra Leges irritantes positi, nulli & irriti censentur.

Ee 2

QUÆ.

CAPUT III.
De Effectu Matrimonii.

Vacat.

CAPUT IV.
De Accessoriis Matrimonii.

SUMMARI A.

1. An solus consensus liberorum tollat pœnas secundarum nuptiarum? Ratio pro affirmativa.
2. & seqq. Enervatur ista, & eligitur sententia negativa. 5. Refertur sententia, defendens cessationem harum pœnarum, quando vidua cum consensu prioris mariti transit ad secunda vota. 6. & seqq. Defenditur sententia contraria. 9. & seqq. Cessant ejusmodi pœna juxta aliquos ex assensu Principis. 11. & seqq. Opinio aliorum negantium statuitur.

QUÆSTIO I.

An solus liberorum consensus tollat pœnas secundarum Nuptiarum?

Ratio dubitandi est: quia pœnæ secundarum Nuptiarum, quatenus concernunt favorem liberorum, hœc ipsæ cessare videntur, quod liberi, in secundas nuptias consentientes, censentur remittere injuriam, aliâ ipsi per tales nuptias inferendam. Sed quia liberi possunt in blâvium, tanquam rem viduis hodie licitam, consentire, absque eo, quod renuntient juri suo, per Leges publicas indulto; ac præterea renuntiationes

sunt stricti juris, & absque consensu expresso vix admittendæ per l. sed et si 4. §. 3. ff. de quis caution. in Judio &c. veriorum sententia opinionem negativam, quam contra alios cum Fachineo lib. 3. contr. cap. 65. & Perezio ad tit. Cod. de Secund. Nupt. num. 20. defendunt Clariss. D. Joannes Philippus Morass in Binub. fat. cap. 6. sub num. 3. & Huberus ad tit. ff. de Secund. Nupt. num. 11.

QUÆSTIO II.

An cessent pœnæ binubentium, quando vidua de consensu prioris mariti transit ad secunda vota?

Volunt id Gailius lib. 2. obs. 98. num. 18. Klockius & Arnoldus Rath apud cit. D. Morass. num. 6. putantes, pœnas illas respicere favorem mariti, cui non infertur præjudicium, quando ipse in secunda vota per testamentum aut actum alium consentit. Verùm idem D. Morass, uti & Huberus ad cit. tit. ff. de Secund. Nupt. num. 10. cum cit. Fachineo & Perezio jure merito contradicunt: siquidem si, uti suppono, loquamur de pœnis, in favorem liberorum sancitis, non agitur de præjudicio defuncti, quod ipse remittere valet, sed de jure, liberis per Leges publicas quæsito, cui pater derogare, & ne

Leges in testamento suo locum habeant, juxta l. nemo § 5. ff. de Legat. 1. efficere nequit. Et licet aliàs pater injuriam quoque, liberis irrogatam, condonare non prohibeatur; prohibetur tamen, ubi Lex resistit, & soluta per mortem omnimodâ patris potestate, injuria non in patrem sed solos liberos refunditur. Nihil opus est, ait Huberus, dicimus patrem suos liberos beneficiis Legum, quod ipse non dixit, voluisse privatos. Ipsum verò parentem binubum non posse liberis suis, etsi hæredibus, vetare, ne Legibus illis utantur, extra controversiam est.

QUÆSTIO III.

An, si nuptiæ secunda ex consensu Principis ineantur, sublata sint pœnæ?

Mynfinger apud D. Morass d. l. num. 15. & Grönewegen apud Huberum d. l. num. 10. affirmant ob textum in l. solus 10. in pr. ff. de his, qui nos infam. Sed, ut loquitur idem Huberus, minùs justo argumento: nam à pœnis nuptiarum intra annum luctûs, de quibus d. l. concepta est, ad amissio-

nem beneficiorum, quæ dantur liberis prioris thori, non valet consequentia. Nec aded Princeps, concedendò secundas nuptias, quidquam præter id, quod in odium illarum veramque pœnam, non quod in aliorum fovorem sic constitutum, abolere videtur.

CA.

CAPUT V.

De Matrimonii dissolutione, seu Divortio.

Vacat.

SUPPLEMENTUM

AD

TRACTATUM III.

DE

IMPEDIMENTIS MATRIMONII.

CAPUT I.

De Impedimentis in genere; & Impedientibus in specie.

SUMMARI A.

1. & seqq. Hæretici nec de Jure, nec de consuetudine sunt liberi ab impedimentis matrimonii.
3. & seqq. Rationes adversantium. 5. & seqq. Prostantur. 8. Agitur de dispensatione in impedimentis. 9. Subjicitur aliqua formula.
10. Quis intelligatur nomine Vicarii? 11. & seqq. Exprimenda nomina & cognomina Oratorum. 13. Uti & Diœcesis. 14. Item loci originis. 15. Declaratur angustia loci. 16. Disparitas conditionis. 17. Impedimentum cognationis. 18. Et raptus. 19. & seqq. Exponitur obligatio executoris. 21. Formula dispensationis pro foro interno. 22. De illius explicatione remissivè.

QUÆSTIO I.

Utrum hæretici ligentur Impedimentis Matrimonii, Jure Ecclesiastico tantum introductis?

Nemo ferè ex Catholicis hæsitabit, aut minime quoque scrupulum habebit, quin hæretici per se ligentur omnibus Matrimonii Impedimentis, quæ ab Ecclesia sunt introducta: utpote cum, non attentâ ipsorum malitiâ & pertinaciâ, hœc ipsò, quod jamnam Ecclesiæ per baptismum fuerint ingressi, ejus Legibus obstringantur. Ideoque cardo quæstionis in eo versatur, utrum de facto, & spectatâ hodiernâ Germaniæ facie, ab ejusmodi Impedimentis non censentur esse liberi? Quo in puncto ex principiis Juris in hoc cap. num. 24. existimavi, non ceteri liberos.

In contrarium opponitur I. Ecclesiam non urgere suas Leges circa impedimenta matrimonii adversus hæreticos, utpote cum exinde plus damni quam utilitatis resultaret: eò quod ipsorum matrimonia essent meri concubinatus & fornicationes, ac proles, exinde susceptæ, forent illegitimæ, & sic à conversione absterrentur. II. hæreti-

cos communiter ignorare Leges Ecclesiasticas, circa matrimonium latas; adeoque sicuti ignorantes aliàs excusantur à Legis obligatione, ita & illos excusari.

Verùm ad I. Resp. Ecclesiam quidem non urgere suas Leges, quando prudenter perspicit, & prospicit, suas minas aut fulmina non adeò curatum iri; quando autem advertit, ex facta animadversione secururos bonos effectus, & urgere Legum observantiam, & matrimonia, perperam contracta, irritare, prout ostensum in d. cap. num. 27. & seqq. Ad II. Resp. per ignorantiam Legis non tolli Legem, sed eousque, donec illa duraverit, ejus obligationem per accidens suspendi; quin imò, si Leges sint irritantes, & non pœnales, quales sunt illæ, per quas impedimenta matrimonii dirimentia statuuntur, in mea sententia, quam stabilivi in lib. 1. tit. 1. à numer. 243. etiam ignorantes eatenùs teneri, quatenus actus, contra Leges irritantes positi, nulli & irriti censentur.

Ee 2

QUÆ.

QUESTIO II.

Quomodo dispensationes in impedimentis matrimonii concedi soleant pro foro externo?

Quis in impedimentis matrimonii dispensare possit, & quibus ex causis dispensari soleat, nec non ad quem dispensationes dirigantur pro foro externo, jam expositum fuit in hoc cap. à num. 34. appositò in num. 75. aliquò schemate, juxta quod supplicatio pro impetranda dispensatione formari debeat. Juvat modò exemplum quoddam literarum dispensationis Apostolicæ ex Pirrho Corrado in Praxi dispensat. Apostol. lib. 7. cap. 4. num. 8. producere sequentis tenoris. Urbanus Episcopus Servus Servorum DEI. Dilecto Filio Vicario Venerabilis Fratris nostri Archi-Episcopi Neapolitan. in Spiritualibus Generali. Salutem & Apostolicam Benedictionem. Oblata nobis nuper pro parte dilecti filii Stephani N. laici, & dilectæ in Christo filia Catharina N. mulieris Neapolitan. auctoritate ex loco de Rosina oratorum petitionis series continebat. Quòd cum dicta Catharina in d. loco propter illius angustiam virum sibi non consanguineum, vel affinem paris conditionis, cui nubere possit, invenire nequeat. Cupiant Stephanus & Catharina prefati invicem matrimonialiter copulari; sed quia tertio & quarto à communi stirpe provenientibus consanguinitatis gradibus invicem sunt conjuncti, desiderium eorum hac in parte adimpleri non possunt, absque Sedis Apostolicæ dispensatione. Quare iidem Stephanus & Catharina, affirmes se ex dicto loco existere, nobis humiliter supplicari fecerunt, quatenus in premissis de opportuna dispensationis gratia providere de benignitate Sedis Apostolicæ dignaremur. Nos igitur eosdem Stephanum & Catharinam, & eorum quemlibet à quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis à Jure vel ab homine quavis occasione vel causa laici, si quibus quomodolibet innodati existant, ad effectum presentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutos fore censentes, ac certam de premissis notitiam non habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, Discretioni tuæ, de qua in his specialibus in Domino fiduciam obtinemus, per Apostolica scripta mandamus, quatenus deposita omni spe cujuscunque muneris aut præmii, etiam sponte oblata, à quo te omnino abstinere debere monemus, te de premissis diligenter informes; & si per informationem eandem preces veritate niti repereris, super quo conscientiam tuam oneramus, tunc cum eisdem Stephano & Catharina (dummodo illa per hic raptam non fuerit) quòd impedimento quarti consanguinitatis gradus hujusmodi, ac Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis ceterisque contrariis nequaquam obstantibus, matrimonium inter se publicè servata forma Concilii Tridentini contrahere, illudque in facie Ecclesiæ solemnizare, & in ea postmodum remanere libere & licitè valeant, auctoritate nostra dispenses. Distantiam vero tertii gradus prefati eis non obstare, declaras, prolem suscipiendam exinde legitimam nunti-

tiando. Volumus autem, quòd si spreta monitione nostra hujusmodi aliquid muneris aut præmii occasione dicta dispensationis exigere, aut oblatum recipere temere presumpseris, excommunicationis lata sententiæ penam incurras. Dat. Roma &c. Circa hanc dispensationis formulam observandum I. nomine Vicarii Episcopi seu Archi-Episcopi non intelligi Capitularem Vicarium. Sede Vacante constitutum, utpote habentem Jurisdictionem non ab Episcopo, sed à Capitulo, veluti pro indubitato tradit Pirrhus Corrad. d. lib. 7. cap. 4. num. 11. aded ut etiam Vicarius Generalis, cui vivente Episcopo dispensatio erat commissa, non possit eam exequi Sede Vacante, licet à Capitulo in suum Vicarium fuisset assumptus, prout habet stylus Curia, de quo testatur Idem ibid. II. in literis dispensationis exprimenda esse nomina & cognomina oratorum, ad evitandam dubietatem & æquivocationem: nec enim rescriptum gratiæ, datum uni, prodest alteri, cujus nomen & cognomen non est expressum; & quidquid aliàs de errore in rescriptis doceri tolet, de stylo ejusdem Curia juxta cit. Pirrh. Corrad. cap. 5. num. 5. & 6. error non tantum in nomine & cognomine, sed etiam in una syllaba vel litera viciat literas dispensationis matrimonialis, nisi ab officialibus deputatis corrigatur. III. necessariò exprimendam esse diocesis; & si oratores fuerint ex diversa diocesi, utramque nominandam, licet dispensationis literæ ad Ordinarium aut Vicarium diocesis oratrici ex stylo & praxi datariæ dirigantur. Idem Author num. 24. & seqq. IV. pariter esse necessariam expressionem loci originis, quamvis locerèa domicilium habitationis fuerit mutatum: quia dispensationum executiones ex sæpe memorato stylo committuntur Ordinariis loci originis, nisi ad instantiam partium Ordinario domicilii habitationis speciatim committantur. Corrad. d. cap. 5. à num. 30. V. satis verificari preces oratorum, propter loci angustiam dispensationem impetrantium, quantumvis in alio loco, etiam vicino patriæ, oratrix virum sibi æqualem invenire possit: alioquin enim opponerentur verba limitantia & restringentia v. g. dummodo in alio loco circum vicino sua patria & insigni virum paris conditionis invenire nequeat; quibus omissis, intentio dispensantis videtur fuisse absoluta. Idem ibid. num. 34. & seqq. VI. disparitatem conditionis posse considerari vel ab ætate, vel à divitiis, vel à nobilitate, uti videre est apud cit. Corrad. à num. 44. qua tamen in materia Judicis delegati arbitrio procul dubio multum erit tribuendum.

17 VII. Casu quò inter oratores intercederet impedimentum affinitatis, iique dicerent, se esse consanguineos, non posse literas, in quibus fit mentio de sola affinitate, executioni mandari, priusquam corrigantur: quia, non attentò, quòd majus fortè sit impedimentum consanguinitatis quàm affinitatis, non licet in literis dispensatoriis ab una causa ad aliam facere argumentum nedum à paritate sed etiam majoritate rationis. Corrad. d. l. num. 71. & seqq. 18 VIII. in Reg. 49. Cancellariæ disponi, ut in literis dispensationum super aliquo gradu consanguinitatis vel affinitatis, aut aliàs prohibito, ponatur clausula, si mulier raptam non fuerit; si tamen omiſsa fuerit hæc clausula, illam nihilominus pro apposita de stylo curiæ censeri, tradit d. Corrad. cap. 6. num. 53. quia ex doctrina Abbatis in cap. quod translationem num. 3. de Offic. Jud. deleg. clausulæ, apponi solitæ, suppletur, quamvis non exprimantur. 19 IX. Vicarium Generalem seu Officiale Archi-Episcopi vel Episcopi, ad quem literæ dispensatoriæ fuerunt directæ, esse obligatum, ad diligentem & juridicam informationem super impedimento, quò oratores detinentur, capiendam, de qua idem Corrad. d. cap. 6. à num. 19. habita autem sufficienti informatione, & verificatis omnibus, quæ in literis contenta sunt, hæc vel simili formula, quam exhibet d. Author cap. 7. numer. 87. dispensationem concipi. Alexander Lucianus N. Archi-Episcopi Neapolitani Vicarius in Spiritualibus Generalis ad infra scripta per Sanctissimum D. N. D. Urbanum Papam octavum, Judex & Executor deputatus. Universis & singulis, presentes literas inspecturis, notum facimus, & attestavimus, qualiter nuper coram nobis pro

parte Stephani N. & Catharina N. Neapolit. dicecelsi exhibita, producta, & presentata fuerunt litera prædicti Sanctissimi D. N. Papa plumbeo pendente sigillo ad cordulam fili canabis, more Romana Curia expedita, sana, integræ, non vitata, non cancellata, non abrassa, nec in aliqua ipsarum parte suspecta, sed omni proſus vitio, & suspitione carentes, quas nos cum omni, quâ decuit, reverentiâ recepimus, tenoris sequentis, videlicet, Urbanus &c. &c. Post quarum quidem præsentiarum literarum Apostolicarum præsentationem, & receptionem, fuimus pro parte dicti Stephani & Catharina debita cum instantia requisiti, quatenus ad executionem earundem literarum procedere deberemus: Nos autem, attentâ illarum formâ, mandavimus de expositis in eisdem capi diligentiam & summariam informationem, per quam reperimus, prædictos Stephanum & Catharinam, tertio & quarto à communi stirpe provenientibus consanguinitatis gradibus invicem esse conjunctos, dictamque Catharinam propter hoc raptam non fuisse, omniaque in eisdem literis Apostolicis contenta fuisse, & esse vera, ac veritate fulciri. Propterea cum prædictis Stephano & Catharina, ut matrimonium inter se publicè, servata formâ Concilii Tridentini contrahere, illudque in facie Ecclesiæ solemnizare, & in eo postmodum remanere licitè possint, Apostolicâ auctoritate nobis commissa, & quâ fungimur in hac parte, dispensandum duximus, prout presentium tenore dispensamus: impedimento quarti consanguinitatis gradus hujusmodi, ac Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis nequaquam obstantibus. Distantiam vero tertii gradus prædictis non obstare, declarantes, prolemque exinde suscipiendam legitimam nuntiandò. In quorum fidem presentes, manu nostra signatas, & per infra scriptum Notarium Curia Archi-Episcopalis subscriptas fieri jussimus. Dat. Neapoli die &c.

QUESTIO III.

Quomodo dispensationes in impedimentis matrimonii concedi soleant pro foro interno?

21 Dixi aliqua hoc cap. num. 70. & seq. In quorum complementum formulam quandam dispensationis, prout à S. Penitentiaria impertiri consuevit, subjicio. Bernardus Maria miseratione Divina Tituli N. S. R. E. Cardinalis, Discreti Viro Confessori, Magistro in Theologia vel Decretorum Doctori ex apprehatis ab Ordinario per latorem presentium ad infra scripta specialiter eligendo, salutem in Domino. Ex parte viri latores presentium Nobis oblata petitio continebat, quòd ipse aliàs matrimonium publicè in facie Ecclesiæ contraxit, & successivè consummavit cum muliere, cujus matrem antea carnaliter cognoverat. Cum autem, sicut eadem petitio subjungebat, dictus lasor ob impedimentum ex premissis proveniens, quod occultum est, in dicto matrimonio manere nequeat absque Sedis Apostolicæ dispensatione, ad evitanda scandala, qua, si divorcium fieret inter se & dictam mulierem, exorirentur, ac pro sua conscientia quiete cupit à premissis

se, de quibus plurimum dolet, absolvi, secumque desuper dispensari. Quare supplicavit humiliter, ut sibi super his de opportuno remedio providere dignaremur. Nos igitur, qui Penitentiaria Domini PP. curam gerimus, hujusmodi supplicationibus inclinati auctoritate Apostolica specialiter Nobis concessa discretioni tuæ committimus, quatenus, si est ita, dictum latorem auctoritate prius ejus Sacramentali Confessione, ac sublatâ occasione amplius peccandi, cum dicta mulieris matre, à quibusvis sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, incesu & excessibus hujusmodi absolvas hæc vice in forma Ecclesiæ consueta, injunctâ ei pro tam enormis libidinis excessu gravi penitentia salvari & confessione Sacramentali semel quolibet mense per tempus arbitrio tuo statuendum, & aliis injunctis, qua de Jure fuerint injungenda. Demum, dummodo impedimentum præfatum occultum sit, & separatio inter latorem & dictam mulierem fieri

non possit absque scandalo, & ex cohabitatione de incontinentia probabiliter timendum sit, aliudque canonicum non obstat impedimentum, cum eadem latore, ut, dista muliere de nullitate prioris matrimonii certiorata, sed ita caute, ut lateris delictum nunquam detegatur, matrimonium cum eadem muliere & uterque inter se de novo, secreta ad evitanda scandala, promissis non obstantibus, contrahere, & in eo postmodum remanere licite valeat, misericorditer dispenset. Prolem susceptam, si qua sit, & suscipiendam exinde legitimam decernendo in foro conscientie & in ipso actu Sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter,

nec ullo alio modo; ita quod hujusmodi absolutio & dispensatio in foro judiciali nullatenus suffragetur, nullis super his testibus adhibitis, seu literis datis, seu processibus confectis, sed presentibus laceratis, quas sub pena excommunicationis lata sententia lacerare teneris, ita ut nullum illarum exemplar exstet, neque eas lateri restituas. Quod si restitueris, nihil eis presentes litera suffragentur. Datum Roma &c.

Singulas relatæ formulæ clausulas probè examinat, & declarat P. Wiestner ad tit. de Matrimon. contr. contra interd. Eccles. à numer. 154.

CAPUT II.

De Impedimento dirimente Ætatis, Impotentie, Erroris, & Ligaminis.

SUMMARI A.

1. Super ætate solet dispensari, dummodo adsit usus rationis. 2. Valet dispensatio in alio impedimento, etiam si retineatur ætas. 3. Exponitur clausula: quod malitia suppleat ætatem.

4. An licitus sit usus matrimonii, cui impotentia perpetua supervenit? 5. Conceditur, ubi impotentia tantum est ad generandum. 6. At, si fuerit ad coeundum; sub limitatione indulgetur.

QUÆSTIO I.

An & qualiter dispensetur in matrimonio ob defectum ætatis?

Summo Pontifici facultatem competere, in matrimonio ob ætatem dispensandi, dummodo adsit usus rationis, certum evadit ex hoc cap. n. 53. extatque apud Pirrhūm Corrad in Praxi dispensat. Apostol. lib. 4. cap. 3. numer. 18. copia dispensationis, à Gregorio XV. in favorem Ducis Fianæ & Principissæ Venusii anno 1621. concessæ, è quibus ille in undecimo, hæc in decimo ætatis anno erant constituti.

Quodsi contingat, ut, qui ætate minores sunt, aliò insuper impedimento v. g. consanguinitatis aut affinitatis laborent, poterit super illo impedimento peti & concedi dispensatio, etiam si taceatur ætas minor: cum

dispensatio non petatur super ætate, & sufficiat, si oratores postmodum contrahant, quando ad legitimam ætatem pervenerunt. Corrad. d. l. sub num. 5. ubi etiam subdit dispensationis formulam, huc quadrantem

Cum etiam eveniat, ut in literis dispensationis super defectu ætatis reperitur clausula, quod malitia suppleat ætatem, executor literarum explorare debet primò: an oratrix v. g. velit nubere, & cum quo; secundò: an sciat, quid sit sustinere onera matrimonii; tertio: an matrimonium contrahat ex sua voluntate, vel potius ex vi aut metu; quarto: an ipsa se noscat aptam ad matrimonium & carnalem copulam. Corrad. d. l. n. 14.

QUÆSTIO II.

An licitus sit usus matrimonii, cui impotentia perpetua supervenit?

Movet hanc quæstionem P. Wiestner ad tit. de Frigid. & malefic. num. 22. & seq. itaque cum distinctione resolvit. Vel est impotentia tantum ad generandum; vel etiam ad coeundum. Si primum; indubitatum est, usum matrimonii esse licitum: quippe cum impotentia ad generandum, tamen matrimonium antecedit, illud non reddat in-

validum; consequenter ejus usum nullo tempore impediatur. Si secundum; usus matrimonii tunc saltem juxta Sanchezium & Palaum erit licitus, quando impotentia v. g. ex castratione proveniens non impedit, quò minus semen quoad aliquam saltem partem in vale debito recipiatur.

CAPUT III.

De Impedimento Cognationis.

Satisfactum credo SS. Canonum amatoribus in explanatione hujus Capituli, in quo omnis generis cognationes contraxi. Et quia dispensationes vix in alio quàm cognationis impedimento frequentius petuntur, apprimè servient, quæ ad rem præsentem concessit Pirrhus Corrad. in Praxi dispensat. Apostol. lib. 7. cap. 2. per tot. uti & cap. 3. ubi agit de praxi causarum dispensationum cum copula vel sine illa ob infamiam.

CAPUT IV.

De Impedimento Criminis.

SUMMARI A.

1. & seqq. An impedimentum criminis ab ignorantibus incurrat? Rationes dubitandi. 7. & seqq. Solvuntur, & una stabilitur sententia affirmativa. 11. & seqq. In hoc crimine non dispensatur pro utroque foro. 14. Licet à S.

Penitentiaria dispensetur pro foro interno. 15. Metus gravis & injustus invalida etiam reddit sponsalia. 16. Adducitur dissentus in favorem sententia contraria. 17. & seqq. Latius examinatur, & diluitur.

QUÆSTIO I.

Utrum impedimentum criminis ab ignorantibus contrahatur?

Conclusioni negativæ in hoc cap. num. 31. meum calculum adjeci; adversus quam non unum duntaxat argumentum opponitur. Et quidem I. quòd impedimentum criminis sit principaliter statutum in pœnam, ut conjuges magis ab adulteriis & conjugicidiis absterreantur; sicut nullitas provisionis beneficiæ simoniacæ & inhabilitas ad beneficium, simoniacè obtentum; uti & excommunicatio in violatores immunitatis Ecclesiasticæ statuta sunt in pœnam, ut homines ab ejusmodi delictis deterreantur. II.

quòd aliàs delicta inæqualia punirentur æquali pœnâ, dum gravius peccat, qui agit contra Legem, sciens non tantum ejus prohibitionem, sed etiam annexam pœnam, quàm qui pœnam nescit. III. quòd excuset ignorantia facti ab impedimento criminis, veluti si mulier peccet cum viro sub promissione matrimonii, quem nescit esse uxorem; consequenter etiam excuset ignorantia Juris, quâ qui laborat, tantum materialiter peccat contra Legem pœnalem. IV.

quòd maritus non amittat jus petendi debitum, quando peccat cum uxoris consanguineis, & ignorat, amissionem juris petendi in simile delictum fuisse constitutam. V. quòd ignorantia censuræ, delicto annexæ, impediatur, ne illa incurrat; sicque & ignorantia impedimenti criminis, quod instat censuræ videtur esse pœna medicinalis, intenta à Jure ad præcavenda adulteria & conjugicia. VI. quòd pariter ignorantia irregularitatis, ortæ ex delicto v. g. homicidio vel mutilatione, licet magis rationem

inhabilitatis quàm pœnæ habeat, ab incurso faciat immunem.

Sed quia pleraque hæc argumenta nituntur erroneè supposito, quòd impedimentum criminis sit principaliter statutum in pœnam; cum tamen in nostra sententia supponatur principaliter fuisse introductum in favorem ipsius matrimonii, ut nempe omnis perfidia procul arceatur, amorque & fides conjugalis in sua puritate & securitate confirmetur: hinc suapte naturâ corruunt, suòque robore destituuntur; signanter primum, secundum, & quintum. Tertium vel idèd non strin- git, quòd juxta cit. hoc cap. num. 4. requiratur adulterium formale, quale non est, ubi concurrat ignorantia facti: est autem & manet formale, etiam si concurrat ignorantia Juris, dirimentis matrimonium inter personas, adulterium cum promissione matrimonii admittentes. Quartum pariter apud nos im- belle est, ex quo in cap. 3. num. 187. & seqq. defendimus, conjugem, qui eum consanguineis alterius conjugis intra secundum gradum carnaliter commiscetur, privari jure petendi debitum, esto hanc privationem, à Jure constitutam, ignoret. Sextum denique probat incertum per incertum, dum planè dubium est, an non sit irregularis censendus, qui ignorat, homicidio v. g. aut mutilationi esse annexam irregularitatem; nec credo, aliquem ad SS. Ordines fore admittendum, de quo constat, quòd aliquem occiderit aut mutilaverit, licet juratò assereret, se nullam de ejusmodi irregularitate unquam habuisse notitiam.

QUÆSTIO II.

An & qualiter in impedimento criminis dispensari soleat?

11 Jam indicavi in hoc cap. num. 30. dispensari non solere, quando impedimentum criminis provenit ex conjugicidio: quod tamen intelligendum venit de utroque foro, in quo, teste Pyrro Corrado in Praxi Dispensat. Apostol. lib. 8. cap. 9. num. 8. nunquam visum est, fuisse dispensatum per Datariam, quæ ad unguem servat dispositionem textus in cap. si quis marito XXXI. q. 1. adeo ut Clemens VIII. etiam potentissimis oratoribus, pro dispensatione supplicatibus, eam prorsus denega-

verit; licet unus duntaxat in alterius necem conspiraverit. Indeque consequitur, quod, si dispensetur propter adulterium (quod inconsuetum non est) addatur clausula: dummodo nec tu nec compars in necem alterius machinati sis. Pro foro tamen interno dispensationem etiam in conjugicidio à S. Pœnitentiaria impertiri, injunctâ parti nocenti pro modo culpæ congruâ pœnitentiâ, quæ saltem per annum duret, tradit & explicat idem Corrad. num. 9. & 10.

QUÆSTIO III.

Utrum metus gravis & injustus non tantum invalidet matrimonium, sed etiam sponsalia?

15 Pari jure sponsalia, metu exorta, censui, cum matrimonio in hoc cap. à numer. 44. Rationem palmarem dedi: quia, licet sponsalia ex sua natura sint rescindibilia, habent tamen pro suo objecto actum irrevocabilem, matrimonium scilicet, vi obligationis sponsalitiæ contrahendum.

16 Adversam opinionem cum multis tuetur P. Pichler ad tit. de Sponsal. num. 15. palmari nostræ rationi palmarem, ut ipse putat, reversionem opponens in iisdem instantiis, negansque, quod metus, ubi semel cessavit, virtualiter adhuc duret in genere moris, ac influat, vel inficiat ipsum matrimonium: si enim metum passa, ait, in sponsalibus, cessante metu, non petat rescissionem illorum, nec excipiat, rata habet, & conservat priora sponsalia liberè ac sponte, & liberrimè absque ullo metu contrahit matrimonium, licet obligata dependenter à prioribus sponsalibus, quæ obligatio fuit inefficax & conditionata quasi; si nolit petere rescissionem, aut opponere exceptionem, fit autem efficax, & absoluta per hoc, quod postea nihil opponat, sed contrahat matrimonium.

17 At, pace præfati Clariss. Authoris, data retorsio est planè torta seu extorta. Quantumvis enim ponamus, metum post sponsalia cessare, durat nihilominus virtualiter, & moraliter, hęc ipsò quod supponatur, sponsalia, metu inita, inducere aliquam obligationem: quomodo enim inducetur aut continuabitur obligatio, nisi causa obligationis, seu consensus, ex metu elicitus, in virtute & effectu relicto etiamnum duret? Jam si metum inferens ex hac obligatione urgeat sponsam v.g. metum passam ad matrimo-

nium contrahendum, & Judex Ecclesiasticus ipsam, licet excipientem & renitentem, condemnat, nunquid metus inficit & influit in ipsum matrimonium, quod non contrahitur, nisi ob præcedentia sponsalia, ex metu inita? Nec juvat sponsam exceptio de metu, si illa à Judice non attendatur; neque etiam metus purgatur ex contractu matrimonii, quem sponsa non nisi propter sententiam Judicis celebrat: alioquin enim, si metum purgatum supponamus, non tantum sponsalia incipiunt valere ex novo & libero consensu, sed etiam matrimonium, antehac per metum inicum, hęc modò validum evadit; cessatque tunc omnis quæstio.

Quod autem obligatio, ex ejusmodi sponsalibus nata, dicatur inefficax & conditionata quasi, & si sponsa nolit petere rescissionem, aut opponere exceptionem, fiat efficax & absoluta, nihil in hypothesi nostra proficit: siquidem, etsi hæc omnia largiamur, non tangitur punctum nostræ difficultatis, dum in casu, quò versamur, sponsa metum passa, supponitur quidem velle rescissionem & abolitionem obligationis, ex metu extortæ, sed non posse efficaciter petere aut obtinere, sed potius à Judice adigi ad matrimonium celebrandum: quo in eventu utique ad statum planè violentum constringitur. Quibus omnibus perpenis, longè consultius videtur, si sponsalia, ex metu extorta, statim ab initio non valere dicantur, quam ut sponsa ad Judicem ablegetur, & ancipitem judicii aleam experiri cogatur: cum sponsalia, sicut in aliis ita præcipue in causa libertatis matrimonii favore potiri debeant.

CA.

CAPUT V.

De Reliquis Impedimentis dirimentibus.

SUMMARI A.

1. Vim dirimendi matrimonium Ordo sacere habet ex constitutione Ecclesia. 2. Refertur eorum opinio, qui vim illam immediate tribuunt voto. 3. & 4. Impugnatur. 5. An, qui ex metu gravi ordinatus est in Subdiaconum, teneatur ad castitatem perpetuam? Ratio pro affirmativa. 6. Dissolvitur. 7. & seqq. Resp. ad Concil. Toletanum. 10. & seqq. Valeatne matrimonium hæretici cum Catholica sub ea conditione, ut filii, exinde nati, educentur in secta patris; Sententia negativa à quopiam vellicatur. 12. & seqq. Pindicatur. 15. & seqq. Exponitur cap. ult. de Condit. appol.

22. & seqq. Obviatur novo insultui. 24. Parochus excommunicatus, suspensus, aut specialiter interdictus, non potest assistere matrimonio. 25. & seqq. Dissidentium argumenta. 27. & seqq. Resolvuntur. 31. Præsentia Parochi debet esse moralis. 32. Quam impedit involuntaria ipsius distractio. 33. & seqq. Imò & affectata. 35. Testes quoque moraliter debent esse presentes. 36. & seqq. An sufficiat casualis? Fundamenta negativa sententia. 39. & seqq. Probatur affirmativa, & evertuntur fundamenta priora.

QUÆSTIO I.

An Ordo Sacer vim dirimendi matrimonium immediate habeat ex Constitutione Ecclesiæ, vel ex Voto?

1 Nemo ambigit, quin Ecclesiæ constitutioni in acceptis referenda sit vis dirimendi matrimonium propter Ordinem sacrum. ex dictis in hoc cap. num. 22. Quò non obstante, putant aliqui, vim illam immediate ex voto, & mediate ex Ecclesiæ constitutione derivari: partim quia ordinati in sacris debent emittere votum aut expressè aut tacite per textus in cap. nullum 1. Dist. 28. ubi dicitur: nullum facere Subdiaconum præsumant Episcopi, nisi qui se viturum castè promiserit; item in cap. cum olim 6. de Cleric. ibi: nos igitur attendentes, quò Orientalis Ecclesia votum continentia non admittit; item in cap. un. de Voto & Voti redempt. in 6. & Extrav. antiqua Joann-

nis XXII. eod. ubi votum per susceptionem S. Ordinis solemnizari seu solenne fieri dicitur, sicuti per professionem religiosam. Quia verò ex ipsa Ecclesiæ ordinatione promanat, ut, qui sacros Ordines suscipere volunt, continentia votum vel expressè vel tacite emittant; ac obligatio servandi castitatem magis ex Ordinis sacri susceptione, quàm voti emissionis subnascitur, dum etiam, qui de voto castitatis non cogitat, nihilominus ad castitatem obstringitur: videtur mihi potius dicendum, vim dirimendi matrimonium immediate ex Ordine sacro, & mediate ex Legge Ecclesiastica, quæ votum Ordini sacro conjunxit, descendere.

QUÆSTIO II.

An, qui ex metu gravi & injusto fuit ordinatus in Subdiaconum, teneatur ad castitatem perpetuam?

1 Negavimus in hoc cap. à num. 10. & in numero 15. ad principale argumentum sententiæ affirmatiæ respondimus. Cui superaddendum argumentum aliud, quòd votum simpliciter liberè, licet non sponte, seu absque gravi metu facta, spectatò Jure Naturali valeant omnia; adeoque & votum continentia, sacris Ordinibus annexum valeat, neque ullibi in Jure reperitur fuisse irritatum. Quod tamen ex dictis cit. l. absque difficultate diluitur, dum votum solenne continentia, quò obligat ad actum & statum irrevocabilem, non qualemcunque libertatem, sed plenam desiderat, sive spectetur Jus Naturale, sive Positivum Canonicum, ut con-

stat non solum de matrimonio, sed etiam professione religiosa. Neque opponas: in Concilio Toletano VIII. ordinatos ex tali metu arceri à conjugis, nisi relaxationem voti impetrent. Enim verò in hoc Concil. prout habetur apud Ludovic Gail in summa Concilior. tom. 2 pag. 11. 260. num. 7. omnis relaxatio voti denegata, imò in pœnam detrusio in Monasterium imposita fuit, si matrimonium contrahant: ut proinde, dum loquitur de iis, qui obtinent, se metu periculi ab Episcopis fuisse ordinatos, debeat intelligi de metu justo, vel levi, & in virum constantem non cadente: alioquin enim juxta ipsos adversarios relaxationem impetrare posset.

QUÆSTIO III.

Valeatne matrimonium heretici cum Catholica, eâ adjectâ conditione, ut filii, exinde nati, in secta patris educantur?

10 Non valere, asserui hoc cap. num. 57. invictò planè & renitente P. Pichler ad tit. de Sponsal. num. 131. ac dicente, me novum hoc impedimentum matrimonii statuisse primum, sine ulla allegata auctoritate; cum tamen nec Jus Naturale nec Positivum irritet matrimonia, sub tali conditione contracta; reclamet insuper communis Doctorum, imò & Ecclesiæ tolerantia, dum videmus, saltem in Germania nostra, sæpius jam fuisse contracta, & hodieum, quamvis impie, sub dicta conditione contrahi matrimonia, imò ordinariè sub tali conditione tacita: nunquam verò Ecclesiam aut Episcopos se opposuisse, vel se opponere illis tanquam invalidis, aut separationem talium conjugum præcipere; accedente communi sensu fidelium, hujusmodi conjugum liberos pro legitimis habentium, sine ulla tergiversatione.

12 Sed, quò fundamentò mihi opponi potest, me primum hæc meâ sententiâ novum impedimentum statuisse, qui nihil aliud docui, nisi quod pridem in cap. ult. de Condit. oppof. constitutum est, quòd conditio, quæ bono prolis adversa est, tanquam repugnans substantiæ matrimonii, vitiet ipsum matrimonium: hujusmodi autem conditio est, quâ proles mascula in secta patris educari debet, dum proli Christianæ nil magis obesse potest, quam si hæreseos venenum cum lacte imbibat. Quòd verò nullam auctoritatem allegaverim, imò fossus fuerim, me Authorem aliquem, qui mecum sentiat, non legisse, quid importat? Textus enim & ratio etiam in Jure nostro prævalet cuicumque

13 auctoritati extrinsecæ; satisque pro robore, si quo indigerem, servire posset Clariss. P. Schmalzgrueber ad tit. Qui Clerici vel vocant. num. 150. circa fin. ubi sine ulla hæsitatione recipit meam sententiâ, dicitque, quòd hæc conditio, opposita contractui matrimoniali, illum vitiet, & irritum faciat.

15 Dices: in cit. cap. ult. de Condit. appof. tantum illas conditiones pro repugnantibus substantiæ matrimonii reputari, quæ sunt contra bonum prolis naturale, non autem, quæ adversantur bono spirituali: alias etiam matrimonium foret nullum, à meris hæreticis formalibus contractum, sub ea conditione, ut proles omnes in hæresi educantur; uti & illud matrimonium, quòd Catholici contraherent sub hac conditione, ut proles susceptæ educantur ad furandum, aut edoceantur artem magicam, aut maritus deserat fidem Catholicam.

16 Resp. hæc distinctionem non haberi in cit. cap. ult. Sed ab initio generaliter & indistinctè dici, si conditiones contra substantiam conjugii inserantur, & postea per modum exempli hæc generalem dispositionem explicari

in verb. puta si alter dicat alteri, contraheo tecum, si generationem prolis vovites &c. quòd quidem exemplum exprimit conditionem, quæ tantum adversatur bono prolis naturali; sed quia non coarctatur ad bonum prolis naturale, nec, ut in proverbio est, exempla restringunt regulam, utique ex indefinita locutione, prius factâ, etiam admittit conditionem aliam, quæ adversatur bono prolis spirituali; utpote cum Christus Dominus, elevandò matrimonium ad dignitatem & rationem Sacramenti, ac vim operativam gratiæ Sacramentalis tribuendò, non tam respexerit ad generationem naturalem, ad quam solius naturæ vires sufficiunt, quam ad generationem spirituales, ut proles, exinde susceptæ, per solius Catholicæ & salvificæ fidei præcepta educerentur in sinu S. Matris Ecclesiæ, & genuinis Christi filiis adscribatur. Quæ cum conditione si hæretici formales expressè contrahant, ut nempe omnes liberi in hæresi educantur, apud me nil obstat, quin hujusmodi matrimonium dicatur nullum: quippe qui hæreticos in ordine ad matrimonii impedimenta non cenleo melioris esse conditionis, quam Catholicos; nullatenus consideratâ vel dissimulatione Prælatorum, vel legitimitate liberorum: quæpe cum in Germania Prælati suis ex cautis etiam dissimulent matrimonia Catholicorum cum hæreticis, quibuscunque pactis & conditionibus contracta, etsi P. Pichler ea vocet impia; proles autem legitime reputari valeant, si parentes etiam hæretici, sint in bona fide, veluti jam supra indicatum est.

Nec paritas est inter hæc & alias conditiones, in num. 15. allatas: nam bonum fidei, cui adversatur conditio de educatione in secta heterodoxa, est inter spiritualia primum ac principale, quòd demptò, reliqua bona non sunt reipsâ bona, ex quo sine fide impossibile est placere DEO. Econtra mores & conversatio proba, quibus adversantur conditiones aliæ, non sunt ejus generis, ut substantiæ matrimonii inter Christianos tantopere repugnent, dum, stante fidei donò, à teneris annis acceptò, cætera vitia facilius ad libellum & normam vitæ Christiano-Catholicæ reduci possunt.

Urgebis: ne quidem educationem proli in fide Catholica esse contra substantiam matrimonii: sicut nec actualis generatio prolis ad ejus substantiam pertinet, sed tantum obligatio mutua, saltem radicalis, ad actus, per quos generari potest proles.

Resp. quòd, sicut generatio radicalis seu obligatio radicalis ad generationem est de substantia matrimonii, sic etiam educatio radicalis seu obligatio radicalis ad educationem Christiano-Catholicam sit de matrimo-

nii substantia; quemadmodum ergo conditio seu pactum, excludens generationem seu obligationem radicalem prolis, refragatur substantiæ matrimonii; ita & conditio seu

pactum, excludens educationem seu obligationem radicalem ad prolis educationem Christiano-Catholicam substantiæ matrimonii refragatur.

QUÆSTIO IV.

Qualis Parochus requiratur ad matrimonium non-clandestinum; & qualiter debeat esse presens?

24 Quòd primum diffusè responsum est in hoc cap. à num. 88. in Parocho requiri, ut sit verus, proprius respectu saltem unius ex contrahentibus, non-excommunicatus, suspensus, aut specialiter quoad assistentiam matrimonii interdictus. Quæ duæ ultimæ qualitates inter alios non requiruntur à P. Pichler ad tit. de Clandest. desponsat. sub n. 18. ex ea ratione: quia assistentia matrimonialis nec est actus ordinis, nec jurisdictionis, nec administrationis beneficii, sed officium testis, in quo plus non requirit Tridentinum, quam ut sit Parochus; & si Episcopus quoque ipsi specialiter interdixerit assistentiam in matrimonio, non tamen amittit munus Parochiale, jure proprio ipsi competens.

25 Requiritur tamen esse, solidè convincitur ex rationibus, quæ adduuntur in hoc cap. n. 111. & seqq. & num. 128. quia assistentia matrimonialis aut est actus jurisdictionis voluntariæ, quæ ut talis non denominatur ex voluntate Judicis, sed voluntate partium, ex propria voluntate sibi jurisdictionem administrari cupientium; aut actus officii Parochialis, utpote spectans jure proprio ad Parochum qualem vel alium, cui Parochus assistentiam matrimonialem commiserit;

27 aut actus testimonii excellentioris, cujusmodi testimonium, cum generatim excommunicati dare non permittantur cap. decernimus 8. de Sens. excommuni. in 6. pariter dare non valeant, etiam de actu matrimoniali dare non permitteret. Parochus excommunicatus; qui etiam, si speciale interdictum ab Episcopo habeat, ne matrimonio assistat, videtur esse privatus suo officio partialiter quoad hunc actum, & sic invalidè assistere.

28 **29** Quoad alterum articulum dicendum, assistentiam Parochi non tantum debere esse physicam, sed etiam moralem, ut sint, quid actum sit inter presentes, velut insinuavi in hoc eod. cap. num. 135. latèque firmat Dominicus Ursaga in dissertat. Theologica-Leg. de Matrimonii nullitate §. 11. num. 8. & 9. Rota in recens. p. 8. decis. 122. num. 4. & decis. 375. num. 7. 8. & 9. p. 11. Quòd adèò verum est, inquit cit. Ursaga §. 12. num. 2. ut, si Parochus ab initio firmum habeat propositum, determinatumque voluntatem matrimonio interessendi, & verba contrahentium audiendi, & deinde involuntariè distrahatur, matrimonium sit nullum, cum de actu coram se gesto testificari non possit; allegans Sanchezium de Matrim. lib. 3. disp. 39. numer. 5. Ventrigliam in praxi p. 1. de Testib. in causa matrim. annot. 3. §. 2. num. 6. & plures alios. Imò etiam, pergit idem Author §. 13. n. 1. si Parochus affectatè & datâ operâ non audiret verba, vel non videret evidentiâ signa v. g. claudendò oculos aut aures obthurandò, adhuc matrimonium nullò modò subsisteret, ex ratione irrefragabili, & cui nunquam poterit assignari congrua responsio, quia non potest testari de matrimonii contractu, ut punctualiter omnium primus advertit doctissimus Sanchez d. l. num. 6. nihil in contrarium operante S. Congregationis decisione, quæ judicavit, matrimonium esse validum, quando Parochus affectat ignorantiam: intelligitur affectatione, quæ se simulat, non intelligere, cum tamen reverâ intellexerit. Pax Jordan var. resolut. lib. 3. tit. 7. de Matrim. num. 100.

QUÆSTIO V.

Qualiter testes debeant esse presentes?

35 Testium præsentiam non tantum physicam esse debere, sed etiam moralem, ut intelligant, quid actum fuerit, dubitare fas non est ob generalitatem textus in l. coram Titio 209. ff. de V. S. ibi: coram Titio aliquid facere iussus, non videtur presente eò fecisse, nisi is intellegat &c. An verò sufficiat, testes tantum casualiter esse presentes, an insuper rogari, aut saltem admoneri debeant, ut attendant ad ea, quæ geruntur? Discordiam Authorum notavi in hoc cap. num. 152. & seq. unâque cum illis in num. 153. me conformavi, qui saltem admonitionem exigunt. Cop-

36 **37** tra quòd assertum objicit P. Pichler ad tit. de Cland. desponsat. sub num. 26. quòd neque Tridentinum, neque alia Jura exigant rogationem aut admonitionem testium; possitque finis Concilii obtineri, si testes etiam non sint rogati vel admoniti, dummodò advertant, quid agatur; paritate delumptâ ab aliis negotiis & contractibus, in quibus, exceptò testamentò, sufficit, testes quomodo-libet adfuisse. Verum in cit. num. 153. jam animadversum est, rogationem seu admonitionem testium saltem implicitè desiderari à Tridentino: quippe quòd, cum testes

esse debere, sed etiam moralem, ut sint, quid actum sit inter presentes, velut insinuavi in hoc eod. cap. num. 135. latèque firmat Dominicus Ursaga in dissertat. Theologica-Leg. de Matrimonii nullitate §. 11. num. 8. & 9. Rota in recens. p. 8. decis. 122. num. 4. & decis. 375. num. 7. 8. & 9. p. 11. Quòd adèò verum est, inquit cit. Ursaga §. 12. num. 2. ut, si Parochus ab initio firmum habeat propositum, determinatumque voluntatem matrimonio interessendi, & verba contrahentium audiendi, & deinde involuntariè distrahatur, matrimonium sit nullum, cum de actu coram se gesto testificari non possit; allegans Sanchezium de Matrim. lib. 3. disp. 39. numer. 5. Ventrigliam in praxi p. 1. de Testib. in causa matrim. annot. 3. §. 2. num. 6. & plures alios. Imò etiam, pergit idem Author §. 13. n. 1. si Parochus affectatè & datâ operâ non audiret verba, vel non videret evidentiâ signa v. g. claudendò oculos aut aures obthurandò, adhuc matrimonium nullò modò subsisteret, ex ratione irrefragabili, & cui nunquam poterit assignari congrua responsio, quia non potest testari de matrimonii contractu, ut punctualiter omnium primus advertit doctissimus Sanchez d. l. num. 6. nihil in contrarium operante S. Congregationis decisione, quæ judicavit, matrimonium esse validum, quando Parochus affectat ignorantiam: intelligitur affectatione, quæ se simulat, non intelligere, cum tamen reverâ intellexerit. Pax Jordan var. resolut. lib. 3. tit. 7. de Matrim. num. 100.

esse debere, sed etiam moralem, ut sint, quid actum sit inter presentes, velut insinuavi in hoc eod. cap. num. 135. latèque firmat Dominicus Ursaga in dissertat. Theologica-Leg. de Matrimonii nullitate §. 11. num. 8. & 9. Rota in recens. p. 8. decis. 122. num. 4. & decis. 375. num. 7. 8. & 9. p. 11. Quòd adèò verum est, inquit cit. Ursaga §. 12. num. 2. ut, si Parochus ab initio firmum habeat propositum, determinatumque voluntatem matrimonio interessendi, & verba contrahentium audiendi, & deinde involuntariè distrahatur, matrimonium sit nullum, cum de actu coram se gesto testificari non possit; allegans Sanchezium de Matrim. lib. 3. disp. 39. numer. 5. Ventrigliam in praxi p. 1. de Testib. in causa matrim. annot. 3. §. 2. num. 6. & plures alios. Imò etiam, pergit idem Author §. 13. n. 1. si Parochus affectatè & datâ operâ non audiret verba, vel non videret evidentiâ signa v. g. claudendò oculos aut aures obthurandò, adhuc matrimonium nullò modò subsisteret, ex ratione irrefragabili, & cui nunquam poterit assignari congrua responsio, quia non potest testari de matrimonii contractu, ut punctualiter omnium primus advertit doctissimus Sanchez d. l. num. 6. nihil in contrarium operante S. Congregationis decisione, quæ judicavit, matrimonium esse validum, quando Parochus affectat ignorantiam: intelligitur affectatione, quæ se simulat, non intelligere, cum tamen reverâ intellexerit. Pax Jordan var. resolut. lib. 3. tit. 7. de Matrim. num. 100.

requirat de forma seu valore matrimonii, utique etiam voluit, ut formaliter & specificè præsententur, id est, rogati vel moniti, quatenus de matrimonio, hic & nunc contracto, testimonium perhibeant: cæteroque non tam per accidens, quam per se & ordinariè posset contingere, ut, qui tantum casu in loco tempore contractus matrimonialis commorantur, de iis, quæ gesta sunt, testificari nequeant: cui malo utique Tridenti-

num obviare volens non potuit non testium rogationem vel admonitionem efflagitare. Ut proinde paritas non de aliis negotiis, sed de testamento, vel ex eo melius huc applicetur, quod, sicut ibidem testes, cum sint de forma testamenti, rogari vel admoneri debeant, pariformiter ad matrimonium, pro cuius forma & solennitate desiderantur, aut rogati veniant, aut præsententur, necesse videtur.

SUPPLEMENTUM AD LIB. V. DECRETALIU. TRACTATUS I. DE DELICTIS IN GENERE. CAPUT I. De Natura & Varietate Delicti.

SUMMARI A. 1. & seq. Non omne factum turpe refertur inter delicta secundum aliquos. 3. Aliud videtur esse de Jure Canonico. 4. & seq. Explicantur, an & in quo sensu conatus in delictum incidat.

QUÆSTIO I. An omne factum turpe inter delicta referatur?

HUBERUS ad tit. ff. de Delict. privat. num. 2. sentit, omne quidem, quod turpe est, esse necessarium & injustum; opus tamen esse Legis sanctione, ut factum aliquod pro delicto in civitate habeatur: nam delicti æstimatione civilis dependet à pœna l. sanctio 41. ff. de Pœn. & sicut non omne, quod honestati congruit, à Legibus tanquam necessarium præcipitur; ita nec omne, quod turpitudinem sapit, punitur. Eiusdem serè mentis cum Ludovico de Ameno in tract. de Delict. tit. 1. §. 2. num. 16. est Dominicus Ursaga in Institut. criminal. lib. 1. tit. 1. num. 2. ubi delictum describit, quod sit commissio facta dolo, contra Legem vigentem, & aliquid im-

perantem seu prohibentem sub pœna; & in num. 7. circa finem observat, delictum à peccato differre per hoc, quod peccatum Divinæ tantum ultionem expectet, delictum autem, accusatione & damnatione dignissimum, etiam in foro humano vindicetur in cap. Apostolus 1. Dist. 81. Quia verò in foro Canonico Ecclesia iudicat de omni peccato cap. novit 13. de Judic. potest etiam in hoc sensu omne peccatum in eodem foro delictum censeri, non quidem ut contra illud semper procedatur per viam inquisitionis aut accusationis, sed per viam denuntiationis seu Evangelicæ, seu Canonice. Vid. Ludov. de Ameno cit. tit. 1. §. 2. num. 49.

QUÆSTIO II. An conatus ad delictum in pœnam incidat?

DELICTIS in hoc cap. à num. 29. circa hanc materiam addi potest, quod tradit Huberus cit. l. num. 4. Delicta in perfecta, quæ ad plenitudinem suam non pervenerunt, in universum non eadem severitate, sed mitius puniri, quidquid Cæsares in l. quisquis §. in pr. Cod. ad L. Jul. Majest. dicant, Jura voluerunt l. 3. ff. de his, qui not. infam. l. 1. in pr. & §. ult. ff. de Extraord. crim. l. 21. §. 7. ff. de Furt. l. 16. §. 8. ff. de Pœn. Idque ratio suadet omnino,

perantem seu prohibentem sub pœna; & in num. 7. circa finem observat, delictum à peccato differre per hoc, quod peccatum Divinæ tantum ultionem expectet, delictum autem, accusatione & damnatione dignissimum, etiam in foro humano vindicetur in cap. Apostolus 1. Dist. 81. Quia verò in foro Canonico Ecclesia iudicat de omni peccato cap. novit 13. de Judic. potest etiam in hoc sensu omne peccatum in eodem foro delictum censeri, non quidem ut contra illud semper procedatur per viam inquisitionis aut accusationis, sed per viam denuntiationis seu Evangelicæ, seu Canonice. Vid. Ludov. de Ameno cit. tit. 1. §. 2. num. 49.

nò respectu imbecillitatis humanæ, quæ primi motus ita non sunt in potestate, ut eorum actus eodem rigore, quò perpetrata facinora, excipi debeant. Aliquando delictum imperfectum penitus transmittitur, ut in crimine falsi, quando quis scripsit falsum testamentum, quod tamen non est signatum l. 6. in pr. ff. ad L. Cornel. de Falsi. quod etiam in levioribus flagitiis servatur d. l. 3. qui not. infam. Quod si factum sive corpus deli-

cti sit impletum, etsi effectum extra se non habuerit, idem non desinit perfectum esse delictum, ut, si falsum sit scriptum, signatumque, sed nihil exinde petitur aut exactum d. l. 6. in pr. Denique fit etiam, ut in perfecta facinora pœnis ordinariis subjiciantur, ut in Lege Cornelia de sicariis de eo, qui cum telo ambulaverit hominis occidendi furtive faciendi gratià, constitutum l. Lege 1. in pr. ff. ad L. Cornel. de Sicar.

CAPUT II. De Personis delinquentibus. Vacat.

CAPUT III. De Effectu & Pœnis Delicti.

SUMMARI A.

1. & seqq. Reconsentur causa, augendi pœnam. 4. & seqq. Causa mitigandi. 7. Causa remittendi. 8. Vicarius Generalis vi officii non potest ferre censuram. 9. Formatur electio. 10. Reformatur. 11. & seq. Agitur de excommunicatione ex Jure. 13. Reconsentur excommunicationes reservata contra omnes. 14. Contra Clericos. 15. Contra Regulares. 16. Contra personas publicas. 17. Enumerantur excommunicationes reservata ex Bul-

la Cæna. 18. Adstruuntur non-reservata contra omnes. 19. Contra Clericos. 20. Contra Religiosos. 21. Contra Episcopos & Nuntios. 22. Contra Dominos Temporales. 23. Contra Magistratus & Judices. 24. Exponuntur suspensiones contra Clericos. 25. Contra Episcopos. 26. Contra Capitula. 27. Contra Religiosos. 28. Explicantur interdicta personalia specialia. 29. Personalia generalia. 30. Localia.

QUÆSTIO I.

Quænam sint causæ augendi, mitigandi, vel remittendi pœnam.

ACTUM de singulis in hoc cap. sect. 1. §. 3. 4. & 5. Hic tamen ex Ursaga in Institut. criminal. lib. 4. tit. 7. num. 3. & seqq. quoad augmentum pœnarum annexendum I. causas augendi pœnas reduci ad duas, vel ad consuetudinem delinquentis, vel ad frequentiam delictorum. De frequentia dictum in 2. cit. hoc cap. num. 60. & seqq. Consuetudo delinquendi, cum magis deliberatum animum & iniquiorem voluntatem arguat, graviores quoque pœnas meretur per l. capitulatum 28. §. 3. & 10. ff. de Pœn. & l. nemo 3. Cod. de Episcopali audient. exceptò ab aliquibus crimine blasphemie, in quo pœnam minuentem putant, vel quia, si omnes blasphemie ferverè punirentur, pauci superessent; vel quia adest defectus religionis & justitiæ. Addatur Ameno d. tit. 1. §. 4. num. 15. II. Causas minuendi ab eodem Authore num. 7. & seqq. statui duas, generalem scilicet, quæ per omnia delicta vagatur, uti v. g. est ignorantia, vis, & metus; & specialium, quæ desumitur à circumstantiis personarum, temporum, & similium: quorsum ille reducit carentiam doli; credulitatem & opinionem-

exclusivam delicti; iracundiam; ætatem; ebrietatem; loci consuetudinem; multitudinem certorum aut incertorum delinquentium; sensus fragilitatem; rusticitatem seu simplicitatem delinquentis; præstantiam & nobilitatem personæ; insignem illius peritiam; mutationem status & religionis post delictum; constitutionem proprii filii in carcere; diuturnitatem temporis à die commissi delicti; numerum liberorum; spontaneam confessionem; meritorum excellentiam. Quæ tamen omnes causæ, nisi fallor, potius generales sunt, atque omnibus delictis communes; licet non omnibus delinquentibus suffragentur. Jungatur Ameno d. l. num. 16. III. Remissionem pœnæ nemini licere, præter supremum Principem, & cui is vis, ut vocant, aggratiandi concessit; debereque concurrere justam causam, qualem Ursaga d. lib. 4. cap. 8. num. 16. existimat esse, si Princeps habeat singularem cognitionem & dilectionem erga reum, ortam non ex affectu carnali, sed à virtute & aliis qualitatibus.

requirat de forma seu valore matrimonii, utique etiam voluit, ut formaliter & specificè præsententur, id est, rogati vel moniti, quatenus de matrimonio, hic & nunc contracto, testimonium perhibeant: cæteroque non tam per accidens, quam per se & ordinariè posset contingere, ut, qui tantum casu in loco tempore contractus matrimonialis commorantur, de iis, quæ gesta sunt, testificari nequeant: cui malo utique Tridenti-

num obviare volens non potuit non testium rogationem vel admonitionem efflagitare. Ut proinde paritas non de aliis negotiis, sed de testamento, vel ex eo melius huc applicetur, quòd, sicut ibidem testes, cum sint de forma testamenti, rogari vel admoneri debeant, pariformiter ad matrimonium, pro cuius forma & solemnitate desiderantur, aut rogati veniant, aut præsententur, necesse videtur.

SUPPLEMENTUM AD LIB. V. DECRETALIAM. TRACTATUS I. DE DELICTIS IN GENERE. CAPUT I. De Natura & Varietate Delicti.

SUMMARIUM. 1. & seq. Non omne factum turpe refertur inter delicta secundum aliquos. 3. Aliud videtur esse de Jure Canonico. 4. & seq. Explicantur, an & in quo sensu conatus in delictum incidat.

QUÆSTIO I. An omne factum turpe inter delicta referatur?

HUBERUS ad tit. ff. de Delict. privat. num. 2. sentit, omne quidem, quod turpe est, esse necessarium & injustum; opus tamen esse Legis sanctione, ut factum aliquod pro delicto in civitate habeatur: nam delicti æstimatione civilis dependet à pœna l. sanctio 41. ff. de Pœn. & sicut non omne, quod honestati congruit, à Legibus tanquam necessarium præcipitur; ita nec omne, quod turpitudinem sapit, punitur. Eiusdem serè mentis cum Ludovico de Ameno in tract. de Delict. tit. 1. §. 2. num. 16. est Dominicus Ursaga in Institut. criminal. lib. 1. tit. 1. num. 2. ubi delictum describit, quòd sit commissio facta dolo, contra Legem vigentem, & aliquid im-

perantem seu prohibentem sub pœna; & in num. 7. circa finem observat, delictum à peccato differre per hoc, quòd peccatum Divinæ tantum ultionem expectet, delictum autem, accusatione & damnatione dignissimum, etiam in foro humano vindicetur in cap. Apostolus 1. Dist. 81. Quia verò in foro Canonico Ecclesia iudicat de omni peccato cap. novit 13. de Judic. potest etiam in hoc sensu omne peccatum in eodem foro delictum censeri, non quidem ut contra illud semper procedatur per viam inquisitionis aut accusationis, sed per viam denuntiationis seu Evangelicæ, seu Canonice. Vid. Ludov. de Ameno cit. tit. 1. §. 2. num. 49.

QUÆSTIO II. An conatus ad delictum in pœnam incidat?

DELICTIS in hoc cap. à num. 29. circa hanc materiam addi potest, quod tradit Huberus cit. l. num. 4. Delicta in perfecta, quæ ad plenitudinem suam non pervenerunt, in universum non eadem severitate, sed mitius pu-

niri, quidquid Cæsares in l. quisquis §. in pr. Cod. ad L. Jul. Majest. dicant, Jura voluerunt l. 3. ff. de his, qui not. infam. l. 1. in pr. & §. ult. ff. de Extraord. crim. l. 21. §. 7. ff. de Furt. l. 16. §. 8. ff. de Pœn. Idque ratio suadet omnino,

nò respectu imbecillitatis humanæ, quæ primi motus ita non sunt in potestate, ut eorum actus eodem rigore, quòd perpetrata facinora, excipi debeant. Aliquando delictum imperfectum penitus transmittitur, ut in crimine falsi, quando quis scripsit falsum testamentum, quod tamen non est signatum l. 6. in pr. ff. ad L. Cornel. de Falsi. quod etiam in levioribus flagitiis servatur d. l. 3. qui not. infam. Quòd si factum sive corpus deli-

cti sit impletum, etsi effectum extra se non habuerit, idèd non desinit perfectum esse delictum, ut, si falsum sit scriptum, signatumque, sed nihil exinde petitur aut exactum d. l. 6. in pr. Denique sic etiam, ut in perfecta facinora pœnis ordinariis subjiciantur, ut in Lege Cornelia de sicariis de eo, qui cum telo ambulaverit hominis occidendi furtive faciendi gratià, constitutum l. Lege 1. in pr. ff. ad L. Cornel. de Sicar.

CAPUT II. De Personis delinquentibus. Vacat.

CAPUT III. De Effectu & Pœnis Delicti.

SUMMARIUM.

1. & seqq. Reconsentur causa, augendi pœnam. 4. & seqq. Causa mitigandi. 7. Causa remittendi. 8. Vicarius Generalis vi officii non potest ferre censuram. 9. Formatur electio. 10. Reformatur. 11. & seq. Agitur de excommunicatione ex Jure. 13. Reconsentur excommunicatione reservata contra omnes. 14. Contra Clericos. 15. Contra Regulares. 16. Contra personas publicas. 17. Enumerantur excommunicationes reservatae ex Bul-

la Cæna. 18. Adstruuntur non-reservatae contra omnes. 19. Contra Clericos. 20. Contra Religiosos. 21. Contra Episcopos & Nuntios. 22. Contra Dominos Temporales. 23. Contra Magistratus & Judices. 24. Exponuntur suspensiones contra Clericos. 25. Contra Episcopos. 26. Contra Capitula. 27. Contra Religiosos. 28. Explicantur interdicta personalia specialia. 29. Personalia generalia. 30. Localia.

QUÆSTIO I.

Quænam sint causæ augendi, mitigandi, vel remittendi pœnam.

ACTUM de singulis in hoc cap. sect. 1. §. 3. 4. & 5. Hic tamen ex Ursaga in Institut. criminal. lib. 4. tit. 7. num. 3. & seqq. quoad augmentum pœnarum annexendum I. causas augendi pœnas reduci ad duas, vel ad consuetudinem delinquenti, vel ad frequentiam delictorum. De frequentia dictum in 2. cit. hoc cap. num. 60. & seqq. Consuetudo delinquendi, cum magis deliberatum animum & iniquiorem voluntatem arguat, graviores quoque pœnas meretur per l. capitulatum 28. §. 3. & 10. ff. de Pœn. & l. nemo 3. Cod. de Episcopali audient. exceptò ab aliquibus crimine blasphemie, in quo pœnam minorem putant, vel quia, si omnes blasphemie ferverè punirentur, pauci superessent; vel quia adest defectus religionis & justitiæ. Addatur Ameno d. tit. 1. §. 4. num. 15. II. Causas minuendi ab eodem Authore num. 7. & seqq. statui duas, generalem scilicet, quæ per omnia delicta vagatur, uti v. g. est ignorantia, vis, & metus; & specialium, quæ desumitur à circumstantiis personarum, temporum, & similium: quorsum ille reducit carentiam doli; credulitatem & opinionem-

exclusivam delicti; iracundiam; ætatem; ebrietatem; loci consuetudinem; multitudinem certorum aut incertorum delinquentium; senis fragilitatem; rusticitatem seu simplicitatem delinquentis; præstantiam & nobilitatem personæ; insignem illius peritiam; mutationem status & religionis post delictum; constitutionem proprii filii in carcere; diuturnitatem temporis à die commissi delicti; numerum liberorum; spontaneam confessionem; meritorum excellentiam. Quæ tamen omnes causæ, nisi fallor, potius generales sunt, atque omnibus delictis communes; licet non omnibus delinquentibus suffragentur. Jungatur Ameno d. l. num. 16. III. Remissionem pœnæ nemini licere, præter supremum Principem, & cui is vis, ut vocant, aggratiandi concessit; debereque concurrere justam causam, qualem Ursaga d. lib. 4. cap. 8. num. 16. existimat esse, si Princeps habeat singularem cognitionem & dilectionem erga reum, ortam non ex affectu carnali, sed à virtute & aliis qualitatibus.

QUÆSTIO II.

Quis possit censuram ferre?

8 Numerati sunt Prælati Ecclesiastici in hoc cap. à num. 94. potestate ferendi censuram præditi; & in num. 99. exceptus est Vicarius Episcopi propter textum expressum in cap. licet 2. de Off. Vic. in 6. ubi, cum Vicario negatur potestas inquirendi, corrigendi, aut puniendi aliquorum excessus, æquè & magis principaliter erit negata potestas censurandi, quæ non qualemunque excessum, sed gravem & notabilem prærequirit ex hoc eod. cap. num. 124. Nec ullum scrupulum movet explicatio, quam habet P. Pichler ad tit. de Sent. excommunicat. num. 5. quasi memoratus textus in verbis subsequentiibus, seu aliquos à suis beneficiis, of-

ficiis, aut administrationibus removendi, seipsum declaret, & per particulam identitatis seu judicet, quod potestas corrigendi per privationem beneficiorum negetur Vicario Generali, non alia. Pridem namque hæc explicatio fuit rejecta à Joanne Andrea apud Passerinum in Comment. ad tit. cap. num. 14. quia particula seu potius diversitatem quam identitatem importat, præsertim in d. cap. ubi Bonifacius VIII. indefinitè loquitur de excessibus, & facultatem puniendi non tantum genericè sed etiam specificè adimit Vicario, aded ut neminem quoque à suo beneficio, officio, vel administratione remove valeat.

QUÆSTIO III.

Quales in Jure & Bullis Pontificiis reperiantur excommunicationes?

11 Excommunicationes, quæ sunt latæ & comprehensæ in Corpore Juris Communis aut Bullis Pontificiis pene multæ reperiuntur; à quarum tamen incurfu sæpissimè excusat vel ignorancia, vel consuetudo contraria, per quam nunquam in usum deductæ, aut ulu contrario fuerunt abrogatæ. Non pigebit tamen singulos, prout à Francisco Monacelli in Formulæ Legali præf. p. 3. in præf. à num. 12. sunt collectæ, recensere cum distinctione inter casus, qui Pontifici reservati, & alios, qui reservati non sunt.

12 Casus excommunicationis reservatæ enumerantur sequentes; & quidem

Contra Omnes.

Percutientes Clericum, vel Monachum. cap. si quis suadente XVII. q. 4.

Falsarios Literarum Apostolicarum cap. ad falsarios 7. de Crim. fals.

Habentes Literas Apostolicas falsas & illas non destruentes cap. dura 4. eod. tit.

Incendiarios, à Judice excommunicatos, & denunciatos cap. tua nos 19. de Sent. excomm.

Sacrilegos effractores Ecclesiarum cap. conquisiti 22. d. 1.

Communicantes in crimine cum excommunicatis à Papa cap. nuper 29. eod. tit.

Eligentes potentia insignem in Senatorem Romanum absque Sedis Apostolicæ licentia. cap. fundamenta 17. de Elect. in 6.

Vexantes eos, qui censuram in aliquos tulerunt. cap. quicumque 11. de Sent. excomm. in 6.

Absolutos ab excommunicatione sub conditione, & non implentes. cap. eos qui 22. d. 1. in 6.

Offendentes Cardinales cap. felicis 5. de Pen. in 6.

Exigentes tributa à personis Ecclesiasticis cap. Clericis 3. de Immunit. Eccles. in 6.

Violantes interdictum modis prohibitis in Clementina Gravis 2. de Sent. excomm.

Falsificantes monetam Regis Galliæ. Extravag. Joann. XXII. Prodiens de Crim. fals.

Exenterantes corpora defunctorum. Extravag. deservibilis 1. de Sepult. inter commun.

Violantes interdictum Sedis Apostolicæ. Extravag. Et si 5. de Penitent. & remiss. inter commun.

Conspirantes in personam Romani Pontificis. ibidem.

Dantes, & recipientes ob ingressum Religionis Extravag. sanè 1. de Simon. inter commun.

Simoniacos in ordine, & beneficio Extravag. ult. eod. tit.

Taxantes opinionem de Immaculata Conceptione Beatæ Mariæ Virginis Extravag. Gravis 2. de Reliq. & venerat. sanct. inter commun.

Dantes, & recipientes pro gratia, aut justitia apud Sedem Apostolicam Extravag. excommunicatus 1. de Sent. excomm. inter commun. Bulla Bonifacii VIII. 1. & Greg. XIII. 24.

Offendentes Rectores, seu Præsides Provinciæ Marchiæ Anconitanæ Extravag. nu. Joann. XXII. de Pen.

Occupantes bona Cardinalium tempore Conclavis. Bulla 16. Leonis X.

Mentientes personas in Literis Apostolicis, ut earum expeditionem gratis assequantur. Bulla Leonis X. 27.

Impedientes executionem literarum Sac. Penitentiarie. Bulla Julii III. 1.

Simulantes, & supponentes se alios esse pro obtinendis Beneficiis à Dataria. Bulla 12. Pauli IV.

Committentes duellum, & illud consulentes. Concil. Trident. cap. 19. Sess. 25. de Refor. Bulla Clement. VIII. 11. illius vices.

Mittentes Litteras, aut Nuntium in Conclavi, vel inde recipientes. Bulla Pii IV. 63.

Occupantes bona Ecclesiarum, Montium, Pietatis, seu alterius Loci Pii: vel impedientes ne ab eis ad quos jure pertinent percipiatur Concil. Trid. cap. 11. Sess. 22. de Refor.

Fcs.

Fœminas ingredientes Clausuram Monasteriorum Regularium. Bulla Pii V. 20.

Fœminas, sive masculos ingredientes septa Monasteriorum Monialium prætextu Licentiarum in casibus non necessariis. Greg. XIII. Bulla 28.

Suadentes Papæ, ut alienet vel infeudet Loca Status Ecclesiæ. Bulla Pii V. 35.

Capientes, & retinentes Christianos habitantes inter Turcas, & illos bona diripientes, aut remigare cogentes. Bulla Pii V. 149.

Non revelantes conspiratores, & insidiatores contra Cardinales. Bulla ejusd. Pontificis 93.

Publicantes Indulgentias, & facultatem dantes eligendi Confessores iis, qui aliquid solvunt. Bulla ejusd. Pontif. 99.

Accipientes, & retinentes fructus beneficii vacantis, vel impediens beneficii possessionem non solventibus dulciaria, sive aliam solutionem. Bulla ejusd. Pontific. 104.

Facientes jurare illicita, & contraria libertati Ecclesiasticæ. Bulla Greg. XIII. 93.

Diripientes animalia, & bona, vel illa furto ablata ementes ex Statu Ecclesiastico. Bulla ejusd. Pontif. 98.

Violantes immunitatem Ecclesiarum. Bulla Greg. XIV. 7.

Docentes, posse fieri Confessionem Sacramentalem in absentia per literas. Bulla Clement. VIII. 87.

Extrahentes frumentum, blada, legumina, & oleum extra Statum Ecclesiasticum sine licentia. Paulus V. Bulla 12.

Docentes, aut defendentes etiam disputativè opiniones damnatas. Decreta S. Congreg. S. Officii annis 1665. 1666. 1679. & 1690. emanata.

Contra Clericos.

14 Participantes in Divinis cum excommunicato à Papa cap. significavit 18. de Sent. excomm.

Inducentes ad jurandum de eligenda, vel de electa non immutanda sepultura in eorum Ecclesiis. Clement. ult. §. sanè de Pen.

Commissarios, seu delegatos, interponentes Decretum per gratiam, aut timorem, vel sortes, in alienatione bonorum Ecclesiæ, aut per alios fieri alienationem dolosè procurantes Bulla 2. Pauli II.

Prædicatores, non servantes Decreta pro eis lata in Concilio Lateranen. Bulla Leonis X. 21.

Retinentes beneficia in confidentiam. Bulla Pii IV. 85. Romanum Pontificem, Bulla Pii V. 85.

Absolventes sub prætextu privilegiorum à casibus Bullæ Cœnæ, vel ordinariis reservatis. Decretum S. Congr. Episc. & Regular. à Clement. VIII. approbatum anno 1601. apud Piasos. præf. part. 2. cap. 1. art. 3. de Cas. Episc. reserv. num. 1.

Trahentes personas Ecclesiasticas ad forum laicale. Bulla Martini V. 10.

Consentientes usurpationibus bonorum Ecclesiarum. Concil. Trid. Cap. XI. Sess. 22. de Refor.

Ecclesiarum. Concil. Trid. Cap. XI. Sess. 22. de Refor.

Contra Regulares.

Administrantes Sacramenta extremæ Unionis, & Eucharistiæ infirmis, vel matrimoniis solemnizantes sine licentia Parochi. Clem. Religiosis 1. de Privileg.

Absolventes sub prætextu privilegiorum à casibus Bullæ Cœnæ, vel ordinariis reservatis. Decretum Clem. VIII. ut supra.

Euntes ultra mare sine licentia Superiorum. Extravag. ult. de Regular. inter commun.

Mendicantes transeuntes ad non mendicantes. Extravag. viam 1. ibid.

Moniales, exeuntes de Clausura absque licentia. Bulla Pii V. 8.

Superiores, non denuntiantes Religiosos, qui sunt suspecti de hæresi, inquisitoribus, vel ordinariis locorum. Bulla Pauli V. 26.

Minores de observantia, subornantes vota in electionibus. Bulla Pii V. 128.

Claustales, recipientes minimos sine licentia Papæ, Bulla Julii II. virescente conspicuus extra Bullarium.

Tertiarios, portantes habitum minorum. Bulla Leonis X. Licet alias, extra Bullarium.

Minores admittentes in eorum Ecclesiis tempore interdicti ad Divina, Fratres & Sorores Tertii Ordinis. Clem. cum ex eo 3. de Sent. excomm.

Clericos Regulares Societatis JESU, discendentes sine licentia à Societate, etiam si prætextu melioris frugis transeant ad alium Ordinem (exceptis Cartusianis) Bulla Gregorii XIII. 89.

Clericos Regulares Congregationis de Somasca, transeuntes ad arctiorem sine licentia Superioris (exceptis Capucinis, & Cartusianis) illorumque receptores. Sixtus V. Bulla 4.

Inducentes ad jurandum de eligenda, vel de electa non mutanda sepultura in eorum Ecclesiis. Clem. ult. §. sanè de Pen.

Contra Personas Publicas.

Prælatos vexantes censuris commorantes in servicio Papæ. Extravag. Divina 3. de Privileg. inter commun.

Cardinales, contravenientes in electione Pontificis. Bulla Julii II. 3.

Cardinales, revelantes ea; de quibus Papa eis silentium indixit. Bulla Leonis X. 7. §. 31.

Episcopos, qui conferunt beneficia contra præscriptum Bullæ Pii V. in eorum manibus resignata. Bulla 58.

Cardinales, ambientes Papatum, & Simoniacos ejus causa. Pauli IV. Bulla 16.

Cardinales Simoniacos in beneficiis. Bulla Pii V. 85.

Judices, Officiales Laicos, ac Prælatos Ecclesiasticos, trahentes personas Ecclesiasticas ad forum laicale. Bulla Martini V. 10.

Dominos temporales, qui in terris eorum suppositis interdicto, cogunt celebrare, & audire

dire Divina Officia. *Clem. Gravis 2. de Sentsent. excommuni.*

Officiales, ac Dominos temporales, bannientes, seu facientes, & mandantes banniri, personas Ecclesiasticas. *Bulla Urbani VI. 3.*

Officiales, Judices, & Dominos temporales, percutientes, vel bannientes Episcopos, vel hæc mandantes, aut facta ab aliis ratificantes. *Clem. si quis I. de Pen.*

Principes, & Dominos temporales, concedentes locum, vel permittentes duellum in terris suis. *Concil. Trid. Sess. 25. de Reform. cap. 19. Bulla Clem. VIII. 11.*

Episcopos, & Inquisitores, eorumque substitutos, qui faciendo, vel omittendo contra diffamatos de hæresi, delinquant in Officio. *Clem. multorum 1. §. Verum de Hæres.*

Officiales, & Ministros Camera Apostolicæ, non reddentes integra computa. *Bulla Pauli III. 40.*

Officiales Pœnitentiariæ, recipientes pro expeditionibus aliquid, etiam sponte oblatum à partibus. *Bulla Pii V. 83.*

Gubernatores civitatum, & locorum Statûs Ecclesiastici, recipientes munera, præter comestibilia. *Bulla Pauli II. 3.*

17 Hisce excommunicationibus reservatis, ex Bulla Cœnæ subnectuntur aliæ, prout sequitur.

Contra Hæreticos, eorumque credentes, & Fautores, ac Schismaticos, item eos, qui legunt, retinent, imprimunt, aut defendunt libros Hæreticorum, de Religione tractantes, vel Hæresim continentes.

Contra eos, qui appellant à Pontifice ad futurum Concilium.

Contra Piratas in mari Romano, eorumque fautores.

Contra eos, qui furripiunt bona naufragiorum.

Qui ponunt, augent, exigunt nova & injusta tributa, pedagia, & gabellas.

Qui falsificant Literas Apostolicas.

Qui deferunt equos, arma, aliaque instrumenta, ubi Bellicis idonea, ad Turcas, aliosque infideles: item qui eis (etiam Hæreticis non toleratis) nuntiant statum Reipublicæ Christianæ in hujus perniciem, aut alio modo consilium, auxilium, favorem præstant.

Qui impediunt, ne Curia Romanæ victualia, aliaque necessaria deferantur.

Qui vulnerant, detinent, deprædantur & c. accedentes, vel recedentes à Romana Sede, vel in Curia Romana commorantes.

Qui vulnerant, detinent, spoliant & c. Romipetas, & peregrinos, accedentes ad urbem, vel ibi commorantes, aut ab ea recedentes.

Qui vulnerant, percutiunt & c. Cardinales, vel alios Prælatos & Legatos Sedis Apostolicæ.

Qui percutiunt, spoliant & c. recurrentes ad Romanam Curiam pro suis negotiis.

Qui à gravamine, & executione literarum Apostolicarum frivole appellant, aut alias ad Curias Sæculares recurrunt, vel accedentes,

ad Romanam Curiam pro expeditione negotiorum & gratiarum impediunt.

Qui causas à Judicibus Ecclesiasticis avocant, vel eorum cursum, & executionem literarum Apostolicarum impediunt.

Qui trahunt, vel trahi curant personas Ecclesiasticas ad sæculare tribunal, item qui condunt quovis modo vel quæsitò colore statuta, libertati Ecclesiasticæ repugnantia, aut iisdem utuntur.

Qui impediunt, ne Prælati Ecclesiastici sua jurisdictione utantur.

Qui sine legitima Superiorum licentia usurpant, vel sequestrant redditus, fructus, & proventus ad Pontificem, vel alias personas Ecclesiasticas pertinentes.

Qui imponunt decimas, collectas, aut alia onera personis Ecclesiasticis.

Judices sæculares, qui in causis capitalibus, seu criminalibus Clericorum se interponunt.

Qui occupant bona, aut terras Ecclesiæ Romanæ, vel supremam ejus jurisdictionem usurpant.

Excommunicationes porro, quæ nemini 18 reservatæ reperiuntur, sunt

Contra Omnes.

Magistros, & Scholares Bononiæ, conducentes domos alterius Scholastici, vel Doctores ante tempus conductionis elapsam. *cap. ex rescripto 1. de Locato.*

Habentes ratas Ordinum, & Beneficiorum collationes, factas à Schismaticis. *cap. quod à prædecessore 1. de Schismat.*

Vexantes, & gravantes Ecclesiasticos, vel eorum Consanguineos, ex quo eum, pro quo rogabantur, non elegerint. *cap. sicut 12. de Elect. in 6.*

Occupantes, & usurpantes prætextu defensionis, bona Ecclesiæ vacantis, vel titulo regaliæ. *cap. generali 13. eod. in 6. nisi in foundatione consensu Diocæsani statutum esset, ut fructus ipsius Ecclesiæ, cum vacabit, Patronus seu fundator faciat suos: nam hoc tibi reservare potest per eum. cap. generali ubi Gloss. verb. fundatione.*

Præidentes, & Directores Monialium, ponentes, vel nutriendes discordias in electione. *cap. indemnitatibus 43. Postremo d. t. in 6.*

Procurantes, ut Conservatores Regulæ se intromittant in aliis causis, quam in manifestis injuriis, & violentiis. *cap. fin. de Offic. deleg. in 6.*

Extorquentes revocationem, vel absolutionem à centuris per vim, & metum. *cap. un. de his qua vi met. caus. in 6.*

Judices, accedentes ex causa ficta ad mulieres pro excipiendo testimonio. *cap. mulieres 2. de Judic. in 6.*

Laicos compellentes Ecclesiasticos, ut sibi submittant jura Ecclesiæ. *cap. ult. de Reb. Eccles. non alien. in 6.*

Exigentes pedagiam & c. ab Ecclesiasticis personis. *cap. quamquam 4. de Conf. in 6.*

Do-

Doctores, sive Magistros, qui docent Leges vel medicinam Religiosos, habitu suo dimisso studentes. *cap. ut periculosa 2. de Clericis vel Monachi in 6.*

Sepeientes in loco Sacro scienter hæreticos. *cap. quicumque 2. in pr. de Hæret. in 6.*

Mandantes interfici Christianum per Assassinos. *cap. pro humani 1. de Homic. in 6.*

Concedentes represalias, vel concessas extendentes contra Ecclesiasticos. *cap. unico de Injur. in 6.*

Impedientes sequestrum, factum ab Ordinario super beneficio, vel fructus occupantes. *Clem. unic. de Sequestr. possess.*

Sepeientes scienter in loco religioso tempore interdicti, nominatim interdictos, publice excommunicatos, aut usurarios manifestos. *Clem. eos qui 1. de Sepult.*

Impedientes Visitatores Monialium. *Clem. attendentes 2. de Stat. Monach.*

Contrahentes scienter matrimonium in gradu consanguinitatis, vel affinitatis prohibito, vel cum Moniali. *Clem. unica de Consang.*

Impugnantes literas Papæ, non coronati, Extravag. ult. de Sents. excomm. inter commun.

Imprimentes libros absque licentia Superiorum. *Bulla 12. Leonis X.*

Edentes glossas, & Scholia in Tridentinum Concilium. *Bulla Pii IV. 13.*

Afferentes, non esse necessariam Confessionem Sacramentalem ante susceptionem Eucharistiæ illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, habitâ copiâ confessoris. *Concil. Trid. Sess. 13. de Sacr. Eucharist. can. 11.*

Raptores Mulierum, & fautores. Idem Concil. *Sess. 24. de Reformas. matrim. cap. 6.*

Cogentes, vel impediendo sceminas ingredi Monasteria. Idem Concil. *Sess. 25. de Regul. cap. 18.*

Offendentes, & vexantes personas, res, & Officiales Sancti Officii. *Bulla Pii V. 82.*

Pingentes, decorantes, miniò, aurò, vel colore tingentes Agnos DEI, per Romanum Pontificem benedictos. *Bulla 2. Greg. XIII.*

Non denuntiantes S. Officio, vel Ordinario hæreticos, magos, sortilegos, & alios, utentes rebus, & characteribus, continentibus pactum expressum, vel tacitum cum demone. *Edictum S. Officii.*

Non denuntiantes eos, quos audiverunt blasphemare hæreticaliter, DEUM, Beatam Virginem, & Sanctos. Idem Edictum.

Contra Clericos.

19 SE ingerentes in alterius Episcopatu, priusquam à proprio Episcopo adsciscantur. *cap. quoniam 14. de Offic. Ordin.*

Audientes physicam, aut Leges, si sint Sacerdotes, vel personatus habentes. *cap. fin. de Cleric. vel Monachi.*

Sacerdotes, suscipientes officium Vice-comitis aut Præpositi Sæcularis, & non desistentes ab illo post monitionem. *cap. Clerici 5. eod. in 6.*

Procurantes, ut alii occupent jura, & bona Ecclesiarum vacantium. *cap. generali 13. de P. Schmier Supplem. Jurispr. Canonico-Civili.*

Elect. in 6. sed hæc censura, quæ reperitur innovata in Concil. Trid. *Sess. 21. de Reformas. cap. 11.* est summo Pontifici reservata.

Contrahentes matrimonium, si sint in Sacris. *Clem. unic. de Consanguinis.*

Alienantes bona Ecclesiarum, vel locantes ultra biennium, Extravag. ambitiosa, de Reb. Eccles. non alien. inter commun. Verum hæc quoque censura videtur comprehensa in d. Decreto Concilii, ideòque hodie Papæ reservata.

Fictè resignantes, vel permutantes beneficia. *Bulla Pii V. 58.*

Impugnantes in conclusionibus, vel disputationibus Montes Pietatis. *Bulla Leonis X. 11.*

Contra Religiosos.

NON adimplentes disposita in Bulla Alexandri VII. 153. in visitatione Monasteriorum Monialium, eorum regimini subditorum, Exeutes de claustris, & audientes Leges aut Physicam, id est, medicinam. *cap. non magno opere 3. cap. ult. de Clericis, vel Monachi & c. cap. ut periculosa 2. eod. in 6.*

Instituentes novum Ordinem, seu Religionem aut domum, vel locum acquirentes sine licentia Sedis Apostolicæ. *cap. unico de Relig. domib. in 6.*

Professos, temerè habitum dimittentes. *d. cap. ut periculosa 2. de Cler. vel Monachi in 6.*

Appropriantes sibi, vel usurpantes decimas, Ecclesiis debitas, seu non permittentes, vel prohibentes illas solvi. *Clem. Religiosi 1. de Decimis.*

Adeutes Curias Principum, ut suis Prælatibus aut Monasteriis damnum inferant. *Clem. Ne in agro 1. de Stat. Monachor. §. quia vero.*

Tenentes arma intra claustra sine licentia Abbatum suorum. *d. Clem. & §.*

Professos matrimonium contrahentes. *Clem. unic. de Consang.*

Mendicantes, recipientes novas domos, & receptas alienantes, vel auditores in sermonibus suis à solutione decimarum retrahentes. *Clem. cupientes 3. de Pen.*

Non servantes interdictum, sive à Papa, sive ab ordinario positum, quando observatur à Cathedrali, seu Parochiali loci Ecclesiæ. *Clem. ex frequentibus 1. de Sents. excomm.*

Minores, transeuntes ad Capucinos, & hos, illos recipientes absque licentia Sedis Apostolicæ, aut Generalis ordinis. *Bulla Sixti V. 20.*

Contra Episcopos, & Nuntios.

DIScedentes à residentia, & venientes ad urbem clanculo, & recedentes sine licentia Papæ. Extravag. 2. & 3. de Major. & obediens. inter commun.

Nuntios Apostolicos, destinatos ad Principes, & favores ab illis procurantes ad obtinendas dignitates. *Bulla Pii IV. 96.*

Contra Dominos temporales.

PROhibentes subditis, nequidquam vendant Ecclesiasticis, aut emant aliquid ab eisdem, neque eis bladum molant, coquant panem,

Gg

nem, aut alia obsequia præstent, *cap. ult. de Immunit. Eccles. in 6.*

Impedientes Episcopos, vel Inquisitores in officio inquisitionis, aut ipsi sese opponentes, *cap. ut inquisitionis, 18. de Hæres. in 6.*

Concedentes represalias contra Ecclesiasticos *cap. un. de Injur. in 6.*

Non servantes Statuta in *cap. felicis 5. propè fr. de Pœnis in 6.* contra persecutores Cardinalium ibidem proposita.

Permittentes agitationes Taurorum in Terris suis. *Bulla Pii V. 48.*

Contra Magistratus, & Judices.

23 Negligentes reddere justitiam Ecclesiasticis post tertiam admonitionem. *cap. administratores 25. XXIII. q. 5.*

Facientes servari Statuta, & consuetudines

QUÆSTIO IV.

Quales in Jure & Bullis Pontificiis statuta sint suspensiones?

24 Suspensiones in Jure & Bullis Pontificiis, prout videre licet apud Monacell. d. p. 3. sub num. 93. statuta reperiuntur

Contra Clericos.

Recipientes scienter Ordines Sacros ab eo, qui renuntiavit Episcopatu *cap. requisivit 1. de Ordinac. ab Episc. qui & c.*

Recipientes Ordines ab alieno Episcopo sine licentia proprii *cap. illud quoque 1. cap. si quis 3. Dist. 71. Concil. Trid. Sess. 23. cap. 8. de Reform. & contra recipientes Ordines Sacros Bulla Pii II. 7.*

Recipientes Ordines à proprio Episcopo, Pontificalia exercente in aliena Diocesi, sine licentia Episcopi loci. *Concil. Trid. Sess. 6. de Reform. cap. 5.*

Recipientes Ordines ab Episcopo titulari absque proprii Prælati licentia, etiam prætextu familiaritatis. *Concil. Trid. Sess. 14. de Reform. cap. 2.*

Recipientes Ordines à Schismaticis *cap. quod à prædecessore 1. & cap. fraternitatem 2. de Schismat.*

Recipientes Ordines, dum sunt excommunicati, suspensi, & interdicti *cap. cum illorum 32. de Sent. excomm.*

Recipientes Ordines Sacros ante legitimam ætatem. *cap. vel non est compos 14. de Tempor. Ord. vel extratempora absque dispensatione. Bulla Pii II. 7. vel non servatis interstitiis cap. cum quidam 8. & cap. literas 13. de Tempor. Ord.*

Objicientes in personam electi, & postea deficientes in probatione: à beneficiis enim per triennium suspenduntur *cap. statumimus 1. de Elect. §. adjicientes in 6.*

Ordinatos sine, vel ficto titulo *cap. neminem 1. cap. Sanctorum 2. dist. 70. & contra Ultramontanos Bulla Urbani VIII. 32. §. 3.*

Promotos per saltum. *Concil. Trid. Sess. 23. cap. 14. de Refor.*

contra libertatem Ecclesiasticam, *cap. noverit 49. de Sent. excomm.*

Extorquentes pecunias prætextu officii inquisitoris. *Clem. nolentes 2. de Hæres.*

Potestates, Consules, & Officiales communitatum, usuras foventes, & approbantes, *Clem. unic. de Usur.*

Auxilium non præstantes Episcopo pro conservanda clausura Monialium. *Concil. Trid. Sess. 25. de Regular. cap. 5.*

Rectores Universitatum, promoventes ad Doctoratum, vel Professores ad Cathedras, non factâ prius fidei professione. *Bulla Pii V. 88.*

Cardinalibus Inquisitoribus non obediennes in concernentibus ad officium inquisitionis, *Bulla 1. Pii V.*

Dantes licentiam deferendi pugiones, & aliud genus armorum brevioris mensuræ trium palmorum in statu Ecclesiastico. *Bulla 145. Pii V.*

Suscipientes Sacrum Ordinem post matrimonium ratum, etiam non consummatum. *Extravag. antiqua Joann. XXII. de Pot.*

Ordinatos in Sacris cum literis dimissoriis Capituli, sive ejus Vicarii Sede vacante infra annum. *Concil. Trid. Sess. 7. de Reform. cap. 10.*

Tradentes sepulturæ publicos usurarios *cap. quia in omnibus 3. de Usur. vel ab illis accipientes oblationes. ibid.*

Parochos, jungentes sponso alterius Parochiæ sine licentia proprii Parochi. *Concil. Trid. cap. 1. Sess. 24. de Reform. matr.*

Parochos, non prohibentes matrimonia clandestina, vel contra interdictum Ecclesiæ *cap. ult. §. fin. de Claud. desp. At hæc suspensio triennalis non est ipso jure lata, sed ferenda à*

Judice: quia text. dicit - *ab officio suspendatur*, quod est verbum futuri modi, respiciens actum, sive Judicis ministerium: Imò hodie, attentò Trid. Concilio loco mox citatò, ut ait Sanchi, *de Matrim. lib. 3. disp. 48. num. 4.*

Utentes publicè virgata, vel partita veste sine causa rationabili: nam per sex menses suspenduntur à perceptione fructuum beneficiorum *Clem. ult. de Vis. & honest. Cleric.*

Gravantes alienis debitis Ecclesiis sibi commissas *cap. si quorundam 2. de Solut.*

Occupantes bona Ecclesiarum vacantium, vel à Prælati ipsarum defunctis relicta *cap. quia sape 40. de Elect. in 6.*

Electores Episcoporum, non præsentantes electo electionem infra octo dies: hi quippe sunt suspensi à perceptione fructuum suorum beneficiorum per triennium *cap. cupientes 16. d. 1. in 6.*

Eligentes indignum ad Episcopatum, vel curam animarum: ab Ecclesiasticis enim be-

neficiis trienniò sunt suspensi. *cap. cum in cunctis 7. §. ult. X. de Elect.*

Compromissarios, scienter eligentes indignum: nam & isti ab Ecclesiasticis beneficiis trienniò sunt suspensi *cap. si compromissarius 37. §. porro eod. tit. in 6.*

Postulantes ad Cathedrales Ecclesias minores 27. annis, & ad Ecclesias inferiores Religiosos Ordinum Mendicantium: siquidem à beneficiis, quæ in ipsa Ecclesia obtinent. suspenduntur. *Extravag. unic. de Postulat. Prælat. inter commun.*

Eligentes per abusum sæcularis potestatis *cap. quisquis 43. de Elect.* quæ tamen suspensio non est latae sententiæ, sed ferenda.

Inferiores Episcopis, recipientes procuratorem visitandò in pecunia, vel in victualibus, visitationis officio non impenso *cap. exiguit 2. de Conf. in 6.*

Facientes contra conscientiam, & contra justitiam in gravamen partis in judicio quidquam per gratiam, vel per fordes; sunt enim suspensi ab officio per annum *cap. cum aeterno 1. de Sent. & re judic. in 6.*

Conservatores Regularium, qui se intromiserint in aliis, quàm manifestis injuriis: ab officio namque per annum suspensi sunt. *cap. fin. de Offic. & Pot. Judic. deleg. in 6.*

Concubinarios notorios, *cap. fin. de Cohabit. Cleric. & Mulier.*

Celebrantes Missam, & in ea non communicantes. *cap. relatum est 11. de Consecr. dist. 2.*

Omittentes sine gravi causa Missam, jam inchoatam: incurrunt quippe suspensionem à Corpore, & Sanguine Christi *cap. nullus Episcopus 57. de Consecr. dist. 1. possunt tamen Evangelium sumere more Laicorum.*

Crimen nefandum exercentes. *Bulla Pii V. 72.*

Consequentes Ordines Simoniacè. *Bulla Pii V. §. 8. cap. penult. de Simon.*

Spontè jurantes de tenendo schismate *cap. quod à prædecessore 1. de Schismat.*

Raptores mulierum. *Concil. Trid. cap. 6. Sess. 24. de Reform. matr.*

Disputantes in popularibus concionibus, de Immaculata Conceptione B. M. V. aut de ea vulgari sermone scribentes, aut dicentes. *Bulla Pii V. 114. §. 2. aut impugnantes illam. Greg. XV. Const. 29.*

Celebrantes coram excommunicato scienter *cap. is qui 18. ibique gloss. de Sent. excomm. in 6.*

Recipientes, & admittentes Prælatos, promotos à Sede Apostolica, eisque obediennes sine literis *Extravag. injuncta 1. de Elect. inter commun.*

Superiores Ecclesiarum, non exigentes singulis annis rationem de adimplemento onerum Missarum. *Bulla Innoc. XII. anno 1697. emanata.*

Contra Episcopos.

25 Conferentes ordines simoniacè. *cap. penult. de Simon extravag. ult. eod. inter commun.*
Ordinantes non iudicium absque licentia

proprii Ordinarii. *Concil. Trid. Sess. 23. de Reform. cap. 8.*

Ordinantes ad Sacros Ordines Religiosos non-professos. *Bulla Pii V. 75.*

Conferentes Clericalem Tonfuram infanti, aut illiterato, vel conjugato: isti enim per annum à collatione Clericalis Tonfuræ suspenduntur. *cap. ult. de Temp. ord. in 6.*

Privantes Beneficiis eos, qui in Romana Curia commorantur. *Extravag. Divina 3. de Privileg. inter commun.*

Submittentes laicis bona, & jura Ecclesiæ absque consensu Capituli, & Sedis Apostolicæ licentia. *cap. hoc consultiissimo ult. de Reb. Eccles. non alien. in 6.*

Occupantes, & in proprium usum convertentes bona beneficiorum vacantium, ad eorum provisionem pertinentium: nam ab ingressu Ecclesiæ sunt suspensi, donec restitutionem fecerint. *cap. fin. de Offic. Ord. in 6.*

Abutentes potestate delegatâ in causa alienationis bonorum, & per gratiam aut timorem, vel fordes, alienationi consentientes, & Decretum interponentes, *Consist. Pauli II. 2.*

Admittentes resignationes beneficiorum contra formam præscriptam in *Consist. 58. Pii V.* suspenduntur enim à collatione, electione, præsentatione, confirmatione, & institutione beneficiorum, & officiorum.

Negligentes procedere contra simoniacos. *cap. quidquid 101. I. q. 1.*

Episcopos Inquisitores, qui faciendo vel omitendo delinquant in officio, *Clem. multorum 1 §. verum de Hæres.*

Procurantes capi Ecclesiasticos, ut renuntient beneficiis, vel ut citati, ad Sedem Apostolicam accedere non valeant: suspenduntur quippe trienniò à perceptione fructuum Ecclesiarum suarum. *Clem. multorum 2. de Pen. Joann. XXII. quoad perceptionem fructuum beneficiorum vacantium primi, vel secundi anni.*

Non servantes *Extravag. suscepti 2. de Elect. Joann. XXII. quoad perceptionem fructuum beneficiorum vacantium primi, vel secundi anni.*

Confirmantes, & Consecrantes electum in Episcopum, non præmissâ inquisitione, an in recessu ab appellatione ad S. Sedem interposita pravitas intercesserit. *cap. provida 44. de Elect. in 6.*

Accedentes ad Ecclesias, ad quas fuerunt promoti, non expeditis literis, ac non præstito fidelitatis juramento, *Extravag. injuncta 1. de Elect. inter commun.*

Concubinarios, à Synodo Provinciali monitos, non se emendantes. *Concil. Trid. c. 14. Sess. 25. de Reform.*

Relaxantes incendiariis poenas, à jure institutas. *cap. pessimam 32. XXIII. q. 8.*

Publicantes indulgentias, & facultatem eligendi Confessarios, solventibus aliquid. *Bulla Pii V. 99.*

Non visitantes limina Apostolorum tempore præscriptò. *Bulla Sixti V. 15.*

Ingredientes Monasteria Monialium in casibus non necessariis. *Bulla Greg. XIII. 28.*

Contra Capitula.

26 Occupantia bona à Prælato dimissa, vel vacationis tempore obvenientia, cap. quia sap. 40. de Elect. in 6.
Recipientia Prælatos, eisque obedientiam absque literis Papæ, Extravag. in jura 1. de Elect. inter commun.

Recipientia ex pacto in ingressu ad Religionem ab admisso prandia, pecunias, aut jocalia, Extravag. sanè 1. de Simon. inter commun.

Non observantia in resignatione beneficiorum contenta in Bulla Pii V. 58.

Contra Religiosos.

27 Apostatas, in Apostasia ordines recipientes. cap. fin. de Apost.

Recipientes Alumnos ad professionem ante annum probationis, cap. non solum 2. de Regular. in 6.

Superiores, concedentes redditus, aut possessiones Monasteriorum alicui ad vitam, seu aliud certum tempus, nisi necessitas exposcat. Clem. Monasteriorum 1. de Reb. Ecclesia, non alien.

QUÆSTIO V.

Quenam Interdicta de Jure Communi & Constitutionibus Apostolicis sint ordinata?

28 Monacelli d. p. 3. in pralud. num. 115. producit sequentia.

Personalialia Specialia.

Contra non servantes formam, à Jure præscriptam in ferendis censuris. cap. sacro 48. de Sent. excomm. & cap. cum medicinalis 1. eod. tit. in 6.

Contra Episcopos, usurpantes bona, vel fructus Ecclesiarum, aut beneficiorum vacantium. cap. ult. de Offic. ord. in 6.

Contra violantes interdictum locale, atque contra eos, qui excommunicatos publicè, vel interdictos, ad Divina Officia, ad Sacramenta, & ad Ecclesiasticam sepulturam admittunt. cap. Episcoporum 8. de Privil. in 6.

Contra eos, qui dant causam interdicto locali. cap. si sententia 16. de Sent. excomm. in 6.

Contra Episcopos, & inferiores Prælatos, qui in visitatione procuracionem excessivam, & præter præscriptam à Jure exigunt. cap. exiguit 2. de Conf. in 6. Concil. Trid. cap. 3. Sess. 24. de Reform.

Contra Ordinarios, qui privant beneficiis commorantes in urbe, & eos, qui illa recipient. Extravag. Divina 3. de Privileg.

Contra eos, qui Episcopatum, Abbatiam, vel aliam Ecclesiasticam Dignitatem, de manu laici recipient. cap. si quis deinceps XVI. q. 7.

Contra Episcopos, vel Abbates, qui bona Ecclesiæ non servatà formà Extravag. ambrosiose alienant. ibid.

Contra Prælatos, usurpantes bona beneficiorum vacantium. Extravag. unig. ne sede vac. cap. aliq. in nov. inter commun.

Appropriantes sibi, & usurpantes decimas, ipsis non convenientes. Clem. Religiosi 1. de Dec.

Non deferentes habitum, à Regula præscriptum. Clem. ne in agro 1. §. si quis de Stat. Monach.

Prælatos, ad quos occasione excessuum suorum Religiosorum bona aliqua pervenerint, non satisfaciens personis damnificatis. Clem. Religiosi 1. §. quibus, de Privil.

Postponentes contentibus conscientiam, facere de solvendis decimis: nam ab officio prædicationis ipsi facti suspensi sunt. Clem. ult. de Pen. quam si violaverint excommunicacionem incurrunt. ibid.

Non-professos, recipientes Ordines Sacros, Bulla Pii V. 75.

Introducentes mulieres intra clausuram Monasteriorum. Bulla Pii V. 20.

Ejectos à Religione. Urban. VIII. Const. 26. §. 10.

Superiores, non exigentes à Sacristis, & Ecclesiarum Regularium ministris singulis annis rationem, de adimplemento onerum Missarum. Bulla Innocent. XII. anno 1697. emanata.

Interdicta personalia generalia.

29 Contra Universitates, habitationem usurariis locantes, aut scenus publicè exercere permittentes. cap. usurarum 1. de Usur. in 6.

Contra Universitates, concedentes, vel extendentes represalias contra Ecclesiasticos. cap. unico de Injur. in 6.

Contra Universitates, Capitula, vel Collegium, non servantia, quæ statuta sunt circa fructus beneficiorum vacantium in Extravag. unica ne quid Sed. vac. innov. inter commun.

Contra Universitates, Capitula, & Collegia, à Papa ad futurum Concilium appellantia §. 2. 2. Bulla Coena.

Contra Capitula Cathedralium, dimissoria infra annum à die vacationis Sedis, concedentia Concil. Trid. Sess. 7. cap. 10.

Contra Universitates exigentes tributa ab Ecclesiasticis. cap. quamquam 4. de Cens. in 6.

Interdicta Localia.

30 Contra Dominos temporales, impediens, ne Legatus, vel Nuntius Summi Pontifi-

cis suò fungatur officio, in quo casu loca ipsius impediens subjacent interdicto. Extravag. un. de Consult. inter commun.

Contra Dominum alicujus territorii, qui percutit injuriosè Episcopum, aut capit. vel bannit, vel mandat hæc fieri, vel dar Consilium: tunc enim illius loca subjacent interdicto usque ad condignam satisfactionem. Clem. si quis 1. de Pen.

Contra Civitatem, quæ inlequitur hostiliter Cardinales, vel insecutoribus consilium, vel auxilium præbet. cap. felicitas 5. d. t. in 6.

Contra Ecclesias Clericorum sæcularium, vel etiam Regularium, inducentium aliquem ad jurandum, vel promittendum eligere in illis sepulturam, si postea de facto, in eis, jurantes, vel promittentes sepeliantur. cap. animum 1. de Sepult. in 6.

Contra Universitates, & Collegia, exigentes juramenta illicita, vel contra libertatem Ecclesiasticam. Bulla Greg. XIII. 93.

CAPUT IV.

De Modo procedendi in Delictis.

SUMMARI A.

1. Carceris definitio. 2. & seqq. Triplex illius finis. 5. De Jure Civili carcer ad solam custodiam dicitur. 6. & seq. Aliud est de consuetudine & Jure Canonico. 8. Antequam aliquis incarceretur, debet constare de corpore delicti. 9. & seq. Ubi & de indicibus contra delinquentem. 11. Qualiter debeat constare de corpore delicti. 12. Aliquando ad hunc finem exhumantur cadavera occisorum. 13. & seqq.

Licentiam exhumandi dat solus Episcopus. 17. & seqq. An tortura possit adhiberi in foro Ecclesiastico? 20. & seq. Edocetur, quando non restium nomina reo non sint communicanda. 22. Aut eorum confortatio possit interdicti. 23. & seqq. Exponitur, an & quomodo processus criminalis possit institui per viam exceptionis. 27. & seqq. Declaratur, quomodo procedendum sit contra delinquentes, in flagranti deprehensos.

QUÆSTIO I.

An & quomodo delinquentes possint in carcerem conjici.

1 IN processu contra delinquentes nihil est frequentius, quam ut mittantur in carcerem, dictum vel à coercendo, vel à carendo seu coelo, seu ejus claritate. Ursaga in Inst. Crim. lib. 4. tit. 3. num. 1. & 2. ubi carcerem definit, esse locum, in quo noxii detinentur, vel ex quo exire prohibentur.

2 Destinatur autem carcer ad triplicem finem & effectum. I. ad detinendos homines, ne fugiant, aut cum aliis colloquantur.

3 II. ad illos disponendos & permovendos, ut propter tædium carceris veritatem sincerius confiteantur.

4 III. ad castigandos reos loco pœnæ. Ursaga d. l. n. 3. Et quamvis de Jure Civili juxta l. aut damnatum §. 9. ff. de Pen. l. incredibile 6. Cod. eod. carcer ad solam custodiam, non verò ad pœnam, sit adhibendus; aliud tamen de consuetudine jam pridem obtinuit; aliud quoque de Jure Canonico receptum legitur in cap. dilectis 55. de

Appellat. cap. tua 6. de Pen. Cùm enim in foro Ecclesiastico non liceat dictare pœnam mortis aut sanguinis; substituta est pœna carceris, quæ, si in perpetuum infligatur, omnium maxima censetur per cap. novimus 27. §. ult. de V. S. ubi Fagnan. num. 5.

Porrò carcer, etiam ad solam custodiam, non decernitur, nisi constet de corpore delicti, adsintque legitima indicia, ex accusatione, inquisitione; aut aliter resultantia. Passerin. in Tribunali Regular. q. 21. num. 17. Nec solent, ait Ursaga d. l. num. 12. hodie ex consuetudine Italicæ Judices devenire ad capturam, nisi prius examinentur testes, de dictis indicibus contra reum deponentes. Idque 10

etiam alibi, & præsertim in Germania obtinere, dubium non est, ut passim scribunt Criminalistæ, nominatim D. à Frölichsbürg in Commentar. ad Constit. Carolin. lib. 1. tit. 19. n. 1. & seqq. ubi singulariter monet, esse hic cau-

Contra Capitula.

26 Occupantia bona à Prælato dimissa, vel vacationis tempore obvenientia, cap. quia sape 40. de Elect. in 6.

Recipientia Prælatos, eisque obedientiam absque literis Papæ, Extravag. in jura 1. de Elect. inter commun.

Recipientia ex pacto in ingressu ad Religionem ab admisso prandia, pecunias, aut jocalia, Extravag. sanè 1. de Simon. inter commun.

Non observantia in resignatione beneficiorum contenta in Bulla Pii V. 58.

Contra Religiosos.

27 Postatas, in Apostasia ordines recipientes. cap. fin. de Apost.

Recipientes Alumnos ad professionem ante annum probationis, cap. non solum 2. de Regular. in 6.

Superiores, concedentes redditus, aut possessiones Monasteriorum alicui ad vitam, seu aliud certum tempus, nisi necessitas exposcat. Clem. Monasteriorum 1. de Reb. Ecclesia, non alien.

QUÆSTIO V.

Quenam Interdicta de Jure Communi & Constitutionibus Apostolicis sint ordinata?

28 Monacelli d. p. 3. in pralud. num. 115. pro ducit sequentia.

Personalialia Specialia.

Contra non servantes formam, à Jure præscriptam in ferendis censuris. cap. sacro 48. de Sent. excomm. & cap. cum medicinalis 1. eod. tit. in 6.

Contra Episcopos, usurpantes bona, vel fructus Ecclesiarum, aut beneficiorum vacantium. cap. ult. de Offic. ord. in 6.

Contra violantes interdictum locale, atque contra eos, qui excommunicatos publicè, vel interdictos, ad Divina Officia, ad Sacramenta, & ad Ecclesiasticam sepulturam admittunt. cap. Episcoporum 8. de Privil. in 6.

Contra eos, qui dant causam interdicto locali. cap. si sententia 16. de Sent. excomm. in 6.

Contra Episcopos, & inferiores Prælatos, qui in visitatione procuracionem excessivam, & præter præscriptam à Jure exigunt. cap. exiguit 2. de Conf. in 6. Concil. Trid. cap. 3. Sess. 24. de Reform.

Contra Ordinarios, qui privant beneficiis commorantes in urbe, & eos, qui illa recipient. Extravag. Divina 3. de Privileg.

Contra eos, qui Episcopatum, Abbatiam, vel aliam Ecclesiasticam Dignitatem, de manu laici recipient. cap. si quis deinceps XVI. q. 7.

Contra Episcopos, vel Abbates, qui bona Ecclesiæ non servatà formà Extravag. ambrosiose alienant. ibid.

Contra Prælatos, usurpantes bona beneficiorum vacantium. Extravag. unig. ne sede vac. cap. aliq. in nov. inter commun.

Appropriantes sibi, & usurpantes decimas, ipsis non convenientes. Clem. Religiosi 1. de Dec.

Non deferentes habitum, à Regula præscriptum. Clem. ne in agro 1. §. si quis de Stat. Monach.

Prælatos, ad quos occasione excessuum suorum Religiosorum bona aliqua pervenerint, non satisfaciens personis damnificatis. Clem. Religiosi 1. §. quibus, de Privil.

Postponentes contentibus conscientiam, facere de solvendis decimis: nam ab officio prædicationis ipsi facti suspensi sunt. Clem. ult. de Pen. quam si violaverint excommunicacionem incurrunt. ibid.

Non-professos, recipientes Ordines Sacros, Bulla Pii V. 75.

Introducentes mulieres intra clausuram Monasteriorum. Bulla Pii V. 20.

Ejectos à Religione. Urban. VIII. Const. 26. §. 10.

Superiores, non exigentes à Sacristis, & Ecclesiarum Regularium ministris singulis annis rationem, de adimplemento onerum Missarum. Bulla Innocent. XII. anno 1697. emanata.

Contra Clericos, in Sacris constitutos, in crimine fornicationis jacentes. cap. si qui sunt 15. dist. 81.

Contra Prælatos, edentes commentarios in Concilium Trid. Bulla Pii IV. confirmatoria ejusdem Concil.

Contra Metropolitanos de non residentia suffraganeorum, & contra antiquiores Episcopos, de non residentia Metropolitanorum, post annum à die absentia eorumdem, non certiorantes Pontificem intra tres menses. Concil. Trid. Sess. 6. cap. 1. de Reform.

Contra omnes Ecclesiarum Sæcularium Rectores, & Ministros, recipientes onera perpetua Missarum sine licentia Ordinarii loci: ac etiam contra recipientes pecunias talium legatorum, & eas non deponentes penes personam idoneam. Bulla Urbani VIII. 43. §. 5. & §. 7.

Contra promotos ad Ecclesias Cathedralis, etiam si sint Cardinales, in Romana Curia existentes, intra unum mensem à die eorum promotionis, itineri se non committentes ad faciendam residentiam. Urban. VIII. Constit. 109. §. 7. Tempus ad incurrendas poenas hujus Bullæ non currit à die promotionis (de quo vidi dubitari) sed à die consecrationis juxta dispositionem Concil. Trid. Sess. 23. cap. 2. de Reform. à quo recipit Bulla interpretationem: quod consecrationis munus Episcopi teneatur suscipere infra tres menses sub poena amissionis fructuum. Ricc. prax. pars. 5. prax. consecr. Episc. resol. 3.

Interdicta personalia generalia.

29 Contra Universitates, habitationem usurariis locantes, aut scenus publicè exercere permittentes. cap. usurarum 1. de Usur. in 6.

Contra Universitates, concedentes, vel extendentes represalias contra Ecclesiasticos. cap. unico de Injur. in 6.

Contra Universitates, Capitula, vel Collegium, non servantia, quæ statuta sunt circa fructus beneficiorum vacantium in Extravag. unica ne quid Sed. vac. innov. inter commun.

Contra Universitates, Capitula, & Collegia, à Papa ad futurum Concilium appellantia §. 2. 2. Bulla Coena.

Contra Capitula Cathedralium, dimissoria infra annum à die vacationis Sedis, concedentia Concil. Trid. Sess. 7. cap. 10.

Contra Universitates exigentes tributa ab Ecclesiasticis. cap. quamquam 4. de Cens. in 6.

Interdicta Localia.

30 Contra Dominos temporales, impediens, ne Legatus, vel Nuntius Summi Pontifi-

cis suò fungatur officio, in quo casu loca ipsius impediens subjacent interdicto. Extravag. un. de Consult. inter commun.

Contra Dominum alicujus territorii, qui percutit injuriosè Episcopum, aut capit, vel bannit, vel mandat hæc fieri, vel dar Consilium: tunc enim illius loca subjacent interdicto usque ad condignam satisfactionem. Clem. si quis 1. de Pen.

Contra Civitatem, quæ inlequitur hostiliter Cardinales, vel insecutoribus consilium, vel auxilium præbet. cap. felicitas 5. d. t. in 6.

Contra Ecclesias Clericorum sæcularium, vel etiam Regularium, inducentium aliquem ad jurandum, vel promittendum eligere in illis sepulturam, si postea de facto, in eis, jurantes, vel promittentes sepeliantur. cap. animum 1. de Sepult. in 6.

Contra Universitates, & Collegia, exigentes juramenta illicita, vel contra libertatem Ecclesiasticam. Bulla Greg. XIII. 93.

CAPUT IV.

De Modo procedendi in Delictis.

SUMMARI A.

1. Carceris definitio. 2. & seqq. Triplex illius finis. 5. De Jure Civili carcer ad solam custodiam dicitur. 6. & seq. Aliud est de consuetudine & Jure Canonico. 8. Antequam aliquis incarceretur, debet constare de corpore delicti. 9. & seq. Uti & de indicibus contra delinquentem. 11. Qualiter debeat constare de corpore delicti. 12. Aliquando ad hunc finem exhumantur cadavera occisorum. 13. & seqq.

Licentiam exhumandi dat solus Episcopus. 17. & seqq. An tortura possit adhiberi in foro Ecclesiastico? 20. & seq. Edocetur, quando non restium nomina reo non sint communicanda. 22. Aut eorum confortatio possit interdicti. 23. & seqq. Exponitur, an & quomodo processus criminalis possit institui per viam exceptionis. 27. & seqq. Declaratur, quomodo procedendum sit contra delinquentes, in flagranti deprehensos.

QUÆSTIO I.

An & quomodo delinquentes possint in carcerem conjici.

1 IN processu contra delinquentes nihil est frequentius, quam ut mittantur in carcerem, dictum vel à coercendo, vel à carendo seu coelo, seu ejus claritate. Ursaga in Inst. Crim. lib. 4. tit. 3. num. 1. & 2. ubi carcerem definit, esse locum, in quo noxii detinentur, vel ex quo exire prohibentur.

2 Destinatur autem carcer ad triplicem finem & effectum. I. ad detinendos homines, ne fugiant, aut cum aliis colloquantur. II. ad illos disponendos & permovendos, ut propter tædium carceris veritatem sincerius confiteantur. III. ad castigandos reos loco poenæ. Ursaga d. l. n. 3.

Et quamvis de Jure Civili juxta l. aut damnatum §. 9. ff. de Pen. l. incredibile 6. Cod. eod. carcer ad solam custodiam, non verò ad poenam, sit adhibendus; aliud tamen de consuetudine jam pridem obtinuit; aliud quoque de Jure Canonico receptum legitur in cap. dilectis 55. de

Appellat. cap. tua 6. de Pen. Cum enim in foro Ecclesiastico non liceat dictare poenam mortis aut sanguinis; substituta est poena carceris, quæ, si in perpetuum infligatur, omnium maxima censetur per cap. novimus 27. §. ult. de V. S. ubi Fagnan. num. 5.

Porro carcer, etiam ad solam custodiam, non decernitur, nisi constet de corpore delicti, adsintque legitima indicia, ex accusatione, inquisitione; aut aliter resultantia. Passerin. in Tribunali Regular. q. 21. num. 17. Nec solent, ait Ursaga d. l. num. 12. hodie ex consuetudine Italicæ Judices devenire ad capturam, nisi prius examinentur testes, de dictis indicibus contra reum deponentes. Idque etiam alibi, & præsertim in Germania obtinere, dubium non est, ut passim scribunt Criminalistæ, nominatim D. à Frölichsburg in Commentar. ad Constit. Carolin. lib. 1. tit. 19. n. 1. & seqq. ubi singulariter monet, esse hic cau-

tè procedendum, omnesque circumstantias graviter expendendas: cum ex incarceratione graviter periclitetur honor & fama in carcerati; & nisi agatur ad pœnam sanguinis

aut relegationem, ad capturam & carcerem non convolandum; præterquam si persona delinquens sit vilis, inhonestæ vitæ, & malæ famæ.

QUÆSTIO II.

Quomodo constare debeat de corpore delicti?

11 Explicatum hoc in cap. præsentis à num. 77. cum distinctione inter delicta, quæ vestigium post se relinquunt; & delicta occulta, ubi ejusmodi vestigia non occurrunt.

12 Jam verò, si agatur de delictis primi generis ac corpus v. g. quod violenter occisum fuisse dicitur, jam terræ mandatum sit, rursus erit exhumandum, atque à Medicis & Chirurgis inspiciendum, ut de vulnere, contusione, aliisque signis mortiferis major certitudo haberi possit; dummodò præterlapsum non sit tantum spatium temporis, ut ob putrefactionem nihil verosimile amplius deprehendi valeat. Jul. Clar. in Pract. Crim. §. fin. q. 55. num. 11. D. à Frölichsburg cit. lib. 1. tit. 5.

13 sub num. 1. Potest autem solus Episcopus, vel ejus Vicarius Generalis licentiam exhumandi cadavera laicorum pro recognitione faciendâ concedere, etiam si fuerint sepulta in Ecclesiis Regularium. Monacelli in formul.

14 leg. pract. p. 3. form. 7. num. 2. Non tamen concedere potest, ut Judices laici recognitionem faciant in loco immuni. Idem ibid. num. 6. ubi refert decretum genuinum Sacræ Congregat. de die 8. Aug. 1645. hujus tenoris: Sacra & c. prævia maturâ discussione, & de communi PP. Consensu, censuit, standum esse in decis. sub die 2. Maji 1629. scilicet Episcopos

posse corpora exhumanda, vulneratos, & testes, extrahere facere extra Ecclesias, & loca immunitatis ad effectum recognitionis & probationis corporis delicti per Judices & Ministros laicos faciendâ, pro eorumdem Episcoporum arbitrio, rectè tamen regulato. Non autem posse facultatem concedere eisdem Judicibus & Ministris laicis in Ecclesiis & aliis locis immunibus actum aliquem recognitionis cadaverum, seu examinis vulneratorum, & testium, nisi in casu urgentis necessitatis, quando Summus Pontifex commode adiri non potest; ideoque pro eorumdem Episcoporum arbitrio, rectè tamen regulato. Superioribus verò Regularium minime licere in Ecclesiis, & locis immunibus ipsarum Regularium, sed id ad solos Episcopos spectare.

Quæ verò ratione corpus delicti per visum repertum, ut vocant, seu ocularem inspectionem institui debeat, exhibet cit. D. à Frölichsburg d. 1. num. 1. nosque aliqua delibavimus in tom. 2. lib. 2. tr. 3. cap. 9. à numer. 41.

Quidve faciendum sit, quando dubitatur, an crimen admissum fuerit, veluti dum homo mortuus reperitur, aut in aquis submersus, nec apparet aliquod illatæ violentiæ signum, nec cognitum habetur, an se ipsum submerferit, vel alius ipsum in aquas præcipitaverit, tradit idem à Frölichsburg d. lib. 1. tit. 4. num. 5.

QUÆSTIO III.

An inquisitio severa seu tortura adhiberi possit in foro Ecclesiastico?

17 DE hac inquisitione seu tortura nonnulla subjeci in hoc cap. num. 71. & seqq. item num. 94. & seqq. Ampliora de variis torturæ gradibus & formis præscribunt Criminalistæ, in specie D. Ursaga Instit. Criminal. lib. 4. tit. 4.

18 & D. à Frölichsburg lib. 3. tit. 4. & seqq. Solum amodò restat inquirendum, an etiam in foro Ecclesiastico possit adhiberi? Spectatâ antiquiori Ecclesiæ disciplinâ, locum non fuisse torturæ, ex Canonistis perhibent Clariss. PP. Wiestner ad tit. de Pœn. num. 26. & Schmalzgrueber ad eund. tit. num. 197. adhi-

plante P. Reiffenstuel ibid. num. 105. eam tamen pedetentim à curiis secularibus ad Ecclesiasticas pervenisse, adstruunt iidem DD. ita tamen, ut Clericos torturæ subjeci non posse, existiment, nisi magna & majora contra ipsos militent indicia, quàm contra laicos torquendos; ac modus in torquendo sit mitior in Clerico, præsertim Sacerdote, quàm laico: cum propter ordinis clericalis excellentiam; tum propter excommunicationem incurrendam in casu contrario, quò limites discretionis exceduntur.

QUÆSTIO IV.

An testium nomina in processu criminali reo sint communicanda?

20 ESSE communicanda, patet ex hoc cap. numer. 86. Limitare tamen oportet hanc doctrinam, si testibus ex eorum publicatione seu nominum communicatione grave periculum imminuat arg. cap. ult. de Hæret. in 6.

21 Ne enim testes ex metu hujus periculi aut

omniò se subtrahant, aut genuinam veritatem dissimulent, & sic delicta maneant improbata & impunita, expedit, ut eorum nomina reo haud innotescant. Clarus Pract. Crim. §. fin. q. 49. Magnif. P. König p. m. ad tit. de Accusat. num. 79. Clariss. P. Schmalzgrue-

grueber ibid. 214. P. Reiffenstuel ibid. n. 209. Ex qua ipsa ratione etiam testium confrontationem cum reo intermitteri posse, adstruit D. à Frölichsburg lib. 2. tit. 16. num. 7. Ad-

dens tamen, in ejus vicem testium repetitionem, seu iteratum examen instituentium, de quo particulariter agit in seq. tit. 17.

QUÆSTIO V.

An processus criminalis etiam fieri possit per viam exceptionis?

23 Ita sentiunt plerique, & cum illis P. Schmalzgrueber cit. l. à num. 241. Potest nimirum alicui crimen in judicio opponi vel civiliter vel criminaliter. Civiliter opponitur, quando reus actori vel testi, ab eo producto, crimen per modum exceptionis objicit eò fine, ut actorem ab agendo repellat, aut fidem testimonii diminuat, opponendò v. g. crimen falsi. Criminaliter opponitur, quando crimen accusatori à reo ex hac causa objicitur, ut debitâ pœnâ coercetur. Exceptio, civiliter opposita, non facit quidem hòc ipsò novum processum criminalem, sed tantum operatur, ut actor,

accusator, aut testis per sententiam interlocutoriam removeatur per cap. cum dilectos 2. §. verum de Ord. cognit. cap. licet. 31. de Simon. præparat tamen viam Judici, ut per distinctum processum in crimen & criminolum inquireat. Exceptio, criminaliter opposita, est quasi-nova accusatio & mutua petitio, simultaneo processu dignoscenda & definienda; in quo excipiens assumit personam actoris in ordine ad probandum crimen objectum, debetque omnia ea agere, quæ aliàs accusatori incumbunt. Repetantur dicta in lib. 2. tr. 1. cap. 6. à num. 49.

QUÆSTIO VI.

Quomodo procedendum sit contra delinquentem in flagranti deprehensum?

27 Delinquens in flagranti potest deprehendi dupliciter; primò ab ipso Juce, qui antecederet admonitus, Titium v. g. sole hæc & hæc die & hora adulterium committere, simili tempore cum testibus accedit, locum delicti, ibidemque Titium in adulterio deprehendit; Secundò ab aliis, quàm Juce, qui Titium, in actuali delicto occupatum, comprehendunt, & ducunt ad Judicem. In utroque casu potest Juce, absque prævia accusatione, inquisitione, vel denuntiatione, non servatò Juris ordine procedere, atque sententiam seu decretum pronuntiare; dummodò prius testes examinet, & reus confiteatur crimen: cæteroquin enim, si crimen negaret, adhuc aliqua dila-

tio pro faciendâ defensione concedenda foret. Reiffenstuel ad tit. de Accusat. num. 267. & seq. qui etiam in num. 269. sapienter monet, allud esse, si Juce, non quæ talis, sed casu & ex accidenti delinquentem offenderet: tunc enim, cum scientiam duntaxat privatam habeat, ad summum poterit ad inquisitionem, absque alia accusatione vel denuntiatione, servatò in cæteris Juris ordine, procedere.

Planè si quis in judicio coram Juce delinquat, ac vel partem adversam, vel ipsum Judicem verbali aut reali injuria afficiat, absque ulteriori solemnitate puniri potest arg. l. un. in pr. ff. si quis jus dicenti &c. Reiffenstuel cit. l. num. 550.

SUPPLEMENTUM
AD
TRACTATUM II.
DE
DELICTIS ECCLESIA-
STICIS IN SPECIE.

CAPUT I.

De Simonia.

SUMMARI A.

1. Papa Simoniam potest committere in rebus, ab intrinseco spiritualibus. 2. Non verò, si ex utraque parte interveniat res spiritualis. 3. & seqq. An etiam, si res ab extrinseco sit spiritualis? Ratio dubitandi? 6. & seqq. Teneatur & defenditur sententia negativa. 9. & seqq. In Capellanis, Autoritate Pontificia non

erectis, non committitur simonia. 12. & seqq. Respondetur ad objectionem, & annexitur cautela. 16. & seqq. Explicatur, an & quomodo timor omittendi rem temporalem fundat simoniam in electionibus. 18. & seqq. Item si permutetur electio cum electione. 23. Item si quis incutiat alteri timorem, ut ab electione desistat.

QUÆSTIO I.

An Papa Simoniam committere possit?

1. Certum est I. Papam committere simoniam, quando res ab intrinseco spiritualis datur pro re temporali: cum enim Jus Naturæ & Divinum absolute hanc dationem & conventionem reprobet, etiam Papa, cui nulla in hoc jure dispensandi facultas competit, agendò contrarium simoniacus evadit. Eminentiss. Card. Petra ad *Constit. Apostolicam* tom. 4. pag. 503. num. 17.

2. Certum est II. Papam non committere simoniam, quando res spiritualis datur pro alia spirituali. Quantumvis enim in hoc passu frequenter committatur simonia contra Jus merè Ecclesiasticum; quia tamen S. Pontifex Jure merè Ecclesiastico non ligatur vi directiva; & si causa aliqua suffragetur, ne quidem indirectè stringitur: vix est, ut in tali circumstantia labem simoniacam incurrat.

3. Incertum verò & dubium est, an, si res ab extrinseco spiritualis v.g. beneficium Ecclesiasticum detur pro re temporali, Papa simoniam admittere possit? Illi, qui affirmativè

4. concludunt, ita ratiocinantur. Ejusmodi simonia adversatur Juri Divino, prout nos ipsimet terminus in *hoc cap. à num. 26*. Ergo etiam Papa in illum incidere potest, si beneficium Ecclesiasticum pro pecunia conferat: quamvis enim in ejus potestate sit, titulum spirituales beneficii separare à jure tempora-

li; id tamen solummodò obtinet, quando titulum beneficii penitus exstringit, & jus ad fructus merè temporale efficit, ac v.g. homini etiam laico tribuit, aut pensionem desuper erigit: at quando titulum non extinguit, sed reipsa confert novo beneficiato, non potest jus temporale seorsim à spirituali seu titulo beneficii alicui vendere, quin & jus spirituale simul vendat. Verùm in

6. contrarium stat firma ratio, tamque solida, ut simul priorem enervet. Hòc ipsò siquidem, quòd in juribus ab extrinseco spiritualibus v.g. beneficio Ecclesiastico nexus & conjunctio rei spiritualis cum temporali facta sit Autoritate Pontificia, potest is nexus eadem Autoritate iterum dissolvi; non tantum si titulus penitus extingatur, sed etiam si titulus, seu jus spirituale, prævisum à temporali, gratis deret, & pro temporali aliquid temporale recipiatur. Proindeque,

7. licet Papa, si titulum spirituales concedat, mediante pretio, simoniam admittat, sed absque incurfu poenæ per notata Fagnani ad *cap. cum pridem de Pass. num. 57. & seqq.* secus tamen accidit, si quotam fructuum dismembret à canonia seu titulo beneficii: quia tunc solummodò transgreditur Legem positivam, quæ talem quotam assignavit, ac fieri potest à Papa uti supremo cuicumque Legi

Ca-

An & quando incurratur simonia in electionibus &c. 241

Canonica. Fagnan. ad *cap. non sine de Arbitr. num. 5. & cap. nisi essent de Præbend. num. 3*. Ita ferè Card. Petra d. pag. 503. num. 17. Confirmatur ex dictis à nobis *hoc cap. num. 265*. ubi concessa est S. Pontifici facultas, dispensandi in simonia beneficii, quando res extrinseco spiritualis datur pro re temporali, si

enim dispensari possit cum alio, ut, qui beneficium v.g. resignat, sibi reservet pensionem: quid obest, quòd non etiam secum ipso dispensare, vel potius declarare valeat, seu, concurrente rationabili causâ, etiam sibi pensionem aliquam reservare posse?

QUÆSTIO II.

Num simonia committi possit, in Capellanis & similibus beneficiis, auctoritate Ordinaria non erectis.

9. Resolvit hoc quaesitum, quòd paucis verbis attingi in *hoc cap. num. 89*. Eminentiss. Petra d. pag. 503. num. 21. dicitque, non committi simoniam interveniente pretio, si ve sint capellania cum onere Missarum, sive hospitalia. Ratio est: quia, ex quo beneficia Ecclesiastica verè talia & in titulum erecta, non sunt, nullam spiritualitatem important; sicque à patronis & provisus non aliter, quam alia res temporales tractari possunt. Gibalinus de *Simonia* q. 20. *consect. 6*. Lotter de *Re benef. lib. 3. q. 29. num. 91*. Gonzalez in *cap. insinatum de Simonia num. 8*. Corrad. in *Præ-*

10. xi *benefic. disp. 1. lib. 4. cap. 5. num. 57*. Proceditque hæc resolutio, teste Petrà, eò magis in jure nominandi ad hujusmodi capellania & hospitalia: quia in his verè non cadit presentatio, conveniens beneficiis Ecclesiasticis, sed jus nominandi alicujus rei temporalis, prout ceteri debent simoniae capellaniae, seu legata laicalia & temporalia. Card. de Luca de *Benefic. dist. 80. num. 17*. Rota de *decis. 264. & 265. p. 2. diversor. & coram Duno.*

11. Jun. *decis. 101. num. 2*. Et ita fuit resolutum in causa Romana pro DD. Hieronymo Berto, & Masserotto 8 Maji 1704. in Congreg. particulari, à Sanctissimo deputatâ; ubi, cum fuerit dubitatum, an sustinerentur nominationes ad duas Capellania non collativas in Ecclesia Montis Marii, factæ mediante remissione fructuum administratorum ad favorem nominantium, fuit responsum pro validitate & substantia nominationum, nec potuisse incurri simoniam ex dictis.

QUÆSTIO III.

An & quando incurratur simonia in electionibus ad Prælaturas Ecclesiasticas?

16. Præter casus complures, in quibus simonia incurritur in ejus generis electionibus, passim in *hoc cap. generaliter & specialiter recensitos, adhuc unum & alterum enumerare haud pigebit. I. est, si quis ad eligendum moveatur ex timore omittendi rem temporalem. Quamvis enim per se loquendò, & præscindendò à conventionem vel pacto neque simoniacum neque ex alio capite illicitum sit, ex metu mali agere aut facere aliquid spirituale, dum Leges & Canones per sepe inducunt & animant homines ad ope-*

ra spiritualia per comminationem poenæ temporalis v.g. subtractionis fructuum; præterquam ubi res spiritualis indignè tractatur, ac v.g. ex metu temporalis incommodi indignus eligitur, uti prolixè ostendit Passerinus de *Elect. cap. 7. à num. 86*. Nihilominus, si pactum aut conventio accesserit, veluti si Titius Sempronium sub comminatione spolii, mutilationis, alteriusve cruciatûs compellat ad promittendum, quòd velit eligere Cajum, juxta *cit. Passerinum num. 91*. erit simonia: quia in effectu idem est, ac si spiri-

Hh

tua-

tuale detur pro re temporali conservanda.

18 II. est, si permutetur electio cum electione: v. g. si quis dicat eligam te, si tu me elegeris; eligam te in Abbatem, ut me constituas Decanum aut Priorem; eligo te in Episcopum, ut mihi conferas Præposituram; simonia committitur, ut contra Sanchezium cum pluribus docet Passerin. d. cap. 7. n. 149.

19 Nam & universim in cap. ult. de Pact. pactio- nes de rebus ac juribus spiritualibus improbatæ noscuntur; & in specie circa præben- das & beneficia rejiciuntur in cap. quæsitum 5. de Rev. permutat. & adhuc specialius in cap. de hoc 11. de Simonia tanquam simoniaci dam- nantur & puniuntur, qui Prioratum aut be- neficium acceperunt ab Episcopo, cui sub ea conditione votum ante electionem promiserunt, ut ejusmodi munera ab eo reci- perent. Nempe, ut Suarez de Simonia cap. 39. num. 14. apud Passerinum d. l. n. 155. dicitur, si beneficium, quod datur pro Præ- latura, consideretur ut pretium, est munus à manu; & si consideretur vox electionis, ut data pro beneficio, est munus ab obse- quio spirituali.

III. cit. Passerinus num. 150. & seqq. inter 21 casus simoniaci labe infectos refert, quando, interveniente pacto, unus dicit: me viven- te nunquam Prælatus fiet Cajus, nisi fiat Se- jus; vel quando dicitur: canonizemus ne- potes nostros, placeat tibi eligere meum in Canonicum, & ego eligam tuum; vel quan- do unus ex electoribus dicit: tu exauditus es in una electione, fac, ut ego audiar in alia.

IV. d. Passerin. in num. 255. pactum si- 22 moniæ obnoxium pronuntiat, quò duo con- ventunt, ut eorum unus non concurrat cum alio ad hanc electionem, eâ lege, ut alius non concurrat cum ipso in ordine ad aliam electionem: quoniam utraque negatio est effectivè res spiritualis.

V. denique hic Author simoniacum cen- 23 set in num. seqq. qui pecuniâ quæpiam obli- gat, ut incutiat timorem alteri competitori, ad hoc, ut cesset à concursu ad electionem cum ipso: nam hic pretiò emittit res spiri- tualis, quatenus comminatio & incussio ter- roris ordinatur ad tollendum impedimen- tum & removendum competitorum, ut dans facilius & certius eligatur.

CAPUT II. De Usura.

SUMMARIA.

1. Usura lucratoria nec consuetudine nec concessio- ne Principis fieri possunt licita. 2. & seqq. Enervatur quadam instantia. 5. & seqq. Agi- tur de peccato inter mendacium & usuram. 9. & seqq. Ostenditur, quòd materia proxima usuræ sit lucrum ex mutuo. 13. & seqq. Dispa-

ritas inter præscriptionem & usuram roboratur. 19. & seqq. Duplicis generis poena contra usu- rarios. 21. & seqq. Poena Juris Canonici. 24. & seqq. Poena Juris Civiliis. 27. Non efficiunt usurarios non-manife- stos.

QUESTIO I.

Possitne usura consuetudine vel concessione Principis reddi licita?

1 Cum sententia communissima in hoc cap. à num. 37. dixi, quòd usura merè lucra- toria non possit fieri licita. Postquam enim jam antea num. 22. & seqq. ostendi, usuram merè lucratoriam adversari Juri Divino & Natu- rali; pròd alveò sequela deducitur, eas nec consuetudine nec concessione Principis licitas reddi posse.

2 Si respondeas: usuram lucratoriam esse Jure naturali & Divino tantum conditionatè prohibitas, quousque nimirum Respublica vel alius Magistratus, in ejus dominio res & bona privatorum existunt, propter bonum commune aliud ordinandum non judi- caverit; item si fraus vel avaritia aut crude- litas interveniat, aut usura sint excessiva.

3 Contra est: tum quia usura lucratoria Jure naturali & Divino absolutè & sine ali- qua conditione sunt prohibita; utpote cum ipse Pontifex in cap. super eo 4. de Usurar. nul-

lam agnoscat in se dispensandi facultatem, non minus, quàm in mendacio, quòd in nul- la circumstantia potest fieri licitum; & in Clem. nu. eod. tit. omnia statuta & decreta contraria annullat: tum quia, si fraus, avari- tia, aut excessus interveniat, aliunde perspe- ctum habemus, ex hisce titulis lucrum ali- quod percipi non posse; sicque, ne gratis & absque ullo effectu dicamus, usuram lucra- toriam Juri naturali & Divino repugnare, fa- teamur necesse est, illam absolutè & in om- ni circumstantia censeri prohibitam.

Neque regetas: cum mendacio non con- venire usuram moderatam, ob bonum pu- blicum permissam: cum illud non pendeat ab alto Principis dominio, sicut res fortunæ; licèt paritas esse possit, si usura spectetur ut lætiva charitatis. Nam in contrarium 6 manifestè pugnat cit. cap. super eo 4. de Usur. ubi Alexander III. respondet: quòd, cum usu-

rarum crimen utriusque testamenti pagina detra- hatur, super hoc dispensationem aliquam posse fieri non videmus: quia, cum Scriptura Sacra pro- hibeat pro alterius vita mentiri, multò magis pro- hibendus est quis, ne etiam pro redimenda vita ca- pivi usurarum crimine involvatur.

Hic Pontifex argumentum ducit à minori ad majus, magisque censet vetitas usuras, quàm mendacium; & quidem etiam in illa hypo- thesi, quâ non tantum lædicitur charitas, sed opus charitatis maximum per redemptionem vitæ captivi exercetur. Ergo allata respon- sio textui & rationi cit. cap. nullatenus satis- 8 facit. Quòd verò res & fortuna civium pendeat ab alto Principis dominio, non fa- cit, ut usura merè lucratoria ex Principis concessione fiat licita: nam materia proxima usurarum juxta annotata in hoc cap. num. 45. & seqq. est lucrum, supra fortem principalem ex re sterili vi mutui perceptum; tale autem lucrum non magis ex alto dominio pendet, quàm fructus alius, ex re infrugifera perci- piendus.

9 Si dicas cum P. Pichler ad tit. de Usur. sub num. 10. lucrum malè vocari materiam pro- ximam usuræ, cum sit ipsa usura; idque lu- crum provenire quidem ex pecunia, tanquam re sterili, si consideretur naturaliter & in se, secus ubi spectatur civiliter, & quatenus sub- stat industriæ humanæ, uti domus, ager &c.

10 Resp. lucrum optimè vocari materiam proximam usuræ, non solum quia juxta cit. cap. num. 3. usura, materialiter accepta, est in- crementum, quòd ultra fortem principalem percipitur, sed etiam quia accepta formaliter est pactio, quâ ultra principalem fortem lu- 11 cri gratiâ quidpiam ex mutuo solvitur. Usura quippe ex se & nativa indole non est ma- la, sed potest in omnibus ferè contractibus bonæ fidei licitè exigì, si unus ex contrahen- tibus versetur in mora ex dictis eod. cap. n. 109. At malitiam omnem exinde capit, si in mu- tuo, veluti contractu stricti juris, debitor ad majorem summam, quàm acceperit, resti- tuendam obligetur; sicque sit merum lucrum, absque ullo titulo à creditore seu mutuante 12 perceptum. Neque juvat, quòd pecunia

in civili consideratione sit res frugifera: nam in mutuo ea de causa non potest considerari civiliter, quòd nulla interveniat industria humana, sed factum naturale tantum, quòd creditor debitori tot & tot florenos nume- rat & consignat; & quamprimum debitor pecuniam numeratam acquirit, fiat ejus do- minus, indeque non creditori sed debitori, ceu domino, civiliter fructificare debeat.

Equidem Authores, à nobis dissentientes, 13 vehementer urgent paritatem cum præscri- ptione, in qua Legislator statuere potuit, ut res auferatur suo domino, & tertius ex re aliena lucrum sentiat. Sed disparitatem 14 non unam dedi in sæpe cit. hoc cap. num. 52. & seqq. ac in secunda memini, in præscriptio- ne materiam remotam & proximam, posses- sionem scilicet alienæ rei, subesse Principis eminenti dominio; in usura verò tantum ma- teriam remotam. Miror nihilominus, 15 quòd, cum partes defensoris in hoc argu- mento subirem, cit. P. Pichler munus obli- cientis seu actoris mihi imponat; simulque exprobrare audeat, possessionem rei à me per- peram vocari materiam præscriptionis, eò quòd ea potius ad ejus formam tanquam es- sentiale constitutum pertineat. Possem, 16 si vellem, in hac arguendi methodo multa carpere vel castigare; verùm, quia nihil aliud, quàm veritatem inquiri, ad illius fulcimen- tum sufficere credo mea antehac stabilita 17 principia, quòd nempe possessio vel ideò ad formam præscriptionis referri nequeat, quia præscriptio privativa nullam omnino posses- sionem desiderat, & primum ac principale constitutum præscriptionis est privilegium temporis. Itaque præscriptionis positivæ 17 materia proxima rectissime statuitur possessio rei alienæ, vel res aliena, à nobis bonâ fide possessa, quæ, si tempus, à Lege determina- tum, fuerit expletum, nostro dominio irre- vocabiliter accedit.

Quid jam pro foro externo Princeps sta- 18 tuere possit circa moderatam quantitatem, quam ultra summam capitalem in mutuo sti- pulari, & acceptare liceat, satis declaratum opinor in præf. cap. à num. 47.

QUESTIO II.

Quenam sint poenæ, in Usurarios à Jure constitutæ?

19 Utlaga in Instit. Criminal. lib. 3. tit. 7. n. 16. facit duplicis generis poenas. Primum est earum, quæ à Jure Pontificio prodita sunt, & ad Ecclesiasticum tribunal pertinent in- coercendis usurariis conventionibus tam Clericorum, quàm Laicorum. Alterum est illarum, quæ, licèt pleræque proveniant à Jure Ecclesiastico, in foro quoque sæcula- ri receptæ sunt, & per eas à sæcularibus Po- 20 testatibus usurarii laici puniuntur. Ad primum genus pertinet irregularitas, suspen- sio, privatio absolutionis, SS. Evcharistia, & sepulturæ Ecclesiasticæ, de quibus in hoc cap.

num. 138. & seqq. Addit verò Utlaga d. l. 22 num. 19. excommunicationem, incurrendam à laicis, si admoniti ab usurarum exercitio non abstinerint cap. præscripta 7. cap. suas 13. de Usur. Addit etiam in num. 21. obla- 23 tiones, quatenus, si publicè fiant ab usura- riis in Ecclesiis, à Sacerdotibus recipi non possunt, & si fuerint receptæ, debent resti- tuti sub poena suspensionis ab officio, arbitrio Episcopi infligendæ. cap. quia in omnibus 3. d. 1. Ad secundum genus præter interstabilita- 24 tem & infamiam, de qua egimus in d. hoc cap. num. 136. & seqq. revocat Utlaga in num. 25. de.

denegationem appellationis, si condemnatus per sententiam nolit restituere usuras cap. 25 *quàm perniciosum* 11. de Usur. item in num. 26. obligationem, vi cuius tenentur exhibere libros rationum, & omnes scripturas, ad negotiationem & mercaturam spectantes Clem. 26 un. §. *ceterum eod. tit.* item in num. 28. poenam extraordinariam, arbitrio Judicis decernendam arg. textus in l. locatio 9. §. 5. ff. de Publican. & veligal. l. de his 1. §. 1. ff. de Effra-

gor. l. *hodie* 17. ff. de Pen. Consentit Ludovicus de Ameno de Delict. tit. 3. §. 8. num. 12.

Quod tamen notavi in sæpe d. hoc cap. num. 139. pœnas hasce non incurri, nisi ab usurariis manifestis; id quoque notatum lege apud cit. Ursagam num. 16. ubi dicit, usurarios non manifestos incurere solum pœnas Juris Divini & Naturalis, quæ sunt restitutio usurarum extortarum, & æternum supplicium, nisi, restitutis usuris, poenitentiam egerint.

CAPUT III.

De Infidelitate, Delictis Clericalibus, & aliis Delictis Ecclesiasticis.

SUMMARI A.

1. & seqq. Describitur processus penaliter contra lapsos in hæresim. 9. Item contra relapsos. 10. Pœnas Ecclesiasticas nullus hæreticus evadit. 11. & seqq. Dilucidatur, quinam libri dicuntur hæretici. 12. Sapientes hæresim. 13. Erronei. 14. Temerarii. 15. Schismatici. 16. Scandalosi. 17. Injuriosi. 18. Impii. 19. Blasphemi. 20. Aut omnibus his qualitatibus infecti. 21. Cognitio de hæresi spectat ad Judicem Ecclesiasticum. 22. Etiam si tantum incidenter de ea agatur. 23. Nisi questio

sit de nudo facto. 24. & seqq. Quò sensu Leges Civiles tractent de hæresi & hæreticis. 26. & seqq. Multifarii casus enumerantur, in quibus Sacerdotes celebrantes delinquant. 43. Duellum ad apparentiam non est verum duellum. 44. Saltem in foro interno. 46. Requiritur determinatio certis loci & temporis. 46. & seqq. An pœna duellantium incurrantur ipsò facto? 48. Cessant, si unus tantum ex complicibus comparat.

QUÆSTIO I.

Quibus poenis afficiantur hæretici in foro Ecclesiastico?

1. Pœnas has ordine recensui in hoc cap. à numero 31. recenseatque fustius Ludovicus de Ameno tit. 2. §. 7. à num. 38. Quando nam autem illis coërceantur hæretici? variis distinctionibus resolvit Ursaga Instit. Criminal. lib. 1. tit. 6. à num. 30. Refert scilicet, an hæretici lapsi tantum sint, an relapsi. Si lapsi tantum sint, & sponte compareant, ad misericordiam benignè suscipiuntur, parciturque eis quoad pœnas temporales, impositâ salutari poenitentia, & abjurata hæresi; licet etiam hæresiarchæ seu hæreticorum Magistri fuerint, prout contra dissentientes cum Farinaceo docet cit. Ursaga num. 34. ex cap. ad abolendum 9. in verb. *presenti* &c. de Hæret. 4. & Clement ult. eod. tit. in fin. Sin verò sponte non compareant, ac impœnitentes se exhibeant, factâ quoque præviâ & legitimâ admonitione, severè puniuntur, maxime qui hæresiarchæ fuerunt, ad publicum Reipublicæ Christianæ documentum per d. cap. ad abolendum 9. & cap. excommunicamus 13. d. t. At, si poenitentes se ostendant, ac hæresim abjurare parati, veniam & reconciliationem petant, etiam hoc casu, injunctâ salutari poenitentia, factâque juratâ contestatione, quòd fidem Catholicam inviolabiliter servare velint, ipsi ignoscitur per cap. *saluberrimum* 21.

1. §. 7. Idque etiam Eminentiss. Petra in 6. Comment. ad Constit. Apostol. tom. 3. pag. 10. num. 17. admittit in quocunque statu processus, aded ut si crimen suum hæreticus in tortura confiteatur, suamque confessionem postea ratificet; quin & si post sententiam & in loco supplicii hoc faciat, ac magna saltem & vera signa contritionis edat, adhuc ab Ecclesia clementer recipiatur. Neque in hæresiarchis idem Petra limitationem admittit, tamen alii reclamant arg. textus in cit. cap. ad abolendum 9. in verb. *aliter sentire aut docere non metuent;* exemplò Berengarii, qui, licet hæresiarcha fuerit, admissus est ad poenitentiam per cap. *ego Berengarius* 42. de Consecrat. dist. 2. Consentit Ursaga d. l. n. 48. afferens duo exempla, non aded antiqua. Relapsi in hæresim curiæ sæculari tradi, & ultimo supplicio affici debent d. cap. ad abolendum 9. §. *illos quoque* &c. cap. *super eo* 4. de Hæret. in 6. quidquid dicunt aliqui, quorum dictum, ut ait Ursaga d. l. num. 49. verificari posset in solo casu, quò relapsus, antequam fuerit accusatus, vel inquisitus, sponte & ex corde poenitens errorem fateatur, veniamque imploret.

Planè, si loquamur de poenis Canonicis, ipsò jure in hæreticos statutis, ut v. g. est

excommunicatio, illos incurrit hæretici quicumque, etiam si poenitentiam egerint; solumque evadunt pœnas temporales, vel arbitriò Judicis infligendas per ea, quæ tradit Ursaga d. lib. 1. tit. 6. num. 39. & seq.

QUÆSTIO II.

Quenam propositiones dicantur hæreticæ, hæresim sapientes, erroneæ &c.?

10. Quoniam in Bulla Cœnæ & aliis prohibentur libri hæreticorum, in quibus propositiones hæreticæ continentur, operam non perdam, si, quæ sæpe laud. Ursaga Juris utriusque ac SS. Theolog. Doctor impræsentiarum adnotavit, huc transferre. Nempe, sicut scribit in cit. lib. 1. tit. 6. à num. 56. I. propositio hæretica vocatur, quæ in aliquo adversatur Catholicæ fidei, seu propositionibus, contentis in Veteri & Novo testamento, Conciliis, & Summorum Pontificum constitutionibus.

12. II. propositio, *sapiens hæresim*, est, quæ primâ consideratione præfert sensum hæreticum, piè tamen intellecta potest habere sensum Catholicum: e. g. si quis dicat, Bibliam esse fallam, juxta primum & simplicem verborum tenorem, facit propositionem hæreticam; si autem, qui ita loquitur, intelligat Bibliam alicujus particularis impressoris, vel ab aliquo depravatam, propositio potest esse Catholica.

13. III. propositio *erronea* est, quæ minùs continet, quàm hæretica, cum sit contra veritatem, vel ab Ecclesia necdum definitam (licet aliunde sit manifesta) vel à proferente ignoratam.

14. IV. propositio *temeraria*, quæ aliquid asseritur tanquam certum, quod non potest efficaciter probari ratione, vel autoritate; ut si quis diceret mundum intra 10. annos perituro.

V. propositio *Schismatica*, quæ inducit divisionem in Ecclesia, veluti si quis asserat, posse eodem tempore dari duos Pontifices, legitime electos.

VI. propositio *scandalosa*, seu *malè sonans*, 16. vel *piarum aurium offensiva*, quæ legentibus ruinâ spirituales seu peccati causam, vel facilitatem ad peccandum asserere potest, etiam si errorem in fide non contineat; sicut si quis dinumeraret commoda, ex veneris complexibus quoad sanitatem resultantia: si ve enim vera sive falsa proferret, possent homines ad peccatum & ruinam spirituales allici.

VII. propositio *injuriola*, quæ detrahit fideli, aut personæ insigni.

VIII. propositio *impia*, quæ tendit contra pietatem, puta si quis effuaret, mortuos non esse sepeliendos, aut non faciendam elemosynam.

IX. propositio *blasphema*, per quam DEO & Sanctis irrogatur injuria, vel ei tribuendò, quod non convenit; vel ab eo removendò, quod convenit; vel tribuendò creaturæ, quod proprium DEI vel Sanctorum est.

Porrò contingere potest, ut, licet hæ propositiones sint diversæ, in una tamen vel omnes vel aliquæ simul & semel concurrant. Ursaga d. l. num. 65.

QUÆSTIO III.

Ad quem spectet Cognitio de hæresi?

21. Spectare ad Judicem Ecclesiasticum, indubitatè Juris est cap. *ut inquisitionis* 18. §. *prohibemus de Hæret. in 6.* Rationem dat Eminentiss. Petra cit. tom. 3. pag. 6. num. 7. quia hæresis concernit fidem, estque crimen merè spirituale & Ecclesiasticum, cujus dilceptatio privativè pertinet ad forum Ecclesiasticum. Hocque in tantum procedit, ut Judex Laicus ne quidem incidenter de hæresi cognoscere, aut, si actori opponatur à reo per modum exceptionis, de illa judicare possit. d. cap. §. *prohibemus in verb. quòd modo cognoscant, aut inducent;* Petra d. l. num. 8. & 9. præterquam si exceptio non tendat ad judicium super hæresi, sed potius super ejus declaratione jam præterita, veluti si reus opponat actori, quòd jam semel pro hæretico fuerit declaratus: tunc enim, cum agatur de nudo facto, an scilicet à Judice Ecclesiastico fuerit pro hæretico declaratus, potest etiam à Judice laico determinari. Idem ibid.

Nec obstat, quòd in Jure Civili, præsertim in Cod. *sub tit. de Hæret.* plures reperiantur Leges, in quibus agitur de hæresi & hæreticis: id enim, uti in aliis criminibus, non est sine agitur, ut potestas sæcularis super qualitate & natura hæresis judicet, sed ut ea, quæ ab Ecclesia contra hæreticos statuta sunt, auctoritate Principum laicorum firmentur, & executioni tradantur; maxime cum hæretici impœnitentes, qui in foro Ecclesiastico ob metum irregularitatis condignâ poenâ coëreri nequeunt, brachio sæculari extrudantur, non ut de novo judicentur, sed ultimo supplicio afficiantur. Latè Petra d. pag. 6. num. 10. & pag. seq. num. 11. & seqq. item pag. 8. à num. 1. ubi explanat constitutionem Friderici II. Imperatoris, quæ poenam ignis seu concremationis in hæreticos statuit.

QUÆSTIO IV.

Qualiter Sacerdotes in celebratione Missæ delinquant?

26 Multifariè possunt delinquere Sacerdotes in Missæ celebratione, prout videre est apud Ursagam *Instit. Crim. lib. 1. tit. 4. n. 36.* Nempe delinquant I. si ad Altaris Ministerium accedant non-jejuni *cap. Sacramenta 49. de Consecrat. dist. 1. cap. si confiserit 12. de Acensat. ubi Fagnanus num. 16. & seqq. intelligendò per jejunium, non Ecclesiasticum, sed naturale.* II. si celebrent sæpiùs in una die, exceptatum Nativitatis Dominicæ solennitate, tum moralls necessitatis, tum Sacrificiù interrupti perficiendù exigentiâ; licet enim, ut dicit Ursaga *d. l. num. 37.* per Sacros Canones expressè non reperitur prohibitum, sed dicatur solum, quòd sufficiat unam Missam celebrare *cap. sufficit 53. de Consecrat. d. dist. 1. cap. consulisti 3. de Celebrat. Missar. hodie tamen reiterata celebratio, tanquam potius avaritiæ quàm devotio- nis causâ facta, judicatur valde gravis inhonestâ, & non leve crimen continet, punibile etiam ab Inquisitoribus hæreticæ pravita- tis, ut observavit Gonzalez ad *cit. cap. consulisti in f.* Videatur Pignatell. *tom. 4. conf. 1. d. num. 5.* ubi tractat de pœna transgressorum.*

27 III. si Sacrificiùm offerant super Altari non consecrato *cap. tabernaculum 2. junctò cap. nullus Presbyter 25. de Consecrat. d. dist. 1.* IV. si Sacrificiùm peragant sinè admixtione aquæ *cap. cum Martia 6. §. quævisit. cap. in quadam 8. cap. ult. de Celebrat. Missar.* V. si Missam celebrent sinè accensis candelis *d. cap. ult. de Celebrat. Missar. ubi quidam Presbyter Brexi- nensis, qui ita celebraverat, & alios abusus in Missa admiserat, fuit ab officio & benefi- cio suspensus.* Ut verò candelæ sint ex cera, est quidem antiquissimus usus Ecclesiæ; atamen in *cit. cap. ult.* nihil de cera determi- natur, sed tantùm damnatur præiatus Pres- byter, qui sinè igne sacrificabat. Quare (verba sunt Pignatelli *tom. 7. consult. 55. n. 4.*) licet uti luminibus ex oleo, ut sit coram SS.

Evcharistiæ Sacramento; vel ob præcisam necessitatem ex adipe, saltem ex dispensatio- ne Apostolica: cum id sit tantùm contra con- suetudinem Ecclesiæ, in qua ob gravem ne- cessitatem potest dispensari. VI. si con- ficiant sanguinem Christi in calice ligneo vel vitreo *d. cap. ult. de Celebr. Missar. cap. vasa 44. cap. ut calix 45. de Consecrat. dist. 1.* VII. si absque vestibus sacris ministeriò Altaris fungantur per *cap. Ecclesiastica 9. dist. 23.* VIII. si celebraverint in locis aut domibus privatis, vel in oratoriis, sinè licentia Episco- pi erectis *cap. his ergo 14. cap. nullus 15. de Consecrat. dist. 1.* IX. si propter crapulam aut ebrietatem Evcharistiàm evomuerint *cap. si per ebrietatem 28. de Consecr. dist. 2.* X. si per ipsorum negligentiam aliquid de san- guine Domini stillaverit in terram, tabulam, Altare, aut linteamina *cap. si per negligentiam 27. cit. dist.* XI. si Missam celebrandò se fin- gant consecrare hostiam, & non conlecent, illamque populo adorandam ostendant *cap. de homine 7. de Celebrat. Missar.* XII. si post Consecrationem Corporis & Sanguinis Do- mini ad ejus lumptionem non devenerint, ac communionem omiserint *cap. relatum 9. de Consecr. dist. 2.* XIII. si in materna & vulgari lingua Missam dixerint. Concil. Trid. *Sess. 22. cap. 8.* XIV. si Sacerdotes, cu- ram animarum non habentes, cessante legiti- mo impedimentò, non celebrent saltem quater in anno & præcipuis festivitatis; tum quia, ut dicit Ursaga *d. l. num. 58.* alio- quin præberetur occasio scandali; tum quia id præcepisse videtur Christus Dominus, cum dixit Apostolis: *hoc facite in meam commemorati- onem.* Quamvis S. Congregatio con- sulta, an Episcopus possit sub pœnis & cen- suris ad id simplices Sacerdotes cogere, re- sponderit, solis adhortationibus & admoni- tionibus uti posse. Fagnanus ad *cap. dolentes de Celebrat. Missar. num. 13.*

QUÆSTIO V.

Quale duellum, & sub quibus pœnis, sit prohibitum?

44 Declaratum id hòc cap. à num. 102. Modò addendum I. ex Ludovico de Ameno *de Delict. tit. 7. §. 4. num. 18.* & sententia Ur- sagæ *Instit. Criminal. lib. 2. tit. 5. num. 66.* non cenferi verum duellum, quòd instituitur ad solam apparentiam, puta quia duo antea inter se conveniunt, quòd nullus alterum vul- nerare, sed honoris causâ duellum simulare velint. Subjungit tamen hic Author, eandem sententiam procedere solum in foro interno quoad pœnas spirituales, non etiam in foro externo & quoad pœnas temporales, dum in eo foro non persecutantur animi cogitationes, sed actus externus attenditur. Pignatell. *tom. 9. consult. 88. num. 92.*

II. ex mente dicti Ludovici de Ameno *num. 6. & seq. ac Ursagæ num. 69. & seq.* de- terminationem certi loci & temporis, & mu- tuam acceptationem esse planè necessariam pro formali duello, aded ut, si provocatus provocanti responderet: *sum Christianus, non accepto duellum, sed vado per civitatem, & primâ vice, quâ mihi obviabis, dabo tibi satisfactionem;* uti & si diceret: *pugnabo tecum primâ vice, quâ mihi per urbem venies obviâ;* &c. non verificaretur duellum, ex quo tota urbs non est prop- ria loci assignatio. Pignatell. *d. conf. 88. num. 90.*

III. juxta *cit. Ursagam num. 88.* pœnas, 47 in

in duellantes constitutas, non incurri ante sententiam Judicis declaratoriam: quia, tamen Concil. Trid. statuerit excommunicatio- nem late sententiæ, atamen ex ratione per Sylvestrum in *summa verb. assassius num. 4.* ad- ductâ, omnia Jura mundi quæ dicunt, ipsò factò vel ipsò jure pœnam imponi, intelligi debent, dummodò secuta fuerit sententia, per quam declaratur, fuisse commissum cri- men, propter quod pœna illa ipsò factò im- ponitur. Quoad excommunicationem verò & sepulturæ Ecclesiasticæ privationem valde dubito, an non, saltem in casu duelli notorii, absque alia declaratione incurran-

tur: cum ejusmodi pœnæ statim operentur suum effectum, esto nulla sequatur criminis declaratio. Clariss. P. Schmalzgueber ad *rit. de Cleric. pugnaut. in duello num. 53. & 57. Pignatell. d. l. numer. 74. & seqq. item nu- mer. 161.*

IV. cessare pœnas duelli, quando quis statuto tempore & loco comparuit, paratus ad conflegendum, sed, non comparente ad- versariò, rursus discessit *arg. Concil. Trid. Sess. 25. de Ref. cap. 19. in verb. qui vero pugnam commiserint &c.* Pignat. *d. l. num. 95. & seqq.* ubi dissentientibus, & contrarium stylium curiæ objicientibus, respondet.

SUPPLEMENTUM
AD
TRACTATUM III.
DE
DELICTIS SÆCULARIBUS.
CAPUT I.
De Privatis, & quasi-Delictis.

SUMMARIA.

1. Clericus ob factum non manifestum non puni- tur nisi pœnâ levi. 2. & seqq. Punitur autem ob factum manifestum. 3. & seqq. Disquiri- tur, an fur à pœna excusetur, si dominus rei ablata dicat, se non fuisse inquitum? 7. & seqq. Ex L. Aquilia potest agi ob culpam levissimam. 12. Etiam si in omittendo consistat. 13. & seqq. Exenteratur l. 13. §. 2 ff. de Ulufr. 16. Ex culpa merè juridica non oritur obligatio in conscientia. 17. & seqq. Ab injuria quis ex- cusetur, quando abest animus injuriandi. 21. An calor iracundia concurrat. 22. & seqq.

Si iusta fuerit, ortaque ex alterius improbitate? 25. & seqq. Examinatur, an vitium corporis, alteri objectum, excuset? 29. & seqq. Item an veritas convulsi? 35. & seqq. Item si quid contra mortuum aut absentem dicatur? 40. & seqq. Item si dicta ab aliis promulgentur? 44. Ex damno, ab animali dato, non consurgit obligatio conscientia. 45. & seqq. Confirma- tur paritas inter delictum Legis Aquilia & damnum, ab animali causatum. 50. & seqq. Ratio opposita enervatur.

QUÆSTIO I.

Quomodò Clerici puniantur propter furtum?

1 Ursaga *Instit. Criminal. lib. 2. tit. 8. num. 60. & seq.* ita distinguit. Vel furtum non est manifestum, vel est manifestum. Si non est manifestum, quia v. g. Clericus de facto non est diffamatus, non punitur, nisi aliqua pœnâ levi, & per modum pœnitentiæ lalutaris, nec impeditur ejus promotio. *cap. ult. de Furt.* Si est manifestum, ac de eo Cle- ricus publicè diffamatus, non solum impedi-

tur promovendus, sed etiam deponitur pro- motor *cap. de his verò 34. dist. 50. cap. tunc 6. de Pœnis.* Id quod in *hoc cap. num. 42.* intel- lexi de furto notabili & iterato *arg. cap. Pres- byter 12. dist. 81.* Quòd si depositus incor- rigibilem se exhibeat, excommunicatur, & contumaciâ perseverante, Curia seculari tra- ditur *cap. cum non ab homine 10. de Judic.*

An Clericus vel alius fur à pœna furti li- bere-

QUÆSTIO IV.

Qualiter Sacerdotes in celebratione Missæ delinquant?

26 Multifariè possunt delinquere Sacerdotes in Missæ celebratione, prout videre est apud Ursagam *Instit. Crim. lib. 1. tit. 4. n. 36.* Nempe delinquant I. si ad Altaris Ministerium accedant non-jejuni *cap. Sacramenta 49. de Consecrat. dist. 1. cap. si confiserit 12. de Acensat. ubi Fagnanus num. 16. & seqq. intelligendò per jejunium, non Ecclesiasticum, sed naturale.* II. si celebrent sæpiùs in una die, exceptatum Nativitatis Dominicæ solennitate, tum moralls necessitatis, tum Sacrificiù interrupti perficiendù exigentiæ; licet enim, ut dicit Ursaga *d. l. num. 37.* per Sacros Canones expressè non reperitur prohibitum, sed dicatur solum, quòd sufficiat unam Missam celebrare *cap. sufficit 53. de Consecrat. d. dist. 1. cap. consulisti 3. de Celebrat. Missar. hodie tamen reiterata celebratio, tanquam potius avaritiæ quàm devotio- nis causâ facta, judicatur valde gravis inhonestâ, & non leve crimen continet, punibile etiam ab Inquisitoribus hæreticæ pravita- tis, ut observavit Gonzalez ad *cit. cap. consulisti in f.* Videatur Pignatell. *tom. 4. conf. 1. d. num. 5.* ubi tractat de pœna transgressorum.*

29 III. si Sacrificium offerant super Altari non consecrato *cap. tabernaculum 2. junctò cap. nullus Presbyter 25. de Consecrat. d. dist. 1.* IV. si Sacrificium peragant sine admixtione aquæ *cap. cum Martia 6. §. quævisit. cap. in quadam 8. cap. ult. de Celebrat. Missar.* V. si Missam celebrent sine accensis candelis *d. cap. ult. de Celebrat. Missar. ubi quidam Presbyter Brexi- nensis, qui ita celebraverat, & alios abusus in Missa admiserat, fuit ab officio & benefi- cio suspensus.* Ut verò candelæ sint ex cera, est quidem antiquissimus usus Ecclesiæ; atamen in *cit. cap. ult.* nihil de cera determi- natur, sed tantum damnatur præiatus Pres- byter, qui sine igne sacrificabat. Quare (verba sunt Pignatelli *tom. 7. consult. 55. n. 4.*) licet uti luminibus ex oleo, ut sit coram SS.

Evcharistiæ Sacramento; vel ob præcisam necessitatem ex adipe, saltem ex dispensatio- ne Apostolica: cum id sit tantum contra con- suetudinem Ecclesiæ, in qua ob gravem ne- cessitatem potest dispensari. VI. si con- ficiant sanguinem Christi in calice ligneo vel vitreo *d. cap. ult. de Celebrat. Missar. cap. vasa 44. cap. ut calix 45. de Consecrat. dist. 1.* VII. si absque vestibus sacris ministeriò Altaris fungantur per *cap. Ecclesiastica 9. dist. 23.* VIII. si celebraverint in locis aut domibus privatis, vel in oratoriis, sine licentia Episco- pi erectis *cap. his ergo 14. cap. nullus 15. de Consecrat. dist. 1.* IX. si propter crapulam aut ebrietatem Evcharistiam evomuerint *cap. si per ebrietatem 28. de Consecrat. dist. 2.* X. si per ipsorum negligentiam aliquid de san- guine Domini stillaverit in terram, tabulam, Altare, aut linteamina *cap. si per negligentiam 27. cit. dist.* XI. si Missam celebrandò se fin- gant consecrare hostiam, & non conlecent, illamque populo adorandam ostendant *cap. de homine 7. de Celebrat. Missar.* XII. si post Consecrationem Corporis & Sanguinis Do- mini ad ejus lumptionem non devenerint, ac communionem omiserint *cap. relatum 9. de Consecrat. dist. 2.* XIII. si in materna & vulgari lingua Missam dixerint. Concil. Trid. *Sess. 22. cap. 8.* XIV. si Sacerdotes, cu- ram animarum non habentes, cessante legiti- mo impedimentò, non celebrent saltem quater in anno & præcipuis festivitibus; tum quia, ut dicit Ursaga *d. l. num. 58.* alio- quin præberetur occasio scandali; tum quia id præcepisse videtur Christus Dominus, cum dixit Apostolis: *hoc facite in meam commemorati- onem.* Quamvis S. Congregatio con- sul- ta, an Episcopus possit sub pœnis & cen- suris ad id simplices Sacerdotes cogere, re- sponderit, solis adhortationibus & admoni- tionibus uti posse. Fagnanus ad *cap. dolentes de Celebrat. Missar. num. 13.*

QUÆSTIO V.

Quale duellum, & sub quibus pœnis, sit prohibitum?

44 Declaratum id hoc *cap. à num. 102.* Modò addendum I. ex Ludovico de Ameno *de Delict. tit. 7. §. 4. num. 18.* & sententia Ur- sagæ *Instit. Criminal. lib. 2. tit. 5. num. 66.* non cenferi verum duellum, quòd instituitur ad solam apparentiam, puta quia duo antea inter se conveniunt, quòd nullus alterum vul- nerare, sed honoris causâ duellum simulare velint. Subjungit tamen hic Author, eandem sententiam procedere solum in foro interno quoad pœnas spirituales, non etiam in foro externo & quoad pœnas temporales, dum in eo foro non persecutantur animi cogitationes, sed actus externus attenditur. Pignatell. *tom. 9. consult. 88. num. 92.*

II. ex mente dicti Ludovici de Ameno *num. 6. & seq. ac Ursagæ num. 69. & seq.* de- terminationem certi loci & temporis, & mu- tuam acceptationem esse planè necessariam pro formali duello, aded ut, si provocatus provocanti responderet: *sum Christianus, non accepto duellum, sed vado per civitatem, & primâ vice, quâ mihi obviabis, dabo tibi satisfactionem;* uti & si diceret: *pugnabo tecum primâ vice, quâ mihi per urbem venies obviâ;* &c. non verificaretur duellum, ex quo tota urbs non est prop- ria loci assignatio. Pignatell. *d. conf. 88. num. 90.*

III. juxta *cit. Ursagam num. 88.* pœnas, in

in duellantes constitutas, non incurri ante sententiam Judicis declaratoriam: quia, tamen Concil. Trid. statuerit excommunicatio- nem late sententiæ, atamen ex ratione per Sylvestrum in *summa verb. assassius num. 4.* ad- ductâ, omnia Jura mundi quæ dicunt, ipsò factò vel ipsò jure pœnam imponi, intelligi debent, dummodò secuta fuerit sententia, per quam declaratur, fuisse commissum cri- men, propter quod pœna illa ipsò factò im- ponitur. Quoad excommunicationem verò & sepulturæ Ecclesiasticæ privationem valde dubito, an non, saltem in casu duelli notorii, absque alia declaratione incurran-

tur: cum ejusmodi pœnæ statim operentur suum effectum, esto nulla sequatur criminis declaratio. Clariss. P. Schmalzgueber ad *rit. de Cleric. pugnaut. in duello num. 53. & 57. Pignatell. d. l. numer. 74. & seqq. item nu- mer. 161.*

IV. cessare pœnas duelli, quando quis statuto tempore & loco comparuit, paratus ad conflegendum, sed, non comparente ad- versariò, rursus discessit *arg. Concil. Trid. Sess. 25. de Ref. cap. 19. in verb. qui vero pugnam commiserint &c.* Pignat. *d. l. num. 95. & seqq.* ubi dissentientibus, & contrarium stylium curiæ objicientibus, respondet.

SUPPLEMENTUM
AD
TRACTATUM III.
DE
DELICTIS SÆCULARIBUS.

CAPUT I.

De Privatis, & quasi-Delictis.

SUMMARIUM.

1. Clericus ob factum non manifestum non puni- tur nisi pœnâ levi. 2. & seqq. Punitur autem ob factum manifestum. 3. & seqq. Disquiri- tur, an fur à pœna excusetur, si dominus rei ablata dicat, se non fuisse reum? 7. & seqq. Ex L. Aquilia potest agi ob culpam levissimam. 12. Etiam si in omittendo confiteretur. 13. & seqq. Exenteratur l. 13. §. 2 ff. de Usufr. 16. Ex culpa merè juridica non oritur obligatio in conscientia. 17. & seqq. Ab injuria quis ex- cusetur, quando abest animus injuriandi. 21. An calor iracundia concurrat. 22. & seqq.

Si iusta fuerit, ortaque ex alterius improbitate? 25. & seqq. Examinatur, an vitium corporis, alteri objectum, excuset? 29. & seqq. Item an veritas convulsi? 35. & seqq. Item si quid contra mortuum aut absentem dicatur? 40. & seqq. Item si dicta ab aliis promulgentur? 44. Ex damno, ab animali dato, non consurgit obligatio conscientia. 45. & seqq. Confirma- tur paritas inter delictum Legis Aquilia & damnum, ab animali causatum. 50. & seqq. Ratio opposita enervatur.

QUÆSTIO I.

Quomodò Clerici puniantur propter furtum?

1 Ursaga *Instit. Criminal. lib. 2. tit. 8. num. 60. & seqq.* ita distinguit. Vel furtum non est manifestum, vel est manifestum. Si non est manifestum, quia v. g. Clericus de facto non est diffamatus, non punitur, nisi aliqua pœnâ levi, & per modum pœnitentiæ lalutaris, nec impeditur ejus promotio. *cap. ult. de Furt.* Si est manifestum, ac de eo Cle- ricus publicè diffamatus, non solum impedi-

tur promovendus, sed etiam deponitur pro- motor *cap. de his verò 34. dist. 50. cap. tunc 6. de Pœnis.* Id quod in hoc *cap. num. 42.* intel- lexi de furto notabili & iterato *arg. cap. Pres- byter 12. dist. 81.* Quòd si depositus incor- rigibilem se exhibeat, excommunicatur, & contumacià perseverante, Curia seculari tra- ditur *cap. cum non ab homine 10. de Judic.*

An Clericus vel alius fur à pœna furti li- bere-

beretur, quando dominus rei subtracta dicit, eam de sua voluntate ablata fuisse? Authores pro utraque parte allegat Francisc. Jos. de Angelis de Delict. p. 1. cap. 58. num. 8. Videtur tamen in affirmativam cum aliis propendere, quando non solum adest assertio

domini (quæ alias non sufficeret) sed etiam aliz conjecturæ suffragantur, v. g. amicitia, consanguinitas, parvitas rei ablatae, consuetudo permittendi talia furta, maxime si assertio domini fuerit jurata.

QUESTIO II.

Quandònam ex L. Aquilia oriatur obligatio ad resarciendum damnum?

7 Repeto, quæ in hoc cap. 107. sect. 3. discussa sunt, & statuo I. etiam ex culpa levissima oriri hanc obligationem juxta disertum textum in l. in lege 44. in pr. ff. ad L. Aquil. cujus exemplum Huberus ad Inst. d. t. num. 3. ponit in his, qui mulorum aut equorum impetum propter imperitiam aut infirmitatem retinere non potuerunt §. impetu quoque 8. Inst. eod. Sufficit enim, ita damnum esse commissum, ut aliàs id in simili occasione devitare potuisset d. §. quæ est descriptio culpa levissima in §. igitur 1. in fin. Inst. de Obligat. quæ ex 10 quasi-contr. Et hoc quidem, ut fatear veritatem, est aiquid prorsus singulare, ut culpa levissima, in quam etiam homines solertissimi proclives sunt, æquè hic puniatur ac culpa lata; utve in L. Aquilia deliquisse censetur, qui dolum nullum admisit. Verum, ut advertit cit. Huberus, in præsentia negotio non agitur de poena corporis, aut infamia, sicut in aliis delictis, sed tantum in disceptationem venit, uter damnum datum ferre debeat? Ratio autem vult, ut potius ille, cujus aliqua est culpa, ferat damnum, quam ut is, qui nullius coargui potest, delicti reus habeatur.

cidens per l. qui non facit 121. ff. de R. J. & cap. ult. de Injur. & damno dato. Nec officit 13 textus, alioquin in contrarium objeci solitus, in l. si cuius 13. §. 2. ff. de Usufr. ubi Lex Aquilia non teneri dicitur, qui agrum non præcindit, qui vites non subierit, item aquarum ductus corrumpi patitur. Nam, ut textum 14 hunc egregiè solvit Clariss. D. Franz ad tit. Inst. de Lege Aquil. num. 31. non idè in casu memorato Lex Aquilia locum non sortitur, quia damnum datum est culpa omissionis, sed quia res, in usum fructum concessa, mansit illæsa, & sola spes lucri fuit interversa; cum tamen eadem Lege non aliud damnum vindicetur, ac quo præsens rei status corrumpitur. Et, quamvis mentio fiat de corruptione aquæ ductus; illa tamen, si consistat in exsiccatione fossarum seu canalium, per quas aqua ex fundo vicino ducitur ad nostrum, non tam substantiam fundi usufructuarii quam ejus utilitatem concernit. Statuo III. ex culpa merè juridica ex L. 15 Aquilia non oriri obligationem in conscientia ante Judicis sententiam; ipsamque sententiam stringere quidem in foro conscientia, non tamen pro foro conscientia. Amplexi sunt hanc sententiam Clariss. DD. P. Benedictus Schmier ad tit. de Injur. & damno dato n. 18. & P. Plac. Böckh ad d. t. n. 26. & seq. ubi plures objectiones ponuntur & diluuntur.

QUESTIO III.

In quibus casibus quis possit excusari ab injuria?

17 Excusari quis potest ab injuria in variis casibus. I. quando absque animo injuriandi aliquid contumeliosum dixit aut fecit l. illud 3. §. 3. ff. de Injur. ut dictum 18 in hoc cap. num. 107. Adèd ut Jacobus de Ameno in trakt. de Delict. & poen. tit. 5. §. 3. num. 9. generaliter asserat, injuriatum debere probare animum injuriandi: cum semper probanda sit illa qualitas, quæ facit ad constituendum delictum, & sine qua delictum non est delictum. Quamvis cit. Ludovicus de Ameno num. 10. cum communi hanc assertionem tantum admittat, ubi dictum aut factum non est ex se probrosum aut injuriolum: quia dictum aut factum tale præsumitur ex animo pariter injuriolo procedere, nisi probetur contrarium l. si non convi-

19 dit §. Cod. de Injur. Probatur autem per 20 conjecturas, ex quibus serè præcipua est qualitas personæ injuriantis, quæ, si consanguinea sit, & quidem juxta quosdam usque ad septimum gradum; aut si superioritatem aliquam habeat supra injuratum, ut sunt Prælati, Magistratus, Magistri, præceptores &c. animò injuriandi carere creduntur. Ludovicus de Ameno d. l. num. 12. II. Quando ex calore iracundiæ quidpiam fit aut dicitur ad alterius contumeliam: quia inconsultus calor calumniæ vitio caret, & ob hoc nullam poenam huic irrogari oportet. cap. si quem 8. III. §. notandum II. quæst. 3. Cum verò calor iracundiæ non semper excuset à delicto; & in cit. l. si non convitit §. supponatur, eum, qui in rixam inconsulto calore prolapsus homicidii convitium objicit, tum demum

21 mum ab actione injuriæ liberum esse, quando annus jam elapsus est: hinc oportet distinguere, utrum iracundia sit justa, vel injusta: si injusta; non facit à culpa injuriæ absolvi poterit: si justa fuerit, atque alterius improbitate, insultatione contumelia, verberatione, pulsatione, aut alio facto injuriolo extorta, excusat à culpa & poena. Covarruv. var. resolut. lib. 1. cap. 11. num. 6. Gail. lib. 1. observat. 106. num. 9. & seqq. & obs. 110. num. 35. Bald. consil. 343. allegans Aristotelem, dicentem, quòd non incipit, qui irà aliquid facit, sed qui ad iram provocat, cum ipse fuerit causa mali. Textus accommodatus in l. si quadrupes 1. §. 11. ff. si quadrupes &c. l. quoniam 6. Cod. ad L. Jul. de vi publ. Videtur enim talis esse provocatus ad maledicendum; provocato autem ignoscendum esse, quòd se ulcisci voluerit colligitur ex l. qui cum major 19. §. 6. ff. de Bon. libert. l. scientiam 45. §. 4. ff. ad L. Aquil. III. quando alicui objicitur vitium corporis aut fortunarum, dicendò v. g. tu es claudus, cæcus, turdus, pauper &c. quamvis enim & hæc vitia per se loquendo constituent objectum injuriæ per l. item apud 15. §. 5. & ff. de Injur. Attamen, ut loquitur Huberus ad d. tit. Inst. num. 3. non facitè dabitur actionem Judex ob id, quod quis ob corporis aut fortunæ vitium objicit, nisi quid secus ex personarum actionumque circumstantiis videatur arg. d. l. item apud 15. §. 25. & 27. seqq. Nam, si mores hominum adèd sint alicubi perversti, ut salvo pudore talia inulta ferre non liceat, Prætor, cujus officium est, prohibere rixarum causas, etiam ad hosce casus actionem extenderet. Alioquin obtinet, quod observatur in d. l. §. 5. non omnem in unam collectam vociferationem Prætoris notare, sed eam, quæ bonis moribus adversatur, quæque ad infamiam vel invidiam alicujus spectaret. IV. etsi in proverbium objicit, veritatem convitii non excusare ab injuria, ut advertunt Panormitan. ad cap. cum 1023. de Sent. & re judic. à num. 25. & Francisc. Joseph. de Angelis de Delict. p. 1. cap. 79. sub n. 11. quia tamen in l. cum qui 18. in pr. ff. d. t. Paulus asseverat. eum, qui nocentem infamavit, non esse bonum & æquum, ob eam rem condemnari: peccata enim nocentium nosse esse & oportere & expectare: hinc Ludovicus de Ameno cum Claro lib. 5. §. injuria vers. item quare num. 15. distinctionem asserit, num expediat Reipublicæ, quòd sciatur & propaletur crimen, v. g. quòd iste vel ille sit falsarius aut homicida &c. vel non expediat Reipublicæ, ut si quis dicatur claudus, cæcus &c. In primo casu infamans seu injurians, si probet delictum, de quo alium infamavit, non delinquit, nec tenetur erga injuriatum; si autem minimè probet, tenetur. In altero casu, de quo nihil apertè judicat cit. Author, repetenda erunt dicta in num. 26. & seqq. Advertit P. Schmier Supplem. Jurispr. Canonico-Civili.

tamen, hanc distinctionem solummodò procedere de Jure Civili & foro externo, in quo veri criminis objectio, si probatum fuerit, poenæ non est obnoxia; in foro autem animæ non licere extrajudicialiter alicui obicere crimen infamans, licet verum sit, & probari possit. V. juxta cit. Francisc. Jos. de Angelis d. 35 cap. 79. num. 26. mortuo & absenti non fit injuria, si sit persona privata; bene verò si persona sit publica. Verum textus, ab isto Authore citatus in d. l. item apud 15. §. 7. ff. de Injur. directè ostendit contrarium: nam, verba sunt textus, convitium non tantum præsentis, verum absenti quoque fieri posse, Labeo scribit: quod ipsum de mortuo traditur in l. injuria 1. §. 4. ff. d. t. ubi, cum Ulpianus præmississet, posse cadaveri inferri injuriam, hæredibus dat actionem injuriarum: quia spectat ad existimationem nostram, si qua ei fiat injuria; mox generaliter subjicit: idemque & si fama ejus, cui hæredes existimus, læsatur. In terim distinctio, quam idem de Angelis in num. 27. adhibet de personis publicis v. g. officialibus, mihi universaliter placet, ut, si verba injuriosa proferantur contra absentem animò celandi, & ne in notitiam veniant injuriati, proferens non puniatur in foro fori, esto in foro poli nocens sit. Sin verò proferantur animò jactandi, ut veniant in notitiam injuriosi, à poena non sit immunis. Quorsum etiam propendet Huberus ad tit. Inst. de Injur. num. 3. secreta, iniquis, obretractaria non est actioni injuriæ obnoxia: quia nulla tribunalia hisce querelis sufficerent exsequendis, ut monet Tuldenus ad d. tit. Cod. num. 9. VI. propagatio & divulgatio eorum, quæ aliquis ab alio contra existimationem tertii audivit, tanquam pestilens detrahendi modus, equidem à multis, quos citat & sequitur Clariss. D. Franz ad tit. Inst. de Injur. n. 8. reprobat: cum propalans injurias, ab aliis auditas, non minùs præcindat alterius honorem, ac qui primus eas excogitavit; nihilominus non solum docent Moralistæ, signanter Sbogar in Theol. radic. tract. 60. cap. 2. num. 20. scæminas, & etiam aliquando politæ conditionis homines solere otiosè referre in conversatione gravia & occulta delicta proximi, ab aliis audita, absque ulteriori confirmatione aut amplificatione, & tamen à peccato saltem gravi excusari, nec ad restitutionem obligari: sed etiam cum Jureperitis suam doctrinam limitat mox cit. D. Franz, si quis vel cum protestatione de altero non injuriando, vel relativè & dubitanter, vel inter privatos parietes & amicos recensuerit, quid ab alio audiverit: idemque serè sentit Stryckius de Jure sens. dissert. 3. cap. 3. n. 62. & seqq. & ab injuria liberat eum, qui auditam injuriam alteri bonà intentione refert, adjectâ protestatione de non habita voluntate injuriandi: item qui collocatus est cum illis, qui jam antè hac de re notitiam habuerunt.

runt, dum animus propalandi vel injuriandi esse non poterit, ubi nihil incognitum recen-

setur, sed de re nota cum altero differitur: item qui audita ut audita refert.

QUÆSTIO IV.

Utrum dominus animalis damnum, ab eo datum, in conscientia resarcire, vel animal noxæ dare teneatur?

44 **N**egavi in hoc cap. à num. 201. & in n. 203. argumentum sumpsi ex L. Aquilia, in qua concurrente etiam verâ culpa juridica, nulla est obligatio in conscientia, reparandi damnum: multò minùs igitur erit aliqua obligatio in conscientia, reparandi damnum, à quadrupede, sinè vera culpa domini, causatum.

45 **Q**uodsi putes, disparitatem intervenire inter hunc & priorem casum, quòd, qui convenitur ex L. Aquilia, debeat reparare damnum cujuscumque æstimationis, & simul excessum quanti plurimi præstare, quæ est vera pœna damnum inferentis; econtrâ, qui convenitur actione quadrupedaria, non teneatur præcisè ad damnum reparandum, quod fortè valorem ipsius animalis excedit, sed vel ad reparationem damni, vel ad animal noxæ dandum, sicque, ubi jactura est gravior, possit se liberare cedendò ipsum animal: atque adeò ex quadrupede eatenùs sentiat incommodum, quatenùs sentit commodum.

46 **C**ontra est: tum quia gravitas vel levitas damni nihil confert in ordine ad obligationem conscientie adstruendam, dum, qui nullius culpæ in conscientia reus est, nullum quoque damnum reparare tenetur, sive grave sit, sive leve: tum quia & obligatio alterutroque, à Legibus inducta, facere nequit, ut quis in foro interno vel damnum resarcire, vel animal noxæ dedere obligetur, si nullum in conscientia reatum senserit: tum quia, qui commodum percipit ex animali, ad se pertinente, non hòc ipsò incommodum sentire debet ex cessione animalis, nocumentum inferentis, ex quo res sua nemini absque illius culpa auferenda est: tum denique

quia actio quadrupedaria, cum juxta dicta in hoc cap. à num. 190. proveniat ex quasi-delicto, sitque eapropter pœnalis vel quasi- & ipsa damnificatio animalis in l. si quadrupes 1. ff. si quadrupes pauperiem &c. noxia vocetur, non potest in foro conscientie plus operari, quàm actio L. Aquiliae, itidem ex delicto descendens, & quatenùs concernit personam rei conventi, cum actionibus pœnalibus conveniens.

Dices: ex damno, ab animali dato, saltem tunc oriri obligationem in conscientia, quando illius dominus ab eo, qui pauperiem seu damnum passus erat, interpellatus fuit, nec spes obtinendæ remissionis subest: quia injustum foret, si ad judicium, in quo certè succumberet, ac inanes sumptus & molestias alterum vellet cogere.

Resp. hoc argumentum, si quam vim haberet, non tantum in actione quadrupedaria sed etiam in actione L. Aquiliae, omnibusque aliis, ex delicto vel quasi-oriundis, applicari posse: cum justitiae repugnet, ut, qui de damni reparatione fuit interpellatus, ac spe consequendi remissionem destitutus, velit adversarium remittere ad judicium, in quo, suppositâ delicti vel quasi-delicti certitudine, evidenter vincetur, & ad satisfactionem præstandam condemnabitur.

Sicut igitur in cæteris delictis vel quasi-talibus sola interpretatio damnum passi non fundat obligationem conscientie; ita non fundat in præsentî quasi-delicto: poteritque dominus animalis, qui nullius reatus sibi conscius est, salvâ conscientia expectare, usquedum à Judice per sententiam ad damni compensationem vel noxæ deditionem adstringatur.

CAPUT II.

De Delictis publicis.

SUMMARI A.

1. & seqq. *Varia rationes conglabantur pro sententia, docente, quòd Clerici crimen læsæ Majestatis contra Principem sæcularem committere possint.* 7. & seqq. *Respondetur ad singulas.* 15. *Inter species delictorum carnalium notatur lenocinium.* 16. *Requiris actuum frequentiam.* 17. & seq. *Illius exempla.* 19. & seq. *Pœna.* 21. *Notatur etiam coitus*

Christiani cum Judæa. 22. *Tutoris cum pupilla.* 23. *Dominæ cum servo.* 24. *Custodis carceris cum incarcerata.* 25. *Magistratus cum subdita.* 26. *Viventis cum mortua.* 27. & seq. *Cujusque masculi cum Moniali.* 29. *Diversa exempla criminis falsi quoad dila.* 30. & seqq. *Scripta.* 33. & seqq. *Et facta.*

QUÆSTIO I.

An Clerici adversus Principes sæculares possint committere crimen læsæ Majestatis?

1 **S**ententiam negantem, quam insinuavi in hoc cap. num. 5. loquendò de Jure Canonico veram appellat Ludovicus de Ameno in tr. de Delict. & Pœn. tit. 2. §. 6. numer. 15. sed loquendò de Jure Civili ac de facto, asserit, prævalere opinionem affirmativam. Rationem dat I. quia credibile non est, quòd

2 Imperatores, qui privilegia exemptionis Clericorum à laica potestate indulerunt, ita eos à propria Jurisdictione liberaverint, ut, si contra eorum imperium aut vitam machinaverint, voluerint eos non ceteri posse reos Majestatis, & à se, vel ab eorum Judicibus puniri non posse.

3 II. quia, tamen Clericus ratione Ordinis Ecclesiastico Judici plenò jure subdatur, tamen ratione personæ non desinit esse pars Reipublicæ, quæ subest Principi, ac esse de districtu aut provincia sui Principis.

4 III. longè perfectior est character baptismi, per quem transferimur à peccato ad gratiam, à statu hostium ad gradum filiorum DEI, & ad capacitatem Divinæ hæreditatis, quàm sit character Ordinis, qui gradum dignitatis tantum in Ecclesia militante importat: unde, cum primus character non eximatà potestate Principis naturalis & sæcularis, dum etiam natus sub dominio Principis infidelis, si baptizetur, manet ipsi subjectus; pariter secundus character non tollet subjectionem erga Principem sæcularem, nisi in quantum ipse voluerit.

5 IV. quia generale privilegium exemptionis Clericorum à potestate laicali non videtur comprehendere hunc casum, attentâ Juris regulâ, quòd in generali concessione non veniant ea, quæ quis in specie non esset verosimiliter concessurus. cap. 81. de R. J. in 6.

6 V. quia notum est, quòd natus subditus Principis juret illi homagium ac fidelitatem, saltem per Magistratum publicum, qui in die inthronisationis omnium nomine præstat fidelitatis juramentum: nulla autem Lex Canonica vel Civilis extat, quæ tale juramentum relaxet subdito, assumenti habitum Clericalem.

7 Has rationes non esse triviales, sponte agnosco; eò tamen collimantes, ut Clericorum exemptionem contra nostra & aliorum principia arbitrio Principum sæcularium penitus subjiciant. Sic enim ratio I. supponit, exemptionem Clericorum ex solo Imperatorum privilegio descendere; cum tamen, si loquamur de exemptione personali, plerique ad Jus Naturæ & Divinum illam nobiscum referant. II. ratio solutionem capit ex lib. 3. irach. l. p. 3. cap. 4. à num. 145. quòd

nempe Clerici, assumendò Clericatum, mutant personam, forum, & subjectionem, censenturque esse alterius Regni & territorii; & quamvis maneant partes Reipublicæ, sint tamen partes privilegiatæ, eandem cum laicis subjectionem non agnoscentes. III. ratio solvitur disparitate, ex cit. cap. num. 131. & seqq. petitâ: quia character ordinis per signum aliquod intrinsecum Clericos efficit DEI Ministros, Rectores populi Christiani, & Pastores ovium; sicque non permittit, ut sub sint potestati Laicorum, quos regere & pacificare tenentur; character autem baptismalis non constituit homines baptizatos populi Rectores & Pastores, indeque non impedit, quòd minùs sæculari potestati subesse valeant.

IV. ratio laborat falsò suppositò, quòd immunitas clericalis præcisè ex beneficio Principis sæcularis promanet. Er, datò non concessò, adhuc dubium manet, an non Principes sæculares, concedentes omnimodam Clericis exemptionem, etiam hunc casum comprehenderint, & cum Clerici non amplius sint ipsorum subditi, à crimine Majestatis ipsos absolverint. Nec enim dicimus, Clericum non peccare, si adversus Principem aliquid injuriosum aut hostile molitur, sed tantum asserimus, hunc temerarium ausum non esse crimen læsæ Majestatis, quòd non committitur, nisi à subditis contra Superiores.

V. ratio subnectitur ex nostra Jurisprud. publ. univers. lib. 5. cap. 4. à num. 1. ubi conclusum est, subditos à jurata sua fidelitate, obedientia, & subjectione absolvi hòc ipsò, quòd transeant ad aliam Civitatem seu Rempublicam: solvitur enim tunc nexus, quò Reipublicæ priori erant obnoxii, & cum nexu tollitur obligatio subditi erga Imperatorem.

Quin tamen Clericus adhuc debeat reverentiam Principi, cui antehac per se vel alium Sacramentum dixerat, apud me dubio caret, præsertim si adhuc in illius ditione subsistat: meritò enim reveremur & honoramus eos, à quibus vel antecederet protectionis fructum percepimus, vel adhuc sentimus.

Sufficiet interim Principi, à Clerico graviter offenso, si juxta Olviam & P. Friderich in lib. 2. tr. 1. cap. 3. num. 273. citatos, possit Clericum, conspirationi ac rebellionem se immittentem, tanquam hostem, non solum in conflictu, sed etiam postea, non quidem jure Jurisdictionis sed jure defensionis capere; licet antea in ipsum procedere nequeat, quamdiu in foro Ecclesiastico

justitia administranda spectatur.

QUÆSTIO II.

Quanam sint species delictorum carnalium?

15 Recensitæ fuerunt in hoc cap. à numer. 22. Accenseri meretur I. lenocinium, quod juxta descriptionem Ursagæ *Instit. Criminal. lib. 3. tit. 5. num. 38.* est cooperatio exercita, alienæ libidini exercendæ, quæstus gratiâ.

16 Dicitur: exercita, id est, sæpius repetita: quia, ut scribit idem Author *num. 40.* ad hoc delictum requiritur actuum frequentia; nescitur de patre, matre, & marito, qui etiam, si semel permittant filiam & uxorem alterius libidini inservire, lenones dicuntur ob majorem obligationem quam habent earundem pudicitiam conservandi. Vid. *l. ex lege 2. §. 2. & seqq. ff. ad L. Jul. de Adult.* Committitur hoc crimen non raro à Cauponibus & balneariis, qui sceminas in caupona vel balneo retinent sub prætextu interveniendi, sed in effectu, ut viris se prostituant, quibus servitia ministrant *l. abletas 4. §. 2. ff. de his qui not. infam. l. palam 43. §. 6. & seqq. ff. de R. N.*

18 Committitur etiam ab iis, qui domum, viridarium, aut villam accommodant ad committendum adulterium vel stuprum *l. auxilium 37. §. 1. circa fin. ff. de Minor.* Pœna illius de Jure Communi est ultimum supplicium juxta *Nov. 14. in præfat. §. 1.* quæ in Nemei Carolina *art. 122.* confirmatur in casu, quo parentes suos liberos, aut mariti suas uxores quæstus causâ prostituunt. Blumlacher *ibid. in com. num. 1.* ubi in *num. seqq.* exceptiones facit, si nullum exinde lucrum senserint; aut si mulieres conniveant & dissimulent adulteria, à maritis perpetrata; aut si consuetudo locorum habeat, ut pœna capitalis non dicatur; aut si ipsum adulterium ex consuetudine non coërceatur pœnâ gladii, ne gravius vindicetur ministris criminis, quam ipse principalis delinquens.

QUÆSTIO III.

Quot modis committatur crimen falsi?

29 Quatuor modis id committi, videlicet dicto, scripto, facto, & usu, liquet ex hoc cap. à *num. 76.* Ad dictum refert Ursaga *Instit. Criminal. lib. 2. tit. 5. num. 9.* falsam relationem alicujus nuntii, aded tamen, ut ad pœnam decernendam requiratur, quod nuntius fuerit pecuniâ corruptus.

30 Ad scriptum referuntur plura exempla. I. quando quis falsum testamentum scribit, aut subscribit, aut sibi ipsi contra voluntatem testatoris legatum adscribit *§. item lex 7. Instit. de Publ. Jud. l. pœna 1. §. 7. ff. ad L. Cornel. de Fals.* II. quando aliquis copiam, ab originali diversam, vel articulum quandam, suo fonti non correspondentem, transcribit *cap. cum venerabilis 6. §. intelleximus de 32 Exception.* III. quando quis alienam manum aut sigillum imitatur, quascunque lite-

ras, attestaciones, aut instrumenta scribendò aut sigillandò juxta *l. qui nomine 25. ff. ad L. Cornel. de Fals. & Ordin. Criminal. art. 112.*

Ad factum reducuntur alia & multa exempla. I. si scripturæ, instrumenta, testamenta, libri furripiantur, supprimantur, occultentur *d. l. pœna 1. §. 4. ad L. Cornel.* II. si quis falsum partum supposuerit, ac scemina factum, ex alia susceptum, suum esse finxerit *l. cum suppositi 10. Cod. d. r.* III. si quis mensuram, pondus, merces, vinum, cereviam &c. falsificaverit, & pro re justa distraherit. *Ord. Crim. art. 113.* IV. si quis alienas literas, quibus maximè fovetur & continetur humana fides & societas, aperuerit per *cap. cum olim 33. de Off. & Pot. Jud. deleg.* Idque à fortiori procedit in Magistris & officialibus postarum, qui, cum publicam

Accensentur II. Varii coitus, ex personarum qualitate majorem turpitudinem habentes, ut si Christianus cum scemina Judæa vel Turca, aut è converso, commisceatur per *l. si quis 6. Cod. de Judæis.* Si tutor curator virginem sibi concreditam cognoscat *l. un. Cod. si quis eam cuius tutor fuer. corrup.* Si mulier cum proprio suo servo seu mancipio (cujus sortis hodierni homines proprii in rigore non censentur) commisceatur *l. un. Cod. de Mulieribus, qua se propriis servis &c.* Si etiam meretrix fuerit, congruatur arg. *Nov. vel. 134. cap. 9. in fin. in verb. ut non per hujusmodi occasiones inveniatur circa castitatem injuriata &c.* Si ipse Magistratus seu Judex ejusmodi incarcerationem vel aliam coram se conventam mulierem sub promissione liberationis aut favorabilis sententiæ vitaverit, D. Frölich à Frölichsburg in *Comment. ad Constit. Criminal. p. 2. lib. 3. tit. 7. sub num. 6.* Si quis cadaver defunctæ mulieris foedaverit, utpote quem sepulchri violati reum, & pœnis, in hujusmodi violatores constitutis, obnoxium pronuntiat *cit. Author num. 2.* ac in *l. 1. recensitorum scelerum pœnas examinat;* denique si quis Monialem seu Virginem DEO consecratam violaverit, de cujus supplicio quidem jam actum in *præf. cap. num. 51. & seqq.* memorabile tamen videtur, quod docet Ursaga *d. lib. 3. tit. 5. num. 51.* quod nempe ad evitandum præjudicium Monasteriorum; & detrimentum honoris familiarum, prudentes Antistites aliquando similia delicta relinquunt impunita, injunctâ solum pœnitentiâ salutari Moniali delinquenti, & sub gravissimis pœnis oretentis impostò sigillò aliis Monialibus.

ras, attestaciones, aut instrumenta scribendò aut sigillandò juxta *l. qui nomine 25. ff. ad L. Cornel. de Fals. & Ordin. Criminal. art. 112.*

Ad factum reducuntur alia & multa exempla. I. si scripturæ, instrumenta, testamenta, libri furripiantur, supprimantur, occultentur *d. l. pœna 1. §. 4. ad L. Cornel.* II. si quis falsum partum supposuerit, ac scemina factum, ex alia susceptum, suum esse finxerit *l. cum suppositi 10. Cod. d. r.* III. si quis mensuram, pondus, merces, vinum, cereviam &c. falsificaverit, & pro re justa distraherit. *Ord. Crim. art. 113.* IV. si quis alienas literas, quibus maximè fovetur & continetur humana fides & societas, aperuerit per *cap. cum olim 33. de Off. & Pot. Jud. deleg.* Idque à fortiori procedit in Magistris & officialibus postarum, qui, cum publicam

blicam spondeant fidem, eam frangendò gravissimè peccant. Ludovicus de Ameno de *Delict. & pœn. tit. 6. §. 2. num. 19.* Ursaga *cit. lib. 2. tit. 5. num. 28.* apud quos, uti &

D. Blumlacher ad *Ord. Crim. art. 111. & seqq.* nec non à Frölichsburg ad *eand. Ordin. p. 2. lib. 4. tit. 18.* ampliora de crimine falsi & ejus punitione videri possunt.

CAPUT III.

De Delictis Extraordinariis.

SUMMARIUM.

1. & seqq. Num Astrologiæ professio in crimen incidat? Aliquot textus pro sententia affirmante. 4. Astrologia quæ talis non est mala. 5. Astrologia judiciaria quoad effectus naturales similiter non est perniciofa. 6. Est verò dete-

stabilis, si futura contingentia libera prædicat. 7. & 8. Et de hac intelliguntur textus adversi. 9. & seqq. Num alchimia sit delictò obnoxia? Rationes dubitandi. 12. & seq. Rationes negandi. 14. Satisfis rationibus dubitandi.

QUÆSTIO I.

Utrum Astrologiæ professio in crimen incidat?

1 Dubium enascitur ex *l. artem 2. & l. nemo 5. Cod. de Makf. & Mathemas.* in quarum priori Imperatores Dioclet, & Maximin. artem gemotriæ quidem commendant; ars autem mathematica, iniquiunt, damnabilis est & interdicta omnino; in posteriori Constantin. & Julian. nemo, ajunt, auspiciem consulat, aut mathematicum, nemo ariolum; angurum, & vatum privata confessio conticescat &c. Quibus adstipulatur D. Augustinus in *cap. ignis. I. XXI. q. 3.* ibi: *hi sunt, qui vulgò mathematici vocantur, cujus superstitionis genus constellationes latini vocant, id est, notaciones Syderum, quomodo se habeant, cum quisque nascitur. Primum autem iidem stellarum interpretes Magi nuncupabantur, sicut de his legitur in Evangelio, qui natum Christum annuntiaverunt. Postea hoc nomine soli Mathematici dicti sunt; cujus artis scientia usque ad Evangelium fuit concessa, ut Christo edito nemo exinde nativitatem alicujus de Cælo interpretaretur.*

4 Verum distinguendum est inter Astrologiam seu Astronomiam simpliciter talem, & Astrologiam judicariam. Nam Astronomia simpliciter talis & secundum se considerata, quatenus mensurat & observat motus corporum cælestium, non solum vetita non est, sed maximè commendatur, & necessaria est in Ecclesia Catholica ad regulandum Calendarium pro Officio Divinò, celebrando Paschate, colendisq; Festivitatibus mobilibus.

5 Econtra Astrologia judiciaria, quæ ex posi-

tionem Astrorum conjicit, quid ex causis cælestibus in hæc inferiora possit causari, est quidem etiam laudabilis & utilis, si purè se contineat in prædictione eventuum naturalium, præsertim in Medicina pro præscribendis pharmacis; in agricultura pro serendis seminibus, aut plantandis arboribus; in Navigatoria pro dignoscendis aëris mutationibus; at, ubi se extendit ad prædicenda futura contingentia, quæ pendent à libera voluntate humana, in quam influxus Syderum vim nullam habet, omnino illicita, & in textibus, citatis à *num. 1.* graviter interdicta est. Latè & exactè Ludovicus de Ameno de *Delict. & Pœn. tit. 6. §. 5. num. 1. & seqq.* Et hi Astrologi sunt illi Mathematici, de quibus *d. r. in Cod. inscriptus* est: assumpserunt enim titulum hunc, ut sub specioso nomine scientiæ realis & verè nobilis, id est, Matheseos seu Mathematices, magos suos venditarent, prout notat Gothofredus ad *l. Mathematicos 10. Cod. de Episcop. ad lit. b.* Quod ipsum intellexit S. Augustinus, dum in *d. cap. illud. 6. XXI. q. 2.* neque illi, ait, ab hoc genere superstitionis perniciosæ segregandi sunt, qui olim Genethiaci propter naturalium dierum consideraciones, nunc autem Mathematici vocantur. Nam & ipsi, quamvis veram stellarum positionem, cum quisque nascitur, consulentur, & aliquando etiam pervestigent, tamen quòd inde conantur, vel actiones nostras vel actionum eventa prædicere, nimis errando, & vendunt imperitis hominibus miserabilem servitutem.

QUÆSTIO II.

Utrum alchimia delictò & pœne sit obnoxia?

9 Ita concludendum suadet Extravagans spondet de *Crimine Falsi inter comman.* ubi sancitur, ut, quicumque aurum vel argentum per alchimiam fecerint, vel fieri secundo factò mandaverint, vel ad hoc scienter (dum id fieret) facientibus ministraverint, aut scienter vel aurò vel ar-

gentò nisi fuerint, vendendò vel dandò in solutum, verum tanti ponderis aurum vel argentum pœna nomine inferre cogantur in publicum, pauperibus erogandum, quanti alchimidum excitas; perpetua infamia notâ in facientes aurum vel argentum alchimidum, aut ipsò scienter utentes statutâ.

10^{ca}. Quodsi ad præfatam penam pecuniariam exsolvendam delinquentium ipsorum facultates non sufficiant, poterit discreti moderatio iudicis penam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram, juxta qualitatem negotii, personarum differentiam, aliasque attendendo circumstantias) commutare. Iste vero, qui scienter adulterinam ex auro vel argento alchimico cudunt seu fundunt, aut eudi seu fundi faciunt monetam, perpetuo infames, & bona ipsorum carceri deferenda esse, in cit. Extrav. constituitur; & si Clerici fuerint delinquentes, ipsi ultra prædictas penas, privari jubeantur beneficiis habitis, & prorsus reddi inhabiles ad habenda. Sunt enim verò non pauci, qui sentiunt, alchimiam esse artem sine arte, cujus principium mentiri, medium laborare, finis mendicare; quive cum Eymerico in suo Directorio Inquisitionum putant, Alchimistas esse Necromantas, à fide deficere, Dæmoni cultum adhibere, ut ejus ope & opera aurum vel argentum fabricent.

12 Verum, ut differit Ludovicus ab Ameno rit. 6. §. 4. num. 7. dura nimis est censura, per quam omnes isti Adistæ, tanquam cultui dæmonis addicti præscribuntur: hoc enim de omnibus universaliter censere, temeritatem sapit; præsertim cum omnes hujus artis proceres scribant, inventionem lapidis philosophici (quò mediante perficiunt metalla usque

ad veri auri coctionem) esse donum DEI, & petendam à DEO, qui tale donum non confert nisi ipsum timentem, & non habentem aviditatem divitiarum, sed purum desiderium juvandi proximum. Hinc est, quòd inter hujus artis Magistros habetur B. Albertus Magnus Ordinis Prædicatorum, qui non minori sanctitate quàm doctrinâ floruit; Raymondus Lullus tertii Ordinis S. Francisci, qui in Africa pro fide occisus fuit; Basilus Valentinus, devotissimus Monachus Benedictinus; Nicolaus Flamellus Gallus, qui omne aurum, quòd hâc arte paravit, consumpsit in fundandis hospitalibus ac locis piis, ut multos taceam. Hæc Ameno; qui in num. seq. 14 advertit, in cit. Extravag. sub memoratis pœnis tantummodò prohiberi alchimiam, quando argentum aut aurum conficitur ad cudendam monetam, ut tanquam instrumentum deserviat commercio humano & contractibus civilibus; non autem artem ipsam esse proscripam, neque auri argenteæ consecutionem ad alios usus; v. g. ad faciendam vasa, quæ ad speciem videantur aurea vel argentea. Et hoc passim fit, videntibus, scientibus, & tolerantibus principibus, quorum esset, artifices punire, si ars ista foret illicita.

Ut in omnibus glorificetur DEUS.

IN.

(o)

INDEX RERUM ET VERBORUM, IN HOC SUPPLEMENTO CONTENTORUM.

Numerus primus indicat paginam; secundus indiget notam marginalem.

A.

Abbas.

DE Benedictioe Abbatum constitutio nova. 66. 173. & seq.
Abbas non-benedictus ex privilegio ordines minores conferre potest. 79. 5. & seq.
Abbat exempti & Generales Ordinum ad Concilium generale vocari solent. 94. 58.
Tres Abbates Cassinenses unum habent suffragium in Concilio Tridentino. ibid. 59. Alii etiam intervenire possunt, sed sine voto. ibid. 60.
De Nomine Abbatum Regularium. 101. 8. & 9.
Abbatibus habent jurisdictionem ordinariam. 102. 10. & seq.
An Abbates nullius possint cognoscere de causis matrimonialibus? 115. 7. Affirmativa defenditur. ibid. 8. & seqq.
Abbatibus inferioribus causæ matrimoniales à Curia Romana committi haud solent. ib. 13.
Benè verò Abbatibus nullius. ibid. 14.

Abbatia.

Sine consensu S. Pontificis nequit erigi nova Abbatia. 155. 13. & 14. Nisi antiqua restituantur. 156. 15. Aut subjiciatur Capitulo Generali, sitque mutabilis. 156. 16.

Abbatissa.

Abbatissæ possunt habere jurisdictionem ex privilegio. 102. 21. Possunt assumere Capellanos sine collatione tituli. 102. 22. & seq.
Ex privilegio Apostolico jus institutionis acquirere possunt, ut nomine Papæ exercent. 103. 24. Non tamen institutionem auctorizabilem. 103. 25.
Quâ ratione obtinere possint territorium separatum. 103. 26.

Actio.

Quomodo actiones legis distinguantur ab actibus legitimis? 105. 1. 2.
Actiones mixtæ quænam sint? 111. 5. In quo foro instituendæ. 111. 6. & seq.
Editio actionis fiebat quadruplici modò. 120. 2. & seqq.

Actiones æstimantur ex objecto. 162. 10. Alii qui excipiunt personales. ibid. 11. & seqq.
Distinguitur inter actiones, quæ tenent ad factum vel rem immobilem. ibid. 14. & seq.
Responderetur ad contraria. ibid. 16. & seq.
Casus practicus. ibid. 18.

Actor.

In arbitrio Actoris erat, reum in jus vocare, aut actionem ipsi edere. 121. 6.

Adoptio.

An Adoptio de Jure Civili mandari poterit? 104. 8. & seq.

Advocatus.

Jurisperitia in Advocato requisita. 110. 18. & seqq.

Ætas.

Super ætate dispensari solet, modò ad sit usus rationis. 222. 1.
Valet dispensatio in alio impedimento, etsi recitetur ætas. ibid. 2.
Exponitur clausula, quòd malitia suppleat ætatem. ibid. 3.

Alchimia.

Num sit delicto obnoxia? 253. 9. & seqq. Rationes negandi. 254. 12. & seq. Satisfit rationibus dubitandi. ibid. 14.

Anglica.

Utrum Virgines Anglicæ sint verè Regulares? 149. 1.
Earum Regula à Clemente XI. approbata. ibid. 2. Non verò institutum. ibid. 3.
Non sunt verè Regulares. ibid. 4.

SS. Apostoli.

Quare in lege nova leges veteris testamenti observantur? 24. 12.

Appellatio.

Decretum Concilii Tridentini circa appellationem in causa visitationis. 143. 1. Quorundam illata doctrina. 143. 2. Opinio aliorum de appellatione in causa visitationis non sublata. 143. 3. & seqq.

Ap.

10^{ca}. Quodsi ad præfatam penam pecuniariam exsolvendam delinquentium ipsorum facultates non sufficiant, poterit discreti moderatio iudicis penam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram, juxta qualitatem negotii, personarum differentiam, aliasque attendendo circumstantias) commutare. Iste vero, qui scienter adulterinam ex auro vel argento alchimico cudunt seu fundunt, aut eudi seu fundi faciunt monetam, perpetuo infames, & bona ipsorum carceri deferenda esse, in cit. Extrav. constituitur; & si Clerici fuerint delinquentes, ipsi ultra prædictas penas, privati jurentur beneficiis habitis, & prorsus reddi inhabiles ad habenda. Sunt enim verò non pauci, qui sentiunt, alchimiam esse artem sine arte, cujus principium mentiri, medium laborare, finis mendicare; quive cum Eymerico in suo Directorio Inquisitionum putant, Alchimistas esse Necromantas, à fide deficere, Dæmoni cultum adhibere, ut ejus ope & opera aurum vel argentum fabricent.

12 Verum, ut differit Ludovicus ab Ameno rit. 6. s. 4. num. 7. dura nimis est censura, per quam omnes isti Adistæ, tanquam cultui dæmonis addicti præscribuntur: hoc enim de omnibus universaliter censere, temeritatem sapit; præsertim cum omnes hujus artis proceres scribant, inventionem lapidis philosophici (quò mediante perficiunt metalla usque

ad veri auri coctionem) esse donum DEI, & petendam à DEO, qui tale donum non confert nisi ipsum timentem, & non habentem aviditatem divitiarum, sed purum desiderium juvandi proximum. Hinc est, quòd inter hujus artis Magistros habetur B. Albertus Magnus Ordinis Prædicatorum, qui non minori sanctitate quàm doctrinâ floruit; Raymondus Lullus tertii Ordinis S. Francisci, qui in Africa pro fide occisus fuit; Basilus Valentinus, devotissimus Monachus Benedictinus; Nicolaus Flamellus Gallus, qui omne aurum, quòd hâc arte paravit, consumpsit in fundandis hospitalibus ac locis piis, ut multos taceam. Hæc Ameno; qui in num. seq. 14 advertit, in cit. Extravag. sub memoratis pœnis tantummodò prohiberi alchimiam, quando argentum aut aurum conficitur ad cudendam monetam, ut tanquam instrumentum deseruiat commercio humano & contractibus civilibus; non autem artem ipsam esse proscripam, neque auri argenteæ consecutionem ad alios usus; v. g. ad faciendam vaia, quæ ad speciem videantur aurea vel argentea. Et hoc passim fit, videntibus, scientibus, & tolerantibus principibus, quorum esset, artifices punire, si ars ista foret illicita.

Ut in omnibus glorificetur DEUS.

IN.

(o)

INDEX RERUM ET VERBORUM, IN HOC SUPPLEMENTO CONTENTORUM.

Numerus primus indicat paginam; secundus indigitat notam marginalem.

A.

Abbas.

DE Benedictione Abbatum constitutio nova. 66. 173. & seq.
Abbas non-benedictus ex privilegio ordines minores conferre potest. 79. 5. & seq.
Abbatas exempti & Generales Ordinum ad Concilium generale vocari solent. 94. 58.
Tres Abbates Cassinenses unum habent suffragium in Concilio Tridentino. ibid. 59. Alii etiam intervenire possunt, sed sine voto. ibid. 60.
De Nomine Abbatum Regularium. 101. 8. & 9.
Abbatas habent jurisdictionem ordinariam. 102. 10. & seq.
An Abbatas nullius possint cognoscere de causis matrimonialibus? 115. 7. Affirmativa defenditur. ibid. 8. & seqq.
Abbatibus inferioribus causæ matrimoniales à Curia Romana committi haud solent. ib. 13.
Benè verò Abbatibus nullius. ibid. 14.

Abbatia.

Sine consensu S. Pontificis nequit erigi nova Abbatia. 155. 13. & 14. Nisi antiqua restituantur. 156. 15. Aut subjiciatur Capitulo Generali, sitque mutabilis. 156. 16.

Abbatissa.

Abbatissæ possunt habere jurisdictionem ex privilegio. 102. 21. Possunt assumere Capellanos sine collatione tituli. 102. 22. & seq.
Ex privilegio Apostolico jus institutionis acquirere possunt, ut nomine Papæ exercent. 103. 24. Non tamen institutionem auctorizabilem. 103. 25.
Quâ ratione obtinere possint territorium separatim. 103. 26.

Actio.

Quomodo actiones legis distinguantur ab actibus legitimis? 105. 1. 2.
Actiones mixtæ quænam sint? 111. 5. In quo foro instituendæ. 111. 6. & seq.
Editio actionis fiebat quadruplici modò. 120. 2. & seqq.

Actiones æstimantur ex objecto. 162. 10. Alii qui excipiunt personales. ibid. 11. & seqq.
Distinguitur inter actiones, quæ tenent ad factum vel rem immobilem. ibid. 14. & seq.
Responderetur ad contraria. ibid. 16. & seq.
Casus practicus. ibid. 18.

Actor.

In arbitrio Actoris erat, reum in jus vocare, aut actionem ipsi edere. 121. 6.

Adoptio.

An Adoptio de Jure Civili mandari poterit? 104. 8. & seq.

Advocatus.

Jurisperitia in Advocato requisita. 110. 18. & seqq.

Ætas.

Super ætate dispensari solet, modò ad sit usus rationis. 222. 1.
Valet dispensatio in alio impedimento, etsi recitetur ætas. ibid. 2.
Exponitur clausula, quòd malitia suppleat ætatem. ibid. 3.

Alchimia.

Num sit delicto obnoxia? 253. 9. & seqq. Rationes negandi. 254. 12. & seq. Satisfit rationibus dubitandi. ibid. 14.

Anglica.

Utrum Virgines Anglicæ sint verè Regulares? 149. 1.
Earum Regula à Clemente XI. approbata. ibid. 2. Non verò institutum. ibid. 3.
Non sunt verè Regulares. ibid. 4.

SS. Apostoli.

Quare in lege nova leges veteris testamenti observantur? 24. 12.

Appellatio.

Decretum Concilii Tridentini circa appellationem in causa visitationis. 143. 1. Quorundam illata doctrina. 143. 2. Opinio aliorum de appellatione in causa visitationis non sublata. 143. 3. & seqq.

Ap.

Index Rerum & Verborum.

Appellationes Regularium examinantur. 144. 7. & seqq.
 Quomodo possit appellari, & quo effectu in causa conventionis & reconventionis simultaneæ mota? 145. 17. & seqq.
 Quâ ratione possit appellari ad Archi-Episcopum à Capitulo, cujus ille est membrum? 145. 26. & seqq.
 Quando detur appellatio in causa denegatæ iustitiæ? *vide querela.*

Arbiter.

Arbiter non potest dari in causis famosis. 119. 1. Quò sensu standum illius sententiæ. ib. 3. & seqq.
 Reductio ad arbitrium boni viri confirmatur. ibid. 5. Objectiones confutantur. 119. 6. & seqq.

Archi-Episcopus.

Horum Authoritas & Antiquitas. 96. 20. & seqq.
 Archi-Episcoporum Jura quoad Suffraganeos. 96. 23. & seqq.
 Jus convocandi Concilium Provinciale explanatur. 97. 46. & seqq.
 Archi-Episcoporum jura quoad subditos Suffraganeorum. 98. 58. & seqq.

Arrestum.

Arrestum & forum, in eo fundatum Jure communi incognitum. 111. 8. & seqq.
 Est remedium extraordinarium. ibid. 12. Consideranda, antequam decernatur arrestum 112. 13.
 Judicis officium in arresto. 112. 14. & seqq.
 Arrestum impetrans est Actor. 112. 17.
 Cujus res arrestantur, rei personam agit. 112. 18.

Astrologia.

An hujus professio in Crimen incidat? 253. 1. & seqq.
 Astrologia quâ talis non est mala. ibid. 4.
 Astrologia Judicaria quoad effectus naturales similiter non est perniciofa. ibid. 5. Est verò detestabilis, si futura Contingentia liberè prædicat. ibid. 6. Et de hac intelliguntur textus adversi. ibid. 7. & 8.

B.

Baptismales Libri.

Vide. *Instrumentum.*

Baptizatus.

An quis Baptizatus præsumatur? 152. 1. & 2.
Basileense Concilium.

Ab initio fuit authenticum. 27. 9. Dein ab Eugenio IV. Reprobatur. 27. 10. & seqq.

Beneficiatus.

Beneficiatus religionem ingressus ante professionem beneficio renunciare non potest. 75. 10. & seqq.
 Beneficiato resignanti, re integra locus est penitentia. 75. 15.

Beneficium.

Beneficia, ab Episcopo tempore electionis ha-

bita in Germania, sunt S. Pontifici reservata. 71. 5. Referuntur sententiæ, & resutantur. 71. 6. 7. & seqq.

Adducuntur sententiæ contententes, reservationem extendi ad beneficia Episcoporum, quorum provisio ad alios quàm S. Pontificè spectat, & evertuntur. 72. 12. 13. & seqq.

Refellitur Matta volens, beneficia reservata esse, quæ electus Episcopus ante Confirmationem resignavit. 72. 17. & seqq.

Describitur processus formari solitus super requisitis in promovendis ad Ecclesias Metropolitanas & Cathedrales. 73. 29. & seqq.

In quo sensu pluralitas beneficiorum repugnet Juri naturali? 157. 1. & seqq. Textus Juris Ecclesiastici eam prohibentis. ibid. 4. & seqq.

An valeat Consuetudo contraria? ibid. 7. probatur negativa. ibid. 8. & seqq.

In specie non valet Consuetudo habendi duos Personatus, Dignitates &c. valet autem per quam habetur cum præbenda. 158. 10. & seqq.

Neque duo curata, nec simplicia, residentiam exigentia habere licet. 15. & seqq. Ponitur limitatio. ibid. 20.

Quid de aliis non exigentibus residentiam? discutitur. 158. 21. & seqq.

Agitur de Dispensatione. 159. 25. & seqq. Ejus causæ. ibid. 29. & seqq. Discutitur materia reservationis per appositionem manûs. 159. 34. & seqq.

Subjicitur alternativa Mensium. 160. 43. & seqq.

Pœnæ non residentium. 160. 46. & seqq.

Brevia.

Distinctio inter Brevia & Bullas. 28. 3. item 29. 10. & seqq.

Describuntur observantiæ in Brevibus. 28. 4. & seqq.

Bulla, Bullarium.

Agitur de Bullis Apostolicis & Bullario Magno. 7. 85. & seqq.

Bullarum Auctoritas. 7. 89. & seqq.

C.

Calumniæ.

Vide. *Furamentum Calumniæ.*

Canon.

Varia Collectiones Canonum ante Decretum Gratiani recensentur. 4. 35. & seqq.

Quinam Canonibus Apostolorum vim legalem negent? 8. 99. Solvuntur Contraria. 8. 100. & seqq.

Quot sint Canones Apostolorum? 8. 104. & seqq.

Canonica.

Jurisprudentia Canonica an rectè vocetur Jus Pontificium? 3. 24. & seqq.

An rectè dicatur & Jus Divinum? 3. 29. & seqq.

Jus Canonicum.

Defenditur Contrastruivium. 10. 126. & seqq.

Index Rerum & Verborum.

Leges Canonicae concipiuntur lingua Latinâ. 27. 13. & seqq.

Leges in lingua Italica Conceptæ obligant solos Italos. 28. 16. & seqq.

Capitulum.

An Capitulum possit admittere procuratorem absentis, legitime non impedit? 53. 20. & seqq.

Quando Capitulum est exemptum, nequit convocari à Vicario Episcopi. 150. 1. Secus; si fuerit exemptum. ibid. 2. Tametsi Vicarius non sit de Gremio. ibid. 3.

In quibus casibus debeat Capitulum Convocari? 151. 9. & seqq. Nostra mens aperitur. ibid. 11.

Sede vacante Capitulum tenetur Vicarium constituere. ibid. 12.

Illius potestas. ibid. 13.

Carcer.

Ejus definitio. 237. 1. triplex illius finis. ibid. 2. & seqq.

De Jure Civili Carcer ad solam custodiam distatur. ibid. 5. Aliud est de Consuetudine & Jure canonico. ibid. 6. & 7.

Antequam aliquis incarcerationem, debet constare de corpore delicti. ibid. 8. uti & de iudiciis contra delinquentem. ibid. 9. & seqq.

Qualiter debeat constare de Corpore delicti? 238. 11.

Aliquando hunc in finem exhumentur Cadavera. 238. 12.

Exhumandi licentiam dat solus Episcopus. ibid. 13.

Cardinalis

Origo S. R. E. Cardinalium. 99. 69. & seqq.

Quare Cardinales præcedant Episcopis? 99. 73. & seqq.

Discrimen Cardinales Inter & Episcopos quoad Cæremonialia. 100. 76. Modus creandi Cardinales, & conferendi insignia. 100. 77. & seqq.

Casus.

Agitur de casu fortuito & insolito 190. 34. & seqq.

Catholicus.

Cur Catholici Papistæ seu Pontificii dicantur? 89. 15. & seqq.

Causa.

An mandatâ causæ cognitione etiam definitio & executio sit mandata. 103. 1. & seqq.

Causa separata à principali, vel est incidens, vel emergens. 117. 1. Convenientia, utriusque ibid. 2. Disconvenientia. ibid. 3.

Explicatio L. 1. Cod. de Ord. Judic. 117. 5. & seqq.

Cautio.

Cautio fidejussoria repeti potest. 127. 1.

An, qui possidet immobilia, eaque amittit, teneatur ad novam cautionem? 127. 2. & seqq.

P. Schmier. Supplem. Jurispr. Can. Civ.

Cautiones olim quoad servos usitatæ. 128. 6. & 7. Applicantur ad usum modernum. 128. 8. Ex parte defensoris sufficit cautio de rato. 128. 9. Elto statuta locorum quorundam eam non admittant. 128. 10.

Cistercienses.

Impugnatum privilegium circa minores Ordines conferendos, defenditur. 80. 16. & seqq.

Citatio.

Quid agendum, si à pluribus Judicibus quis citetur? 123. 11. & seqq.

Citatus ad unam causam non tenetur in aliâ respondere. 123. 13. Et si actus aliter fiat quam expressum, non valet. 123. 14.

Civilis, Jus Civile.

Juris Civiles collectiones antiquæ. 9. 106. & seqq.

Jus Civile sub quibus Cæsaribus sit editum? 9. 119. & seqq.

Civitas

Quomodo civitas obligetur ex mutuo, cum L. 27. ff. de R. C. 193. 1. duo formantur casus supra data legè. ibid. 2.

Si administratores Civitatis acceperint pecunias mutuas, civitas non obligatur, si in ejus utilitatem conversæ non sint. ibid. 3. & seqq.

Aliud si ab iis; penes quos est regimen, mutuum sit acceptum. 194. 5.

In Civitate libera singuli Cives ex tali mutuo obligantur. 194. 6. Secus in Civitate municipali. ibid. 7.

Certamen Huberum inter & Thomæsum, num si capta Civitate debitor hosti solvere coactus sit, eò pulsò, veteri creditori sua actio remaneat. 201. 1. & seqq.

Clementina.

Adscribuntur Clementi V. 6. 76. & seqq.

Clericus.

An requiratur sententia declaratoria, ut Clericus privilegium fori amittat. 113. 29. Sententia Rambekii cum nostra concordatur. 113. 30. & seqq.

Qualiter Clerici certæ Ecclesiæ sint adscribendi. 147. 6. In dubio præsumuntur adscripti Ecclesiæ Cathedrali. 147. 7.

Clerici in minoribus non gaudent privilegio canonis, si habitum non portant. 147. 8. Licet S. Congregatio videatur contraria. ibid. 9.

Saltem ubi nulla præcessit declaratio. 147. 10. Constitutio Benedicti XIII. circa Clericos in Majoribus decentem habitum non portantes. 147. 11. & 12.

Laiis non licet portare vestes clericales. ibid. 13. & seqq.

Clerici non possunt esse tutores testamentarii & dativi aliorum hominum, quàm personarum miserabilium. 148. 1.

Possunt tamen esse tutores legitimi. 148. 2.

In quo forò ratione tutelæ sint conveniendi? 148. 3. & 4.

Decretum visitationis Apostolicæ circa negotiationes Clericorum & Regularium. 148. 5. & 6.

Kk
 Cle-

Index Rerum & Verborum.

Clericis pauperibus non est prohibita agricultura. 148. 10.
 Clericus ob factum non manifestum haud punitur, nisi poena levi. 247. 1. Punitur autem ob factum manifestum. ibid. 2. & seqq.
 Variæ rationes sententiæ docentis, quod Clerici crimen læsæ Majestatis contra Principem sæcularem committere possint. 251. 1. & seqq.
 Respondetur ad singulas. ibid. 7. & seqq.
Coadjutor.
 Coadjutor Episcopi non debet postulari, sed eligi. 67. 1. & 2. Etiam si fuerit Episcopus, & resignaverit. 67. 3.
Codicillus.
 Utrum Codicillis hæreditas directè dari possit? duo textus affirmantes. 207. 9. & seq. Stabilitur negativa. 208. 11. & seq. Textus contrarij diluuntur. 208. 13.
 Qualiter indirectè possit dari hæreditas? remissivè. 208. 14.
Cognitio.
 Quid sit Cognitio de plano? cum explicatione. L. 4. Cod. de Dilat. 106. 8. & 9.
 Differentia inter cognitionem summariam & de plano. 106. 10.
Coitus.
 Notatur coitus Christiani cum Judæa. 252. 21.
 Tutoris cum pupilla. ibid. 22. Dominæ cum servo. ibid. 23. Custodis carceris cum incarcerata. ibid. 24. Magistratus cum subdita. ibid. 25. Viventis cum mortua. ibid. 26. Cujuscunque masculi cum moniali. ibid. 27.
Collatio.
 Jus Collationis non competit Laicis. 71. 1.
 Qui nominare potest, non eò ipso potest conferre. 71. 2. & seqq.
Commodatum.
 An si res una & individua duobus fuerit commodata, quilibet teneatur in solidum? 194. 8. & seq. Textuum inter se pugnantium concordia. ibid. 10. & seqq.
 Notamen pro praxi. 194. 15.
Compensatio.
 Compensatio potest opponi in secunda instantia, licet non in prima. 144. 15. & seq.
 Non omnis contradictio facit debitum liquidum, & compensabile. 201. 5.
 Effectus compensationis incipit à tempore litis decise. 201. 6.
 Latè discutitur, in quam causam imputetur compensatio, præsertim quoad sortem & usuram? 201. 7. & seqq.
Concilium Generale.
 Quinam Prælati Conciliis universalibus sine voto interesse possint? 94. 60. *Vide Abbates.*
 Concilia Generalia, legitime congregata, summa pollent autoritate. 94. 48. & seq.
 Legitime congregantur mandato vel approbatione S. Pontificis. 94. 50.
 Conciliis Pontifex vel per se, vel per legatos interesse debet. 94. 51. & seqq.

Ad Concilium vocantur omnes Episcopi. 94. 54. & seqq.
 Ordo Sessionis in Concilio. 96. 15. & seqq.
Concilium Constantiense.
 Quid de Concilio Constantiensi? 27. 5. An hujus Decreta in Sessione. 4. & 5. Fuerint legitima? 27. 6. & seqq.
Concilium Basileense.
Vide Basileense.
Concilium Pisanum.
Vide Pisanum.
Condictio indebiti.
 Quomodo in solutione usurarum locus sit condictioni indebiti? 199. 5. & seqq.
 Defenduntur sponsones vulgares. ibid. 8. & seqq. Quod earum nomine datum est, repeti nequit. ibid. 13. & seqq.
Confessio judicialis.
 Confitens se accepisse pecunias mutuas, sed jam soluisse, solutionem probare tenetur. 131. 1. Secus si se soluisse fateatur simpliciter. 131. 2. & 3.
 Confessio post litem contestatam parit actionem iudicati. 132. 6.
 Antelitem contestatam parit actionem confessoriam. 132. 7. A priori distinctam. 132. 8.
 Ejus prædicata. 132. 9.
 Praxis moderna. 132. 10.
Confessio Sacramentalis.
 Præceptum annuæ Confessionis alligatur tempore Paschali. 152. 3. Cui satisficit per Confessionem Sacerdotibus Regularibus factam. ibid. 4. & seqq.
 Explicatur præceptum Confessionis quoad Sacerdotes. ibid. 7.
 Quandonam aliis Clericis Confessio sit præcepta? 153. 8.
 Quandonam Monachis? ibid. 9.
 Quandonam Monialibus? ibid. 10.
 Harum Confessarius specialiter est approbandus. ibid. 11. & seqq.
Conscientia.
 In Conscientia culpa Theologica stringit. 13. 8. Non item Juridica. 13. 9. Nec in contractibus. 13. 10.
Consentiens.
 An Consentiens & volenti fiat injuria? 12. 1. & seqq.
Constitutio.
 An Constitutiones ante Leonem Magnum conditæ habeant rationem legis obligatorie? 8. 95. & seqq.
Consuetudo.
 Datur Consuetudo contra legem. 39. 1. Resellitur objectio. ibid. 2. & seqq.
 Non potest introduci consuetudo viâ præscriptionis. 30. 5. & seqq.
 Consuetudo introducitur per actus formaliter peccaminosos. 30. 10.
 Duplex objectio diluitur. 30. 11. & seqq.

Index Rerum & Verborum.

Consuetudinem in actibus realibus rectè improbari contra Adversarios defenditur. 112. 20. & seqq.
 Observantia temporis immemorialis ex optima juris præsumptione commendatur. 113. 24.
 Discrimen inter consuetudinem seu præscriptionem, & observantiam interpretativam. 113. 25. & seqq.
 Consuetudo immemorialis respectu Prælatorum inferiorum à Concilio Tridentino non est sublata. 115. 11. & seq. Licet illis à Curia Romana non committatur. ibid. 13.
Contestatio litis.
 Quomodo litis contestatio operetur malam fidem. 118. 1. & seqq.
 Allegatur Huberus, docens ex mota controversia sine citatione malam fidem jam caulari. 129. 4.
 Post litem contestatam actiones activæ & passivæ & transeunt ad hæredes. 129. 5. Qui tamen in iudicio cameræ nihil tenentur luciscere, nisi citentur ad reassumendum processum. 129. 6. Licet præcurator adfuerit à defuncto constitutus. 129. 7.
Contractus æstimatorius.
 Aliqui volunt in hoc contractu necessariò esse transferendum Dominium. 98. 12. tenentur adversa sententia & respondetur ad L. un. in pr. ff. de æstimator. ibid. 13. & seqq.
Contractus Innominatus.
 Utrum in contractibus innominatis Jus pendendi transeat ad hæredes dantis? 197. 1. & seqq. Utraque sententia combinatur. ibid. 5. & seqq. Casus L. 1. Cod. de R. P. examinatur, & discutitur an, permutatio aliquando migret in contractum emptionis. ibid. 8. & seqq.
 Nostra explicatio cit. legis. 198. 11.
Contractus Literalis.
 Contractus literalis rectè inter contractus numeratur. 196. 17. & seq. Argumentum contrarium dissolvitur. ibid. 19. & seqq.
 Ostenditur, quod differat à mutuo. 197. 25. & seqq.
Crimen.
 An impedimentum criminis ab ignorantibus incuratur? 223. 1. & seqq.
 Rationes dubitandi solvuntur, & stabilitur affirmativa. ibid. 7. & seqq.
 In hoc crimine non dispensatur pro utroque foro. 224. 11. & seqq. Licet à S. Penitentiaria dispensetur pro foro interno. ibid. 14.
Crimen falsi.
 Diversa exempla criminis falsi quoad dicta. 252. 29. Scripta ibid. 30. & seqq. Facta ibid. 33. & seqq.
Criminalis.
 Quid sentiendum de Jurisprudencia criminali. 1. 143. & seqq.
 An in processu criminali nomina testium sint communicanda reo. 233. 20. & seqq.

An eorum confrontatio possit intermitteri? 239. 22. Quomodo processus criminalis possit institui per viam exceptionis? 239. 23. & seqq.
Culpa Juridica.
 Culpa Juridica non præstat extra contractus. 13. 9. Juxta Theologos nec in contractibus. 13. 10. & seqq. Quid in praxi & theoria tenendum? 13. 13. & seqq.
 Culpæ divisio in tres gradus. 188. 14. & seqq.
 Regula nostra de præstatione culpæ. ibid. 16. refutatur adversarius. ibid. 17. & seqq.
 De culpa in concreto & abstracto. ibid. 21. Illius fundamentum ex L. 32. ff. de positi 189. 22. duplici responsione subvertitur. 189. 23. & seqq.
 Notamen pro praxi. ibid. 25. & seqq.
 Secundum aliquos quoad culpam levem est discrimen inter res communes & proprias alienas. 189. 28. Impugnatur. ibid. 29. & seqq.
 Ex culpa metè juridica non oritur obligatio in Conscientia. 258. 6.
Culpa Theologia.
 Qualis ex hac obligatio in Conscientia? 13. 8.

D.

Dammum.

EX damno ab animali dato non confurgit obligatio in conscientia. 250. 44. Confirmatur paritas inter delictum legis Aquiliæ & damnum ab animali datum. 250. 45. & seqq. Ratio opposita enervatur. ibid. 50. & seqq.

Decime.

An decimæ ex fundo frumentario debeantur, si ad tales fructus applicetur, qui à decimis immunes sunt? rationes pro affirmativa. 169. 19. & seqq.
 Refertur opinio, obhgans Parochum ad sumptus pro Custodia segetum. 170. 27. & seqq.
 Respondetur ad contrariam opinionem. ibid. 29. & seqq.
 An Parochus de reparatione expensarum aliquid prætere vales? 170. 32. Limitatur sententia anterior. ibid. 33.
 Ad quem obligationes piæ spectaverint ante erectionem Parochiarum. ibid. 34. & seqq.
 Post erectionem spectant ad Parochum. 171. 38. Servata Episcopo portione canonica. ibid. 39.
 Consideratur in iis præcipuè voluntas offerentium. ibid. 40.
 Si capella habeat specialem Rectorem titulum, pertinent ad ipsum. ibid. 41.
 Quid obtineat in Ecclesiis Regularium? ibid. 42. & seqq.

Decretales.

Quinque Decretalium Compilationes ante Gregorium IX. enumerantur. 5. 58. & seqq.
 Origo harum Decretalium declaratur. 5. 63. & seqq.

Index Rerum & Verborum.

Sextus liber Decretalium unde oriatur, ostenditur. 5. 68. & seq.

Quoad alias Decretales ante Bonifacium VIII. Regula datur. 6. 70. & seqq. Respondetur ad cap. 1. de Præbendis. in 6. 6. 74. & seq.

Decretum.

Diversi Canones ante Decretum Gratiani collecti eidem Decreto præferuntur. 4. 47. & seqq.

Idem Decretum defenditur à censuris. 4. 55. & seq.

Confirmatur ex emendatione Pontificum & Bulla Gregorii XIII. 4. 57.

Delictum.

Non omne factum turpe refertur inter delicta secundum aliquos. 228. 1. & seq. Aliud esse videtur de Jure Canonico. ibid. 3.

An & quo sensu conatus ad delictum in poenam incidat. ibid. 4. & seqq.

Delinquens.

Quomodo procedendum sit contra delinquentes, in flagranti deprehensos? 239. 27. & seqq.

Depositum.

Adducuntur nonnullæ rationes contra depositum rei immobilis. 194. 16. & seqq. Enervantur. 195. 19. & seqq.

Diaconatus.

Diaconatus & Subdiaconatus sunt vera Sacramenta. 78. 18. & seqq.

Dispensatio.

Dispensatio per scriptum obteata est strictæ interpretationis. 29. 12. Fiunt quædam exceptiones. ibid. 13.

Potestas dispensandi largius interpretanda est. ibid. 14. Nisi coarctetur ad unam causam vel personam. ibid. 15. Formula dispensationis in impedimentis Matrimonii. 220. 10. Exprimenda sunt nomina, cognomina Oratorum, Diocesis, locus originis, disparitas conditionis, impedimentum cognationis &c. 220. 11. & seqq.

Formula dispensationis pro foro interno, & de illius explicatione remissivè. 221. 21. & seq.

Dolus.

Adstruitur dolus verus & præsumptus 188. 9. & seqq.

Dolus in omni contractu præstat. ibid. 12. & seq.

Dominium.

Non acquiritur, nisi tradatur vacua possessio. 177. 16. & seq. Præterquam si à lege ipsa suppleatur. 178. 18.

Divisio domini in universale & particulare. 178. 1.

Quid habeat in re ipsa dominium universale. ibid. 5. & seqq.

Discursus methodicus de divisione domini. 179. 11.

Qui feras capit in alieno, non comittit furtum. 179. 12. & 13. nec tenetur ad restitutionem.

ibid. 14. & seq. esto, dominus venationis sibi dominium reserve. 179. 16. & seqq.

Inventor rei potest illam mediante præscriptione irrevocabiliter suam facere. ibid. 20. ob bonam fidem, & titulum pro suo. ibid. 21. & 22. Pro derelicto. 180. 23. & seqq.

Respondetur ad L. 44. ff. de A. R. D. ibid. 26. & seq. Solvitur l. 21. §. 1. & 2. ff. de A. vel A. P. ibid. 28. & seqq.

Elucidatur l. 6. ff. Pro derelicto. ibid. 31. & seq.

Donatio.

Requirit acceptationem. 200. 7. & 8.

An ea sufficiat, si fiat post mortem donatoris? ibid. 9. & seqq. Cum distinctione resolvitur.

Duellum.

Duellum ad apparentiam non est verum duellum. 246. 44. Saltem in foro interno. ib. 45.

Requiritur determinatio loci & temporis. ibid. 46.

An poenæ duellantium ipso facto incurrantur? 246. 47. & seq. Cessant, si unus tantum ex complicibus comparcat. 247. 49.

E.

Ecclesia.

Solus Papa erigit novas cathedrales Ecclesias 155. 1. & 2. Fit hoc triplici modo. ibid. 3.

In loco noviter ad fidem converso erectio est facilis. 155. 4. Facienda tamen in locis insignioribus. 155. 5. Major difficultas in casu dismembrationis. ibid. 6. & seqq.

Ecclesiastica.

An & quid sit Jurisprudentia publica Ecclesiastica? 11. 138. & seqq.

Electio.

Quomodo sit adhibenda forma electionis in assumptione coadjutoris. 52. 1. & 2.

Capitula Germaniæ habent Jus eligendi, etsi post concordata sit erecta nova cathedralis 52. 3. & seqq.

In casu unionis electio spectat ad Ecclesiam, cui facta est unio. 52. 6. In casu unionis sine suppressione ad utrumque capitulum. 52. 7.

Sitne electio, quando aliquis potest nominare quatuor, ex quibus unum Capitulares tenentur eligere. 52. 9. & seqq.

An possit eligere extraneus ob quasi possessionem? 53. 14. Affirmativè resolvitur. 53. 15. & seqq.

Electus non debet esse necessariò de gremio. Ubi contraria refutantur 53. 22. & seqq. Limitatur. 54. 27. & seqq.

Licet eligere dignum præ digniori. 54. 29. & seqq. Solvuntur contraria præter aliquam exceptionem 54. 33. & seqq.

Quis citet absentes? 55. 44. & seqq.

Quis terminum electioni præfixum possit restringere? 55. 47. & seqq.

An

Index Rerum & Verborum.

An electio præcisè in statuto termino sit instituta? 55. 53. & seqq.

Num electio per inspirationem sit verus modus eligendi? 56. 56. & seqq.

Qualis requiratur Consensus, & utrum possit cadere in extraneum? 56. 59. & seqq.

An exuberantia schedarum vitiet electionem? 57. 65. Schedula albæ pro nullis habentur. 57. 73. & seqq.

Electio per accessum & acclamationem rejicitur. 58. 76. & seqq.

Quomodo liceat variare votum ante publicatum scrutinium? 58. 87. & seqq.

Quomodo vota sint secreta? 59. 92. & seqq.

De propalatione, & quomodo electionem intram vitiet? 59. 94. & seqq. Utrum ante vel post electionem, item sine peccato? 60. 100. & seqq.

Si prima die non habetur, in secundam differri potest. 60. 108. & seqq.

A negata dilatione datur appellatio. 61. 111. An valeat electio appellatione interposita? 61. 112. & seqq.

Schema instrumenti electionis per scrutinium. 61. 114. & seqq.

Generalia & singularia de electione Regularium. 65. 160.

Electus.

Electus potest administrare, quando obtinuit Beneplacitum Apostolicum. 62. 116. & seqq.

Potest conferre ordines, aut hanc potestatem delegare. 62. 119. & seqq.

Quomodo confirmatio electionis defectus suppleat? 62. 122.

Quid si ante confirmationem corpore infirmetur? 63. 134. & seqq.

Emancipatio.

An poterit de Jure Civili mandari? 104. 48. & seqq.

Emphyteuta.

Emphyteuta retinet dominium utile in re ex parte destructa. 181. 5. Tenetur illam restaurare. ibid. 6. Potest etiam id facere domino invito. ibid. 7.

Si plures recognoscat dominos, omnium consentum in alienatione impetrare tenetur. 181. 8. Prætereundò unum, partem amittit. ib. 9.

Emphyteuta potest præscribere contra annum canonem. 41. 24. & seqq. Solvitur objectio. ibid. 29.

An possit directum dominium præscribere? ibid. 34. & seqq.

Episcopus.

An Episcopus possit præscribere contra exemptionem? 36. 6. & 7.

Ubi unus Episcopus pluribus Episcopatibus præest, cuilibet manet suum jus. 52. 8.

Quas poenas incurrit Episcopus electionem non recipiens? 63. 127. & seqq.

An possit Episcopus sine causa transferri? 69. 5. & seqq.

Episcopus sine dimissoriis primam tonsuram conferens per annum à collatione ejusdem suspenditur. 85. 4. & seqq.

Quare scribant Episcopi: *DEI & Apostolica Sedis Gratia?* 95. 6. & seqq.

Episcoporum præminencia. 95. 8.

Habent potestatem convocandi Synodum. 95. 9.

Episcopi possunt habere plures Vicarios. 101. 1.

Episcopus non potest esse Judex in sua causa privata. 109. 4.

Neque in causa Ecclesiæ, in qua principaliter agitur interesse Ecclesiæ. ibid. 7. & seqq.

Spoliatores potest censura coercere. 109. 5. & seqq.

Episcopus causas matrimoniales judicat. 114. 1.

An possit harum cognitionem alteri delegare? cum ratione dubitandi. 115. 2. & seqq.

Stylus Curia. 115. 5. & seqq.

Episcopis incumbit visitatio Diocesis. 163. 13. & seqq. Debent etiam visitare limina. 164. 16. & seqq.

Possunt exigere subsidium charitativum, si reditus non sint abundantes. 164. 22. & seqq. Licet habeant bona patrimonialia. 165. 24.

Tenentur ad hanc contributionem Clerici beneficiati, gaudentes sustentatione congrua? 165. 25.

Epistola.

Quid sentiendum de Epistolis authenticis summorum Pontificum. 8. 98.

Eremita.

Qua ratione sint Personæ Ecclesiastica? 146. 1.

Non gaudent privilegio canonis, etiam si in aliquis Ecclesiæ servitio sint. ibid. 2. & 3. Nisi vivant in communi. ibid. 4.

Uti nec immunes sunt ab oneribus realibus, & mixtis. 146. 5.

Eucharistia.

Est asservanda in Ecclesiis Parochialibus & Regularibus. 153. 13.

An etiam in filialibus? ibid. 14. & seqq.

In Ecclesiis Cathedralibus extra Altare majus reponi debet. ibid. 17. & seqq.

Eucharistiam administrare licet etiam Sacerdotibus Regularibus. 153. 20.

In die Paschatis ipsis à Parochis potest prohiberi. 153. 21. & seqq.

Exceptio.

An & qualiter inter se differant exceptio, præscriptio, & præjudicium? 141. 1. & seqq.

Tempus exceptionis opponenda. ibid. 5. Contradicit Huberus. ibid. 6. Opponitur l. 2: Cod. *sentent. rescindi non posse.* Conciliatur. ibid. 8. & 9.

Judex potest statuere terminum exceptionibus opponendis. 141. 10.

Adducitur Stylus Camera. ibid. 11.

Excommunicatio.

Agitur de excommunicatione ex Jure. 230. 11. & seqq.

Recententur excommunicationes reservatæ contra omnes. ibid. 13. Contra Clericos, & alias personas varias. ibid. 14. & seqq.

Kk 3 **Exc-**

Index Rerum & Verborum.

Sextus liber Decretalium unde oriatur, ostenditur. 5. 68. & seq.

Quoad alias Decretales ante Bonifacium VIII. Regula datur. 6. 70. & seqq. Respondetur ad cap. 1. de Præbendis. in 6. 6. 74. & seq.

Decretum.

Diversi Canones ante Decretum Gratiani collecti eidem Decreto præferuntur. 4. 47. & seqq.

Idem Decretum defenditur à censuris. 4. 55. & seq.

Confirmatur ex emendatione Pontificum & Bulla Gregorii XIII. 4. 57.

Delictum.

Non omne factum turpe refertur inter delicta secundum aliquos. 228. 1. & seq. Aliud esse videtur de Jure Canonico. ibid. 3.

An & quo sensu conatus ad delictum in poenam incidat. ibid. 4. & seqq.

Delinquens.

Quomodo procedendum sit contra delinquentes, in flagranti deprehensos? 239. 27. & seqq.

Depositum.

Adducuntur nonnullæ rationes contra depositum rei immobilis. 194. 16. & seqq. Enervantur. 195. 19. & seqq.

Diaconatus.

Diaconatus & Subdiaconatus sunt vera Sacramenta. 78. 18. & seqq.

Dispensatio.

Dispensatio per scriptum obtenta est strictæ interpretationis. 29. 12. Fiant quædam exceptiones. ibid. 13.

Potestas dispensandi largius interpretanda est. ibid. 14. Nisi coarctetur ad unam causam vel personam. ibid. 15. Formula dispensationis in impedimentis Matrimonii. 220. 10. Exprimenda sunt nomina, cognomina Oratorum, Diocesis, locus originis, disparitas conditionis, impedimentum cognationis &c. 220. 11. & seqq.

Formula dispensationis pro foro interno, & de illius explicatione remissivè. 221. 21. & seq.

Dolus.

Adstruitur dolus verus & præsumptus 188. 9. & seqq.

Dolus in omni contractu præstat. ibid. 12. & seq.

Dominium.

Non acquiritur, nisi tradatur vacua possessio. 177. 16. & seq. Præterquam si à lege ipsa suppleatur. 178. 18.

Divisio domini in universale & particulare. 178. 1.

Quid habeat in re ipsa dominium universale. ibid. 5. & seqq.

Discursus methodicus de divisione domini. 179. 11.

Qui feras capit in alieno, non comittit furtum. 179. 12. & 13. nec tenetur ad restitutionem.

ibid. 14. & seq. esto, dominus venationis sibi dominium reservet. 179. 16. & seqq.

Inventor rei potest illam mediante præscriptione irrevocabiliter suam facere. ibid. 20. ob bonam fidem, & titulum pro suo. ibid. 21. & 22. Pro derelicto. 180. 23. & seqq.

Respondetur ad L. 44. ff. de A. R. D. ibid. 26. & seq. Solvitur l. 21. §. 1. & 2. ff. de A. vel A. P. ibid. 28. & seqq.

Elucidatur l. 6. ff. Pro derelicto. ibid. 31. & seq.

Donatio.

Requirit acceptationem. 200. 7. & 8.

An ea sufficiat, si fiat post mortem donatoris? ibid. 9. & seqq. Cum distinctione resolvitur.

Duellum.

Duellum ad apparentiam non est verum duellum. 246. 44. Saltem in foro interno. ib. 45.

Requiritur determinatio loci & temporis. ibid. 46.

An poenæ duellantium ipso facto incurrantur? 246. 47. & seq. Cessant, si unus tantum ex complicibus comparcat. 247. 49.

E.

Ecclesia.

Solus Papa erigit novas cathedrales Ecclesias 155. 1. & 2. Fit hoc triplici modo. ibid. 3.

In loco noviter ad fidem converso erectio est facilis. 155. 4. Facienda tamen in locis insignioribus. 155. 5. Major difficultas in casu dismembrationis. ibid. 6. & seqq.

Ecclesiastica.

An & quid sit Jurisprudentia publica Ecclesiastica? 11. 138. & seqq.

Electio.

Quomodo sit adhibenda forma electionis in assumptione coadjutoris. 52. 1. & 2.

Capitula Germaniæ habent Jus eligendi, etsi post concordata sit erecta nova cathedralis 52. 3. & seqq.

In casu unionis electio spectat ad Ecclesiam, cui facta est unio. 52. 6. In casu unionis sine suppressione ad utrumque capitulum. 52. 7.

Sitne electio, quando aliquis potest nominare quatuor, ex quibus unum Capitulares tenentur eligere. 52. 9. & seqq.

An possit eligere extraneus ob quasi possessionem? 53. 14. Affirmativè resolvitur. 53. 15. & seqq.

Electus non debet esse necessariò de gremio. Ubi contraria refutantur 53. 22. & seqq. Limitatur. 54. 27. & seqq.

Licet eligere dignum præ digniori. 54. 29. & seqq. Solvuntur contraria præter aliquam exceptionem 54. 33. & seqq.

Quis citet absentes? 55. 44. & seqq.

Quis terminum electioni præfixum possit restringere? 55. 47. & seqq.

An

Index Rerum & Verborum.

An electio præcisè in statuto termino sit instituta? 55. 53. & seqq.

Num electio per inspirationem sit verus modus eligendi? 56. 56. & seqq.

Qualis requiratur Consensus, & utrum possit cadere in extraneum? 56. 59. & seqq.

An exuberantia schedarum vitiet electionem? 57. 65. Schedulæ albæ pro nullis habentur. 57. 73. & seqq.

Electio per accessum & acclamationem rejicitur. 58. 76. & seqq.

Quomodo liceat variare votum ante publicatum scrutinium? 58. 87. & seqq.

Quomodo vota sint secreta? 59. 92. & seqq.

De propalatione, & quomodo electionem intrà eam vitiet? 59. 94. & seqq. Utrum ante vel post electionem, item sine peccato? 60. 100. & seqq.

Si prima die non habetur, in secundam differri potest. 60. 108. & seqq.

A negata dilatione datur appellatio. 61. 111. An valeat electio appellatione interposita? 61. 112. & seqq.

Schema instrumenti electionis per scrutinium. 61. 114. & seqq.

Generalia & singularia de electione Regularium. 65. 160.

Electus.

Electus potest administrare, quando obtinuit Beneplacitum Apostolicum. 62. 116. & seqq.

Potest conferre ordines, aut hanc potestatem delegare. 62. 119. & seqq.

Quomodo confirmatio electionis defectus suppleat? 62. 122.

Quid si ante confirmationem corpore infirmetur? 63. 134. & seqq.

Emancipatio.

An poterit de Jure Civili mandari? 104. 48. & seqq.

Emphyteuta.

Emphyteuta retinet dominium utile in re ex parte destructa. 181. 5. Tenetur illam restaurare. ibid. 6. Potest etiam id facere domino invito. ibid. 7.

Si plures recognoscat dominos, omnium consentum in alienatione impetrare tenetur. 181. 8. Prætereundò unum, partem amittit. ib. 9.

Emphyteuta potest præscribere contra annum canonem. 41. 24. & seqq. Solvitur objectio. ibid. 29.

An possit directum dominium præscribere? ibid. 34. & seqq.

Episcopus.

An Episcopus possit præscribere contra exemptionem? 36. 6. & 7.

Ubi unus Episcopus pluribus Episcopatibus præest, cuilibet manet suum jus. 52. 8.

Quas poenas incurrit Episcopus electionem non recipiens? 63. 127. & seqq.

An possit Episcopus sine causa transferri? 69. 5. & seqq.

Episcopus sine dimissoriis primam tonsuram conferens per annum à collatione ejusdem suspenditur. 85. 4. & seqq.

Quare scribant Episcopi: *DEI & Apostolica Sedis Gratia?* 95. 6. & seqq.

Episcoporum præminencia. 95. 8.

Habent potestatem convocandi Synodum. 95. 9.

Episcopi possunt habere plures Vicarios. 101. 1.

Episcopus non potest esse Judex in sua causa privata. 109. 4.

Neque in causa Ecclesiæ, in qua principaliter agitur interesse Ecclesiæ. ibid. 7. & seqq.

Spoliatores potest censura coercere. 109. 5. & seqq.

Episcopus causas matrimoniales judicat. 114. 1.

An possit harum cognitionem alteri delegare? cum ratione dubitandi. 115. 2. & seqq.

Stylus Curia. 115. 5. & seqq.

Episcopis incumbit visitatio Diocesis. 163. 13. & seqq. Debent etiam visitare limina. 164. 16. & seqq.

Possunt exigere subsidium charitativum, si reditus non sint abundantes. 164. 22. & seqq. Licet habeant bona patrimonialia. 165. 24.

Tenentur ad hanc contributionem Clerici beneficiati, gaudentes sustentatione congrua? 165. 25.

Epistola.

Quid sentiendum de Epistolis authenticis summorum Pontificum. 8. 98.

Eremita.

Qua ratione sint Personæ Ecclesiastica? 146. 1.

Non gaudent privilegio canonis, etiam si in aliquis Ecclesiæ servitio sint. ibid. 2. & 3. Nisi vivant in communi. ibid. 4.

Uti nec immunes sunt ab oneribus realibus, & mixtis. 146. 5.

Eucharistia.

Est asservanda in Ecclesiis Parochialibus & Regularibus. 153. 13.

An etiam in filialibus? ibid. 14. & seqq.

In Ecclesiis Cathedralibus extra Altare majus reponi debet. ibid. 17. & seqq.

Eucharistiam administrare licet etiam Sacerdotibus Regularibus. 153. 20.

In die Paschatis ipsis à Parochis potest prohiberi. 153. 21. & seqq.

Exceptio.

An & qualiter inter se differant exceptio, præscriptio, & præjudicium? 141. 1. & seqq.

Tempus exceptionis opponenda. ibid. 5. Contradicit Huberus. ibid. 6. Opponitur l. 2: Cod. *sentent. rescindi non posse.* Conciliatur. ibid. 8. & 9.

Judex potest statuere terminum exceptionibus opponendis. 141. 10.

Adducitur Stylus Camera. ibid. 11.

Excommunicatio.

Agitur de excommunicatione ex Jure. 230. 11. & seqq.

Recensentur excommunicationes reservatæ contra omnes. ibid. 13. Contra Clericos, & alias personas varias. ibid. 14. & seqq.

Index Rerum & Verborum.

Executio.

Executio in causis etiam civilibus die feriato fieri nequit. 116. 5.
Uti nec publicatio & subhastatio. 117. 7. Ita, ut non excuset causa pietatis, sine motivo misericordiae, aut necessitatis gravis. 117. 8. & seqq.

Exemptio.

An requiratur praescriptio centenaria contra exemptionem? 37. 13. & seqq.
Exemptio à Jurisdictione Episcopali debet probari. 163. 1.
Notatur varietas exemptionis. 163. 2.
Acquiritur privilegio aut praescriptione. ibid. 3.

Extravagans.

Joannes XXII. quoad suas extravagantes & puritatem fidei defenditur. 6. 80. & seqq.

F.

Fama.

Fama post litem contestatam suborta est suspecta. 140. 1.

Feudalis successio.

An liberi ex matrimonio Conscientiae nati succedant in feudo? 210. 1. Probatur affirmativa cum refutatione rationis dubitandi. ibid. 2. & seqq.

Filiabus quandoque dos constituitur ex feudo. ibid. 5.

Et interdum pars Feudi datur in solutum. ibid. 6.

Electio dandi partem feudi aut pecunias est penes vassallum. ibid. 7. & 8.

In successione feudali collateralis proximitas gradus mensuratur ab ultimo possessore. 211. 9.

Si adit aliquis ex eadem linea, omnibus praefertur. 211. 10. Alias vocatur, qui proximus est in linea viciniore. ibid. 11.

Feudum.

Quae Autoritas librorum Feudorum? 12. 146.
Judex causarum feudalium describitur. 116. 17. & seqq.

Dominus directus habet Jus retractus in feudo male alienato. 180. 1.

An etiam habeat, si consenserit? ibid. 2. & seqq.

An Dominus directus amittat Feudum, quando id sine consensu vassalli alienat? 193. 43. & seqq. Variarum opinionum ibidem. Ratio negativa & illius defensores. 193. 45. & seqq.

Fideicommissum

Fideicommissum tantum praesumitur ex prohibitione alienationis. 207. 1. Ex voluntate conservandi bona in familia. 207. 2. Ex interdicta testamenti factione. ibid. 3. Ex sublata detractione trebellianica. ibid. 4. Ex vocatione cognatorum in defectu agnatorum. ibid. 5.

Quid in dubio? Consilium suggeritur. ibid. 6. & seqq.

Fidejussor.

In majorem summam acceptus omnino non obligatur. 196. 8.

Genuina explicatio L. 8. §. 7. ff. de Fidejuss. cum refutatione alterius. 196. 9. & seqq. Responsio ad L. 11. §. 1. ff. de Pecun. Constitut. ibid. 15. & seqq.

Fides Catholica.

Fides bifariam accipitur. 15. 1. Sub utraque acceptione definitur. 15. 2. & seqq. Ac largius explicatur. 15. 5. & seqq.

Circa externam fidei professionem regula datur. 16. 17. & seqq.

A quibus sit praestanda? 17. 19.

Qualis obligatio si omittatur. 17. 22. & seqq. An & quomodo possit fieri per procuratorem? 17. 28. & seqq.

Finium Regundorum.

Actio finium Regundorum expirat 30. annis. 198. 1. dilucidatur textus in L. penult. Cod. Finium Regund. ibid. 2. Exponitur textus in L. 2. §. 6. ff. pro emp. ibid. 3. & 4.

Forum.

Ut forum ex L. diffamari locum habeat, injusta diffamatio requiritur. 114. 39. & seqq.

Non sufficit diffamatio Procuratoris sine mandato, vel Tutoris aut Curatoris. 114. 41. & seqq.

Nec aliis actionibus tunc locus est. 114. 43. & seqq.

Fur.

An Fur à poena excusetur, si Dominus rei ablata dicat, se non fuisse invitum? 247. 5. & seqq.

G.

Gentes, Jus Gentium.

Jus Gentium non rectè refertur ad pacta. 24. 1.

Pro causa efficiente immediata habet mutuum consensum. 25. 3. & seqq. Pro mediata DEUM 25. 7. & 8.

Quomodo salvatur distinctio inter Gentes quae universas, & quae singulas? 25. 9. & seqq.

De Jure navigandi. Vide navis.

H.

Hereditas.

Quomodo hereditas magis consistat in Jure quam in corpore? 178. 2. & seqq.

Heresis.

Describitur processus poenalis contra lapsos in haeresim. 244. 1. & seqq. Item contra lapsos. ibid. 9.

Cognitio de Haeresi pertinet ad Judicem Ecclesiasticum. 245. 21. Etsi incidenter tantum de ea agatur. ibid. 22. Nisi quaestio sit de nudo facto. ibid. 23.

Hereticus.

Haeretici nec de Jure nec de consuetudine sunt liberi ab impedimentis Matrimonii. 219. 1. & 2. Rationes adversantium profligantur. ibid. 3. & seqq.

Valeant matrimonium haeretici cum Catholica sub ea conditione, ut filii exinde nati sequantur

Index Rerum & Verborum.

tur Patris sectam? 226. 10. & seqq. Vindicatur sententia negativa. ibid. 11. & seqq. exponitur Cap. Ult. de Condit. Appos. ibid. 15. & seqq. Novo insultui obviatur. ibid. 22. & seqq.

Poenas Ecclesiasticas nullus haereticus evadit. 245. 10.

Quinam libri sint haeretici? ibid. 11. Quinam sapientes haeresim? ibid. 12. Erronei? ibid. 13. temerarii? ibid. 14. Schismatici. ibid. 15. scandalosi? ibid. 16. Injuriosi. ibid. 17. impii? ibid. 18. blasphemii. ibid. 19.

I.

Illegitimus.

AN in ordine suscepto ministrans duplicem incurrat irregularitatem ac duplici dispensatione indigeat? 86. 1. & seqq.

Illegitimus haud eget dispensatione ad penonem acquirendam. 87. 5. & seqq.

Illegitimus non est, qui ex Patre illegitimo natus est. 87. 7. & seqq.

Immunitas.

Recensentur Crimina ab immunitate locali per Benedictum XIII. excepta. 172. 1. & 2.

De cognitione criminum remissive. ibid. 3. refertur ipsa constitutio. ibid. 4.

Roboratur nostrum dogma, quod immunitas personalis & realis proveniat à Jure divino. 175. 5. & seqq. Enumerantur calus, in quibus cessat. ibid. 10. & seqq.

Imperium.

Est vera species Jurisdictionis. 88. 8. & seqq. Contraria solvuntur. 88. 12. & seqq.

Imperium merum de Jure Civili mandari non potest. 104. 4. & seqq. Explicatur L. 6. de Officio Proconsul. 104. 7.

An Imperium merum Magistratibus ut proprium competat? 106. 1. 2. & seqq.

An Imperium mixtum de Jure Romano sit penes omnes Magistratus? 107. 6. & seqq.

Impotentia.

An licitus sit usus Matrimonii; cui perpetua impotentia subvenit? 222. 4. Conceditur ubi impotentia tantum est ad generandum. ibid. 5. Ac si ad coeundum; sub limitatione. ibid. 6.

Injuria.

An fiat valenti & consentienti? 12. 1. Quare non? 12. 2. Exceptio cum exemplis. 12. 3. & seqq.

Ab injuria quis excusatur, quando abest animus injuriandi. 248. 17. & seqq. Aut calor iracundiae concurrat. ibid. 21.

Si justa fuerit, & orta ex alterius improbitate. 249. 22. & seqq.

An vitium corporis alteri objectum excuset? 249. 25. & seqq.

An veritas convitii? ibid. 29. & seqq.

Item si quid contra mortuum aut absentem dicatur. ibid. 35. & seqq.

Si dicta, ab aliis promulgentur? ibid. 40. & seqq.

Instantia.

Instantia judicialis utroque jure perimitur triennio. 119. 5. Explanatur Consil. trident. 119. 6. & 7.

Instrumentum.

Libri Baptismales faciunt plenam fidem, etsi conjugati & mortui simul inscribantur. 135. 1. Etsi pro singulis disjuncti libri praescribantur. ibid. 2. Licet Parochus se non subscribat. ibid. 3. Aut ordine praeposterò fiat subscriptio. ibid. 4. & seqq. Adeò ut etiam probet in ordine ad successionem in Primogenitura. ibid. 6. & seqq.

Per consuetudinem scripturis privatis potest plena fides competere. ibid. 8. idque dupliciter confirmatur. ibid. 9. & 10.

Integrum.

Explicatur, quando res adhuc sit integra. 75. 16. & seqq.

Interdictum.

Explicantur interdicta personalia specialia. 236. 28. Personalia Generalia. 237. 29. Localia. ibid. 30.

Interpretatio.

Qualiter statuta sint interpretanda? 14. 1. Interpretatio fieri debet absque laesione Juris Communis. 14. 4. & seqq.

Interventio.

Intervenens, habens eandem in individuo actionem cum uno ex litigantibus, potest eandem prorsus submovere. 125. 1. declaratur exemplis? 125. 2. & seqq. Secus si actiones differant. 125. 5. Ostenditur exemplò? 125. 6. Differentia inter unum & alterum calum. 125. 2.

An possit venditor absolute cogi ad interveniendum pro emptore? ibid. 8. Statuitur negativa cum responsione ad L. 75. ff. de Procurat. 126. 9. 10. & seqq. Nisi venditor se speciali pacto obligaverit. ibid. 12. Interveniens potest recusare Judicem, agnitum à principaliter litigantibus. 126. 13.

Irritans.

Lex simpliciter irritans obligat in conscientia. 19. 19. & seqq.

Judex.

Judex delegatus ad causam principalem, potest etiam cognoscere de incidenti. 118. 8.

Speciatim delegatus ad cognitionem causae Possessionis potest etiam cognoscere causam proprietatis incidenter motam. 118. 9. & seqq.

Judicium.

Redditur nullum de Jure ex omissione cujusdam solennitatis. 118. 1. Aliud in supremis Germaniae Dicastriis observatur. 118. 2. Aliud in Tribunalibus Romanis. ibid. 3.

Juramentum Calumniae.

Praestatur lite contestata. 129. 1. Imò in qualibet parte judicii. ibid. 2. & seqq. Etiam in litis exordio. 130. 4. Sed tunc magis juramentum malitiae vocatur. 130. 5.

Index Rerum & Verborum.

Pœna recusantis Juramentum Calumnie pœnitentiâ submoveri potest. 136. 6. Si autem sententiam adhuc præstetur. ibid. 7.

Jurisdicctio.

Quomodo differat ab Imperio? 88. 1. Textus contrarii componuntur. 88. 2. 3. & seqq. Jurisdicctio Ecclesiastica est verâ species Jurisdicctionis. 89. 14.

Jurisdicctio subalterna Episcoporum in thesi est à DEO immediatè, in hypothesi mediatè. 95. 1. & seqq.

Discrimen inter Jurisdicctionem contentiosam libellariam, & Decretalem. 106. 3. & seqq.

Actus Jurisdicctionis ordinariæ cum cognitione die feriato exerceri non posse, noviter stabilitur. 116. 1. & seqq. Et si per accidens tantum requiratur cognitio. 116. 4.

Jurisprudencia.

Definitur. 1. 1. definitio vindicatur ab objectionibus. 2. 5. & seqq.

Quomodo discernatur à Theologia morali & Ethica. ibid. 1. & seqq. Dux leges contrariæ cum §. 6. de J. N. G. & C. explicantur. 2. 7. & seqq.

Jurisprudencia methodus scholastica suadetur. 2. 15. & seqq. De viva voce & instructione Professorum. 3. 20. & seqq.

Jurisprudencia Canonica.

Vide. Canonica.

Jurisprudencia Criminalis.

Vide. Criminalis.

Jurisprudencia publica Ecclesiastica.

Vide. Ecclesiastica, & publica.

Jus Civile.

Vide. Civilis.

Jus Gentium.

Vide. Gentes.

Jusjurandum.

Juramentum promissorium producit obligationem justitiæ 136. 1. & 2. Ad argumentum Adversariorum respondetur. 136. 3. & seqq.

Nostri distinctio in ea quæstione an juramentum confirmet actum de jure invalidum? à quibusdam læcessitur. 137. 10. & seqq. Roboratur 137. 12. & seqq.

Novus insultus infringitur. ibid. 15. & seqq.

Repetitur nostra sententia de rescissione juramenti cum distinctione inter perjurium materiale & formale. 138. 23. Explicantur textus in L. 31. ff. h. r. L. 1. Cod. de R. C. L. 21. ff. de Dolo. 138. 24. & seqq.

Juramentum judiciale nequit deferri, quando nihil probatum est, aut nulla suffragatur præsumptio. 138. 30. & seqq. Eapraesumptio non sit nimium generalis. 138. 32. & seqq. Licet videatur res Judicis arbitrio relinquenda. 138. 34. Referuntur duo casus, in quibus juramentum judiciale recusari potest 138. 35. & seqq.

Juramentum perhorrescentiæ describitur, & ejus usus quoad recusationem Judicis. 145. 20. & seqq. Item ob potentiam Adversarii. ibid. 24. & seqq.

Jus Naturale.

Vide. Natura.

Jus Proprietatis.

Vide. Proprietas.

Justinianus.

Jus Justinianicum ab initio non stringebat Germanos. 10. 122. Successivè tamen recipitur ab illis. 10. 123.

L.

Laudemium.

Hujus Erymon. 191. 21. Definitio. ibid. 22. Est pars pretii. ibid. 23. Ex alienatione. 24. & seqq. Certorum honorum. 192. 26. & seqq. Domino directo. ibid. 30. & seqq. Pro subscriptione ac receptione in possessionem. ibid. 34. & seqq. A novo acquirente. 192. 37. & seqq. Persolvenda. ibid. 42.

Legatum.

An à Legatis pijs detrahatur falcidia, si causa pia est hæres instituta? 205. 8. & seqq.

Lenocinium.

Notatur inter species delictorum carnalium. 252. 15. Requirit actum frequentiam. ibid. 16. Illius exempla. ibid. 17. & seqq. pœna. ibid. 19. & seqq.

Lex.

Debet esse rationabilis. 18. 1. sufficit rationalitas negativa. 18. 2. & seqq.

Lex declaratoria quali egeat promulgatione? 18. 6. & seqq.

Lex Aquilia.

Ex L. Aquilia agi potest ob culpam levissimam; 248. 7. & seqq. Etiam si in omittendo consistat. ibid. 12. Exentatur L. 13. §. 2. ff. de Ulust. ibid. 13. & seqq.

Lex Civilis.

Quo sensu leges Civiles tractent de hæresi & hæreticis? 245. & seqq.

Vide. Civilis.

Libellus.

Antiquitus idem erat offerre libellum, ac edere actionem. 120. 1. libellus successit in locum editionis. 121. 7.

An in libello sit nomen actionis exprimendum? 121. 8. & seqq. concordantur contraria D. Noodt. 121. 13. & seqq.

Nostri opinio de mutatione & emendatione libelli. 122. 19. L. 3. Cod. de Edendo cum L. un. Cod. de lictis contest. combinatur. 122. 20. & seqq. Explicatur §. 3. Inst. de Action. 122. 25. & seqq.

Liber.

Vide. Hæreticus.

Le-

Index Rerum & Verborum.

Locatio-Conductio.

Incommoditas est causa notabilis emigrandi ex ædibus conductis. 191. 12. & seqq. dummodo non proveniat à conductore. ibid. 16. & seqq. An si res locata non tradatur, aut usus denegatur, possit conductor recedere à contractu? ibid. 18. & seqq.

M.

Matrimonium.

Inter fideles non potest contrahi in ratione solius contractus. 216. 1. Proponitur ex adverso paritas de ordine sacro. ibid. 2. Disparitas multiplex afferitur. ibid. 3. & seqq. Impleta conditione, matrimonio adjectâ Parochus & testes noviter advocari vel admoneri debent. 217. 1. Quatuor rationes oppositæ. ibid. 2. & seqq. Responsione quarta diluuntur. ibid. 6. & seqq. Objectio contra nostram assertionem, quod Matrimonium possit iniri sub conditione servandæ Castitatis, attacka. ibid. 11. Refellitur. ibid. 12. & seqq.

Matrimonii Accessoria.

An solus liberorum consensus tollat pœnas secundarum nuptiarum? 218. 1. Ratio affirmans enervatur, & negativa defenditur. ibid. 2. & seqq.

Refertur sententia defendens cessationem harum pœnarum, quando vidua cum consensu prioris Mariti transit ad secunda vota. ibid. 5. Detenditur sententia contraria. ibid. 6. & seqq. Eiusmodi pœnæ juxta aliquos cessant ex consensu Principis. ibid. 9. & seqq. Statuitur negantium opinio. ibid. 11. & seqq.

Matrimonii impedimenta.

Agitur de dispensatione in impedimentis. Vide Dispensatio.

Metus.

Metus gravis & injustus invalida etiam reddit Sponsalia. 224. 15. Adducitur discursus in favorem sententiæ contrariæ. ibid. 16. Latius examinatur & diluitur. ibid. 17. & seqq.

Minor.

Minor, qualiter possit esse Judex? 109. 1. & seqq.

Quid minor præcipui habeat in Confessione contra se factâ? 132. 4.

Missæ.

Decretum de Celebratione Missarum in privatis Oratorijs. 156. 17.

An & quando Episcopus possit dare licentiam celebrandi? 156. 18. & seqq. Prius inspicendus est locus oratorii. ibid. 24. & seqq.

Qualiter Sacerdos peccet in celebratione Missæ? 246. 26. & seqq.

Missio in Possessionem.

Afferuntur textus, admittentes missionem in bonorum possessionem, si reus ante citationem è loco discessit. 126. 1. & 2.

P. Schmier. Supplem. Jurispr. Can. Civ.

Notamen ex Panormit. 126. 3. Exponitur textus in cap. ult. de eo, qui mittitur &c. 126. 4. Missio hæc non conceditur in beneficialibus quoad petitorium. 127. 5. Conceditur in possessorio recuperandæ, non item adipiscendæ possessionis. 127. 7.

Monasterium.

An Monasterium succedat Patri, si filius profusus præmoriatur? 208. 1. & seqq. Nova obiectio ponitur & refellitur. 209. 9. & seqq.

Mulier.

Mulier conjuncta viro, ejus forum sequitur. 111. 1.

Authority Ecclesiæ separata forò propriè gaudet. 111. 2.

Aliud, si velit illius forò privilegiatò uti. 111. 3.

Authority privatâ separata non mutat forum. 111. 4.

Mulier fidejubens juvatur Senatûsconsulto Vellejanò. 195. 1. Potest tamen eidem renuntiare. ibid. 2. Aut hæredibus imperare, ut fidem suam liberent. 195. 3. An possit renuntiare beneficio Authenticæ SI QUA MULIER? ibid. 4. & seqq. Suppositò Juramento renuntiatio videtur esse valida. ibid. 7.

N.

Natura. Jus Naturæ.

Jus Naturæ definitur. 22. 1. Solvuntur objectiones. ibid. 2.

Jus Naturæ non est commune hominibus & brutis. 22. 3. & 4.

Undenam objectum Juris Naturalis dignoscet possit? 22. 5. & seqq. Illa quoque objecta ad Jus Naturæ referuntur, quæ discursu indigent. 22. 7. & 8.

Navis. Navige.

An facultas navigandi ad quosvis in mari pertineat ad Jus Gentium? 25. 13. Referuntur Argumenta Grotii. ibid. 14. & seqq. Quæ subsistunt quoque, licet mare non sit liberum. 26. 21.

Jus navigandi videtur esse servitus naturalis omnibus communis. 26. 22.

Nominatio.

Differentia inter Nominationem & præsentationem. 70. 1. & seqq.

Nominandus debet esse Academicè graduatus. 70. 8. & seqq. Alia adhuc requisita nominandi. 70. 10.

Novalia.

Describuntur Novalia. 168. 1. & seqq. Mantent talia, quamdiu existat memoria primæ culturæ. ibid. 4.

Eorum decimæ à Politicis adscribuntur Principi terræ. ibid. 5. Sed perperam. ibid. 6. & seqq. Spectant ad Parochum. ibid. 8.

Nisi sint improprie talia. ibid. 9. Nec tantum per primum triennium, sed perpetuè debentur Parocho. ibid. 10. & seqq.

Li

Con-

Index Rerum & Verborum.

Confirmatur sententia, quod Persona Ecclesiastica, habens jus decimandi ex privilegio, novarium decimas exigere possit. 169. 12. & seq. Idem si districtus magis excolatur. ib. 14. & seq. Quod Autoritate Parnomitani, aliorumque stabilitur. ibid. 16. & seqq.

Novitius.

Novitius & oblati non possunt ab Abbate suo ordinari, licet gaudeant privilegio fori. 79. 7. & seq. Ingressus in Novitiatum ex parte neutrius solvit sponsalia. 214. 1. Objectiones formatæ reformantur. ibid. 2. & seqq.

O.

Ocularis inspectio.

In causis criminalibus non potest renunciari inspectioni oculari. 140. 3. Bene verò in civilibus. ibid. 4.

Excipitur inspectio Tabularum testamenti. ib. 5.

Oleum.

Triplex oleum pro usu Sacramentorum. 154. 21. & seqq. Quodlibet Consecratur ab Episcopo in Cena Domini in Ecclesia cathedrali. ibid. 26. Et si ex causa in alia Ecclesia subiecta possit Consecrari. ibid. 27.

Oleum recipiendum ab Episcopo. ibid. 28. & seq.

Ecclesie Filiales recipiunt à Matrice. ibid. 30.

Abbatibus quoque recipere debent ab Episcopo. ibid. 31. Non obstante exemptione passiva. ibid. 32. Aut activa impropria. ibid. 33.

Bene verò propria. ibid. 34.

Non debent olea asservari in Tabernaculo Altaris. ibid. 35.

Oratorium.

Quid de oratoriis regularibus? 155. 25. Vide. *Missa.*

Ordinandus.

Adducuntur ea, quæ circa ordinandorum qualitates in Concilio Romano Constituta sunt. 81. 1. & seqq.

An valde ordinetur, qui laborat impedimento canonico? 85. 8. & seqq.

Possitne is admitti ad minores, qui dimissorias habet pro Majoribus, 83. 17. & seqq.

Traditur ex Concilio Romano, à quo Ordinandi sint, qui habent privilegium ordines extra tempora suscipiendi. 83. 20. & seqq.

Explicatur dubium, quomodo habens dimissoria ab Episcopis Italici ordinari possit? 83. 23. & seqq.

Ordinatio.

Ordinatio extra tempora ex indulto Apostolico justificatur. 84. 1. & 2. Indulta hæc non sunt revocata. 84. 3. & 4.

Ordinatus.

Ordinatus per Simoniam ab ordinibus est suspensus. 79. 4.

Ordinati ante Legitimam ætatem, extra tempora, aut sine litteris dimissorias Univer-

lem suspensionem incurrunt ex Constitut. Pii V. 85. 1. Quoad ultimum est immutata. ibi. 2. & 3.

Ordinatus cum dictis impedimentis in Sub-Diaconum & Diaconum per ordinationem solum non fit irregularis. 86. 7.

Cum ordinatis ante tempora aut ætatem dispensat Episcopus. 86. 10. Non obstante Bulla Sixti V. 86. 11. & seq.

An qui ex metu Gravi ordinatus est in Sub-Diaconum, teneatur perpetuò servare Castitatem? 225. 5. Ratio affirmativa dispellitur. ibid. 6. Respondeo ad Concilium Toletanum. ibid. 7. & seqq.

Ordo.

Prima tonsura non est Ordo Sacramentalis. Vide. *tonsura.*

Ordines minores sunt Sacramentum. 78. 21. & seqq.

Qua ratione ordo sit unum Sacramentum? 78. 25.

Ordines validè & licitè recipiuntur ab Episcopis censuratis non denuntiatis. 79. 1. Non dubitandum de Extravagante Martini V. 79. 2. & 3.

Ordines Minores alienis subditis saltem validè conferuntur. 79. 10.

Ordines extra Missarum solennia validè conferuntur. 845. An quoque licitè? ibi. 6. & 7.

Ordo sacer ex institutione Ecclesie habet vim dirimendi Matrimonium. 225. 1.

Refertur, & impugatur opinio, hanc vim immediate voto tribuentium. ibid. 2. & seqq.

P.

Pactum.

Pactum tacitum eruitur ex litteris receptis, non secuta in continentiproteestatione. 187. 1. & seqq. Cum temperamento tamen. ibid. 5. & seq.

Pallium.

A quo Conferatur. 63. 136. Notamina circa ulum pallii 63. 140. & seqq.

Parochus.

Parochus excommunicatus, suspensus, aut specialiter interdictus Matrimonio non potest assistere. 217. 24. Dissentientium Argumenta solvuntur. ibid. 25. & seqq.

Præsentia Parochi debet esse moralis. ibid. 31.

Quam impedit etiam involuntaria distractio. ibid. 32. Imò & affectata. ibid. 33. & seq.

Patronatus.

Possitne Jus Patronatus reservari in Ecclesia Collegiata? 166. 15. & seqq. Solus fundator, aut extractor, ejusque filii descendentes alendi sunt ab Ecclesia. 167. 23. & seqq.

Non extraneus, ad quem alio titulo Jus Patronatus est devolutum. 167. 26. & seqq.

Pignus.

Jus pignoris luendi præscriptioni subiacet. 42.

Index Rerum & Verborum.

Postulatio.

An Locus sit quasi-inspiratio in postulatione? 67. 4. & seqq.

In postulatione, electione concurrente duæ tertie requiruntur. 68. 9. & seq. Secus electio prævalet facta ab una tertia. 68. 11.

Licet vota electorum spargantur, non tamen unum supra tertiam requiritur. 68. 12. & seqq. Quod & procedit, si sit indignus postulatus scienter, non tamen sic, si ignoranter. 68. 15. & seqq.

Si Capitulares sint viginti, septem faciunt unam tertiam. 69. 20.

In concursu electionis & postulationis uterque publicandus est, ne sit locus appellationi. 69. 21.

Prelatus.

Prelatus sæcularis habens sub se Collegium, habet Jurisdictionem ordinariam. 102. 12.

Prelatorum Episcopis inferiorum triplex classis assignatur. 102. 13. & seqq. Notabile inter hos discrimen. 102. 17. & seqq.

An Prelatus Ecclesiasticus possit expendere pecuniam, ad rem immobilem destinatam sine solennitatibus? ibid. 1. & seqq.

Præscriptio.

Quomodo probetur præscriptio immemoralis. 31. 1. Refutatur instantia contra annorum numerum in testibus. ibid. 2. & seq.

Testes non debent deponere de memoria suorum antecessorum. 31. 5. & seqq.

Exponitur celebris Glossa in Cap. 1. h. t. in 6. vers. *memoria.* 32. 12. & seqq.

An & qualis requiratur probatio de fama communi. 32. 18. & seqq.

An admittatur probatio per scripturam. 32. 21. & seqq.

An præscriptio immemoralis debeat excedere 100. annos? 33. 25. Adducuntur Verba Cardinalis de Luca, & objectiones resolvuntur. 33. 26. & seqq.

Origo præscriptionis est Jus naturæ & Gentium. 34. 1. Solvuntur objectiones. ibid. 2. & seqq.

Inferiores possunt præscribere contra Superiores, saltem quoad aliqua Jura. 36. 1. & seq.

An etiam contra obedientiam? 36. 3.

Possunt quoque superiores præscribere contra inferiores. 36. 4. Difficultas ratione possessionis. 36. 5. Episcopus potest præscribere contra exemptionem. 36. 6. & seq.

Quot anni requirantur ad præscribendam exemptionem. 37. 13. & seqq.

An præscriptioni per impetrationem privilegii tacitè renuntietur? 37. 20. & seqq.

In præscriptione privata contradictio & acquiescentia non requiritur. 39. 7. & seqq.

Præscriptio unica sufficit in annuis obligationibus. 39. 10. Solvuntur Leges oppositæ. 40. 11. & seqq. Explicatio Concilii tridentini. 40. 16. & 17.

Præscriptionis æquitas ostenditur, si onera sine comodo portantur. 40. 19. & seq. Probabiliter etiam si Comoda durent. 41. 21. & seq.

39. & seqq. Enodatur Lex. 21. Cod. de Evict. 42. 44. & seqq.

An Prælati Ecclesiastici in rebus Ecclesiasticis possit constituere Hypothecam Generalem sine solennitatibus. 183. 1. & seqq. Defensio sententiæ affirmantis cum responsione ad Nov. 7. cap. 6. ibid. 5. Sensus Capituli. 5. De Rebus Ecclesie non alienandis. ibid. 6. & seqq.

Diferimen Hypothecæ Generalis & specialis. 184. 10. & seqq.

Res Mobiles oppignoratae repeti possunt à tertio possessore. 184. 14. Agitur de consuetudine contraria. ibid. 15. & seqq.

An & quando habens Hypothecam Generalem & specialem præferatur alteri habenti specialem in re alia? 184. 18. & seqq.

Quid Consequatur posterior creditor, qui solvit priori? ibid. 21. & seqq.

Pisanum Concilium.

Concilium hoc non fuit authenticum. 26. 1. & seqq.

Pœna.

Recensetur causa Augendi pœnam. 129. 1. & seqq. Causa mitigandi. ibid. 4. & seqq. Causa remittendi. ibid. 7.

Pontifex.

De Electione Pontificiæ specialia. 64. 149. & seqq.

An in solo Pontifice Ecclesiastica Jurisdictio resideat? 90. 1. & seqq. Ad rationes SS. Patrum respondetur. 90. 7. & seqq.

S. Pontifex est supra Concilium. 91. 18. & seqq.

S. Pontifex est infallibilis. 92. 28. & seqq.

A S. Pontifice non datur appellatio. 92. 30. & seqq.

Quid possit S. Pontifex ex plenitudine potestatis? 155. 11.

Quid possit in erectione Archi-Episcopatum? ibid. 12.

An & qualiter S. Pontifex absque assensu Cardinalium possit alienare res Ecclesie Romanæ. 162. 19. & seqq.

Possessio.

Rationes quædam, quod possessio non sit species Juris in re. 185. 1. & seqq.

Possessio verè talis non est sine Jure. ibid. 4. & 5.

Possessio Juris non amittitur in re nobis erepta. ibid. 6. & seqq.

Possessio defuncti non transit ad heredem ibi. 8.

Possessor fructus naturales facit suos. ibid. 9.

Referuntur & reselluntur Argumenta Huberri. 186. 10. & seqq. Expositio Vinnii ad f. 35. Inst. de A. D. 186. 21. & seqq.

Possessor.

Qui dolò aut potentià Adversarij à possessione impeditur, pro possessore habetur. 127. 8.

Quisnam possessor censetur factus locupletior? textus apparenter oppositi allegantur. 186. 25. & seqq. Distinctione mediâ conciliantur. 187. 28. & seqq.

Index Rerum & Verborum.

Confirmatur sententia, quod Persona Ecclesiastica, habens jus decimandi ex privilegio, novarium decimas exigere possit. 169. 12. & seq. Idem si districtus magis excolatur. ib. 14. & seq. Quod Autoritate Parnomitani, aliorumque stabilitur. ibid. 16. & seqq.

Novitius.

Novitius & oblati non possunt ab Abbate suo ordinari, licet gaudeant privilegio fori. 79. 7. & seq. Ingressus in Novitiatum ex parte neutrius solvit sponsalia. 214. 1. Objectiones formatæ reformantur. ibid. 2. & seqq.

O.

Ocularis inspectio.

In causis criminalibus non potest renunciari inspectioni oculari. 140. 3. Bene verò in civilibus. ibid. 4.

Excipitur inspectio Tabularum testamenti. ib. 5.

Oleum.

Triplex oleum pro usu Sacramentorum. 154. 21. & seqq. Quodlibet Consecratur ab Episcopo in Cena Domini in Ecclesia cathedrali. ibid. 26. Et si ex causa in alia Ecclesia subiecta possit Consecrari. ibid. 27.

Oleum recipiendum ab Episcopo. ibid. 28. & seq.

Ecclesie Filiales recipiunt à Matrice. ibid. 30.

Abbatibus quoque recipere debent ab Episcopo. ibid. 31. Non obstante exemptione passiva. ibid. 32. Aut activa impropria. ibid. 33.

Bene verò propria. ibid. 34.

Non debent olea asservari in Tabernaculo Altaris. ibid. 35.

Oratorium.

Quid de oratoriis regularibus? 155. 25. Vide. *Missa.*

Ordinandus.

Adducuntur ea, quæ circa ordinandorum qualitates in Concilio Romano Constituta sunt. 81. 1. & seqq.

An valde ordinetur, qui laborat impedimento canonico? 85. 8. & seqq.

Possitne is admitti ad minores, qui dimissorias habet pro Majoribus, 83. 17. & seqq.

Traditur ex Concilio Romano, à quo Ordinandi sint, qui habent privilegium ordines extra tempora suscipiendi. 83. 20. & seqq.

Explicatur dubium, quomodo habens dimissoria ab Episcopis Italis ordinari possit? 83. 23. & seqq.

Ordinatio.

Ordinatio extra tempora ex indulto Apostolico justificatur. 84. 1. & 2. Indulta hæc non sunt revocata. 84. 3. & 4.

Ordinatus.

Ordinatus per Simoniam ab ordinibus est suspensus. 79. 4.

Ordinati ante Legitimam ætatem, extra tempora, aut sine litteris dimissoria Univer-

lem suspensionem incurrunt ex Constitut. Pii V. 85. 1. Quoad ultimum est immutata. ibi. 2. & 3.

Ordinatus cum dictis impedimentis in Sub-Diaconum & Diaconum per ordinationem solum non fit irregularis. 86. 7.

Cum ordinatis ante tempora aut ætatem dispensat Episcopus. 86. 10. Non obstante Bulla Sixti V. 86. 11. & seq.

An qui ex metu Gravi ordinatus est in Sub-Diaconum, teneatur perpetuo servare Castitatem? 225. 5. Ratio affirmativa dispellitur. ibid. 6. Respondeo ad Concilium Toletanum. ibid. 7. & seqq.

Ordo.

Prima tonsura non est Ordo Sacramentalis. Vide. *tonsura.*

Ordines minores sunt Sacramentum. 78. 21. & seqq.

Qua ratione ordo sit unum Sacramentum? 78. 25.

Ordines validè & licitè recipiuntur ab Episcopis censuratis non denuntiatis. 79. 1. Non dubitandum de Extravagante Martini V. 79. 2. & 3.

Ordines Minores alienis subditis saltem validè conferuntur. 79. 10.

Ordines extra Missarum solennia validè conferuntur. 845. An quoque licitè? ibi. 6. & 7.

Ordo sacer ex institutione Ecclesie habet vim dirimendi Matrimonium. 225. 1.

Refertur, & impugnat opinio, hanc vim immediate voto tribuentium. ibid. 2. & seqq.

P.

Pactum.

Pactum tacitum eruitur ex litteris receptis, non secuta in continentiproteestatione. 187. 1. & seqq. Cum temperamento tamen. ibid. 5. & seq.

Pallium.

A quo Conferatur. 63. 136. Notamina circa ulum pallii 63. 140. & seqq.

Parochus.

Parochus excommunicatus, suspensus, aut specialiter interdictus Matrimonio non potest assistere. 217. 24. Dissentientium Argumenta solvuntur. ibid. 25. & seqq.

Præsentia Parochi debet esse moralis. ibid. 31.

Quam impedit etiam involuntaria distractio. ibid. 32. Imò & affectata. ibid. 33. & seq.

Patronatus.

Possitne Jus Patronatus reservari in Ecclesia Collegiata? 166. 15. & seqq. Solus fundator, aut extractor, ejusque filii descendentes alendi sunt ab Ecclesia. 167. 23. & seqq.

Non extraneus, ad quem alio titulo Jus Patronatus est devolutum. 167. 26. & seqq.

Pignus.

Jus pignoris luendi præscriptioni subiacet. 42.

Index Rerum & Verborum.

Postulatio.

An Locus sit quasi-inspirationi in postulatione? 67. 4. & seqq.

In postulatione, electione concurrente duæ tertie requiruntur. 68. 9. & seq. Secus electio prævalet facta ab una tertia. 68. 11.

Licet vota electorum spargantur, non tamen unum supra tertiam requiritur. 68. 12. & seqq. Quod & procedit, si sit indignus postulatus scienter, non tamen sic, si ignoranter. 68. 15. & seqq.

Si Capitulares sint viginti, septem faciunt unam tertiam. 69. 20.

In concursu electionis & postulationis uterque publicandus est, ne sit locus appellationi. 69. 21.

Prelatus.

Prelatus sæcularis habens sub se Collegium, habet Jurisdictionem ordinariam. 102. 12.

Prelatorum Episcopis inferiorum triplex classis assignatur. 102. 13. & seqq. Notabile inter hos discrimen. 102. 17. & seqq.

An Prelatus Ecclesiasticus possit expendere pecuniam, ad rem immobilem destinatam sine solennitatibus? ibid. 1. & seqq.

Præscriptio.

Quomodo probetur præscriptio immemoralis. 31. 1. Refutatur instantia contra annorum numerum in testibus. ibid. 2. & seq.

Testes non debent deponere de memoria suorum antecessorum. 31. 5. & seqq.

Exponitur celebris Glossa in Cap. 1. h. t. in 6. vers. *memoria.* 32. 12. & seqq.

An & qualis requiratur probatio de fama communi. 32. 18. & seqq.

An admittatur probatio per scripturam. 32. 21. & seqq.

An præscriptio immemoralis debeat excedere 100. annos? 33. 25. Adducuntur Verba Cardinalis de Luca, & objectiones resolvuntur. 33. 26. & seqq.

Origo præscriptionis est Jus naturæ & Gentium. 34. 1. Solvuntur objectiones. ibid. 2. & seqq.

Inferiores possunt præscribere contra Superiores, saltem quoad aliqua Jura. 36. 1. & seq.

An etiam contra obedientiam? 36. 3.

Possunt quoque superiores præscribere contra inferiores. 36. 4. Difficultas ratione possessionis. 36. 5. Episcopus potest præscribere contra exemptionem. 36. 6. & seq.

Quot anni requirantur ad præscribendam exemptionem. 37. 13. & seqq.

An præscriptioni per impetrationem privilegii tacite renuntietur? 37. 20. & seqq.

In præscriptione privata contradictio & acquiescentia non requiritur. 39. 7. & seqq.

Præscriptio unica sufficit in annuis obligationibus. 39. 10. Solvuntur Leges oppositæ. 40. 11. & seqq. Explicatio Concilii tridentini. 40. 16. & 17.

Præscriptionis æquitas ostenditur, si onera sine comodo portantur. 40. 19. & seq. Probabiliter etiam si Comoda durent. 41. 21. & seq.

39. & seqq. Enodatur Lex. 21. Cod. de Evict. 42. 44. & seqq.

An Prælati Ecclesiastici in rebus Ecclesiasticis possit constituere Hypothecam Generalem sine solennitatibus. 183. 1. & seqq. Defensio sententiæ affirmantis cum responsione ad Nov. 7. cap. 6. ibid. 5. Sensus Capituli. 5. De Rebus Ecclesie non alienandis. ibid. 6. & seqq.

Diferimen Hypothecæ Generalis & specialis. 184. 10. & seqq.

Res Mobiles oppignoratae repeti possunt à tertio possessore. 184. 14. Agitur de consuetudine contraria. ibid. 15. & seqq.

An & quando habens Hypothecam Generalem & specialem præferatur alteri habenti specialem in re alia? 184. 18. & seqq.

Quid Consequatur posterior creditor, qui solvit priori? ibid. 21. & seqq.

Pisanum Concilium.

Concilium hoc non fuit authenticum. 26. 1. & seqq.

Pœna.

Recensetur causa Augendi pœnam. 129. 1. & seqq. Causa mitigandi. ibid. 4. & seqq. Causa remittendi. ibid. 7.

Pontifex.

De Electione Pontificiæ specialia. 64. 149. & seqq.

An in solo Pontifice Ecclesiastica Jurisdictio resideat? 90. 1. & seqq. Ad rationes SS. Patrum respondetur. 90. 7. & seqq.

S. Pontifex est supra Concilium. 91. 18. & seqq.

S. Pontifex est infallibilis. 92. 28. & seqq.

A S. Pontifice non datur appellatio. 92. 30. & seqq.

Quid possit S. Pontifex ex plenitudine potestatis? 155. 11.

Quid possit in erectione Archi-Episcopatum? ibid. 12.

An & qualiter S. Pontifex absque assensu Cardinalium possit alienare res Ecclesie Romanæ. 162. 19. & seqq.

Possessio.

Rationes quædam, quod possessio non sit species Juris in re. 185. 1. & seqq.

Possessio verè talis non est sine Jure. ibid. 4. & 5.

Possessio Juris non amittitur in re nobis erepta. ibid. 6. & seqq.

Possessio defuncti non transit ad heredem ibi. 8.

Possessor fructus naturales facit suos. ibid. 9.

Referuntur & reselluntur Argumenta Huberri. 186. 10. & seqq. Expositio Vinnii ad f. 35. Inst. de A. D. 186. 21. & seqq.

Possessor.

Qui dolò aut potentia Adversarii à possessione impeditur, pro possessore habetur. 127. 8.

Quisnam possessor censetur factus locupletior? textus apparenter oppositi allegantur. 186. 25. & seqq. Distinctione mediâ conciliantur. 187. 28. & seqq.

Index Rerum & Verborum.

Reclè præscribit Emphyteuta contra annum
Canonem. 41. 24. & seqq. Solvitur obje-
ctio ibid. 29. & seq. Possitne præscribi
dominium directum? cum distinctione sol-
vitur. 41. 31. & seqq.

Præscriptioni subjacet Jus luendi pignoris. 42.
37. & seq. Solutio. L. 21. Cod. de Evict.
42. 39. & seqq. Satisfit objectionibus. 42.
44. & seqq.

Deo Argumenta contra præscriptionem Juris
redimendi repelluntur cum retorsione de
actione empti 43. 49. & seqq.

Rationes adducuntur præscriptionem currere
in debito indefinitè contracto. 44. 1. & seqq.
Refutantur. 45. 6. & seqq.

Objectiones contra sententiam, quæ docetur,
dubium Speculativum non impedire præscri-
ptionem, refelluntur. 45. 13. & seqq.

Error facti proprii præscriptioni ordinaria officit.
45. 21. Etiam error facti alieni cum errore
Juris conjunctus. 45. 22. & seq. Solutio L.
2. ff. Pro Donato. 46. 24. & seq.

Assertio firmatur, quod præscriptio privativa
non requirat possessionem contra dissentien-
tes. 46. 26. & seqq. Moderamen admitti-
tur. 46. 35.

Res mobiles Ecclesiæ Romanæ non præscri-
buntur trienniò de Jure Canonico. 47. 37.
& seq. De Jure Civili: remissivè. 47. 39.

Etiam res Ecclesiarum inferiorum triennii præ-
scriptionem non admittunt; ubi solvuntur
objectiones. 47. 40. & seqq. Explicatur
Cap. 1. h. t. Et concordatur cum cap. 15.
XVI. q. 4. 48. 47. & seqq.

An eodem tempore præscribatur contra fiscum
Ecclesiasticum, & Sæcularem. 48. 50. Tex-
tus in cap. ult. h. t. in 6. explicatur. 48. 51.
& seqq.

Argumenta contra præscriptionem collectarum.
48. 56. & seqq. Respondetur ad singula.
49. 69. & seqq.

Qualis debeat esse præscriptio Jurisdictionis
Episcopalis? 49. 9. & seqq.

Præsumptio.

Bifaria Juris præsumptio circa terminum vite
humane. 139. 1. & 2.

Causa practica. 139. 3. & 4.

Contra negantem se accepisse pecunias, & de
acceptione Convictum stat Juris præsumptio.
139. 5.

Pro asserente, se dedisse pecunias debitas, mi-
litat eadem præsumptio. 139. 6.

Refertur sententia Huberi, quod fictio Juris
non sit de impossibilibus. 140. 7. & seqq.
Vocatur in dubium. 140. 11.

Privilegium.

Quid? & ejus operatio. 163. 4. & seqq.

Probatio.

Argumenta negantium, quod præsumptio, fama,
Confessio, & Juramentum sint veræ præ-
probationis species, eliduntur. 130. 1. &
seqq. Specialiter de præsumptione & fama.
130. 5. & seqq. De Confessione & Jura-

mento. 230. 8. & 9. Disceptatur, an va-
leat pactum de certo genere probationum?
131. 10. & 11.

Probationes unius Judicis fidem faciunt in alio.
131. 12. & seqq.

Processus.

Diferimen inter processum deplano, & summa-
rium. 107. 1. & 2. Processus summarius quid?
108. 1. & seq. Executivus quid? 108. 5. &
seq. Præparatorius & principalis quid? 108.
7. & 8.

Procurator.

Procuratorum genera & munera varia. 110.
21. & seqq.

Horum prærogativa in Curia Romana. 110. 24.
& seq.

Professor.

Professorum viva vox ac instructio in exponen-
da Jurisprudencia commendatur. 3. 20. &
seqq.

Proprietas. Jus Proprietatis.

Stabilitur assertio ad acquirendum Jus possessio-
nem desiderans. 176. 1. & 2. Respondetur
ad opposita ibi. 3. & seqq. Quid Juris, si
unus aliter offerat, alter aliter recipiat? 177.
11. Si dissentiant in toto genere, nil agitur.
Ibid. 2. Si dissentiant in specie tituli, leges in
speciem diversæ mediâ distinctione combinan-
tur. ibid. 13. & seqq.

Prorogatio.

Tacita Juris prorogatio ex parte rei oritur ex
litis contestatione. 105. 14. & seqq.

Quis habeat Jus exequendi sententiam à Judice
prorogato latam? subdistinctione. 105. 19.
& seqq.

Publica.

Jurisprudencia publica Ecclesiastica.
Vide. Ecclesiastica.

Q.

Querela.

Datur simplex Querela ante litem contesta-
tionem in causa denegatae justitiæ. 144. 12.
Post litem contestatam datur vera appellatio.
144. 13. Etsi Judex ad quem eam non sta-
tim debeat recipere. 144. 14.

Quantitas.

Quid sit Quantitas moderata? 165. 28. & seqq.
Exponitur Extravag. Vas electionis de consis.
165. 30. & seqq.

R.

Reconventio.

AN reus Conventus necessitatè debeat actio-
nem reconvenire? allegatur Nov. 96. cap.
2. §. 1. 124. 1. & seqq.

Tutor nomine pupilli conventus eodem nomi-
ne potest reconveniri. 124. 6. Non item
nomine proprio. ibid. 7.

An reconventio admittatur in Judicio possesso-
rio? 124. 8. & seq. Eligitur affirmativa,
&

Index Rerum & Verborum.

& ad contraria respondetur. 124. 10. & seqq.
Reconventio non habet locum in executione.
125. 16. & quando non proceditur per viam
actionis. 125. 17.

Regulares.

Regulares à proprio Episcopo sunt ordinandi.
82. 9. Talis est ille, in cujus Diocesi Mo-
nasterium est situm. 82. 10. & seq. Hinc
ab Episcopo originis ordinari nequeunt. 82.
12. Possunt tamen ordinari ab Episcopo,
in cujus Diocesi habent sæculare Beneficium.
82. 13.

Causa, quo Regulares à quocunque Episcopo
ordinari valent. 82. 14. & 15. Præmissò
tamen examine doctrinæ. 83. 16.

Non licet alicui habitum alterius Religionis as-
sumere. 149. 6. Aut habitum proprium
disponere sub pœna excommunicationis.
149. 7. Quam pœnam tamen non incurrunt
Regulares Cardinales, aut Episcopi. 149. 8.
& seq.

Regule SS. Ordinum.

An, & quomodo Regula Sanctissimi Patris
Benedicti extra materiam votorum obliget?
20. 29. & seqq.

Religiosus.

Factus Episcopus ligatur omnibus votis. 150.
10. & seqq. Exponitur textus in cap. un.
XVIII. q. 1. 150. 13. & seq. De aliis ma-
teris remissivè. 150. 15.

Religiosi non possunt facere testamentum. 203.
7. Factum ante Professionem declarare pos-
sunt. 203. 8. Ex sola dispensatione Papæ
testari possunt. ibid. 9. & 10. Quæ non
tantum ad primum testamentum coartari
debet. ibid. 11. Neque de portione, quam
sibi per testamentum in sæculo reservavit,
absque licentia Papæ disponere valet. ibid.
12. Discutitur, ad quem illa portio spe-
ctet? ibid. 13. & 14.

Omnes Religiosi Capaces sunt institutionis pas-
sivæ. ibid. 15. exceptis Capucinis, & Fran-
ciscanis. ibid. 16. Adeò ut relicto titulò
institutionis ne quidem vendere permittan-
tur. ibid. 17.

De legato relicto remissivè. ibid. 18. Uti &
de Patribus Theatinis. ibid. 19.

Renuntiatio.

Neque tacita, neque expressa certam formu-
lam desiderat. 74. 1. & 2.

Rescriptum.

Qualis modus in expediendis literis Aposto-
licis? 28. 1. & seq.

Resignatio.

Tacita resignatio est, si Clericus in minoribus
constitutus Matrimonium Contrahat. 74. 6.
Refutantur contraria. 74. 8. & seq.

Si resignatio sit Conditionata, reservatio ob-
missam publicationem haud inducitur, non
purificata Conditione. 76. 21. & seq. Sol-
vitur objectio. ibid. 23. & seq.

Restitutio.

Radices & causæ Restitutionis. 12. 5. & seqq.

Retractus.

Differentia inter Jus retractus & prælationis
190. & seqq.

Personæ, quibus competit retractus gentilitius.
ibid. 4. & seqq.

Contractus indicantur, in quibus locum habet
retractus. ibid. 8. & 9. Tempus, intra quod
datur. 191. 10. & seq.

S.

Sacerdos.

Sacerdos simplex ex delegatione pontificia
Diaconatum & Sub-Diaconatum reclè
confert. 80. 11.

Sacerdotium.

Est verum Sacramentum. 77. 16.

Saxonicum.

Speculum Saxonicum quid sit? 10. 130.
An generaliter valeat in vim legis? 10. 132.
& seqq.

Speculo Saxónico in Feudis nulla Authoritas.
12. 147. & seqq.

Schola.

Scholastica methodus in exponenda Jurispru-
dencia commendatur. 2. 15. & seqq.

Sententia.

Sententiam in praxi præcedit inrotulatio acto-
rum. 142. 1.

An sententia possit esse contra Jus Constitutio-
nis? 142. 2. Distinguitur inter thesin &
hypothesin. 142. 3. & seqq.

Sententiam suam Judex declarare potest. ibid.
6. & seq.

Lata ad Consilium Prudentum ab iisdem de-
claranda est. 142. 8.

An detur actio Judicati post rem Judicatam, &
an sit utilis? 142. 9. & seqq. Accumulan-
tur multa in contrarium. 143. ibid. In qui-
bus Casibus procedat utiliter? 143. 13. &
seqq.

Sepultura.

Olum non licuit sepelire cadavera in Ecclesiis,
postea vero immutatum. 165. 12.

Non tamen concessum est sub altaribus tumu-
lare corpora. 166. 3. Nec prius Consecrari
potest Altare nisi corpora exhumentur. ibid.
4. Cadavera infra terram in tumbis sepe-
lienda. ibid. 5.

S. Pontifices sepeliuntur in Conditariis super
terram elevatis. ibid. 6. & seq.

Discutitur, in quo loco sepeliendus sit, qui se-
peliri non potest in Ecclesia à se electa? ibi.
8. & seqq.

Cui debeatur portio Canonica, seu quarta fu-
neralium. ibid. 11. & seqq.

Servitus.

An Servitus solius voluptatis aut Commercii cau-
sâ possit constitui? 181. 1. & 2. Rationes
& textus pro affirmativa. ibid. 3. & seqq.

Index Rerum & Verborum.

Ostenditur posse dari servitutem in faciendo. 182. 7. & seqq.

Simoniam.

Papa Simoniam potest committere in rebus ab intrinseco spiritualibus. 240. 1. Non verò si ex utraque parte interveniat res spiritualis. ibid. 2.

An etiam si res ab intrinseco sit spiritualis? ibid. 3. & seqq. Ratio dubitandi. Defenditur sententia negativa. ibid. 6. & seqq. In Capellaniis Authoritate Pontificia non crectis Simoniam non committitur. 241. 9. & seqq. Respondetur ad objectionem, & cautela apponitur. ibid. 12. & seqq.

Explicatur, quomodo timor omittendi rem temporalem fundet simoniam in electionibus. ibid. 16. & seqq.

Item si permuteur electio cum electione. 242. 18. & seqq.

Item si quis alteri incutiat timorem, ut ab electione desistat. 242. 23.

Sponsalia.

Sponsalia censentur esse conditionata, si quis dicat: non ducam aliam nisi te. 112. 1. Revertitur & resiliuntur contraria. ibid. 2. & seqq.

Sponsalia secunda sunt obligatoria, quando prima solvuntur. ibid. 7. Satis fit Adversarius. ibid. 8. & seqq.

Adducuntur Argumenta contra nostram sententiam, quæ concedimus obligationem sponsalium, si defloratio cum ficta Matrimonii promissione contingat. 213. 12. & seqq. Distinctis responsionibus evertuntur. 213. 15. & seqq.

Controvertitur, cujusnam sit electio, si quis pluribus repromittentibus dicat: ducam n- nam ex Vobis: ibid. 20. & seqq. Notamen practicum. ibid. 23.

An fornicatio ex parte neutrius solvat sponsalia? 214. 8. & 9. rejicitur ratio negandi & stabilietur affirmativa. ibid. 1. & seqq.

An resiliere liceat, si altera pars fiat ditior. 215. 14. & seqq. Resolvitur. ibid. 16. & seqq.

An pars Conscia proprii impedimenti occulti possit urgere Matrimonium? ibid. 18. & seqq.

Statutum.

Statuta qualiter sint interpretanda? 14. 1. Statutum prohibens alienationem certò modò comprehendit etiam oppignorationem. 14. 8. 9. 10. & seqq.

Subditus.

An subditi, non ordinati à proprio Episcopo possint appellare. 80. 19. Respondetur sub distinctione. 81. 20. & seqq.

Gravari conceditur recursus ad S. Congregationem, esto regulares sint. 81. 25. & seqq.

Successio.

An Fratrum filii cum ascendentibus admittantur ad successionem patris quando nullus ex parentibus superest? 209. 12. & seqq.

Roboratur opinio affirmans, & vindicatur à motivo opposito. 209. 14. & seqq.

Putant quidam in concursu filiorum ex fratribus Germanis & uterinis omnes ad successionem admitti. ibid. 18. Eligitur & probatur sententia contraria. ibid. 19. & seqq. Explicatur Novella. 118. cap. 3. §. 1. ibid. 22.

Fratrum uterinorum & Consanguineorum liberi, quando soli sunt, omnes reliquos excludunt. ibid. 23.

Suevia.

Speculum Suevicum describitur. 10. 131. An ei Competat Generalitas legis? 10. 132. & seqq.

Speculum Suevicum in Feudis non habet Authoritatem. 12. 147. & seqq.

T.

Tempus.

AN tempus immemorabile in præscriptione probetur per scripturam? 32. 21. & seqq. Vide. præscriptionem.

Testamentum in genere.

Noratur quidam Adversarius vellicans nostram sententiam, quòd facultas testandi ad causas profanas pro parte Clericorum introduci nequeat. 202. 1. & seqq. Unum ex Illius Argumentis tangitur. ibid. 5.

Testamentum profanum de Jure Canonico nullas requirit solennitates. 204. 1. Difficultas ex cap. Cum esset. De testament. ibid. 2.

Proponitur sententia, duos testes pro solennitate requirens. ibid. 3. & 4. Impugnatur. ibid. 5. Responsiones contrariæ infringuntur. ibid. 6. & seqq.

Testamentum insolente vim nullam habet in foro animæ. ibid. 11. Duæ rationes Adversariorum subvertuntur. ibid. 12. & seqq. Laudatur Cardinalis Petra. 205. 10.

In testamento pio sola voluntas testatoris spectatur. 205. 2.

Undenam seria voluntas sit dignoscenda? ibid. 3. & 4.

An & quatenus testamentum pium ad arbitrium testis possit conferri? ibid. 5. & seqq.

Testamentum Judici oblatum solennitates externas supplet. 206. 10. An etiam supplet internas? ibid. 11. & seqq.

Núm vedetur imissio ex edicto D. Hadriani? ibid. 114. & seqq. De requisitis ad testamentum paternum ex Jure Codicis. 206. 16.

Ex Jure Novellarum requiritur scriptio & subscriptio Patris? ibid. 17.

Quid judicandum sit de scheda à Patre relicta? ibid. 18. & seqq.

Expedit duos testes adhibere. ibid. 20.

Subscriptio debet fieri in charta testamentaria. 207. 21. & seqq.

Dux

Index Rerum & Verborum.

Dux cautela circa scriptionem & subscriptionem in testamento paterno 207. 23. & seqq.

Testamentum Divinum.

Singula præcepta Veteris testamenti fuerunt divina. 23. 1. Illis non stringebantur Gentiles. ibid. 2. Enumerantur libri hujus testamenti. 23. 3.

In Novo testamento non datur Nova Lex, quæ non fuit in veteri. 23. 4. & seqq. Solvitur textus oppositus. ibid. 7. & 8.

In novo testamento non est licitum observare præcepta Cæremonialia legis antiquæ. 24. 9. & seqq.

Quot sint libri testamenti novi? 24. 13. & 14.

Testis.

Sententia de testimonio judiciali Religiosorum recapitulatur. 133. 1. & seqq. Exceptio. 133. 4. Ampliatio nostræ sententiæ in negotiis extrajudicialibus. 133. 5. & seqq.

De testimonio Clericorum. 133. 10. & seqq.

An Clerici & Religiosi possint cogi ad testimonium dicendum? 133. 13. & seqq. Devenitur ad causas criminales. ibid. 16. & seqq. Quales testes admittantur in Beatificatione & Canonizatione Sanctorum? 134. 23. & seqq. Adstruitur ibid.

Disceptatur, an testis non Juratus omni fide destituatur? 134. 28. & seqq.

In quo idiomate testes examinandi sint? 134. 30. & seqq. Exponitur L. 1. §. ult. ff. de V. O. 134. 32.

Testes in Matrimonio moraliter debent esse presentes. 227. 35.

An sufficiat casualis? Fundamenta sententiæ negativæ. ibid. 36. & seqq. Probatum affirmativa, & fundamenta priora diluuntur. ibid. 39. & seqq.

Tonsura.

Prima tonsura non est Ordo Sacramentalis. 76. 1. Refutantur textus objecti. 76. 2. 3. & seqq.

Tortura.

An possit adhiberi in foro Ecclesiastico? 238. 13. & seqq.

Transactio.

Ob læsionem immodicam non rescinditur. 199. 1. Et sine eadem completa sit. 200. 2. & seqq.

Translatio.

Translatio requirit causam. 69. 1. Quandoque merita sufficiunt. 69. 2. Sine inter merita, & alias causas differentia? 69. 3. & seqq.

Tribunal.

Quid sit? 106. 7.

Tributum.

Leges de tributis an & quando obligent in Conscientia? 19. 11. & seqq. Jus exigendi tributa & operas non est actus meræ facultatis 39. 1. Admittit præscriptionem positivam

& privativam. 39. 2. & seqq. Solvitur instantia contraria cum distinctione. 39. 4. & seqq.

In obligationibus annuis etiam quoad causas pias unica præscriptio sufficit. 39. 10. & seqq. Leges oppositæ non sunt authenticæ. 39. 11. & seqq. Explicatur Concilium Tridentinum. 40. 16. & seqq.

SS. Trinitas.

Quid credendum de hoc SS. Mystero? 16. 9.

V.

Vicarius.

Vicarius foraneus an habeat ordinariam Jurisdictionem? cum distinctione. 101. 2. & seqq.

Vicarius nequit judicare in causa, in qua non potest Episcopus. 110. 14. & seqq. Aliud de Consuetudine. 110. 16.

Ubi Episcopus reculatur, Vicarius non rectè reculatur, sed accipit adjunctum. 110. 17.

Vicarius Sede vacante à Capitulo constitutus liberè revocari potest. 151. 14. Saltem validè. ibid. 15.

Mentio de administratore Diocæsis. ibid. 16.

Quis nomine Vicarii veniat in formula dispensationis in impedimentis? 220. 10.

Vicarius Generalis vi Officii non potest ferre censuram. 230. 8.

Vocatio in Jus.

Est idem, atque vocatio ad Prætores. 122. 1.

Describitur modus in Jus vocandi ex LL. duodecim tabularum. ibid. 2. & seqq. Mutatus est sub Imperatoribus Græcis. 123. 6. Adhuc magis à Justiniano. ibid. 7.

Discrimen inter vocationem & citationem. 123. 8. & seqq. Hodie cessare videtur. 123. 10.

Usura.

Usuræ procuratoriæ nec consuetudine, nec concessione fieri possunt licitæ. 242. 1. Enevatur quædam instantia. 242. & seqq.

Agitur de paritate inter mendacium & usuram. ibid. 5. & seqq.

Ostenditur, quòd materia proxima usuræ sit lucrum ex mutuo. 243. 9. & seqq.

Roboratur disparitas inter usuram & præscriptionem. ibid. 13. & seqq.

Duplicis Generis pœnæ contra usurarios. ibid. 19. & seqq. Pœnæ Juris Canonici. ibid. 21. & seqq. Pœnæ Juris Civilis. ibid. 24. & seqq. Pœnæ statutz non afficiunt usurarios haud manifestos. 244. 27.

Usus-fructus.

Datur Usus-fructus causalis. 182. 11. Sed non est species usus-fructus. ibid. 12.

An, & quatenus in operis servorum dicatur consistere usus, aut usus-fructus? ibid. 13. & seqq.

F I N I S.

JUAN

SIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO

CCIÓN GENERAL DE BIBLIOTEC

